JÁNAKÍHARAṆA.

සිංහල මහාකවි ශ්‍රී කුමාරදාස නරේන්ද්‍ර

විරචිත

ජානකීහරණ

මහාකාව්‍යය.

ශෛලාත අපවත්ව ව්‍යාඛ්‍යානමාත්‍රව තුබූයෙන්

විද්‍යාලඞ්කාර පරිවෙණාධිපති

ගණාචාර්ය්‍ය

ධර්මාරාම ස්ථවිර ස්වාමිපාදයාණන් වහන්සේ

විසින්

ව්‍යාඛ්‍යානුසාරී පද්‍යබන්ධනය හා සංශෝධනය කරණලදී

ඩී. සී. ජේ. සේනානායක ගාදීයේ ආරච්චිවන

මාවිසින් සත්‍යසමුච්චය යන්ත්‍රාලයෙහි

අච්චුගස්වා ප්‍රසිද්ධකරණලදී.

1891

JÁNAKÍHARAṆA,

An Epic Poem in Sanskrit,

BY THE CELEBRATED SIṆHALESE POET

KUMÁRADÁSA, KING OF CEYLON.

RESTORED INTO METRE FROM A SIṆHALESE LITERAL PARAPHRASE, AND EDITED WITH THE REVISED "SANNA,"

BY

K. DHARMÁRÁMA STHAVIRA,

Principal of the Vidyálaṇkára (Oriental) College, Pęliyagoḍa, Kęlaṇiya.

CEYLON:
Printed and Published by D. D. J. SÉNÁNÁYAKA, ARACHCHI,
At the "Satya-samuchchaya" Press, Pęliyagoḍa.

1891.

සිංහල මහාකවි ශ්‍රී කුමාරදාසනරෙන්ද්‍ර

විරචිත

ජානකීහරණ මහාකාව්‍යය.

පුරාතන පදාර්ථ සන්න සහිතයි.

ශෛලාක අපවත්ව තුබූයෙන්, රත්මලානේ පුරාණ විහාරාධිවාසී

පැලියගොඩ විද්‍යාලඞ්කාර පරිවෙණාධිපති

ගණාචාර්‍ය්‍ය ධර්මාරාම ස්ථවිර ස්වාමිපාදයාණන්වහන්සේ

විසින්

ව්‍යාඛ්‍යානුසාරී පදබන්ධනය හා සංශෝධනයද කරණලදී.

ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂ දෙදහස් සාරසිය තෙතිස්වන්නෙන් මතුවර්ෂයෙහි

දොන් දානියෙල් ජයතිලක සේනානායක

ගාර්දියේ ආරච්චි වන මා විසින්

පැලියගොඩ සත්‍යසමුච්චය යන්ත්‍රාලයෙහි

අච්චුගස්වා ප්‍රසිද්ධකරණලදී.

1891.

वाराणस्यां

श्रीगोविन्ददासमहाशयाय तुष्टिदायवशात् प्रदत्तमिदं.

लङ्काधिवासिना अदृष्टमित्रेण श्रीधर्म्मारामनायकस्थविरेणेति.

K. Dharmáráma
High Priest
1-5-94.

PREFACE.

FEW languages possess a literature equal in wealth and variety to that of Sanskrit, the so-called "language of the gods." In Sanskrit literature, which comprehends almost every branch of knowledge, poetry, as is to be expected from the genius of a cultured Oriental people, occupies a very prominent position, both by its quantity and by its quality. In poetry, epic composition, or, as it is called, the *mahákavya*, holds the foremost place of honour. To leave behind him a composition of this class was the glory and ambition of the greatest bard of India. Yet the number of *mahákavyas* is far from being large. Unusually bold and interesting, therefore, must be the attempt of a stranger to match those great masters, including Kálidása himself, in their own favourite art. Such an attempt has, however, been made, and that with no little success, as the following pages will show, by no less a personage than a sovereign of our own Island.

In presenting to the public King Kumáradása's celebrated poem, or rather a reconstruction of it, the "Jánakíharaṇa," we may, perhaps, be excused for making a few introductory observations, which, apart from their bearing on the work itself, will, we venture to hope, throw some light on more than one obscure point in the history of Sanskrit literature.

King Kumáradâsa, otherwise known as Kumáradhátuséna, the author of the "Jânakíharaṇa," ascended the throne

of Ceylon about the year 517 of the Christian era. The account of his reign, given in the "Mahávaṇsa," is exceedingly brief, so much so that it is supposed that a chapter recording the events of his rule has been lost. The "Mahávaṇsa" disposes him off in a few verses, beginning with "Tassachchaye Kumárádidhátusénóti vissutó ahú tassa suto rájá dévarúpó mahábaló," in which are mentioned the prominent works of this "powerful monarch, known as Kumáradhátuséna, whose form was like unto that of the gods," and his death in the ninth year of his reign. In these verses there is nothing to show that the king was a great poet, or that the "Jánakíharaṇa" was composed by him. But there is unimpeachable evidence from other sources clearly establishing both these points. In the well-known work of the President of the Mayúrapáda Parivéṇa, the "Pújávali," there occurs a passage which runs thus :—"The prince Mugalan (Moggallána), the son of Dásenkeli (Dhátuséna), escaped to India, through fear of the king of Sigiri (Kásyapa), but returning with an army he destroyed the parricide Kasub (Kásyapa) and reigned eighteen years. His son Kumáradása, who was a profound scholar, reigned nine years, and died by throwing himself into the funeral pile of his friend Kálidása." The following lines from the "Perakumbásirita" fully corroborate the above statement, and further record the very high merits of the king as a poet :—

> Ẹjara Kiviyara pinin Jánakiharaṇaḉ mahakavbendi.
> Kumaradas rada Kálidas nam̧ kivindu haṭa siya divipídi.

[The King Kumáradása, who with immortal poetic felicity composed the Jánakiharana and other Mahákávyas, sacrificed his life for the great poet Kálidása.]

Thus there can be no doubt that Moggallána's son, who succeeded him, was known both as Kumáradása and Kumáradhátusena. In the face of such historical evidence as the above, the contention of some writers of the present day, who attempt to make two separate individuals, a king and a poet, out of this one monarch, and even go so far as

to deny the existence of a king of the name of Kumáradása, cannot have any claims for serious consideration.

According to the "Mahávaṇsa" and the "Kávyasékhara," Kumáradása was a scion of the Maurya dynasty established in Ceylon by the princes sent by the Emperor Asóka to attend on the branch of the sacred Bo-tree.

Nothing positive can be known about the education of our poet-king. It may however be fairly assumed that he must have prosecuted his studies in the school of the Brahman* pandits, who then resided in the Island, holding such honourable offices as royal tutors and chaplains of the palace, and rewarded with princely bounty. Wijaya's grandson, Paṇḍukábhaya, fourth in the line of Laṇká's sovereigns, was the pupil of a learned and wealthy Brahman, Paṇḍula by name, who not only educated the young prince, but also supplied him with the "sinews of war" with which he won the sceptre for himself.

History bears evidence to the high degree of the knowledge of the Védas and other Sanskrit studies which prevailed in those olden times in our Island. But when Buddhism was introduced in the reign of Paṇḍukábhaya's grandson, Dévanampiyatissa (236 A.B.), the Siṇhalese took themselves more to the study of the new religion than to that of the Védas. Sanskrit, however, was not on that account neglected. On the contrary, it became the invariable custom of the Siṇhalese students to learn grammar, logic, and other allied subjects in Sanskrit, the knowledge of which rendered the acquisition of Páli and the doctrines of Buddhism easier. Hence there flourished in Ceylon at different times many a native scholar who possessed a complete mastery over the various systems taught by Páṇini (Kátyáyana, Patañjali), Chandra, &c., and still older grammarians, as A'pisalíya and Sákaṭáyana. Several Sanskrit works have been composed by these, such as

* As Kumáradása's father is said to have resided in India for eighteen years, some suppose the young prince received his education there.

the "Chandra Pañchiká" of Ratnasríjñánácharya,* the "Bálávabódhana" (Chándra Vritti) of Mahá Kasyapasthavira, and "Daivajña Kâmadhénu" of Anavamadarsi Sangha Rája. So far we have spoken of the luminaries of the church; nor were the laity a whit backward in learning, for we are told that such lay scholars as Súrapáda, Dharmakírtipáda, &c., composed various Buddhistic works in Sanskrit. The works and fame of such scholars, Maudgalyáyana Mahásthavira of Anurádhapura, Saríputra Mahásthavira of Polonnaruwa, and in later times King Paṇḍita Parákrama Báhu, the Sangha Rájas (Primates) Wanaratna, Sri Dharmakírti, Srí Ráhula, "the supreme master of six languages," and a host of others, bear ample testimony to the eminent proficiency attained to in Sanskrit studies by the Buddhist scholars of Ceylon. It is indeed well said† that the study of other systems, both religious and profane, leads not only to a facility of grasping the doctrines of Buddhism, but also to a firm and well-established faith therein.

Though many important poetical works appear to have been composed by the old pandits of Ceylon, yet only a few of them have survived the ravages of time. Of these few we may mention as specimens such small poems as Námashṭa Sataka and Buddha Gadga, in Sanskrit; Sasadá, Kusadá,

---

* It is from a Sanskrit inscription at Buddha-gaya that we know this scholar to be of Sinhalese origin. Dr. Rájéndra Lálmitra gives a facsimile of the inscription in his well-known work the "Buddhagayá." In his transliteration one passage reads "Sinhala dvípa janmaná Paṇḍita Ratna Sríjana Bhikshuṇá." Here "Srijana" is a clerical error, for the facsimile obviously gives "Sríjñána." It must be to this same scholar Srí Ráhula Sthavira alludes to under the names of "Ratnamatipáda," "Ratna Srí Jñánácharya." &c. In the latter part of his life he appears to have proceeded to India and lived under the patronage of the son of a Buddhist king, Kírti Rája.

† Yésam nasañchitá paññа néka satthantaróchitá.
Sammóhabbháhatávété náva bujjhanti kiñchipi.
Takkavyákaranañcha dhamma vinayam sutvá siyó paññavá.
Ténayám suchisárabhúta rachaná viññáyaté kévalam.
Hétunchápi phaléna ténacha phalam sampassamánótató.
Bódhim saddaha teva tassa mahatá váyámató sambhavam.

Muvadevdá, and Kávyasékhara, in Siṇhalese ; Páramí Sataka, Samanta Kúṭa Vaṇṇaṇá, and Dáṭhá Vansa, in Páli. But besides the "Jánakíharaṇa," we have not heard of any other Sanskrit *mahákavya* extant composed by a native scholar.

Although the fame of Kumáradása and the "Jánakíharaṇa" seems to have been widespread for a good length of time both here and in the neighbouring continent, yet modern scholars outside Ceylon know but little about the royal bard and his great poem. Professor Peterson has, however, published in the Journal of the Bombay Royal Asiatic Society the following four verses, quoted as Kumáradása's in the "Auchityálaṅkára," "Sárngadhara-paddhati," and "Subhàshitàvali" :—

1. Ayi vijahíhi dṛiḍhopa gúhanam
   Tyaja nava sanga ma—bhíru vallabham
   Aruṇa karódgama ésha vartaté
   Vara tanu sampravadanti kukkuṭáh.

2. Pasyanhato manmatha báṇa pátaih
   Sakto vidhátum nanimílya chakshuh
   Úrú vidhátráhi Kṛitau Kathamtá
   Vityása tasyám sumatérvitarkah.

3. S'isira s'íkara váhini máruté
   Charati vṛisṭi bhayádiva satvarah
   Manasijah pravivésa viyógini
   Hridaya máhita sóka hutásanam.

4. Bhrántvá vivasvánatha dakshiṇáṣá
   Málambya sarvatra karaprasárí
   Ṛtviktató nihsva ivapratasthé
   Vásúpa labdhyau dhanadasya vásan.

The first verse does not appear in the present work. We have not seen in the Siṇhalese sanna books a paraphrase corresponding to it. The second is the 29th verse of the first canto ; the third the 63rd of the eleventh canto ; and the fourth the 3rd of the second canto. Here, too, it will be noticed that the second and fourth verses are not free from error, and differ from our version.

The first verse "Ayivijahíhi," &c., is quoted as an example in the "Auchityálaṅkára" by Kshéméndra, a Cashmere poet of the eleventh century. The fourth line of this verse occurs in "Mahábháshya" and in the "Uṇádi Sutras," annotated by Ujjvaladatta. In the animated controversy that was carried on between Professor Peterson and Professor Bhandarkar regarding the date of "Patañjali," the former adduces among other arguments the above fact, and insists on assigning the grammarian to a later date than that of Kumáradása. We have already stated that this verse is not found in the Siṇhalese sanna (paraphrase). It might perhaps belong to a lost poem of Kumáradása if no reasons to the contrary were forthcoming. Ujjvaladatta, who, elsewhere quoting Kumáradása, names the poem, here simply states "Sambuddhi hrasvatve varatanu Sampravadanti Kukkuṭáh iti vṛittih." Further, Gangádása's "Chandó mañjarí" attributes this verse to Bhâravi. When these facts are considered there is scarcely any room to doubt that Kshéméndra's statement is erroneous.

The second and third verses are said to be given in the "Sárngadharapaddhati" and the fourth in the "Sudháshitávali." Ujjvaladatta, exemplifying Sákatáyana Sútra "kridhú madúibhyah kit," in the "Uṇádi Sútras," quotes the first line of the 71st verse of the 11th canto as "Mahishadhú saritas saritastaṭa ite Jánakíharaṇé yamakam." In the old Siṇhalese paraphrase of Kédárabhatta's "Vritta-ratnákara" the first two lines of the second verse of the first canto are quoted as an example.

According to Professor Peterson the following verse, attributed to Rájasékhara, occurs in Jalhana's "Súkti-muktávali":—

> Jánakíharaṇam kartum Raghuvansé sthité sati
> Kavih kumáradásascha Rávaṇascha yadikshamah.

From this epigrammatic verse, which has a two-fold meaning, we learn that the "Jánakíharaṇa" was composed after the "Raghuvansa," and that it was considered not inferior to Kálidása's celebrated epic.

Though the foregoing statements show conclusively that the "Jánakíharaṇa" commanded a very wide popularity among the scholars of old, both here and in India, the original stanzas of the poem seem unfortunately to be entirely lost. In the search for ancient manuscripts undertaken on behalf of the Government Oriental Library, only the Siṇhalese sanna book was found. Nor is there any sign of the existence of the original poem in India.

The reader will now, perhaps, have an idea of the present work, which is a reconstruction of the poem from the materials supplied by the Siṇhalese sanna (paraphrase). But before we enter on this part of the subject, an episode, interesting in a more than ordinary degree, no less for the light it throws on the life of King Kumáradása than for the thick veil of mystery that enshrouds it, demands our attention. In the preceding pages allusions were made to a friendship that existed between Kumáradása and a poet, Kálidása, and to the tragical death of the king. It is impossible to give within the compass of a short Preface this sad and touching story in full; but at least a bare outline of it is desirable for the sake of such readers as are unacquainted with the traditional lore of the Island. The story in brief is this:—

The king was in the habit of frequenting the house of a woman to whom he was attached. On one of these visits he wrote on the wall the two lines—

"Padmáda padmanodbhùtam
Srúyaté na cha dṛisyaté,"

[It is heard but not seen that another (new lotus) flower is produced from a lotus],

and under them a notice of reward for the person who would complete the verse. Kálidása, then on a visit to the great royal bard, whose poem he had seen in India, took lodgings that evening, as chance would have it, in the same

house, and happening to see the lines on the wall, completed the verse by adding

"Bálé! tava mukhámbhójàt
Tvannétréndívaradvayam."

[O young woman! from the lotus of thy face have sprung up the two blue lilies of thine eyes.]

The woman, to whom perhaps the poet meant the lines as a compliment, influenced by the hope of obtaining the promised reward, murdered Kálidása that night and hid his body. When the king visited her the following morning, she demanded the reward as the author of the couplet. But Kumáradása, detecting in them the genius of the true poet, would not believe her, but insisted on her disclosing the real author. On being threatened, the murderess confessed her crime. When the corpse of Kálidása was brought out, the sorrow and consternation of the king knew no bounds. He ordered a grand funeral in honour of the renowned poet. When the pile was lighted, the generous-hearted monarch, overwhelmed with sorrow, sprang into the fire and was soon consumed by the flames together with his brother bard. Five queens of the king instantly followed his example. According to the Siṇhalese custom seven monuments were erected and seven bó-trees planted on the spot of the cremation.* This sad event appears to have happened at Mâtara, where the king is said to have resided at the time. Within the town there is a place by the name of Hatbódiwatta (the garden of seven bó-trees), which tradition points out as the scene of this tragedy.*

How far this story is credible it is for the reader to judge. It is our opinion that it cannot be altogether fictitious. Leaving the reader to draw his own conclusions, we

---

* It may be interesting to know that a similar story is current in Mysore, with Bhoja substituted for Kumáradása. Kálidása is murdered by a courtezan under the same circumstances; but Bhoja, unlike Kumáradása, does not think it necessary to sacrifice his life for the poet.

hall only show that a Kálidása lived at the time of Kumáadása. It is very difficult to say with certainty which poet—or there were doubtless more than one† bearing that name—hould be taken here. The opinions of scholars who have written on the date and life of Kálidása are conflicting in the highest degree, and the multiplicity of Vikramádityas and Bhójas—names inseparably associated with that of Kálidása—has tended to confound the confusion.

Some scholars stick to the opinion that the great Kálidása, "the Shakespeare of the East," flourished at the court of Vikramáditya, who ruled over Ujjayéní in Avanti about 1,946 years ago. In the "Váchaspatya," the well-known Lexicon of Professor Srí Táránátha Tarkaváchaspati, a few verses are quoted from the "Jyotirvidábharaṇa," according to which, after composing Raghuvansa, Kumára Sambhava, and other poems, Kálidása wrote this astronomical work in the Kaliyuga year 3068, *i.e.*, 1,922 years ago. Such a positive statement should under ordinary circumstances be taken as finally solving the question, but that the book itself supplies facts fatal to its credibility. Mr. Bhan Daji has brought them out in an elaborate paper on "The Sanskrit Poet Kálidása," contributed to the Journal of the Bombay Royal Asiatic Society, where he shows that the method given in the "Jyotirvidábharaṇa" for finding out the Ayánansa by subtracting 445 from the saka year and dividing the remainder by 60, is conclusive evidence against the above theory. Whether Mr. Bhan Daji has succeeded in his primary object of proving the identity of Kálidása with Mátṛigupta, who ruled over Cashmere, is open to question; but he has forcibly shown that neither the Vikramáditya, at whose court the "nine gems" flourished, nor Kalidása lived before the sixth century.

The "Setuprabandha," according to Rámadása, the commentator, was composed by Kálidása at the request of a king

---

† Kálidása Gaṇaka, author of Satru Parábhava Jagannátha Misra, "the modern Kálidása," author of Bhámíní Vilása.

Vikramáditya, and—as we learn from other sources—for a king Pravaraséna. This Pravaraséna is held to be the Cashmere king, contemporary of Vikramáditya (Srí Harsha), and also in his old age of Hioreen Thsang, the Chinese pilgrim. Hence, Professor Weber places him between 500 and 600 A.C., thus making him at one period a contemporary of Kumáradása. From these facts we gather that Kálidása, who flourished at the court of the above-mentioned Vikramáditya, and was the author of the "Setuprabandha," must be the poet figuring in the history of Kumáradása.

But, curious to say, a Bhoja Rája, too, appears to have been contemporary with Kumáradása. In the "History of Buddhism" in Ceylon composed by Dharmakírti Mahásthavira II. the fact is clearly stated. And it is only too well-known that a Kálidása graced the court of a Bhoja Rája. The "Méghadúta" and "Sabdártharatna" appear to have been composed by this poet. In the latter work the chapters end in some such form as "Iti Srí Kálidása virachité nánártha sabdaratna ....nibandhanam samáptam." And in "Taralá," Nichula's commentary on this work, the chapters are wound up with "Iti Sríman Mahárája Bhója Rája Prabódhita Nichula kaviyóginá nirmitáyám Mahá Kavi Kálidása kṛita nánártha sabdaratna dípikáyám Taralákhyáyám............... nibandhanam." From this fact we infer Bhoja Rája and Nichula to be contemporaries. The thirteenth verse of the "Méghadúta" and Mallinátha's comments on it place Kálidása and Nichula in the position of friends. This establishes that Bhoja Rája and Kálidása, the author of the "Méghadúta," were contemporaries.

A few words on the present work, and we shall have done. The Author undertook the reconstruction of the poem at the instance of his revered tutor R. DHARMÁLÓKA MAHÁSTHAVÍRA, the late lamented Principal of the Vidyálaṇkára College, who was of opinion that the work would be as useful to the students of Sanskrit literature as the "Raghuvaṇsa" and other great poems of India. About the same time he received

a letter from the leading Kandyan Chief, GIRÁGAMA DIYA-WAḌANA NILAMÉ, the Raṭémahatmayâ of Yaṭinuwara, urging on him the completion of this work, which in his view would not only be of use to the Sanskrit student, but also serve as a worthy memorial of learning once flourishing in the Island. In response to them he has attempted to restore the verses and revise the Siṇhalese paraphrase, which are presented to the public in this volume.

In the sanna books that have been consulted, the story appears to be incomplete—a gap occurring between the 22nd verse of the 15th canto and the final stanza of the poem. But our object was only to restore the poem so far as the paraphrase went. In places where the material supplied by the sanna was insufficient to complete the verse, the Author has taken the liberty to add such letters and words as are justified by the context, but all such additions are invariably placed within parentheses.

The Author's thanks as well as those of the public are due to C. H. DE SOYZA, Esq., Justice of the Peace, who, on being informed of the history, scope, and utility of the poem, with his usual patriotic desire for the spread of learning, and with characteristic liberality, gladly undertook the whole cost of the present publication. The Author's thanks are also due to Professor PETERSON, Messrs. SASHAGIRI SÁSTRI, BHAN DHAJI, and other scholars, whose writings he has quoted in the above pages.

The Author has very great pleasure to record here that in the prosecution of his work he had the benefit of consulting some scarce and valuable books deposited in the Buddhist Library of the Wanavâsa Vihára and the Government Oriental Library, Colombo.

Lastly, the Author is indebted to his pupil, Mr. D. B. JAYATILAKA, B.A., Head Master of the Buddhist High School, Kandy, for writing this Preface.

K. D.

සංඥාපනය

ශ්‍රීමත් ඍෂිපාණින්‍යාදි වාඞ්මයපාරදර්ශි සමස්තවිද්වජ්ජන සංදෝහ සම්භාවිතවූ ශ්‍රුතිස්මෘති පුරාණ තර්ක ව්‍යාකරණප්‍රභෘති ශාස්ත්‍රරත්න සම්භාසුර සුභාරතී භූත දෛවී භාෂා පරනාමධෙය ඇති සංස්කෘතභාෂායෙන් අපාර්ථව්‍යර්ථාදි දෝෂ විරහිතකොට ශ්ලේෂ ප්‍රසාද සමතාදි ප්‍රාණානුගුණ ශබ්දාර්ථ නිශ්‍රිත විවිධාලඞ්කාර නිකරාභරණයෙන් සමලඞ්කෘතකොට සර්ගබන්ධ පද්‍යාත්මක ශ්‍රව්‍යකාව්‍ය විධියෙන් කවිකුල ශේඛරායමාණ පූජ්‍යපාද ත්‍රිසිංහලාධීශ්වර ශ්‍රීමත් කුමාරදාස මහා කවීන්ද්‍රයන්විසින් විරචිතවූ කවිජන පරමානන්ද සන්දෝහ ජනකවූ "ජානකීහරණ" මහාකාව්‍යය චිරාත්කාලයක් මුළුල්ලෙහි ශ්‍රොතෘජන නාමැති භෘඞ්ග ශ්‍රේණීන් විසින් නිර්මල මධු පටලයක්සේ ආස්වාද කරණ ලදුවත් රාජ්‍ය විපර්යාසාදීන් ජනිත කාලවිපත්ති වශයෙන් අභාවයට පැමිණියේ වර්තමාන කාලයෙහි න්‍යූනාතිරේක දෝෂාකීර්ණවූ ශ්ලෝක විරහිත පදගතාර්ථ සන්න පමණක්වැ විද්‍යාර්ථීන්ගේ අධ්‍යයනයට නොපැමිණ ලුප්තප්‍රායවැ පවත්නේය.

මනීෂිජන සම්භාව්‍ය චමත්කාර ජනක ශ්ලේෂානුප්‍රාස යමක බන්ධනාදීන් විචිත්‍රවූ සාලඞ්කාර වාක්සන්දර්භයෙන් උපලක්ෂිත මෙම මහාකාව්‍යය ප්‍රාචීන කවිවර කාලිදාස, මාඝ, භාරවි, ශ්‍රීහර්ෂාදි මහාකවීන්ගේ රඝුවංශ, ශිශුපාලවධ, කිරාතාර්ජුනීය, නෛෂධ ප්‍රත්‍යාදි කෘතිසෙයින් උපමාර්ථ ගෞරව පදලාලිත්‍යාදි ගුණගණාන්විත හෙයින්ද ඒකම සිංහල මහා කවිවර නරේන්ද්‍රෝත්තම කෙනකුන්ගේ සංස්කෘත රචනාවක් හෙයින්ද දඹදිව්වැසි පුරාතන පණ්ඩිත සමූහයා විසිනුත් ගරුකරණු ලැබූහෙයින්ද ප්‍රාචීනභාෂා කවිත්වයෙහි ඇලුම් ඇති ශාස්ත්‍ර රසිකවූ සියලු පණ්ඩිතයන් විසිනුදු විශේෂයෙන් සිංහලදේශස්ථ සුධීන් විසිනුදු අත්‍යන්ත සම්භාවනීයමැයි.

මෙසේ ඛ්‍යාතිවූ මහා කවි කුමාරදාසයෝ කවර කලෙක්හි ලඞ්කාධිපතිව විජෘම්භමාණවූහුදැයත්?

අප සුගත තථාගත ශාක්‍යමුනීන්ද්‍රයන් වහන්සේගේ නිරුපධිශේෂ පරිනිර්වාණ වර්ෂයෙන් (847) අටසිය සත්සාලිස්වන්නෙහි චූලවංසාරම්භයෙහි ලක්දිව රජපැමිණි කිත්සිරිමෙවන් රජහු පටන් දෙට්තිස්ය, බුජස්ය, උපතිස්ය, මහානාමය, සෙන්ගොත්ය, ලමැණිතිස්ය, මිත්සෙන්ය, දෙමළ රජුන් සදෙනාය, දාසෙන්කැලිය, සීගිරිකසුප්ය, යන සොළොස් රජුන් ඇවෑමෙහි ලඞ්කාරාජ්‍යශ්‍රී පදප්‍රාප්ත මහා බලපරාක්‍රමාන්විත මුගලන්නම් රජතුමෙක්විය. මෙම මහ

රජාණන්ගේ පුත්‍රොත්තමවූ කුමාරදාස නරේන්ද්‍රයෝ මහාවංශාදි ග්‍රන්ථාගත වර්ෂ සංඛ්‍යා වශයෙන් ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂ (1060) එක්දහස් සැටවන්නෙහිදී පමණ ලබ්ධා රාජ්‍යාභිෂේකයට පැමිණියහයි සැලකියයුතු.

චූලවංසයෙහි.

“ තස්සච්චයෙ කුමාරාදි ධාතුසෙනොති විස්සුතො
අහූතස්ස සුතො රාජා දෙවරූපො මහා බලො
කාරිතෙපිතුනා කාසි විහාරෙ නවකම්මකං
කාරෙත්වා ධම්ම සංගීතිං පරිසොධෙසි සාසනං.”

යනාදීන් ‘කුමාර ධාතුසෙන’ යයි ප්‍රසිද්ධවූ දෙව්යෙකු බඳු ස්වරූප ඇති මහාබලසම්පන්න (කුමාරදාස) නරේන්ද්‍රයන් විසින් කරණලද ශාසනාභිවෘද්ධි ආදිය සංක්ෂෙපයෙන් දක්වූහ. නොයෙක් පුණ්‍ය කර්ම යන්කොට නව්වන වර්ෂයෙහි ජන්මාන්තරගතවූබැව්ද එහිම කියනලදී. මෙම නරේන්ද්‍රයන්ගේ මහා පණ්ඩිතත්වය හෝ ජානකීහරණාදි කාව්‍යය හෝ එහි නොදක්වනලද්දේනමුදු ග්‍රන්ථාන්තරයෙන් දතහැකිවේ. මයූරපාද පරිවෙණාධිපති මහාස්ථවිරයන් විසින් කරණ ලද පූජාවලිනම් ප්‍රසිද්ධ ධර්ම ග්‍රන්ථයෙහි—“එම දාසෙන්කෑලි රජහුගේ සමාන දරුවූ මුගලන් රජ සීගිරි රජුන්ගේ භයින් දඹදිව්ගොස් බලපිරිස් ගෙන්වා ලක්දිව්බැස පියරජහු මැරූ සීගිරි කසුබු රජු මරා අටළොස් අවුරුද්දක් රාජ්‍යය කෙළේය. ඔහුපිත් කුමාරදාසනම් රජ මහා පණ්ඩිතව නවහවුරුද්දක් රාජ්‍යයකොට කාලිදාස්නම් යහළුවා මළදා නෙමේද ගින්වැද පරලොවගියේය” යනු කියනලදී.

පැරකුම්බාසිරිතෙහිද මෙසේම කීහ.

“ වෙහෙර දසටක් පුරාකරවා දහඅටක් මහ වැව් බැ ඳී
ව ස ර එකද බිසව් අබිසෙස් මහණුවම්තෙමගුල්යෙ දී
ඇ ජ ර කිවියර පිණින් ජානකි හරණ ඇ මහ කව් බැ ඳී
කු ම ර දස් රද කාලිදස්නම් කිවිඳුහට සිය දිවි පි දී”

මෙසේ පුරාවෘත්ත කථා නිදර්ශන වශයෙන් මුගලන් රජහු ඇවෑමෙහි රජය ලත් ඔහුගේ එකම පුත්‍රතෙම “කුමාර ධාතුසෙන” නමින්ද “කුමාරදාස” නමින්ද පොත්පත්හි ව්‍යවහාර කරණුලැබූයේය යනු නිසැකවේ. කුමාරධාතුසෙන රජ අනිකෙක, මහාකවි කුමාරදාස අනිකෙක, කුමාරදාසනම් සිංහල නරේන්ද්‍රයෙක්ද නූවූයේය, යනාදීන් මෙකල ඇතම් ජනයා කියන විප්‍රලාප තෙපුල් මෙයින් නිරාකෘතයි.

මේ කුමාරදාස මහරජාණෝ ලක්දිව කිනම් රාජවංශයක උපන්හු දයත්?

බුද්ධ වර්ෂ (218) දෙසිය අටළොස්වන්නෙහි දඹදිව අග්‍රරාජ්‍යාභිෂෙ කලත් අශූ චක්‍රවර්ති ධර්මාශොක මහා නරේන්ද්‍රයන් විසින් ශාඛා මහාබොධීන්වහන්සේ කැවූව තත් සංරක්ෂණය පිණිස ලබ්ධාවිප

යට එවනලද ක්‍ෂත්‍රිය කුලයන්ගේ පරම්පරායෙන් අවිච්ඡින්නව පැව ති (දඹදිව) චන්ද්‍රගුප්ත රාජ්‍යාගත * මෞර්‍ය්‍ය රාජවංශයෙහි උපන් හයි දතයුතු.

චූලවංසයෙහි.

“යෙසුහස්ස බලත්ථස්ස භීතාමොරිය වංසජා
පලායිත්වා නරවාසං කප්පයිංසු තහිං තහිං
තෙසමඤ්ඤතමො නන්දි වාපිගාමෙ කුටුම්බිකො
ධාතුසෙනව්හයො ආසි දාඨානාමොච තංසුතො”

යනාදීන්ද.

කව්සේකරයෙහි.

“මහබෝ රකිනලෙ ස සිරිසඟබෝ නිරි ඳු
සැලසූ බෝකලක් වැ ස විකුම්වැඩි මහ සෙන් ර ඳු
එමහබෝ අබි ය ස කිත්සිරි මේ නිරි ඳු
විසූ කුලයෙන් මෙලක මුල්බැස බුජස් මහනම් කුමරදස් ර ඳු”

යනාදීන්ද මහාකවි කුමාරදාසයන්ගේ නරේන්ද්‍රත්වයහා මෞර්‍ය්‍යාන්වයත්වයත් ප්‍රකාශවේ. මෙම සිංහල කවිරාජයන්ගේ ආචාර්‍ය්‍යත්වය ගැන විශේෂයෙන් කරුණුදක්වා ලියනොහැකිවුවත් ලක්දිව්හි විජයරජුකල් පටන් ගම්වරයා රාජගුරු පුරෝහිතාදි තනතුරුලැබ විසූ වේදවේදාඞ්ග විශාරද බ්‍රාහ්මණ පණ්ඩිතවරයන්ගේ ආචාර්‍ය්‍යත්වයෙන් උගන්නාලද්දැයි හැඟේ. † විජයරාජයන්ට මුනුබුරුවූ අනුරාධපුර නිර්මාණයකොට ලක්දිව සතරවැනි රජවූ පණ්ඩුකාභය මහරජකුමා උපතිස්සනම් ග්‍රාමයෙන් දකුණුදික්හි පණ්ඩුලග්‍රාමයෙහි විසූ වේදවේදාඞ්ගප්‍රවීණ මහා භොග සම්පත් ඇති “පණ්ඩුල” නම් බ්‍රාහ්මණාචාර්‍ය්‍යයන්ගේ ශිෂ්‍යයෙකි. ඔහුගෙන්ලත් ශිල්පශාස්ත්‍රොපදේශහා ධන සම්පත්තියද ආධාරකොටගෙන එරජු ලක්දිව් රජයලත්බැව්ද මහාවංශයෙහි කියනලදී.

“පණ්ඩුල බ්‍රාහ්මණො නාම භොගවා වෙද පාරගො
දක්ඛිණස්මිං දිසාභාගෙ වසී පණ්ඩුලගාමකෙ
කුමාරොතත්ථ ගන්ත්වාන පස්සි පණ්ඩුල බ්‍රාහ්මණං
ත්වං පණ්ඩුකාභයොතාත ඉති පුච්ඡිය ව්‍යාකතෙ”

යනාදියයි. මෙයින් ලක්දිවද බ්‍රාහ්මණාචාර්‍ය්‍යයන්ගේ වාසය ප්‍රකාශවේ.

---

* ‘නවනන්දාන්ද්විජඃ කශ්චිත් ප්‍රපන්නානුද්ධරිෂ්‍යති
තෙෂාම්භාවෙ ජගතිං මෞර්‍ය්‍යා භොක්ෂ්‍යන්ති වෛකලෞ
සඑව චන්ද්‍රගුප්තංවෙ විජොරාජ්‍යෙ ‘භිෂෙක්ෂ්‍යති”—භාගවතපුරාණ.

† මේ රජහු පිය මුගලන්රජ අටළොස් හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි දඹදිව්වැස පුරුදුකෙනෙක්හෙයින් පුත්‍ර කුමාරයාණන් දඹදිව් සර්‍ව ශාස්ත්‍ර පුහුණුකරවූයේද්‍යෙහොයිද සලකනු ලැබේ.

මෙම් පණ්ඩුකාභය මහරජාණන් මුනුබුරු දෙවනපෑතිස් නිරිඳුන් කල්හි ලක්දිව බුදුසසුන් පිහිටි පසු වෛදිකාධ්‍යයනාදියට වඩා බෞද්ධ ධර්මාධ්‍යයනාදියෙහි සිංහල ජනයෝ උත්සාහවත්වූහ. එතකුදුවු විත් බුද්ධ ධර්මය ඉගෙණගන්නන් විසින් මාගධ භාෂා විඥානයෙයි නියුක්තවන කල්හිම ඊට අත්‍යන්තොපකාරවූ ශාබ්දබොධය සඳහා සංස්කෘත ව්‍යාකරණාදිය ඉගෙණීමද සිංහල විද්වජ්ජනයන්ගේ අවශ්‍යාව ධර්මයක්විය. එහෙයින් සංස්කෘත ප්‍රාකෘතාදියෙහි තුබූ විද්‍යාස්ථාන දකුමෙහිද අභිශයින් ප්‍රවීණතර බුද්ධිමත් සිංහල පණ්ඩිතවරයෝ බොහෝදෙනෙක් කලින් කල ලක්දිව විජෘම්භමාණවූහ. පාණිනි, කාත්‍යායන, පතඤ්ජලි, ජයාදිත්‍ය, ජිනෙන්ද්‍රබුද්ධිපාදාදීන්විසින් කරණලද සූත්‍ර, වාර්තික, මහාභාෂ්‍ය, වෘත්ති, පඤ්චිකාදියහා ආචාර්‍ය්‍ය චන්ද්‍රගොමි විරචිත ශබ්ද ලක්ෂණය, ජඬ්ඞුගොමිවිරචිත චාන්ද්‍රවෘත්තිය, සර්වවර්ම, දුර්ගසිංහ, ත්‍රිලොචන දාසාදීන් විසින් කරණලද කාතන්ත්‍ර සූත්‍ර, වෘත්ති, පඤ්චිකාදියද මෙයින් අන්‍යවූත් "ආපිශලීය, ශාකටායන" ශාස්ත්‍රාදි ඉතා පුරාතන ව්‍යාකරණදැයි යනාදි බොහෝ සංස්කෘත ශබ්දශාස්ත්‍රවිෂයෙහි උද්ග්‍රහණ ශ්‍රවණ ධාරණ චින්තන නිරූපණාදිවශයෙන් පැවති ප්‍රශස්ත ප්‍රඥාචාතුර්‍ය්‍යය ලඞ්කාවාසී ඒ පුරාතන පණ්ඩිතාග්‍රෙසරයෙහි විද්‍යමානවිය. එහෙයින් රතනශ්‍රීඥනාචාර්‍ය්‍ය, * මහා

---

* රතන ශ්‍රීඥනාචාර්‍ය්‍යයෝ සිංහල පඬිවරයෙකැයි දඹදිව ජයම්හාබොධිස්ථානයෙහි පිහිටුවනලද දෙවනාගරාක්ෂර සංස්කෘත ශිලාලෙඛනයෙකින් පෙණේ.

"ආසිද්ද්‍රූපස නරෙන්ද්‍ර වෘන්ද විජයී ශ්‍රීරාෂ්ට්‍රකූටාන්වයඃ
ශ්‍රීරත්නඥ ඉතිත්‍රිලොක වි(දි)තශ්‍යෙත ජස්විනා මිශ්‍රණීඃ
සත්‍යෙනාප්‍යසත්‍යො ශෛව විධිනා ශලාකෙ‍්‍යන විඛ්‍යාපිත-
ඛ්‍යාත්‍යෙඃ කල්ප මහීරුහඃ ප්‍රණයිෂු ප්‍රාඥෙ නරෙන්ද්‍රාත්මජඃ"

යනාදි සංස්කෘත ශ්ලොක 18 කින් කරණලද එම ශිලාලෙඛනය මුම්බාපුරාධිවාසී ආචාර්‍ය්‍ය රාජෙන්ද්‍ර ලාල්මිත්‍රයන්ගේ "බුද්ධගයා" නාමැති ප්‍රකරණයෙහි ශිලා ලිපි ප්‍රතිරූපයහා සමග දක්වනලද්දේය. එහි "සිංහලද්වීප ජන්මනා පණ්ඩිත රතන ශ්‍රී ජන භික්ෂුණා"යි කර්තෘනාමය පැණේ. රාජෙන්ද්‍ර ලාල්මිත්‍රාචාර්‍ය්‍යයන් විසින් "රතන ශ්‍රීජන" යයි පිටපත්කරණලදුවත් හේ ප්‍රමාද ලිපියකි. ශිලාලෙඛන ප්‍රතිරූපයෙහි "රතනශ්‍රීඥන"යි පැණේ. තොටගමුවේ ශ්‍රීරාහුල ස්වාමි ආදීන් විසින් "රතනමතිපාද, රතන සිරිඤාණචරිය" යන මාගධී නාම වශයෙන් ද "රතනමතිපාද, රතනශ්‍රීඥනාචාර්‍ය්‍ය" යන සංස්කෘත නාම වශයෙන්ද ව්‍යවහාරකරණලැබූ චාන්ද්‍ර පඤ්චිකාකාර ආචාර්‍ය්‍යපාදයෝ මෙම ශිලාලෙඛන කර්තෘවූ "සිංහලද්වීපයෙහි උපන් 'පණ්ඩිත රතන ශ්‍රීඥන' නම් භික්ෂූන් වහන්සේ"යයි හඟිමු. මුන්වහන්සේ පශ්චිමකාලයෙහි දඹදිව් පැමිණ කීර්තිරාජ නම් බෞද්ධ මහ රජක්හුගේ පුත්‍ර කුමාරාදීන් විසින් පූජිතව විසූබැව් ශිලාලෙඛනයෙහි ප්‍රවෘත්තියෙන් සැලකියහැක්වේ.

කාශ්‍යපස්ථවිර, ශාරිපුත්‍ර ස්ථවිර, අනවමදර්ශිසඞ්ඝරාජාදි ලඞ්කා ශාසනශොභි ආගමධර මහා යතීන්ද්‍රයන්විසිනුදු චාන්ද්‍ර පඤ්ජිකා, * බාලාවබොධන (චාන්ද්‍රවෘත්ති), චාන්ද්‍ර පඤ්ජිකාලඞ්කාර ටීකා, දෛවඥකාමධෙනුආදි සංස්කෘත ග්‍රන්ථයෝත් කරණලදහ. ශූරපාද, ධර්මකීර්තිපාදාදි ගෘහස්ථ මහා පණ්ඩිතවරයන් විසිනුදු සංස්කෘතකාව්‍ය ස්වරූපයෙන් බෞද්ධාගම ප්‍රකාශක ධර්ම ප්‍රබන්ධයෝ උපදවනලදහ. අනුරාධපුර සතුපාරාමාධිවාසී මෞද්ගල්‍යායන මහා ස්වාමි (සඞ්ඝරාජ) පාදයන්ගේ සංස්කෘත ශාස්ත්‍ර පටුත්වය වර්ණනාකරණ තදනන්තන මහා කවිවරයන් විසින් කියනලදැයි තොටගමුවේ ශ්‍රීරාහුල ස්වාමීන්ගේ පඤ්චිකා ප්‍රදීපයෙහි දක්වනලද

"යා ශක්තිඃ පාණිනෞ යා ච චන්ද්‍ර කාත්‍යායනාදිෂු
සෙයං මූර්ත්‍යා මතී මන්‍යෙ මෞද්ගල්‍යායන රූපිණී"

යනමේ ශ්ලෝකයෙන් පාණිනි චන්ද්‍ර කාත්‍යායනාදි සංස්කෘතව්‍යාකරණ කර්තෘන්කෙරෙහිවූ ශක්තිය මෞද්ගල්‍යායන වෙශ ඇතිව ශරීරවත්වූවාක්මෙනැයි සංස්කෘත ශබ්දශාස්ත්‍රඥතාව වර්ණනා කරණලදු.

පුලස්තිපුර (පොලොන්නරු) මහාජේතවන විහාරාධිවාසී ටීකාචාර්‍ය්‍ය ශාරිපුත්‍ර මහා ස්වාමීන්ගේ ප්‍රවීණත්වය දක්වනලද

"යං චන්දෙ චන්දභූතං නිසිත තරමතිං පාණිනිං පාණිනීයෙ
සබ්බස්මිං තක්ක සත්‍ථෙ පටුතර මතයො කත්තුභූතං වදන්ති
මඤ්ඤන්තෙ කාලිදාසං කවිජන හදයා නන්දහෙතුං කවිත්තෙ
සාසං ලොකත්‍ථ සිද්ධිං විතරතු රචනා තස්ස සාරි සුතස්ස"

යන්නෙන් එම ශාරිපුත්‍ර මහාස්වාමීන් චාන්ද්‍ර ව්‍යාකරණයෙහි චන්ද්‍රාචාර්‍ය්‍යයන්වැනියයිද; පාණිනීයව්‍යාකරණයෙහි පාණිනි ඍෂිහුවැනියයිද; න්‍යාය, වෛශෙෂික, සාඞ්ඛ්‍ය, යොග, පූර්වමීමාංසා, වෙදාන්ත, යන සවැදෑරුම් සියලු තර්කශාස්ත්‍ර විෂයෙහි ගෞතම, කණාද, කපිල, පතඤ්ජලි, ජෛමිනි, ව්‍යාස, යන දර්ශනකාර ඍෂිවරයන්වැනියයිද සංස්කෘත ප්‍රාකෘතාදි ෂඩ්භාෂා කවිත්වයෙහි කාලිදාස කවීන්ද්‍රයන්වැනියයිද කියනලද්දේය.

මෙකී පණ්ඩිතවරයන්කෙරෙන් මෑතභාගයෙහි විසූ කලිකාල සාහිත්‍ය සර්වඥ පණ්ඩිත පරාක්‍රමබාහු මහරජාණන්ගේද, අනවමදර්ශි සඞ්ඝරාජ, වනරතන සඞ්ඝරාජ, ශ්‍රී ධර්මකීර්ති සඞ්ඝරාජ, ෂඩ්භාෂා පරමේශ්වර ශ්‍රීරාහුල සඞ්ඝරාජාදි උතුමන්ගේද ග්‍රන්ථවලින් සංස්කෘත ශබ්දශාස්ත්‍රාදියෙහි සිංහල ආචාර්‍ය්‍යවරයන්ගේ පැවති අත්‍යන්ත ප්‍රවීණත්වය ප්‍රකාශවේ.

---

* චන්ද්‍රගොමී ආචාර්‍ය්‍යයෝ කාශ්මීරදෙශයෙහි විසූ බෞද්ධ පණ්ඩිත කෙනෙකැයි හැගේ. මොවුන්කල සංස්කෘත ව්‍යාකරණය විස්තරකිරීමෙන්ද පුහුණුකරවීමෙන්ද ලක්දිව බෞද්ධ පණ්ඩිතයන්විසින් සෙසු ව්‍යාකරණයන්ට වඩා ආදරාතිශයෙන් පිළිගන්නාලද්දේ එහෙයිනි.

මෙසේ බෞද්ධාගම්ධර ගෘහස්ථප්‍රව්‍රජිත පණ්ඩිත ජනයා විසින් ත
ර්කව්‍යාකරණ කාව්‍යාලඞ්කාරාදි බාහිර ශාස්ත්‍ර උගන්නාලද්දේ විවිධ
සම්‍යාන්තරයෙහිද විවිධ ශාස්ත්‍රාන්තරයෙහිද ප්‍රවීණ බුද්ධිමතුන්ට බු
ද්ධ ධර්මයාගේ අවබෝධයහා එහි ශ්‍රද්ධාප්‍රතිලාභයද නිරායාසයෙන්
සිද්ධවනහෙයිනි.

හෙද කියනලදමැයි.

“ යෙසංනසච්චා පසන්නා නෙක සත්ථන්තරොචිතා
සම්මොහබ්භාහතාවෙතෙ නාවබුජ්ඣන්ති කිඤ්චිපි”

‘‘ තක්කව්‍යාකරණඤ්ච ධම්ම විනයං සුත්වාපියො පඤ්ඤවා
තෙනායං සුවිසාරභූත රචනා විඤ්ඤායතෙ කෙවලං
හෙතුඤ්චාපි ඵලෙන තෙනචඵලං සම්පස්සමානො තතො
බොධිං සද්දහතෙව තස්ස මහතා වායාමතො සම්භවං”යි.

මෙසේ සංස්කෘත විද්‍යාස්ථානයන්හි චතුරතරවූ සිංහල සුධීන් වි
සින් කාලිදාස මයූර මාඝ ධාවක රාජශේඛරාදීන්ගේ කාව්‍ය රචනාහා
භරත රාමශර්මාදීන්ගේ අලඞ්කාර ශාස්ත්‍රයන්ද ඇසුරුකොට සං
ස්කෘත මාගධ සිංහල යන භාෂාත්‍රයෙන් බොහෝ කාව්‍ය රචනාකර
ණලදුවත් ඒ පුරාතන කාව්‍යග්‍රන්ථයන් චිරකාලාත්‍යය විනාශ වශ
යෙන් අපවත්වූයෙන් මෙකල්හි ඒ ප්‍රශස්ත සිංහල කවීන්ගේ කෘති
වූ කාව්‍ය වශයෙන් කතිපය ග්‍රන්ථකෙනෙක් දක්නා ලැබෙති.

නාමාෂ්ට ශතක, බුද්ධගද්‍යාදි සුළු සංස්කෘත කාව්‍යද; සසද, කුසද,
මුවදෙව්ද, කව්සේකර ආදි එළුකාව්‍යද; ජිනාලඞ්කාර, පාරමී සතක,
සමන්තකූට වණ්ණනා, දාඨාවංසාදි මාගධී කාව්‍යද යනමේ ආදිය
යි. සිංහලද්වීපයෙහි සිංහල කවිවරයකුහු විසින් සංස්කෘත මහාකා
ව්‍යයක් වශයෙන් කරණලද එකද ග්‍රන්ථයකුත් මෙකල්හි මෙම ජාන
කීහරණ කාව්‍යයහැර වෙන නොඅසනු ලැබේ.

මෙහි කර්තෘවූ කුමාරදාස නරේන්ද්‍රයන්ගේ කවිත්ව කීර්තියහා මෙම
කාව්‍යයාගේ ප්‍රසිද්ධියද දඹදිව්හි පවා පුරාතන පණ්ඩිතජනයන් අතුරෙ
හි කාලිදාස කවීන්ගේ කීර්තියමෙන්ද රඝුවංශ කුමාරසම්භවාදිකා
ව්‍යයන්ගේ ප්‍රසිද්ධියමෙන්ද විජෘම්භමානවූබැව් පොතපතින් පෙනෙ
න නමුත් වර්තමානකාලයෙහි පුරාණ කවිවරාදීන්ගේ කාලවිශේෂ
වෘත්තාන්ත සොයා ලියන දඹදිව්වැසි පණ්ඩිතයන් විසින් හෝ යුරෝ
පීය පණ්ඩිතයන් විසින් හෝ කුමාරදාස රජහුගේ කාලදේශ නියම
යක් නොදක්වනලද්දේය. එතකුදුවුවත් ‘ප්‍රොපසර් අව්ප්‍රැක්ට්’නම් යු
රෝපීය පණ්ඩිතයා විසින් ඖචිත්‍යාලඞ්කාර, ශාර්ඞ්ගධර පද්ධති, සුභා
ෂිතාවලි, යන පුරාණ ග්‍රන්ථයන්හි උදාහරණ වශයෙන් කියාතුබූ කු
මාරදාසවිරචිත ශ්ලෝක සතරක් සොයාගන්නාලදින් මුම්බාපුර රාජ
කීය ‘ආස්‍යාතික’ සමාගමවිසින් ප්‍රකාශිත ‘ජර්නල්’නම් ඉංග්‍රීසි සඟරා
යෙක්හි ‘ප්‍රොපසර්පීටර්සන්’ මහතා විසින් ප්‍රසිද්ධකරවනලද්දේය.

ඒ මෙසේයි.

1 " අයිවිජ්ජහීහි දෘඪොපගූහනං
ත්‍යජනව සඞ්ගමභීරු වල්ලභම්
අරුණ කරොද්ගම එෂ වර්ත්තතෙ
වරතනු සම්ප්‍රවදන්ති කුක්කුටාඃ.

2 පශ්‍යන් හතො මන්මථබාණ පාතෛඃ
ශක්තොවිධාතුං ននිමීල්‍ය චක්‍ෂුඃ
ඌරූවිධාත්‍රාහි කෘතෞ කථංතා
විත්‍යාස තස්‍යං සුමතෙර්විතර්කඃ.

3 ශිශිර සීකර වාහිනි මාරුතෙ
චරතිවෘෂ්ටි භයාදිව සත්වරඃ
මනසිජඃ ප්‍රවිවෙශ වියොගිනී
හෘදයමාශ්‍රිත ශොක හුතාශනං.

4 භ්‍රාංත්වා විවස්වානථ දක්‍ෂිණාශා
මාලම්බ්‍ය සවිත්‍ර කරප්‍රසාරි
සෘෂ්ටිකන්‍යතොනීඃස්ව ඉවප්‍රතස්ථෙ
වසූප ලබ්ධ්‍යෛ ධන දස්‍යවාසං."

මෙහි 1 වෙනි ශ්ලෝකය අපේ රචනායෙහි නොපෙනේ. අප විසින් බලනලද ජානකීහරණ සන්නපොත්වල මේ පිණිස සන්නයක් නැතිහෙයිනි. 2 වෙනි ශ්ලෝකය අපේ රචනාවේ ප්‍රථම සර්ගයෙහි 29 වෙනි ශ්ලෝකයයි 3 වෙනි ශ්ලෝකය 11 වෙනි සර්ගයෙහි 63 වෙනි ශ්ලෝකයයි. 4 වෙනි ශ්ලෝකය 3 වෙනි සර්ගයෙහි 2 වෙනි ශ්ලෝකයයි. මේ ශ්ලෝකත්‍රයෙනුත් 2 වෙනි 4 වෙනිදෙක ලිපිදෝෂ සහිත බවද අපේ රචනාවහා නොසම බවද පෙනේ.

"අයිවිජහීහි" යනාදි ප්‍රථම ශ්ලෝකය ක්‍රි. ව. 1050 කාලයෙහි කාශ්මීරදෙශයෙහි විසූ ක්‍ෂෙමෙන්ද්‍ර කවිහුගේ "ඖචිත්‍ය විචාර චර්චා" නොහොත් "ඖචිත්‍යාලඞ්කාර" යයි ප්‍රසිද්ධ අලඞ්කාර ග්‍රන්ථයෙක්හි උදාහරණකරණලද්දකි. මෙහි "වරතනු සම්ප්‍ර වදන්ති කුක්කුටාඃ" යන සතරවන චරණය පතඤ්ජලීන්ගේ මහා භාෂ්‍යයෙහිද උජ්ජ්වල දත්තයන්ගේ උණාදි සූත්‍රවෘත්තියෙහිද තනු ශබ්දයාගේ සම්බුද්ධි හ්‍රස්වත්වය සඳහා උදාහරණ කළහෙයින් පතඤ්ජලි සෘෂීන්ටද වඩා කුමාර දාසයෝ පුරාතන කෙනෙකැයි ප්‍රොපසර් පීටර්සන් විසින් ලියන ලදී. මෙය මෙසේමයයි සැලකියයුතු නොවේ. චාන්ද්‍රව්‍යාකරණ කර්ත්‍රෘ වූ ආචාර්‍ය්‍ය චන්ද්‍රගොමීන්විසින් පතඤ්ජලි සෘෂිහුගේ මහා භාෂ්‍යය ගුරු කොටගෙන එම ව්‍යාකරණය කළබැව්

" චන්ද්‍රාචාර්‍ය්‍යාදි භිර්ලබ්ධා දෙශං තස්මාත්තදාගමම්
ප්‍රවර්ත්තිතං මහා භාෂ්‍යං චන්ද්‍ර ව්‍යාකරණං කෘතම් "

යන රාජ තරඞ්ගිනී ශ්ලෝකාදියෙන් පෙනේ. මීට අවුරුදු 1600

ස්න් පූර්වවූ ව්‍යාකරණයම මහා භාෂ්‍යය ගුරුවූහෙයින්ද 1900
කින් පෙර වික්‍රමාදිත්‍ය රජහුගේ ජ්‍යෙෂ්ඨ භ්‍රාතෘවූ භර්තෘහරීන් විසින්
මහා භාෂ්‍යයට 'වාක්‍යපදීය'නම් වර්ණනා ග්‍රන්ථයක් කළහෙයින්ද (භා
රවි මහා කවීන්ට පසු කාලයෙහිවූ කෙනෙකැයිද කාලිදාස මහා ක
වීන්ට වැඩිමහලුකෙනෙකැයිද සලකනලද) * මහා කවිවර ශ්‍රී මාඝ
යන්ගේ ශිශුපාලබධයෙහි "අනුත් සූත්‍ර පදන්‍යාසා සද්වෘත්තිඃ සන්නිබ
න්ධනා" යන්නෙහි "නිබන්ධන" යනු භාෂ්‍ය ග්‍රන්ථය සඳහා කියනලදැයි
මාඝ ටීකාකාර මල්ලිනාථයන් කීහෙයින්ද ගෝල්ඩ්ස්ටකර්, භණ්ඩා
රකර්, ශ්‍රී තාරානාථාදි ප්‍රසිද්ධ පණ්ඩිතයන් විසින් මහා භාෂ්‍ය රචනා
ව අවුරුදු දෙදහසකිනුත් අතීතයයි කරුණු සහිතව කියනලද හෙ
යින්ද "වරතනු සම්ප්‍ර වදන්ති කුක්කුටාඃ" යනු මහා භාෂ්‍යයට ගන්
නාලද්දේ කුමාරදාස නරේන්ද්‍රයන්ගේ රචනාවකිනැයි නොසිතියහැ
කිය. උජ්ජ්වලදත්තයන් විසින් "කෘෂිචමි තනිධනි සර්ජි ඛර්ජිභ්‍ය
ඌඃ" යන ශාකටායන සූත්‍රය පිණිස ලියනලද වෘත්තියෙහි "සම්බුද්ධි
ශ්‍රුස්ටෙව වරතනු සම්ප්‍ර වදන්ති කුක්කුටාඃ ඉති වෘත්තිඃ"යි කියන
ලදී. මෙසිනුදු මේකී ශ්ලෝක චරණය කුමාරදාසයන්ගේ රචනාව
කැයි නොහැඟේ. උජ්ජ්වලදත්තයන් විසින් ජානකීහරණයෙන්ගත්
අනික් උදාහරණයක් ජානකීහරණ නාමයෙන්ම දැක්වූහෙයින්ද ය
ථෝක්ත උදාහරණය වෘත්ති වචනබැව් කීහෙයින්ද ඉතා පුරාතනවූ
මහා භාෂ්‍යයෙහි පෙනෙන එම ශ්ලෝක චරණය කුමාරදාසයන්
ගේයයි කීම සැක සහිතමැයි. ඖචිත්‍යාලඞ්කාරයෙහි එය කුමාරදාස
රචනාවකැයි කීමද අසත්‍යයයි නොහළයුතුහෙයින් "වෘද්ධොයූනා"ය
නාදි පාණිනීය සූත්‍රයන් කාලිදාසයන්ගේ රචනාවහා යොදාගත්
තාක්මෙන් භාෂ්‍යෝදාහරණය කුමාරදාසයන්ගේ රචනාවටද යොදා
ගන්නාලදැයි සිතීම මෙහි යුක්තතරයයි හැඟේ.

"පශ්‍යන්හතො" "ශිශිරසීකර" යනාදි ශ්ලෝකද්වය ශාර්ඞ්ගධර
පද්ධතියෙන්ද "භ්‍රාන්ත්වා" යනාදි ශ්ලෝකය සුභාෂිතාවලියෙන්ද ගත්
බැව් කියනලදී. උණාදිවෘත්තියෙහිද "කෘභූමදිභ්‍යඃකිත්" යන ශාක
ටායන සූත්‍රය සඳහා උදාහරණකෙරෙමින් "මහිෂ ධූසරිතාසසරිතාසත
ට ඉති ජානකීහරණෙ යමකම්"යි උජ්ජ්වලදත්තයෝ ජානකීහරණ
11 වෙනි සර්ගයෙහි 71 වෙනි ශ්ලෝකය සම්බන්ධවූ ප්‍රථම චරණය
දැක්වූහ.

"සූක්තිමුක්තාවලි"නම් පුරාතන ග්‍රන්ථයෙක්හි "ජල්හන"නම් කවි

---

* "තාවද් භා භාරවේර්භාති යාවන්මාඝස්‍යනොදයඃ
උදිතෙච පුනර්මාඝෙ භාරවෙ භා රවෙරිව"

"පුරා කවීනාං ගණනාප්‍රසඞ්ගෙ කණිෂ්ඨිකාධිෂ්ඨිත කාලිදාසඃ
අද්‍යාපි තත් තුල්‍ය කවෙරභාවා දනාමිකා සාර්ථවතී බභූව"

යනු චිරන්තන කවීන්ගේ වචනයි.

ඝනමේද එකල ප්‍රසිද්ධවූ කවීන්ද්‍රයන් වර්ණනාකරමින් මහා කවි කුමාරදාසයන් සඳහා කවිවර ශ්‍රී රාජශෙඛර විරචිත මේ මතු පෙනෙන ශ්ලෝකය දක්වූයේයයි ප්‍රොපැසර් පීටර්සන් මහතාගේ ලෙඛනයෙහි කියනලදී.

“ ජානකීහරණං කර්තුං රඝුවංශෙස්ථිතෙ සති
කවිඃ කුමාරදාසශ්ච රාවණශ්ච යදික්ෂමඃ ”

රඝුවංශෙස්ථිතෙසති, රඝුවංශකාව්‍යය පිහිටි කල්හි; හෙවත් රඝුවංශික (රාම රජහු) සිටි කල්හි; ජානකීහරණං කර්තුම්, ජානකීහරණ (කාව්‍ය) ය කරන්ට; නොහොත් (ජානකීනම්වූ) සීතාව පැහැරගැන්ම කරන්ට; කුමාරදාසඃ කවිශ්ච, කුමාරදාස කවිතෙමේත්; රාවණශ්ච, එනම් රාක්ෂසතෙමේත්; යදික්ෂමඃ, ඉදින් පොහොසත්ද?—යන ශ්ලෙෂාර්ථයක් මේ ශ්ලොකයෙන් ප්‍රකාශවේ. මෙයින් රඝුවංශයට පසු ජානකීහරණ කාව්‍යය කළබැව් කවිතෙමේ හැඟවී.

කෙදාරභට්ට විරචිත වෘත්තරත්නාකරයට ලක්දිව පුරාණ පණ්ඩිතයෙකුන් විසින් ලියනලද සිංහල ව්‍යාඛ්‍යානයෙහිද ජානකීහරණ [illegible] ශ්ලොකයෙහි පූර්වාර්ධය පදානාවර්තිත්වූ මාත්‍රිකයාගේ ගුරුබව දක්වනු පිණිස උදාහරණ කළහ.

මෙයේක වුරුදු (850) අටසිය පනහකින් අතීතයෙහි කාශ්මීරදෙශාදියෙහි විසූ ක්ෂෙමෙන්ද්‍රාදි * මහා ග්‍රන්ථකාර පණ්ඩිතයන් විසින්ද ලක්දිව්වැසි නොයෙක් පණ්ඩිතයන් විසින්ද ස්වකීය ග්‍රන්ථ රචනා පිණිස ගුරුකොටගන්නාලද චිරප්‍රසිද්ධ මෙම ජානකීහරණ මහාකාව්‍යය මේකාලයෙහි අන්‍යදෙශයකහෝ ලක්දිව පුරාණ පුස්තකාලයකහෝ ඇතිබවකුත් අසන්ට නොලැබේ. කොළඹ රාජකීය පුස්තකාලයෙහි තැබීම පිණිස ආණ්ඩුව විසින් පරීක්ෂාකරවූ කල්හිද ජානකීහරණ සන්න පොතම්මිස ශ්ලොකපොතක් නොලැබුනේය.

මේ ජානකීහරණ මහාකාව්‍යකාර කුමාරදාස මහරජාණන්හා මිත්‍රවූ කාලිදාසනම් කවීන්ද්‍රතෙමේ කවරෙක්ද යනු නිශ්චයෙන් දක්වාලීම දුෂ්කරය. කුමක්හෙයින්දයත්? කාලිදාස නමින් ඒ ඒ කාලයෙහි ප්‍රසිද්ධවූ කවිවරයන් කීපදෙනෙකුන් විසූබැව් ග්‍රන්ථාන්තරයෙහිදර්ශිත බැවිනි.

කාලිදාස මහා කවින්ගේ කාලය නියමකොට දැනගන්නා පිණිස කරුණු සෙවූ වර්ත්තමාන කාලීන ප්‍රොපසර් ඇල්බ්‍රැක්ට්, ප්‍රොපසර් වීබර්, ජී. බූලර්, සෂගිරි ශාස්ත්‍රි; ශඞ්කර පණ්ඩුරඞ්ග, තාරානාථ තර්ක වාචස්පතිආදි පණ්ඩිතයන්විසින්ද මේ සඳහා බොහෝ කරුණු දක්වනලද්දේනමුත් ඒ සියල්ලද එකිනෙකට අසමානබැව් පෙනේ.

---

* “අසිවිජහිහි” යනාදි ශ්ලොකය භාරවි කවිහුගේ කෘතියකැයි ගඞ්ගාදාශ කවීන්ගේ වෘත්තොදාහරණයෙන් පෙනේ. මෙය ක්ෂෙමෙන්ද්‍රයන්ගේ ඖචිත්‍යාලඞ්කාර වචනයහා නොයෙදේ.

රඝුවංශාදි කාව්‍ය කත්‍රෘවූ කාලිදාස මහා කවිතෙම මීට හවුරුදු (1946) එක්දහස් නවසිය සසාලිසකින් පෙර දඹදිව අවන්ති ජනපදයෙහි (දැනට 'මල්වා'යයි ව්‍යවහාරවන "මාලව" දෙශයෙහි) උජ්ජයිනී පුරයෙහි විසූ වික්‍රමාදිත්‍ය මහ රජහුගේ පණ්ඩිත සභායෙහි රත්නයක්සේ වැජඹුනු පඬිවරයෙක යනු බොහෝදෙනා විසින් සලකනලද්දේය. ශ්‍රී තාරානාථ තර්කවාචස්පතීන් විසින් කරණලද "වාචස්පත්‍ය"නම් වූ ශබ්දාභිධානයෙහි රඝුවංශ, කුමාරසම්භව, මෙඝදූත, යන ශ්‍රව්‍ය කාව්‍ය තුනනා "සමෘති චන්ද්‍රිකා" නම් වෛදෙකාන කර්මප්‍රතිපාදක ග්‍රන්ථයක්ද "ජ්‍යොතිර්විදාභරණ" නම් කාලඥාන ශාස්ත්‍රයද ක්‍රමයෙන් රචනාකොට මාලවිකාග්නිමිත්‍ර, වික්‍රමොර්වශී, ශකුන්තලා යන දෘශ්‍ය කාව්‍යද කරණලද බව කියා මේ ජ්‍යොතිර්විදාභරණ ශ්ලොකයන් නිදර්ශනකලහ.

"මිතෙනා'බ්දා කෘතිරියං සත්මාලවෙන්ද්‍රෙ
ශ්‍රීවික්‍රමාර්ක නෘපරාජවරෙ සමාසීත්"

... ...

"ශඞ්කවාදි පණ්ඩිතවරාඃ කවයස්ත්වනෙකෙ
ජ්‍යොතිර්විදඃ සමභවංශ්ච වරාහ පූර්වාඃ
ශ්‍රීවික්‍රමස්‍ය බුධ සංසදි ප්‍රාජ්‍ය බුද්ධෙ-
ස්තෛරප්‍යහං නෘපසඛඃ කිලකාලිදාසඃ"

"කාව්‍යත්‍රයං සුමතිකෘද් රඝුවංශ පූර්වං
ජාතං යතොනනු කියච්ඡ්‍රුති කර්මවාදඃ
ජ්‍යොතිර්විදාභරණ කාලවිධාන ශාස්ත්‍රං
ශ්‍රීකාලිදාස කවිතොහි තතො බභූව"

"වර්ෂෛ සිඤ්ධුර දර්ශනාම්බර ගුණෛර්‍යාතෙකලෞ සම්මිතෙ
මාසෙමාධව සංඥකෙත්‍ර විහිතො ග්‍රන්ථක්‍රියොපක්‍රමඃ" යි.

මෙහි කී ජ්‍යොතිර්විදාභරණ ග්‍රන්ථ නිර්මාණය කලියුග වර්ෂ (3068) තුන්දහස් සැටඅටෙන් මතු හවුරුදු වෙසක්මස්හියයි කීහෙයින් එම කවින්ගේ ග්‍රන්ථ රචනාකාලය අවුරුදු (1922) එක්දහස් නවසිය විසිදෙකකින් අතීතවේ. මේ මෙසේවිනම් එම මහා කවීන්කෙරෙන් අවුරුදු පන්සිය ගණනකට මෑතකාලයෙහි සිංහල මහා කවි කුමාරදාස නරෙන්ද්‍රයෝ විසූහයි කියයුතුවේ.

ජ්‍යොතිර්විදාභරණ ශ්ලොකයෙහි පෙනෙන මේ වර්ෂ සම්බන්ධවද විශ්වාස නොකටයුතු බව ඇතැම් උගතුන් විසින් කියනලදි. ඔවුන් විසින් ඒ දක්වනලද කරුණුද මෙහි සැලකියයුතුසේ පෙනේ. අයනාංශය බලනු පිණිස ශකවර්ෂයෙන් 445 ක් අඩුකොට ශෙෂය සැටින් බෙදියයුතුයයි ජ්‍යොතිර්විදාභරණයෙහි කීහෙයින් එය ශකවර්ෂයෙන් පළමුකරණලද්දක් නොවනබැවින් වික්‍රම (සංවත්) වර්ෂයෙන්

හවුරුදු සත්සියයක් පමණගිය කල්හි කරණලද්දකැයි සැලකියයුතු බවද එහි නම් දක්වූ ධන්වන්තරි කාලිදාසාදි පණ්ඩිත නවදෙනා හා ජිෂ්ණු ත්‍රිලොචනාදි පණ්ඩිතයන් අතුරෙන් ජිෂ්ණුහුගේ පුත්‍රවූ බ්‍රහ්මගුප්ත ආචාර්‍ය්‍යයන් විසින් බ්‍රාහ්මසිද්ධාන්තය කරණලද්දේ ශක වර්ෂයෙන් 550 ක් ගතවූ කල්හිය යනු

"ශ්‍රීචාපවංශ තිලකෙ-ශ්‍රීව්‍යාඝ්‍රමුඛෙනෘපෙ ශකනෘපාලාත්
පඤ්චාශත් සංයුක්තෛ-ර්වර්ෂ ශතෛඃ පඤ්චභිරතීතෛඃ
බ්‍රාහ්මඃ ස්ඵුට සිද්ධාන්තඃ-සජ්ජන ගණිතඥගොලවිත් ප්‍රීත්‍යෛ
ත්‍රිංශද්වර්ෂේණ කෘතො-ජිෂ්ණුසුත බ්‍රහ්මගුප්තෙන"

යනමේ සිද්ධාන්තාවසාන ශ්ලොකද්වයෙන් ප්‍රකාශවෙහෙයිනුත් ජ්‍යොතිර්විදාභරණය එපමණ පුරාණයයි නොසිතියයුතු බව ඔවුන්ගේ කල්පනායි.

රඝුවංශ, කුමාරසම්භව, මේඝදූත, සමෘතිචන්ද්‍රිකා, ඍතුසංහාර, නළොදය, සෙතුප්‍රබන්ධ, ශකුන්තලා, වික්‍රමොර්වශී, මාලවිකාග්නිමිත්‍ර, ජ්‍යොතිර්විදාභරණ, ශ්‍රුතබොධ, වෘත්තරත්නාවලී, ශෘඞ්ගාරතිලක, ප්‍රශ්නොත්තරමාලා, හාස්‍යාර්ණව, පුෂ්පබාණවිලාස කාව්‍ය, නානාර්ථශබ්ද රත්න, යනමේ ග්‍රන්ථයන් කාලිදාසනම් කවිහු විසින් කරණලද බව කියති. මේ සියල්ල එකම කාලිදාසකෙනෙකුන්ගේ කෘතිලෙස නොසිතියයුතුබවත් මෙයින් "නළොදය" ආදි සමහරක් ඒ නාමින්ම පසුකාලයක විසූ කවිවරකෙනෙකුන්ගේ කෘතියයි සැලකියයුතුබවත් සෂගිරිශාස්ත්‍රී ආදි පණ්ඩිතයන්ගේ මතයි. "සෙතුප්‍රබන්ධ" නම් කාව්‍යයට ටීකා ලියූ රාමදාස කවීන්ගේ මේ ශ්ලොකයෙන්ද සෙතුප්‍රබන්ධය වික්‍රමාදිත්‍ය රජහුගේ අයදුමෙන් කාලිදාසයන් විසින් කරණලද බව ප්‍රකාශවේ.

"ධීරාණාං කාව්‍ය චර්චා චතුරිම විධයෙ වික්‍රමාදිත්‍යවාචා
යංචක්‍රෙ කාලිදාසඃ කවිමකුටවිධුඃ සෙතුනාමප්‍රබන්ධම්
තද්ව්‍යාඛ්‍යාසෞෂ්ඨවාර්ථං පරිෂදි කුරුතෙ රාමදාසඃ ස එව
ග්‍රන්ථංජල්ලාලදීන්ද්‍රක්ෂිතිපති වචසා රාමසෙතුප්‍රදීපම්"

මෙම සෙතුප්‍රබන්ධය 'ප්‍රවරසෙන'* නම් රජක්හුපිණිස වික්‍රමාදිත්‍ය රජහුගේ අඥයෙන් කාලිදාස කවිහු විසින් කරණලදැයි අභිනව ටීකාකාරයන් කීහෙයින් උජ්ජයිනී පුරයෙහි වික්‍රමාදිත්‍යනම්වූ ශ්‍රීහර්ෂ රජහාද ශිලාදිත්‍යනම්වූ ප්‍රතාපශීල රජහාද සමකාලීනවූ ප්‍රවරසෙ

---

* මෙම ප්‍රවරසෙන රජු හා සිංහලයන්ගේද සම්බන්ධය පැවතිබැව් කණ්ලනාචාර්‍ය්‍යයන් විසින් කියනලදී.

"බුභොජ සිංහලාදීන්යො
විපාන් සසවිවො'කරොත්"—රාජතරඞ්ගිනී.

න රජ කාශ්මීර රජෙකැයි හැඟෙනබැවින් සෙතුප්‍රබන්ධය කාලිදාසනම් කවිහු විසින් ක්‍රිස්තුවර්ෂ (300) තුන්සියයක් පමණ කාලයෙහි කරණලද්දේයයි සිතියයුතු බව ප්‍රොපසර්වීබර් මහතුන් විසින් ලියනලදී. මේ කියනලද කාලය කුමාරදාස නරෙන්ද්‍රයන්ගේ කාලයට හවුරුදු (200) දෙසියයකින් පූර්වේ. ප්‍රවරසෙන රජුහා "හියුන්ත්සාං" නම් ප්‍රසිද්ධ චීන භික්ෂුහුගේ මිත්‍ර සම්බන්ධයක් තුබූබැව් කියනලදහෙයින්ද හර්ෂවර්ධන, ශිලාදිත්‍ය, හියුන්ත්සාං, යනමොවුන් සමකාලීන වූහෙයින්ද, ප්‍රවරසෙන රජ ක්‍රිස්තුවර්ෂ (500) පන්සියයටත් (600) සයසියටත් අතර විසූයේයයි කීම යුක්තතරය යනු වීබර් මහතුන්ගේ මතයි. සෙතුප්‍රබන්ධ රචනාව සඳහා මේ කියනලද කාලය කුමාරදාස මහරජාණන්ගේ කාලයට සමීපබැව් පෙනේ.

වාචස්පත්‍යයෙහි වනාහි.

"කාලිදාසාභිධායාස්ත්‍රයඃ කවය ආසන්. තත්‍ර එකො වික්‍රමාදිත්‍ය සභ්‍යඃ අපරො භොජදෙව සභ්‍යඃ අපරො භාමිනී විලාස කර්තා ජගන්නාථමිශ්‍රඃ අභිනව කාලිදාසාඛ්‍යඃ". "කාලිදාසනම් කවීහු තුන්දෙනෙක්වූහ. ඔවුන් අතුරෙහි එක් (කවිවරයෙක්) වික්‍රමාදිත්‍ය රජහුගේ පණ්ඩිත සභායෙහි නියුක්තයෙක. අනික් (කවිවර) තෙමේ භොජදෙව රජහුගේ සභායෙහි නියුක්තයෙක. අනික් තැනැත්තේ භාමිනිවිලාස කර්තෘවූ අභිනව කාලිදාසනම් ජගන්නාථ මිශ්‍රතෙමේ"යයි කියනලදී.

මෙයින් වික්‍රමාදිත්‍ය සභ්‍ය කාලිදාසතෙම කුමාරදාස නරෙන්ද්‍රයන්ට පළමුකාලයෙක්හි විසූයෙකැයි යටකී ක්‍රමයෙන් හැඟේ. ඉතිරි දෙදෙනාගෙන් ජගන්නාථමිශ්‍රනම් අභිනව කාලිදාසතෙම * දිල්ලිපුරයෙහිද මධුපුරයෙහිද විසූයේය යනු භාමිනීවිලාස කාව්‍යයෙහි—

"ශාස්ත්‍රාණ්‍යාකලිතානි නිත්‍ය විධයඃ සර්වෙපි සම්භාවිතා
දිල්ලී වල්ලභ පාණිපල්ලවතලෙ නීතං නවීනං වයඃ
සම්ප්‍රත්‍යුජ්ඣිතමාසනං මධුපුරී මධ්‍යෙහරිඃ සෙව්‍යතෙ
සර්වං පණ්ඩිත රාජරාජිතිලකෙ නාකාරි ලොකාධිකම්"

යන ශ්ලොකයෙන් ප්‍රකාශවේ. මේ ජගන්නාථමිශ්‍රයන්ගේ කවිත්ව සාමර්ථ්‍යය සඳහා ගරුකරන්නන් විසින් "අභිනව කාලිදාස" යයි ව්‍යවහාරකරණලදුවත් මොහු ස්වකීය නාමය "ජගන්නාථ" යයි තමන්ගේ ප්‍රකරණයෙහි ලීහෙයින් කාලිදාස නමින්ම ප්‍රසිද්ධියක් මො

---

* "භාගරථ? චම්පූ" නම් කාව්‍යයක් අභිනව කාලිදාසයන් කළබැව් සෂගිරි ශාස්ත්‍රීන් විසින් කියනලදී. ඒ මොහුගෙන් අන්‍යයෙකැයි හැඟේ. දැනට ප්‍රසිද්ධව පවත්නා "භරත චම්පූ" නම් කාව්‍යය අනන්ත භට්ට කවීන්ගේ රචනාවකි.

හුට ඇතිවීයයි නොහැගේ. ‘ශත්‍රු පරාභව’නම් ජ්‍යොතිර්ග්‍රන්ථයද
කාලිදාසනම් කවීන් විසින් කරණලද බව එම අවසානයෙහි දක්ව
නලද

“ අසීත් කශ්‍යප වංශජෝ'කී තනයා තීරාධිවාසීද්විජඃ
ශ්‍රෞතස්මාර්ත විචාරසාර චතුරඃ ශ්‍රීභානු භට්ටස්සුධීඃ
තත්පුත්‍රො හරි භක්ති නිර්මල තනුර්ජ්‍යොතිර්විද මග්‍රණීඃ
ශාස්ත්‍රං ශත්‍රු පරාභවාඛ්‍යමකරොත් ශ්‍රීකාලිදාසඃ කවිඃ ”

යන ශ්ලොකයෙන් ප්‍රකාශවේ. මේතෙම ශකවර්ෂයෙන් හවුරුදු සි
යගණනක් ඉකුත්වූ පසු ස්වකීය ග්‍රන්ථය රචනාකෙළේය යනු එහි
දක්වූ “ශකෙ සාකේ භූතෙන්ද්‍රාබ්ධෙගඃ ශෙෂෙබ්දඃ ප්‍රභවාදිකඃ” ය
නාදී ගණිත විධි වශයෙන් හැගේ. මොහු යමුනාතීරයෙහි විසූ ශ්‍රී
භානුභට්ටනම් පණ්ඩිතයෙකුන්ගේ පුත්‍රවූ කාශ්‍යපවංශ ඇති ශ්‍රී
කාලිදාසයයි ප්‍රසිද්ධව විසූ විෂ්ණුභක්තික දෛවඥ බ්‍රාහ්මණයෙකි.
මේ දෙදෙනාම කුමාරදාස නිරිඳුන්ගේ කාලයෙන් මෑතක විසූවෝය
යි හැඟෙනහෙයින්ද ඒ මහරජාණන්හා මිත්‍රවූයේ මේ කාලිදාසයෙකු
නොවැයි නොසිතමු. මෙකී කාලිදාසයන්හැර ඔවුන්ට මධ්‍යකාලයෙ
හි භොජදේවයන්ගේ සභාසදවූ කාලිදාසයෝ කුමාරදාස නිරිඳුන්හා
මිත්‍රත්වයට පැමිණියෝදෝහොයි සැලකියයුතුය. කරුණුකිමයත්?
ද්විතීය ධම්මකිත්ති මහාස්ථවිර ස්වාමීන් විසින් ලියනලද ලංකා ශා
සන කථායෙහි ලක්දිව කුමාරදාස රජහු දවස ජම්බුද්වීපයෙහි භො
ජ රජ රාජ්‍යානුශාසනා කළබැව් කියනලදහෙයින්ද කුමාරදාස භො
ජරාජ දෙදෙනාගේ සමකාලීන බව ප්‍රකාශවේ. එසේම භොජරාජ
යන්ගේ රාජ්‍යයෙහි කාලිදාසනම් මහා කවියෙකුන් විසූබැව් දඹ
දිව බොහෝ පොත්පත්හි ප්‍රසිද්ධය. නානාර්ථ ශබ්දරත්න, මේඝදූතාදි
පොත් මෙම කවීන්ද්‍රයන්ගේ රචනායයි කියති.

නානාර්ථ ශබ්දරත්නයෙහි “ඉති ශ්‍රී කාලිදාස විරචිතෙ නානාර්ථ ශබ්ද
රත්න කාදික්ෂාන්ත වර්ණක්‍රමානුනානාර්ථ වචශ්ශබ්ද ප්‍රකරණෙ එකෙක
ධාතුවර්ග විචාර රමණීයෙ ප්‍රථමං නිබන්ධනං සමාප්තම්” යනාදීන් ප
රිච්ඡේදාන්ත පාඨ යොදනලද්දේය. මෙම ග්‍රන්ථයට “තරලා” නම්
ටීකාව ලියූ නිචුල කවියොගීහු ස්වකීය ටීකායෙහි නිබන්ධනාවසාන
පාඨයෙහි භොජ රජහුගේ අයදුමෙන් එය කරණලදබැව් මෙසේ
කීහ. “ඉති ශ්‍රීමන් මහාරාජ භොජරාජප්‍රබොධිත නිචුල කවියොගි
නා නිර්මිතායාං මහාකවි කාලිදාස කෘත නානාර්ථ ශබ්දරත්න කොශ
රත්නදීපිකායාං තරලාඛ්‍යායාං ප්‍රථමං නිබන්ධනම්” යනාදියයි.

මෙයින් “නිචුලකවි, භොජරාජ” දෙදෙනා සමකාලීනයෝය යනු
නිසැකවේ. කාලිදාසයන් නිචුල කවිහුහා සමකාලීනබැව් මෙඝදූත
කාව්‍යයෙහි,

"අද්‍රෙඃ ශෘඞ්ගං හරති පවනඃ කිංස්විදිත්‍යුන්මුඛීභිර්
දෘෂ්ටොත්සාහශ්චකිත චකිතං මුග්ධ සිද්ධාඞ්ගනාභිඃ
ස්ථානාදස්මාත් සරස නිචුලා දුත්පතොදඞ්මුඛඃඛං
දිඞ්නාගානාං පථිපරිහරන් ස්ථූලහස්තාව ලෙපාන්"

යනාදී ශ්ලොකයෙහි පක්ෂාන්තරාර්ථ වශයෙන් කාලිදාසයන්හා ස තුරුවූ දිඞ්නාගාචාර්‍ය්‍යයන්ට ව්‍යාජයෙන් ගැරහීමක්ද කාලිදාසයන් හා සහාධ්‍යාය මිත්‍රවූ ස්වපක්ෂවර්ත්‍තී නිචුල * නම් කවීන්ට පැසසීමක් ද කළහ. ඒ බව මල්ලිනාථයන් කල "සඤ්ජීවනී" ටීකායෙහි "රසිකො නිචුලොනාම මහා කවිඃ කාලිදාසස්‍ය සහාධ්‍යායඃ පරපාදිතානාං කාලිදාස ප්‍රබන්ධ දූෂණානාං පරිහර්‍ත්තා"සිද "දිඞ්නාගාචාර්‍ය්‍යස්‍ය කාලිදාස ප්‍රතිපක්ෂස්‍ය"සිද කියනලද්දේය.

මෙසේ ක්‍රමයෙන් භොජරාජ නිචුල කාලිදාස තුන්දෙනා සමකාලිනබැව් සැලකියයුතුය. භොජරාජ කුමාරදාස දෙරජුන්ගේ සමකාලිනත්වය දක්වූ ශ්‍රී ධර්‍මකීර්ති මහා ස්වාමීන්ගේ වචනයද, කාලිදාස කුමාරදාස දෙදෙනාගේ මිත්‍රත්වය දක්වනු පිණිස පූජාවලිය, පැරකුම්බාසිරිත, යන ග්‍රන්ථයන්හි ප්‍රකාශිත වචනද, ස්ථිරබවට යටකී නානාර්ථ ශබ්දරත්නාදිය සාක්ෂිවේ.

කාලිදාස මහා කවිහු ලක්දිව කුමාරදාස නිරිඳුන්හා අදෘෂ්ට මිත්‍රව එම නරෙන්ද්‍රයන් දක්නා පිණිස අවුත් දැකීමක් නොලැබ අතරමගම මළහයි යනාදීන් ලක්දිව ජනශ්‍රැති වශයෙන් විස්තර කථාවක් පවතී. 'වල්ලාල'නම් කවීන්විසින් කරණලද භොජ ප්‍රබන්ධයෙහිද කාලිදාසයන් පිළිබඳ විසිතුරු කථා දක්වනලදී. එහි ඇතම්පුරාණ පණ්ඩිතවරයන්ගේ නාමයන්හා සමානවූ නාමයන් පෙනෙනහෙයින් ඒ සැක සහිතයයි සමහරුන් විසින් සලකනු ලබනනමුත් භොජදෙවයන්ගේ කාලයෙහි කාලිදාසනම් කවිවරකෙනකුන් විසූ බව ග්‍රන්ථාන්තරයෙන් දෘශ්‍යමානහෙයින් කාලිදාසයන් ගැන එහි කියනලද ප්‍රවෘත්ති සිදුවූ පරිද්දෙන්ද සිතියහැකිවේ. එහි පෙනෙන ක්‍රමයෙන් භොජරාජයන්ගේ සභාව මහා කවිවූ පණ්ඩිතයන් පන්සියක්දෙනෙකුන්ගෙන් ශොභමානවිය. ඔවුන් අතුරෙහි විශ්‍රැත කීර්ති ඇති කවිරාජවූයේ කාලිදාසතෙමේයි. භොජරජද එවැනිම කවිවරයෙකි † භොජ ප්‍රබන්ධ කථායෙහි මේ කාලිදාසතෙම කාමුක ස්ව

---

* නිචුල කවිතෙමේත් පුරාතනයෙකි—ශබ්දාර්ණවකොශයෙහි
"වානිරෙ කවිභෙදෙස්‍යාන් නිචුලඃස්ථලවෙතසෙ"
යන්නෙන්ද ඒ හැගේ.

† භොජ ශබ්දානුශාසන (ව්‍යාකරණ), සරස්වතී කණ්ඨාභරණාදි පොත් මේ රජහු විසින් කරණලදැයි සලකනු ලැබේ.

භාවයෙන්යුක්තකෙනෙකැයි කිසිවිටෙක රජහු විසින් ගරහනු ලැබූ
යේයයිද කලින් කල රජුහා රැහැණිව විදෙශීව හැසුරුණේයයිද කී
යනලද්දේය. ලඞ්කාවාසීන්ගේ ජනශ්‍රැතියෙහිද මෙයමෙසේම අසනු
ලැබේ. එහෙයින් "විදෙශීව හැසුරුණු කාලිදාසයෝ කුමාරදාස
නිරිඳුන්ගේ ජානකීහරණ නම් අද්භූත මහා කාව්‍යය ජම්බුවීපයෙ
හිදී දැක සතුටුව රජු දක්නා පිණිස ලක්දිවට පැමිණියෝය" යනාදී
ජනශ්‍රැති ප්‍රවෘත්තියද අයුක්තයෙකැයි නොසිතමු.

තවද, මේ කුමාරදාස නරෙන්ද්‍රයන් විසින් රචනාකරණලද "ජාන
කීහරණ" නම් ශ්‍රව්‍යකාව්‍ය ප්‍රබන්ධය පෙරතුබූ පරිද්දෙන් ශ්ලොක
සංස්කරණයකොට තැබුවහොත් රඝුවංශාදී කාව්‍යමෙන් ඡන්දොල
ඞ්කාරාදි ශාස්ත්‍රාභිලාසී සුධී ජනයාට ප්‍රයොජනවත්වේයයි අප ආචා
ර්‍ය්‍යොත්තම රත්මලානේ පුරාණවිහාරාධිවාසීවූ විද්‍යාලඞ්කාර පරිවේණා
ධිපති රත්මලානේ ධම්මාලොක මහා ස්ථවිර ස්වාමිපාදයන්වහන්සේ
විසින් කරණලද නියමයද, සිංහල මහා කවීශ්වර කුමාරදාස න
රෙන්ද්‍රයන්විසින් පිළියෙළ කරණලද මේ සංස්කෘත මහාකාව්‍යය පෙ
ර තුබූනියායෙන් ශ්ලොක සහිත කරවා මතු පවත්නාලෙස තැබුව
හොත් පුරාණ සිංහල කවීන්ද්‍රයන්ගේ සංස්කෘත කවිත්වය සියිවීමපිණි
සද, කාව්‍යාලඞ්කාරාදි ශාස්ත්‍රයාගේ දියුණුව පිණිසද, අත්‍යන්තොප
කාරවන්නේයයි සෙංකඩගල මහනුවර ශ්‍රීදංෂ්ට්‍රා දළදා මන්දිරයෙහි
දියවඩන නිලය ඇතුළුව යටිනුවර රටලෑබී කරවන ගිරාගම රාජ
කරුණා නවරතන සෙනෙවිරතන මුදලිනාමොපලක්‍ෂිත මන්ත්‍රීශ්ව
ර ධුරන්ධර මහනිලමතුමන් විසින් කරණලද ගරුතර ආරාධනාවද
පිළිගනිමින් ශ්ලොක සංස්කරණයහා සිංහල ව්‍යාඛ්‍යානයෙහි ඌනාති
රේකාදි දොෂ නිරාකරණයෙන් සංශොධනයද කෙළෙමු.

මෙහි ශ්ලොක ප්‍රතිසංස්කරණය හා ව්‍යාඛ්‍යාන ශොධනය සඳහාත්
අපවිසින් බලනලද "ජානකීහරණ සන්න" පොත්හි ප්‍රාරබ්ධ කථා
ප්‍රවෘත්තිය සම්බන්ධි නිෂ්ඨාවක් නොපැනෙනහෙයින්ද පඬදශ සර්
ගයෙහි දෙවිසිවන ශ්ලොකයටත් කාව්‍යාවසාන ශ්ලොකයටත් අතුරෙ
හි සන්නයේ අඩාලබවක් පැනෙනහෙයින්ද මෙම මහා කාව්‍යයාගේ
සන්නයද ඌනබැව් සලකමු. එතකුදුවුවත් සන්නය ඇතිතාක්
ශ්ලොක බන්ධනය කිරීම අපගේ අභිමතයබැවින් එසේ මේ රචනාව
සම්පූර්ණ කෙළෙමු. ව්‍යාඛ්‍යානයෙහි ශ්ලොක පූරණයට නොපො
හොණ්සේ අඩුවූ සමහරතැනෙක අක්‍ෂර පදයන් ප්‍රකරණානුකූල ව
ශබ්දයන් සලකනලද ප්‍රතිභාන ගම්‍ය පදානතරයෙන් පූරණයද කෙ
ළෙමු. ඒවෙන්කොට හැඳිනීම සඳහා එවැනිතැන් රෙඛාවයකින් ප
රික්‍ෂිප්තකාව ශ්ලොක මධ්‍යයෙහි දක්වනලද්දේය. සර්ගනාමහා
සර්ගාවසාන පාඨද ප්‍රථම සර්ගාවසාන වාක්‍යයට අනුකූල ක්‍රමයෙන්
ශොධනලද්දේය.

මෙහි සර්ගයන්ගේ වෘත්ත විශෙෂය මෙසේයි. ප්‍රථම සර්ගයෙහි අනු

එක් ශ්ලෝක අතුරෙන් 73 වැන්න උපේන්ද්‍රවජ්‍රාවෘත්තයි. සර්ගාවසාන යෙහිවූ 88, 89, 90, ශ්ලෝකත්‍රය පුෂ්පිතාග්‍රායි. සෙස්ස (ඉන්ද්‍රවජ්‍රෝපේන්ද්‍රවජ්‍රාමිශ්‍ර) ‘උපජාති’ හා ඉන්ද්‍රවජ්‍රායි—ද්විතීය සර්ගයෙහි එකුන් අසූවක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 77 වැන්න දක්වා පථ්‍යාවක්ත්‍රයි. 78 වැන්න පුෂ්පිතාග්‍රායි. 79 වැන්න ශාර්දූලවික්‍රීඩිතයි—තෘතීය සර්ගයෙහි එක් අසූවක් පද්‍ය අතුරෙන් 8 වැන්න උපේන්ද්‍රවජ්‍රායි. 64 පටන් 76 දක්වා වංශස්ථයි. 77 වැන්න පුෂ්පිතාග්‍රායි. 78, 79 යනදෙක ශිඛරිණීයි. 80, 81 යනදෙක ස්‍රග්ධරායි සෙස්ස උපජාතිහා ඉන්ද්‍රවජ්‍රායි—චතුර්ථ සර්ගයෙහි තෙසැත්තෑවක් ශ්ලෝක අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 69 වැන්න දක්වා සුන්දරී වෘත්තයි. 70, 71, 72 යන තුන ‘නර්කුටක’ වෘත්තයි. 73 වැන්න ශාර්දූලවික්‍රීඩිතයි—පඤ්චමසර්ගයෙහි එක්සැටක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 54 දක්වා වංශස්ථයි. 55, 57, 58, 60, 61 යන පස වසන්තතිලකායි. 56 වැන්න මාලිනීයි. 59 වැන්න ප්‍රහර්ෂිණී වෘත්තයි—ෂෂ්ඨ සර්ගයෙහි එකුන්සැටක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 54 දක්වා පථ්‍යාවක්ත්‍රයි. 55 වැන්න පටන් තුනක් ප්‍රහර්ෂිණීයි. 58, 59 යන දෙක වසන්තතිලකායි—සප්තම සර්ගයෙහි දෙසැටක් ශ්ලෝක අතුරෙන් 2, 35 යන දෙක උපේන්ද්‍රවජ්‍රායි. 62 වැන්න මාලිනීයි. සෙස්ස බොහෝසෙයින් උපජාතිහා ඉන්ද්‍රවජ්‍රායි—අෂ්ටම සර්ගයෙහි එක්සිය එකක් ශ්ලෝක අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 92 දක්වා රථෝද්ධතායි. 93 පටන් සතක් පුෂ්පිතාග්‍රායි. 100, 101 යනදෙක නර්කුටකවෘත්තයි—නවම සර්ගයෙහි අටසැටක් ශ්ලෝක අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 66 දක්වා වංශස්ථයි. 67 වැන්න වසන්තතිලකායි. 68 වැන්න නර්කුටක වෘත්තයි—දශම සර්ගයෙහි අනූවක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 81 දක්වා පථ්‍යාවක්ත්‍රයි. 82, 83 යන දෙක වසන්තතිලකායි. 84 වැන්න පටන් 90 දක්වා ශාර්දූලවික්‍රීඩිතයි—ඒකාදශ සර්ගයෙහි සයානූවක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 86 දක්වා ද්‍රුතවිලම්බිතයි. 87 වැන්න පටන් 90 දක්වා වසන්තතිලකායි. 91 වැන්න පෘථ්වී වෘත්තයි. 92, 93, 95 යන තුන ශිඛරිණීයි. 94, 96 යන දෙක ශාර්දූලවික්‍රීඩිතයි—ද්වාදශ සර්ගයෙහි පස්පනසක් ශ්ලෝක අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 51 දක්වා වංශස්ථ වෘත්තයි. 52 වැන්න පටන් 54 දක්වා පුෂ්පිතාග්‍රයි. 55 වැන්න පෘථ්වී වෘත්තයි—ත්‍රයෝදශ සර්ගයෙහි සසාලිසක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 37 දක්වා ප්‍රමිතාක්ෂරා වෘත්තයි. 38 වැන්න පටන් 45 දක්වා පෘථ්වී වෘත්තයි 46 වැන්න හරිණීවෘත්තයි—චතුර්දශ සර්ගයෙහි එක් අසූවක් ශ්ලෝක අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 80 දක්වා ද්‍රුතවිලම්බිතයි. 81 වැන්න මන්දාක්‍රාන්තායි—පඤ්චදශ සර්ගයෙහි 1 වැන්න පටන් 22 දක්වා ස්වාගතා වෘත්තයි—ග්‍රන්ථාවසාන ශ්ලෝකය පෘථ්වී වෘත්තයි. මෙසේ විෂ්ණුහුගේ ප්‍රසාදයෙන් ලබනලද මනොරථ සිඞ් ඇති භවත් කුමාරදාසයන් විසින් විෂ්ණුහට ගෞරව සඳහා මාතුල ක්ෂත්‍රියයන් දෙදෙනෙකුන්ගේ අයදුමනිසා මේ මහා කාව්‍ය බන්ධනය කළ බැව් ප්‍රකාශිතයි.

ශ්‍රද්ධාසම්පන්න සෞගත නරේශ්වරයෙකු වූ මේ කවීන්ද්‍රයෝ මෙසේ විෂ්ණුපූජනාභිලාෂයෙන් කුමක් හෙයින් කාව්‍යරචනා කළාහුද? ශාස්තෘවූ සර්වඥයන්වහන්සේගේ ගුණකීර්තන මුඛයෙන් නමස්කාරමාත්‍රයකුත් කවරහෙයින් නොකෙළෙහුදැයි යතහොත්. ඓහලෞකික කාර්‍ය්‍යසිද්ධිය සඳහා දේවතා පූජනයත් ලාංකේය ක්ෂත්‍රියාදීන් කෙරෙහි පැවති කුල පරම්පරාගත චරිත්‍රයක් හෙයින්ද යථෝචිත දේවතා පූජනය ආගම විරෝධිවනහෙයින්ද මෙසේ විෂ්ණුගෞරවය කළහයි හැඟේ. මේ කාව්‍යය සම්බන්ධි පඤ්චම සර්ගයෙහි,

55 "සර්වඥාගුණෙ මහති තත්ක්ෂණලබ්ධ මොක්ෂාඃ
සුශ්ලිෂ්ට යුක්ති සචිවානන සම්පදෙන
ශාක්‍ය ඉවාස්‍ය විශිඛා රිපුසෛන්‍යකෙහෘ-
ශවක්‍රසත්‍රිවිෂ්ටප සභා ගමනොපදෙශම්"

යනමේ ශ්ලෙෂොපමාලඞ්කෘත පද්‍යයෙහි ලෝවීලොවුතුරා දහම් උපමාකොට යොදගත් නියායෙන් බුද්ධ සමයෙහිද කවිහුගේ චාතුර්‍ය්‍යය පෙනේ—තවද පඤ්චදශ සර්ගයෙහි,

18 "ඉන්ද්‍රියාණි මති මන්ත මජය්‍යං යොජයන්ති විෂයෙෂු විජිත්‍ය
තාවදිත්ව මවධූය යශොභි ර්ව්‍යාප්නොති භුවනානි සවීරඃ"

19 "යෞවනං චලමපායි ශරීරං ගත්වරං වසු විමෘශ්‍ය විශිෂ්ටාඃ
අන්‍යජන්ම ගත තීක්ෂ්ණවිපාකං දුෂ්ටසෞම්‍ය මපි කර්මනධත්තෙ"

21 "රූපවන්ත මපි හන්ති ජරාස්ත්‍රී සඞ්ගමෙ මහති වාසනි වියොගඃ
යාති දීර්ඝ මපි විච්‍යුතිමායුඃ පුණ්‍යමෙව නිරපායි භජධ්වම්"

යනාදි ශ්ලොකයන්හි දක්වනලද ඉන්ද්‍රිය විජයානු ශාසනයද යෞවනමදාදිය දුරුකිරීමෙහි අනුශාසනයද රූපාදීන්ගේ අනිත්‍යතා සැලකීමද පරලොකහිතය පිණිස සුචරිත භජනයදැයි යනාදි අවවාද ප්‍රතිසංයුක්ත රචනාවිධියෙනුදු ආගම ධර්මයෙහි කවිහුගේ සාමීප්‍යය හා ශ්‍රද්ධාවද ප්‍රකාශවේ.

ඉෂ්ටදෙවතා ප්‍රණාමය නොකරණලද්දේ වස්තුනිර්දේශ මුඛ කාව්‍ය ලක්ෂණය අභිමතහෙයිනි. ජීවක බුද්ධාදි ආශීර්මුඛ කාව්‍යවිෂයෙහි ආශීර්වාදයෙන් ආරම්භයද, රඝුවංශාදි නමස්ක්‍රියාමුඛ කාව්‍යවිෂයෙහි ඉෂ්ටදෙවතා ප්‍රණාමයෙන් ආරම්භයද, ශිශුපාලවධ කුමාරසම්භවාදි වස්තුනිර්දේශමුඛ කාව්‍යවිෂයෙහි වර්ණනීයාර්ථයට අනුගුණවූ වස්තුහුගේ නිර්දේශයෙන් ආරම්භයද අභිමතය යනු කවිසම්ප්‍රදායයි. එහෙයින් මේ ජානකීහරණ කාව්‍යය ආශීර්නමස්ක්‍රියා යන ලක්ෂණද්වයෙන් වෙන්කොට වස්තුනිර්දේශ සඞ්ඛ්‍යාත මහාකාව්‍ය ලක්ෂණයෙන් ආරම්භ කරන්නාවූ කුමාරදාස මහා කවිහු 'ආසීදවන්ත්‍යාම්' යනාදීන් වස්තුනිර්දේශ මුඛයෙන් උපන්‍යාස කළහයි දතයුතු. තවද තත්තත් සර්ගාගත වර්ණනා ස්වභාව නිරූපණ වශයෙන් ලියයුතු කරුණු ඇතත් වාග්බාහුල්‍ය භීතින් හෝ මෙහි නොලියනලදී.

මෙසේ පූර්වොක්ත ඥාන විශෙෂයන්ගේ වශයෙන් පුරාතන ව්‍යාඛ්‍යා ණුකූලලෙස අභිනව විරචිතවූ එක්දහස් පන්සැටක් ශ්ලොකයෙන් යුත් මෙම මහා කාව්‍ය ග්‍රන්ථය අධුනික විද්‍යාර්ථීන්ට සුලභවනු සඳහා පුරාතන සන්නය සමග එක පොතක්කොට මුද්‍රාඞ්කන ය කරවූවහොත් එය ලොකාභිවෘද්ධි කාරණයෙකැයි අපවිසින් ලියා සමනලද්දින් රට සතුටුවූ.ශ්‍රීදෙශ ශාසනාභිවෘද්ධිකාමීවූ ලඞ්කාධිපතියෙ හි සම්ප්‍රදාන විනිශ්චයකාර බූරම්බර චාර්ලස් හෙන්රිද සොයිසා දිශා නායක මන්ත්‍රීඥානන්විසින් කරවනලද ධනවියදමින් මේ මහා කාව්‍ය ග්‍රන්ථය ප්‍රසිද්ධියට පමුණුවනලද්දේය.

තවද, මෙම ග්‍රන්ථ සංස්කරණයට උපකාරවූ ඇතම් දුර්ලභ පොත් පත් බෙන්තොට වනවාස විහාරයෙහි පිහිටි බෞද්ධ පුස්තක මන්දිර යෙන්ද කොළඹ කෞතුකාගාරයෙහි පිහිටි රාජකීය පුස්තකාලයෙ ලුත් සුලභවූබැව්ද මෙහි සඳහන් කරම්හ.

1 ශ්‍රීසාං නිට්ස්සජ්ජන ගීතකීර්ති-
මිහාශයශ් චාර්ලස සොයිසාඛ්‍යඃ
විද්‍යාභිවෘද්ධ්‍ය විහිතප්‍රයතෙනා
විනිශ්චයාධ්‍යක්ෂ බූරම්බරො'සෞ.

2 ත්‍රිසිංහලාභිඛ කුමාරදාශ
මහා කවෙඃ කාව්‍ය මතලලිතායාඃ
චකාර මුද්‍රාඞ්කන සිද්ධයෙ ධන
ව්‍යයං ධරණ්‍යං ධනදෝපිතො'සකඃ—(යුග්මකම්.)

---

3 කෘතිරිය මහතා කුමාරදාශ
ප්‍රථිතකවෙඃ කවිතාශ්‍රයෙව ශාකෙ
මිහිරධෘති මිතෙ'ත්‍ර මුද්‍රිතා'භූද්
ගුණශිඛි සඬ්කෘති සම්මිතෙජ්නාබ්දෙ.

K. DHARMÁRÁMA.

1890 අගොස්තු මස 3 වෙනිදින—පෑලියගොඩ
විද්‍යාලඞ්කාර පිරිවෙන්හිදීය.

THE INTRODUCTION.

ප්‍ර ස්තා ව නා.

නමස්තස්මෛ භගවතෙ'ර්හතෙ සම්‍යක් සම්බුද්ධාය.

1 ශ්‍රීමජ්ජින දිශතාද් භවිනාං-භගණිත්සුගතාස්‍ය පසාජ්වාසා
නිරවද්‍ය වයවාසා-සුභගා 'භීෂ්ටාර්ථ සිද්ධිදා භාෂා—ගීර්ඃ.

2 මුනි [illegible] [illegible] [illegible]නාති මිසන නිරෙධ මිපොෘවීම්
ප්‍රණිපත්‍ය ජිනංතං ප්‍රති-සංස්ක්‍රියතෙ ජානකීහරණම්—ආගම්.

3 ශ්‍රී ලඞ්කාශ කුමාරදාශ නෘපතෙම්ෞයශීභවසා ලඞ්කාෘතෙඃ
ශෛලාලෙකරෙව පරඃ සහස්‍ර විම්ශතෙඃ සාලඞ්කෘතිශීකෘතීඃ
භාද්‍ය සිංහල භාෂයා'නුපදිකවත්‍යාඛ්‍යාන යුක්තා චිරං
සත්සඬ්ගී පුෂා මිශෙෂ විද්‍යුෂාං චකෙෂා විභූෂ සිතා.

4 තජ්ජානකීහරණ විශ්‍රුත කාව්‍ය රත්නං
ප්‍රත්නං විනෂ්ට මහවච්චෘතිස්ථ පද්‍ය
සංරජතෙ ලිපිකරභ්‍රමජෙ රවිශෙද්‍යඃ
කල්ෂිටාපි ශිෂ්ට රචනා ගුණ මුවහන්ති.

5 ශ්‍රීමත් කුමාරදාශස්‍ය-වචාංස්‍යස්‍ය විරෙජිරෙ
මෞක්තිකානීව හාරස්‍ය-ජීර්ණ සූත්‍රස්‍ය කම්බලෙ.

6 වෘත්තසූත්‍ර නිබද්ධානි-තාන්‍යධ්‍යෙතෘ ජනස්‍යහි
භවන්තීත්‍යුප යොගාය-[illegible]දෙශො 'යං විධීයතෙ.

7 කෘතිඃ කුමාරදාශස්‍ය-ඛ්‍යාත්‍යාතං ප්‍රතිභාබව
ද්‍රෑමෙ දනතාවලොකායෙ-කාලෙ[illegible] ඛව[illegible]ර්.

8 තථාප්‍යස්‍යඃ කුමාරාදිර්-දාශ එව කවිශිවාත්
කෘතිසංස්කාරකතීරස්‍යාද්‍යාති ග්‍රන්ථාවයම්.

9 කවිබ දජීකසෘථශෙව සත්කවි ප්‍රණීත කාව්‍යප්‍රති සංස්ක්‍රියායත්‍ය
[illegible]නාං චරිත්‍රම් ප්‍රයතො 'යමුද්‍යමො ජනඛ්‍යාතායාත්‍ය සදම් සාධකඃ.

(අත්‍රෙයංසමයසිතො කාරිකා "ලඞ්කාරිනාණාම්)

"කාව්‍යං යශසෙ'පි කෘතෙ-ව්‍යවහාර විදෙ ශිවෙතරක්‍ෂතයෙ
සද්‍යඃ පර නිර්වෘතයෙ-කාන්තා සම්මිත තයොප දෙශයුජෙ" ඉති.

10 සුචරිතා චරිතාගත සද්‍යශා විරමිතා රමිතාශු සුධීජනාඃ
කෘතිවරෙණ්‍යි චිරෙපිත සද්ගුණාඃ සුවර සංචර සන්තත භූෂණඃ.
(පාද මධ්‍යව්‍යපෙතා යමකාම්.)

11 සංක්ෂිප්තසිද්ධිප්‍රථිතේන ප්‍රසූන පිණ්ඩ විලාඃ ශ්‍රී
ධීමා[illegible]ක්‍රමාන්වංශ යතිපතිර් ධීමතාං මානනීයඃ
[illegible] නු සාහිත්‍යනිර්ධූති සාරාග්‍ර රත්නෞඝ සින්ධු-
ර්[illegible] විවිනද්ධ් භාරති ම[illegible]පේශඃ.

12 නානාශාස්ත්‍රාර්ථසාර තනු භවිතශ්ශාස්ත්‍රාග්‍ර ගණ්‍යයතිර්
ධීමාරාම ඉන්ද්‍රනාථ විචනස් තච්ඡාස්ත්‍ර සද්මාවසත්
[illegible]නෙනාඤ්චිර ශුද්ධිණාච ගුරුණා සාලබ්ධතාතිව්‍යක්තෝ
න්‍යායාදේ ධරණීසුරේණ විබුධන් සංවර්ධිතෝ වාඩ්මයේ.

13 ශ්‍රී විජිතාඛ්‍යේ නගරේ නගරීති සෞධේ
සෞධස්සිත සෞෙල විදිතා පරනාම්ධේයේ
ශ්‍රී [illegible] නගධාතු විසතේ දධතා'ධිකාරිං
[illegible] ත්‍රිශතාං ජනපදාධිප මන්ත්‍රිතාච

14 ශ්‍රීසූර රාජ තරුණ ගවරතන සේනා
පත්‍යන්වයෙන මුදලිප්‍රගුණ විශේෂාත්
ආරබ්ධො ජනයිතාසි මතෙන කීර
ග්‍රාමොද්භවේන සච්වාක්‍ය භූෂණෙන.

15 සෞමාරදාශ්‍රිය සුභාරතිප්‍රියාං
ජනේ'නුසාතා මනසාංසුවෘත්තාම්
ගුණානු ගුණ්‍යං සදලබ්ධික්‍රියාචිර-
විනෂ්ටවෘත්තාං නයතේ න්සගීම්—ප්‍රනද්‍ය'නට්.

16 කුමාරදාශස්‍ය සසෞකුමාර්‍යං
සෞදාර්‍ය මාධුර්‍ය සම්ප්‍රසාදම්
ඔජස්විතාභිව්‍යක්ති සමාධි කාන්ති
ශ්ලේෂාන්විතංචාඩ්ම්බු සාධු ගද්‍යම්.

17 දෛව්‍යවචෝ'ලබ්ධාන් ශබ්ද ශාස්ත්‍ර
වර්ජ්‍යේ න්සණ්ඩු ප්‍රභෘතිජ්ව භිඤ්ඤඃ
කෘතඥනායා සංස්ක්‍රියමාණ මේවං
පිබන්තු පීයූෂ මිවාද්‍රිතෝයාඃ—ප්‍රශ්මනාට්.

18 සාංසිද්ධිකීසත අසතාංභාස සූසා
ශලාකෙ'පි තෙෂාං කෘතයාසව්‍යාක්‍රම්
බුධාඃ ශුම්ඥාශ්ච ගුණඥභාගේ
තේ'ස්මා භිරාරාධ්‍ය තරා භවන්ති.

19 මනීෂිණස්සාරකවිතා ගුණේ ෂිතාඃ
කෘතේ ප්‍රමාවනන ඉහප්‍රමාණඃ
තතෝවාසපාස්‍ය නවධාතජං යද්
වචෝ යතධ්වං සුධියො'පි සිධ්‍යේ.

ශි ව ම ස්තු.

JĀNAKĪHARANA.

ජා න කී හ ර ණ ම්.

න මඃ ශ්‍රී ඝ නා ය.

ප්‍ර ථ මඃ ස ර්ගඃ.

1 ආසී දවන්‍යා මතිභොග භාරාද්
දිවා වතීර්ණා නගරීව දිව්‍යා
ක්ෂත්‍රානලස්ථාන ශමී සමෘද්ධ්‍යා
පුරා මයොධ්‍යෙති පුරී පරාර්ධ්‍යා.

2 යත්සෞධ ශෘඞ්ගාග්‍ර සරොජ රාග
රත්නප්‍රභා විච්ඡුරිතඃ ශශාඞ්කඃ
පෞරාඞ්ගනා වක්ත්‍ර කෘතාවමානො
ජගාම රොෂාදිව ලොහිතත්වම්.

---

1 අයොධ්‍යෙති, අයොධ්‍යා නම්වූ; පුරී, පුරියක්; අවන්‍යාම්, පෘථිවියෙහි, ආසීත්, වූ; (කිම්භූතා පුරී? කෙබඳුවූ පුරියක්ද?) අතිභොග භාරාත්—අතිභොග, අධිකවූ සම්පත්තීන්ගේ; භාරාත්, භාරයෙන්; දිව, දිව්‍ය ලොකයෙන්; අවතීර්ණා, බටුවාවූ; දිව්‍යා නගරීව, දෙව් නුවරක් බඳුවූ; (පුනරපි කිම් භූතා පුරී? තවද කෙබඳුවූ පුරියක්ද?) ක්ෂත්‍රා නලස්ථා න ශමී—ක්ෂත්‍ර, රාජ නැමැති; අනල, වහ්නීන්ගේ; ස්ථාන, සිටුමට; ශමී, සැම රුකක්වූ, සමෘද්ධ්‍යා, සම්පත්තී කරණකොටගෙන; පුරාම්, පුරයන් අතුරෙහි; පරාර්ධ්‍යා, උත්කෘෂ්ටවූ; (අයොධ්‍යෙති, අයොධ්‍යා නම්වූ; පුරී, පුරියක්; අවන්‍යාම්, පෘථිවියෙහි; ආසීත්, වූ.)

2 යත්සෞධ ශෘඞ්ගාග්‍ර සරොජරාග රත්න ප්‍රභා විච්ඡුරිතඃ ශශාඞ්කඃ—යත්, යම් පුරියෙක්හි; සෞධ, ප්‍රාසාදයන්ගේ; ශෘඞ්ගාග්‍ර, කැරැලි අක්හි; සරොජරාග රත්න, පියුම්රා මිණීන්ගේ; ප්‍රභා, ශොභායෙන්; විච්ඡුරිතඃ, ඔවිදුනා ලද්දාවූ; ශශාඞ්කඃ, චන්ද්‍ර තෙමේ; පෞරාඞ්ගනා වක්ත්‍ර කෘතාවමානඃ—පෞරාඞ්ගනා, පුරස්ත්‍රීන්ගේ; වක්ත්‍ර, මුඛයෙන්; කෘත, කරණලද; අවමානඃ, පරිභව ඇත්තේ; රොෂාදිව, රොෂයෙන් මෙන්; ලොහිතත්වම්, රත් බවට; ජගාම, ගියේද.

3 කෘත්වා'පි සර්වස්‍ය මුදං සමෘද්ධ්‍යා
හර්ෂාය නාභූ දභිසාරිකාණාම්
නිශාසු යා කාඤ්චන තොරණස්ථ
රත්නාංශුභිර්භින්න තමිස්‍රරාශිඃ.

4 චීනාංශුකෛ රඞ්ගුලිහා මුදග්‍ර
ශෘඞ්ගාග්‍ර භාගොපහිතෛ ර්ගෘහාණාම්
විටඞ්ක කොටි ස්ඛලිතෙන්දු සෘෂ්ට
නිර්මෝක පට්ටෛරිව යා බභාසෙ.

5 දිදෘක්ෂු රන්තඃ සරසී මලබ්ධ්‍යං
යත්ඛාතහංසඃ සමුදීක්ෂ්‍ය වප්‍රම්
සස්මාරකාණාං දෘක්කෞඤ්ච * කුඤ්ජ
භාගච්ඡිද්‍රං භාර්ගව මාර්ගණස්‍ය.

---

3 යා, යම් පුරියක් තොමෝ; සමෘද්ධ්‍යා, සම්පත්ති කරණකොට ගෙන; සර්වස්‍ය, සියලු ජනයාහට; මුදම්, හර්ෂ; කෘත්වාපි, කොටද; කාඤ්චන තොරණස්ථ රත්නාංශුභිඃ—කාඤ්චන තොරණස්ථ, රන් තොරණෙහි පිහිටියාවූ; රත්නාංශුභිඃ, රුවන් ශොභායෙන්; නිශාසු, රාත්‍රීයෙහි; භින්න තමිස්‍රරාශිඃ—භින්න, බිඳිනාලද; තමිස්‍ර රාශිඃ, අන්ධකාර සමූහ ඇත්තී; අභිසාරිකාණාම්, අබිසරුවන්ට; හර්ෂාය, සතුටු පිණිස; නාභූත්, නොවූද.

4 යා, යම් පුරියක් තොමෝ; අඞ්ගුලිහාම්, ආකාශ ලෙවිනාවූ; ගෘහාණාම්, ගෘහයන්ගේ; උදග්‍ර ශෘඞ්ගාග්‍ර භාගොපහිතෛඃ—උදග්‍ර, උස්වූ; ශෘඞ්ගාග්‍ර භාග, කැරලි අක් භාගයෙහි; උපහිතෛඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; චීනාංශුකෛඃ, චීනදෙශයෙහි වස්ත්‍ර කරණකොට ගෙන; විටඞ්කකොටිස්ඛලිතෙන්දු සෘෂ්ට නිර්මෝක පට්ටෛරිව—විට ඞ්කකොටි, කොබෝගෙඩි වළලු කෙළවරෙහි; ස්ඛලිත, පැකිල්ලාවූ; ඉන්දු, සඳහු විසින්; සෘෂ්ට, හරණලද; නිර්මෝක පට්ටෛරිව, සැව පටින් මෙන්; බභාසෙ, හෙබ්බූද.

5 අන්තඃ, ඇතුළත්හි; සරසීම්, විල; දිදෘක්ෂුඃ, දක්කැමිවූ; යත්ඛාත

---

* කෞඤ්ච යනු "ක්‍රෞඤ්ච" සිද රාජශෙඛරාදීන් විසින් පඨිතයි. ගේ මෙහි සංයොගාදි හෙයින් නොයෙදේ. පුරාණකථානයින් කාර්ත්තිකෙයයා විසින් නසනලද ක්‍රෞඤ්චනම් දෛත්‍යයා විසූ පර්වතය ක්‍රෞඤ්චනම්.

"සශෛලසත්‍යස්‍ය දෛත්‍යස්‍ය
ඛතනශ්චිත්‍රෙණකර්මණා
කෙතුනා මගමත්තස්‍ය
නාම්නාක්‍රෞඤ්චඃ සඋච්‍යතෙ."—පුරාණ.

6 රථ්‍යාසු යස්‍යාං රදිනො ගෘහාණා-
මාදර්ශ භිත්තෞ කෘතවන්ධ්‍ය ඝාතාඃ
ස්වබිම්බ මාලොක්‍ය තතං ප්‍රමාණං
චක්‍රුර්මදාමොද මරි ද්විපානාම්.

7 ලග්නෛකභාගං සිත හර්ම්‍ය ශෘඞ්ග
විකෘෂ්‍ය මන්දේන සමීරණේන
දීර්ඝීකෘතං බාල මෘණාල ශුභ්‍රං
කරොති යත්‍රධ්වජ කෘත්‍යමභ්‍රම්.

8 යස්‍යාං යුවත්‍යො විහිතා විධාත්‍රා
රත්නෛ රිවාපුර්වපුෂඃ ප්‍රකර්ෂම්
ප්‍රවාල ශීර්ෂ්ණ්‍යො වදනං සුවර්ණං
මුක්තා මයාඞ්ගාවයවා වහන්ත්‍යඃ.

හංසඃ--යත්, යම් පුරියෙක්හි; ධාතහංසඃ, පිරිහස් තෙමේ; අල ක්‍ෂ්‍යම්, නොඉක්මිය හැක්කාවූ; වප්‍රම්, පවුර; සමුදීක්‍ෂ්‍ය, බලා; දෘඪ කෞචකුජ භාගච්ජිද්‍රම්--දෘඪ, දැඩිවූ; කෞච කුජනාගච්ජිද්‍රම්, කොස් ගල්බෙහෙද කැපුවාවූ; භාර්ගව මාර්ගණස්‍ය--භාර්ගව, භෘගුරාමයාගේ; මාර්ගණස්‍ය, ශරය සම්බන්ධව; සස්මාර නූනම්, සිහිකෙළේයි සිතමිද.

6 යස්‍යාම්, යම් පුරියෙක්හි; රදිනඃ, හස්තීහු; රථ්‍යාසු, වීථියෙහිලා; ගෘහාණාම්, ගෘහයන්ගේ; ආදර්ශ භිත්තෞ, කැටපත් භිත්තියෙහි; තතම්, පතළාවූ; ස්වබිම්බම්, ස්වකීයවූ ප්‍රතිබිම්බය; ආලොක්‍ය, බලා; කෘතවන්ධ්‍යඝාතාඃ--කෘත, කරණලද; වන්ධ්‍ය ඝාතාඃ, සිස් පහර ඇත්තාහු; අරිද්විපානාම්, සතුරුතුන්ගේ; මදාමොදම්, මද සුවඳ; ප්‍රමාණංචක්‍රුඃ, පමණ කළෝද.

7 සිත හර්ම්‍ය ශෘඞ්ග--සිත, සුදුවූ; හර්ම්‍ය ශෘඞ්ග, ප්‍රාසාද ශෘඞ්ග යෙහි; ලග්නෛක භාගම්--ලග්න, සක්තවූ; එක භාගම්, එක් කොටසක් ඇති; මන්දේන, මන්දවූ; සමීරණේන, පවනින්; විකෘෂ්‍ය, ඇද; දීර්ඝීකෘතම්, දික්කරණලද; බාල මෘණාල ශුභ්‍රම්--බාල මෘණාල, ළානෙලුඹුදලියක්සේ; ශුභ්‍රම්, සුදුවූ; අභ්‍රම්, වලා; යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; ධ්වජකෘත්‍යම්, ධ්වජ ක්‍රියා; කරොති, කෙරේද.

8 යස්‍යාම්, යම් පුරියෙක්හි; යුවත්‍යඃ, ළඳුරියෝ; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්ම යා විසින්; රත්නෛඃ, රුවනින්; විහිතාඃ ඉව, කරණලද්දවුන් මෙන්; වපුෂඃ, ශරීරයාගේ; ප්‍රකර්ෂම්, අතිශයට; ආපුඃ, පැමිණි යෝද; (කිංවිශිෂ්ටා යුවත්‍යඃ? කෙසේවූ යුවතීහුද?) ප්‍රවාල ශීර්ෂ්ණ්‍යඃ--ප්‍ර, ප්‍රකෘෂ්ටවූ; වාල, ඉසකේ ඇති; ශීර්ෂ්ණ්‍යඃ, ඉස් ඇත්තාහුයි; (නොහොත්) ප්‍රවාල, පබළුමයවූ; ශීර්ෂ්ණ්‍යඃ, ඉස් ඇත්තාහුයි; සුවර්ණම්--සු, ශොභනවූ; වර්ණම්, පැහැ ඇති; වදනම්, මුහුණ; වහන්ත්‍යඃ,

9 ආලිඞ්ග්‍ය තුඞ්ගං වඩභී විටඞ්කං
විශ්‍රාණිතාත්ම ධ්වනි පුෂ්කරෙෂු
යත්සෞධ කාන්තෛ රිව සංවිභාගං
චක්‍රෙ සිතං ශාරද මබ්භ්‍ර වෘන්දම්.

10 (ප්‍රභා) විවෘත්ති විතතා පතාකා-
ස්වාසන්න ජීමූත ඝටාසු යස්‍යාම්
විද්‍යුන්නිභා කාඤ්චන පිඤ්ජරාසු
තතාන තොෂං ශිඛිනා මුදග්‍රම්.

11 යත්‍ර ක්‍ෂතොද්බෘංහිත තාමසානි
රක්තාශ්ම නීලොපල තොරණානි
ක්‍රොධ ප්‍රමොදෞ විදධු විභාභිර්
නාරී ජනස්‍ය භ්‍රමතො නිශාසු.

උසුලන්නාහුයි; (නොහොත්) සුවර්ණම්, කනක මයවූ; වදනම්, මුහුණ; වහන්ත්‍යඃ, උසුලන්නාහුයි; මුක්තාමයාඞ්ගාවයවාඃ—මුක්ත, හරණ ලද; ආමය, රොග ඇති; අඞ්ගාවයවාඃ, අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග ඇත්තාහුයි; (නොහොත්) මුක්තාමය, මුතුමයවූ; අඞ්ගාවයවාඃ, අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග ඇත්තාවූ; (යස්‍යාම්; යම් පුරියෙක්හි; යුවත්‍යඃ, යුවතියෝ; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; රත්නෛඃ, රුවනින්; විහිතාඃ ඉව, කරණලද්දවුන් මෙන්; වපුෂඃ, ශරීරයාගේ; ප්‍රකර්ෂම්, අතිශයට; ආපුඃ, පැමිණියෝද.)

9 සිතම්, සුදුවූ; ශාරදම්, ශරත් කල්හිවූ; අබ්භ්‍ර වෘන්දම්, * මෙඝ සමූහය තෙමේ; තුඞ්ගම්, උස්වූ; වඩභීවිටඞ්කම්—වඩභී, මතුමාලෙහි; විටඞ්කම්, කොබෝගෙඩි වලල්ල, ආලිඞ්ග්‍ය, වැළඳ; පුෂ්කරෙෂු, මිහුබෙරෙහි; විශ්‍රාණිතාත්මධ්වනි—විශ්‍රාණිත, දෙන ලද; ආත්මධ්වනි, ස්වකීය ධ්වනි ඇත්තේ; යත් සෞධකාන්තෛඃ—යත්, යම් පුරියෙක්හි; සෞධකාන්තෛඃ, ප්‍රාසාද කාන්තිහුගේ; සංවිභාගම්, බෙදීම; චක්‍රෙ ඉව (චක්‍රෙ ඉතිමන්‍යෙ), කැමැතිවියයි සිතම්ද.

10 ආසන්න ජීමූත ඝටාසු—ආසන්න, ලංවූ; ජීමූත ඝටාසු, මෙඝ සමූහ ඇති; කාඤ්චන පිඤ්ජරාසු—කාඤ්චන, රනින්; පිඤ්ජරාසු, රන්වන්වූ; පතාකාසු, පතාකාවන් කෙරෙහි; විතතා, පතළවූ; විද්‍යුන්නිභා, තඩිත්හා සදෘශවූ; (ප්‍රභා, ශොභාව සම්බන්ධවූ;) විවෘත්තිඃ, විවෘත්ති තොමෝ; (පෙරළීම;) යස්‍යාම්, යම් පුරියෙක්හි; ශිඛිනාම්, මයුරයන්ට; උදග්‍රම්, උස්වූ; තොෂම්, සන්තොෂය; තතාන, පැතිරවූද.

11 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; විභාභිඃ, ශොභායෙන්; ක්‍ෂතොද්බෘංහිත තාමසානි—ක්‍ෂත, නසන ලද; උද්බෘංහිත, වඩනලද; තාම

---

* අභ්‍රාණම්—සී සන්න පොත්හි පෙනේ.

12 තත්‍රා භවත් පඞ්ක්ති රථාභිධානො
හත්තිා භුවො භානුනිභඃ ප්‍රභාවෛඃ
ක්‍ෂත්ත්‍රා න්වයෙ ර්බිභ්‍ර දල බ්ධස්‍ය මනා ප
ක්‍ෂමා නාථ මානං ජයමාන මොජඃ.

13 අඛණ්ඩ මානො මනුජේශ්වරාණං.
මානේ‍යා ගුණඥො ගුණජෛ මනොඥෛඃ
දිශො යශොභිඃ ශරදබ්භ්‍ර ශුභ්‍රෛ-
ශ්චකාර රාජා රජතාවදාතාඃ.

14 ජිගීෂු රාජා වජනන්දනො 'සෞ
පූර්වං විජිගේ‍ය 'ත්‍ය (රිතා) නජය්‍යාන්
විඃ ෂඩභ්‍යස්ත සමස්ත ශාස්ත්‍ර
ඥානොපරූඪෙ න්ද්‍රිය වාජි වෙගාඃ.

සානි, අන්ධකාර ඇති; රක්තාශ්ම නීලොපල තොරණානි—රක්තාශ්ම, පද්මරාගමයවූද; නීලොපල, ඉන්ද්‍රනීලමයවූද; තොරණානි; තොරණයෝ; නිශාසු, රාත්‍රියෙහිලා; භ්‍රමිතඃ, බමන්නාවූ; නාරීජනස්‍ය, අඞ්ගනා ජනයාහට; ක්‍රොධ ප්‍රමොදෞ, රොෂ හෂ් දෙක; විදබ්ධඃ, කලෝද.

පුර වණ්නා නිමි.

---

12 පඞ්ක්ති රථාභිධානඃ, දශරථය යන නම් ඇති; භුවොභත්තිා, භූභත්තිෘයෙක්; තත්‍ර, ඒ අයොධ්‍යානම් පුරියෙහි; අභවත්, වී; (කිං විශිෂ්ටඃ? කෙසේවූ භූභත්තිෘයෙක්ද?) අලබ්ධස්‍යම්, නොඉක්මිය හැක්කාවූ; අන්‍යක්ෂ්මානාථ, සෙසු රජදරුවන්ගේ; මානම්, මන්; ජයමානම්, දිනන සුලුවූ; ඔජඃ, තෙජස; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ, ක්‍ෂත්ත්‍රාන්වය, රාජවංශයෙහිවූ; (කාරණ භූතෛඃ) ප්‍රභාවෛඃ, මහිමයෙන්; භානුනිභඃ, සූය්‍ය්‍යා හා සදෘශවූ; (පඞ්ක්ති රථාභිධානඃ, දශරථය යන නම් ඇති; භුවොභත්තිා, භූභත්තිෘයෙක්; තත්‍ර, ඒ අයොධ්‍යානම් පුරියෙහි; අභවත්, වී.

13 අඛණ්ඩමානඃ—අඛණ්ඩ, කඩනොවූ; මානඃ, මන් ඇති; මනුජේශ්වරාණම්, සෙසු රජදරුවන් සම්බන්ධව; මානේ‍යඃ, පිදිය යුතුවූ; ගුණඥඃ, ගුණ දන්නාවූ; රාජා, රජ තෙම; මනොඥෛඃ, * සිත්කලුවූ; ගුණජෛඃ, ගුණයෙන් උපන්නාවූ; ශරදබ්භ්‍ර ශුභ්‍රෛඃ—ශරදබ්භ්‍ර, සරාවලාසේ; ශුභ්‍රෛඃ, සුදුවූ; යශොභිඃ, යශස් කාරණකොටගෙන; දිශඃ, දිගුන්; රජතාවදාතාඃ—රජත, රිදීසේ; අවදාතාඃ, සුදුවූවවුන්; චකාර, කෙළේ.

14 ආජෞ, යුඩයෙහිලා; ජිගීෂුඃ, දිනියවිවූ; අසෞ අජනන්දනඃ, ඒ අජපුත්‍ර තෙමේ; අභ්‍යස්ත සමස්ත ශාස්ත්‍රඥානොපරූඪෙන්ද්‍රිය වාජි

---

* මනොජෛඃ—සන්න.

15 තෙනාලසත්වං පුරුෂොත්තමෙන
බලිප්‍රතාපාපහ වික්‍රමෙණ
ත්‍රෛලොක්‍ය දුර්ලඞ්ඝ්‍ය සුදර්ශනෙන
නානන්ත භොගාශ්‍රයිණාපි තෙනෙ.

16 දණ්ඩස්තතස්තස්‍ය භුවං ජිගීෂොඃ
කම්පං විතන්වන් විහිතාඞ්ගමර්දඃ
කාලෙපෙත හෙතු ස්ත්‍රිදශාධිපස්‍ය
දීර්ඝං ජ්වරස්තීව්‍ර ඉවාවිවෙශ.

ශවගඃ—අභ්‍යස්ත, පුරුදුකරණලද; සමස්ත, සියලු; ශාස්ත්‍රඥන, ශාස්ත්‍ර පරිඥනයෙන්; උපරුඪ, වලකනලද; ඉන්ද්‍රිය, ඉන්ද්‍රිය නැමැති, වාජි, අශ්වයන්ගේ; වෙගඃ, ප්‍රසර ඇත්තේ; අජය්‍යාන්, නොදිනිය හැක්කාවූ; අන්තඃ, ඇතුලත්හි; (ඉතාන්, පැමිණියාවූ;) ෂට්විෂඃ, සතුරන් සදෙනා; * පූර්විම්, පළමුකොට; විජිග්‍යෙ, දිනී.

15 තෙන පුරුෂොත්තමෙන, ඒ රජහු විසින් දෝහෝ නොහොත් විෂ්ණුහු විසින්; අලසත්වම්, අලස බැවෙක්; නතෙනෙ, නොපතුරුවන ලදී; (කිං විශිෂ්ටෙන පුරුෂොත්තමෙන? කෙසේවූ රජහු විසින්ද? කෙසේවූ විෂ්ණුහුවිසින්ද?) බලිප්‍රතාපාපහවික්‍රමෙණ—බලි, බලවතුන්ගේ; ප්‍රතාපාපහ, ප්‍රතාප නසන්නාවූ; වික්‍රමෙණ, පරාක්‍රම ඇති; (නොහොත්) බලි, බලිනම් අසුරාගේ; ප්‍රතාපාපහ, ප්‍රතාප නසන්නාවූ; වික්‍රමෙණ, ත්‍රිපද වික්‍රම ඇති; ත්‍රෛලොක්‍ය, තුන්ලෝවැස්සා විසින්; දුර්ලඞ්ඝ්‍ය, නොපැමිණිය හැක්කාවූ, සුදර්ශනෙන; මනාවූ දර්ශනඇති; (නොහොත්) ත්‍රෛලොක්‍ය, තුන්ලෝ වැස්සා විසින්, දුර්ලඞ්ඝ්‍ය, නොඉක්මිය හැක්කාවූ; සුදර්ශනෙන, සුදර්ශන නම් චක්‍රායුධයඇති; අනන්ත භොගාශ්‍රයිණා'පි—අනන්ත, පමණ නැත්තාවූ; භොගාශ්‍රයිණා'පි, සම්පත් ඇසිරුකළාදවූ; (නොහොත්) අනන්ත, අනන්තනම් නාගයාගේ; භොගාශ්‍රයිණා' පි, දරණ ඇසිරුකළාදවූ; (තෙන පුරුෂොත්තමෙන, ඒ රජහු විසින් දෝහෝ නොහොත් විෂ්ණුහු විසින්; අලසත්වම්, අලස බැවෙක්; නතෙනෙ, නොපතුරුවන ලදී.)

16 තතඃ, අනන්තරයෙන්; භුවම්. පෘථිවිය; ජිගීෂොඃ, දිනිය පිවූ; තස්‍ය, ඒ දශරථයාගේ; දණ්ඩඃ, සෙනඟතෙමේ; තීව්‍රඃ, කැකූළුවූ; ජ්වරඉව, උණක්මෙන්; ත්‍රිදශාධිපස්‍ය, ශක්‍රයාගේ; දීර්ඝම්, දිගට; ආවිවෙශ, වනී; (කිං විශිෂ්ටඃ දණ්ඩඃ? කිං විශිෂ්ටඃ ජ්වරඃ? කෙසේවූ සෙනඟද? කෙසේවූ ජ්වරද?) කම්පං විතන්වන්— (හෙද

---

* "කාම ක්‍රොධ ලොභ මොහ මද මාත්සර්‍ය්‍යාණාං ෂණ්ණාං වර්ගඃ ෂඩ්වර්ගඃ"—ජයමඞ්ගලා භට්ටි ටීකා.

"ෂඩ්වර්ගං කාමක්‍රොධලොභමාන මදහර්ෂ රූපම්"—මුග්ධබොධිනී.

17 සමුද්‍ර මුල්ලඞ්ඝ්‍ය ගතස්තදීය-
ස්තෙජො 'භිධානො ගුරුරග්නිරාශිඃ
නිතාන්ත සන්තාපිත පූර්ව කාෂ්ඨඃ
ප්‍රොත්සෙධදයාමාස නෘපං කටාහෙ.

18 භුජඞ්ග සම්ප්‍රාර්ථිත සෙව්‍ය වෙලා
කාඤ්චිගුණ කර්ෂිත සාපි ලොකා
දිග්දක්ෂිණා කර්කශ යත්නභොග්‍යා
වෙශ්‍යෙව භුක්තා නෘවරෙණ තෙන.

භෙද) කම්පම්, වෙවුල්ම්; විතන්වන්, කරන්නේසි; විහිතාඞ්ග ම ර්දඃ—විහිත, කරණලද; අඞ්ග මර්දඃ, අඟුරට මැඩුම් ඇත්තේසි; (නොහොත්) විහිත, කරණලද; අඞ්ගමර්දඃ, ශරීර මර්දන ඇත්තේ සි; තාපෛකහෙතුඃ, (භෙදභෙද) තාප, තැවුලීමට; ඒකහෙතුඃ, අස හාය හෙතුවූ; දණ්ඩඃ, සෙනග තෙමේ; තීව්‍රඃ, කැකුළුවූ; ජ්වරඉව, හු ණක්මෙන්; ත්‍රිදශාධිපස්‍ය, ශක්‍රයාගේ; දිශම්, දිගට; ආවිවෙශ,වැනී.

17 සමුද්‍රම්, සාගරය; උල්ලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්ම; ගතඃ, ගියාවූ; තදී යඃ, ඔහු පිළිබඳවූ; තෙජෝ'භිධානඃ, තෙජස් යන නම් ඇති; ගුරුඃ, මහත්වූ; අග්නිරාශිඃ, අග්නි රාශිය තෙමේ; නිතාන්ත සන්තාපිත පූර්වකාෂ්ඨඃ—නිතාන්ත, අත්‍යර්ථයෙන්; සන්තාපිත, තවනලද, පූර්ව කාෂ්ඨඃ, පූර්විදිග ඇත්තේ දෝහෝ නොහොත් පුරාණින්ධන ඇ ත්තේ; නෘපම්, රජහු; කටාහෙ, කටාහදෙශයෙහිලා දෝහෝ නොහොත් කටාහ නම් භාජන විශෙෂයෙහිලා; ප්‍රොත්සෙධදයා මාස, තැවී.

18 තෙන නෘවරෙණ, ඒ රජ්හු විසින්; දක්ෂිණාදිග්, දකුණුදික් තොමෝ; වෙශ්‍යාව, අවශ්‍යාවකමෙන්; භුක්තා, අනුභවකරණ ලද්; (කිං විශිෂ්ටා දක්ෂිණාදික්? කිං විශිෂ්ටා වෙශ්‍යා? කෙසේවූ දකු ණුදිග්ද? කෙසේවූ වෙශ්‍යාද?) භුජඞ්ග සම්ප්‍රාර්ථිත සෙව්‍යවෙලා— භුජඞ්ග, සර්පයන් විසින්; සම්ප්‍රාර්ථිත, පතනලද; සෙව්‍ය, සෙවි ය යුතුවූ; වෙලා, වෙරළ ඇත්තීසි; (නොහොත්) භුජඞ්ග, ධූර්ත යන් විසින් සම්ප්‍රාර්ථිත, පතනලද; සෙව්‍ය, සෙවිය යුතුවූ; වෙලා, කල්ඇත්තී; කාඤ්චිගුණ කර්ෂිත සාපි ලොකා—කාඤ්චිගුණ, කා ඤ්චිපුරියෙහි ගුණයෙන්; ආකර්ෂිත, අදනාලද; සාපිලොකා,වණික් සමූහයා ඇත්තී; (නොහොත්) කාඤ්චිගුණ, මෙඛලාදාමයෙන්; ආ කර්ෂිත, අදනාලද; සාපි, අපි සහිතවූ; ලොකා, ලෝවැස්සා ඇත් තී; කර්කශ යත්නභොග්‍යා, (හොඳ හොඳ) කර්කශ, දැඩිවූ; යත්න, උත්සාහයෙන්; භොග්‍යා, අනුභවකටයුතුවූ; (දක්ෂිණාදිග් වෙශ්‍යාව භුක්තා.)

19 විනිර්ජිතො ‘ප්‍යස්‍ය ශරෙණඝාතං
ලබ්ධ්වා සුරාසු ප්‍රසභා යුධස්‍ය
ආත්මාන මන්‍යෛ රසමානමානං
මෙනෙ මනස්වී යුධි යාවනෙන්ද්‍රම්.

20 තෙජස්ජ්වලෙනාථ හුතාශනෙන
ශ්‍රීවාස රම්‍යං ප්‍රදහන් තුරුෂ්කම්.
ධූපෛරිවා සකෘත ගතෛ ර්යශොභි-
රාශීය මන්තං සුරභී චකාර.

21 පරෙෂුවාත්‍යා පරිබෘංහිතො ‘ස්‍ය
ක්‍රොධාභිධානො යුධිචිත්‍රභානුඃ
ආතාම්‍ර නෙත්‍රච්‍යුත වාරි වර්ෂෛ-
රනායි ශාන්තිං රිපු කාමිනීනාම්.

22 එකස්‍යෛක බාණාශන භග්න ශත්‍රො-
රාලොකභූමෞ චරණාරවින්දෙ
ආසෙදතුඃ සර්ව නරෙන්ද්‍ර මෞලි
රත්නප්‍රභා ලක්තක මණ්ඩනානි.

---

19 අසුරාසු ප්‍රසභායුධස්‍ය—අසුර, දෛත්‍යයන්ගේ; අසුප්‍රසභ, ප්‍රාණ කන්නාවූ; ආයුධස්‍ය, ආයුධ ඇති; අස්‍ය, මේ දශරථයාගේ; ශරෙණ, ශරයෙන්, යුධි, යුධයෙහිලා; ඝාතම්, ප්‍රහාරය; ලබ්ධ්වා, ලදින්; විනිර්ජිතොපි, පරදවනලද්දවූද; මනස්වී, මානීවූ; යාවනෙන්ද්‍රඃ, යොන් රජ තෙමේ; ආත්මානම්, තමා; අන්‍යෛඃ, සෙස්සන්හා; අසමානමානම්—අසමාන, අසදෘශවූ; මානම්, මන් ඇත්තහු; මෙනෙ, සිතීයි.

20 අථ, අනන්තරයෙන්; තෙජශ්ජ්වලෙන, තෙජොව්‍යාජවූ; හුතාශනෙන, වහ්නියෙන්; ශ්‍රීවාස රම්‍යම්—ශ්‍රී, ශ්‍රියගේ; වාස, විසීමෙන්; රම්‍යම්, මනොඥවූ දෝහෝ නොහොත්; ශ්‍රීවාස, සිරිවටු නම් සුගන්ධ ද්‍රව්‍යයෙන්; රම්‍යම්, මනොඥවූ; තුරුෂ්කම්, තුරුෂ්ක දෙශය දෝහෝ නොහොත් තුරුක්තෙල්; ප්‍රදහන්, දවන්නේ; ධූපෛරිව, ධූපවැනිවූ; අසකෘත ගතෛඃ—අසකෘත, නොපැකිල; ගතෛඃ, ගියාවූ; යශොභිඃ, යශස් කරණකොටගෙන; ආශීයම්, දිග පිළිබඳවූ; අන්තම්, කෙළවර; සුරභිචකාර, සුවඳකෙළේ.

21 යුධි, යුධයෙහිලා; පරෙෂු වාත්‍යා පරිබෘංහිතඃ—පර, සතුරන්ගේ; ඉෂුවාත්‍යා, ශරපවන් සමූහයෙන්; පරිබෘංහිතඃ, වඩනාලද්දවූ; අස්‍ය, මේ දශරථයාගේ, ක්‍රොධාභිධානඃ, ක්‍රොධය යන නම් ඇති; චිත්‍ර භානුඃ, වහ්නිය තෙමේ; රිපු කාමිනීනාම්, සතුරඹුවන්ගේ; ආතාම්‍රනෙත්‍රච්‍යුත වාරිවර්ෂෛඃ—ආතාම්‍ර, රත්වූ; නෙත්‍ර, ඇසින්; ච්‍යුත, ගිළිහුනාවූ; වාරිවර්ෂෛඃ, ජලවර්ෂයෙන්; ශාන්තිම්, සන්හිඳීමට; ආනායි, පමුණුවනලදී.

22 එකස්‍ය බාණාශන භග්න ශත්‍රොඃ—එක බාණාශන, එක දුන්

23 ලොකස්‍යාද්‍යෙ භුවිහාරගෞරෙ
කීර්ත්ති ප්‍රතානෙ ප්‍රවිජෘම්භමාණෙ
අභින්නකොශං කුමුදං නිරීක්‍ෂ්‍ය
මුමොච චන්ද්‍රොදය ශඞ්කිතානි.

24 සමස්ත සාමන්ත නෘපොත්තමාඞ්ගා-
න්‍යධ්‍යාස්‍ය තස්‍යොන්නතවෘත්තිතෙජඃ
ජජ්වාල චූඩා ගත පද්මරාග
රාගච්ඡටා විස්ඵුරණ ච්ඡලෙන.

25 නරෙන්ද්‍ර චන්ද්‍රස්‍ය යශොවිතාන-
ජ්‍යොත්ස්නා මහීමණ්ඩල මණ්ඩනස්‍ය
තස්‍යාරි නාරී නයනාම්බු කාන්තා
විෂ්‍යන්ද හෙතුර්භුවනං තතාන.

නෙන්; භග්න, බිඳිනාලද; ශත්‍රොඃ, සතුරන් ඇති; තස්‍ය, ඒ දශරථයාගේ; චරණාරවින්දෙ, පාදපද්මයෝ දෙදෙන; ආලොකභූමෞ, ආස්ථාන භූමියෙහිලා; සර්ව නරෙන්ද්‍ර මෞලි රත්න ප්‍රභාලඞ්කෘත මණ්ඩනානි—සර්ව නරෙන්ද්‍ර, සියලු රජදරුවන්ගේ: මෞලි, වොටුන්නෙහි, රත්නප්‍රභා, රුවන් ශොභා නම්වූ; අලඞ්කෘත මණ්ඩනානි, ලතුපාසින්; ආසෙදතුඃ, පැමිණියෝ.

23 තදීයෙ, ඔහු පිළිබඳවූ; හාරගෞරෙ—හාර, මුත්හරසේ; ගෞරෙ, සුදුවූ, කීර්ත්තිප්‍රතානෙ, කීර්ත්ති සමූහය; භුවි, පෘථිවියෙහි; ප්‍රවිජෘම්භමාණෙ (සති), පැලඹෙනකල්හි, ලොකඃ, ලෝවැසි තෙමේ, අභින්නකොශම්—අභින්න, නොපැළුනාවූ; කොශම්, ගැබ් ඇති; කුමුදම්, කුමුදු; නිරීක්‍ෂ්‍ය, බලා; චන්ද්‍රොදය ශඞ්කිතානි—චන්ද්‍ර, චන්ද්‍රයාගේ, උදය, නැගීමෙහි; ශඞ්කිතානි, සැක; මුමොච, හළී.

24 තස්‍ය, ඒ දශරථයාගේ; උන්නතවෘත්ති—උන්නත, උඩඟුව, වෘත්ති, පැවතුම්ඇති; තෙජඃ, තෙජස තෙමේ, සමස්ත සාමන්ත නෘපොත්තමාඞ්ගානි—සමස්ත, සියලු; සාමන්තනෘප, පෙදෙසි රජදරුවන්ගේ; උත්තමාඞ්ගානි, හිස්හි *; අධ්‍යාස්‍ය, පිහිටා; චූඩාගත පද්මරාග රාගච්ඡටා විස්ඵුරණච්ඡලෙන—චූඩාගත, කිරීටස්ථවූ; පද්මරාග, පියුම්රාමිණීන්ගේ; රාගච්ඡටා, ශොභා සමූහයාගේ; විස්ඵුරණච්ඡලෙන, බැබලීමෙහි ව්‍යාජයෙන්; ජජ්වාල, දිලිහිගියේ.

25 මහීමණ්ඩල මණ්ඩනස්‍ය—මහීමණ්ඩල, පෘථිවිමණ්ඩලයට; මණ්ඩනස්‍ය, ආභරණවූ; තස්‍ය නරෙන්ද්‍ර චන්ද්‍රස්‍ය, ඒ නිරිඳුසඳුගේ, †

---

* හිස්—සී සනත.　　† ඒ නිරිඳසඳ—සන්න.

26 මාතා භවිත්‍රී භවතුල්‍ය ධාම්නා
ඉන්දුවිශද්භර්තුඃ නිසූදනස්‍ය
තෙනොපයෙමෙ සමයං විදිත්වා
වහ්නෙඃ සමක්ෂං විධිවද්විධෙයා.

27 මහෙන්ද්‍ර කල්පස්‍ය මහාය දෙව්‍යාඃ
ස්ඵුර න්මයූඛා සරණීර්නඛානාම්
පාදද්වයාන්තෙ ජිතපද්මකොශෙ
මුක්තෙව මුක්තා විතතිර්විරෙජෙ.

28 ලීලාගතෙ රත්‍ර නිසර්ගසිද්ධා
මත්තො න දන්තී ඹුජිතො න හංසඃ
ඉතීව ජඞ්ඝා යුගලං තදීයං
චක්‍රෙ තුලා කොටිෂු ශිරෙගණානි.

යශො විතාන ජ්‍යොත්ස්නා—යශොවිතාන, යස පතර නමැති; ජ්‍යොත්ස්නා, ජ්‍යොත්ස්නා හෙවත් (සඳරැස); අරිනාරී නයනෙන්දු කාන්ත විශෘඞ්ඛලහෙතුඃ—අරිනාරී, සතුරඹුවන්ගේ; නයන, ඇස් නමැති; ඉන්දුකාන්ත, සඳකත්මිණියෙහි; විශෘඞ්ඛල, වැගිරීමට; හෙතුඃ, කාරණවූයේ; භුවනම්, ලොව; තතාන, පතළේ.

26 තෙන, ඒ දශරථයා විසින්; භවතුල්‍ය ධාම්නාඃ—භව, ඊශ්වර යාගේ, තුල්‍යඃ, සදෘශවූ, ධාම්නාඃ, තෙජස් ඇති; ඉන්දුවිශද්භර්තුඃ නිසූදනස්‍ය, රාමයහට, භවිත්‍රී, මතු වන්නාවූ; මාතා, මවූ තොමෝ; විධෙයා, වසග වූ; සමයම්, සමය; විදිත්වා, දැන, වහ්නෙඃ, වහ්නියහට; සමක්ෂම්, ප්‍රත්‍යක්ෂකොට; විධිවත්, විධිවූ පරිද්දෙන්; උපයෙමෙ, කිදුවනලදු.

27 මහෙන්ද්‍ර කල්පස්‍ය, ශක්‍රසදෘශයාගේ; දෙව්‍යාඃ, දෙවියගේ; ස්ඵුරන්මයූඛා—ස්ඵුරත්, බබලන්නාවූ, මයූඛා, රශ්මි ඇති; නඛානාම් සරණීඃ, නඛපඞ්ක්ති තොමෝ, ජිතපද්මකොශෙ—ජිත, දිනනලද; පද්මකොශෙ, පද්මගැබ් ඇති; පාදද්වයාන්තෙ—පාදද්වය, පාදද්වයාගේ, අන්තෙ, අන්තයෙහි; මහාය, පූජා පිණිස; මුක්තා, බඳනලද; මුක්තා විතතිරිව, මුතු පතරක්මෙන්; විරෙජෙ, හෙබ්බූ.

28 අත්‍ර, මේ කෞශල්‍යාව කෙරෙහි; ගතෙර්ලීලා, ගතිලීලා තොමෝ; නිසර්ගසිද්ධා, ස්වභාවයෙන් සිද්ධය; මත්තඃ, මත්වූ; දන්තී, හස්තියෙක්; නඹුජිතඃ, නොපහරණලදී; හංසඃ, හංසයෙක්; නඹුජිතඃ, නොපහරණලදස; ඉති, මෙසේ; තදීයම්, ඇ පිළිබඳ

29 තස්‍යා ගතං මන්මථ බාණ පාතෛඃ
ශක්‍යං විධාතුං න නිමීල්‍ය චක්ෂුඃ
ඌරූ විධාත්‍රා නු කෘතෞ කථං තා-
(විත්‍යාස තස්‍යාං සුමතෙ විතර්කඃ.)

30 (බිම්බාධරායා නවයෞවනශ්‍රී
සම්පත්තිතො වෘද්ධි මභිව්‍රජන්ති)
ඉතීව බද්ධා රශනා ගුණෙන
ශ්‍රොණී පුනර්වෘද්ධි නිෂෙධ හෙතොඃ.

31 අස්‍යොදරස්‍ය ප්‍රතිතුල්‍ය ශොභං
නාස්තීති ධාත්‍රා භුවනත්‍රයෙ'පි
සඞ්ඛ්‍යාන රෙඛා ඉව සම්ප්‍රයුක්තා-
ස්තිස්‍රො විරෙජුර්වලයඃ සුදත්‍යාඃ.

දි, ජඞ්ඝායුගලම්, ජඞ්ඝාවය; තුලාකොට්‍යධි රොහණානි — තුලා කොටි, නූපුරයන්ගේ දෝහෝ නොහොත් * තුලාකොටිහුගේ; අධිරොහණානි, නැඟමන්; චක්‍රාඉව (චක්‍රඉති මනොඥ), කැළැසි සිතම.

29 තස්‍යාඃ, ඈගේ; තෞ, ඒ, ඌරූ, ඌරුවය; (දෘෂ්ටෞ, දක්නා ලද්දනු;) මන්මථ බාණපාතෛඃ—මන්මථ, අනඞ්ගයාගේ; බාණපාතෛඃ, ශරපාතයෙන්, හතාම, පහරණලද; චක්ෂුඃ, ඇස, නිමීල්‍ය, පියා, විධාතුම්, කරන්නට; නශක්‍යම්, නොපිළිවනැඃ; ධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; කථං කෘතෞ නු, කෙසේ කරණලදහු දො හොයි, (ඉති, මෙසේ; තස්‍යාම්, ඈ කෙරෙහි; සුමතෙඃ, සුධීහුගේ; විතර්කඃ, විතර්කයෙක්; ආස, වී.)

30 (බිම්බාධරායාඃ, බිඹු පල වැනි අධර ඇත්තියගේ; නවයෞවන ශ්‍රීසම්පත්තිතඃ—නව, අභිනවවූ; යෞවනශ්‍රී, යොවුන ශ්‍රිය හා; සම්පත්තිතඃ, සම්බන්ධයෙන්; වෘද්ධිම්, වැඩීමට; අභිව්‍රජන්ති, පැමිණෙන් නාදූ; (ශ්‍රොණී, ශ්‍රොණී තොමෝ; ඉති, මෙසේ; පුනර්වෘද්ධි නිෂෙධහෙතොඃ—පුනර්වෘද්ධි, නැවත වැඩීම්හුගේ; නිෂෙධ හෙතොඃ, වැළැක්මපිණිස; රශනාගුණෙන (මෙඛලා දාමෙන), මෙඛලාදාමයෙන්; බද්ධාව (බද්ධා ඉති මනොඥ), බඳනා ලදැයි සිතම්.

31 සුදත්‍යාඃ, සුදතියගේ; තිස්‍රඃවලයඃ, තුන්වලීහු; අස්‍යොදරස්‍ය, මේ උදරයහා; ප්‍රතිතුල්‍ය ශොභම්, සමානවූ ශොභාඇති අන්‍යක් වස්තුවෙක්; භුවනත්‍රයෙ'පි, තුන්ලෙව්හිදු, නාස්තීති, නැතැයි, ධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; සම්ප්‍රයුක්තාඃ, කරණලද්දවූ; සඞ්ඛ්‍යාන රෙඛාඃ ඉව, ගණන්හිරි කෙනතුන් මෙන්; විරෙජුඃ, හෙබ්බෝ.

---

* ශපය තුලාකොටිහුගේ—සන්න.

32 වයඃ ප්‍රකර්ෂා දුපචීයමාන-
ස්තනාවයස්‍යොච්ඡ්වසන ක්‍රමෙණ
අත්‍යන්ත කාර්ශ්‍යං වනජායතාක්ෂ්‍යා
මධ්‍යං ජගාමෙති මමෙෂ තර්කඃ.

33 අරාලකෙශ්‍යා අලකෙ විධාත්‍රා
විධීයමානෙ චලතූලිකාග්‍රාත්
ච්‍යුතස්‍ය බින්දො රසිතස්‍ය මාර්ග
රේඛෙව රෙජෙ නවරොමරාජී.

34 තස්‍යා මුඛෙන්දුං කුචචක්‍ර වාකෞ
යස්මාන්න විශ්ලෙෂයති වයං නෞ
නායං ශශී තත්ප්‍රති තුල්‍ය මන්‍ය-
දිතීව තර්කාදිව පශ්‍යතස්තෞ.

---

32 වනජායතාක්ෂ්‍යාඃ—වනජ, පියුම්සේ; ආයත, දික්වූ; අක්ෂ්‍යාඃ, ඇස් ඇත්තියගේ; මධ්‍යම්, මධ්‍යය, වයඃ ප්‍රකර්ෂාත්, වයස්හුගේ මිහිකිරීමෙන්; උපචීයමානස්තන වයස්‍ය—උපචීයමාන, වඩනුල බන්නාවූ; ස්තනවයස්‍ය, ස්තනවයාගේ, උච්ඡ්වසනක්‍රමෙණ—උච්ඡ්වස නා, ඉසිලීමෙන්වූ; ක්‍රමෙණ, ක්‍රමයෙන්; අත්‍යන්ත කාර්ශ්‍යම්, අති ශයෙන් කෘශවවට; ජගාමෙති, ගියේයයි; මම, මාගේ; එෂතර්කඃ, මේ සිතිවිල්ලයි.

33 අරාලකෙශ්‍යාඃ-අරාල, බබුරුවූ; කෙශ්‍යාඃ, කෙශ ඇත්තියගේ; නවරොමරාජී—නව, අලුත්වූ; රොමරාජී, රොමරාජි තොමෝ; විධා ත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; අලකෙ, කියඹු; විධීයමානෙ (සති), කරණු ලබනකල්හි; චල තූලිකාග්‍රාත්—චල, චපලවූ; තූලිකාග්‍රාත්, තෙලි ඇගින්, ච්‍යුතස්‍ය, ගිළිහුනාවූ, අසිතස්‍ය, කළුවූ; බින්දොඃ, බිඳුහු ගේ, මාර්ගරේඛෙව, මංහිරක් මෙන්; රෙජෙ, හෙබ්බූ.

34 තස්‍යාඃ, ඇගේ, තෞකුච චක්‍රවාකෞ, ඒතනා නැමැති සක් වාවෝ දෙදෙනා, යස්මාත්, යම් හෙයින්; නෞ, අප දෙදෙනා සම්බන්ධවූ; වයම්, දෙක; නවිශ්ලෙෂයති, තොරනොකරවාද; (ත ස්මාත්, එහෙයින්;) අයම්, මේතෙම; ශශීනා, සඳෙක් නොවෙයි; තත්ප්‍රතිතුල්‍යම්, ඔහුහා සදෘශවූ; අන්‍යත්, අනිකෙකැයි; ඉති, මෙසේ; තර්කාත්, සිතිවිල්ලෙන්; මුඛෙන්දුම්, මුවසඳහු; පශ්‍යතඃ සෙමව (පශ්‍යතඃ සෙමති මන්‍යෙ), බැලූහයි සිතමි.

35 නිර්ජිග්‍යතුර්බාල මෘණාලනාලං
සච්ඡිද්‍ර වෘත්තං කිල දීර්ඝ සූක්ෂ්මම්
සුශ්ලිෂ්ට සන්ධී ශුභවිග්‍රහෞ තෞ
තන්ව්‍යා භුජෞ කිං යදි තත්‍ර චිත්‍රම්.

36 කාන්ති ප්‍රකර්ෂං දශනච්ඡදේන
සන්ධ්‍යාඝනෙ බිම්බපදං හරන්ත්‍යාඃ
තස්‍යා ගෘහෝද්‍යාන සරෝගතස්‍ය
හසත්‍යසෞ එවාම්බුරුහස්‍ය රාගඃ.

37 ආසීදයං චන්ද්‍රමසො විශේෂ-
ස්තාවත්තදාස්‍යේන්දුමසශ්ච භාසුරස්‍ය
බිභර්ත්ති පූර්වඃ සකලං කුරඞ්ගං
තයෝස්ව නෙත්‍රච්ඡිතයං ද්විතීයඃ.

---

35 තන්ව්‍යාඃ, තුනුවගගේ; තෞභුජෞ, ඒ භුජයෝ දෙදෙන බාල මෘණාල නාලම්—බාල, බාලවූ (දෝහෝ නොහොත්); බාල, ලාබාවූ, මෘණාලනාලම්, මෘණාල නාලය, යදි, ඉදින්, නිර්ජිග්‍යතුඃ කිල, දිනූල; තත්‍ර, එහි, චිත්‍රම් කිම්, අද්භූතයක් කිම්ද; (කිං විශිෂ්ටෞ භුජෞ? කිංවිශිෂ්ටම් බාලමෘණාල නාලම්? කෙසේවූ භුජයෝද? කෙසේවූ බාලමෘණාලනාලයද?) සුශ්ලිෂ්ට සන්ධී—සුශ්ලිෂ්ට, සුසංහිතවූ; සන්ධී, පර්ව ඇති; (නොහොත්) සුශ්ලිෂ්ට, සුසංහිතවූ, සන්ධී, සන්ධානඇති; ශුභවිග්‍රහෞ—ශුභ, මනාවූ; විග්‍රහෞ, ශරීර ඇති; (නොහොත්) ශුභ, ශෝභනවූ; විග්‍රහෞ, කලහඇති; තන්ව්‍යාඃ, තුනුවගගේ; තෞභුජෞ, ඒ භුජයෝ දෙදෙනා; සච්ඡිද්‍ර වෘත්තම්—සච්ඡිද්‍ර, සිදුරු සහිතවූ; වෘත්තම්, වටවූ; (නොහොත්) සච්ඡිද්‍ර, සිදුරු සහිතවූ; වෘත්තම් පැවතුම්ඇති; දීර්ඝසූක්ෂ්මම්—දීර්ඝ, දික්වූ; සූක්ෂ්මම්, හුඇති; (නොහොත්) දීර්ඝසූක්ෂ්මම්, අලසවූ; (බාලමෘණාල නාලම් යදිනිර්ජිග්‍යතුඃ කිල තත්‍ර චිත්‍රම් කිම්.)

36 සන්ධ්‍යාඝනෙ, සන්ධ්‍යාවලාහකයෙහි, බිම්බපදම්—බිම්බ, බද්නාලද, පදම්, පද ඇති; කාන්ති ප්‍රකර්ෂම්, ශෝභාවිශේෂය; දශනච්ඡදෙන, අධරයෙන්;. හරන්ත්‍යාඃ; ගන්නාවූ; තස්‍යාඃ, ඈගේ; ගෘහෝද්‍යාන සරෝගතස්‍ය— ගෘහ, ගෘහ සමීපයෙහි; උද්‍යාන, උද්‍යානයෙහි; සරෝගතස්‍ය, විලට ගියාවූ; අම්බුරුහස්‍ය, පද්මයාගේ; රාගඃ, රත්පැහැය තෙමේ; හසත්‍යසෞඑව, අත්හි පිහිටියේමැයි.

37 භාසුරස්‍ය, බබලන්නාවූ; චන්ද්‍රමසඃ, චන්ද්‍රයාගේද; තාවත්තච්චන්ද්‍රස්‍යච, ඈගේ මුඛචන්ද්‍රයාගේද; අයම් විශේෂඃ, මේ වෙනස; ආසීත්, වී; පූර්වඃ, පරමාර්ථ චන්ද්‍ර තෙමේ; සකලං කුරඞ්ගම්, සියලු මෘගයා; බිභර්ත්ති, උසුලයි; ද්විතීයඃ, දෙවෙනි (මුඛචන්ද්‍ර) තෙමේ; තයෝස්ව, ඔහුගේම; නෙත්‍රච්ඡිතයම්, නෙත්සගළ, බහාර,* ඉසිලී.

* බහා—සනන.

38 කාන්තිශ්‍රියා නිර්ජිත පද්මරාගං
මනොඥගණ්ඩං වයමෙව ශස්තම්
නවප්‍රබුද්ධං ජලජං ජලෙෂු
සම්ලෙෂු තස්‍යා වදනාරවින්දම්.

39 ඉන්දීවරස්‍යාන්තර මෙතදස්‍යා
නෙත්‍රොත්පලස්‍යාපි යතොහිමාංශොඃ
තච්ඡොපි නෛනං සහතෙ මුඛාඛ්‍ය-
මාක්‍රම්‍ය තස්ථාවපරං ශශාඞ්කම්.

40 යුග්මං භ්‍රුවොශ්චල ජිහ්මපක්ෂ්ම
සම්පක්තිභිත්‍යා 'සිතලොචනායාඃ
ප්‍රොන්නම්‍ය දූරොත්සරණං විධිත්සු-
මධ්‍යෙනතස්ථාවිතිමෙ විතර්කඃ.

---

38 කාන්තිශ්‍රියා, ශොභාසම්පත්තියෙන්; නිර්ජිත පද්මරාගම්—නිර්ජිත, පරදවනලද; පද්මරාගම්, පියුම්රාම්ණි ඇති; මනොඥගණ්ඩම්—මනොඥ, සිත්කලුවූ; ගණ්ඩම්, සුවඳ ඇති; වයමෙව, දෙකක්මි; ශස්තම්, ප්‍රශස්තයි; ජලෙෂු, ජලයෙහි; නවප්‍රබුද්ධම්, අලුත පිපියාවූ; ජලජම්, පද්මය; සම්ලෙෂු, ගොඩැහි; තස්‍යාඃ, ඇගේ; වදනාරවින්දම්, මුඛපද්මයයි.

39 ඉන්දීවරස්‍ය, නීලොත්පලයටද; අස්‍යාඃ, මෑගේ; නෙත්‍රොත්පලස්‍යාපි, නෙතුපුලටද; එතත් අන්තරම්, මේ වෙනසයි; යතඃ, යම් හෙයකින්; එකම්, එකෙක් තෙමේ; හිමාංශොඃ, චන්ද්‍රයාගේ; තච්ඡොපි, ශොභාද; න සහතෙ, ක්ෂමා නොකෙරෙයි; අපරම්, අනිකා; මුඛාඛ්‍යම්, මුඛය යන නම් ඇති; ශශාඞ්කම්, චන්ද්‍රයා; ආක්‍රම්‍ය, මැඩ; තස්ථෞ, සිටියේද; (තතඃ, එහෙයින්;) (ඉන්දීවරස්‍ය, අස්‍යාඃ, නෙත්‍රොත්පලස්‍යාපි, එතදන්තරම්, මේ වෙනසයි).

40 අසිතලොචනායාඃ—අසිත, නිල්වූ, ලොචනායාඃ, ඇස්ඇත්තියගේ; භ්‍රුවොර්‍යුග්මම්, භ්‍රෑයුග්මය තෙමේ; චඤ්චලජිහ්මපක්ෂ්ම සම්පක්තිභිත්‍යා—චඤ්චල, චඤ්චලවූ; ජිහ්ම, කුටිලවූ; පක්ෂ්ම, පක්ෂ්ම සන්ගේ, සම්පක්තිභීත්‍යා, සංයොග භීතීන්; දූරොත්සරණම්, දුර ට යාම්; විධිත්සුඃ, කටැරිවූයේ; මධ්‍යෙන, මධ්‍යයෙන්; ප්‍රොන්නාම්‍ය, නැමී; තස්ථාවිති, සිටියේයයි; මෙ, මාගේ; විතර්කඃ, සිතිවිල්ලයි.

41 තත්කෙශ පාශා වජිතාත්මබර්හ
භාරස්‍ය වාසඃ ශිඛිනො වනෙෂු
ලජ්ජාං තිරශ්චාමපි ජාතු චෙත-
ශ්චක්‍රෙ ජනස්‍යස්පෘශතීති ශඞ්කාම්.

42 ද්වෙෂො'පි යස්‍යා භුවනත්‍රයස්‍ය
බභූව රක්‍ෂො භයනාශ හෙතුඃ
අනන්‍යා'පිකන්‍යා ජිතසිද්ධ කන්‍යා
තාදෘග්ගුණා තස්‍ය බභූව දෙවී.

43 සමන්ත්‍රපූතස්‍ය සුමිත්‍රයා'ග්නෞ
පාණිග්‍රහං ලම්භිතයා ද්විජෙන
පූර්ණං භවාන්‍යා භව හස්තසක්ත
හස්තාම්බුජායා වපුර ලලම්බෙ.

---

41 තත් කෙශපාශා වජිතාත්ම බර්හ භාරස්‍ය—තත්, ඇගේ; කෙශපාශ, කෙශකලාපයෙන්; අවජිත, පරදවනලද; ආත්ම, ස්වකීයවූ; බර්හභාරස්‍ය, පිල්කලප් ඇත්තාවූ; ශිඛිනඃ, මයූරයාගේ; වනෙෂු, වෙනෙහි; වාසඃ, විසීම; තිරශ්චාමපි, තිරිසනුන්ගේද; චෙතඃ, සිත; ජාතු, කිසිකලෙක්හි; ලජ්ජාම්, ලජ්ජාව; ස්පෘශතීති, ස්පර්ශකෙරේයයි, ජනස්‍ය, ජනයාහට; ශඞ්කාම්, ශඞ්කාව; චක්‍රෙ, කෙළේ.

42 යස්‍යාඃ, යමකගේ, ද්වෙෂොපි, ද්වෙෂයද; භුවනත්‍රයස්‍ය, තුන්ලෝවැස්සාහට; රක්‍ෂොභය නාශහෙතුඃ—රක්‍ෂඃ, රාක්‍ෂසයන්කෙරෙන් වන; භය නාශ, භීති විනාශයට, හෙතුඃ, කාරණවූයේ; බභූව, වීද; තාදෘග්ගුණා, එබඳුවූ ගුණ ඇති, ජිත සිද්ධ කන්‍යා—ජිත, දිනනලද ;සිද්ධකන්‍යා, සිද්ධාඞ්ගනාවන් ඇති; අනන්‍යාපිකන්‍යා, අනික් කන්‍යාවකුදු, තස්‍ය, ඒ දශරථයහට; දෙවී බභූව, දෙවී වූ.

43 ද්විජෙන, බ්‍රාහ්මණයා විසින්; අග්නෞ, අග්නි සමීපයෙහි; සමන්ත්‍රපූතස්‍ය, දශරථයාගේ; පාණිග්‍රහම්, පාණිග්‍රහයට; ලම්භිතයා, පමුණුවන ලද්දාවූ; සුමිත්‍රයා, සුමිත්‍රාව විසින්; භවහස්තසක්තහස්තාම්බුජායාඃ—භව, ඊශ්වරයාගේ; හස්ත, හස්තයෙහි; සක්ත, පිහිටියාවූ, හස්තාම්බුජායාඃ, හස්ත පද්ම ඇති; භවාන්‍යාඃ, උමාවගේ; පූර්ණම්, පවිත්‍රවූ; වපුඃ, ශරීරය; අලලම්බෙ, එල්බෙනලදී.

44 තාසු ප්‍රජානාමධිපඃ ප්‍රජාර්ථී
දෙවීෂු චාරිත්‍රකුලොන්නතාසු
අදෘෂ්ටපුත්‍රානන චන්ද්‍රදෘෂ්ටි-
ශ්චින්තාහතාත්මෛව නිනාය කාලම්.

45 හිම්‍යස්‍යගොප්තා ගහනං නගස්‍ය
ස්වරක්‍ෂිතව්‍යං ශ්වගණිප්‍රචාරෛඃ
විශොධිතං කුඤ්ජභුවං කදාචිත්
තස්මෛජගත්‍යාඃ ප්‍රභවෙ ජගාද.

46 විධෙයචිත්ත ශ්චලිතව්‍යධෙෂු
හලායුධාභඃ සකුතූහලෙන
අහන්‍යදභ්‍රෙ රන්‍යාය්‍යාය නිවෘත්තවෘත්ති-
ර්මෘගෙන්ද්‍රගාමී මෘගයාං ජගාම.

---

44 ප්‍රජාර්ථී, දරුවන් කැමැත්තාවූ; ප්‍රජානාමධිපඃ, ප්‍රජාධිප තෙමේ; චාරිත්‍රකුලොන්නතාසු—චාරිත්‍ර, චාරිත්‍රයෙන්හා; කුල, කුලයෙන්, උන්නත, උඩතුවූ; තාසුදෙවීෂු, ඒ දෙවීන් තුන්දෙනා කෙරෙහි, අදෘෂ්ටපුත්‍රානන චන්ද්‍ර දෘෂ්ටිඃ—අදෘෂ්ට, නොදක්නා ලද්දාවූ; පුත්‍ර, පුත්‍රයන්ගේ; ආනන, මුඛ ඇතිවූ; චන්ද්‍ර, සඳවූ; දෘෂ්ටිඃ, ඇස් ඇත්තේ, චින්තාහතාත්මෛව—චින්තා, සිතිවිලි ලෙන්; ආහත, ගන්නාලද්දාවූ; ආත්මෛව, සිත් ඇත්තේම; කාලම්, කල්; නිනාය, යැවී.

45 හිම්‍යස්‍ය නගස්‍ය, හිමාලය පර්වතය සම්බන්ධවූ, ගොප්තා, රක්‍ෂක තෙමේ; ස්වරක්‍ෂිතව්‍යම්, තමා විසින් රක්‍ෂාකටයුතුවූ; කුඤ්ජභුවම්, අවට භූමිය සම්බන්ධවූ; ගහනම්, වල; ශ්වගණිප්‍රචාරෛඃ, (කරණ තෘතීයා)—ශ්වගණි, බලුවැද්දන්ගේ; ප්‍රචාරෛඃ, සඤ්චරණයෙන්; විශොධිතම්, ශුද්ධකරණලද්දාවූ; තස්මෛ ජගත්‍යාඃ ප්‍රභවෙ, ඒ ජගදීශ්වරයහට, කදාචිත්, එක්තරා දවසක්; ජගාද, කී.

46 චලිතව්‍යධෙෂු—චලිත, චපලවූ; ව්‍යධෙෂු, ලක්‍ෂයෙහිලා, විධෙයචිත්තඃ—විධෙය, විසඟවූ; චිත්තඃ, සිත්ඇති; හලායුධාභඃ,—හලායුධ, බලදෙවයා හා; ආභඃ, සදෘශවූ; අන්‍යාය්‍ය නිවෘත්තවෘත්තිඃ—අන්‍යාය්‍ය, නොකටයුත්තෙන්; නිවෘත්ත, වැළැක්කාවූ; වෘත්තිඃ, පැවතුම්ඇති; මෘගෙන්ද්‍රගාමී, සිංහයෙකුසේ යනසුලුවූ; සඃ, ඒ දශරථ තෙමේ; අහන්‍යදභ්‍රෙ, එක්තරා දවසක්; කුතූහලෙන, කුතුලින් (සායටි රිස්සෙන්); මෘගයාම්, මුවදඩ; ජගාම, ගියේ.

47 පුත්‍රීකෘතා නීශ්වරයා ශිශුත්වෙ
සෙනාහෙන නප්තෲනිව බාලවෘක්ෂාන්
යශ්චිත්‍ර පුෂ්පාභරණාභිරම්‍යා-
නුත්සඞ්ගදෙශෙන චිරං බභාර.

48 වාතෙන කෘෂ්ටෙ පටලෙ ඝනානාං
ධාතුප්‍රතානාඃ ප්‍රතරන්ති දෘෂ්ටාඃ
යස්‍යත්වචා මුඛරණාභිශඞ්කාං
මුග්ධාය ගන්ධර්ව වධූජනාය.

49 යඃ කෘෂ්‍ය මාණෙෂු මෘගෙෂු නාගෛ-
ර්දරී මුඛාදර්ධ විනිර්ගතාඞ්ගඃ
ප්‍රසාරිතාස්‍යඃ ස්වය මෙව සත්වාන්
ග්‍රාසී කරෙතීව විතත්‍ය ජිහ්වාම්.

---

47 යඃ, යම් පර්වතයෙක්තෙමේ; ඊශ්වරයා, උමාව විසින්; ශිශුත්වෙ, බාල්‍ය අවස්ථායෙහි; පුත්‍රී කෘතාන්, දරුකරණ ලද්දාවූ; බාලවෘක්ෂාන්, බාල වෘක්ෂයන්; නප්තෲනිව; මුනුබුරන්මෙන්; උත්සඞ්ග දෙශෙන, අවට භූමියෙන් හෝ නොහොත් ඇකයෙන්; සෙනහෙන, ස්නෙහයෙන්; චිරම්, බොහෝ කලක්; බභාර, ඉසිලීද; (කිම්භූතාන් බාල වෘක්ෂාන්? කිම්භූතාන් නප්තෲන්? කෙසේවූ බාල වෘක්ෂයන්ද? කෙසේවූ මුනුබුරන්ද?) චිත්‍ර පුෂ්පාභරණාභිරම්‍යාන්—චිත්‍ර, විසිතුරුවූ; පුෂ්ප, පුෂ්ප නැමැති; ආභරණ, ආභරණයෙන්; අභිරම්‍යාන්; මනොඥවූ; (නොහොත්) විසිතුරුවූ පුෂ්පහා ආභරණයෙන් මනොඥවූ (සිත් කලූවූ); (බාලවෘක්ෂාන් නප්තෲනිව කරණභූතෙන උත්සඞ්ග දෙශෙන, කාරණ භූතෙන සෙනහෙන චිරම් බභාර.)

48 ඝනානාම්පටලෙ, මේඝපටලය; වාතෙන, පවනින්; කෘෂ්ටෙ * (සති), අදනාලද කල්හි; දෘෂ්ටාඃ, දක්නාලද්දාවූ; ධාතුප්‍රතානාඃ, ගෛරික සමූහයෝ; මුග්ධාය, බොලඳවූ; ගන්ධර්ව වධූජනාය, ගන්ධර්ව ස්ත්‍රී ජනයනට; යස්‍ය, යම් පර්වතයක්හුගේ; ත්වචාම්, චර්මයන්; උඛරණාභිශඞ්කාම්—උඛරණ, උඛරණයෙහි; අභිශඞ්කාම්, අභිශඞ්කාව; ප්‍රතරන්ති, දෙද්ද.

49 යඃ, යම් පර්වතයෙක්තෙමේ; දරී මුඛාත්, ලෙණ මුඛයෙන්; අර්ධ විනිර්ගතාඞ්ගඃ—අර්ධ, අඩක්; විනිර්ගත, නික්මුණාවූ; අඞ්ගඃ, ශරීර ඇති; නාගෛඃ, නයින් විසින්; මෘගෙෂු, මෘගයන්; කෘෂ්‍යමාණෙෂු (සත්සු), අදනා ලබන කල්හි; ප්‍රසාරිතාස්‍යඃ—ප්‍රසාරිත, දල්වනලද; ආස්‍යඃ, මුඛඇත්තේ; ජිහ්වාම්, ජිහ්වාව; විතත්‍ය, පහරා; ස්වයමෙව, තෙමේම; සත්වාන්, සත්වයන්; ග්‍රාසී කරෙතීව, කබලු කරන්නක්හු වැනිද.

---

* විකෘෂ්ටෙ—සන්න.

50 නාගාඞ්ගනා රත්න මරීචි ජාල
ධ්වස්තාන්ධකාර ප්‍රකරස්‍ය යස්‍ය
නිකුඤ්ජ පද්මාකර පද්ම ෂණ්ඩෛ-
ර්විදන්ති රාත්‍රින්දිව සංවිභාගම්.

51 ධාතුප්‍රභා ලොහිත පක්ෂ යුග්මඃ
ශ්‍රීමද්ගුහාලඞ්කෘත චාරු පෘෂ්ඨඃ
දිව්‍යස්‍ය යශ්චන්ද්‍ර කිණෝ බිභර්ති
රූපශ්‍රියං භාසුර චන්ද්‍ර කාන්තඃ.

52 ක්වණන්නිර්ඣර රේණු විද්ධෛ-
ර්වාතෛර්විධූතා ගරුපාද පානෙක
අධිජ්‍ය ධන්වා ධනදප්‍රභාව-
ශ්චචාර මෛනාක ගුරෝර්නිකුඤ්ජෙ.

---

50 නාගාඞ්ගනාඃ, නාගාඞ්ගනාවෝ; රත්නමරීචි ජාලධ්වස්තා න්ධකාරප්‍රකරස්‍ය—රත්නමරීචිජාල, රුවන්ශොභා සමූහයෙන්, ධ්වස්ත, නසනලද; අන්ධකාරප්‍රකරස්‍ය, අන්ධකාරසමූහඇති; යස්‍ය, යම් පර්වතයක්හුගෙ; නිකුඤ්ජපද්මාකර පද්මෂණ්ඩෛඃ—නිකුඤ්ජ, අවටැඟි; පද්මාකර, පියුම්විල්හි; පද්මෂණ්ඩෛඃ, පියුම්සමූහ කරණකොට ගෙන; රාත්‍රින්දිවසංවිභාගම්—රාත්‍රින්දිව, රාත්‍රින්දිවයාගේ; සංවිභාගම්, බෙදීම්; විදන්ති, දනිද්ද.

51 යඃ, යම්පර්වතයෙක්තෙමේ; දිව්‍යස්‍ය, දිව්‍යවූ; චන්ද්‍රකිණඃ, මයූරයාගේ; රූපශ්‍රියම්, රූසිරි; බිභර්ති, උසුලාද; (කිංවිශිෂ්ටඃ? කිංවිශිෂ්ටස්‍ය? කෙසේවූයේ කෙසේවූවහුගේද?) ධාතුප්‍රභාලොහිත පක්ෂයුග්මඃ—ධාතුප්‍රභා, ගෛරිකප්‍රභායෙන්; ලොහිත, රත්වූ; පක්ෂයුග්මඃ, පක්ෂවයඇති; (නොහොත්) ධාතුප්‍රභා, ගෛරිකප්‍රභාසේ; ලොහිත, රත්වූ; පක්ෂයුග්මඃ, පක්ෂවයඇති; ශ්‍රීමද්ගුහාලඞ්කෘතචාරුපෘෂ්ඨඃ—ශ්‍රීමත්, ලම්ගඇති; ගුහා, ගුහායෙන්; අලඞ්කෘත, හොබවනලද; චාරු, මනොඥවූ; පෘෂ්ඨඃ, පිටඇති; (නොහොත්) ශ්‍රීමාන්, සිරිබැරිවූ; ගුහ, ස්කන්දයා විසින්; අලඞ්කෘත, හොබවනලද; චාරු, මනොඥවූ; පෘෂ්ඨඃ, පිටිඇති; භාසුරචන්ද්‍රකාන්තඃ—භාසුර, බබලන්නාවූ; චන්ද්‍රකාන්තඃ, සඳකැන්මිණිඇති; (නොහොත්) භාසුර, බබලන්නාවූ; චන්ද්‍රකාන්තඃ, සඳැස්පිල් * ඇති; (යඃ දිව්‍යස්‍ය චන්ද්‍රකිණඃ රූපශ්‍රියම් බිභර්ති).

52 ක්වණන්නිර්ඣරරෙණුවිද්ධෛඃ—ක්වණත්, හඬනනාවූ; නිර්ඣර, ගඟුල්හැල්ලෙහි; රෙණු, ජලකණිකාවෙන්; විද්ධෛඃ, ඔවිදුනාලද්දවූ; වාතෛඃ, පවනින්; විධූතාගරුපාදපානෙක—විධූත, කම්පාකරණලද; අගරුපාදපානෙක, කලුවැල්රුක්ඇති; තස්‍ය මෛනාකගුරොඃ, ඒ හිමාලයාගේ; නිකුඤ්ජෙ, අවටැඟි; අධිජ්‍යධන්වා—අධිජ්‍ය, අධිරොපිතවූ ජ්‍යාඇති; ධන්වා, දුනුඇති; ධනදප්‍රභාවඃ—ධනද, වෛශ්‍රවණයාටබඳුවූ; ප්‍රභාවඃ, මහිමඇති(ඒ රජතෙමේ); චචාර, ඇවිද්දේ.

---

* පිලක් පිලක්—සන්න.

53 තූණීරතස්තූර්ණමිෂුං විකෘෂ්‍ය
සන්ධාය චාපෙ චපලෙතරාත්මා
රඞ්ගත්තුරඞ්ගඃ ක්වචිදාශු රුරොධ
මාර්ගීං මෘගාණාං පුරතඃ (ස)ධන්වී.

54 උදග්‍රකර්ණමුත්පුච්ඡසමානමාසෙ
විදර්ශිතාභ්‍යාහතකන්දුකොත්ථම්
පාරිප්ලවාක්ෂං මෘගශාවවෘන්ද-
මීෂන්නිපාතෙන ශරෙණ රාජා.

55 මධ්‍යං ත්වමුත්තුඞ්ගබලඃ කරෙණ
මාපීඩයස්ව ප්‍රසභං මමෙති
විචක්ෂණෙවාභිමුඛං විකෘෂ්ට
චාපෙන නෙමෙ මනුවංශකෙතොඃ.

---

53 (ස)ධන්වී, (ඒ) ධනුර්ධරතෙමේ; තූණීරතඃ, හීයවුරෙන්; ඉෂුම්, ශරය; තූර්ණම්, වහා; විකෘෂ්‍ය, ඇද; චාපෙ, චාපයෙහි; සන්ධාය, සන්ධානකොට; චපලෙතරාත්මා—චපලෙතර, අචපලවූ; ආත්මා, බුද්ධි ඇත්තේ; රඞ්ගත්තුරඞ්ගඃ—රඞ්ගත්, පනින්නාවූ; තුරඞ්ගඃ, අශ්වයා ඇත්තේ; ක්වචිත්, සමහර තැනෙක්හි; මෘගාණාම්, මෘගයන්ගේ; පුරතඃ, පෙරටෙහි; මාර්ගීම්, මාර්ගය; ආශු, වහා; රුරොධ, වැලැක්කී.

54 රාජා, රජතෙමේ; උදග්‍රකර්ණම්, උද්ගතවූ කර්ණ ඇති, උත්පුච්ඡසමානම්, නඟන්නාවූ වාලධිය ඇති; විදර්ශිතාභ්‍යාහතකන්දුකොත්ථම්—විදර්ශිත, දක්වනලද්දාවූ; අභ්‍යාහත, පහරණලද්දාවූ; කන්දුක, පෙඳකට බඳුවූ; උත්ථම්, පැනනැඟීම් ඇති; පාරිප්ලවාක්ෂම්—පාරිප්ලව, චපලවූ; අක්ෂම්, ඇස්ඇති; මෘගශාවවෘන්දම්, මෘගපොතක සමූහයා; ඊෂන්නිපාතෙන—ඊෂත්, මඳවූ; නිපාතෙන, හිමිඇති; ශරෙණ, ශරයෙන්; ආසෙ, දුරුකෙළේ.

55 උත්තුඞ්ගබලඃ—උත්තුඞ්ග, උඩතුවූ; බලඃ, ශක්ති ඇති; ත්වම්, තෝ; මම, මාගේ; මධ්‍යම්, මධ්‍යය; කරෙණ, හස්තයෙන්; ප්‍රසභම්, බලාහෙලා; මාපීඩයස්වෙති, නාමක්පෙලාසී; විචක්ෂණෙව, කියනු කැමැත්තක්හුවැනිවූ; විකෘෂ්ටචාපෙන—විකෘෂ්ට, අදනාලද; චාපෙන, චාපයා විසින්; මනුවංශකෙතොඃ, දශරථයහට; අභිමුඛම්, අභිමුඛව; නෙමෙ, නැමීයි.

56 බිඩෞජසාපාතනෙනා විරෙනාපෙණ
විඩම්බිතෙ පූර්ව්‍යිත වේග වෘත්තෞ
සව්‍යෙල්ලොකමනන්‍යකාරණස්‍ය යාතුඃ
ප්‍රීත්‍යානුයාත්‍රා මිව කර්තුකාමඃ.

57 අනෙකශඃ විකත්‍රාර්පිත පල්ලවාග්‍ර
ග්‍රාසංගමෝ වීරස්‍ය කුරඞ්ගයුග්මම්
ප්‍රියානුනීතො භෘශමිෂ්ටචාටු
චෙෂ්ටස්‍ය සාතාභිරතිං නිරාසෙ.

58 සෘජ්වාගතාන්‍යස්‍ය ශ්‍රුතෞ මෘගාණාං
ශරෛජ ශරෛර්ග්‍රථිතෙව පඞ්ක්තිඃ
මූකෙතන පූර්වස්‍ය මුඛෙ පරෙෂාං
දූනෙවින සඞ්ඛ්‍යෙ සපද්‍යනන්තරෙණ.

---

56 නෘපයෝ, රජතුමිහින්; විඩම්බිතෙ, විඩිනාලද්දවූද; එණවරඃ, මෘගොත්තමතෙමේ; පූර්ව්‍යිතවේග වෘත්තෞ—පූර්ව, පළමුකොට; ආහිත, කරණලද; වේගවෘත්තෞ, වේගවෘත්තියෙන්; බම්, ආකාශයට; උත්පපාත, නැංගේ; (කුමක්හුමෙන්ද?) සව්‍යෙල්ලොකම්, දිව්‍යලොකය ට; යාතුඃ, යන්නාවූ; අනන්‍යකාරණස්‍ය, සිතට; ප්‍රීත්‍යා, ප්‍රීතියෙන්; අනුයාත්‍රාම්, පස්ගමින්; කර්තුකාම ඉව, කරුවියක්හුමෙන්; (උත්ප පාත)

57 අනෙකශඃ විකත්‍රාර්පිත පල්ලවාග්‍ර ග්‍රාසම්—අනෙකශඃ, ඔවූ නොවුන්ගේ; වක්ත්‍ර, මුඛයෙහි; අර්පිත, පිහිටුවනලද; පල්ලවාග්‍ර ග්‍රාසම්, පලුපත අග් කෑම් ඇති; කුරඞ්ගයුග්මම්, මෘගමිථුනයතෙමේ; ප්‍රියානුනීතො—ප්‍රියා, ප්‍රියාවන්ගේ; අනුනීතො, නලුවිමෙහි; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; ඉෂ්ටචාටු චෙෂ්ටස්‍ය—ඉෂ්ට, අභිමතවූ; චාටුචෙෂ්ටස්‍ය, චාටුක්‍රියා ඇති; නෘවීරස්‍ය, රජහුගේ; සාතාභිරතිම්, සාතයෙහි අභි රතිය; නිරාසෙ, දුරුකෙළේ.

58 ශ්‍රුතෞ, එකකණෙහි; සෘජ්වාගතා, සෘජුව ආවාවූ; මෘගාණාම් පඞ්ක්තයඃ, මෘග පඞ්ක්තිතොමෝ; පූර්වස්‍ය, පූරෙගාමීහුගේ; මුඛෙ, මුඛ යෙහි; මූකෙතන, හරණලද්දවූ; සඞ්ඛ්‍යෙ, එකෙණෙහි; පරෙෂාම්, සෙස්සන්ගේ; අනන්තරෙණ, අතුරෙහි; සපදි, එකවිට; දූනෙවින, දැක්නාලද්දවූ; ශරෙණ, ශරයෙන්; ග්‍රථිතා ඉව, ගොතනලද්දියකා මෙන්; ශරජෙ, (බෑබලු)

59 ආධාවතස්තෙන ධනුර්ධරෙණ
මධ්‍යෙ ලලාටං මහිෂස්‍යමුක්තඃ
අසඛානනවෙගො දෘඪදෙහභෙදෙ
ලාඞ්ගූල සාරත්වං ඉයාය බාණඃ.

60 ස ද්වීපිනො 'ථ ද්විපරාජගාමී
හන්තුං තුරඞ්ගං රචිතක්‍රමස්‍ය
ජඝානදෙහං ප්‍රතිබිඤ්දුබාණෛ-
රෙකෙන දුල්ලක්‍ෂ්‍ය භුජඃ ක්‍ෂණෙන.

61 තස්මින්නෘපෙ පාටයති ප්‍රසහ්‍ය
ශස්ත්‍රෙණ ගණ්ඩං භිෂජීව භීමම්
තදීයනාද ප්‍රතිනිස්වනෙන
ත්‍රාසාදිවා ද්‍රිර්භෘශ මුන්නනාද.

---

59 තෙන ධනුර්ධරෙණ, ඒ ධනුර්ධරයා විසින්; ආධාවතඃ, දිවන්නාවූ; මහිෂස්‍ය, [illegible]; මධ්‍යෙ ලලාටම්, ලලාට මධ්‍යයෙහි; මුක්තඃ, හරණලද්දාවූ; දෘඪ දෙහ භෙදෙ—දෘඪ, දෘඪවූ; දෙහ භෙදෙ, ශරීර භෙදයෙහි; අසඛානනවෙගඃ—අසඛානන, නොනටුවාවූ; වෙගඃ, වෙග ඇති; බාණඃ, ශරයතෙමේ; ලාඞ්ගූලසාරත්වම්—ලාඞ්ගූල, ලාඞ්ගූලයාගේ; සාරත්වම්, සාර බවට; ඉයාය, පැමිණියේ.

60 අථ, අනන්තරයෙන්; ද්විපරාජගාමී, හස්තිරාජයකුගේ යන සුලුවූ; සඃ, ඒ රජතෙමේ; තුරඞ්ගම්, අශ්වයා; හන්තුම්, නසන්නට; රචිත ක්‍රමස්‍ය—රචිත, කරණලද; ක්‍රමස්‍ය, පදන්‍යාස ඇති; ද්වීපිනඃ, දිවියාගේ; දෙහම්, ශරීරය; දුල්ලක්‍ෂ්‍ය භුජඃ—දුල්ලක්‍ෂ්‍ය, නොදැක්ක හැක්කාවූ; භුජඃ, බාහු ඇත්තේ; ඒකෙන ක්‍ෂණෙන, එක ක්‍ෂණයෙන්; ප්‍රතිබිඤ්දු, බිඤ්දුබිඤ්දුයෙහි; බාණෛඃ, ශරයෙන්; ජඝාන, පහළී.

61 භිෂජ්ව, වෙදක්හු වැනිවූ; තස්මින්නෘපෙ, ඒ රජහු; භීමම්, භයංකරවූ; ගණ්ඩම්, ගණ්ඩමෘගයා දෙහෝ නොහොත් ගඩ; ශස්ත්‍රෙණ, ආයුධයෙන් දෙහෝ නොහොත් සැත්යෙන්; ප්‍රසහ්‍ය, ලාහෙලා; පාටයති, (සති), පළන කල්හි; තදීය නාද ප්‍රතිනිස්වනෙන—තදීය, ඔහු පිළිබඳවූ; නාද, නාදයාගේ; ප්‍රතිනිස්වනෙන, පිළිරැව් කරණ කොටගෙන; අද්‍රිඃ, පර්වතයතෙමේ; ත්‍රාසාදිව, භයින්මෙන්; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; උන්නනාද, හැඬී.

62 යූථාය යූථා දන්තො නිවෘත්තං
ක්‍රොධං මුහුඃ ක්‍රොධ විමුක්තනාදම්
නාසක්ෂලක්ෂං ශරජන්ම තුලඃ
ශචකාර චක්‍රීකෘත චාපදණ්ඩඃ.

63 එවං මෘගව්‍යශ්‍රම සෙවිතස්සන්
විශ්‍රාමහෙතොඃ, ස විහාය වාහම්
සමීරණ නර්ත්තිත වෙතසාග්‍රං
වීරස්සරස්තීර මලඞ්චකාර.

64 සුගන්ධි සෞගන්ධික ගන්ධහෘද්‍යඃ
සරො'නිලඃ සාරසනාදකම්‍රී
ආධූත රාජීව රජොවිතානෛ-
රඞ්ගං පිශඞ්ගං නෘපතෙශ්චකාර.

---

62 ශර ජන්ම තුලඃ—ශර ජන්ම, සහස්‍රයාගේ; තුලඃ, සදෘශවූ;
චක්‍රී කෘතචාප දණ්ඩඃ—චක්‍රීකෘත, ඇද වටකරණලද; චාපදණ්ඩඃ, දු
න්න දඬු ඇති (ඒ රජ) තෙමේ; යූථාත්, සමූහයෙන්; යූථාය, යූථ පිණි
ස; අභිතඃ, අභිමුඛයෙන්; නිවෘත්තම්, වැලැක්කාවූ; ක්‍රොධ විමුක්ත
නාදම්—ක්‍රොධ, ක්‍රොධයෙන්; විමුක්ත, හරණලද; නාදම්, නාදඇති;
ක්‍රොඩම්, ක්‍රොඩයා; * මුහුඃ, එකෙණෙහි; ශරස්‍ය, ශරයට; ලක්ෂ්‍යං
චකාර, ලක්කෙළේ.

63 එවම්, මෙසේ; මෘගව්‍යශ්‍රම සෙවිතස්සන්—මෘගව්‍යශ්‍රම, මුව
දඩින්වූ ශ්‍රමයෙන්; සෙවිතස්සන්, සෙවුනාලබන්නාවූ; සවීරඃ, ඒ වීර
තෙමේ; විශ්‍රාමහෙතොඃ, සැනසීම් පිණිස; වාහම්, අශ්වයා; විහාය,
හැර; සමීරණ නර්ත්තිත වෙතසාග්‍රම්—සමීරණ, පවනින්; ආනර්ත්ති
ත, නටවනලද්දවූ; වෙතසාග්‍රම්, හොඹුවගු අග්ඇති; සරස්තීරම්,
විල්තෙර; අලං චකාර, හෙබවී.

64 සුගන්ධි සෞගන්ධික ගන්ධහෘද්‍යඃ—සුගන්ධි, ශොභනවූ ගන්ධ
ඇති; සෞගන්ධික ගන්ධ, හෙල්මැලි සුවඳින්; හෘද්‍යඃ, සිත්කලුවූ; සාර
ස නාදකම්‍රී—සාරස, විල්ලිහිණියන්ගේ; නාදකම්‍රී, නාද හයන්නා
වූ; සරො'නිලඃ, විල්පවනතෙම; අධූත රාජීව රජොවිතානෛඃ—අධූ
ත, කම්පාකරණලද; රාජීව රජොවිතානෛඃ, පියුම්රෙණු සමූහ
යෙන්; නෘපතෙඃ, රජහුගේ; අඞ්ගම්, ශරීරය; පිශඞ්ගංචකාර, පිඟු
වන්කෙළේ.

---

* ක්‍රොධම්, ක්‍රොධයා—සන්න.

65 අථාසන්නකූටාහත මුග්‍රරාගං
සමුල්ලසද් දීධිතිවිස්ඵුලිඞ්ගම්
සප්‍රුෂ්ටං ඝනෙන ඛචිත්සලොහ
ඛණ්ඩං ව්‍යභාත්තප්ත මිවාංශු බිම්බම්.

66 බිම්බං පතඞ්ගස්‍ය බබන්ධ දෘෂ්ටිං
දෘෂ්ටං ප්‍රතීච්‍යා මවනීශ්වරෙණ
භිත්තෞ විනීලච්ඡි ලම්බමාන-
මෙකාංශයථා කාඤ්චන තාලවෘන්තම්.

67 රාජා රජන්‍යා මධිශය්‍ය තස්මින්
ශිලාතලං ශීතල මින්දුපාදෛඃ
ඛෙදං විනින්‍යෙ මෘදුභිඃ සමීරෛ-
රාසාර සාරෛර්ගිරිනිර්ඣරාණාම්.

---

65 අථ, අනන්තරයෙන්; අංශුබිම්බම්, සූර්‍ය්‍ය බිම්බය තෙමේ; තප්තම්, තවනලද්දාවූ; ව්‍යභාත්, මහත්වූ; ලොහඛණ්ඩම්ව, අයඃ ඛණ්ඩයක්මෙන්; ආස, වී; (කිංවිශිෂ්ටම් අංශුබිම්බම්? කිංවිශිෂ්ටම් අයඃ ඛණ්ඩම්? කෙසේවූ අංශුබිම්බයද? කෙසේවූ අයඃඛණ්ඩයද?) අසන්න කූටාහතම්—අසන්න, අසන්නපර්වතයාගේ; කූට, කුළින්; ආහතම්, පහරණලද්දාවූ; (නොහොත්) අසන්න, ප්‍රේරිතවූ (මෙහෙයනලද්දාවූ); කූට, කුළින්; ආහතම්, පහරණලද්දාවූ; උග්‍රරාගම්—(හෙදහෙද) උග්‍ර, කැකුළුවූ; රාගම්, රත්පැ ඇති; සමුල්ලසද්දීධිති විස්ඵුලිඞ්ගම්—සමුල්ලසත්, බබලන්නාවූ; දීධිති, ශොභා ඇති; විස්ඵුලිඞ්ගම්, ගිනිපුපුරු ඇති; ඛචිත්, සමහර තැනෙක්හි; ඝනෙන, මෙඝයෙන්; සප්‍රෂ්ටම්, සපශීකරණලද්දාවූ; (නොහොත්) ඝනෙන, කිණිහිරින්; සපෘෂ්ටම්, සපශීකරණලද්දාවූ; (අංශුබිම්බම්, තප්තම් ව්‍යභාත් ලොහඛණ්ඩම්ව ආස).

66 අවනීශ්වරෙණ, පෘථිවීශ්වරයා විසින්; ප්‍රතීච්‍යාම්, පැලදිග්හි; දෘෂ්ටම්, දක්නාලද්දාවූ; පතඞ්ගස්‍ය බිම්බම්, සූර්‍ය්‍ය බිම්බය තෙමේ; දෘෂ්ටිම්, දෘෂ්ටිය; බබන්ධ, බැන්දේ; (කුම් මෙන්?) විනීලච්ඡි—විනීල; නිල්වූ; ඡවි, ශොභාඇති; භිත්තෞ, භිත්තියෙහි; ලම්බමානම්, එලෙන්නාවූ; එකම්, එක්; කාඤ්චන තාල වෘන්තං යථා, රන් තල්වැටක්මෙන්; (පතඞ්ගස්‍ය බිම්බම් දෘෂ්ටිම් බබන්ධ.)

67 රාජා, රජතෙමේ; තස්මින්, ඒ සරස්තීරයෙහි; රජන්‍යාම්, රාත්‍රියෙහි; ඉන්දුපාදෛඃ, සඳරැසින්; ශීතලම්, සිහිල්වූ; ශිලාතලම්, ගලතල; අධිශය්‍ය, හෙව; ගිරිනිර්ඣරාණාම්, ගඟුල් හැල්ලන්ගේ; ආසාරසාරෛඃ—ආසාර, ජලකණිකාවෙන්; සාරෛඃ, සාරවූ; මෘදුභිඃ, මොලොක්වූ; සමීරෛඃ, පවනින්; ඛෙදම්, ගලාන්‍ය; විනින්‍යෙ, දුරලී.

68 පත්‍යුඃ පෘථිව්‍යා මෘගයාභිලාෂා-
ජ්ජාගර්‍ය්‍යයා(යා) නීතවතිත්‍රියාමාම්
ක්වාපිප්‍රපෙදෙ මෘගලාඤ්ඡනෙන
ත්‍රාසාදිවාපාස්‍ය නිජං කුරඞ්ගම්.

69 ආරුහ්‍ය ශෘඞ්ගං මෘගයාවිහාරෙ
රාගී විවස්වා නුදයාචලස්‍ය
පත්‍යුඃ පෘථිව්‍යා රචයාම්බභූව
මෘගානිව ප්‍රස්ඵුරතා කරෙණ.

70 අථප්‍රජානාං ප්‍රභුරාරුරොහ
හරිප්‍රභාවඃ සහරිංප්‍රභාතෙ
සජ්ජීකෘතං සජ්ජන ගීතකීර්ත්ති-
ර්බද්ධායුධො බන්ධුර වර්ම්මජාලම්.

71 කඤ්චින්මෘගං මාර්ගණ ගොචරෙ'සෞ
දෘෂ්ට්වා (රයෙණ) යත චාපදණ්ඩඃ
ශරං මුමුක්ෂුඃ ශරභොරුවෙගං
තමන්වයා දන්වය කෙතුභූතඃ.

---

68 පෘථිව්‍යාඃ පත්‍යුඃ, පෘථිවීශ්වරයා; මෘගයාභිලාෂාත්, මුවදඩෙ අභිලාෂයෙන්; ජාගර්‍ය්‍යයා, [illegible] කිරීමෙන්; ත්‍රියාමාම්, රාත්‍රිය; නීතවති (සති), යැවූ කල්හි; මෘගලාඤ්ඡනෙන, චන්ද්‍රයා විසින් ත්‍රාසාදිව, භයින්මෙන්; නිජම්, ස්වකීයවූ; කුරඞ්ගම්, මෘගයා; අපාස්‍ය, ගෙන; ක්වාපි, කොටදෝ; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණීමයි.

69 විවස්වාන්, සූර්‍ය්‍ය තෙමේ; රාගී, රත්පැහැ (දෝෂෝ නොහොත්) මෘගයාවිහාරෙ, මුව දඩකෙළියෙහි; රාගී, ඇලුම් ඇත්තේ; උදයාචලස්‍ය, උදයපර්වතයාගේ; ශෘඞ්ගම්, කුළුට; ආරුහ්‍ය, නැඟී; ප්‍රස්ඵුරතා, බබලන්නාවූ; කරෙණ, රශ්මියෙන් (දෝෂෝ නොහොත්); ප්‍රස්ඵුරතා, සැලෙන්නාවූ; කරෙණ, හස්තයෙන්; පෘථිව්‍යාඃ පත්‍යුඃ, පෘථිවීශ්වරයාහට; මෘගාන්, මෘගයන්; රචයාම්බභූවඉව, (රචයාම්බභූවඉතිමන්‍යෙ) කෙළෙසි සිතමි.

70 අථ, අනන්තරයෙන්; සජ්ජන ගීතකීර්ත්තිඃ—සජ්ජන, සත්පුරුෂයන්විසින්; ගීත, ගයනලද; කීර්ත්තිඃ, කීර්ත්ති ඇති; හරිප්‍රභාවඃ, ශක්‍රයාටබඳුවූ ප්‍රභාවඇති; සඃප්‍රජානාම්ප්‍රභුඃ, ඒ ප්‍රජාපති තෙමේ; බද්ධායුධඃ-බද්ධ, බඳනාලද; ආයුධඃ, ආයුධ ඇත්තේ; සජ්ජීකෘතම්, සදන ලද්දවූ; බන්ධුරවර්ම්මජාලම්—බන්ධුර, මනොඥවූ; වර්ම්මජාලම්, කවචජාල ඇති; හරිම්, අශ්වයා; ප්‍රභාතෙ, ප්‍රභාතයෙහි; ආරුරොහ, නැංගේ.

71 අන්වය කෙතුභූතඃ—අන්වය, වංශයට; කෙතුභූතඃ, ධ්වජයක් වැනිවූ; අසෞ, මේ රජ තෙමේ; කඤ්චින්මෘගම්, කිසි මෘගයකුහු; මාර්ගණගොචරෙ, හී පසයෙහි; දෘෂ්ට්වා, දක; ආයත චාපදණ්ඩඃ—ආයත,

72 විලඞ්ඝ්‍ය මාර්ගං නෘප මාර්ගණානාං
රෙඛායමාණෙ ගගනෙ රයෙණ
මෘගොත්තමො'සෞ තමසා තටස්ථං
වනං තපස්‍යද් භවනං ප්‍රපෙදෙ.

73 ධනුස්සහායො'ශ්මවති ප්‍රදෙශෙ
විහාය (වාහං) සහසා නෘවීරඃ
චචාර පද්භ්‍යාං ගහනෙ තරූණා-
මසෞ ඝනෙ තත්පද දත්ත දෘෂ්ටිඃ.

74 තටෙ'පි තස්‍යා ඝටපූරණස්‍ය
ශ්‍රුත්වාරවං බෘංහිත නාද ශඞ්කී
ශරං ශරණ්‍යො'පි මුමොච බාලෙ
මුනෙස්තනූජෙ මනුවංශ කෙතුඃ.

දීක්වූ; චාපදණ්ඩඃ, දුනුදඬු ඇත්තේ; ශරම්, ශරය; මුමුක්ෂුඃ, හැරීයවී වූයේ; ශරභොරුවෙගම්—ශරභ, ශරභමෘගයක්හට බඳු, උරු, මහත්වූ; වෙගම්, ප්‍රසර ඇති, තම්, ඔහු; (රයෙණ, ජවයෙන්;) අනුයාත්, අනුවගියේ වී.

72 අසෞ මෘගොත්තමඃ, මේ මෘගොත්තමතෙමේ; රයෙණ, වෙගයෙන්; ගගනෙ, ආකාශයෙහි; රෙඛායමාණඃ, හිරක්මෙන් ඇසීරෙන්නේ; නෘපමාර්ගණානාම්—නෘප, රජහුගේ; මාර්ගණානාම්, ශරයන්ගේ; මාර්ගම්, මාර්ගය; විලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්මී; තමසාතටස්ථම්, තමසා නම් ගංතෙරෙහි පිහිටියාවූ; තපස්‍යද්භවනම්, තපස්වීන්ට ගේවූ; වනම්, වනයට; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

73 ධනුස්සහායඃ, දුන්නම සබඳකොට ඇති; අසෞ නෘවීරඃ, මේ නෘවීරතෙමේ; අශ්මවති, පාෂාණ ඇත්තාවූ; ප්‍රදෙශෙ, ප්‍රදෙශයෙහි; සහසා, වහා; (වාහම්.) අශ්වයා; විහාය, හැර; තත්පද දත්ත දෘෂ්ටිඃ—තත්, ඔහුගේ; පද, පියෙහි; දත්ත, දෙනලද; දෘෂ්ටිඃ, ඇස්ඇත්තේ; ඝනෙ, ඝනවූ; තරූණාං ගහනෙ, වෘක්ෂ වනයෙහි; පද්භ්‍යාම්, පියෙන්; චචාර, ඇවිද්දේ.

74 ශරණ්‍යොපි, ශරණ්‍යයිදවූ; මනුවංශකෙතුඃ, දශරථතෙමේ; තස්‍යාඃ, ඒ තමසානම් නදියගේ; තටෙපි, තටයෙහිද; ඝටපූරණස්‍ය, ඝටපූරණයාගේ; රවම්, නාදය; ශ්‍රුත්වා, අසා; බෘංහිතනාදශඞ්කී, කර්ගර්ජිතනාද ශඞ්කීවූයේ; බාලෙ, බාලවූ; මුනෙස්තනූජෙ, මුනිපුත්‍රයාකෙරෙහි; ශරම්, ශරය; මුමොච, හළේ.

75 පුත්‍රෝමුනෙඃ පත්‍රි විභින්න වර්ෂ්මා
ශරානුසාරෙණ නෘපම්ප්‍රයාතම්
නෙත්‍රාම්බු දිග්ධෙන විලාපනාම්නා
බාණෙන භූයො හෘදිතං ජඝාන.

76 ත්වයා ත්වනාථස්‍ය විචක්ෂුෂඃ කිං
භග්නොයමාලම්බන දණ්ඩ එකඃ
වනෙ ජරාවෙශ ජඩීකෘතස්‍ය
ගුරුවයස්‍ය ව්‍රත ජීර්ණ මූර්තෙඃ.

77 එකාංත්වයා සාධ යතා'පි ලක්ෂ්‍යං
නීතං විනාශං ත්‍රිතයං නිරාගාඃ
මච්චක්ෂුසා කල්පිත දෘෂ්ටි කෘත්‍යෞ
වෘද්ධෞ වනෙ මෙ පිතරෞ චහච.

78 වනෙෂු වාසො මෘගයූථ මධ්‍යෙ
ක්‍රියා (ච) වෘද්ධාන්ධ ජනස්‍ය පොෂඃ
වෘත්ත්‍යෙච වන්‍යං ඵල මෙෂු දොෂඃ
සම්භාවිතඃකො මයි ඝාතහෙතුඃ.

---

75 පත්‍රි විභින්න වර්ෂ්මා—පත්‍රි, ශරයෙන්; විභින්න, බිඳිනාලද; වර්ෂ්මා, වර්ෂ්මස්ථාන ඇති; මුනෙඃ පුත්‍රඃ, මුනිපුත්‍රතෙමේ; ශරානුසාරෙණ, ශරානුසාරයෙන්; ප්‍රයාතම්, පැමිණියාවූ; තංනෘපම්, ඒ රජු; නෙත්‍රාම්බුදිග්ධෙන—නෙත්‍රාම්බු, කඳුලෙන්; දිග්ධෙන, බිඳිනාලද්දාවූ; විලාපනාම්නා, විලාප යන නම් ඇති; බාණෙන, ශරයෙන්; භූයඃ, නැවත; හෘදි, ලෙහි; ජඝාන, පහළේ.

76 ජරාවෙශ ජඩී කෘතස්‍ය—ජරාවෙශ, ජරාවගේ ආවෙශයෙන්; ජඩීකෘතස්‍ය, අකර්මණ්‍ය කරණලද්දාවූ; වනෙ, වෙනෙහි; අනාථස්‍ය, අශරණවූ; විචක්ෂුසඃ, ඇස් නැත්තාවූ; ව්‍රතජීර්ණමූර්තෙඃ—ව්‍රත, ව්‍රතයෙන්; ජීර්ණ, දිරාගියාවූ; මූර්තෙඃ, ශරීරඇති; ගුරුවයසඃ, ගුරුවයාගේ; අයම් එකඃ ආලම්බන දණ්ඩඃ, මේ එක ආලම්බන දණ්ඩය; ත්වයා, තාවිසින්; කිම් භග්නඃ, කුමැයි බිඳිනාලදද?

77 එකම් ලක්ෂම්, එක ලකක්; සාධයතාපි, සාදන්නාදවූ; ත්වයා, තාවිසින්; නිරාගඃ, නිරපරාධවූ; ත්‍රිතයම්, තුනෙක්; විනාශම්, විනාශයට; නීතම්, පමුණුවනලදී; මච්චක්ෂුසා, මාගේ ඇසින්; කල්පිත දෘෂ්ටි කෘත්‍යෞ—කල්පිත, කරණලද; දෘෂ්ටිකෘත්‍යෞ, දර්ශනකෘත්‍ය ඇති; වෘද්ධෞ, වෘද්ධවූ; වනෙ, වෙනෙහි; මෙ, මාගේ; පිතරෞ, මවුපිය දෙදෙනද; අහඤ්ච, මමද යන; (ත්‍රිතයම් විනාශම් නීතම්.)

78 වනෙෂු, වෙනෙහි ලා; මෘගයූථ මධ්‍යෙ, මුවමුළු මධ්‍යයෙහි;

79 ව්‍රතී විනාථො විගතාපරාධඃ
ස්මර්ත්තව්‍ය දෘෂ්ටෙඃ පිතුරන්ධ යෂ්ටිඃ
ඉත්‍යෙෂු කිං නිෂ්කරුණෙන කශ්චි-
දවධ්‍ය භාවෙ ගණිතො න හෙතුඃ.

80 අයං වසානඃ කඨිනාං තරුත්වචං
වනෙෂු ශීතොෂ්ණ නිපීත සාරඃ
අස්වාදු වන්‍යාශන ජීර්ණ ශක්තිඃ
පාත්‍රං කෘපායාස්තව වධ්‍යභූතඃ.

81 ජීර්ණෝ ජතුන්‍යස්ත නිරුද්ධ රන්ධ්‍රඃ
කුම්භශ්ච මෞඤ්ජී තරුවල්කලශ්ච
එතෙෂු යන්මාං විනිහත්‍ය ගම්‍යං
තද්ගෘහ්‍යතාමස්තු භවාන් කෘතාර්ථඃ.

වාසඃ, විසීම්ය; ක්‍රිය.(ච), ක්‍රියාද; වෘද්ධාන්ධජනස්‍ය—වෘද්ධ, වැඩිමහලු; අන්ධජනස්‍ය, අන්ධ ජනයාගේ; පොෂඃ, * පොෂණයද; වෘත්තිශ්ච, වැවිත්‍රියද; ව්‍යාවෘත්, වෙනෙසිවූ; ඵලම්, ඵලයද; එෂු, මොවුන් අතුරෙහි, † මයි, මා කෙරෙහි; ඝාතහෙතුඃ, විඝාශයට හෙතුවූ; කඃ දෝෂඃ, කවර දෝෂයෙක්; සම්භාවිතඃ, සලකනලද්ද?

79 ව්‍රතී, තපස්වීය; විනාථඃ, අශරණය; විගතාපරාධඃ—විගත, ගියාවූ, අපරාධඃ, අපරාධ ඇත්තේය; ස්මර්ත්තව්‍ය දෘෂ්ටෙඃ, ‡ ඇස් නැත්තාවූ (යොනොත්); ස්මර්ත්තව්‍යඃ, සිහි කටයුතුවූ; දෘෂ්ටෙඃ, ඇස් ඇති; පිතුඃ, පියාගේ; අන්ධ යෂ්ටිඃ, අන්ධ යෂ්ටියෙක්‍යයි; ඉති, මෙසේ; එෂු, මොවුන්කෙරෙහි; නිෂ්කරුණෙන, නිෂ්කරුණයා විසින්; අවධ්‍යභාවෙ, නොමැරියයුතු බැවෙහි; කශ්චිත් හෙතුඃ, කිසි හෙතුයෙක්; කිංන ගණිතඃ, කුමැයි නොසලකන ලද්ද?

80 කඨිනාම්, කර්කශවූ; තරුත්වචම්, වල්කලා; වසානඃ, හඳනාවූ; වනෙෂු, වනයෙහි; ශීතොෂ්ණ නිපීතසාරඃ—ශීතොෂ්ණ, ශීතොෂ්ණයෙන්; නිපීත, බොනලද්ද; සාරඃ, ශක්ති ඇති; අස්වාදු වන්‍යාශන ජීර්ණ ශක්තිඃ—අස්වාදු, අමිහිරිවූ; වන්‍ය, වෙනෙහිවූ ආහාරයන්ගේ; අශන, කෑමෙන්; ජීර්ණ, දිරා ගියාවූ; ශක්තිඃ, ශක්ති ඇති; කෘපායාඃ, කාරුණ්‍යවට; පාත්‍රම්, පාත්‍රවූ (ස්ථානවූ); අයම්, මේතෙමේ; තව; තා සම්බන්ධව; වධ්‍යභූතඃ, වධ්‍ය වී.

81 ජීර්ණඃ, දිරාගියාවූ; ජතුන්‍යස්ත නිරුද්ධ රන්ධ්‍රඃ—ජතුන්‍යස්ත, ලා ති

---

* පොෂ්‍ය—සන්න.

† මොවුන්කෙරෙහි—සන්න.

‡ "ඇස් කැමැත්තාවූ" යි—සන්න.

82 සාධුඃ කෘපා මන්ථර මක්ෂි ශත්‍රෞ
ප්‍රීත්‍යාක්ෂි සම්මීලිත මාදධාති
නිර්විසත්‍ව නිෂ්කාරණ වෛරශීල-
ස්‍යාත්පූර්ව සම්පාදිත දශ්නෝ'පි.

83 එවං හෙතවෙ හෙති බලො පනීත
සමයඃ කිමප්‍යුනනත වෘත්ති කායෙම
නිශ්ශඞ්කය ගච්ඡනනධි කර්ම නිශ්ශං-
කුලං කලධෞතඃ කලුෂී කරොෂි.

84 ජුගුප්සනීයෙන මදුෂ්ට භාවං
මෙවං භවානක්ෂත සාධු වෘත්තම්
ඉතීව වාචො නිගෘහීත කණ්ඨෛඃ
ප්‍රාණෛ රරුධ්‍යන්ත මහීභුජොනා.

බිමෙන්; නිරුද්ධ, වලකනලද; රන්ධ්‍රඃ, රන්ධ්‍ර ඇති; කුම්භශව, කලශයද; මෞක්තික, මුදුතණින්කල කා බහනද; තරුවල්කලශව, වෘක්ෂ වල්කලයද යන; එතෙෂු, මොවුන්කෙරෙහි; මාං විනිඝ්නතඃ, මා න සා; යත්, යමෙක්; ගම්‍යසෙ, පැමිණියයුතුද; තත්, ඒ, ගෘහ්‍යතාං, ගන්නාලැබෙවයි; භවාන්, භවත්තෙමේ; කෘතාපිඃ අස්තු, කෘත ක්‍ෂෘ ත්‍ය වේවා.

82 සාධුඃ, සත්පුරුෂතෙමේ; ශත්‍රෞ, සතුරාකෙරෙහි; කෘපා මන්ථරම්, කරුණායෙන් ලැසිගත්තාවූ; ප්‍රීත්‍යාක්ෂි සම්මීලිතම්—ප්‍රීති, ප්‍රීතියෙන්; අක්ෂි, අඩක්; සම්මීලිතම්, පියනලද; අක්ෂි, ඇස; ආදධාති, පිහිටුවයි; නිර්විසත්‍ව, නිච වනාහි; තත්පූර්වසම්පාදිත දශිනෝ'පි—තත්පූර්ව, එම පූර්වකොට; සම්පාදිත, සපයනලද; දශිනෙපි, දශින ඇත්තාහුකෙරෙහිදු; නිෂ්කාරණ වෛරශීලඃ—නිෂ්කාරණ, නොකරුණුවූ; වෛරශීලඃ, වෛරයම ස්වභාවකොට ඇත්තේයි.

83 හෙති බලොපනීතසමයඃ—හෙතිබල, ආයුධ බලයෙන්; උපනීත, එලවිනලද; සමයඃ, ගවීඇති; (එම්, නෝ;) නිශ්ශඞ්කඃ, නිචයක් හුගෙ; අධි කර්ම, ක්‍රියායෙහි; නිශ්ශඞ්කම්, නිශ්ශඞ්කාවට; ගච්ඡන්, යන්නෙහි; කිමපි, කවරෙක්දෝහෝ; උන්නතවෘත්ති—උන්නත, උඩතුදු; වෘත්ති, පැවතුම්ඇති; ස්වංකුලම්, ස්වකීය කුලය; කසෙම්හෙතවෙ, කවර හෙතුවක් පිණිස; කලධෞතඃ, කලධෞතයෙන්; කලුෂී කරොෂි, කිලුටුකරන්නෙහිද?

84 භවාන්, භවත්තෙමේ; අදුෂ්ටභාවම්—අදුෂ්ට, දුෂ්ටනොවූ; භාවම්, භාවඇති; අක්ෂත සාධු වෘත්තම්—අක්ෂත, නොනසනලද; සාධු වෘත්තම්, සාධුවෘත්ත ඇති; එනම්, මොහු; එවම්, මෙසේ; මා ජුගුප්ස

85 භොජ්‍යඃ සුතශ්චාරු භුජද්වයෙන
ඝටං ගෘහීත්වා ඝටිතාරි නාශඃ
බාෂ්පායමාණො බහුමාන පාත්‍රං
යමප්‍රභාවො යමිනාං දදර්ශ.

86 පාපං විධායාපි විධාතෘ තුල්‍ය
සත්‍යාපයාමාස සතාම් පුරොගඃ
තතො යතිං ඝාත යතොන සද්‍යඃ
ක්‍රොධානලෙනාස්‍ය දදාහ දෙහම්.

87 දයානුයාතස්තනයස්‍ය නාශං
ශ්‍රුත්වා මහර්ෂිර්මුහු රාත්තශොකඃ
දිදෙශ දෙශස්තුත සද්ගුණාය
විශන්වශිර්විශ්වභුජං සශාපම්.

තපෙමන්, නහමින් නිඳුකෙරේවයි; අස්‍ය මහර්ෂිසූනොඃ, මේ මහර්ෂි පුත්‍රයාගේ; වාචං, තෙපුල්හු; * නිගෘහීත කණ්ඨෛඃ—නිගෘහීත, ගන්නාලද; කණ්ඨෛඃ, කණ්ඨ ඇති; ප්‍රාණෛඃ, ප්‍රාණයන් විසින්; අරුධ්‍යන්ත ඉව, විලංබහලද්දවුන්වැන්නෝ.

85 ඝටිතාරිනාශඃ—ඝටිත, කරණලද; අරිනාශඃ, ශත්‍රු විනාශ ඇති; යමප්‍රභාවඃ, යමයහට බඳුවූ ප්‍රභාව ඇති; භොජ්‍යඃ සුතඃ, ඉන්දුමතී පුත්‍රතෙමේ; බාෂ්පායමාණඃ, හඬන්නේ; චාරුභුජද්වයෙන—චාරු, මනොඥවූ; භුජද්වයෙන, බාහුවයෙන්; ඝටම්, ඝටය; ගෘහීත්වා, ගෙන; බහුමාන පාත්‍රම්—බහුමාන, බුහුමනට; පාත්‍රම්, පාත්‍රවූ (ස්ථාන වූ;) යමිනාම්, තපස්වීහු; දදර්ශ, දිටි.

86 සතාම්, සාධු ජනයනට; පුරොගඃ, පුරස්සරතෙමේ; විධාතෘ තුල්‍ය, බ්‍රහ්ම සදෘශයා කෙරෙහි; පාපම්, පාපය; විධායාපි, කොටද; (යතඃ, යම්හෙයකින්;) සත්‍යාපයාමාස, සත්‍ය කීද, තතඃ, එහෙයින්; යතිම්, තපස්වීහට; ඝාතයතඃ, විනාශය කියන්නාවූ; † අස්‍ය, මොහුගේ; දෙහම්, ශරීරය; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; ක්‍රොධානලෙන, ක්‍රොධ වහ්නියෙන්, නදදාහ, නොදැවී.

87 දයානුයාතඃ, දයා අනුවූ; වශී, වශීවූ; ස මහර්ෂිඃ, ඒ මහර්ෂිතෙමේ; තනයස්‍ය, පුත්‍රයාගේ; නාශම්, විනාශය; ශ්‍රුත්වා, අසා; මුහුඃ, එකෙණෙහි; ආත්ත ශොකඃ—ආත්ත, ගන්නාලද; ශොකඃ, ශොක

---

* තෙපල—සන්න.

† "අබ්‍යනාත් කෘත්‍යනද් වශෙව කෑල්ලුක් ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යපත්තිඃ ප්‍රකෘත් වච්චකාරකත්" යනු භාෂ්‍යහෙයින් "යති වධ මාචෂ්ට" යන වාක්‍යයෙහි 'ණිච්' ප්‍රත්‍යයවූතැනී.

88 වනජ කුසුමධාරිණී මලඞ්ඝ්‍යං
හරිනඛ පාත විදාරිතොරු ගණ්ඩාම්
ශ්‍රියමිව නෘපතිර්මෘගව්‍ය භූමිං
චිරමනුභූය ගෘහොන්මුඛො බභූව.

89 අථ සවිෂම පාද ගොපිතාශිං
ජගදුපයොග විශුකතභූරි ධාතුම්.
බහු තුහින නිපාත දොෂ දුෂ්ටං
ගිරමසෘජත් කුකවෙරිවප්‍රබන්ධම්.

ඇත්තේ; විශඞ්කටම්, වින්නිසට; විශන්, වදනේ; දෙශස්තුත සද්ගුණය—දෙශ, දෙශයෙහිලා; සතුත, සතුති කරණලද; සද්ගුණය, සාධුගුණ ඇත්තාහට; ශාපම්, ශාපය; දිදෙශ, දිනි.

88 නෘපතිඃ, රජතෙමේ; ශ්‍රියම්ව, ශ්‍රියවැනිවූ; මෘගව්‍යභූමිං, මුව දඩභූමිය; චිරම්, බොහෝ කලක්; අනුභූය, අනුභවකොට; ගෘහොන් මුඛ, ගෙට උන්මුඛවූයේ; බභූව, වී; (කිං විශිෂ්ටාම් මෘගව්‍යභූමිම්? කිං විශිෂ්ටාම් ශ්‍රියම්?) වනජ කුසුම ධාරිණීම්—වනජ, වෙනෙහිවූ; කුසුම, මල්; ධාරිණීම්, දරන්නාවූ; (නොහොත්) වනජ කුසුම, ජලජ කුසුමය; ධාරිණීම්, දරන්නාවූ; (සෙසද හොද) අලඞ්ඝ්‍යම්, යොමුක් ළිය * හැක්කාවූ, හරි නඛ පාත විදාරිතොරු ගණ්ඩාම්—හරි, සිංහ යන්නේ; නඛපාත, නඛපාතයෙන්; විදාරිත, පලනලද; උරු, මහත්; ගණ්ඩාම්, ගණ්ඩශෛලයන් ඇති; (නොහොත්) හරි, විෂ්ණුහුගේ; නඛපාත, නඛපාතයෙන්; විදාරිත, පලනලද; ඌරු, කලවෙහා; ගණ්ඩාම්, කපොල ඇති; (ශ්‍රියම්ව මෘගව්‍යභූමිම් නෘපතිඃ චිරමනුභූය ගෘහොන්මුඛො බභූව.)

89 අථ, අනන්තරයෙන්; සඃ, ඒ රජතෙමේ; කුකවෙඃ, කුත්සිත කවියක්හුගේ; ප්‍රබන්ධම්ව, කාව්‍යයක්වැනිවූ; ගිරිම්, පර්වතය; අසෘජත්, හැළි, (කිං විශිෂ්ටාම් ගිරිම්? කිං විශිෂ්ටම් ප්‍රබන්ධම්?) විෂම පාද ගොපිත ශිම්—විෂම, විෂමවූ; පාද, පර්වතප්‍රාන්තයෙහි; ගොපිත, සඟවනලද; අශිම්, ධන ඇති; (නොහොත්) විෂම, විෂමවූ, පාද, ශ්ලොක පාද සඞ්ඛ්‍යා; ගොපිත, සඟවනලද; අශිම්, අශි ඇති; ජගදුපයොග විශුකතභූරිධාතුම්—ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; උපයොග, අනුභවයෙන්; විශුකත, වියෝවූ; භූරි, බොහෝවූ; ධාතුම්, ගෛරික ඇති; (නොහොත්) ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; උපයොග, ප්‍රයොගයෙන්; විශුකත, වියෝවූ; භූරි, බොහෝවූ; ධාතුම්, ධාතු ඇති; බහු තුහින නිපාත දොෂ දුෂ්ටම්—බහු, බොහෝවූ; තුහින නිපාත දොෂ, හිම නිපාත දොෂයෙන්; දුෂ්ටම්, දුෂ්ටවූ; (නොහොත්) බහු, බොහෝවූ; තුහින නිපාත, තු—හි—න—නිපාත නැමැති; දොෂ, දොෂයෙන්; දුෂ්ටම්, දුෂ්ටවූ; (ගිරිම් කුකවෙඃ ප්‍රබන්ධම්ව අසෘජත්.)

---

* නොහික්මිය—යි සන්න.

90 සපදි දිශිනිබද්ධ භූරි ඝොෂං
පරම විනීත මනොඥ නාග වෘන්දම්
ජලධිමිව නෘපඃ පුරං ස්වකීයං
මණිගණ මණ්ඩිත කානනමාසසාද.

ඉති කුමාරදාසස්‍ය (කෘතෞ) ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ
දශරථොපනතිර්නාම ප්‍රථමස්සර්ගඃ.

---

90 නෘපඃ, රජතෙමේ; ජලධිම්ව, සාගරයවැනිවූ; ස්වකීයම් පුරම්, ස්වකීයවූ පුරයට; සපදි, එකෙණෙහි; ආසසාද, පැමිණියේ; (කිං විශිෂ්ටං පුරම්? කිං විශිෂ්ටම් ජලධිම්?) දිශි, දික්හි; නිබද්ධ භූරිඝොෂම්—නිබද්ධ, බඳනාලද; භූරි, බොහෝවූ; ඝොෂම්, ගොසලුගම් ඇති; (නොහොත්) දිශි, දික්හි, නිබද්ධ, බඳනාලද; ඝොෂම්, නාදඇති; පරම විනීත මනොඥ නාග වෘන්දම්—පරම, හස්ති ගොපකයන් විසින්; විනීත, හික්මවනලද; මනොඥ, සිත් කලුවූ; නාගවෘන්දම්, හස්ති සමූහයා ඇති; (නොහොත්) පරම, උත්කෘෂ්ටවූ; වි, පක්ෂීන් විසින්; නීත, ගෙනයනලද; මනොඥ, සිත් කලුවූ; නාගවෘන්දම්, නාග සමූහයා ඇති; මණිගණ මණ්ඩිත කානනම්—මණිගණ, රත්න සමූහයෙන්; මණ්ඩිත, හොබවනලද; කානනම්, අඟනන් ඇති; (නොහොත්) මණිගණ, රත්න සමූහයෙන්; මණ්ඩිත, හොබවනලද; කානනම්, උදකානන ඇති; (ජලධිම්ව ස්වකීයම් පුරම් නෘපඃ සපදි ආසසාද.)

ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; (කෘතෞ,) කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; දශරථොපනතිර්නාම, දශරථොපනති නම්වූ; ප්‍රථමස්සර්ගඃ, පළමුවන සගයි.

විංශඃ සර්ගඃ

1 රාවණෙනාග රණෙ භග්නා දෙවා දවාග්නි තෙජසා
ද්‍රෂ්ටුං ජගත්පතිං ජග්මුඃ පුරස්කෘත පුරන්දරාඃ.

2 නිජදෙහ භරාක්‍රාන්ත නාගනිශ්වාසරංහසා
ගතාගත පයොරාශි පාතාලතල මාස්ථිතම්.

3 ආසීනං භොගිනි ස්‍රස්ත මෞලිමාල්‍ය විභූෂණම්
තත්ක්ෂණත්‍යක්ත නිද්‍රාර්ති බද්ධරාගායතෙක්ෂණම්.

4 භුජඞ්ග පත්‍නීකාරූඪ මාතඞ්ග මකරාශ්‍රයම්
ක්ෂුබ්ධ මම්භොනිධිච්ඡෙදෙ පශ්‍යන්තං නෘප ලීලයා.

5 භොගි භොගාසනාක්ෂොභො මාභූදිති සුදූරතඃ
භක්ත්‍යානත ශරීරෙණ සෙව්‍යමානං ගරුත්මතා.

---

1 දවාග්නි තෙජසා—දවාග්නි, ලැව්ගින්නට බඳුවූ; තෙජසා, තෙජස් ඇති; රාවණෙන, රාවණයා විසින්; රණෙ, යුධයෙහි; භග්නාඃ, බිඳිනාලද්දවූ; දෙවාඃ, දෙවතාවෝ; පුරස්කෘත පුරන්දරාඃ—පුරස්කෘත, පෙරටු කරණලද; පුරන්දරාඃ, ශක්‍රයා ඇත්තාහු; ජගත් පතිම්, විෂ්ණුහු; ද්‍රෂ්ටුම්, දක්නට; ජග්මුඃ, ගියෝ.

2 නිජදෙහ භරාක්‍රාන්ත නාග නිශ්වාස රංහසා—නිජ, සවකීයවූ; දෙහ භර, ශරීර භාරයෙන්; ආක්‍රාන්ත, මඩනාලද; නාග, නාගයාගේ; නිශ්වාස රංහසා, ශ්වාසවෙගයෙන්; ගතාගත පයොරාශි—ගතාගත, යනඑනුවූ; පයොරාශි, ජලරාශි ඇති; පාතාල තලම්, පාතාලතලය; ආස්ථිතම්, පිහිටියහු.

3 භොගිනි, සර්පයාකෙරෙහි; ආසීනම්, උන්නාවූ; ස්‍රස්ත මෞලි මාල්‍යවිභූෂණම්—ස්‍රස්ත, ශිථිලවූ; මෞලි, මෞලියෙහි; මාල්‍යවිභූෂණම්, මාල්‍යාභරණඇති; තත්ක්ෂණත්‍යක්ත නිද්‍රාර්ති බද්ධ රාගායතෙක්ෂණම්—තත්ක්ෂණ, එකෙණෙහි; ත්‍යක්ත, හරණලද; නිද්‍රාර්ති, නිද්‍රාපීඩායෙන්; බද්ධ, බඳනාලද; රාග, රත්පැඇති; ආයත, දික්වූ; ඊක්ෂණම්, ඇස්ඇත්තහු.

4 භුජඞ්ගපත්‍නීකාරූඪ මාතඞ්ග මකරාශ්‍රයම්—භුජඞ්ගපත්‍නීක, සර්පපැටවුන්විසින්; ආරූඪ, නැගෙනලද; මාතඞ්ගමකරාශ්‍රයම්, ඇත්මොනොරුන් ඇසිරුකළාවූ; ක්ෂුබ්ධම්, ක්ෂුබ්ධ; අම්භොනිධිච්ඡෙදෙ, සාගරච්ඡෙදයෙහිල; නෘපලීලයා, රාජලීලායෙන්; පශ්‍යන්තම්, බලන්නාහු.

5 භොගි භොගාසන ක්ෂොභඃ—භොගි, සර්පයාගේ; භොගාසන, භොගනැමැති ආසනයාගේ, ක්ෂොභඃ, ක්ෂොභය; මාභූදිති, නොවේවයි; සුදූරතඃ, ඉතා දුරින්; භක්ත්‍යානත ශරීරෙණ—භක්ති, ආදරයෙන්; ආනත, නැමුනාවූ; ශරීරෙණ, ශරීර ඇති; ගරුත්මතා, ගරුඩයා විසින්; සෙව්‍යමානම්, සෙවනාලබන්නාහු.

6 අර්කරශ්මි භයෙනෙව පාතාලතල මාස්ථිතම්
ලක්ෂ්මීමුඛ තුෂාරාංශො ප්‍රීත්‍යාව්‍යාපාරිතෙක්ෂණම්.

7 ස්වමුඛෙ සඤ්චරද්දෘෂ්ටෙ රඞ්ක වින්‍යස්ත පාර්ෂ්ණිනා
ස්පෘශන්තං පාද පද්මෙන පද්මායා නාභිමණ්ඩලම්.

8 සව්‍යාප සව්‍ය භාගස්ථ පාඤ්චජන්‍ය සුදර්ශනම්
තටවයස්ථ චන්ද්‍රාර්කං වින්ධ්‍ය ශෛල මිවොච්ඡ්‍රිතම්.

9 නත්වා නුතිප්ලුතාං සන්නත ශක්තිරුද්වෙ සනාතනම්
පුරුෂං පුරුහූතාද්‍යා ගිරං ගීර්වාණ සංහතිඃ.

10 සමුද්‍ර මථනෙ යස්‍ය භ්‍රමන්මන්දර ඛණ්ඩිතාඃ
තාරා ඉව දිශොවව්‍රුඃ ප්‍රදීප්තාඞ්ගදකොටයඃ.

---

6 අර්කරශ්මි භයෙනෙව, සූර්‍ය්‍යරශ්මි භයින්මෙන්; පාතාලතලම්, පාතාලතලය; ආස්ථිතම්, පිහිටියාවූ; ලක්ෂ්මීමුඛ තුෂාරාංශො—ලක්ෂ්මී, ශ්‍රීයගේ; මුඛතුෂාරාංශො, මුඛනැමති චන්ද්‍රයාකෙරෙහි; ප්‍රීත්‍යා, ප්‍රීතියෙන්; ව්‍යාපාරිත, මෙහෙයනලද; ඊක්ෂණම්, ඇස්ඇත්තාහු.

7 ස්වමුඛෙ සඤ්චරද්දෘෂ්ටෙඃ—ස්වමුඛෙ, ස්වකීයවූමුඛයෙහි; සඤ්චරත්, හැසිරෙන්නාවූ; දෘෂ්ටෙඃ, දෘෂ්ටි(ඇස්) ඇති; පද්මායාඃ, ශ්‍රීයගේ; නාභිමණ්ඩලම්, නාභිමණ්ඩලය; අඞ්කවින්‍යස්තපාර්ෂ්ණිනා—අඞ්ක, ඇකයෙහි; වින්‍යස්ත, පිහිටුවනලද; පාර්ෂ්ණිනා, විළුම්ඇති; පාදපද්මෙන, පාදපද්මයෙන්; ස්පෘශන්තම්, ස්පර්ශ කරන්නාහු.

8 සව්‍යාපසව්‍ය භාගස්ථ, වාමභාග දක්ෂිණභාගයෙහි පිහිටියාවූ; පාඤ්චජන්‍යසුදර්ශනම්, පාඤ්චජන්‍යනම් ශඞ්ඛයහා සුදර්ශන නම් චක්‍රායුධය ඇති, තටවයස්ථචන්ද්‍රාර්කම්—තටවයස්ථ, තටවයෙහි පිහිටියාවූ; චන්ද්‍රාර්කම්, සඳහිරුඇති; උච්ඡ්‍රිතම්, හිටියාවූ; වින්ධ්‍යශෛලම්ව; වින්ධ්‍ය පර්වතය වැනිවූවහු.

9 සන්නතශක්තිඃ—සන්නත, නටුවාවූ; ශක්තිඃ, ශක්තිඇති; පුරහූතාද්‍යාඃ, ශක්‍රයා ආදිකොටඇති; ගීර්වාණසංහතිඃ, ගීර්වාණසංහතිතොමෝ; සනාතනම්, අවිනශ්වරවූ; පුරුෂම්, පුරුෂයා; නත්වා, වැඳ; නුතිප්ලුතාම්, ස්තුති යුක්තවූ, ගිරම්, තෙපල; ඌචෙ, කිව.

10 යස්‍ය, යමක්හුගේ; සමුද්‍රමථනෙ, සාගර ඇලළිමෙහිලා, භ්‍රමන් මන්දර ඛණ්ඩිතාඃ—භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; මන්දර, මන්දර පර්වතයෙන්; ඛණ්ඩිතාඃ, කඩකරණලද්දාවූ; ප්‍රදීප්තාඞ්ගද කොටයඃ—ප්‍රදීප්ත, දිලියෙන්නාවූ; අඞ්ගදකොටයඃ, අඟුපලඳනා කොටිහු; තාරාඃ ඉව, තාරකාවන්මෙන්; දිශඃ, දිගුන්; වව්‍රුඃ, වැසුද.

E

11 යෙන දුර්වාරවිශ්ලෙෂිණා සාගරාම්බර චන්ද්‍රමඃ
ශඞ්ඛං පාතාල පාලානාං යශඃ පිණ්ඩමිවොද්ධෘතම්.

12 (අ)ංශවය සංසකත චන්ද්‍රාදිත්‍යාභිනන්දශ්‍රියම්
නෙමුස්තු ත්‍රිවික්‍රමෙ දෙවාඃ තාරාහාරාඞ්ක වක්ෂසම්.

13 මන්ථාචල භ්‍රමින්මෙඝ නක්ෂත්‍රාදිත්‍ය මණ්ඩලම්
පුරානිර්මිතංයෙන ව්‍යොමාපි සහ සින්ධුනා.

14 නාභි පද්ම සපත්නෞභීමෞ යෙනමායාශයාලුනා
පාණිභිඃ පාටිතෞ නාටං කීටවන්මධු කෛටභෞ.

15 සර්වංලොකත්‍රයං යස්‍ය සංහෘතස්‍ය ශයනාංගතඃ
දෘශ්‍යතෙ සලිලස්කන්ධඃ සාන්ද්‍රීභූත ඉවොදධෙඃ.

---

11 දුර්වාර විශ්ලෙෂිණා—දුර්වාර, නෙවැලකියහැක්කාවූ; විශ්ලෙෂිණා, වියෝඇති; යෙන, යමක්හු විසින්; සාගරාම්බර චන්ද්‍රමඃ—සාගර, සාගර නැමැති; අම්බර, ආකාශයට; චන්ද්‍රමඃ, සඳක්වූ; ශඞ්ඛම්, ශඞ්ඛයතෙ වූ; පාතාලපාලානාම්, නයින්ගේ; යශඃ පිණ්ඩම්ව, යශස් පිණ්ඩයක් මෙන්, උද්ධෘතඃ, නඟනලදද.

12 ත්‍රිවික්‍රමෙ, ත්‍රිපද වික්‍රමයෙහිලා; අංශවය සංසකත චන්ද්‍රාදිත්‍යාභිනන්දශ්‍රියම්—අංශවය, උරදෙශ්හි; සංසකත, පිහිටියාවූ; චන්ද්‍රාදිත්‍යා, සඳහිරු නැමැති; අභිනදශ්‍රියම්, අනුපලදනා ශ්‍රීඇති; තාරාහාරාඞ්ක වක්ෂසම්—තාරා, තාරකා නැමැති; හාර, මුත්හරින්; අඞ්ක, චිහ්නිත වූ; වක්ෂසම්, වක්ෂස් ඇති; (සම්,) යමක්හු; දෙවාඃ, දෙවතාවෝ; නෙමුඃ, වැන්දෝද.

13 මන්ථාචල භ්‍රමින්මෙඝ නක්ෂත්‍රාදිත්‍ය මණ්ඩලම්—මන්ථාචල, මන්ථ පව්වෙන්; භ්‍රමින්, බමන්නාවූ; මෙඝ, මෙඝයන; නක්ෂත්‍ර, තාරකාවන්හා; ආදිත්‍ය මණ්ඩලම්, සූර්‍ය්‍ය මණ්ඩලඇති; ව්‍යොමාපි, ආකාශයද; යෙන, යමක්හු විසින්; සින්ධුනා සහ, සාගරයහා එක්ව; පුරා, පෙර; නිර්මිතම්, අලළනලදද.

14 මායාශයාලුනා, වංචාවෙන් හෝනා සුලුවූ; යෙන, යමක්හු විසින්; නාභි පද්මස්පද්ධිනෞ, නාභි පද්මය සපත්නීකරන්නාවූ; භීමෞ, භයඞ්කරවූ; මධුකෛටභෞ, මධුය කෛටභය යන දෙදෙන; කීට වත්, පණුවන් දෙදෙනකුමෙන්; නාටම්, සිත්සේ; පාණිභිඃ, අත්ලෙන්; පාටිතෞ, පළනලදහුද.

15 යස්‍ය, යමෙකුද; සර්වංලොකත්‍රයම්, සියලු තුන්ලොව; සංහෘතස්‍ය, සංහාරකොට; ශයනම්, ශයනයට; ගතඃ, ගියේ; උදධෙඃ, සාගරයාගේ; සාන්ද්‍රීභූතඃ, * ඝනවූ; සලිල ස්කන්ධඃ ඉව, ජලස්කන්ධයක් මෙන්; දෘශ්‍යතෙ, දක්නා ලැබේද.

---

* සාන්ද්‍රං භූතඃ—සන්න.

16 තමේව සත්ත්වමධිශ්‍රිත්‍ය ත්‍රෛලොක්‍ය පරිරක්ෂණෙ
සදාස්මරණ මාත්‍රෙණ නමස්තුභ්‍යං තමොනුදෙ.

17 ක්ෂිතිනිර්මාණ සංහාර භේදයොගෙන භෙදිතඃ
ත්‍රිධාතෙ සව භූදාසගඃ සප්‍රෂ්ට සත්ත්ව රජස්තමාඃ.

18 ක්‍රමේෂ්‍ය තව පරිභ්‍රමාඃ පශ්‍යන් විශ්වං විශාම්පතිඃ
විවේදත්වාං විදුමග්‍ර්‍ය ත්‍රෛලොක්‍ය භරසාසහිම්.

19 ජගතෝනනතානුතො'ථෛවං භක්ත්‍යනාකසෞ භොකසාැහිඃ
හරිශ්ශෞරි හිතංවාක්‍යං ජගාද ගදනාශනඃ.

20 ප්‍රබලාරිබලප්‍රාණ වික්‍රියාහෙතු හෙතයඃ
කිනනුසනාතනෞජසො ජාතා දෛවා ගදෛවක්ෂිතා ඉව.

---

16 සත්ත්වම්, සත්ත්වගුණය; අධිශ්‍රිත්‍ය, ඇසිරුකොට; ත්‍රෛලොක්‍ය පරි රක්ෂණෙ, තුන්ලොව රක්ෂාකරන්නාවූ; ස්මරණ මාත්‍රෙණ, සිහිකිරීම් මාත්‍රයෙකින්; සදාඃ, එකෙණෙහි; තමොනුදෙ, පාපක්ෂය කරන්නා වූ; තස්මෙතුභ්‍යම්, එතට; නමඃ, නමස්කාරයි.

17 ක්ෂිතිනිර්මාණ සංහාර භෙදයොගෙන—ක්ෂිති, ක්ෂිතිය; නිර්මා ණ, නිර්මාණය; සංහාර, සංහාරය යනමොවුන්ගේ; භෙදයොගෙන, භෙදයොගයෙන්; භෙදිතඃ, භෙදිවූ; සප්‍රෂ්ට සත්ත්ව රජසතමාඃ—සප්‍ර ෂ්ට, සාධිතකරණලද; සත්ත්ව රජස්තමාඃ, සත්ත්වගුණ රජොගුණ තමොගු ණ ඇති; තෙ, * තා සම්බන්ධව; යොගඃ, යොගය; ත්‍රිධා සම්භූත්, තුන් පරිද්දකින්වී.

18 විදුම්, පණ්ඩිතවරුන් අතුරෙහි; අග්‍ර්‍යඃ, අග්‍රවූ; විශාම්පතිඃ, බ්‍රහ්මතෙමේ; තව, තාගේ; ක්‍රමේෂ්‍ය, ක්‍රමයෙහි; පරිභ්‍රමාඃ, බමා; විශ්වම්, සියල්ල; පශ්‍යන්, බලන්නේ; ත්වාම්, තා; ත්‍රෛලොක්‍යභර, තුන්ලෝභාරය; සාසහිම්, අත්‍යර්ථයෙන් ක්ෂමා කරන්නහු; විවේද, දති.

19 ජගතෙනනතා, ලෝ රක්ෂා කරන්නාවූ; නාකසෞ භොකසාැහිඃ, දෙවතාවන් විසින්; භක්ත්‍යා, ආදරයෙන්; එවම්, මෙසේ; නුතඃ, සතු ති කරණලද්දවූ; ගදනාශනඃ, ව්‍යාධි නසන්නාවූ; හරිඃ, විෂ්ණුතෙමේ; අථ, අනතුරයෙන්; ශෞරි, මනොඥවූ; හිතම්, හිතවූ; වාක්‍යම්, තෙ පල; ජගාද, කී.

20 ප්‍රබලාරි බලප්‍රාණ වික්‍රියාහෙතු හෙතයඃ—ප්‍රබල, බලවත්වූ; අරිබල, ශත්‍රු බලයාගේ; ප්‍රාණ වික්‍රියා, ප්‍රාණ විකාරයට; හෙතු, හෙතුවූ; හෙතයඃ, ආයුධ ඇති; දෛවාඃ, දෙවතාවන්; දෛවක්ෂිතා ඉ ව, විධි නෂ්ටයන්මෙන්; සනාතනෞජසඃ—සනාතන, නටුවාවූ; ඕජ සඃ, ඕජස් ඇත්තාහු; කින්නුජාතාඃ, කුමැයිවූද?

---

* තව—සී සන්න.

21 හරෙර්ධ්‍යානාරුණා ශොකක්ෂාමා නෙත්‍ර පරම්පරා
බිභර්ති කිං පරිම්ලාන රක්තොත්පල වනශ්‍රියම්.

22 වීරෝʻපි වරුණඃ කෙන ක්ෂුද්‍රඃ පාශීව පීඩිතඃ
පාශපාණී රසාවිෂ්ට විග්‍රහො වන ගොචරඃ.

23 කිමයං ශොක සන්තාපෛර්මාතරිශ්වා කෘශොʻපිසන්
භූරිභිර්නිජනිශ්වාසෛඃ පුන රෙවොපචීයතෙ.

24 සම්පද්ධ්‍රුව පරාවෘත්ති රෙවං විධිනිබන්ධනා
ශොකවිශ්ව භුජාසොʻයං දහ්‍යතෙ දහනොʻපිසන්.

25 සම්ප්‍රාප්තජඩිමා භානුස්තීව්‍රතාපශ්ච චන්ද්‍රමාඃ
කිමෙතෞ (බිභෘතො) දෙවෞ ධාමව්‍යත්‍යය විප්ලවම්.

---

21 හරෙඃ, ශක්‍රයාගේ; ධ්‍යානාරුණා—ධ්‍යාන, ධ්‍යානයෙන් (සිතිවිලි ලෙන්;) අරුණා, රත්වූ; ශොකක්ෂාමා—ශොක, ශොකයෙන්; ක්ෂාමා, කෘශවූ; නෙත්‍ර පරම්පරා, නෙත්‍රපඞ්ක්තිතොමෝ; පරිම්ලාන රක්තොත්පල වනශ්‍රියම්—පරිම්ලාන, මිරිකුණුවූ; රක්තොත්පල වනශ්‍රියම්, රත්නුපුල්වෙනෙහි ශ්‍රිය; කිම් බිභර්ති, කුමැයි උසුලාද?

22 වීරොපි, විරදවූ; අසෞ වරුණඃ, මේ වරුණතෙමේ; ක්ෂුද්‍රඃ, ක්ෂුද්‍රවූ; පාශීව, මල වැද්දකුමෙන්; කෙන පීඩිතඃ, කාවිසින් පෙළනලදද; (කිං විශිෂ්ටඃ පාශී? කෙසේවූ වරුණද? කෙසේවූ මල වැදිද?) පාශපාණිඃ—පාශ, නාග පාශයෙන් උපලක්ෂිතවූ; පාණිඃ, අත්ඇති; (නොහොත්) පාශ, පාශයෙන් උපලක්ෂිතවූ; පාණිඃ, අත්ඇති; ඉෂ්ට විග්‍රහඃ—ඉෂ්ට, අභිමතවූ; විග්‍රහඃ, කලහ ඇති; (නොහොත්) ඉෂ්ට, අභිමතවූ; වි, පක්ෂීන්ගේ; ග්‍රහඃ, ගැණුම් ඇති; වනගොචරඃ, ජලයම විෂයකොට ඇති; (නොහොත්) වනගොචරඃ, වනය ගොචරකොට ඇති; (වීරෝʻපි අසෞ වරුණඃ ක්ෂුද්‍රඃ පාශීව කෙන පීඩිතඃ?)

23 ශොක සන්තාපෛඃ, ශොක සන්තාපයෙන්; කෘශොපිසන්, කෘශදවූ, අයම්මාතරිශ්වා, මේ පවනතෙමේ; භූරිභිඃ, බොහෝවූ; නිජ නිශ්වාසෛඃ, ස්වකීයවූ නිශ්වාසයෙන්; පුනරෙව, නැවතම; කිම් උපචීයතෙ, කුමැයි වඩනා ලැබේද?

24 විධි නිබන්ධනා, දෛව කාරණකොට ඇති; සම්පත්, සම්පත් තොමෝ; එවම්, මෙසේ; ධ්‍රැව පරාවෘත්තිඃ—ධ්‍රැව, ඒකාන්තවූ; පරාවෘත්තිඃ, පෙරළීම් ඇත්තීයි; (එසේමැයි.) දහනොපිසන්, දහන(ද)වූ; සොයම්, හේමේ; ශොක විශ්වභුජ—ශොක, ශොකනැමැති; විශ්වභුජ, වන්හියෙන්; දහ්‍යතෙ, දවනුලැබේ.

25 සම්ප්‍රාප්ත ජඩිමා—සම්ප්‍රාප්ත, පැමිණෙනලද; ජඩිමා, ජාඩ්‍ය ඇති (සිහිල් බව ඇති;) භානුඃ, සූර්‍ය්‍යද; තීව්‍රතාපඃ—තීව්‍ර, කැකුළුවූ; තා

26 ශුචෛව සගද්‍ සො'හං භූය‍ කිං ධෘතගදානයා
ඉති ත්‍යක්තා ගදන්නූනං මිත්‍රෙණ ගිරි ධන්විනඃ.

27 ලාඝවං කෙන කීනාශෙ ඝෘතං සායුධවාහනෙ
රක්‍ෂකෙ මහිෂස්‍යෙවං දණ්ඩ හස්‍තශිශාවිව.

28 කල්‍පානිලම්වා වායසීඃ සකන්‍දෙ දෛන්‍යං කිමාසජිතඃ
ප්‍රේරකඃ ශිඛිනො භීමඃ ශක්ත්‍යා පාතිතතාරකඃ.

පඃ, තැවුලි ඇති; චන්‍ද්‍රමඃශුච, චන්‍ද්‍රමස්ද සක; එතෞ දෙවෞ, මේ දෙවියෝ දෙදෙන; ධාමව්‍යත්‍යය විපලවම්—ධාම, තෙජස්හුගේ; ව්‍ය ත්‍යය, පරාවෘත්තියෙන්වූ; විප්ලවම්, විනාශය; කිං * (බිභෘතඃ), කුමැ උසුලද්ද?

26 සොහම්, ඒ මම්; ශුචෛව, ශොකයෙන්ම; සගදඃ, පීඩාසහිත යෙම් (ද්‍යෙහෝ නොහොත්) ගදාසහිතයෙම්; භූයඃ, නැවත; ධෘතයා, ද රණලද්දාවූ; අනයා (ගදයා), මේ ගදායෙන්; කිම්, කිමෙක්දැයි; ගිරිධ න්වනඃ මිත්‍රෙණ, වෛශ්‍රවණයා විසින්; ඉති, මෙසේ; ගදා, ගදාතො මෝ; ත්‍යක්තා නූනම්, හරණලදැයි සිතම්.

27 සායුධවාහනෙ, ආයුධවාහන සහිතවූ; කීනාශෙ, † යමයාකෙ රෙහි; එවම්, මෙසේ; ලාඝවම්, ලාඝවය; කෙනකෘතම්, කාවිසින් ක රණලදද; මහිෂස්‍ය, මහිෂයක්හු සම්බන්‍ධව; රක්‍ෂකෙ, රක්‍ෂාකරන් නාවූ; දණ්ඩහස්‍ත, දණ්ඩයෙන් උපලක්‍ෂිතවූ අත්ඇති; ශිශාවිව, බාලයක්හුකෙරෙහිමෙන්.

28 කල්‍පාන්‍තලම්ව, කල්‍පාන්‍ත පවනක්මෙන්; අවායසීඃ, නොවැල කියහැක්කාවූ; සකන්‍දඃ, කන්‍දකුමරතෙම; දෛන්‍යම්, දීන බව; කිමා සජිතඃ, කුමැයි පිහිටියේද; (කිං විශිෂ්ටඃ කල්‍පානිලඃ?) ශිඛිනඃ, මයුර යා සම්බන්‍ධව; ප්‍රේරකඃ, මෙහෙයන්නාවූ; (නොහොත්) ශිඛිනඃ, ව හ්නි සම්බන්‍ධව; ප්‍රේරකඃ, මෙහෙයන්නාවූ; ශක්ත්‍යා, අඩයටියෙන්; පා තිත, හෙළනලද; තාරකඃ, තාරකනම් අසුරයා ඇති; (නොහොත්) ශක්ත්‍යා, ශක්තියෙන්; පාතිත; හෙළනලද; තාරකඃ, තාරකාවන් ඇති; (හෙද;) භීමඃ, භයඞකරවූ; (කල්‍පානිලම්ව අවායසීඃ සකන්‍දඃ දෛන්‍යම් කිමාසජිතඃ?)

---

* කිංවත—සන්න.

† කීශාශෙ—සන්න.

"කීනාශඃ කෂීකක්‍ෂුද්‍රෙ පාංශුකාතිජු වාච්‍යවත්
යමෙතෙ" ති මෙදිනී.

29 ආහතස්‍ය හෘත සර්වාස්ත්‍රා භ්‍රෑධනුර්මාත්‍රධාරිණී
කටාක්ෂ ශරශෙෂෙයං චණ්ඩිකෙන කෘතා රණෙ.

30 ප්‍රමථිනා මතීශස්‍ය මාථකස්‍ය සුරවිෂාම්
කූටසෝ'පි මදඃ ශොෂ වෛකෘතං කින්නු සෙවතෙ.

31 වක්ත්‍රශ්වාසාග්නි පිඞ්ගාඞ්ග කකෝටාබද්ධ කන්ධරඃ
නාගශොණිත දිග්ධාස්‍ය තාර්ක්ෂ්‍යො රජශුකායතෙ.

32 සාග්නි ජිහ්වා තඩිජ්ජාල නඩාවාස්‍ය ඵණාවලී
කින්නුම්ලායති වල්මීකෙ ඝනශ්‍රෙණීව වාසුකෙඃ.

---

29 රණෙ, යුධයෙහි; ආහතස්‍ය, පැහැර; හෘත සර්වාස්ත්‍රා—හෘත, ගන්නාලද; සර්වාස්ත්‍රා, සියලු අායුධ ඇති; ඉයං චණ්ඩී, මේ චණ්ඩී තොමෝ; භ්‍රෑ ධනුර්මාත්‍ර ධාරිණී, බැම දුනු පමණ දරන්නී; කටාක්ෂ ශරශෙෂා, කටාක්ෂශරය ශෙෂකොට ඇත්තී; කෙනකෘතා, කාවිසින් කරණලදද?

30 අසුරවිෂාම්, දෙවතාවන් සඹඩව; මාථකස්‍ය, * අලලන්නාවූ; ප්‍රමථිනා මතීශස්‍ය, ගණාධිපයාගේ; කූටසොපි, සර්ව ව්‍යාපිවූද; මදඃ, මදය; ශොෂ වෛකෘතම්, ශොෂයෙන්වූ විකෘතිය (වියලීමෙන්වූ විකාරය;) කින්නු සෙවතෙ, කුමැයි සෙවුනේද?

31 වක්ත්‍ර ශ්වාසාග්නි පිඞ්ගාඞ්ගකකෝටා බද්ධ කන්ධරඃ—වක්ත්‍ර, මුඛයෙහි; ශ්වාසාග්නි, ශ්වාසාග්නියෙන්; පිඞ්ග; පිඟුවන්වූ; අඞ්ග, ශරීර ඇති; කකොට, කකොට නම් නාගයා විසින්; ආබද්ධ, බඳනාලද; කන්ධරඃ, ග්‍රීවා ඇති; නාගශොණිත දිග්ධාස්‍යඃ—නාගශොණිත, නාගශොණිතයෙන්; දිග්ධ, ඔව්දුනාලද; ආස්‍යඃ, මුඛ ඇති; තාර්ක්ෂ්‍යඃ, ගරුඩතෙමේ; රජ ශුකායතෙ, ගිරා රජයක්හුමෙන් හැසිරෙන්නේයි.

32 අස්‍ය වාසුකෙශව, මේ වාසුකීහුගේද; සාග්නි ජිහ්වා තඩිජ්ජල නඩා—සාග්නි, අග්නි සහිතවූ; ජිහ්වා, ජිහ්වා නැමැති; තඩිජ්ජල, විදුලි කලාපයෙන්; නඩා, වලඳනාලද්දවූ; ඵණාවලී, ඵණපඞ්කති තොමෝ; වල්මීකෙ, වල්මීකයෙහි; ඝනශ්‍රෙණීව, මෙඝපඞ්කතියක් මෙන්; කින්නු ම්ලායති, කුමැයි මලාද?

---

* මථනස්‍ය—සන්න.

33 පෘෂ්ටවන්තමිතිප්‍රහ්වඃ ප්‍රාංශුඃ ප්‍රාඤ්ජලිරව්‍යයම්
ධිෂණො ධිෂණාගම්‍යං ජගාද ජගදීශ්වරම්.

34 විශ්‍රුතමෙව සර්වඥ! භවතෙදං පුනරුච්‍යතෙ
අසෞහිත්‍යංහි ඝාතකානාං ස්වාමිනි ස්වාත්මජල්පනෙ

35 අග්‍රණීර්මානිනාමස්ති පුලස්ති සුතසම්භවඃ
දර්පොද්ධෘත ජගද්‍රක්ෂො රක්ෂොනාථො දශානනඃ.

36 චචාර (සු)චිරං චීරී නිර්විකාරො මහත්තපඃ
මහෞජාඃ සජ්ජගන්නාශ ඵලාය ඵල සාධකඃ.

37 මාතඞ්ග මකර ක්‍රූර දශනොල්ලිඛිත වක්ෂසා
තෙන ව්‍රතයතාහාරං තපස්තප්ත මුදන්වති.

---

33 ප්‍රහ්වඃ, අග්‍රගාමීවූ; ප්‍රාංශුඃ, ප්‍රාංශුවූ; ප්‍රාඤ්ජලිඃ, බද්ධාඤ්ජලිවූ; ධිෂණඃ, බෘහස්පතිතෙමේ; ඉති, මෙසේ; පෘෂ්ටවන්තම්, විචාළාවූ; අව්‍යයම්, අවිනශ්වරවූ; ධිෂණාගම්‍යම්—ධිෂණා, බුද්ධියෙන්; ගම්‍යම්, දතයුතුවූ; ජගදීශ්වරම්, විෂ්ණුහට; ජගාද, කී.

34 සර්වඥ, සර්වඥය; භවතා, තාවිසින්; විශ්‍රුතමෙව, දන්නාලද්දුවූ(ම); ඉදම්, මේ; පුනඃ, නැවත; උච්‍යතෙ, කියනුලැබේ; (එසේමැයි) ඝාතකානාම්, ඝාතකයන්ගේ; ස්වාමිනි, ස්වාමීනුකෙරෙහි; ස්වාත්මජල්පනෙ, ස්වකීය පීඩා කථනයෙහිලා; අසෞහිත්‍යංහි, * තෘප්තියෙක් නැත්මැයි.

35 මානිනාම්, මානීන් අතුරෙහි; අග්‍රණීඃ, අග්‍රෙසරවූ; පුලස්ති සුත සම්භවඃ, පුලස්ති පුත්‍රයාකෙරෙන් උපන්නාවූ; දර්පොද්ධෘත ජගද්‍රක්ෂඃ—දර්ප, දර්පයෙන්; උද්ධෘත, උපුරණලද; ජගද්‍රක්ෂඃ, ලොකරක්ෂා ඇති; දශානනඃ, දශමුඛයක් ඇති; රක්ෂොනාථඃ, රාක්ෂසාධිපයෙක්; අස්ති, ඇති.

36 චීරී, වල්කල ඇත්තාවූ; ඵලසාධකඃ, ඵල සපයන්නාවූ; නිර්විකාරඃ, විකාර රහිතවූ; සමහෞජාඃ, ඒ "මහා තෙජස්වීතෙමේ"; ජගන්නාශ ඵලාය, ලොක විනාශ ඵල පිණිස; මහත්තපඃ, මහත්වූ තපස්; (සු) චිරම්, (ඉතා) බොහෝ කලක්; චචාර, † කෙළේ.

37 ආහාරම්, ආහාරය; ව්‍රතයතා, ව්‍රතකරන්නාවූ; මාතඞ්ග මකර ක්‍රූර දශනොල්ලිඛිත වක්ෂසා—මාතඞ්ග මකර, ඇත් මොහොරුන්ගේ; ක්‍රූර, ක්‍රූරවූ; දශන, දශනයෙන්; උල්ලිඛිත, ලියනලද්දාවූ; වක්ෂසා, වක්ෂස් ඇති; තෙන, ඒ රාවණයා විසින්; උදන්වති, සාගරයෙහිලා; තපඃ, තපස; තප්තම්, කරණලදී.

---

* අසන්තොෂොහි—සන්න.

† චකාර—සන්න.

38 තතස්තපස්තොෂිතස්තස්මෛ චතුරස්‍ය චතුර්මුඛඃ
වරං වීරස්‍ය විශ්වෙශඃ ප්‍රාදාජ්ජෙතුං ජගද් වශම්.

39 සකෘච්ච්‍රටනනාගං නගං නාකෞකසාමරිඃ
භාරගෞරං හරස්ථානං පටුනාදං ව්‍යපාටයත්.

40 ස්ඵුරන්නග ශිරස්ත්‍යක්තෛ රුදන්නාදනදනිර්ඣරෛඃ
සපක්ෂෙව පූෂණ්ණිඣඣංකාරං ඝොරමාතනුතික්ෂණාත්.

41 වාජිනඃ ප්‍රග්‍රහා කෘෂ්ට බලිනා වක්‍ර කන්ධරාන්
ඒකතො ජවයත්‍යද්‍රි පාත භීත්‍යාර්කි සාරථෞ.

42 ඝූර්ණ්‍යමාන මහාශෛල තටභ්‍රංශෙව මුහුර්මුහුඃ
මත්තාසස්‍යොත්තරීයං ස්වස්ථානං ත්‍යජති නිර්ඣරෙ.

---

38 තතස්තපස්තොෂිතඃ—තතස් තපඃ, ඒ තපසින්; තොෂිතඃ, සතුටු කරවනලද; විශ්වෙශඃ, සියල්ලහට ඊශ්වරවූ; චතුර්මුඛඃ, බ්‍රහ්මතෙමේ; චතුරස්‍ය, චතුරවූ; තස්මෛ වීරස්‍ය, ඒ වීරයහට; ජගද්වශම්, ලෙලොව්; ජෙතුම්, දිනන්නට; වරම්, වරය; ප්‍රාදාත්, දිනි.

39 සනාකෞකසාමරිඃ, ඒ දෙව ශත්‍රුතෙමේ; රටනනාගම්—රටත්, හඬන්නාවූ; නාගම්, නාගින් ඇති; භාරගෞරම්—භාර, මුන්හරසේ; ගෞරම්, සුදුවූ; හරස්ථානම්, ඊශ්වරයහට ස්ථානවූ; නගම්, පර්වතය; සකෘචිත්, ඒක්තරා කලෙක්හි; පටු, ව්‍යක්තවූ; නාදම්, නාද ඇතිකොට; ව්‍යපාටයත්, පැළී.

40 ස්ඵුරන්නග ශිරස්ත්‍යක්තෛඃ—ස්ඵුරත්, වෙව්ලන්නාවූ; නග ශිරඃ, පර්වත ශිරසින්; ත්‍යක්තෛඃ, හරණලද්දාවූ; උන්නාදනදනිර්ඣරෛඃ—උන්නාදත්, හඬන්නාවූ; නදනිර්ඣරෛඃ, නද නිර්ඣරයෙන්; සපක්ෂෙව, සපක්ෂ කරණලද්දාවූ; පූෂණි, සූර්‍ය්‍යයා; ඝොරම්, ඝොරවූ; ඣඣංකාරම්, ඣම් යන අනුකරණය; ක්ෂණාත්, ඇසිල්ලකින්; ආතනුති(සති), පතුරුවන කල්හි.

41 අර්කසාරථෞ, සූර්‍ය්‍යසාරථීහු; අද්‍රිපාත භීත්‍යා, පර්වතපාත භීතියෙන්; ප්‍රග්‍රහා කෘෂ්ට බලිනා වක්‍ර කන්ධරාන්—ප්‍රග්‍රහ, මුඛ රජ්ජුයෙන්; ආකෘෂ්ට, අදනාලද; බලින, සම්පදි වලල්ලෙන්; ආවක්‍ර, නැමුනාවූ; කන්ධරාන්, ග්‍රීවා ඇති; වාජිනඃ, අශ්වයන්; ඒකතඃ, ඒක් පාර්ශ්වයෙකින්; ජවයති (සති), දිවවන කල්හි.

42 ඝූර්ණ්‍යමාන මහාශෛල තටභ්‍රංශෙව—ඝූර්ණ්‍යමාන, බමන්නාවූ; මහාශෛල, මහා පර්වතයාගේ; තට, තටයෙන්; භ්‍රංශෙව, ගිළිහුණාවූ; නිර්ඣරෙ, නිර්ඣරය; මත්තාසස්‍ය, මත්තයක්හුගේ; උත්තරීයමිව, උතුරු සළුවක්මෙන්; ස්වස්ථානම්, ස්වකීයවූ ස්ථානය; මුහුර්මුහුඃ, කෙණෙහි කෙණෙහි; ත්‍යජති (සති), හරණ කල්හි.

43 ගෞරීභය පරිෂ්වඞ්ග සපඝී ලබ්ධ මහොත්සවෙ
සඞ්කුද්ධ ධූජ්ජ්ටික්‍රොධ ප්‍රතිලොම ප්‍රවර්ත්තිනි.

44 කපාල නයනවිද්‍රුම් ජටාබද්ධ ඵණාවති
සඞ්කොචිත ඵණාචක්‍රා විශතෘත්ත්‍රාස විහ්වලෙ.

45 ගොපයති පරිත්‍රස්ත කාඃකවාතු ධ්වජෙසති
කාත්තිකෙවරටයං මෙෂං මාතුරුත්සඞ්ග සඞ්ගිනි.

46 උපශ්‍යති චිරංධීරං ක්‍රොධරොධාර්ත්තචෙතසි
භර්තූර්භුජභාග භඞ්ගස්‍ය ප්‍රාදුර්භාවං කකුද්මති.

47 රූඪමූල මිවශ්වෙතෙ රධොලග්නෛර්භුජඞ්ගමෛඃ
ප්‍රෞඪපුෂ්ප මිවාග්‍රස්ථ සඵුරන්නක්ෂත්‍ර මණ්ඩලෛඃ.

---

43 ගෞරීභය පරිෂ්වඞ්ගසපඝී ලබ්ධ මහොත්සවෙ—ගෞරී, උමාවගේ; භය, භයින්වූ; පරිෂ්වඞ්ග සපඝී, ආලිඞ්ගන සපඝීයෙන්; ලබ්ධ, ලද්දාවූ; මහොත්සවෙ, මහොත්සවය; සඞ්කුද්ධ ධූජ්ජ්ටික්‍රොධ ප්‍රතිලොම ප්‍රවර්ත්තිනි (සති)—සඞ්කුද්ධ, කිපියාවූ; ධූජ්ජ්ටි, ඊශ්වරයාගේ; ක්‍රොධ, ක්‍රොධයට; ප්‍රතිලොම, පිළිලොම්ව; ප්‍රවර්ත්තින් (සති), පවතනා කල්හි.

44 උත්ත්‍රාස විහ්වලෙ—උත්ත්‍රාස, භයින්; විහ්වලෙ, වියවුල්වූ; ජටා බද්ධ ඵණාවති—ජටා, ජටායෙහි; බද්ධ, බඳනාලද්දාවූ; ඵණාවති, සර්පයා; කපාල නයනවිද්‍රුම්—කපාල, ශිරඃ කපාලයෙහි; නායනවිද්‍රුම්, නෙත් සිදුරට; සඞ්කොචිත ඵණා චක්‍රම්—සඞ්කොචිත, හකුලුවනලද; ඵණා චක්‍රම්, ඵණා මණ්ඩල ඇතිව; විශති (සති), වදනා කල්හි.

45 මාතුඃ, මවගේ; උත්සඞ්ගසඞ්ගිනි—උත්සඞ්ග, ඇකයෙහි; සඞ්ගිනි, සක්තවූ; පරිත්‍රස්ත, භයපත්වූ; කාඃකවාකු ධ්වජෙ, සකාඳයා; කාර්ත්තිකෙවර මයම්, ස්වණ්ණාමයවූ; මෙෂම්, මෙෂයා; ගොපයති (සති), සඟවන කල්හි.

46 ක්‍රොධරොධාර්ත්ත චෙතසි—ක්‍රොධ, ක්‍රොධයාගේ; රොධ, වැලකීමෙන්; ආර්ත්ත, පීඩිතවූ; චෙතසි, සිත්ඇති; කකුද්මති, වෘෂභයා; භර්තුඃ, ස්වාමිහුගේ; භුජභාග භඞ්ගස්‍ය, භුජභාග භඞ්ගයාගේ; ප්‍රාදුර්භාවම්, පහලවීම; චිරම්, බොහෝ කලක්; ධීරම්, ධීරව; උපශ්‍යති (සති), බලන කල්හි.

47 ශ්වෙතෛඃ, සුදුවූ; අධඃ, යටහි; ලග්නෛඃ, සක්තවූ; භුජඞ්ගමෛඃ, සර්පයන් කරණකොටගෙන; රූඪමූලමිව—රූඪ, හටගත්තාවූ; මූලමිව, මුල් ඇත්තාක්හුවැනිවූ; අග්‍රස්ථ සඵුරන්නක්ෂත්‍ර මණ්ඩලෛඃ—අග්‍රස්ථ, අග්‍රයෙහි පිහිටියාවූ; ස්ඵුරත්, බබලන්නාවූ; නක්ෂත්‍ර මණ්ඩලෛඃ, තාරකා මණ්ඩල කරණකොටගෙන; ප්‍රෞඪපුෂ්පම්ව—ප්‍රෞඪ, මුහුකලාවූ; පුෂ්පමිව, මල් ඇත්තක්හු වැනිවූ.

48 චරණේනාරණත් සිංහ කුලාකුල ගුහාමුඛම්
ගිරං ගෞරීපතිඃ කුජ ගුඤ්ජත් සිඤ්ජං න්‍යපීඩයත්.

49 ධරාධර හරාක්‍රාන්තෙ බාහෞ බහුභි රානනෛඃ
දික්ෂුදීර්ඝ ප්‍රතික්‍රොශො රාවණේන කෘතොරවඃ.

50 තංදෙවං සශිරශ්ඡෙද ව්‍රණ චක්‍රෛ රපූජයත්
නීලකුට්ටිම වින්‍යස්තෛ ර්මණ්ඩලෛරිව කෞඞ්කුමෛඃ.

51 ආහූපයිතු මෙතස්‍ය රක්ෂසස්‍ය දිශො දශ
වක්ත්‍රාණි පඞ්ක්ති සම්බන්ධානි පුනඃ සෘෂ්ටානි ශූලිනා.

52 ස්වං ධාමා ජය්‍ය මජහ වෛකුණ්ඨස්‍ය විකුණ්ඨිතම්.
තමාසාද්‍ය තමඃස්ථානං බාලිශං කුලිශං රණේ.

---

48 රණත්සිංහ කුලාකුල ගුහා මුඛම්—රණත්, හඬන්නාවූ; සිංහකුල, සිංහකුලයා විසින්; ආකුල, ආකුලවූ; ගුහාමුඛම්, ලෙණමුඛ ඇති; කුජගුඤ්ජත් සිඤ්ජම්—කුජ, අවවෙහි; ගුඤ්ජත්, හඬන්නාවූ; සිඤ්ජම්, නදීඇති; ගිරම්, පර්වතය; ගෞරීපතිඃ, උමාපතිතෙම; චරණේන, පාදයෙන්; න්‍යපීඩයත්, පෙළී.

49 බාහෞ, බාහුව; ධරාධරහර, පර්වතභාරයෙන්; ආක්‍රාන්තෙ (සති), මඩනාලද කල්හි; රාවණේන, රාවණයාවිසින්; බහුභිඃ, බොහෝවූ; ආනනෛඃ, මුඛයෙන්; දික්ෂු, දිග්හි; දීර්ඝ ප්‍රතික්‍රොශඃ—දීර්ඝ, දිග්වූ; ප්‍රතික්‍රොශඃ, පිළිරැව් ඇති; රවඃ, නාදය; කෘතඃ, කරණලදී.

50 සඃ, හෙතෙම; තම්දෙවම්, ඒ දෙවයා; ශිරශ්ඡෙද ව්‍රණ චක්‍රෛඃ—ශිරශ්ඡෙද, හිස්කැපීම් සම්බන්ධවූ; ව්‍රණ චක්‍රෛඃ, ව්‍රණ මණ්ඩලයෙන්; අපූජයත්, පිදී; (කුමක්මෙන්?) නීලකුට්ටිම වින්‍යස්තෛඃ—නීල, නිල්වූ; කුට්ටිම, පිළිකඩෙක්හි; වින්‍යස්තෛඃ, පිහිටුවනලද්දවූ; කෞඞ්කුමෛඃ, කුඞ්කුම ප්‍රතිබද්ධවූ; මණ්ඩලෛරිව, මණ්ඩලයෙන්මෙන්.

51 එතස්‍ය රක්ෂසස්‍ය, මේ රාක්ෂසයාගේ; පඞ්ක්ති සම්බන්ධානි, දශ සඞ්ඛ්‍යා ඇති; වක්ත්‍රාණි, මුඛයෝ; දශදිශඃ, දසදිගුන්; ආහූපයිතුම්, ආහූකරන්ට; ශූලිනා, ඊශ්වරයා විසින්; පුනඃ, නැවත; සෘෂ්ටානි, කරණලදහුයි.

52 අජය්‍යම්, අජය්‍යවූ; වෛකුණ්ඨස්‍ය, ශක්‍රයාගේ; * කුලිශම්, වජ්‍රායුධයතෙම; රණේ, † යුද්ධයෙහි; තමඃස්ථානම්, පාපයට ස්ථානවූ; බාලිශම්, අඥානවූ; තම්, ඔහු කරා; ආසාද්‍ය, පැමිණ; විකුණ්ඨිතම්, මොටකරණලද්දේ; ස්වංධා[illegible], ස්වකීයවූ තෙජස; අජහත්, හළී.

---

* "වෛකුණ්ඨඃ කෘෂ්ණ ශක්‍රයො" ඉති මෙදිනී.

† රණොඤු—සන්ත.

53 තමද්‍යාප්‍යනවද්‍යෙන වසුනා වාසවඃ ස්වයම්
අජය්‍යං පූජයත්‍යෙකවීරං වෛරස්‍ය ශාන්තයෙ.

54 බලිං වජ්‍රාය පෞලොමී සස්මිතා විගතාදරා
කුර්වතී කුරුතෙ ශක්‍රං ව්‍රීඩා සනනමිතානනම්.

55 යක්ෂනාථොදිශංස්තස්මෛ කෙවලං ධනදොධනම්
සර්වස්ව හරණප්‍රීතො රාවණස්තු ධනෙශ්වරඃ.

56 ධර්ම්‍යං කර්ම පරිත්‍යජ්‍ය ප්‍රීණාති පිශිතප්‍රියම්
ප්‍රෙතරාජො'ප්‍යභිප්‍රෙත භක්ෂ්‍යදානෙන රාක්ෂසම්.

57 දූරතඃ සෙවතෙ භානූ රාදිත්‍ය මණිතොරණාත්
ච්‍යුතෙ තන්මන්දිරද්වාර දාහ භීතො හුතාශනෙ.

---

53 වාසවඃ ස්වයම්, ශක්‍ර තෙමේ; අජය්‍යම්, නොදිනිය හැක්කාවූ; ඒකවීරම්, අසහාය වීරවූ; තම්, ඔහු; වෛරස්‍ය ශාන්තයෙ, වෛර ශාන්ති පිණිස; අනවද්‍යෙන, නිරවද්‍යවූ; වසුනා, රත්නයෙන්; අද්‍යාපි, අද දක්වාද; පූජයති, පුදයි.

54 පෞලොමී, පුලොමජාතෙමේ; විගතාදරා—විගත, ගියාවූ, ආදරා, ආදර ඇත්තී; වජ්‍රාය, වජ්‍රායුධයට; බලිම්, පූජාව; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; කුර්වතී, කරන්නී; ශක්‍රම්, ශක්‍රයා; ව්‍රීඩා සනනම්තානනම්—ව්‍රීඩා, ලජ්ජායෙන්; සනනම්ත, නමනලද; ආනනම්, මුඛ ඇත්තහු; කුරුතෙ, කෙරේ.

55 යක්ෂනාථඃ, වෛශ්‍රවණතෙමේ; තස්මෛ, ඔහට; ධනම්, ධනය; දිශන්, දෙන්නේ; කෙවලම්, හුදෙක්; ධනදඃ, ධනදය; සර්වස්වහරණප්‍රීතඃ, සියලු වස්තු ගැන්මෙන් සන්තුෂ්ටවූ; රාවණස්තු, රාවණ වනාහි; ධනෙශ්වරඃ, ධනෙශ්වරයි.

56 ප්‍රෙතරාජොපි, යමද; ධර්ම්‍යම්, ධර්මාදනපෙතවූ; කර්ම, ක්‍රියාව, පරිත්‍යජ්‍ය, හැර; පිශිතප්‍රියම්, මාංස ප්‍රියවූ; රාක්ෂසම්, රාක්ෂසයා; අභිප්‍රෙත භක්ෂ්‍යදානෙන—අභිප්‍රෙත, අභිමතවූ; භක්ෂ්‍යදානෙන, ආහාරදානයෙන්; ප්‍රීණාති, පිනවා.

57 භානුඃ, සූර්‍ය්‍යතෙමේ; ආදිත්‍යමණිතොරණාත්, හිරුකැන් මිණි තොරණින්; හුතාශනෙ, වහ්නීහු; ච්‍යුතෙ (සති), ගිලිහුණු කල්හි; තන්මන්දිරද්වාරදාහභීතඃ—තස්‍ය, ඔහුගේ; මන්දිරද්වාර, ගෘහද්වාරයාගේ; දාහ, දාහයෙන්; භීතඃ, භයපත්වූයේ; දූරතඃ, දුරින්; සෙවතෙ, සෙවුනේයි.

58 නිවෘත්තතත්සරඃ පද්ම ස්වාපකාරණතෙජසා
බොධනීයං කිලාශෙෂ මින්දුනා කෞමුදං (වනම්)

59 යථානකජ්ජලසපත්නී චිත්‍රවෛවර්ණ්‍යසම්භවඃ
තථාජ්වලිතුමාදිෂ්ටො දීපකෘත්‍යෙ වෘෂාකපිඃ.

60 ලබ්ධසෙවාවකාශස්සන් සෙවතෙතං සමීරණඃ
රතික්ලමජුෂ්මද්දෙහං තරඞ්ගාන්තරගොචරඃ.

61 පාතාල හෘදයාන්තඃස්ථං පද්මරාගං පයොනිධිඃ
අග්‍රමාංස මිවොද්ධෘත්‍ය දදාති පිශිතාශිනෙ.

62 කාලෙකාලාභ්‍රගර්භෙ'පි නිර්මදා නර්මදාදයඃ
නන්දයන්ති සදානද්‍යො වජ්‍රෛර්වජ්‍රායුධවිෂම්.

---

58 නිවෘත්ත තත්සරඃ පද්ම ස්වාපකාරණ තෙජසා—නිවෘත්ත, වැලැක්කාවූ; තත්, ඔහුගේ; සරඃ, විල්හි, පද්ම, පද්මයන්ගේ; ස්වාපකාරණ, ස්වාපයට කාරණවූ; තෙජසා, තෙජස් ඇති; ඉන්දුනා, සඳහු විසින්; කෞමුදම් "වනම්", කුමුදු වනය; අශෙෂම්, සිව්නැති කොට; බොධනීයං කිල, ප්‍රබොධ කැරැවිය යුත්තේවූ.

59 කජ්ජල සපත්නී චිත්‍රවෛවර්ණ්‍ය සම්භවඃ—කජ්ජල, කජ්ජලයාගේ; සපත්නී, සපත්නීයෙන්; චිත්‍ර, චිත්‍රයාගේ; වෛවර්ණ්‍ය, විවර්ණභාවයාගේ; සම්භවං, වීම්; යථාන (භවති), යම්සේ නොවේද; වෘෂාකපිඃ, වහ්නිතෙමේ; දීපකෘත්‍යෙ, දීපකෘත්‍යයෙහි; තථාජ්වලිතුම්, එසේ දිලියෙන්නට; ආදිෂ්ටඃ, අඥාකරණලද.

60 සමීරණඃ, පවනතෙම, තරඞ්ගාන්තර ගොචරඃ—තරඞ්ගාන්තර, රළ අතුර; ගොචරඃ, ගොචරකොට ඇත්තේ; ලබ්ධසෙවාවකාශස්සන්—ලබ්ධ, ලබන ලද; සෙවාවකාශස්සන්. සෙවාවගේ අවකාශ ඇත්තේ; රතික්ලමජුෂ්මද්දෙහම්—රතික්ලමජුෂ්මත්, රතියෙහි ග්ලානි ඇත්තාවූ; දෙහම්, ශරීර ඇති; තම්, ඔහු; සෙවතෙ, සෙවුනේයි.

61 පයොනිධිඃ, සාගරයතෙම; පාතාල හෘදයාන්තඃස්ථම්—පාතාල, පාතාල නැමැති; හෘදයාන්තඃස්ථම්, හෘදයාභ්‍යන්තරයෙහි පිහිටියාවූ; පද්මරාගම්, පියුම්රාගමිණිය; අග්‍රමාංසමිව, අග්‍රමාංසයක්මෙන්; උද්ධෘත්‍ය, උදුරා; පිශිතාශිනෙ, රාක්ෂසයහට; දදාති, දේ.

62 නර්මදාදයඃ, නර්මදාව ආදිකොට ඇති; නද්‍යඃ, නදීහු; කාලාභ්‍රගර්භෙපි, කාලාභ්‍රගර්භකොට ඇත්තාදවූ; කාලෙ, කල්හි; නිර්මදාඃ, මදරහිතවූවාහු; වජ්‍රායුධවිෂම්, රාවණයා; සදා, හැම කල්හි; වජ්‍රෛඃ, විදුරෙන්; නන්දයන්ති, සතුටුකරවත්.

63 ප්‍රියාජන පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රීතිං කර්තුං නිරන්තරාම්
නිශි ඥාත මනොවෘත්තිස්තත්‍රොපෛති හිමාගමඃ.

64 තස්‍යොද්‍යාන වනං විශ්වං දිවඃ ප්‍රවසතා සතා
සර්වර්තුෂු නිජෛඃ පුෂ්පෛර් භූෂ්‍යතෙ මධුනා'ධුනා

65 දුරාරාධ්‍යස්වභාවස්‍ය ග්‍රීෂ්මස්තස්‍ය සිෂෙවිෂාම්
සමාලම්බ්‍ය ජලක්‍රීඩා දිනං චිර මුදීක්ෂතෙ.

66 ත්‍රාසකණ්ඨ ග්‍රහව්‍යග්‍රාං සතතස්මින්නිච්ඡති මානිනඃ
ධීරං ගර්ජ්ජන්ති ලබ්ධායා මකාලෙ වාරිදා අපි.

67 අශ්‍රාන්තා විජයන්ත්‍යෂ්ට හස්තාපර්‍යාය සම්පදා
ඉතිචණ්ඩී මභිප්‍රෙප්සුඃ කර්තුං චාමර ධාරිණීම්.

---

63 හිමාගමඃ, හිමකාලයතෙමේ; ඥාතමනො වෘත්තිඃ—ඥාත, දන්නාලද; මනොවෘත්තිඃ, චිත්තප්‍රවෘත්ති ඇත්තෙ; ප්‍රියා ජන පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රීතිම්—ප්‍රියාජන, අඞ්ගනා ජනයාගේ; පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රීතිම්, ආලිඞ්ගන ප්‍රීතිය; නිරන්තරාම්, නිරතුරුවූවා; කර්තුම්, කරන්නට; තම්, ඔහු කරා; නිශි, රාත්‍රියෙහි; උපෛති, පැමිණේ.

64 දිවඃ, දිව්‍යලොකයෙන්; ප්‍රවසතා සතා, වියෝවන්නාවූ; මධුනා, වසන්තයා විසින්; අධුනා, දැන්; තස්‍ය, ඔහුගේ; විශ්වම් උද්‍යාන වනම්, සියලු උද්‍යාන වනයතෙමේ; සර්වර්තුෂු, සියලු සෘතුයෙහි; නිජෛඃ, ස්වකීයවූ; පුෂ්පෛඃ, මලින්; භූෂ්‍යතෙ, හොබවනුලැබේ.

65 දුරාරාධ්‍ය ස්වභාවස්‍ය—දුරාරාධ්‍ය, ආරාධනා නොකටහැක්කාවූ; ස්වභාවස්‍ය, ස්වභාව ඇති; තස්‍ය, ඔහු සම්බන්ධව; සිෂෙවිෂාම්, සෙවිතුමිච්ඡාව; සමාලම්බ්‍ය, "ඇසිරුකොට"; ග්‍රීෂ්මඃ, ග්‍රීෂ්මයතෙම; ජලක්‍රීඩාදිනම්, ජලක්‍රීඩා දිනය; චිරම්, බොහෝ කලක්; උදීක්ෂතෙ, බලා.

66 තස්මින්, ඔහු; මානිනඃ, මානීන්; ත්‍රාසකණ්ඨ ග්‍රහව්‍යග්‍රාන්—ත්‍රාස, භයින්; කණ්ඨග්‍රහ, කණ්ඨග්‍රහයෙහි; ව්‍යග්‍රාන්, ව්‍යග්‍රවූවවුන්; ඉච්ඡති (සති), කැමැතිවන කල්හි; වාරිදාඃ, මෙඝයෝ; අකාලෙපි, නොකල්හිද; ලබ්ධායාම්, ලබ්ධායෙහි; ධීරම්, ධීරව; ගර්ජ්ජන්ති, ගුගුරත්.

67 අෂ්ටහස්ත පර්‍යාය සම්පදා—අෂ්ටහස්ත, හස්තයන් අටදෙනාගේ; පර්‍යාය සම්පදා, ක්‍රම සම්පත්තියෙන්; අශ්‍රාන්තා, නොම්රිකිනී; විජයන්ති, විද්දූසි; චණ්ඩීම්, චණ්ඩිය; චාමරධාරිණීම්, චාමර දරන්නිය; කර්තුම්, කරන්ට; අභිප්‍රෙප්සුඃ, කැමැතිවී. *

---

* කැමැතිවූව—සන්න.

68 සබාධකර්ණෝ නමත්‍යේනං ශ්‍රවණාක්ෂේපමාරුතෛඃ
භූනතාන්ති කුසුමක්ෂේප දෝෂභීතෝ ගණාධිපඃ.

69 සමරශ්‍රවඃ සංසදං තස්‍ය විශති ස්‍රස්තවාසසා
ප්‍රතිහාර්‍ය්‍යා සස්මිතාකූත විභ්‍රමෛඃ කථිතාගමඃ

70 ශුද්ධාන්තමන්ත(න)ශ්ශුබ්ධඃ ස්ත්‍රීජනස්‍ය තදාඥයා
ලීලෝපදේශ දානෛක ව්‍යග්‍රෝ විශති මන්මථඃ.

71 ත්වයි රක්ෂාකෘති ස්වර්ගිසද්මනාමපි දෛවතෙ
කථං නක්තඤ්චරෙණෛවං දිවස්ත්‍රාසෝ විතන්‍යතෙ.

72 භ්‍රාතර්විෂතෝ බාහුභග්නෞජසි විඩෞජසි
භෝගිභෝගෙ චිරං තාවත් කෙයං දෙවස්‍ය ශායිතා.

---

68 ගණාධිපඃ, ගණාධිපතෙමේ; ශ්‍රවණාක්ෂේපමාරුතෛඃ—ශ්‍රවණ, කර්ණයන්ගේ; ආක්ෂේප, චලනයෙන්වූ; මාරුතෛඃ, පවනින්; භූනතාන්ති කුසුමක්ෂේප දෝෂභීතඃ—භූ, පෘථිවියෙහි; නතාන්ති කුසුම, විනතාන්ත කුසුමයන්ගේ; ක්ෂේපදෝෂ, විසිරීම්හුගේ දෝෂයෙන්; භීතඃ, භය පත්වූයේ; සබාධ කර්ණඃ, දුඛිවූ කන්ඇත්තේ; ඒනම්, මොහු; නමති, වඳී.

69 සමරශ්‍රව, අනඞ්ගද; ස්‍රස්තවාසසා—ස්‍රස්ත, ශිථිලවූ; වාසසා, වස්ත්‍ර ඇති; ප්‍රතිහාර්‍ය්‍යා, ප්‍රතිහාරිය විසින්; සස්මිතාකූත විභ්‍රමෛඃ—සස්මිත, සිනායෙන්හා; ආකූත, අභිප්‍රායයෙන්හා; විභ්‍රමෛඃ, ලීලායෙන්; කථිතාගමඃ, කියනලද ආගම ඇත්තේ; තස්‍ය, ඔහුගේ; සංසදම්, සභාවට; විශති, වදී.

70 මන්මථඃ, අනඞ්ගතෙමේ; අන්ත(න)ශ්ශුබ්ධඃ, ඇතුළතින් ශුබ්ධ වූයේ; තදාඥයා, ඔහුගේ ආඥයෙන්; ස්ත්‍රීජනස්‍ය, අඞ්ගනා ජනයහට; ලීලෝපදේශදානෛකව්‍යග්‍රඃ—ලීලා, ලීලාවගේ; උපදේශදාන, උපදෙස්දීමෙහි; ඒකව්‍යග්‍රඃ, අසහාය ව්‍යග්‍රවූයේ; ශුද්ධාන්තම්, අන්තඃපුරයට; විශති, වදී.

71 ස්වර්ගිසද්මනාමපි, දෙවතාවන්ටද; දෛවතෙ, දෙවතාවූ; ත්වයි, තා; රක්ෂාකෘති (සති), රක්ෂාකරණ කල්හි; නක්තඤ්චරෙණ, රාක්ෂසයක්හු විසින්; දිවඃ, දිව්‍යලෝකයාහට; ඒවම්, මෙසේ; ත්‍රාසඃ, භයඃ; කථං විතන්‍යතෙ, කෙසේ පතුරුවනුලැබේද?

72 භ්‍රාතරි, බෑවූ; විඩෞජසි, ශක්‍රයා; විෂතඃ, සතුරාගේ; බාහුභග්නෞජසි (සති)—බාහු, බාහුයෙන්; භග්න, බිඳිනාලද; ඔජසි (සති), ඔජස් ඇති කල්හි; තාවත්, තව දක්වා; භෝගිභෝගෙ, නාග්භොගයෙහි; දෙවස්‍ය, දෙවයාගේ; චිරම්, බොහෝ කලක්; ඉයංශායිකා, මේ ශායිකා නොමෝ; කා, කවරක්ද?

73 දෛවං මන්‍යාමහෙ දෘෂ්ට්‍යා තවානුගුණ මාත්මසු
ජනස්‍ය දෛව හීනස්‍ය නාසිත්වංසු (බ) දර්ශනඃ.

74 ඉත්ථංවාචස්පතෞ වාචං ව්‍යාහෘත්‍ය විරතෙ ක්ෂණම්
සභායාංච සප්‍රති ජල්ප ස්පෘහානිෂ්පන්ද වර්ත්තිනි.

75 අපිකුක්ෂිස්ථ නිශ්ශෙෂ ලොකත්‍රය හරෙවහඃ
විධාය මර්ත්‍යස්ත්‍රී කුක්ෂි වාසං ශොකක්ෂයාය වඃ.

76 කුර්‍ය්‍යාං රාම ඉතිඛ්‍යාතො භූත්වා භර්ත්තුඃ සුරද්විෂාම්
එකබාණ කෘතාශෙෂ ශිරශ්ඡෙද පරාභවම්.

77 ඉත්‍යුදාර මුදාහෘත්‍ය වචොවාචාමගොචරඃ
තත්‍යාජ වෙද විද්වෙද්‍යො වර්ෂා තල්පංවෘෂානුජඃ.

---

73 තව, තාගේ; දෘෂ්ට්‍යා, දෘෂ්ටියෙන්; දෛවම්, දෛවය; ආත්මසු, අපකෙරෙහි; අනුගුණම්, අනුකූලවූ ගුණ ඇත්තේයයි; (අනුකූලෙ ගුණෙ යස්‍ය තත් අනුගුණම් තත්) මන්‍යාමහෙ, සිතමු; (එසේ මැයි.) දෛවහීනස්‍ය, දෛව නැත්තාවූ; ජනස්‍ය, ජනයාහට; ත්වම්, තෝ; සු (බ) දර්ශනොනහි, සු (බ) දර්ශන නොවන්නෙහිමැයි.

74 වාචස්පතෞ, බෘහස්පතීහු; ඉත්ථම්, මෙසේ; වාචම්, තෙපල; ව්‍යාහෘත්‍ය, කියා; විරතෙසති; වැලකී කල්හි; සභායාංච, සභාවෙහිද; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; සප්‍රති ජල්පස්පෘහානිෂ්පන්ද වර්ත්තිනි (සති)— සප්‍රති ජල්ප, තම්හට ප්‍රතිවචනාදීමෙහි; ස්පෘහා, අභිලාෂයෙන්; නිෂ්පන්දවර්ත්තිනි (සති), නිසොපිව පවත්නා කල්හි.

75 කුක්ෂිස්ථ නිශ්ශෙෂ ලොකත්‍රය හරෙවහො'පි—කුක්ෂිස්ථ, කුක්ෂියෙහි පිහිටියාවූ; නිශ්ශෙෂ, සියලු; ලොකත්‍රයහර, තුන්ලෝහාරය; උවහොපි, උසුලන්නා (ද) වූ; අහම්, මම; වඃ, තොපගේ; ශොකක්ෂයාය, ශොකක්ෂය පිණිස; මර්ත්‍ය ස්ත්‍රී කුක්ෂිවාසම්—මර්ත්‍ය ස්ත්‍රී, මනුෂ්‍ය ස්ත්‍රියගේ; කුක්ෂිවාසම්, කුක්ෂියෙහි විසීම; විධාය, කොට.

76 රාම ඉති, රාමයයි; ඛ්‍යාතො භූත්වා, ප්‍රසිද්ධව; සුරද්විෂාම් භර්ත්තුඃ, රාවණයාහට; එකබාණ කෘතාශෙෂ ශිරශ්ඡෙද පරාභවම්—එකබාණ, එක ඊරයෙන්; කෘත, කරණලද; අශෙෂ, සියලු; ශිරශ්ඡෙද, ශිරශ්ඡෙදයෙන්; පරාභවම්, පරිභවය; කුර්‍ය්‍යාම්, කෙරෙම්.

77 වාචාම්, තෙපුලන්ට; අගොචරඃ, අවිෂයවූ; වෙද විද්වෙද්‍යඃ—වෙදවිත්, වේදඥයන් විසින්; වෙද්‍යඃ, දතයුතුවූ; වෘෂානුජඃ, විෂ්ණු තෙමේ; ඉති, මෙසේ; උදාරම්, උදාරවූ; වචඃ, තෙපල; උදාහෘත්‍ය, කියා; වර්ෂාතල්පම්, වර්ෂා කල්හි යහන; තත්‍යාජ, හළේ.

78 චිර ශයන ගුරුං ස්වභොගභාරං
භුජගපතිඃ ශනකෛර්විතත්‍ය ඛෙදාත්.
ශ්‍රිථිලිත ඵණ පඞ්ක්ති මුක්තදීර්ඝ-
ශ්වසිත විධූත මහාර්ණවො'වතස්ථෞ.

79 භූමිස්පර්ශභයාදුපෙත්‍ය තරසා ලක්ෂ්ම්‍යා කරෙණොද්ධෘතං
ව්‍යාලම්බෛකපටාන්තමංසශිඛරෙ ක්ෂිප්ත්වොත්තරීයං තතඃ
නිද්‍රාමන්ථර තාම්‍රලොචනයුගො ලීලා ලසන්‍යාසයා
ගත්‍යානිර්ජිතවාරණෙන්ද්‍ර ගමනඃ ක්වාපිප්‍රතස්ථෙහරිඃ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහා කාව්‍යෙ ජගත්පත්‍යභි ගමනොනාම)
ද්විතීයස්සර්ගඃ.

---

78 භුජගපතිඃ, අනන්තතෙමේ; චිරශයනගුරුම්—චිරශයන, බොහෝ කලක් වැදහෙව්මෙන්; ගුරුම්, බරවූ; ස්වභොගභාරම්, ස්වකීය වූ භොගභාරය; ඛෙදාත්, ඛෙදයෙන්; ශනකෛඃ, සෙමෙන්; විතත්‍ය, පහරා; ශ්‍රිථිලිත ඵණ පඞ්ක්ති මුක්ත දීර්ඝ ශ්වසිත විධූත මහාර්ණවඃ—ශිථිලිත, ශිථිල කරණලද; ඵණපඞ්ක්ති, ඵණවලියෙන්; මුක්ත, හරණලද; දීර්ඝ, දික්වූ; ශ්වසිත, ශ්වාසයෙන්; විධූත, කම්පා කරණලද; මහාර්ණවඃ, මහා සාගරය ඇත්තේ; අවතස්ථෞ, සිටියේ.

79 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; නිද්‍රාමන්ථරතාම්‍ර ලොචන යුගඃ—නිද්‍රා, නිද්‍රායෙන්; මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; තාම්‍ර, රත්වූ; ලොචනයුගඃ, නෙත්‍ර "යුග්ම"යඇති; ලීලා ලසන්‍යාසයා—ලීලා, ලීලායෙන්; ලසත්, හොබනාවූ; න්‍යාසයා, වින්‍යාස ඇති; ගත්‍යා, ගමිනින්; නිර්ජිතවාරණෙන්ද්‍ර ගමනඃ—නිර්ජිත, පරදවනලද; වාරණෙන්ද්‍ර ගමනඃ, හස්තිරාජයන්ගේ ගමන් ඇති; හරිඃ, විෂ්ණුතෙමේ; ලක්ෂ්ම්‍යා, ශ්‍රියාවිසින්; භූමිස්පර්ශභයාත්—භූමි, භූමියෙහි; ස්පර්ශ, ස්පර්ශයෙන්වූ; භයාත්, භීතියෙන්; තරසා, වහා; උපෙත්‍ය, පැමිණ; කරෙණ, හස්තයෙන්; උද්ධෘතම්, නගනලද්දාවූ; ව්‍යාලම්බෛක පටාන්තම්—ව්‍යාලම්බ, එලෙන්නාවූ; එක පටාන්තම්, එක්පට කෙලවරක් ඇති; උත්තරීයම්, උතුරු සළුව; අංසශිඛරෙ, දසරුවෙහි; ක්ෂිප්ත්වා, බහා; ක්වාපි, කොටද්‍යෙහෝ; ප්‍රතස්ථෙ, ගියේ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; ජගත් පත්‍යභි ගමනොනාම, ජගත් පත්‍යභි ගමන නම්වූ; ද්විතීයස්සර්ගඃ, දෙවන සගයි.)

තෘ තී යඃ ස ර්ගඃ.

1 අථෝ වසන්තඃ සුමනස්සමෘද්ධ්‍යා
පූර්වාවතීර්ණෝ භුවනං තතාන
තස්‍යශ්‍රියඃ ප්‍රාණසමස්‍ය සම්‍යග්-
ඥාත්වා විවික්ෂාමිව මර්ත්‍යධාම.

2 භ්‍රාන්ත්වා විවස්වානථ දක්ෂිණාශා-
මාලම්බ්‍ය සර්වත්‍ර කරප්‍රසාරී
සෘත්වික්තතෝ නිඃස්ව ඉව ප්‍රතස්ථේ
යත්‍රෝපලබ්ධෝ ධනදස්‍යවාසඃ.

3 රූපං විතේනුර්නව කුඩ්මලාඪ්‍යා
වෘක්ෂා මනෝඥ ද්‍යුති චම්පකාඛ්‍යාඃ
න්‍යස්තා වසන්තස්‍ය වනස්ථලීභිඃ
සහස්‍රදීපා ඉව දීපවෘක්ෂාඃ.

---

1 අථෝ, අනන්තරයෙන්; වසන්තඃ, වසන්තතෙමේ; තස්‍ය, ඒ; ශ්‍රියඃ ප්‍රාණ සමස්‍ය, ශ්‍රී වල්ලභයාගේ; මර්ත්‍යධාම, මනුෂ්‍යලොකයට; විවික්ෂාම්, වැද්දපිරිස්ස; ඥාත්වෙව, දැනමෙන්; පූර්වාවතීර්ණඃ, පළමු කොට බටුයේ; සුමනස්සමෘද්ධ්‍යා, පුෂ්ප සමෘද්ධියෙන්; භුවනම්, ලොව; සම්‍යක්, මනාකොට; තතාන, පතළේ.

2 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; විවස්වාන්, හිරුතෙම; නිඃස්වඃ, ධන රහිත වූ; සෘත්විගිව, බ්‍රාහ්මණයක්හුමෙන්; දක්ෂිණාශාම්, දකුණුදිග දෝහෝ නොහොත් දානයෙහි ආශාව; ආලම්බ්‍ය, එල්බ; සර්වත්‍ර, හැමතන්(හි); කරප්‍රසාරී, රශ්මි පතුරුවන්නේ දෝහෝ නොහොත් අත් දිගුකරන්නේ; භ්‍රාන්ත්වා, බමා; තතඃ, එහෙයින්; (තස්මාත් තතඃ.) ධනදස්‍ය, වෛශ්‍රවණයාගේ දෝහෝ නොහොත් ධනදෙන්නහුගේ; වාසඃ, විසීම; යත්‍ර, යම්තැනෙක්හිලා; උපලබ්ධඃ, දන්නාලදද; (තත්‍ර, එහිලා); ප්‍රතස්ථේ, ගියේ.

3 නවකුඩ්මලාඪ්‍යඃ—නව, අලුත්වූ; කුඩ්මල, කැකුලෙන්; ආඪ්‍යඃ, ආඪ්‍යවූ; චම්පකාඛ්‍යඃ, චම්පකය යන නම් ඇති; වෘක්ෂාඃ, වෘක්ෂයෝ; වසන්තස්‍ය, වසන්තයහට; වනස්ථලීභිඃ, වනස්ථලීන් විසින්; න්‍යස්තාඃ, තබනලද්දාවූ; සහස්‍රදීපාඃ, දහස්ගණන් පහන් ඇති; දීපවෘක්ෂාඃ ඉව, දීපවෘක්ෂයන්මෙන්; මනෝඥද්‍යුති—මනෝඥ, සිත් කළුවූ; ද්‍යුති, ශොභා ඇති; රූපම්, රූපය; විතේනුඃ, පැතිරවූහ.

4 සම්පිණ්ඩිතාත්මාවයවා උදීයුඃ
පද්මානවාඃ කණ්ටකිනොර්ධ්ව දණ්ඩාඃ
අන්තර්ජ්ජලාවාස විරූඪශීත
ත්‍රස්තා වසන්තාතපකාම්‍යයෙව.

5 කර්ණීකෘතොදීර්ඝ විලොචනානා-
මාලොල දෘෂ්ටිද්‍යුතිභින්නරාගඃ
බාලො'ප්‍යශොකප්‍රභවඃ ප්‍රවාලඃ
කාන්තිං ප්‍රපෙදෙ පරිණාම ගම්‍යාම්.

6 ප්‍රාදුර්බභූවුර්නව කුඩ්මලානි
ස්ඵුරන්ති කාන්ත්‍යා කරවීරජානි
ප්‍රවාසිනාං ශොණිත පාටලානි
තීරීඵලානීව මනොභවස්‍ය.

---

4 සම්පිණ්ඩිතාත්මාවයවාඃ—සම්පිණ්ඩිත, හකුළුවනලද; ආත්මාවයවාඃ, ස්වකීයවූ අවයව ඇති; කණ්ටකිනොර්ධ්ව දණ්ඩාඃ—කණ්ටකින, සඤ්ජාතවූ කටුඇති; ඌර්ධ්ව දණ්ඩාඃ, උද්ගතවූ දඬුඇති; නවාඃ, අලුත්වූ; පද්මාඃ, පද්මයෝ; අන්තර්ජ්ජලාවාස විරූඪ ශීත ත්‍රස්තාඃ—අන්තර්ජ්ජල, ජලාභ්‍යන්තරයෙහි; ආවාස, විසීමෙන්; විරූඪ, හටගත්තාවූ; ශීත, ශීතයෙන්; ත්‍රස්තාඃ, භයපත්වූවාහු; වසන්තාතපකාම්‍යයෙව, වසන්තාතප කාම්‍යයෙන්මෙන්; උදීයුඃ, නැංගෝ.

5 දීර්ඝ විලොචනානාම්, දිගැසියන්ගේ; කර්ණීකෘතඃ—කර්ණී, කන්හි; කෘතඃ, කරණලද; ආලොල දෘෂ්ටිද්‍යුති භින්නරාගඃ—ආලොල, චපලවූ; දෘෂ්ටිද්‍යුති, නෙත්‍රශොභායෙන්; භින්න, බිඳිනාලද; රාගඃ, රත්පැහැඇති; බාලොපි, බාලදවූ; අශොකප්‍රභවඃ, අශොක වෘක්ෂයෙන් උපන්නාවූ; ප්‍රවාලඃ, ප්‍රවාලයතෙමේ; පරිණාමගම්‍යාම්—පරිණාම, මිහිකිරීමෙන්; ගම්‍යාම්, පැමිණියයුතුවූ; කාන්තිම්, ශොභාවට; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

6 කාන්ත්‍යා, ශොභායෙන්; ස්ඵුරන්ති, බබලන්නාවූ; කරවීරජානි, කණේරුයෙන් උපන්නාවූ; නවකුඩ්මලානි—නව, අලුත්වූ; කුඩ්මලානි, කැකුළෝ; ප්‍රාදුර්බභූවුඃ, පහළවූ; (කුමක්මෙන්?) ප්‍රවාසිනාම්, වියොවූන්ගේ; ශොණිතපාටලානි—"ශොණිත, රුධිරසේ; පාටලානි", රත්වූ; මනොභවස්‍ය, අනඞ්ගයාගේ; තීරී ඵලානීව, තීරී ඵලයන්මෙන්; (නව කුඩ්මලානි ප්‍රාදුර්බභූවුඃ.)

7 වන්ධ්‍යෝ'පි සාලක්තකපාදඝාතං
ලබ්ධ්වාරණන්නූපුරමඞ්ගනානාම්
උද්භූතරෝමාඤ්ච ඉවාති හර්ෂාත්
පුෂ්පාඞ්කුරෛරාස නවෛ රශෝකඃ.

8 මහීධ්‍රමූර්ධ්නි භ්‍රමරේන්ද්‍ර නීලෛ-
විහස්ත ශෝභඃ ශිඛි කණ්ඨ නීලෛඃ
ගෘහීත භාස්වන්මුකුටානුකාර-
ස්තතාන කාන්තිං නවකර්ණිකාරඃ.

9 වාසන්තිකස්‍යාංශු චයෙන භානෝ-
හේමන්ත මාලෝක්‍ය ගතප්‍රභාවම්
රම්‍යංජහාසෙ ධෘත කණ්ටකෙන
ප්‍රීත්‍යා වනෙනෙව සරෝරුහා (ණා) ම්.

---

7 වන්ධ්‍යෝපි, වන්ධ්‍යාවූ; අශෝකඃ, අශෝක වෘක්ෂයතෙම; අඞ්ගනානාම්, අඟනන්ගේ; රණන්නූපුරම්—“රණත්, හඬන්නාවූ; නූපුරම්”, නුරුවලා ඇති; සාලක්තකපාදඝාතම්—සාලක්තක, අලක්තක සහිතවූ; පාදඝාතම්, පාදප්‍රහාරය; ලබ්ධ්වා, ලදින්; නවෛඃ, අලුත්වූ; පුෂ්පාඞ්කුරෛඃ, පුෂ්පයා අඞ්කුර කරණකොටගෙන; අති හර්ෂාත්, අධිකවූ හර්ෂයෙන්; උද්භූතරෝමාඤ්ච ඉව—උද්භූත, පහළවූ; රෝමාඤ්ච ඉව, රෝමහර්ෂ ඇත්තාක්හුමෙන්; ආස, වී.

8 ශිඛි කණ්ඨ නීලෛඃ, මයූර කණ්ඨසේ නිල්වූ; භ්‍රමරේන්ද්‍ර නීලෛඃ, භ්‍රමරනැමති ඉන්ද්‍රනීලයෙන්; විහස්තශෝභඃ—විහස්ත, වෙන්කරණලද; * ශෝභඃ, ශෝභා ඇති; ගෘහීතභාස්වන්මුකුටානුකාරඃ—ගෘහීත, ගන්නාලද; භාස්වත්, බබලන්නාවූ; මුකුටානුකාරඃ, මුකුටාකාර ඇති; නවකර්ණිකාරඃ—නව, අලුත්වූ; කර්ණිකාරඃ, කිණිහිරි වෘක්ෂතෙමේ; මහීධ්‍රමූර්ධ්නි, පර්වත මස්තකයෙහි දෝහෝ නොහොත් රාජ මස්තකයෙහි; කාන්තිම්, ශෝභාව; තතාන, පැතිරවී.

9 වාසන්තිකස්‍ය, වසන්තකාලයෙහිවූ; භානෝඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; අංශුචයෙන, ශෝභා සමූහයෙන්; ගතප්‍රභාවම්—ගත, නසනලද; ප්‍රභාවම්, ප්‍රභාව ඇති; හේමන්තම්, හේමන්තයා; ආලෝක්‍ය, බලා; ධෘත කණ්ටකෙන—ධෘත, † පහළවූ; කණ්ටකෙන, කටුඇති නොහොත් පහළවූ රෝමහර්ෂඇති; සරෝරුහා(ණා)ං වනෙන, පද්මවනයා විසින්; ප්‍රීත්‍යෙව, ප්‍රීතියෙන්මෙන්; රම්‍යම්, මනොඥකොට; ජහාසෙ, ප්‍රබෝධවීම දෝහෝ නොහොත් සිනාසී.

---

* විහස්ත, නොකරණලද—සී සන්න.

† උද්ධෘත—සී සන්න.

10 සමීරණානර්තිත මඤ්ජරීකෙ
චූතෙ නිසර්ගේණ නිශක්තභාවාඃ
පුෂ්පාවතංසෙෂු පදංනවක්‍රු-
දීප්‍යතෂ්විවාශොක වනෙෂු භෘඞ්ගාඃ.

11 විනිද්‍ර පුෂ්පා භරණාඃ පලාශාඃ
සමුල්ලසත්කුන්ද ලතාවනද්ධාඃ
උද්භූත හාසා මධුනෙව රෙජෙ
රශ්මීකෘතො මන්මථ දූහ වහ්නිඃ.

12 වසන්තදීප්තාතප ඛෙදිතානාං
මහීරුහාං වාත චලාඃ ප්‍රවාලාඃ
ජිහ්වා යථා විද්‍රුම භඞ්ග තාම්‍රා
නිෂ්කාසිතා රෙජූ රතිශ්‍රමෙණ.

---

10 සමීරණ නර්තිත මඤ්ජරීකෙ—සමීරණ, පවනින්; ආනර්තිත, නටවනලද; මඤ්ජරිකෙ, මල්කැන් ඇති; චූතෙ, චූතයෙහි; නිසර්ගේණ, ස්වභාවයෙන්; නිශක්තභාවාඃ—නිශක්ත, පතළාවූ; භාවාඃ, අභිප්‍රාය ඇති; භෘඞ්ගාඃ, භෘඞ්ගයෝ; පුෂ්පාවතංසෙෂු, පුෂ්පම අවතංසකොට ඇති; දීප්‍යතෂ්විව, ගිනිගෙන දිලියෙන්නන්වැනිවූ; අශොකවනෙෂු, හොපලුවෙනෙහි; පදම්, පදන්‍යාසය; නවක්‍රුඃ, නොකළෝ.

11 විනිද්‍රපුෂ්පාභරණාඃ—විනිද්‍ර, පිපීගියාවූ; පුෂ්පාභරණාඃ, පුෂ්පම ආභරණකොට ඇති; සමුල්ලසත්, පිපෙන්නාවූ; කුන්දලතා, කොඳලියෙන්; අවනද්ධාඃ, වෙළඳනාලද්දූවූ; පලාශාඃ, කැහැල වෘක්ෂයතෙම; උද්භූත හාසා—උද්භූත, නැංගාවූ; හාසා, හලුඇති; මධුනා, වසන්තයා විසින්; රශ්මීකෘතාඃ, රැස්කරණලද්දූවූ; මන්මථදූහවහ්නිරිව—මන්මථ, අනඞ්ගයාගේ; දූහ වහ්නිරිව, "දූහ වහ්නිය" මෙන්; රෙජෙ, හෙබ්බේ.

12 වසන්තදීප්තාතපඛෙදිතානාම්—වසන්ත, වසන්තකාලයෙහි; දීප්ත, දිලියෙන්නාවූ; ආතප, අව්වෙන්; ඛෙදිතානාම්, ඛෙදිතවූ; මහීරුහාම්, වෘක්ෂයන්ගේ; වාතචලාඃ, වාතයෙන් චලවූ(කම්පාවන්නාවූ); විද්‍රුම භඞ්ගතාම්‍රාඃ—විද්‍රුමභඞ්ග, පබළු කඩසේ; තාම්‍රාඃ, රත්වූ, ප්‍රවාලාඃ, ප්‍රවාලයෝ; අතිශ්‍රමෙණ, අධික ශ්‍රමයෙන්, නිෂ්කාසිතාඃ, නික්මවනලද්දූවූ, (නෙරණලද;) ජිහ්වා යථා, ජිහ්වාමෙන්; රෙජුඃ, හෙබ්බෝ.

13 ප්‍රාලෙයකාලප්‍රිය විප්‍රයොග
ග්ලානෙව රාත්‍රිඃ ක්ෂයමාසසාද
ජගාම මන්දං දිවසො වසන්ත
ක්‍රූරාතපශ්‍රාන්ත ඉව ක්‍රමෙණ.

14 තතඃ සමරස්‍යාහව ධාම කල්පං
ක්ෂොණීප(ති) ර්භ්‍රාන්ත ශිලීමුඛාඞ්කම්
උද්‍යාන.මාසෙවත රක්ත දීප්ති
සන්තාන භාස්වත්කරවීර කීර්ණම්.

15 රම්‍යාණි රාමානුගතො විහඞ්ග
පක්ෂානිලා නර්තිත පල්ලවානි
උද්භ්‍රාන්ත භෘඞ්ගාණි ලතා ගෘහාණි
සම්භාවයාමාස රහො විහාරෛඃ.

---

13 රාත්‍රිඃ, රාත්‍රිතොමෝ; ප්‍රාලෙය කාලප්‍රිය විප්‍රයොග ග්ලානෙව— ප්‍රාලෙයකාල, හිමකාල නැමැති; ප්‍රිය, වල්ලභයාගේ; විප්‍රයොග, වියොවින්; ග්ලානෙව, මිරිකිනියකමෙන්; ක්ෂයම්, ක්ෂයට; ආසසාද, පැමිණිය; දිවසඃ, දිවසතෙම; වසන්තක්‍රූරාතපශ්‍රාන්ත ඉව— වසන්ත, වසන්ත කල්හි; ක්‍රූර, ක්‍රූරවූ; ආතප, අව්වෙන්; ශ්‍රාන්ත ඉව, ශ්‍රාන්ත යක්හුමෙන්; ක්‍රමෙණ, ක්‍රමයෙන්; මන්දම්, මඳව; ජගාම, ගියේ.

14 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ක්ෂොණීප(තිඃ), රජතෙම; සමරස්‍ය, අනඞ්ගයාගේ; ආහවධාමකල්පම්, යුද්ධභූමියක්හාසදෘශවූ; උද්‍යානම්, උද්‍යානය; ආසෙවත, සෙව්යේ; (කිංවිශිෂ්ටම් උද්‍යානම්? කිංවිශිෂ්ටම් ආහව ධාම කල්පම්?) භ්‍රාන්ත ශිලීමුඛාඞ්කම්— භ්‍රාන්ත, බැමූ; ශිලීමුඛ, භෘඞ්ගයන් විසින්; අඞ්කම්, චිහ්නිතවූ; (නොහොත්) භ්‍රාන්ත, බැමූ; ශිලීමුඛ, ශරයන් විසින්; අඞ්කම්, චිහ්නිතවූ; රක්තදීප්ති සන්තාන භාස්වත් කරවීර කීර්ණම්— රක්ත, රත්වූ; දීප්ති සන්තාන, ශොභා සමූහයෙන්; භාස්වත්, බබලන්නාවූ; කරවීර, කණේරුයෙන්; කීර්ණම්, ගැවසීගත්තාවූ; (නොහොත්) රක්ත, රුධිරයන්ගේ; දීප්ති සන්තාන, ශොභා සමූහයෙන්; භාස්වත්, බබලන්නාවූ; කර, අත්ඇති; වීර, වීරපුරුෂයන් විසින්; කීර්ණම්, ගැවසීත්තාවූ; (සමරස්‍යාහව ධාම කල්පම් උද්‍යානම් ආසෙවත.)

15 රාමානුගතඃ, අඞ්ගනාවන් විසින් අනුවනලදූව; * රම්‍යාණි, මනොඥවූ; විහඞ්ග පක්ෂානිලා නර්තිත පල්ලවානි— විහඞ්ග, පක්ෂීන්ගේ; පක්ෂ, පියායෙහි; අනිල, පවනින්; ආනර්තිත, නටවනලද; පල්ලවානි, පලුපත්ඇති; උද්භ්‍රාන්ත භෘඞ්ගාණි— උද්භ්‍රාන්ත, නැංගාවූ; භෘඞ්ගාණි, භෘඞ්ගයන්ඇති; ලතාගෘහාණි, ලතාගෘහයන්; රහොවිහාරෛඃ, රහස්කෙළියෙන්; සම්භාවයාමාස, සම්භාවනාකෙළේ.

---

* ලද්දවූ—සන්න.

16 ත්වමප්‍රමාදං කුරුනූපුර! ඞ්ඝ්‍රෞ
හරක්ෂණං කාඤ්චි! නිතම්බභාරම්;
ඉතීව තස්මින් විහරන්නෘපස්ත්‍රී
කක්ෂ්‍යා තුලාකොටි පුටෛර්නිනොදෙ.

17 විශ්ලෙෂබාලා මුහුරඞ්ග දෘෂ්ටිං
පත්‍යාවනඞ්ගක්ෂත ධෛර්‍ය්‍ය වෘත්තිඃ
දූරස්ථ පුෂ්පස්තබකාවභඞ්ග
ව්‍යාජෙන සන්දර්ශිත බාහු මූලා.

18 පත්‍යා පරස්‍යාඃ (ප්‍ර) විධීයමානෙ
විලාසවත්‍යාශ්චරණාන්තරාගෙ
අනෘත්‍ර යුක්තො'පි බබන්ධරාගං
ලාක්ෂා රසස්තත්ප්‍රතිපක්ෂ නෙත්‍රෙ.

---

16 නූපුර, නූපුරය; ත්වම්, තෝ; අඞ්ඝ්‍රෞ, පාදයෙහි; අප්‍රමාදම්, අප්‍රමාදය; කුරු, කර; කාඤ්චි, කාඤ්චිය; ත්වම්, තෝ; * නිතම්බභාරම්, නිතම්බභාරය; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; ධරස්ව, දරසී; ඉතීව, මෙසේමෙන්; තස්මින්, එහි; විහරන්නෘපස්ත්‍රී කක්ෂ්‍යා තුලාකොටි පුටෛඃ—විහරන්, කෙළනාවූ; නෘපස්ත්‍රී, නෘපස්ත්‍රීන්ගේ; "කක්ෂ්‍යාතුලාකොටි පුටෛඃ", කක්ෂ්‍යාතුලාකොටි පුටයන් විසින්; නිනොදෙ, නාදකිරීමයි.

17 අනඞ්ගක්ෂත ධෛර්‍ය්‍ය වෘත්තිඃ, අනඞ්ගයා විසින් නසනලද ධෛර්‍ය්‍යවෘත්ති ඇති; බාලා, බාලාතොමෝ; දූරස්ථ පුෂ්පස්තබකාවභඞ්ගව්‍යාජෙන—දූරස්ථ, දුරෙහි පිහිටියාවූ; පුෂ්පස්තබක, පුෂ්පස්තබකයාගේ; අවභඞ්ග ව්‍යාජෙන, බිඳීම්ලෙසින්; සන්දර්ශිත බාහුමූලා—සන්දර්ශිත, දක්වනලද; බාහුමූලා, බාහුමූල ඇත්තී; පත්‍යෞ, ස්වාමිහුකෙරෙහි; මුහුඃ, කෙණෙහි; අඞ්ගදෘෂ්ටිම්, අඩබැලුම්; විශ්ලෙෂප, බහාළු.

18 පත්‍යා, ස්වාමිහු විසින්; අපරස්‍යා විලාස වත්‍යාඃ, එක්විලාස වතියකගේ; චරණාන්තරාගෙ, චරණාන්තරාගය,(ප්‍ර) විධීයමානෙ (සති), කරණුලබන කල්හි; අනෘත්‍රයුක්තොපි, අනික්තැනෙක්හි කරණලද්දවූ(ද); ලාක්ෂාරසඃ, ලතු රසයතෙම; තත්ප්‍රති පක්ෂ නෙත්‍රෙ, ඇගේ ප්‍රතිපක්ෂ ස්ත්‍රියගේ නෙත්‍රයෙහි; රාගම්, රත්පැය; බබන්ධ, බැන්දේ.

---

* තී; සී කිවමනාවුවත් පොත්හි මෙසේම අහෙයින් වෙනස්නො කෙළෙමු.

19 පාතුං සුදත්‍යා වදනා රවින්ද-
මාදාය දෘෂ්ටො ලලනාභිරීශඃ
අපුෂ්පරේණුබ්‍යපිතෝ'පි තස්‍යා-
ශ්චික්ෂේප නෙත්‍රෙ මුඛ ගන්ධවාහම්.

20 පුෂ්පාව භඞ්ග නිජහස්ත කාන්ත්‍යා
වින්‍යස්තරාගං කඨිනං පලාශම්
ප්‍රවාලකාන්ත්‍යා විනියොජයන්ති
භර්ත්‍රා පරාසස්මිත මාලි(ලි)භඞ්ග.

21 සනිග්ධවිජාලි රුචිරං ප්‍රියඞ්ගු
ශ්‍යාමද්‍යුතිශ්චාරුතමාල කාන්තා
බිභර්ති ගන්ධා හෘත භෘඞ්ග චක්‍රං
සන්මාධවී මණ්ඩපමෙත දාස්‍යම්.

---

19 ඊශඃ, ඊශ්වරතෙම්; (ප්‍රධානතෙමේ,) සුදත්‍යාඃ, සුදතියගේ; වද නා රවින්දම්, මුඛ පද්මය, පාතුම්, බොන පිණිස; ආදාය, ගෙන; ලල නාභිඃ, අඞ්ගනාවන් විසින්; දෘෂ්ටඃ, දක්නාලද්දේ; තස්‍යාඃ, ඈගේ; අපුෂ්පරේණුබ්‍යපිතෙපි, පුෂ්පරේණුයෙන් බ්‍යපිතද නොවූ; නෙත්‍රෙ, නෙත්‍රයෙහි; මුඛගන්ධවාහම්, මුඛ පවන; චික්ෂෙප, බහාලී.

20 පුෂ්පාව භඞ්ග, මල්බිඳිමෙහි; නිජහස්ත කාන්ත්‍යා, ස්වකීයවූ හස්ත ශොභායෙන්, වින්‍යස්ත රාගම්—වින්‍යස්ත, පිහිටුවනලද; රා ගම්, රත්පෑ ඇති; කඨිනම්, මුහුකලාවූ; පලාශම්, පත්‍රය; ප්‍රවාලකා න්ත්‍යා, පල්ලව කාන්ත්‍යයෙහි; විනියොජයන්ති, යොදන්නාවූ; අපරා, අනිකක්තොමෝ; භර්ත්‍රා, ස්වාමිහු විසින්; සස්මිතම්, සිනාසහිතකො ට; ආලි (ලි)භඞ්ග, වලඳනාලදු.

21 ප්‍රියඞ්ගුශ්‍යාමද්‍යුතිඃ—ප්‍රියඞ්ගු, පුවඟුයෙන්; ශ්‍යාම, සම්වන්වූ; ද්‍යුතිඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; (නොහොත්) ප්‍රියඞ්ගු, පුවඟුසේ; ශ්‍යාම, සම්වන්වූ; ද්‍යුතිඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; චාරු තමාලකාන්තා—චාරු, ම නොඥවූ; තමාල, තමලුයෙන්; කාන්තා, හොබනාවූ; (නොහොත්) චාරුතම්, අත්‍යර්ථයෙන් මනොඥවූ; අලකාන්තා, කියඹු ඇත්තාවූ; ඕකි, තෝ; සනිග්ධවිජාලි රුචිරම්—සනිග්ධ, සිනිඳුවූ; විජාලි, පක්ෂි පඞ්ක්තියෙන්; රුචිරම්, මනොඥවූ; (හෙද හෙද) ගන්ධාහෘතභෘඞ්ග චක්‍රම්—ගන්ධ, ගන්ධයෙන්; ආහෘත, ගෙන්නාලද; භෘඞ්ග චක්‍රම්, බමර සමූහයාඇති; සන්මාධවීමණ්ඩපම්—සත්, මනාවූ, මාධවී මණ්ඩපම්, යෝබුලිය මඩු ඇති; නොහොත් මනාවූ මාධවී මණ්ඩ බොන්නාවූ; එතත් ආස්‍යම්, මේ මුඛය; බිභර්ති, උසුලන්නෙහි.

22 මධ්‍යෙ ලලාටං තිලකස්‍ය වෘත්ත-
රෙණ්ඨ්‍යුතිර්භාතිච පාටලෙයම්
පුනනාග සංයොග විභූෂිතායා-
ශ්චෙතඃ (සමා) යාතමශොකතාංතෙ.

23 කිං කෞතුකෙන ශ්‍රම කාරිණි තෙ
සෘජ (ත්ව) මුද්‍යාන විහාරරගම්
බාලෙ! ත්ව මස්‍යොපවනස්‍ය ලක්ෂ්මී-
රිත්‍යෙව මූචෙ ලලනා සඛීභිඃ.

24 ප්‍රියෙණ කණ්ඨ්‍ය විනිවෙශිතස්‍ය
කණ්ඨෙණි නවාශොක දලස්‍ය රාගඃ
ආනීලයා නෙත්‍ර රුචා නිරස්ත-
ස්තස්‍යා ජගාමෙව විපක්ෂ චක්ෂුඃ.

---

22 මධ්‍යෙ ලලාටම්, ලලාට මධ්‍යයෙහි දොහෝ නොහොත් ඇලයි රු මැදෙහි; තිලකස්‍ය, තිලකයාගේ නොහොත් තිලක වෘක්ෂයාගේ; වෘත්තිඃ, පැවැත්මය; පාටලා, රත්වූ; ඉයම් ඔෂ්ඨ්‍ය ද්‍යුතිශ්ච, මේ ඔෂ්ඨ්‍යද්‍යුතිද; භාති, හොබ්බී; (නොහොත්) ඔෂ්ඨ්‍යද්‍යුතිඃ, ඔෂ්ඨ්‍යයට බඳුවූ ශොභාඇති; ඉයම්පාටලා, මේ පාටලාව; භාති, හොබ්බී; පුනනාග සංයොග විභූෂිතායාඃ—පුනනාග, පුරුෂොත්තමයාගේ දොහෝ නොහොත් පුනනාග වෘක්ෂයාගේ; සංයොග, සංයොගයෙන්; විභූෂිතායාඃ, හොබවනලද්දවූ; තෙ, තීගේ; චෙතඃ, සිත; අශොකතාවම්, ශොක නැතිබවට නොහොත් හොපලු බවට; (සමා)යාතම්, පැමිණියේ.

23 බාලෙ, බාලිය; ශ්‍රමකාරිණි, ශ්‍රමකරන්නාවූ; කෞතුකෙන, කුහුලින්; තෙ, තිට; කිම්, කිමෙක්ද; (ත්වම්, තෝ;) උද්‍යාන විහාර රාගම්—උද්‍යාන,උද්‍යානයාගේ; විහාර, ක්‍රීඩායෙහි; රාගම්, ආලය; සෘජ, හරු; අස්‍ය උපවනස්‍ය, මේ උද්‍යානයට; ලක්ෂ්මීඃ, ශ්‍රියවූයෙහි; ත්වමෙවෙති, තෝමැයි; එවම්, මෙසේ; ලලනා, අඞගනාතොමෝ; සඛීභිඃ, යෙහෙළියන් විසින්; ඌචෙ, කියනලද්ද.

24 ප්‍රියෙණ, වල්ලභයා විසින්; තස්‍යාඃ, තුනුවගගේ; කණ්ඨෙ, කණ්ඨයෙහි; විනිවෙශිතස්‍ය, පිහිටුවනලද්දවූ; නවාශොක දලස්‍ය—නව, අලුත්වූ; අශොක දලස්‍ය, අශොක පල්ලවයාගේ; රාගඃ, රත්පැහැයතෙම; ආනීලයා, නිල්වූ; නෙත්‍රරුචා, නෙත්‍රශොභායෙන්; නිරස්තඃ, දුරුකරණලද්දේ; තස්‍යාඃ, ඇගේ; විපක්ෂ චක්ෂුඃ, විපක්ෂ ස්ත්‍රීයගේ නෙත්‍රයට; ජගාමෙව, ගියාක්හුවැනි.

25 හාරිප්‍රලාපො'ථ නිධිර්ගුණානාං
නිධාය චක්ෂුර්මද මන්දපාතම්
පර්‍ය්‍යන්තභූමෞ නිකටොපයාතා-
මුවාචවාචං ප්‍රතිහාර රක්ෂීම්.

26 ශුභාභිරෙනාං නයනප්‍රභාභි-
ර්විලොක යන්ත්‍යො විලසත්ප්‍රසූනම්
කුර්වන්ති ලොභෙන කුරඞ්ගනෙත්‍රාඃ
ශාරත්විෂං පුෂ්පතරුං තරුණ්‍යඃ.

27 විභාති භෘඞ්ගී සරණී සරන්තී
ගන්ධාහෘතා චම්පක කුඩ්මලාග්‍රෙ
අන්තං ප්‍රදීපස්‍ය නිෂෙවමාණා
ධූමාවලී කජ්ජලරෙඛිණීව.

28 විලොකයාඤ්ණෙඃ ශිතිකාන්තිජාලෙ-
රුදන්‍යයා වාරි විගාහිතායාඃ
රක්තොත්පලං තජ්ජාකටප්‍රරූඪ-
මින්දීවරත්වං ගමිතං හරිණ්‍යාඃ.

---

25 අථ, අනන්තරයෙන්; ගුණානාං නිධිඃ, ගුණනිධිතෙම; හාරිප්‍රලාපඃ—හාරි, මනොඥවූ; ප්‍රලාපඃ, බිණීම් ඇත්තේ; මදමන්දපාතම්—මදමන්ද, මදයෙන් මන්දවූ; පාතම්, හීම්ඇති; චක්ෂුඃ, ඇස; පර්‍ය්‍යන්ත භූමෞ, පර්‍ය්‍යන්ත භූමියෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; නිකටොපයාතාම්—නිකට, සමීපයට; උපයාතාම්, පැමිණියාවූ; ප්‍රතිහාර රක්ෂීම්, ප්‍රතිහාර රක්ෂියට; (වාරපාලිකාවට;) වාචම්, තෙපල; උවාච, කී.

26 කුරඞ්ග නෙත්‍රාඃ, මෘගයන්ට බඳුවූ නෙත්‍ර ඇති, තරුණ්‍යඃ, තරුණීහු; විලසත්ප්‍රසූනම්—විලසත්, බබලන්නාවූ; ප්‍රසූනම්, පුෂ්පඇති; පුෂ්පතරුම්, පුෂ්ප වෘක්ෂය; ලොභෙන, ලොභයෙන්; විලොකයන්ත්‍යඃ, බලන්නාහු; එනම්, මොහු; ශුභාභිඃ, ශුභවූ; නයනප්‍රභාභිඃ, නෙත්‍රප්‍රභායෙන්; ශාරත්විෂම්, කබුරුවන් ශොභා ඇත්තහු; කුර්වන්ති, කෙරෙත්.

27 ගන්ධාහෘතා—ගන්ධ, ගන්ධයෙන්; ආහෘතා, ගන්නාලද්දූවූ; චම්පක කුඩ්මලාග්‍රෙ, සපුකැකුළු අග්හි; සරන්ති, හැසිරෙන්නාවූ; භෘඞ්ගී සරණී, භෘඞ්ගී සරණීතොමෝ; විභාති, හොබිනීයි; ප්‍රදීපස්‍ය, ප්‍රදීපයාගේ; අන්තම්, අන්තය; නිෂෙවමාණා, සෙවුනා; කජ්ජලරෙඛිණී, දූලිසිරි ඇත්තාවූ; ධූමාවලීඉව, ධූමාවලියක්මෙන්; (විභාති).

28 උදන්‍යයා, වායසීත්තුම්ච්ඡායෙන්; (පැන්බියවිරිස්සෙන්;) වාරි, ජලයට; විගාහිතායාඃ, බස්නාලද්දූවූ; හරිණ්‍යාඃ, හරිණියගේ;

29 සඤ්ඡාදිතෙ පද්ම රජො විතානෛඃ
පරිභ්‍රමන්වාරිණි රාජ හංසඃ
ස්වවර්ත්මරෙඛාභි රසෞ විභජ්‍ය
ප්‍රයච්ඡතීවාබ්ජ වනං ඛගෙභ්‍යඃ.

30 ඉයත්ප්‍රමාණෙ'පි සරඃ ප්‍රදෙශ-
ස්තවප්‍රසාදෙන මමාස්තුභොග්‍යඃ
ඉත්‍යෙෂ සන්දර්ශයතීව මද්ගු-
හංසාය ශොෂාය විසාරිතාංසඃ

31 පද්මඃ සිතො'යං පවනාවධූතෛර්
නිර්ධෞත රාගොනු තරඞ්ග ලෙශෛඃ
සම්භාවිතොනුද්‍රුහිණෙන තාවත්
කෘතාදි කර්මාපි න යාවකෙන.

අක්ෂ්ණොඃ, අක්ෂිවයාගේ; ශිතිකාන්තිජාලෛඃ, නිල්වූ ශොභා සමූහයෙන්; තන්නිකටප්‍රරූඪම්—තත්, ඇගේ; නිකට, සමීපයෙහි; ප්‍රරූඪම්, හටගත්තාවූ; රක්තොත්පලම්, රක්තොත්පලය; ඉන්දීවරත්වම්, ඉන්දීවරබවට; ගමිතම්, පමුණුවනලද; විලොකය, බල.

29 පද්ම රජො විතානෛඃ, පියුම්රේණු සමූහයෙන්; සඤ්ඡාදිතෙ, වසනලද්දාවූ; වාරිණි, ජලයෙහි; පරිභ්‍රමන්, බමන්නාවූ; අසෞ රාජහංසඃ, මේ රාජහංසතෙමේ; ස්වවර්ත්මරෙඛාභිඃ, ස්වකීයවූ මාර්ගරෙඛායෙන්; විභජ්‍ය, බෙදා; අබ්ජවනම්, පියුම් වනය; ඛගෙභ්‍යඃ, පක්ෂීන්ට; ප්‍රයච්ඡතීව, දෙන්නාක්හුවැනි.

30 ශොෂාය, වියලීම් පිණිස; විසාරිතාංසඃ—විසාරිත, පහරණලද; අංසඃ, අංස ඇති; (පියාඇති;) එෂමද්ගුඃ, මේ ජලකාකතෙමේ; ඉයත් ප්‍රමාණෙපි, මෙපමණදවූ; සරඃ ප්‍රදෙශඃ, විල්පෙදෙසතෙම; තව ප්‍රසාදෙන, තාගේ ප්‍රසාදයෙන්; මම, මා සඹන්ධව; භොග්‍යඃ අස්තු, අනුභවකටයුතුවේවයි; ඉති, මෙසේ; හංසාය, හංසයහට; සන්දර්ශයතීව, දක්වන්නාක්හුවැනි.

31 සිතඃ, සුදුවූ; අයම්පද්මඃ, මේ පද්මයතෙමේ; පවනාවධූතෛඃ—පවන, පවනින්; අවධූතෛඃ, කම්පා කරණලද්දාවූ; තරඞ්ගලෙශෛඃ, රළකණිකායෙන්; නිර්ධෞතරාගොනු—නිර්ධෞත, සෝදනලද; රාගොනු, රත්පැහැ ඇත්තේ ද්‍යොහෝ (නොහොත්;) කෘතාදි කර්මාපි—කෘත, කරණලද; ආදි කර්මාපි, ආදි කර්ම ඇත්තේද; තාවත්, තාව දක්වා; ද්‍රුහිණෙන, බ්‍රහ්මයා විසින්; යාවකෙන, ලත්තෙන්; න සම්භාවිතොනු, සම්භාවනා නොකරණලදහෝ.

32 තතඃ සලීලං සලිලං විභින්ද-
න්නෙවං වදන්නෙව වරාඞ්ගනාභිඃ
වෘතො වෘෂෙන්ද්‍රොපම ඛෙලගාමී
සදීර්ඝිකාං දීර්ඝ භුජො ජගාහෙ.

33 තස්‍යොරසි ක්ෂත්‍ර කුලෛක කෙතො-
ස්තරඞ්ග දෛශා කමලා කරෙණ
න්‍යස්තාමුහුඃ පඞ්කජ රෙණු පඞ්ක්තිඃ
සෞවර්ණ සූත්‍රශ්‍රිය මාතතාන

34 පද්මාකරො වාරි විගාහ මානං-
කාමීව රාමා ජන මූරුදඝ්නම්
වීචී කරාග්‍රෙණ නිතම්බභාගෙ
ව්‍යස්ඵාලයාමාස ශනෛඃ සශබ්දම්.

35 තස්‍යාවගාහෙ වනිතා ජනස්‍ය
දූරී කෘතඃ පීන නිතම්බ චක්‍රෛඃ
ලබ්ධප්‍රවෙශස්තනු (ෂු) දරෙෂු
ස්තනොරුදෘශෙ'ඵ සරස්තරඞ්ගඃ.

---

32 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; වරාඞ්ගනාභිඃ, උත්තම ස්ත්‍රීන් විසින්; වෘතඃ, පිරිවරණලද්දාවූ; වෘෂෙන්ද්‍රොපම ඛෙලගාමී—වෘෂෙන්ද්‍රොපම, වෘෂභ රාජයක්හා සදෘශව; ඛෙලගාමී, මනොඥකොට යන සුළුවූ; දීර්ඝ භුජඃ, දිග්වූ බාහු ඇති; සඃ, ඒ රජතෙමේ; එවම්, මෙස්; වදන්නෙව, "කියන්නේම"; සලීලම්, ලීලා සහිතවූ; සලිලම්, ජලය; විභින්දන්, බිඳිනේ; දීර්ඝිකාම්, විලට; ජගාහෙ, බට්.

33 ක්ෂත්‍ර කුලෛක කෙතොඃ—ක්ෂත්‍රකුල, රාජ වංශයට; එකකෙතොඃ, අසහාය කෙතුවූ; තස්‍ය, ඒ දශ රථයාගේ; උරසි, වක්ෂස්හි; කමලාකරෙණ, පද්මාකරයා විසින්; තරඞ්ගදෛශා, රළ නැමැති අතින්; මුහුඃ, කෙණෙහි; න්‍යස්තා, පිහිටුවනලද්දාවූ; පඞ්කජරෙණු පඞ්ක්තිඃ, පියුම්රෙණු පඞ්ක්තිතොමෝ; සෞවර්ණ සූත්‍රශ්‍රියම්, සුවර්ණ සූත්‍රයෙහි ශ්‍රිය; ආතතාන, පැතිරවූ.

34 පද්මාකරඃ, පද්මාකරයතෙම; කාමීව, කාමුකයක්හුමෙන්; ඌරු දඝ්නම්, කලවේ පමණවූ; වාරි, ජලයට; විගාහමානම්, බස්නාවූ; රාමාජනම්, අඞ්ගනා ජනයා; වීචී කරාග්‍රෙණ, රළනැමැති හස්තාග්‍රයෙන්; ශනෛඃ, සෙමෙන්; සශබ්දම්, ශබ්ද සහිතකොට; නිතම්බ භාගෙ, නිතම්බභාගයෙහි; ව්‍යස්ඵාලයාමාස, පහළී.

35 තස්‍ය වනිතා ජනස්‍ය, ඒ අඞ්ගනා ජනයාගේ; අවගාහෙ, බැස්මෙහි; පීනනිතම්බ චක්‍රෛඃ—පීන, පිරුණුවූ; නිතම්බ චක්‍රෛඃ, උකුළු

36 ක්‍රීඩා පරික්ෂෝභ රයේණ තාසා-
මුත්සාරිතෙ පඞ්කජරේණු ජාලෙ
කුසුම්භ රක්තාදිව කඤ්චුකාත්තාත්
කෘෂ්ටං බභාසෙ'ම්බු රුහාකරාම්භඃ.

37 රාමාභිරුත්කණ්ටක දණ්ඩ මග්‍රෙ
සම්භාවිතං නාච්ඡිදයා සරෝජම්
ඉන්දීවරාණා මුදහාරි පඞ්ක්ති-
ර්දීප්තා මෘදුෂ්වෙව ජනස්‍ය ශක්තිඃ.

38 බාලා පරිෂ්වඞ්ග සුඛාය පත්‍යු-
රනාපජ්ජලාවාරිත මූර්ති යාතුඃ
විඝ්නායයෛව මල්‍ය මපාම්බභූව
ව්‍යපීඃ ප්‍රසාදෛහි ජඩාශයානාම්.

වපින්; දූරීකෘතඃ, දුරුකරණලද්දවූ; තනු(ෂු), කෘශවූ; උදරෙෂු, උදරයෙහි; ලබ්ධප්‍රවෙශඃ, ලද්දවූ ප්‍රවෙශ ඇති; සරසතරඞ්ගඃ, විල් රළතෙම; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; ස්තනෛඃ, ස්තනයෙන්; උදූඪෙ, දුරුකරණලදී.

36 තාසාම්, ඒ අඞ්ගනාවන්ගේ; ක්‍රීඩා පරික්ෂොභ රයෙණ, ක්‍රීඩා පරික්ෂොභ වෙගයෙන්; පඞ්කජරෙණුජාලෙ, පියුම්රෙණු සමූහය; උත්සාරිතෙ (සති), පහරණලද කල්හි; තත් අම්බුරුහාකරාම්භඃ, ඒ පියුම්විල් ජලයතෙම; කුසුම්භ රක්තාත්, වණුක් මලින් රැඳුවාවූ; කඤ්චුකාත්, කඤ්චුකයෙකින්; කෘෂ්ටම්ව, අදනාලද්දක්හුමෙන්; බභාසෙ, * හෙබිබේ.

37 රාමාභිඃ, අඟනන් විසින්; අග්‍රෙ, අභිමුඛයෙහි; උත්කණ්ටක දණ්ඩම්, උපගතවූ කටු දඬු ඇති; † සරොජම්, පද්මය; ඡිදයා, ඡෙදනයෙන්; නසම්භාවිතම්, සම්භාවනා නොකරණලදී; ඉන්දීවරාණාම්, ඉන්දීවරයන්ගේ; පඞ්ක්තිඃ, පඞ්ක්තිතොමෝ; උදහාරි, උදුරණලදූ; (එසේමැයි.) ජනස්‍ය, ජනයාගේ; ශක්තිඃ, ශක්තිතොමෝ; මෘදුෂ්වෙව, මෘදූන්කෙරෙහිම; දීප්තා, දිලියෙන්නී.

38 බාලා පරිෂ්වඞ්ග සුඛාය—බාලා, බාලාවගේ; පරිෂ්වඞ්ගසුඛාය, අලිඞ්ගන සුඛපිණිස; අනාපජ්ජලාවාරිතමූර්ති—අනාපජ්ජල, ජලාභ්‍යන්තරයෙහි; අවාරිත, මුවාකරණලද; මූර්ති, ශරීර ඇතිව; යාතුඃ, යන්නාවූ; පත්‍යුඃ, ස්වාමිහට; අපාම්, ජලයන්ගේ; වෛමල්‍යම්, විමලත්වය; විඝ්නාය, විඝ්න පිණිස; බභූව, වී; (එසේමැයි.) ජඩාශයානාම්, ජලාශයන්ගේ නොහොත් ජඩවූ ආශය ඇත්තවුන්ගේ; ප්‍රසාදඃ, ප්‍රසාදය; ව්‍යපෝහි, ව්‍යපීමැයි.

---

* අබභාසෙ—සන්න.
† කටුඇති දඬු—සී සන්න.

39 භෘඞ්ගා නිලීනෙන සරොජ ෂණ්ඩෙ
යොෂිද්විතීයෙන නරාධිපෙන
උත්සාරිතා වක්තුමිවා පරාසාං
කණ්ඨාන්ත මීයුර්නිහිතාවතංසම්.

40 නෘපෙණ කෙලී කලහෙ 'පරස්‍යා-
ශ්ඡින්නච්‍යුතස්‍යාම්බුජිනී පලාශෙ
හාරස්‍ය වීචී කණිකාඃ සමීපෙ
පූර්වස්ථිතාඃ සංවරණා න්‍යභූවන්.

41 ක්‍රීඩා විමර්දේ වලයස්‍ය භින්න
භ්‍රෂ්ටස්‍ය වික්ෂිප්‍ය විකෘෂ්‍ය ඛණ්ඩම්
ස්වච්ඡෙ ජලෙ බාල මෘණාල භඞ්ග
ශඞ්කාහෘතඃ ශඞ්ඛ මයස්‍ය හංසඃ.

42 රෝධො ලතා මණ්ඩපයාත කාන්තා
සම්භොගතඃ සජ්ජති කාඤ්චිනාදෙ
රරඤ්ජ රාජාන මළුව්‍යලීකා-
දුත්ත්‍රාස මුක්තඃ කලහංසනාදඃ.

---

39 සරොජ ෂණ්ඩෙ, පියුම් සමූහයෙහි; නිලීනෙන, සැඟවුනාවූ; යොෂිද්විතීයෙන, අඟනක දෙවනුකොට ඇති; නරාධිපෙන, රජහු විසින්; උත්සාරිතාඃ, නඟනලද්දාවූ; භෘඞ්ගාඃ, භෘඞ්ගයෝ; අපරාසාම්, සෙසු අඟනන්ගේ; නිහිතාවතංසම්—නිහිත, පිහිටුවනලද; අවතංසම්, කණ්පුර ඇති; කණ්ඨාන්තම්, කණ්ඨාන්තයට; වක්තුමිව, කියන්ටමෙන්; ඊයුඃ, ගියෝ.

40 නෘපෙණ, රජහු විසින්; කෙලී කලහෙ, ක්‍රීඩා කලහයෙහි; අපරස්‍යාඃ, අනික් අඟනකගේ; අම්බුජිනී පලාශෙ, පියුම් පත්හි; ඡින්න ච්‍යුතස්‍ය—ඡින්න, සිඳිනාලදින්; ච්‍යුතස්‍ය, ගිළිහුණාවූ; හාරස්‍ය, හාරයාගේ; සමීපෙ, සමීපයෙහි; පූර්වස්ථිතාඃ, පළමුකොට සිටියාවූ; වීචී කණිකාඃ, තරඞ්ගලෙශයෝ; සංවරණානි, සංවරණවූවාහු; (මුවාකරන්නාහු;) අභූවන්, වූ.

41 ක්‍රීඩාවිමර්දේ, ක්‍රීඩාවිමර්දයෙහි; ස්වච්ඡෙ, ප්‍රසන්නවූ; ජලෙ, ජලයෙහි; භින්න, බිඳිනාලදින්; භ්‍රෂ්ටස්‍ය, ගිළිහුණාවූ; ශඞ්ඛමයස්‍ය, ශඞ්ඛමයවූ; වලයස්‍ය, වලයාගේ; ඛණ්ඩම්, ඛණ්ඩය; හංසඃ, හංසතෙම, බාලමෘණාල භඞ්ග ශඞ්කාහෘතඃ—බාලමෘණාල භඞ්ග, ළානෙළුම් කඩෙක්හි; ශඞ්කා, ශඞ්කායෙන්; ආහෘතඃ, ගන්නාලද්දේ; විකෘෂ්‍ය, ඇද; වික්ෂිප්‍ය, දමා.

42 රෝධොලතා මණ්ඩපයාත කාන්තා සම්භොගතඃ—රෝධඃ, තට සමීපයෙහි; ලතා මණ්ඩප, ලිය මඩුවට; යාත, ගියාවූ; කාන්තා, කා

43 නිරුද්ධහාසස්ඵුරිතාධරෞෂ්ඨඃ
සද්‍යඃ සමාවිෂ්කෘත රෝමහර්ෂඃ
ජලාව මග්නප්‍රමදෛප ගූඪෛ-
රුද්භාසකස්තස්‍ය බභූව ගණ්ඩඃ.

44 ඵුල්ලං යදීදං කමලං කිමේව-
මන්‍යෙව නීලොත්පලයොර්විකාශඃ
ඉත්‍යාත්ත ශඞ්කා වදනං සුදත්‍යා
හංසඃසිෂෙවෙ න සරස්තරන්ත්‍යාඃ.

45 සුගන්ධි නිශ්වාස ගුණාවකෘෂ්ටං
මුඛෙපතන්තං කරපල්ලවෙන
දුර්වාර මන්තස්සලිලප්‍රවෙශාත්
තත්‍යාජ කාචිද් භ්‍රමරී සමූහම්.

නතාවගේ; (කලුගේ;) සම්භොගතඃ, සම්භොගයෙන්; කාඤ්චිනාදෙ, මෙඛලානාදය; සජීති (සති), පැතිරෙණ කල්හි; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; උත්ත්‍රාස මුක්තඃ—උත්ත්‍රාස, භයින්; මුක්තඃ, හරණලද්දාවූ; කලහංස නාදඃ, කලහංසනාදයතෙම්; රාජනම්, රජහු; ව්‍යලීකාත්, අප්‍රිය යෙන්; ររක්ෂ, රක්ෂාකෙළේ.

43 නිරුද්ධහාසස්ඵුරිතාධරෞෂ්ඨඃ—නිරුද්ධ, වළකනලද; හාස, හාසයෙන්; ස්ඵුරිත, සැලෙන්නාවූ; අධරෞෂ්ඨඃ, අධරෞෂ්ඨ ඇත්තාවූ; සද්‍යඃ; එකෙණෙහි; සමාවිෂ්කෘත රෝමහර්ෂඃ—සමාවිෂ්කෘත, පහළ කරණලද; රෝමහර්ෂඃ, රෝමහර්ෂ ඇති; තස්‍ය, ඒ රජහුගේ; ගණ්ඩඃ, කපොළයතෙම; ජලාව මග්න ප්‍රමදෛප ගූඪෛඃ—ජල, ජලයෙහි; අවමග්න; ගැලුනාවූ; ප්‍රමදා, අඞ්ගනාවගේ; උපගූඪෛඃ, ආලිඞ්ගන සම්බන්ධව; උද්භාසකඃ, ද්‍යෝතකවූයේ; (පහළකරන්නේ;) බභූව, වී.

44 ඉදම්, මේ; යදි, ඉදින්; ඵුල්ලම්, පිපියාවූ; කමලම්, පද්මයෙක් වීනම්; අන්‍යෙව, මෙසේම; එවම්, මෙසේ; නීලොත්පලයොඃ, නීලොත්පලයන් දෙදෙනාගේ; විකාශඃ, ප්‍රබොධය; කිම්, කිමෙක්දැයි; ඉති, මෙසේ; ආත්තශඞ්කඃ—ආත්ත, ගන්නාලද; ශඞ්කඃ, ශඞ්කා ඇත්තාවූ; හංසඃ, හංසතෙම; සරඃ, විල, තරන්ත්‍යාඃ, පිහිනන්නාවූ; සුදත්‍යාඃ, සුදතියගේ; වදනම්, මුහුණ; නසිෂෙවෙ, නොසෙව්යේ.

45 කාචිත්, එක්තරා අඞ්ගනාක් තොමෝ; සුගන්ධි නිශ්වාසගුණාව කෘෂ්ටම්—සුගන්ධි, ශොභනවූ ගන්ධ ඇති; නිශ්වාසගුණ, නිශ්වාසගුණ යෙන්; අවකෘෂ්ටම්, අදනාලද්දාවූ; මුඛෙ, මුඛයෙහි; පතන්තම්, හෙන්නාවූ, කරපල්ලවෙන, හස්ත පල්ලවයෙන්; දුර්වාරම්, නොවැළකියහැක්කාවූ; භ්‍රමරී සමූහම්, භ්‍රමරී සමූහයා; අන්තස්සලිලප්‍රවෙශාත්—අන්තස්සලිල, ජලාභ්‍යන්තරයට; ප්‍රවෙශාත්, "ප්‍රවේශයෙන්"; තත්‍යාජ, හළේ.

46 මත්ස්‍යෙනචීනාංශුක පෘෂ්ඨි ලක්ෂ්‍ය
කාඤ්චී මණිග්‍රාස කුතූහලෙන
ආඝ්‍රාය මුක්තොපනිතම්බමෙකා
සන්ත්‍රාස භුග්නභ්‍රූ චිරං චකම්පෙ.

47 තත්‍යජනො සව්‍යපදෙශ මන්‍යා
ව්‍යුදස්තවාසාඃ සලිලං නෘපෙණ
සන්ධානප්‍රයුක්තො (හි) ජනාංභුනක්ති
ක්වචි විපත්තෙඃ කපටප්‍රයොගඃ.

48 හෘතාන්තරීයා හෘදයෙශ්වරෙණ
ව්‍රීඩොපතප්තාපයසඃ ප්‍රසාදාත්
ව්‍යපිප්‍රණාමාශ්‍රුනිපාත වෘත්තිඃ
කාචිජ්ජලං සම්භ්‍රමයාම්බභූව.

---

46 එකා, එකක්තොමෝ; මත්ස්‍යෙන, මත්ස්‍යයක්හු විසින්; චීනාංශුක පෘෂ්ඨි ලක්ෂ්‍ය කාඤ්චිමණිග්‍රාස කුතූහලෙන—චීනාංශුක පෘෂ්ඨි, චීනවස්ත්‍ර පෘෂ්ඨියෙහි; ලක්ෂ්‍ය, පැනෙන්නාවූ; කාඤ්චිමණි, මෙඛලාමණීහුගේ; ග්‍රාස, කබලකිරීමෙහි; කුතූහලෙන, කුහුලින්; උපනිතම්බම්, නිතම්බ සමීපයෙන්; ආඝ්‍රාය, ආඝ්‍රාණයකොට; මුක්තා, හරණලද්දී; සන්ත්‍රාස භුග්නභ්‍රූ—සන්ත්‍රාස, භයින්; භුග්න, බිඳිනාලද්දාවූ; භ්‍රූ, බැමැතිව; චිරම්, බොහෝ කලක්; චකම්පෙ, කම්පාවූ.

47 නෘපෙණ, රජහු විසින්; ව්‍යුදස්තවාසාඃ—ව්‍යුදස්ත, පහකරණලද; වාසාඃ, වස්ත්‍ර ඇත්තාවූ; අන්‍යා, අනිකක්තොමෝ; සලිලම්, ජලය; සව්‍යපදෙශම්, ව්‍යාජ සහිතව; නො තත්‍යජ, නොහළෑ; (එසේමැයි.) සන්ධානප්‍රයුක්තඃ, තන්හි කරණලද්දාවූ; කපටප්‍රයොගඃ, ඡල(වාවූ) ප්‍රයොගය ද්‍යූතෝ නොහොත් වඤ්චා ප්‍රයොගය; ජනම්, ජනයා; විපත්තෙඃ, විපත්තියෙන්; ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; භුනක්ති(ක්ෂී), රක්ෂාකෙරේමැයි.

48 හෘදයෙශ්වරෙණ, වල්ලභයා විසින්; හෘතාන්තරීයා—හෘත, ගන්නාලද; අන්තරීයා, වස්ත්‍ර ඇති; පයසඃ, ජලයාගේ; ප්‍රසාදාත්, ප්‍රසාදයෙන්; ව්‍රීඩොපතප්තා—ව්‍රීඩා, ලජ්ජායෙන්; උපතප්තා, තවනලද්දාවූ; කාචිත්, එකක්තොමෝ; ව්‍යපීප්‍රණාමාශ්‍රුනිපාත වෘත්තිඃ—ව්‍යපී, ව්‍යපීවූ; ප්‍රණම, ප්‍රණමිහා; අශ්‍රුනිපාත වෘත්තිඃ, අශ්‍රුනිපාත වෘත්ති ඇත්තී; ජලම්, ජලය; සම්භ්‍රමයාම්බභූව, ඇලළෑ.

49 සාම්ප්‍රබුද්ධස්‍ය කුශෙශයස්‍ය
කොශෙ මුඛන්‍යාස නිරුද්ධ දෘෂ්ටිම්-
සප්‍රෂ්ටුං (හ්‍යයාසීත්) කලහංස ශාවං
නිශ්ශබ්ද මුත්ඛණ්ඩිත වීචි (කාචිත්)

50 සඞ්ක්ෂොභිතොද්දාම සරස්තරඞ්ග
ක්ෂිප්තාකිලෛකා නෘපතිං කුචාභ්‍යාම්
ආහත්‍ය ධෘෂ්ටත්ව කෘතාපවාද
ව්‍යපාය රම්‍යං මුහුරාලලම්බෙ.

51 නබස්‍ය (මාශ්ගීං) නිජ (මෙව) වීචි
වික්ෂාලිතාඞ්ග ස්ඵුට කුඞ්කුමාඞ්කම්
පූර්ණ මන්‍යාධිපතෙඃ පෘථිව්‍යා
දෘෂ්ට්වා පරං සංශය මාලලම්බෙ.

52 කිංරාජ හංසස්‍ය ශශාඞ්ක බිම්බ-
ච්ඡායා මුෂශ්චඤ්චුරියං ප්‍රවාලෛඃ
බබාන්ධු ගණ්ඩොජ්ජ්වලකෙ ශරාග්‍ර-
වෙෂ්ඨෙෂු දිග්බාන්ධු සරොජ කාන්තා.

---

49 (කාචිත්, එක්තරා අඟනක්තොමෝ;) සාම්ප්‍රබුද්ධස්‍ය, අඩක්පිපියාවූ; කුශෙශයස්‍ය, පද්මයාගේ; කොශෙ, ගර්භයෙහි; මුඛන්‍යාස නිරුද්ධ දෘෂ්ටිම්—මුඛන්‍යාස, මුඛ තිබීමෙන්; නිරුද්ධ, වළකනලද; දෘෂ්ටිම්, ඇස්ඇති; කලහංසශාවම්, කලහංසපොතයා; සප්‍රෂ්ටුම්, සපර්ශ කරණ පිණිස; නිශ්ශබ්දම්, ශබ්ද රහිතකොට; උත්ඛණ්ඩිත වීචි—උත්ඛණ්ඩිත, කඩකරණලද; වීචි, රළ ඇතිව; (අයාසීත්හි,) ගියාහැසි.

50 එකා, එක් අඟනක්තොමෝ; සඞ්ක්ෂොභිතොද්දාම සරස්තරඞ්ගක්ෂිප්තාකිල—සඞ්ක්ෂොභිත, අලළනලද; උද්දාම, උඩඟවූ; සරස්තරඞ්ග, විල් රළින්; ක්ෂිප්තාකිල, දමනලද්දානම්ව; නෘපතිම්, රජහු; කුචාභ්‍යාම්, ස්තනවයෙන්; ආහත්‍ය, පැහැර; ධෘෂ්ටත්ව කෘතාපවාදව්‍යපායරම්‍යම්—ධෘෂ්ටත්ව, බුහුටිබැවින්; කෘත, කරණලද; අපවාද, අපවාදයාගේ; ව්‍යපාය, පහවීමෙන්; රම්‍යම්, මනොඥකොට; මුහුඃ, එකෙණෙහි; ආලලම්බෙ, එල්බුනු.

51 අන්‍යා, අනික් අඟනක්තොමෝ; පෘථිව්‍යාඃ අධිපතෙඃ, පෘථිවීශ්වරයාගේ, වීචි වික්ෂාලිතාඞ්ග—වීචි, රළින්; වික්ෂාලිත, සෝදනලද; අඞ්ග, ශරීරයෙහි; පූර්ණම්, පූර්ණවූ; ස්ඵුට කුඞ්කුමාඞ්කම්—ස්ඵුට, ව්‍යක්තවූ; "කුඞ්කුමාඞ්කම්", කුඞ්කුම චිහ්න ඇත්තාවූ; නිජ (මෙව), ස්වකීය (ම) වූ; නබස්‍ය, "නබයාගේ"; (මාශ්ගීම්) මාශ්ගීය; දෘෂ්ට්වා, දැක; අපරම්, අනික්; (සංශයම්), ශඞ්කාවක්; ආලලම්බෙ, එල්බුනු.

52 ශශාඞ්ක බිම්බච්ඡායාමුෂඃ—"ශශාඞ්ක බිම්බ, චන්ද්‍ර බිම්බයාගේ;

53 භෘඞ්ගෝ'ය මින්දීවර මධ්‍යපාත
සඤ්චාරිතෛස්තද්ද්‍යුති රඤ්ජිතොනු
ආදත්තනුස්වාදු මතඃපරාගං
(ස්වපක්ෂ ශෝභාමුත) සන්නිධාය.

54 පද්මා පදං පද්ම වනෙ(ෂු) භින්න
වීචි කණාර්ද්‍ර ද්‍රුත යාවකාඞ්කම්
චක්‍රෙ චිරං චාරුත (යා)නු ලොභා-
දිත්‍යාස කාසා මපි තත්‍ර තර්කඃ.

55 යාතොනු භෘඞ්ගඃ පතිතඃ පුරා'ස්මින්
බීජත්වමෙවංනු විරිඤ්චි සෘෂ්ටිඃ
විපාක නීලද්‍යුති පද්ම බීජං
කොශා දුදස්‍යෙති කයාචි දූචෙ.

ෂායාමුෂඃ", ශොභා පහරණවූ; රාජහංසස්‍ය, රාජ හංසයාගේ; ඉයං චඤ්චුඃ, මේ චඤ්චුතොමෝ (තුඩ); ප්‍රවාලෛඃ, පබළුයෙන්; බද්ධාකින්නු, බඳනාලද "දෝහෝ" (නොහොත්); ගණ්ඩොජ්ජ්වල කෙශරාග්‍රච්ඡෙදෙෂු—ගණ්ඩ, ගණ්ඩයෙන්; උජ්ජ්වල, දිලියෙන්නාවූ; කෙශරාග්‍ර, කෙශරාග්‍රයන්ගේ; ඡෙදෙෂු, ඡෙදයෙහි; සරොජකාන්ත්‍යා, පද්ම ශොභායෙන්; දිග්ධා (කිං)නු, ඔබ්නාලද දෝහෝ.

53 අයංභෘඞ්ගඃ, මේ භෘඞ්ගතෙම; ඉන්දීවරමධ්‍යපාතසඤ්චාරිතෛඃ—ඉන්දීවර මධ්‍ය, ඉන්දීවර මධ්‍යයෙහි; පාත, හීමෙන්හා; සඤ්චාරිතෛඃ, හැසිරීමෙන්; තද්ද්‍යුති, ඒ ඉන්දීවර ශොභායෙන්; රඤ්ජිතොනු, රඳනාලද දෝහෝ; (උත, නොහොත්; ස්වපක්ෂ ශොභාම්,) නිජ පක්ෂ ශොභාව; සන්නිධාය, උකස්කොට; අතඃ, මෙයින්; ස්වාදුම්, මධුරවූ; පරාගම්, පරාග (රේණු); ආදත්තනු, ගත්දෝහෝ.

54 පද්මා, ශ්‍රීතොමෝ; පද්මවනෙ(ෂු), පියුම්වෙනෙහි; භින්නවීචීකණාර්ද්‍රද්‍රුත යාවකාඞ්කම්—භින්න, බිඳිනාලද; වීචිකණ, තරඞ්ගලෙශයෙන්; ආර්ද්‍ර, අද්‍රව; ද්‍රුත, වැහෙනනාවූ; යාවක, ලත්තෙන්; අඞ්කම්, චිහ්නිතවූ; පදම්, පදය; චාරුත(යා), චාරුත්වය කරණකොටගෙන; ලොභාත්, ලොභයෙන්; චිරම්, බොහෝ කලක්; චක්‍රෙනු, කෙළේ දෝහොයි; ඉති, මෙසේ; කාසාමපි, සමහර අඞ්ගනාකෙනෙක්නටද; තත්‍ර, එහි; තර්කඃ, සිතිවිල්ල; ආස, වී.

55 අස්මින්, මෙහි; පුරා, පෙර; පතිතඃ, හුණුවාවූ; භෘඞ්ගඃ, භෘඞ්ගතෙම; බීජත්වම්, බීජබවට; යාතොනු, ගියේදෝහොයි; (නොහොත්) විරිඤ්චිසෘෂ්ටිඃ, බ්‍රහ්මසෘෂ්ටිතොමෝ; එවංනු, මෙසේදෝහෝ; විපාකනීලද්‍යුති—විපාක, මිහිකිරීමෙන්; නීල, නිල්වූ; ද්‍යුති, ශොභාඇති; පද්මබීජම්, පද්ම බීජය; කොශාත්, ගබියෙන්; උදස්‍ය, උපුටා; කයාචිත්, එක්තරා අඞ්ගනාක විසින්; ඉති, මෙසේ; ඌචෙ, කීමයි.

56 ප්‍රියො ʼපරස්‍ය ගලිතාන්තරීයෙ
ව්‍යාපාරයාමාස දෘශෞ නිතම්බෙ
තම්බන්‍ය යන්ත්‍රච්‍යුත වාරිධාරා
නාලම්බහුවාස්‍ය මුඛා රවින්දෙ.

57 සායං සමාදාය නිකාමපීත
සුප්තවිරෙඵං මුකුලං සරොජම්
කාචිත්කරාස්ඵාලිත දීඝි දණ්ඩා
භර්තුර්භුවඃ කූජයතිස්ම කාණ්ණේ.

58 සාපද්මිනී පද්ම විලොචනෙභ්‍යා
යාතෙපතඞ්ග විසසජ්ජ භෘඞ්ගාන්
සමුච්ඡ්වසත්කෞමුද ගන්ධ ලුබ්ධාන්
ස්ථූලානිවොඤ්ජන බාෂ්ප බින්දූන්.

---

56 ප්‍රියඃ, වල්ලභතෙම; අපරස්‍යඃ, අනික් අඟනකගේ; ගලිතා
න්තරීයෙ—ගලිත, ගිලිහුණාවූ; අන්තරීයෙ, වස්ත්‍රඇති; නිතම්බෙ, නිත
ම්බයෙහි; දෘශෞ, නෙත්‍රවය; ව්‍යාපාරයාමාස, මෙහෙයී; තම්බන්‍යයන්ත්‍ර
ච්‍යුතවාරිධාරා—තන්, ඇගේ; භස්තයන්ත්‍ර, හස්තයන්ත්‍රයෙන්; ච්‍යුත,
ගිලිහුණාවූ; වාරිධාරා, ජලධාරාතොමෝ; අස්‍ය, ඔහුගේ; මුඛාරවින්දෙ,
මුඛ පද්මයෙහි; නාලම් බභූව, නලවූ.

57 කාචිත්, එක් අඟනක්තොමෝ; සායම්, සවස්වේලෙහි; නිකා
මපීත සුප්තවිරෙඵම්—නිකාම, අත්‍යර්ථයෙන්; පීත, බී; සුප්ත, නිදූ; වි
රෙඵම්, භෘඞ්ගයන් ඇති; මුකුලම්, මුහුලුවූ; සරොජම්, පද්මය; සමා
දාය, ගෙන; කරාස්ඵාලිතදීඝිදණ්ඩම්—කර, හස්තයෙන්; ආස්ඵාලිත,
පහරණලද; දීඝිදණ්ඩම්, දිග් දඬු ඇත්තා; භුවො භර්තුඃ, පෘථිවීශ්වර
යාගේ; කාණේ, කන්හි; කූජයතිස්ම, * හැඩවූ.

58 සාපද්මිනී, ඒ පද්මිනීතොමෝ; පතඞ්ග, සූය්‍යී; යාතෙ (සති),
ගිය කල්හි; සමුච්ඡ්වසත්කෞමුද ගන්ධ ලුබ්ධාන්—සමුච්ඡ්වසත්, පි
පෙන්නාවූ; කෞමුදගන්ධ, කෞමුද ගන්ධයෙහි; ලුබ්ධාන්, ලුබ්ධවූ;
භෘඞ්ගාන්, භෘඞ්ගයන්; පද්මවිලොචනෙභ්‍යඃ, පද්මනැමැති නෙත්‍ර
යෙන්; ස්ථූලාන්, මහත්වූ; ඌඤ්ජන බාෂ්ප බින්දූනිව—ඌඪ, උසුල
නලද; අඤ්ජන, අඳුන් සහිතවූ; බාෂ්ප බින්දූනිව, බාෂ්ප බින්දූන්මෙන්;
විසසජ්ජ, හළී.

---

* කූවන යසම—සන්න.

59 නූනංපතී වාසරජඞ්ගමානාං
පයෝධිය විශ්‍රාම පරාජී තනෝත්‍ර
එකත්‍ර මජ්ජත්‍යපි චාරි සින්ධෝ-
රන්‍යෙ ජගෙ තන්‍යකමලාකරම්භඃ.

60 සරෝජිනී තන්‍යපරිභුක්ත මුක්තා
මූර්ච්ඡාතුරෙව ස්තිමිතා විරෙජෙ
නිද්‍රාගෘහිතාම්භොජ නිමීලිතාක්ෂී
රුග්නාං මෘණාලී වලයං දධානා.

61 කෘතොපකාරස්‍ය නිධාය ජග්මු-
ර්වයංවයොරම්බුරුහා කරස්‍ය
භෘඞ්ගාවලීෂ්වඤ්ජන මායතාක්‍ෂ්‍යඃ
පද්මෙෂු දන්තච්ඡද යාවකංච.

---

59 වාසර ජඞ්ගමානාම්පතී, දිවස ජඞ්ගමපතී දෙදෙන; පයෝධිය විශ්‍රාම පරාජී තනෝත්‍ර—පයෝධිය, ක්‍රමයෙන්; විශ්‍රාම, පැතපීම්හා; පරාජී, පරාජිහ; තනෝත්‍ර, ප්‍රධානකොට ඇත්තෝයයි; නූනම්, හඟිම්; (එසේමැයි.) එකත්‍ර, එකක්හු; සින්ධොඃ අපිචාරි, * සාගර ජලයෙහි; මජ්ජති (සති), ගැලෙන කල්හි; අන්‍යඃ, අනිකා; තන්‍යකමලාකරම්භඃ, ඒ පියුම් විල් ජලය; ජගෙ, හළි.

60 සරෝජිනී, පියුම්විල්තොමෝ; තන්‍යපරිභුක්ත මුක්තා—තත්, ඔහු විසින්; පරිභුක්ත, අනුභවකොට; මුක්තා, හරණලද්දී; මූර්ච්ඡාතුරෙව, මූර්ච්ඡායෙන් ආතුරයකවීමෙන්; ස්තිමිතා, නිශ්චලවී; විරෙජෙ, හෙබ්බූ; (කිං විශිෂ්ටා සරෝජිනී? කිං විශිෂ්ටා මූර්ච්ඡා?) නිද්‍රාභෘතාම්භොජ නිමීලිතාක්‍ෂීඃ—නිද්‍රා, නිද්‍රායෙන්; ආභෘත, ගන්නාලද; අම්භොජ, පද්මනැමැති; නිමීලිත, පියනලද; අක්‍ෂිඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; (නොහොත්) නිද්‍රායෙන් ගන්නාලද පද්මවැනිවූ පියනලද ඇස්ඇත්තාවූ; රුග්නාම්, හග්නවූ; මෘණාලීවලයම්, නෙලුබුදලිනැමැති වළලූ; දධානා, උසුලන්නාවූ; (නොහොත්) මෘණාලීවලයම්, නෙලුබුදලිවැනිවූ වළලූ; දධානා, උසුලන්නාවූ; (සරෝජිනී තන්‍යපරිභුක්ත මුක්තා මූර්ච්ඡාතුරෙව ස්තිමිතා විරෙජෙ.)

61 ආයතාක්‍ෂ්‍යඃ, දිගැසියෝ; කෘතොපකාරස්‍ය, කරණලද උපකාර ඇති; අම්බුරුහාකරස්‍ය, පද්මාකරයාගේ; වයොඃ, දෙකෙක්හි; වයම්, දෙකක්; නිධාය, පිහිටුවා; ජග්මුඃ, ගියෝ; භෘඞ්ගාවලීෂු, භෘඞ්ගාවලියෙහි; අඤ්ජනම්, අඤ්ජනයද; පද්මෙෂු, පද්මයෙහි; දන්තච්ඡද යාවකම්, අධර යාවකයද (යන); වයම්, දෙක; නිධාය, පිහිටුවා; ජග්මුඃ, ගියෝ.)

---

* සින්ධු අසංචාරි—සන්න.

62 සරඃ සහංසං සහකාමිනීභි-
ර්විහාය තුල්‍යො වෘෂවාහනස්‍ය
විභූෂිතො ලම්භිත භූෂජානි-
ර්ධ්‍යාසත සෞධං වසුධාධිනාථඃ.

63 ආකෘෂ්ට දෘෂ්ටිර්ගගනස්‍ය ලක්ෂ්ම්‍යා
ලක්ෂ්මී භුජා වාසරසන්ධිභාජඃ
කාචිත්කුචා නම්‍රතනුර්බභාසෙ
බාලා සවාලව්‍යජනෛකපාණිඃ.

64 සකුඞ්කුමස්ත්‍රී කුච මණ්ඩලද්‍යුතිඃ
ප්‍රවාසිනී චෙතසි චින්තයා'තුරෙ
නිධායතාපං තපනඃ පතත්‍යසෞ
විලොලවීචා වපරාන්ත සාගරෙ

---

62 වෘෂවාහනස්‍ය, * ඊශ්වරයාහා; තුල්‍යඃ, සදෘශවූ; වසුධාධිනාථඃ, පෘථිවීශ්වරතෙම්; සහංසම්, හංසයන් සහිතවූ; සරඃ, විල; කාමිනීභිස්සහ, අඞ්ගනාවන්හා එක්ව; විහාය, හැර; විභූෂිතඃ, හොබවන ලද්දේ; ලම්භිත භූෂජානිඃ—ලම්බිත, පමුණුවනලද; භූෂ, හෙබවීම් ඇති; ජානිඃ, අඹුවන් (අඞ්ගනාවන්) ඇත්තේ; සෞධම්, ප්‍රාසාදයට; අධ්‍යාසත, පිහිටියේ.

63 වාසර සන්ධිභාජඃ, දිවස සන්ධි සෙවුනාවූ; ගගනස්‍ය, ආකාශයාගේ; ලක්ෂ්ම්‍යා, ශොභායෙන්; ආකෘෂ්ටදෘෂ්ටිඃ, අදනාලද ඇස්ඇත්තාවූ; කුචානම්‍රතනුඃ—කුච, තනයෙන්; ආනම්‍ර, නැමුනාවූ; තනුඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; සවාලව්‍යජනෛකපාණිඃ—සවාලව්‍යජන, වාලව්‍යජන සහිතවූ; එකපාණිඃ, එක් අතක් ඇති; කාචිත් බාලා; එක්තරා අඟනක්තොමෝ; ලක්ෂ්මීභුජා, රජහු විසින්; බභාසෙ, බණනලදූ.

64 සකුඞ්කුමස්ත්‍රී කුචමණ්ඩලද්‍යුතිඃ—සකුඞ්කුම, කුඞ්කුම සහිතවූ; ස්ත්‍රී, ස්ත්‍රියගේ; කුචමණ්ඩලද්‍යුතිඃ, කුච මණ්ඩලයට බඳුවූ ශොභා ඇති; අසෞ තපනඃ, මේ සූර්‍ය්‍යතෙම; චින්තයා, සිතිවිල්ලෙන්; ආතුරෙ, ආතුරවූ; ප්‍රවාසිනී චෙතසි, විරහිණීන්ගේ සිත්හි; තාපම්, තාපය; නිධාය, පිහිටුවා; විලොල වීචෞ—විලොල, චපලවූ; වීචෞ, රළ ඇති; අපරාන්ත සාගරෙ, පශ්චිම සාගරයෙහි; පතති, යේ.

---

* “තුල්‍යාර්ථෛරතුලොපමාභ්‍යාං තෘතීයා'න්‍යතරස්‍යාම්”
පාණිනි 2. 3. 72.

65 ඉයං තනුර්වාසර සන්ධිචාරිණී
ජගත්සෘජො විද්‍රුම භඞ්ග ලොහිතී
සමංවිධත්තෙ මුකුලං සරොරුහෛර්
හිරණ්‍ය බාහො රපිහස්ත පඞ්කජම්.

66 අයංප්‍රමාණං පයසඃ පයොනිධෞ
නිමජ්ජ්‍ය සන්දෘශ්‍යතිව භානුමාන්
කරෙණවීචි වලයස්‍ය මස්තකෙ
විභාව්‍යමානස්ඵුරිතාග්‍ර කොටිනා.

67 විකීර්ණ්ණ සන්ධ්‍යාරුණිතං ශතක්‍රතො-
ර්දිශඃප්‍රදෙශා දභිනිෂ්පතත්තමඃ
පතඞ්ගතෙජඃ පරිතාපලොහිතං
ජගත්ක්‍රමෙණාව්‍රජතීව නිර්වෘතිම්.

68 හිමාංශු බිම්බෙ පුරුහූතදිඞ්මුඛ
ස්මිතශ්‍රියං බිභ්‍රතිකොමලද්‍යුතෞ
විසෘජ්‍යමානං තමසා නභස්තලං
ජහාති නිර්මෝක මිවාජන්ත්විෂා.

---

65 වාසර සන්ධිචාරිණී, දිවස සන්ධියෙහි හැසිරෙන්නාවූ; විද්‍රුම භඞ්ග ලොහිතී, පබළුකඩක්සේ රත්වූ; ජගත්සෘජඃ, බ්‍රහ්මයාගේ; ඉයංතනුඃ, මේ මූර්ත්තිතොමෝ; හිරණ්‍යබාහොරපි, ඊශ්වරයාගේද; හස්ත පඞ්කජම්, හස්ත පද්මය; සරොරුහෛස්සමම්, පද්මයන්හා එක්කොට; මුකුලං විධත්තෙ, මුහුලුකෙරේ.

66 අයංභානුමාන්, මේ සූය්‍ය්‍යීතෙම; පයොනිධෞ, සාගරයෙහි; නිමජ්ජ්‍ය, ගැලී; වීචිවලයස්‍ය, තරඞ්ග චක්‍රයාගේ; මස්තකෙ, මස්තකයෙහි; විභාව්‍යමානස්ඵුරිතාග්‍රකොටිනා—විභාව්‍යමාන, පහළවනු ලබන්නාවූ; "ස්ඵුරිත, ස්පන්දිතවූ" නොහොත් සැලෙන්නාවූ; * අග්‍රකොටිනා, අග්‍රකොටිඇති; කරෙණ, රශ්මියෙන් නොහොත් හස්තයෙන්; පයසඃ, ජලයාගේ; ප්‍රමාණම්, ප්‍රමාණය; සන්දෘශියතීව, දක්වතී සිතම්.

67 විකීර්ණ්ණ සන්ධ්‍යාරුණිතම්—විකීර්ණ, විසුලාවූ; සන්ධ්‍යා, සන්ධ්‍යායෙන්; අරුණිතම්, රත්කරණලද්දවූ; ශතක්‍රතොඃ, ශක්‍රයාගේ; දිශඃප්‍රදෙශාත්, දික්පෙදෙසින්; අභිනිෂ්පතත්තමඃ—අභිනිෂ්පතත්, නික්මෙන්නාවූ; තමඃ, අන්ධකාර ඇති; ජගත්, ලොව; පතඞ්ගතෙජඃ පරිතාප ලොහිතම්—පතඞ්ග, සූය්‍ය්‍යීයාගේ; තෙජඃ පරිතාප, තෙජස් සන්තාපයෙන්; ලොහිතම්, රත්වූයේ; ක්‍රමෙණ, ක්‍රමයෙන්; නිර්වෘතිම්, නිවීමට; ව්‍රජතීව, යෙයි සිතම්.

68 කොමලද්‍යුතෞ, මනොඥවූ ශොභා ඇති; හිමාංශු බිම්බෙ, චන්ද්‍ර බිම්බය; පුරුහූත දිඞ්මුඛස්මිතශ්‍රියම්—පුරුහූත දිඞ්මුඛ, ඉන්ද්‍රදිග්මුඛ

---

* පහලවනු ලබන්නාවූ ද්‍යෙහෝ නොහොත් සැලෙන්නාවූ—සන්න.

69 අථෛව මස්‍යාවසරෙ වචශ්ශ්‍රියඃ
සමීක්ෂ්‍ය නිඃශ්වාසමුපනීත මාස්ථයා
අපාය්‍යනත්‍යප්‍රමදා මදාලසාඃ
සබලද්ගිරස්තං මධුලම්බිතාදරාඃ.

70 ප්‍රියොපනීතං පිවතොඃධිවාසිතං
නෘපස්‍ය ගණ්ඩූෂ මධුප්‍රකාමතඃ
බභූව දන්තච්ඡද පල්ලවස්තදා
නිපීත පානාවසරොපදංශකඃ.

71 ප්‍රියෙණ වධ්වා මධුලාසිතොත්පලං
විපක්ෂගොත්‍රෙණ නිගද්‍ය ලම්බිතම්
අපීත මප්‍යක්ෂි විධාය රාගවත්
තතාන සද්‍යඃ ශ්‍රමවාරි ගණ්ඩයොඃ.

ඝට; සම්තශ්‍රියම්, හාසශ්‍රී, බිභ්‍රතී (සතී), උසුලන කල්හි; අඤ්ජනච්ඡවි ණා, අඤ්ජනයට බඳුවූ ශොභා ඇති; තමසා, අන්ධකාරයෙන්; විසෘජ්‍යමානම්, හරණ ලබන්නාවූ; නභස්තලම්, ආකාශතලයතෙම්; නිර්මොකම්, සැළපට; ජහාතිව, හරියි සිතම්.

69 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; එවම්, මෙසේ; අස්‍ය, මොහුගේ; වචශ්ශ්‍රියඃ, වචනශ්‍රියගේ; නිඃශ්වාසම්, නිඃශ්වාසය; සමීක්ෂ්‍ය, බලා; අවසරෙ, අවසරයෙහි; ආස්ථයා, ආස්ථායෙන්; උපනීතම්, එළවනලද්දාවූ; මධු, මධුව; මදාලසාඃ, මෙදෙන් අලසවූ; සබලද් ගිරඃ—සබලත්, පැකිලෙන්නාවූ; ගිරඃ; තෙපල ඇති; ලම්බිතාදරාඃ—ලම්බිත, පමුණුවනලද; ආදරාඃ, ආදර ඇති; ප්‍රමදාඃ, අඞ්ගනාවෝ; * තම්, ඔහු; අපාය්‍යන්ත, පෙවූ.

70 ප්‍රියොපනීතම්—ප්‍රියා, ප්‍රියාව විසින්; උපනීතම්, එළවනලද්දාවූ; අධිවාසිතම්, සුවඳ කරණලද්දාවූ; ගණ්ඩූෂමධු, කපොල මධුව; ප්‍රකාමතඃ, අත්‍යර්ථයෙන්; පිවතඃ, බොන්නාවූ; නෘපස්‍ය, රජහට; තදා, එකල්හි; දන්තච්ඡද පල්ලවඃ, අධර පල්ලවයතෙම; නිපීත පානාව සරොපදංශකඃ—නිපීත, බොනලද; පානාවසර, පානාවසරයෙහි; උපදංශකො බභූව, අවුලුවී.

71 ප්‍රියෙණ, වල්ලභයා විසින්; ලාසිතොත්පලම්—ලාසිත, උපුල්වනලද; උත්පලම්, උත්පල ඇති; විපක්ෂගොත්‍රෙණ, විපක්ෂ ස්ත්‍රියගේ නාමින්; නිගද්‍ය, කියා; ලම්බිත, පමුණුවනලද්දාවූ; මධු, මධුවතෙමේ; වධ්වා, වධූව විසින්; අපීතමපි, නොබොනලද්දේද; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; අක්ෂි, ඇස; රාගවත්, රත්පැහැ ඇත්තා; විධාය, කොට; ගණ්ඩයොඃ, කපොලවයෙහි; ශ්‍රමවාරි, ශ්‍රම ජලය; තතාන, පැතිරවී.

---

* අඞ්ගනාවන්—සන්න.

72 ත්විෂාමුඛෙන්දොර්මුකුලත්ව මම්බුජෙ
කරෙණ නීතෙසති ශර්වරීකෘතඃ
ප්‍රියෙක්ෂණස්‍යප්‍රති බිම්බමාචරත්
සරොජකෘත්‍යං මධුභාජි භාජනෙ.

73 සීයාසුනා පඞ්කජ ගන්ධි සෞරභං
මුඛංතදීයං ප්‍රතිබිම්බ මූර්ත්තිනා
සමන්මථෙනෙව තරඞ්ගිතාසවෙ
මුහුශ්චකම්පෙ චෂකෙ හිමාංශුනා.

74 විලාස වත්‍යො මද ඝූර්ණ්ණ ලොචනා
නිරූපයන්ත්‍යඃ ශුචිරූප්‍ය භාජනෙ
ස්ථිතස්‍ය මුග්ධා මධුනොන ජජ්ඤිරෙ
ස්වරූප මින්දුප්‍රතිරූප ගොපිතම්.

75 විධූයමානා දපි පූර්ව්වමාසවඃ
ප්‍රවෘද්ධවාමත්ව මනාන්‍ය සාධිතම්
ස්මරංනුතාසාං හෘදයෙ විලොචනෙ
බබන්ධරාගංනු මුඛෙනු සෞරභම්.

---

72 මුඛෙන්දොඃ, මුඛ චන්ද්‍රයාගේ; ත්විෂා, ශොභායෙන්; (නොහොත්) ශර්වරීකෘතඃ, චන්ද්‍රයාගේ; කරෙණ, හස්තයෙන්; අම්බුජෙ, පද්මය; මුකුලත්වම්, මුකුළු බවට; නීතෙ(සති), පමුණුවනලද කල්හි; ප්‍රියෙක්ෂණස්‍ය, ප්‍රියෙක්ෂණයාගේ; ප්‍රතිබිම්බම්, ප්‍රතිබිම්බයතෙම; මධුභාජි, මධුසෙවුනාවූ; භාජනෙ, භාජනයෙහි; සරොජකෘත්‍යම්, සරොජකෘත්‍යය; ආචරත්, කෙළේ.

73 පඞ්කජ ගන්ධි සෞරභම්—පඞ්කජ ගන්ධියට බඳුවූ; සෞරභම්, සුවඳ ඇති; තදීයම් මුඛම්, ඈ පිළිබඳවූ මුඛයට; සීයාසුනා, සාවිවූ; ප්‍රතිබිම්බ මූර්ත්තිනා, පිළිබිඹු ශරීර ඇති; සමන්මථෙනෙව, මදන සහිත යක්හුවැනිවූ; හිමාංශුනා, චන්ද්‍රයා විසින්; තරඞ්ගිතාසවෙ—තරඞ්ගිත, සඤ්ජාතවූ රළඇති; ආසවෙ, ආසවඇති; චෂකෙ, ඔඩම්හි; මුහුඃ, එකෙණෙහි; චකම්පෙ, කම්පාවීමයි.

74 මදඝූර්ණ්ණලොචනාඃ—මද, මදයෙන්; ඝූර්ණ්ණ, බමන්නාවූ; ලොචනාඃ, ඇස්ඇති; මුග්ධාඃ, බොළඳවූ; විලාසවත්‍යඃ, විලාසවතීහු; නිරූපයන්ත්‍යඃ, බලන්නාහු; ශුචිරූප්‍යභාජනෙ—ශුචි, "පවිත්‍ර"වූ; රූප්‍යභාජනෙ, රජතභාජනයෙහි; ස්ථිතස්‍ය. පිහිටියාවූ; මධුනඃ, මධුහුගේ; ඉන්දු ප්‍රතිරූප ගොපිතම්—ඉන්දු ප්‍රතිරූප; චන්ද්‍රබිම්බයෙන්; ගොපිතම්, සඟවනලද්දවූ; රූපම්, රූපය; නවිජජ්ඤිරෙ, නොදත්හු.

75 ආසවඃ, ආසවතෙම; මානාත්, මානයෙන්; ප්‍රවෘද්ධ වාමත්වම්—ප්‍ර

76 ඉතිප්‍රබන්ධා හිතපානකාතරං
ප්‍රියාඞ්ක තල්පෙ ශයිතං නිශාත්‍යයෙ
ව්‍යබොධ යන්මඞ්ගලවන්ති වන්දිනො
විධායවාක්‍යානි විධාතෘතෙජසම්.

77 ජහිහි ශයන මුදග්‍රමස්‍ය කාලඃ
සමුපනමත්‍යනු රක්ත මණ්ඩලස්‍ය
භුවන ශිරසි කීර්ණපාද ධාම්නො
භවත ඉවක්ෂත තාමසස්‍යභානොඃ.

78 විරමඃ සර්වර්‍ය්‍යා හිම රුචිරවාපෙතාස්තශිඛරං
කිමද්‍යාපි ස්වාපස්තව මුකුලිතාම්භොරුහදෘශඃ
ඉතීවායං භානුඃ ප්‍රමදවන පර්‍ය්‍යන්ත සරසීං
කරෙණාතාම්‍රෙණ ප්‍රහරති විබොධාය තරුණඃ.

වෘධ, වැඩියාවූ; වාමනම්, වක්‍රනිවස; අනන්‍යසාධිතමපි, අන්‍යසාධිත නොවූවද; පූර්‍වම්, පළමුකොට; විධූය, දුරුකොට; තාසාම්, ඔවුන්ගේ; හෘදයෙ, ළෙහි; සමරම්, අනඞ්ගයා; බබන්ධුර්නු, බඳදෝහෝ; විලොචනෙ, නෙත්‍රයෙහි; රාගම්, රත්පැහැය; බබන්ධුර්නු, බඳදෝහෝ; මුඛෙ, මුඛයෙහි; සෞරභම්, සෞරභය; බබන්ධුර්නු, බඳදෝහෝ.

76 ඉති, මෙසේ; ප්‍රබන්ධාහිත පානකාතරම්—ප්‍රබන්ධ, ප්‍රබන්ධයෙන්; ආහිත, කරවනලද; පාන, පානයෙන්; කාතරම්, බැගෑවූ; ප්‍රියාඞ්ක තල්පෙ—ප්‍රියා, ප්‍රියාවගේ; අඞ්කතල්පෙ, අඞ්ක සහන්හි; ශයිතම්, හොත්තාවූ; විධාතෘතෙජසම්, බ්‍රහ්මයාට බඳුවූ තෙජස් ඇති; තම්, ඔහු; නිශාත්‍යයෙ, පහන්හි; වන්දිනඃ, වන්දිහු; මඞ්ගලවන්ති, මඞ්ගල වත්වූ; වාක්‍යානි, වාක්‍යයෙන්; විධාය, කොට; ව්‍යබොධයන්, පෙබෙවූහු.

77 භවත ඉව, තාවැනිවූ; භානොඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; උදග්‍රමස්‍ය, නැඟීමට; කාලඃ, කාලයතෙම; සමුපනමති, පැමිණෙයි; ශයනම්, ශයනය; ජහිහි, අර; (කිං විශිෂ්ටස්‍ය භවතඃ?) අනුරක්ත මණ්ඩලස්‍ය, රත්වූ මණ්ඩල ඇති; නොහොත් ඇලුනාවූ අමාත්‍ය මණ්ඩල ඇති; භුවනශිරසි, ලෝවැස්සා හිස්හි; කීර්ණපාද ධාම්නඃ—කීර්ණ, විසුලාවූ; පාද ධාම්නඃ, රශ්මියට ස්ථානවූ; (නොහොත්) කීර්ණ, විසුලාවූ; පාද ධාම්නඃ, පාදප්‍රභාව ඇති; ක්ෂතතාමසස්‍ය—ක්ෂත, නසනලද; තාමසස්‍ය, පාප ඇති;(භවත "ඉව" භානොඃ උදග්‍රමස්‍ය කාලඃ සමුපනමති ශයනම් ජහිහි.)

78 සර්වර්‍ය්‍යාඃ, රාත්‍රියගේ; විරමඃ, කෙළවරය; හිමරුචිඃ, චන්ද්‍රතෙම; අස්තශිඛරම්, අස්ත පර්වත ශිඛරයට; අවාපතඃ, පැමිණියේ; මුකුලිතාම්භොරුහදෘශඃ—මුකුලිත, මුහුලූකරණලද; අම්භොරුහදෘශඃ, පද්ම

79 සමුත්තිෂ්ඨන්ත්‍යෙතෙ නිගඩකෘත ඛඩ්ඛාර මපරං
ශනෛ රාකර්ෂන්තඃ කරටතට ලීනාලි විතතීඃ
නිරස්‍යන්තො හෙලා විධුත පෘථු කර්ණාන්ත පවනෛර්
විපාණෙභා දන්තාග්‍රස්ථිතකර මුදස්‍යානන තටම්.

80 පාදෙනෛකෙන තිෂ්ඨන් පටුපටහ රවෛර්බොධිතඃසන් මයූරඃ
පශ්චාත් පක්ෂෞ සාඪිං චිරශයනගුරුං පාදමන්‍යං විතත්‍ය
උත්ඵුල්ලොද්ධූත පක්ෂච්‍යුතහිම කණිකා වෘෂ්ටිරවාස යෂ්ටෞං
(දෘෂ්ට්වාමාර්ත්තණ්ඩධාමොදයමුදිතමුදෙජ්ජෘම්භතෙතාණ්ඩවාර්ථී.)

නැමැති ඇස්ඇත්තාවූ; තව, තීගේ; අද්‍යාපි, අදදක්වා; ස්වාපඃ, නිදීම; ක්ව, කුමටදැයි; ඉතීව, මෙසේ මෙන්; තරුණඃ, ළදරුවූ; අයම්භානුඃ, මේ සූර්‍ය්‍යතෙම; ප්‍රමදවන, ගෘහොද්‍යානයාගේ; පර්‍ය්‍යන්ත, පර්‍ය්‍යන්තයෙහි; සරසිම්, විල, ආතාම්‍රෛණ, රත්වූ; කරෛණ, රශ්මියෙන්, (හස්තයෙන්;) විබොධාය, ප්‍රබොධ පිණිස; ප්‍රහරති, පහරණේයි.

79 තෙ, තාගේ; එතෙවිපාඃ, මේ හස්තීහු; නිගඩකෘත ඛඩ්ඛාරම්—නිගඩ, ශෘඞ්ඛලයෙන්; කෘත, කරණලද; ඛඩ්ඛාරම්, ඛඩං යන අනුකරණ ඇතිකොට; අපරම්, පශ්චාත්පාදය; ශනෛඃ, සෙමෙන්; ආකර්ෂන්තඃ, අදනාහු; හෙලා විධුත පෘථු කර්ණාන්ත පවනෛඃ—හෙලා, ලීලායෙන්; විධුත, කම්පාකරණලද්දාවූ; පෘථු, මහත්වූ, කර්ණාන්ත පවනෛඃ, කර්ණාග්‍රයෙහි පවනින්; කරටතටලීනාලි විතතීඃ *—කරටතට, කපොලතටයෙහි; ලීන, සැඟවුනාවූ; අලිවිතතීඃ, භෘඞ්ගී සරණින්; නිරස්‍යන්තඃ, දුරුකරන්නාහු; දන්තාග්‍රස්ථිතකරම්—දන්තාග්‍ර, දළ අග්හි; ස්ථිත, පිහිටියාවූ; කරම්, අත් ඇති; ආනනතටම්, මුඛ තටය; උදස්‍ය, නඟා; සමුත්තිෂ්ඨන්ති, නැඟී සිටිත්.

80 හෙ, තාගේ; මයූරඃ, මයූරතෙම; පටුපටහ රවෛඃ—පටු, චතුරවූ; පටහ රවෛඃ, පටහ ධ්වනියෙන්; බොධිතඃ, පුබුදුවනලද්දේ; වාසයෂ්ටෞම්, වාස යෂ්ටියෙහි; එකෙන පාදෙන, එක් පයකින්; තිෂ්ඨන්, සිටිනේ; චිරශයනගුරුම්—චිරශයන, බොහෝ කලක් වැදහෝමෙන්; ගුරුම්, බරවූ; අන්‍යම්පාදම්, අනික්පාදය; පක්ෂෞසාඪිම්, පක්ෂයන් එක්කොට; පශ්චාත්, පසුබලා; විතත්‍ය, පහරා; උත්ඵුල්ලොද්ධූත පක්ෂච්‍යුතහිමකණිකාවෘෂ්ටිඃ—උත්ඵුල්ල, උපුල්ලා; උද්ධූත, කම්පාකරණලද; පක්ෂ, පක්ෂයෙන්; (ච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; හිමකණිකාවෘෂ්ටිඃ, තුෂාර බින්දු වර්ෂ ඇත්තේ; මාර්ත්තණ්ඩධාමොදයම්, හිරු රැස් නැඟීම; දෘෂ්ට්වා, දැක; උදිත, පහළවූ; මුදා, හර්ෂයෙන්; තාණ්ඩවාර්ථී, නෘත්‍යාභිලාෂීවූයේ; උජ්ජෘම්භතෙ, විජෘම්භණයකෙරේ.)

---

* පනතීඃ—සන්න.

81 (පූර්වාද්‍රෞ සූර්‍ය්‍යොපාදෙ) චරතිවිසෘජතා චන්ද්‍රපාදාව දාතං
තල්පං තෙනානුවව්‍රෙ මලයතරු රසා මොදිතාංසවයෙන
උන්නිද්‍රශ්වෙත පද්මප්‍රකර පරිකරච්ඡන්න වීචි විතානා-
දුද්ධූනාමන්දං සරසතසලිලගුරු බෘහත්පක්ෂතිර්මල්ලිකාක්ෂඃ.

(ඉති කුමාර දාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහා කාව්‍ය උද්‍යානක්‍රීඩා වර්ණනො නාම.)

තෘ තී ය ස ර්ගඃ.

---

81 (පූර්වාද්‍රෞ, පූර්ව පර්වතයෙහි; සූර්‍ය්‍යොපාදෙ, හිරුරැස;) චරති, හැසිරෙන කල්හි; චන්ද්‍රපාදාවදාතම්—චන්ද්‍රපාද, සඳරැස්සේ; අවදාතම්, සුදුවූ; තල්පම්, යහන; විසෘජතා, හරිණාවූ; මලයතරුරසා මොදිතාංසවයෙන—මලයතරුරස, චන්දනද්‍රවයෙන්; ආමොදිත, සුවඳකරණලද; අංසවයෙන, දෙදසරුඇති; තෙන, ඒ දශරථයා විසින්; උන්නිද්‍රශ්වෙත පද්මප්‍රකර පරිකරච්ඡන්නවීචි විතානාත්—උන්නිද්‍ර, පිපියාවූ; ශ්වෙත පද්මප්‍රකර, ශ්වෙත පද්ම සමූහ නැමැති; පරිකර, ඇතිරියෙන්; ඡන්න, වසාලද; වීචිවිතානාත්, රළසමූහ ඇති; සරසතඃ, විලින්; මන්දම්, මඳව; උද්ධූන්, නැගෙන්නාවූ; සලිලගුරුබෘහත් පක්ෂතිඃ—සලිල, ජලයෙන්; ගුරු, බරවූ; බෘහත්, මහත්වූ; පක්ෂතිඃ, පක්ෂමූලඇති; මල්ලිකාක්ෂඃ, මල්ලිකාක්ෂතෙම; අනුවව්‍රෙ, අනුවනලදී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණ නම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; උද්‍යානක්‍රීඩාවර්ණනොනාම, උද්‍යානක්‍රීඩාවර්ණන නම්වූ; තෘතීයස්සර්ගඃ, තුන්වන සගයි.)

චතුර්ථඃ සර්ගඃ.

1 අථස ප්‍රවිජෘම්භිතෙශුචෞ
විධුරශ්චෙතසි පුත්‍රකාම්‍යයා
සුබහුද්විජ සාත්කෘතාඛිල
ද්‍රවිණඃසොම මයෂ්ටභූපතිඃ.

2 බහුශො විඵලෙ තදධ්වරෙ
සතිපුත්‍රීයමනන්තරං ක්‍රතුම්
නිරවර්ත්තය ඍෂ්‍ය ශෘඞ්ගශ්‍රු-
තාභිධාන ප්‍රථිතස්තපොනිධිඃ.

3 උදියාය තතො'ස්‍ය කශ්චන
ශ්‍රිතචාමීකර භාජනංචරුම්
පරිගෘහ්‍ය රුචා පරිජ්වලන්
ජ්වලතො රොහිතවාජිනඃ පුමාන්.

---

1 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; ශුචෞ, ඝර්මකාලය; ප්‍රවිජෘම්භිතෙ (සති), පැලඹුනු කල්හි; චෙතසි, සිත්හි; පුත්‍රකාම්‍යයා, පුත්‍රකාමත්‍යයෙන්; විධුරඃ, බින්නවූ; සභූපතිඃ, ඒ රජතෙම; සුබහු, අත්‍යර්ථයෙන් බොහෝවූ; ද්විජසාත්කෘත, බමුණන් අයත්කරණලද; අඛිලද්‍රවිණඃ, සියලු ධන ඇත්තේ; සොමම්, සොමනම් යාගය; * අයෂ්ට, කෙළේ.

2 තදධ්වරෙ, ඔහුගේ යාගය; බහුශඃ, බොහෝසේ; විඵලෙසති, නිෂ්ඵලවූකල්හි; ඍෂ්‍යශෘඞ්ග ඉති, ඍෂ්‍යශෘඞ්ගය යන; අභිධාන, නාමින්; ප්‍රථිතඃ, ප්‍රසිද්ධවූ; තපොනිධිඃ, තපස්වියෙක්; පුත්‍රීයම්, පුත්‍ර නිමිත්තවූ; ක්‍රතුම්, යාගය; අනන්තරම්, ඉක්බිතිව; නිරවර්ත්තයත්, නිමවී.

3 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; රුචා, ශොභායෙන්; පරිජ්වලන්, දිලියෙන්නාවූ; කශ්චනපුමාන්, † එක්තරා පුරුෂයෙක්; ශ්‍රිත, ඇසිරුකරණලද; චාමීකරභාජනම්, ස්වර්ණ භාජන ඇති; චරුම්, කිරිබත; පරිගෘහ්‍ය; ගෙන; ජ්වලතඃ, දිලියෙන්නාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; රොහිතවාජිනඃ, වහ්නියෙන්; උදියාය, නැංගේ.

---

* "පුත්‍රීයං ක්‍රතුමශ්වමෙධ" මිති—භොජරාජඃ.

† පුරුෂඃ—සන්න.

4 ප්‍රවිවෙශ විශාම්පතීශ්වරං
චතුරංගීකෘතතෙජසා'ත්මනා
ප්‍රවිධාතු මරාති තාපිත
ත්‍රිදශා ශ්‍රුස්‍රුව ව්‍යුෂ්ට්‍ය වග්‍රහම්.

5 අජිතඃ පරි කල්ප ලම්භිතො
මුනිනා සෞ ප්‍රවිභජ්‍යභූපතෙඃ
දයිතාභි රබිභවච්චරු-
ස්තිසෘභිර්ගර්භ මනන්ත තෙජසා.

6 සුතයොර්භවතඃස්ම වාලිජිද්
භරතෞ කොශල කෙකයෙන්ද්‍රයොඃ
යමජෞ යමතුල්‍ය තෙජසෞ
සුෂුවාතෙ සමයෙ සුමිත්‍රයා.

7 අථ දිව්‍ය මුනිප්‍රවර්තිත
ප්‍රසවානන්තර ජාතකර්මණාම්
රුරුචෙ චරු ජන්මනාං දශා
තනු සන්දර්ශිත දන්ත කුඩ්මලා.

---

4 විශාම්පතිඃ, විෂ්ණුතෙමෙ; අරාති, සතුරා විසින්; තාපිත, * තවන ලදා; ත්‍රිදශ, දෙවතාවන්ගේ; අශ්‍රුස්‍රුව, කඳුලුවැහීම් නැමැති; ව්‍යුෂ්ටි, ව්‍යුෂ්ටිහිගේ; අවග්‍රහම්, විබන්ධය (වැලැක්ම); ප්‍රවිධාතුම්, කාරණ පිණිස; චතුරංගීකෘත, සතරකොටසක් කරණලද; තෙජසා, තෙජස් ඇති; ආත්මනා, මූර්තියෙන්; චරුම්, ඊ රිඛ්තව; ප්‍රවිවේශ, විනි.

5 අනන්තතෙජසා—අනන්ත, පමණ නැත්තාවූ; තෙජසා, තෙජස් ඇති; මුනිනා, මුනිහු විසින්; පරිකල්ප, නියම්නොව; † ලම්භිතඃ, පමුණුවනලද්දාවූ; භූපතෙඃ, රජහුගේ; තිසෘභිර්දයිතාභිඃ, අඹුවන් තුන්දෙනා විසින්; ප්‍රවිභජ්‍ය, බෙදා; අශිතඃ, කනලද්දාවූ; අසෞචරුඃ, මේ කිරිබත; ගර්භම්, ගර්භය; අබිභවත්, ඉපදැවී.

6 කොශලකෙකයෙන්ද්‍රයොඃ, කොශල කෙකයෙන්ද්‍ර දෙදෙනාගේ; සුතයොඃ, පුත්‍රීන් දෙදෙනාකෙරෙහි; වාලිජිද්භරතෞ, වාලිජිත් භරත දෙදෙනා; භවතඃස්ම, වූහ; සමතුල්‍ය තෙජසෞ, සමයාහා සමවූ තෙජස් ඇති; යමජෞ, නිඹුලෝ දෙදෙනා; සුමිත්‍රයා, සුමිත්‍රාව විසින්; සමයෙ, සමයෙහි; සුෂුවාතෙ, ප්‍රසවකරණලදහු.

7 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; දිව්‍යමුනි, දිව්‍ය මුනිහු විසින්; ප්‍රවර්තිත, පවත්වනලද; ප්‍රසවානන්තර, ප්‍රසවයට අනන්තරවූ; ජාත කර්මණාම්, ජාත කර්මඇති; චරුජන්මනාම්, චරුජන්මනුන්ගේ; තනු, මඳකොට; සන්දර්ශිත, දක්වනලද; දන්තකුඩ්මලා, දත්කැකුළු ඇති; දශා, අවස්ථාතොමෝ; රුරුචෙ, හෙබ්බු.

---

* රාජිත—සන්න.
† පරිජල්පමනොව—සන්න.

8 නස රාම ඉහ ක්ව යාතඉ-
ත්‍යනුයුක්තො වනිතාභිරග්‍රතඃ
නිජහස්ත පුටාවෘතානනො
විදධෙ'ලීකනිලීන මර්භකඃ

9 මුඛමාහෘත ධූලිගණ්ඩයොඃ
කරඝෘෂ්ටාඤ්ජන දානමස්‍ය තත්
විබභෞ සුරදන්තිනො යථා
වදනං දන්ත චතුෂ්ටයොජ්ජ්වලම්.

10 කතරස්තවතාත උච්‍යතා-
මිති ධාත්‍රිවචනප්‍රචොදිතඃ
රුචිරෙණ කරෙණ නිර්දිශන්
ජගදීශං ප්‍රමදෙන සන්දධෙ.

11 අයි! දර්ශය තත්කි මුත්තරං
භවතො පාතක මිතිප්‍රචොදිතඃ
ප්‍රවිද (ර්ශ) යතිස්ම ශික්ෂයා
නවකං දන්ත චතුෂ්ටයං ශිශුඃ.

---

8 සඃ රාමඃ, ඒ රාමතෙම; ඉහ, මෙහිනැත; ක්ව යාත ඉති, කොයට ගියේදෝහොයි; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙහි; වනිතාභිඃ, අඟනන් විසින්; අනුයුක්තඃ, විචාරණලද්දාවූ, නිජ, ස්වකීයවූ; හස්තපුට, හස්තපුටයෙන්; ආවෘත, වසනලද; ආනනඃ, මුඛ ඇත්තාවූ; අර්භකඃ, බාලතෙම; අලීකනිලීනම්, බොරු සැඟවුම; විදධෙ, කෙළේ.

9 අස්‍ය, මොහුගේ; තන්මුඛම්, ඒ මුඛය; සුරදන්තිනඃ, දිව්‍ය හස්තියක්හුගේ; වදනම් යථා, වදනයක්මෙන්; විබභෞ, හෙබ්බේ; ආහෘත, ගන්නාලද; ධූලි, දූලිඇත්තාවූ; ගණ්ඩයොඃ, කපොලවයෙහි; කරඝෘෂ්ටාඤ්ජනදානම්—කර, හස්තයෙන්; ඝෘෂ්ට, ගටනලද; අඤ්ජන, අඤ්ජන නැමැති; දානම්, මද ඇති; (නොහොත්) කරඝෘෂ්ටාඤ්ජන, හස්තයෙන් ගටනලද අඤ්ජනවැනිවූ; දානම්, මදඇති; දන්ත චතුෂ්ටය, දත් සතරින්; උජ්ජ්වලම්, දිලියෙන්නාවූ; නොහොත් දළ සතරින් දිලියෙන්නාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; (තන්මුඛං සුරදන්තිනො වදනං යථා විබභෞ.)

10 තව, තාගේ; තාතඃ, පියේ; කතරඃ, කවරෙක්ද; උච්‍යතාම්, කියනුලැබේවයි; ඉති, මෙසේ; ධාත්‍රී වචනප්‍රචොදිතඃ—ධාත්‍රී, කිරි මවුන්ගේ; වචන, වචනයෙන්; ප්‍රචොදිතඃ, මෙහෙයනලද්දාවූ; සඃ, හෙතෙම; රුචිරෙණ, මනොඥවූ; කරෙණ, හස්තයෙන්; නිර්දිශන්, දක්වන්නේ; ජගදීශම්, රජහු; ප්‍රමදෙන, සන්තොෂයෙහා; සන්දධෙ, එක්කෙළේ.

11 අයි, කොළ; දර්ශය, දක්වව; තත්, ඒ (දන්ත චතුෂ්ටය); භවතා,

12 ඉතරෙ'පි සරොජශීතලෛ-
ර්මෘදුභිඃ සාඤ්ජන රාජිභිඃ කරෛඃ
ශයනෙ සම්බාහයන් පිතු-
ශ්චරණෞ මාතෘජනෙන චොදිතාඃ.

13 ශයනීයගතස්‍ය භූපතෙඃ
ශිශවඃ ක්‍රොඩ නිවෙශවාඤ්ඡයා
නිශිවර්ධිත මාතෘ සම්මදං
කලහංකොමල ජල්පිතං දධුඃ.

14 ක්‍රමශශ්චාරු ජන්මනොවපුඃ
(පරිවෘද්ධි)ර්මහිතා මහීයසඃ
ප්‍රතිවාසර මායුෂඃක්ෂය-
ස්ත්‍රිදශාරෙ රපි තුල්‍යමාසතුඃ.

15 ධනුෂි ප්‍රති ලබ්ධ පාටවෙ
නෘපතෙ රන්‍යතරෙද්‍යුරාත්මජෙ
භවනං භුවනස්‍ය ශාසිතුඃ
ප්‍රති පේදෙ මුෂිතක්‍රතුර්මුනිඃ.

තාවිසින්; උදුරාත්, මූෂිකයක්හුකෙරෙන්; උපාත්තාඃ ක්ෂිති, ගන් නාලද්දූයි; ප්‍රචොදිතඃ, මෙහෙයනලද්දූවූ; ශිශුඃ, බාලතෙම; නවකම්, අලුත්වූ; දන්ත චතුෂ්ටයම්, දත් සතර; ශික්ෂයා, ශික්ෂායෙන්; ප්‍රවිදශීය තියම, දූක්වී.

12 ඉතරෙපි, සෙස්සෝද; සරොජ ශීතලෛඃ, "පියුම්සේ" සිහිල් වූ; මෘදුභිඃ, මොලොක්වූ; සාඤ්ජනරාජිභිඃ, අඤ්ජන රාජි සහිතවූ; කරෛඃ, හස්තයෙන්; ශයනෙ, ශයනයෙහි; පිතුඃ, පියාගේ; චරණෞ, පාදමය; * මාතෘජනෙන, මාතෘ ජනයා විසින්; චොදිතාඃ, මෙහෙය නලද්දූහු; සම්බාහයන්, හැඹූ.

13 ශිශවඃ, බාලයෝ; නිශි, රාත්‍රියෙහි; ශයනීයගතස්‍ය, යහනට ගියාවූ; භූපතෙඃ, රජහුගේ; ක්‍රොඩනිවෙශ වාඤ්ඡයා, බඩට වැද්දූපිරිස්සෙන්; වර්ධිත, වඩනලද; මාතෘසම්මදම්, මවුන්ට සන්තොෂයන් ඇත්තාවූ; කොමල, කොමලවූ; ජල්පිතම්, බිණීම් ඇති; කලහම්, කලහය; දධුඃ, කළෝ.

14 මහීයසඃ, අත්‍යර්ථයෙන් මහත්වූ; චරු ජන්මනඃ, රාමයාගේ; මහිතා, පූජ්‍යවූ; ක්‍රමශඃ, ක්‍රමයෙන්; වපුඃ (පරිවෘද්ධිඃ, ශරීර) පරිවෘද්ධියද; ත්‍රිදශාරෙරපි, රාවණයාගේද; ප්‍රතිවාසරම්, දවස දවස; ආයුෂඃක්ෂයඃ, ආයුෂක්ෂයද; තුල්‍යම්, සදෘශව; ආසතුඃ, වූ.

15 නෘපතෙඃ, රජහුගේ; ආත්මජෙ, පුත්‍රයා; ධනුෂි, දුන්නෙහි; ප්‍ර

---

* පාදමයෙන්—සන්න.

16 ස්වකිරීට මණිප්‍රභාම්බුභිඃ
ප්‍රථමංක්ෂාලිත පාදපඞ්කජම්
නෘපතිඃ සම්බිභවන්මුනිං
පුනරුක්තෛ(රිව) පාද්‍යවාරිභිඃ.

17 කුශලංපරි පෘච්ඡ්‍ය සර්වගං
මුනි රධ්‍යාසිත රත්නවිෂ්ටරඃ
උපවිෂ්ටමසෞ භුවස්තලෙ
විරතං රාජමුනිං ජගෞ ගිරම්.

18 ස්වජනාදපි ලබ්ධවෛශසෙ
නෘපතිත්වෙ ශඨ භෘත්‍ය සම්පදි
ප්‍රියවාදි රිපාවපිස්ථිතො
නෘප! දිෂ්ට්‍යා කුශලෙන වර්තසෙ

19 විෂතො භව බන්ධ භෙදිනා
දහතශ්චෙතසි යොග වහ්නිනා
නජහාති විපත්ති රඤ්ජනඃ
පරසම්පත්තිෂු නිස්පෘහානපි,

ත්ලබ්ධ, ලද්දාවූ; පාටවෙ (සති), පාටව ඇති කල්හි; අන්‍යතරෙද්‍යුඃ, එක්තරා දවසෙක; මුෂිත, පහරණලද; ක්‍රතුඃ, යාගඇති; මුනිඃ, තපස්වියෙක්; භුවනස්‍ය ශාසිතුඃ, රජහුගේ; භවනම්, ගෙට; ප්‍රතිපෙදෙ, පැමිණියේ.

16 නෘපතිඃ, රජතෙමේ; ස්වකිරිට, ස්වකීයවූ මෞලියෙහි; මණිප්‍රභාම්බුභිඃ, මණිශොභා නැමැති ජලයෙන්; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; ක්ෂාලිත, සෝදනලද; පාදපඞ්කජම්, පාද පද්ම ඇත්තාවූ; මුනිම්, මුනිහු; පුනරුක්තෛ(රිව), පුනරුක්තයන්වැනිවූ; පාද්‍යවාරිභිඃ, පාද්‍යොදකයෙන්; සම්බිභවන්, සම්භාවනා කෙළේ,

17 අධ්‍යාසිත, හිඳිනාලද; රත්නවිෂ්ටරඃ, රුවන් පුටුඇති; * අසෞ මුනිඃ, මේ තපස්වීතෙ ; සර්වගම්, සියල්ලටගියාවූ; කුශලම්, ආරොග්‍යය; පරිපෘච්ඡ්‍ය, විචාරා; විරතම්, වැළැක්කාවූ; භුවස්තලෙ, පෘථිවීතලයෙහි; උපවිෂ්ටම්, හුන්නාවූ; රාජමුනිම්, රජහට; ගිරම්, තෙපළ; ජගෞ, කී.

18 නෘප, රජ; ස්වජනාදපි, බන්ධු ජනයාකෙරෙනුදු; ලබ්ධ, ලද්දාවූ; වෛශසෙ, විනාශඇත්තාවූ; ශඨ, වඤ්චකවූ; භෘත්‍ය සම්පදි, සෙවකසම්පත් ඇත්තාවූ; ප්‍රියවාදි, පිය බණින්නාවූ; රිපෞ, සතුරන් ඇති; නෘපතිත්වෙ, රාජත්වයෙහි; ස්ථිතොපි, සිටියෙහිදු; කුශලෙන, නිදුකින්; වර්තසෙ, පවත්නෙහි, දිෂ්ට්‍යා, යහපති.

19 භවබන්ධභෙදිනා, සංසාර බන්ධච්ඡෙදයකරන්නාවූ; යොගවහ්නි

---

* රුවන්පුටුයෙහි—සන්න.

20 අනුයාන්ති සමන්තතො මබෙ
නිපතච්ඡොණිත වෘෂ්ටයො දිශඃ
පවනාහත වෘන්ත විච්‍යුත
ප්‍රසවාඃ කිංශුක කානනශ්‍රියඃ.

21 සඵුර දර්චිෂි දෙවතා මුඛෙ
ධෘතවෛකඩ්කත සාධනස්‍රුචාම්
මෘශතාමපි නාසතාපසානාං
හුතමද්‍යශ්ව උදස්‍යතෙ රිපුඃ.

22 සදසඃ සමයෙෂු වෘත්තයෙ
විධිනාඃහුත හුතාංශභාජිනාඃ
ශුචිතං ජහිපශ්‍යතොහරං
ගුරුණා රාමශරේණ රාක්ෂසම්.

නා, ධෘත වන්නියෙන්; චෙතසි, සිත්හි; විශතඃ, සතුරන්; දහතඃ, දවන්නාවූ; පර සම්පත්තිෂු, මෙරමාගේ සම්පත්තියෙහි; නිෂ්පෘහාන පි, නිරභිලාෂීදවූ; නඃ, අපි; අද්‍ය, දැන්; විපතන්තිඃ, විපතන්තිතොමෝ; න ජහාති, නොහරි.

20 මඛෙ, යාගයෙහි; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; නිපතත්, හෙන්නාවූ; ශොණිතවෘෂ්ටයඃ, රුධිරවෘෂ්ටි ඇති; දිශඃ, දික්හු; පවන, පවනයෙන්; ආහත, පහරණලදින්; වෘන්ත, නටුවවුයෙන්; විච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; ප්‍රසවාඃ, පුෂ්ප ඇති; කිංශුක කානනශ්‍රියඃ, කැහැල වනයෙක්හි ශ්‍රීන්; අනුයාන්ති, අනුවෙත්.

21 සඵුරත්, බබලන්නාවූ; අර්චිෂි, ජ්වාලා ඇත්තාවූ; දෙවතාමුඛෙ, වන්නි මුඛයෙහි; හුතම්, හෝනාලද දෙය; ධෘත, දරණලද; * වෛකඩ්කත, විකඩ්කතමයවූ; සාධන, සාධනයෙහා; ස්‍රුචාම්, සරළු ඇති; තපස්‍යතාම්, තපස්විවූ; මෘශතාමපි, තබන්නාදවූ; † නඃ, අපට අනාදර කොට; රිපුඃ, සතුරුතෙම; අද්‍යශ්වඃ, අද සෙට; උදස්‍යතෙ, පැහැර ගන්නේයි.

22 සමයෙෂු,සමයෙහි; විධිනා, විධිවූ පරිද්දෙන්; ආහුත, කැඳවනලද්දවූ; හුතාංශභාජිනඃ, යාගකොටස් සෙවුනාවූ; සදසඃ, සභාවගේ; වෘත්තයෙ, පැවැත්ම පිණිස; පශ්‍යතොහරම, චොරවූ; තම්රාක්ෂසම්, ඒ රාක්ෂසයා; ගුරුණා, බරවූ; රාමශරේණ, රාමශරයෙන්; ශුචිඃ, ශුචියෙහි; ජහි, නස.

---

* කරණලද—සන්න.

† මීසතිම්පි, බලන්නාදවූ—සන්න.

23 යජ්වනා (මපි) හිංසිතුංජනං
ක්‍ෂමතෙ නෛෂ රිපුස්ත්වදර්පිතං
ශශිනං මෘග ශත්‍රුරාශ්‍රිතං
නමෘගං ප්‍රාපියතෙහි ජාතුචිත්.

24 උරගා ඉව ඝර්ම පීඩිතාඃ
ක්‍රතු ශත්‍රුව්‍යථිතාස්තපස්විනඃ
උපයාන්ත්‍යුප තාපනාශනං
විපුලං ත්වද්භුජ චන්දනද්‍රුමම්.

25 වයමර්ක කුලෛ (ක) කාශ්‍රයා
නපරං භූපති මාශ්‍රයාමහෙ
නහිජාතු පතන්ති පල්වලෙ
ජලදාවාරිධි පාන ලම්පටාඃ.

26 ත්වදණුප්‍රිය මාශ්‍රයාමහෙ
නපරස්මාදති විස්තරාණ්‍යපි
පයසඃ කණමෙව චාතකො
ජලදා දත්ති බහූනි නාන්‍යතඃ.

---

23 ඉන්ද්‍රරිපුඃ, රාවණතෙම; ත්වදර්පිතම්, තාකෙරෙහි පිහිටියාවූ; යජ්වනාංජනම්, තපස්වි ජනයා; (අපි) හිංසිතුම්, පෙළන්නට; * නක්‍ෂමතෙ, නොපොහොසත්වන්නේය; (එසේමැයි;) මෘගශත්‍රුඃ, සිංහතෙම; ශශිනම්, චන්ද්‍රයා; ආශ්‍රිතම්, ඇසිරුකළාවූ; මෘගම්, මෘගයා; ජාතුචිත්, කිසි කලෙක්හිත්; නප්‍රාපියතෙහි, ප්‍රාපිනා නොකරන්නේමැයි.

24 ක්‍රතු ශත්‍රුඃ, රාක්‍ෂසයන් විසින්; ව්‍යථිතාඃ, පෙළනලද්දාවූ; තපස්විනඃ, තපස්විහු; ඝර්මපීඩිතාඃ, ඝර්මයෙන් පෙළනලද්දාවූ; උරගා ඉව, සර්පයන්මෙන්; උපතාපනාශනම්, සන්තාප නසන්නාවූ; විපුලම්; මහත්වූ; ත්වද්භුජ චන්දනද්‍රුමම්, තාගේ භුජ නැමැති චන්දනද්‍රුමයට; උපයාන්ති, පැමිණෙත්.

25 අර්කකුල, සූර්ය වංශය; එ(ක) කාශ්‍රයාඃ, එකාශ්‍රයකොටඇති; වයම්, අපි; පරම්භූපතිම්, අනික් රජක්හු; නාශ්‍රයාමහෙ, ඇසිරුනොකරමෝ, (එසේමැයි); වාරිධිපාන ලම්පටාඃ—වාරිධිපාන, සාගරපානයෙහි; ලම්පටාඃ, ලොල්වූ; වාරිදාඃ, මෙඝයෝ; පල්වලෙ, මඩවළෙහි; ජාතු, කිසිකලෙක්හිත්; නපතන්ති; නොහෙත්මැයි.

26 ත්වත්, තා කෙරෙන්; අණුප්‍රියම්, මඳවූ ප්‍රියයක්; ආශ්‍රයාමහෙ, ඇසිරුකරම්හ; පරස්මාත්, මෙරමාකෙරෙන්; අතිවිස්තරාණ්‍යපි, අත්‍යර්ථයෙන් විස්තරදවූ; ප්‍රියාණි, ප්‍රියයන්; නාශ්‍රයාමහෙ, ඇසිරුනොකර

---

* කහිංසිතුම්, වෙළෙන්නට—සන්න.

27 නෘපතා විතිවෙදිතාපදා
මුනිනා ජොෂ මගූයත ක්ෂණම්.
මහතාං නකදාචි දර්පිතා
ගුරුනිර්බන්ධ විඝාට සෞඛ්‍යවා.

28 පරිපූත තනුර්ද්විජාශිෂා
ශුභයා (ත්වත්ප්‍රියතා) 'වෘතඃ ස්වයම්.
පෘථුකඃ පෘථුකීර්ත්ති රර්පිතො
භවතිශ්වඃ සමරාය යාස්‍යති.

29 ඉති වසතු මවසතු කාඞ්ක්ෂිණෙ
සමුදා'සෛම සමුදාහෘතප්‍රියඃ
ශරණං ශරණාර්ථිනෙ දදෞ-
(ඍෂයෙ) විශ්ව භුජො නරෙශ්වරඃ.

මෝ; (එසේමැයි;) චාතකඃ, සියොත්තෙමේ; ජලදාත්, මෙඝයාකෙරෙන්; පයසඃ කණමෙව, ජලකණයක්මෙ; අපි, කසි; අභ්‍යෘතඃ, අභිකාක් හු කෙරෙන්; බහූනි, බොහෝවූ; පයාංසි, ජලයන්; නාපති, නො කන්නේයි.

27 නෘපතෞ, රජහු කෙරෙහි; ඉති, මෙසේ; වෙදිත, දක්වනලද; ආපදා, ආපත්තිඇති; මුනිනා, තපස්වීහු විසින්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; ජොෂ මගූයත, නොබිණීමයි; (එසේමැයි;) මහතාම්, මහතුන්ගේ; අර්පිතා, අර්පිතාතොමෝ; කදාචිත්, කිසිකලෙක්හිත්; ගුරු, මහත්වූ; නිර්බන්ධ, ඇවිටියෙන්; විඝට, ඝට්ටවාවූ; සෞඛ්‍යවාන, සුඛිත්වය ඇත්තී නොවේ.

28 ශුභයා, ශුභවූ; ද්විජාශිෂා, බ්‍රාහ්මණයන්ගේ ආශීර්වාදයෙන්; පරිපූතතනුඃ, පවිත්‍ර කරණලද ශරීර ඇති; (ත්වත්ප්‍රියතා, තාගේ) * සෙනෙහයෙන්; ආවෘතඃ, වළඳනාලද්දාවූ; ප්‍රෘථුකීර්ත්තිඃ, මහත්වූ කීර්ත්තිඇති; පෘථුකඃ, බාලතෙමේ; භවති, තා කෙරෙහි; අර්පිතඃ, පිහිටුවන ලද්දේ; ශ්වඃ, සෙට; සමරාය, යුධ පිණිස; ස්වයම්, තෙමේම; යාස්‍ය ති, යන්නේයි.

29 ඉති, මෙසේ; මුදා, සන්තොෂයෙන්; සමුදාහෘතප්‍රියඃ, කියනලද ප්‍රිය ඇති; සඃනරෙශ්වරඃ, ඒ රජතෙමේ; අවසතුකාඞ්ක්ෂිණෙ, වසතු නොකැමැත්තාවූ; ශරණාර්ථිනෙ, ශරණාර්ථිවූ; අස්මෛ (ඍෂයෙ, මේ) තපස්විහට; විශ්වභුජශ්ශරණම්, වහ්නිගෘහය; වසතුම්, වසන්නට; දදෞ, දිනී.

---

* තාත් සපිත්‍රා—සී සන්න.

30 චලිතෙව සුතං තපස්‍යති *
ප්‍රථමාහූත මෘෂෙන්මස්‍යයා
උපනීය චිරාය වර්ජ්ජිතං
ස්වය මඞ්කං ප්‍රියමාදදෙ වචඃ.

31 සමවෙදි යතස්ත්ව දර්ශිනා
කථිතං යද්දුරතික්‍රමං ත්වයා
අවධූය තතස්තදාපදං
චි(නු) බාණෙන කුලොචිතං යශඃ.

32 අවිජිත්‍ය ජයෛෂිණාං සදා
නාභුවඃ ශක්‍යතයා 'නු රක්ෂිතුම්
නානුදිග්ජය සම්භෘතො මහා
විභවො'යං භවතඃ ප්‍රසඞ්ගතඃ.

33 භුවනානි බිභර්ත්ති කශ්චන
ස්වජනානෙව පරඃ ප්‍රයත්නතඃ
ඉතරස්තනුමෙව කෙවලං
ප්‍රභුරන්‍යො භරණෙ'පි නාත්මනඃ.

---

30 තපස්‍යති, තපස්වීහු; චලිතෙ(සති), නික්මුණු කල්හි; ඍෂෙඃ, ඍෂිහට; නමස්‍යයා, නමස්කාර කරණයෙන්; ප්‍රථමාහූතම්; පළමු කොට කැඳවන ලද්දාවූ; සුතඃ, පුත්‍රයාද; චිරාය, බොහෝකලක්; වර්ජ්ජිතම්, තොරකරණ ලද්දාවූ; අඞ්කම්, ඇකයට; ස්වයම්, තෙමේම; උපනීය, පමුණුවා; ප්‍රියංවචඃ, ප්‍රියවූ වචනය; අදදෙ, ගති.

31 යතඃ, යම්හෙයකින්; ත්වදර්ශිනා, තා කැමැත්තාහු විසින්; කථිතම්, කියනලද්දාවූ; යද්වචඃ, යම් වචනයක් ඇද්ද; තත්, ඒ; ත්වයා, තා විසින්; දුරතික්‍රමම්, නොඉක්මිය හැකිවූයේ; සමවෙදි, දන්නා ලදද; තතඃ, එහෙයින්; තදාපදම්, ඔහුගේ ආපත්තිය; බාණෙන, ශරයෙන්; අවධූය, දුරුකොට; කුලොචිතම්, කුලයට උචිතවූ; යශඃ, යසස; චි(නු), රැස්කර.

32 ජයෛෂිණාම්, ජයෛෂීහු සම්බන්ධව; අවිජිත්‍ය, නොදනැ; සදා, හැමකල්හි; භුවඃ, පෘථිවිය සම්බන්ධව; අනුරක්ෂිතුම්, රක්ෂාකරන්නට; නාශක්‍යතයා, නොපිළිවන් බැවින්; දිග්ජය සම්භෘතඃ—දිග්ජය, දිග්විජයෙන්; සම්භෘතඃ, රැස්කරණ ලද්දාවූ; අයම්මහාවිභවඃ, මේ මහත්වූ විභවය; භවතඃ, තොපට; ප්‍රසඞ්ගතොනනු, ප්‍රසඞ්ගායත වේද.

33 කශ්චන, එකෙක්මි; භුවනානි, භුවනයන්; බිභර්ති, උසුලන්

---

* "කර්මණො රොමන්ථතපොභ්‍යාං වර්ත්තිචරො" ඉති ක්‍යඞ්.
පාණිනි. 3. 1. 15.

34 ඉති පක්ෂ චතුෂ්ටයෙ සතීතෙ
රඝවඃ පූර්ව මුදස්‍ය මානිනඃ
න්‍යපයන්ති යශඃ ක්‍රමාගතං
නහි පක්ෂාන්තර සම්පරිග්‍රහාත්.

35 ජන මන්‍ය හිතප්‍රවර්ත්තිනං
ස්වයමෙවාභි සරන්ති සම්පදඃ
නියතං නිජකෘත්‍ය ලම්පටඃ
පුරුෂඃ ස්වාජිත එව හියතෙ.

36 පුරුෂස්‍ය කෘතං භුජද්වයං
ප්‍රවිධාතුං වය මෙව වෙධසා
සුහෘදා මුදයච (වි) විෂා-
මවලෙප ප්‍රතිඝාත මෙවච.

37 ශරණෝපගතං නපාති යො
නහිනස්ති විෂතාං සමුන්නතිම්
නසබාහු රසාධ නක්ෂමො
නර වෘක්ෂ ප්‍රභවඃ ප්‍රරොහකඃ.

නේය; පරඃ, අනිකෙක්; ප්‍රයත්නතඃ, උත්සාහයෙන්; ස්වජනානෙව, ස්වජනයන්ම; බිභර්ති, උසුලන්නේය; ඉතරඃ, අනිකා; කෙවලම්, කෙවලවූ; තනුමෙව, ශරීරයම; බිභර්ති, උසුලන්නේය; අන්‍යඃ අනිකා; ආත්මනඃභරණෙපි, ආත්මභරණයෙහිදු; ප්‍රභුර්න, පොහොසත් නොවන්නේයි.

34 මානිනඃ, මානීවූ; රඝවඃ, රඝුහු, ඉති, මෙසේ; පක්ෂචතුෂ්ටයෙ, පක්ෂචතුෂ්ටය; සතීතෙ(සති), සිටිකල්හි; පූර්වම්, පූර්ව පක්ෂය; උදස්‍ය, හැර; පක්ෂාන්තරසම්පරිග්‍රහාත්, පක්ෂාන්තරයන්ගේ ගැන්මෙන්; ක්‍රමාගතම්, ක්‍රමාගතවූ; යශඃ, යසස, නක්ෂපයන්තිහි, නොනසත්මැයි.

35 අන්‍යහිත, මෙරමාහට හිතයෙහි; ප්‍රවර්ත්තිනම්, පවත්නාවූ; ජනම්, ජනයාකරා; සම්පදඃ, සම්පත්තීහු; ස්වයමෙව, තුමූම; අභිසරන්ති, පැමිණෙති; නියතම්, ඒකාන්තයෙන්; නිජකෘත්‍ය, ස්වකීයවූ කෘත්‍යයෙහි; ලම්පටං, ලොල්වූ; පුරුෂඃ, පුරුෂතෙම; ස්වාජිතඑව, ස්වාජීයෙන්ම; හීයතෙ, පිරිහෙන්නේයි.

36 වෙධසා, බ්‍රහ්මයා විසින්; පුරුෂස්‍ය, පුරුෂයාගේ; භුජද්වයම්, බාහුද්වය; වයමෙව, දෙකක්ම; ප්‍රවිධාතුම්, කරණු පිණිස; කෘතම්, කරණලදී; සුහෘදම්, මිත්‍රයන්ගේ; උදයඃ, අභිවෘද්ධියද, (වි)විෂාම්, සතුරන්ගේ; අවලෙපප්‍රතිඝාතමෙවච, ගර්ව විනාශ කිරීමද යනු; (වය මෙවප්‍රවිධාතුං කෘතම්.)

37 යඃ, යම් බාහුයෙක්තෙම; ශරණෝපගතම්, ශරණයට එළඹි

38 පරකෘත්‍යජඩො යශො'ර්ජ්ජනෙ
ජඨරෛකප්‍රවණො නිරුත්සුකඃ
පශුරෙව බුධෛර් නිගද්‍යතෙ
යවසග්‍රාස නිවෘත්තමානසඃ.

39 නපශුඃ පූරුෂාකෘතිර්යතො
නෘගුණභ්‍රෂ්ටතයා න පූරුෂඃ
විරතව්‍රත පෞරුෂස්පෘහඃ
කිමුකො'පි ද්‍රුහිණෙන නිර්මිතඃ.

40 අකෘතද්විෂ දුන්නතිච්ඡිදඃ
ශ්‍රිත සංරක්‍ෂණ වන්ධ්‍ය කර්මණඃ
පූරුෂස්‍ය නිරර්ථකඃකරඃ
කිලකණ්ඩූයනමාත්‍ර සාර්ථ(කඃ.)

යශු; නපාති, රක්‍ෂානොකෙරේද; ද්විෂතාම්, සතුරන්ගේ; සමුන්නතිම්, උන්නතිය; නභිනත්ති, නොබිඳීද; අසාධනක්‍ෂමඃ, සාධනයට ක්‍ෂමනොවූ; සඃ, හෙතෙම; බාහුර්, බාහුයෙක් නොවෙසි; නරවෘක්‍ෂප්‍රභවඃ, නර වෘක්‍ෂයෙන් උපන්නාවූ; ප්‍රරොහකඃ, අරලුවෙකි.

38 පරකෘත්‍යජඩඃ, පරකෘත්‍යයෙහි ජඩවූයේ; යශොර්ජ්ජනෙ, යශස් රැස්කිරීමෙහි; නිරුත්සුකඃ, නිරභිලාෂ වූයේ; ජඨර, ජඨරයෙහි; ඒකප්‍රවණඃ, ඒකප්‍රවණවූයේ; යවසග්‍රාස, යවසග්‍රාසයෙන්; නිවෘත්ත, වැලැක්කාවූ; මානසඃ, මානස ඇත්තාවූ; පශුරෙව, පශුවූයේම; බුධෛඃ, පණ්ඩිතවරුන් විසින්; නිගද්‍යතෙ, කියනුලැබේ.

39 යතඃ, යම්හෙයකින්; පුරුෂාකෘතිඃ, පුරුෂයන්ට බඳුවූ ආකාර ඇත්තේද; තතඃ, එහෙයින්; පශුර්, ගොණෙක් නොවෙසි; නෘගුණ භ්‍රෂ්ටතයා, මනුෂ්‍ය ගුණයෙන් පිරිහුනුබැවින්; පූරුෂඃ න, පුරුෂයෙක් නොවෙසි; විරත, වැලැක්කාවූ; ව්‍රතපෞරුෂස්පෘහඃ, ව්‍රතපෞරුෂයෙහි අභිලාෂ ඇත්තාවූ; කොපි, කවරෙක්දෝ; ද්‍රුහිණෙන, බ්‍රහ්මයාවිසින්; කිමුනිර්මිතඃ, කුමැයි මවනලදද?

40 අකෘත, නොකරණලද; ද්විෂත්, සතුරන්ගේ; උන්නතිච්ඡිදඃ, උන්නතිච්ඡෙද ඇත්තාවූ; ශ්‍රිත, ආශ්‍රයකලවුන්ගේ; සංරක්‍ෂණ, රක්‍ෂාකිරීමෙන්; වන්ධ්‍ය, සිස්වූ; කර්මණඃ, ක්‍රියාඇති; පූරුෂස්‍ය, පුරුෂයාගේ; නිරර්ථකඃ, නිරර්ථකවූ; කරඃ, හස්තයතෙම; කණ්ඩූයනමාත්‍රසාර්ථ(කඃ)—කණ්ඩූයනමාත්‍ර, කණ්ඩූයනමාත්‍රයකින්; සාර්ථකඃකිල, නොවදෑ. *

---

* මෙයද සන්නපොත්හි ව්‍යාකූලව පැණේ.

41 අශනෙ රසනානි දෙහිනාං
කෘතයොගානි මුඛෙ(ෂු) භූරිශඃ
න නසන්ති තදෙෂු දුල්ලභම්
ප්‍රභූයත්සඤ්ද භයංප්‍රජල්පිතුම්.

42 තවජීවිත සංශයෙෂ්වපි
නපරිත්‍යජ්‍ය මිදං කුලව්‍රතම්
සුලභං ප්‍රතිජන්ම ජීවිතං
හෘදයං ධර්ම්ම රතං (හි) දුල්ලභම්.

43 (සම්ධත්ව) මභිව්‍රජත්‍ය (සා-
ව)භිෂෙකොත්සව දුන්දුභිඃ ක්ෂණාත්
ඉතිපාතිනි ජීවිතෙකථං
සුඛමාලම්බ්‍ය සෘජන්ති සත්පථම්.

44 යශසිව්‍රජ යත්න මුජ්ඣිත
ස්වසුඛප්‍රීති රුපෙහිවා තපඃ
අධිගම්‍ය මසාර මස්ථිරං
විෂයාස්වාද සුඛංපශොරපි.

---

41 දෙහිනාම්, සත්වයන්ගේ; මුඛෙ(ෂු), මුඛයෙහි; භූරිශඃ, බොහෝසේ; අශනෙ, කෑමෙහි; කෘත, කරණලද; යොගානි, අභියොග ඇති; රසනානි, ජිහ්වාවෝ; නනසන්ති, * නැත්තෝ නොවෙති; එෂු, මොවුන්ගේ අතුරෙහි; [illegible], [illegible]; අභයම්, අභය; ප්‍රජල්පිතුම්, කියන්නට; ප්‍රභූසත්, පොහොසත්වන්නේද; තත්, එසේවූ (රසන)යෙක්; දුර්ලභම්, දුර්ලභයි.

42 ජීවිත සංශයෙෂ්වපි (සත්සු), ජීවිත සංශයක් ඇති කල්හිත්; තෙ, තා සම්බන්ධව; ඉදං කුලව්‍රතම්, මේ කුලව්‍රතය; නපරිත්‍යජ්‍යම්, නොහැරියයුත්තේයි; ප්‍රතිජන්ම, ජන්මයෙහි; ජීවිතම්, ජීවිතය; සුලභම්, සුලභය; ධර්මරතම්, ධර්මයෙහි ඇලුනාවූ; හෘදයම්, හෘදය; දුල්ලභං(හි), † දුල්ලභමැයි.

43 (අසෞ) අභිෂෙකොත්සව දුන්දුභිඃ, (මේ) අභිෂෙකොත්සව දුන්දුභියද; ක්ෂණාත්, ඇසිල්ලකින්; (සම්ධත්වම්, දර) බවට; ‡ අභිව්‍රජති, යෙයි; ජීවිතෙ, ජීවිතය; ඉතිපාතිනි (සති), මෙසේ නස්නා කල්හි; සුඛම්, සුවය; ආලම්බ්‍ය, එල්බ; සත්පථම්, සන්මාර්ගය; කථංසෘජන්ති, කෙසේ හරිද්ද.

44 උජ්ඣිත, දුරුකරණලද; ස්වසුඛප්‍රීතිඃ, ස්වසුඛයෙන් ප්‍රීති ඇත්

---

* "වෛනශ්‍යෙ ප්‍රකෘතෙර්දීර්ඝංසූචයති" ඉතිමධුකොෂ පඤ්ජිකා.

† දුල්ලභම්—සන්න.

‡ සවඩිළු බවට—සන්න.

45 යශසා සුකෘතෙන් සඞ්ග්‍රහො
නියතං ධර්‍මමුපාර්ජ්ජිතොයශඃ
අනුගච්ඡ තදෙක සඞ්ග්‍රහා-
දුභයං ලභ්‍ය මිතිහ සත්පථම්.

46 නනුතාව දිහෛව සජ්ජන
ප්‍රතිරක්ෂාවිධි ගම්‍යමක්ෂයම්
ඵලමින්දු කරොප රඤ්ජිත
ප්‍රහසත්කෞමුද කොමලං යශඃ.

47 ප්‍රතිපද්‍ය තපොවනං යුධි-
ප්‍රයතස්තං සහ කෞශිකෙනතත්
(ජඝි සං) යමිනාං නිවර්හිකාං
සහසොග්‍රං තමුදග්‍ර වික්‍රමඃ.

තෙහි; යශසි, යශස්හි; යත්නම්, උත්සාහයට; ව්‍රජ, යා; තපොවා, තාපසටහෝ; උපෛති, පැමිණෙයි; * අසාරම්, නිස්සාරවූ; අස්ථිරම්, අස්ථිරවූ; විෂයාස්වාද සුඛම්, විෂයාස්වාද සුඛය; පශොරපි, පශුහු සම්බන්ධවද; අධිගම්‍යම්, පැමිණියයුත්තේයි.

45 යශසා, යශසින්; සුකෘතෛඃ, සුකෘතියගේ; සඞ්ග්‍රහොන, සඞ්ග්‍රහයක්නැත; ධර්මම්, ධර්මය; උපාර්ජිතඃ, රැස්කරන්නාහට; යශඃ, යශස; නියතම්, නියතය; ඉහ, මෙහිලා; එක සඞ්ග්‍රහාත්, එකක්හු ගේ ගැන්මෙන්; තදුභයම්, ඒදෙක; ලභ්‍යමිති, ලැබියයුත්තේයයි; සත්පථම්, සන්මාර්ගය; අනුගච්ඡ, අනුවා.

46 සජ්ජන, සත්පුරුෂයන්ගේ; ප්‍රතිරක්ෂාවිධි, රක්ෂාවිධියෙන්; ගම්‍යම්, පැමිණියයුතුවූ; අක්ෂයම්, ක්ෂයනැත්තාවූ; ඉන්දුකර, චන්ද්‍ර මරීචියෙන්; උපරඤ්ජිත, රඳනාලද්දවූ; ප්‍රහසත්, පිපෙන්නාවූ; කෞමුද, කුමුදුසේ; කොමල, කොමලවූ; යශඃ, යසසතෙම; ඉහෛව, මෙහිම; තාවත්, පළමුකොට; ඵලංනනු, ඵලවේද; (මෙහි "නනු" යනු අනුනයවාචීයි.)

47 ප්‍රයතඃ, පූතාත්මවූ; උදග්‍ර, උඩඟුවූ; වික්‍රමඃ, වික්‍රම ඇති; ත්වම්, තෝ; කෞශිකෙන සහ, කෞශිකයාහා එක්ව; සහසා, වහා; තත්, තපොවනම්, ඒ තපොවනයට; ප්‍රතිපද්‍ය, පැමිණ; (සං)යමිනාම්, තපස්වීහු සම්බන්ධව; නිවර්හිකම්, නසන්නාවූ. උග්‍රම්, දරුණුවූ; තම්, ඔහු; යුධි, යුද්ධයෙහිලා;(ජඝි,) † නසා.

---

* උපෛති, පැමිණේ—සන්න.

† හාක්‍රත—සන්න.

48 පිතුරිත්ථ මනාකුලං වච-
ස්තදුපශ්‍රුත්‍ය නනාමපාදයොඃ
සහසිඬවනං සියාසුනා
සමරයා වරජෙන රඝවඃ.

49 තමසිසද්ධුර දංශුමද්ද්‍යුති
ප්‍රහෘතෙ සංසදිසෞඛරාත්‍රිකඃ
යතයෙ නිරසීයතත් සුතෞ
නෘපතිර්මන්ත්‍ර පවිත්‍රදංශිතෞ.

50 අනුජග්මතු රන්‍ව වර්ත්මණෞ
හෘදයෛඃපෞර ජනස්‍ය රාඝවෞ
මුනිමෙන මනාකුලාතුරෛ-
රනුයාතා වශ්‍යෛක චින්තයා.

51 යමිනඃපථිචෛති හාසිකා-
(දුප)ශෘණ්වන් විවිධාශ්‍රයාඃ කථාඃ
කලමර්ථං නවිවෙද රාඝවො
බලයා'නීත බලඃ සවිද්‍යයා.

---

48 රාඝවඃ, රාමතෙම; පිතුඃ, පියාගේ; ඉත්ථම්, මෙසේ; අනාකුලම්, අනාකුලවූ; තවචඃ, ඒ වචනය; උපශ්‍රුත්‍ය, අසා; සමරයා, සුබපිණිස; සිඬවනම්, සිඬවනයට; සියාසුනා, යාච්වූ; අවරජෙන සහ, මලුහා එක්ව; පාදයොඃ, පාදවයෙහි; නනාම, වැන්දේ.

49 තමසි, අන්ධකාරය; සද්ධුරත්, බබලන්නාවූ; අංශුමද්ද්‍යුති, සූර්‍ය්‍ය රශ්මියෙන්; ප්‍රහෘතෙ (සති), පහරණලද කල්හි; සංසදි, සභායෙහි; සෞඛරාත්‍රිකඃ, සුබ රාත්‍රි පුළුවුස්නාවූ; නෘපතිඃ, රජතෙම; මන්ත්‍ර පවිත්‍ර, මන්ත්‍රයෙන් පවිත්‍රකොට; දංශිතෞ, කවචිතවූ; සුතෞ, පුත්‍රයන් දෙදෙනා; යතයෙ, තපස්විහට; නිරසීයතත්, පාවාදිනි.

50 අන්‍වවර්ත්මණඃ, අන්‍වවර්ත්මවූ; පෞරජනස්‍ය, පෞරජනයාගේ; අයිව, අයිවයාගේ; ඒකචින්තයා, ඒකචින්තායෙන්; ආකුලෛඃ, ආකුලවූ; ආතුරෛඃ, ආතුරවූ; හෘදයෛඃ, හෘදයෙන්; අනුයාතෞ, අනුවයනලද්දාවූ; රාඝවෞ, රාඝවයෝ දෙදෙන; එනම්මුනිම්, මේ මුනිහු; අනුජග්මතුඃ, අනුව ගියෝ.

51 පථිච, මාර්ගයෙහිද; ඓතිහාසිකාත්, පුරා වෘත්ත දන්නාවූ; යමිනඃ, තපස්විහුකෙරෙන්; විවිධාශ්‍රයාඃ, විවිධ වස්තු ආශ්‍රයවූ; කථාඃ, කථාවන්; (උප) ශෘණ්වන්, අසන්නාවූ; බලයා විද්‍යයා, බලානම් විද්‍යායෙන්; * ආනීත, එළවනලද; බලඃ, ශක්තිඇති; සඃරාඝවඃ, ඒ රාම තෙම; කලමර්ථම්, කලමර්ථය; නවිවෙද, නොදති.

---

* "උත්සාහ බලයොර්ඃබිඃ පරශක්ත්‍යභිශ්ශුතා, න බාධාක්ෂුත් පිපාසාභ්‍යාං යතස්සා කථිතා බලා" ඊ මඤ්ජුෂිකාදියෙහි කියනලද අනුසස්ඇති (මන්ත්‍ර) විද්‍යාව "බලා" නම්.

52 අථවජ්‍රභෘතඃ සුහෘද්‍රුහො
විජයොයඃ සතපනෙන විශ්‍රුතඃ
නෘවරෙ නි(ජ) ගාද තත්පුරං
පිශිතාශි නිහතං නිරීක්ෂ්‍යසඃ.

53 නාහුනකති පුරා පුරශ්‍රියං
පරිතඃ කීර්ණ්ණ කරඞ්ක සඞ්කරා
අවිමග්න (ශිරඃ) කපාල (දෘග්)
විවරප්‍රොද්ගත ශාඞ්වලාමහී.

54 එණිභිඃ ප්‍රතිබිම්බ මාතරඃ
ශිතිභිර්නිතාන්ත ශිරො'වලම්බිභිඃ
රචිතෛ රිවවෙණිබන්ධනෛ-
ර්විරහා දස්‍ය පුරස්‍ය ශාසිතුඃ.

55 භුවිභොගිනිභං විලොකයං-
ස්තුටුමොහාර මහායසීවෙපථුඃ
හරිහස්ත හතස්‍ය දන්තිනඃ
කර රන්ධ්‍රෙ නිභෘතං නිලීයතෙ.

---

52 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; යඃවිජයඃ, යම් විජයෙක්තෙම; සුහෘද්‍රුහඃ, සුහෘද්ද්‍රොහකළාවූ; වජ්‍රභෘතඃ, ශක්‍රයාගේ; සතපනෙන, නැහැමෙන්; විශ්‍රුතඃ, ප්‍රසිඬ; පිශිතාශි, රාක්ෂසිය විසින්; නිහතම්, නසනලද්දාවූ; තත්පුරම්, ඒ පුරය; නිරීක්ෂ්‍ය, බලා; සඃනෘවරඃ, ඒ රජතෙම; නි(ජ) ගාද, කී.

53 පරිතඃ, හාත්පසින්; කීර්ණ්ණ, විසුලාවූ; කරඞ්ක, ඇටසැකිල්ලකින්; සඞ්කරා, ගැවසීගත්තාවූ; අවමග්න, ගැලුනාවූ; (ශිරඃ) කපාල, ශිරඃකපාලයෙහි; (දෘග්) විවර, නෙත්‍ර විවරයෙන්; ප්‍රොද්ගත, නැංගාවූ; ශාඞ්වලා, ලාතණ * ඇති; මහී, පෑළවිතොමෝ; පුරා, පෙර; පුරශ්‍රියම්, පුරශ්‍රිය; නාහුනකති, රක්ෂානොකෙරේ.

54 ප්‍රතිබිම්බ මාතරඃ, ප්‍රතිබිම්බ මාත්‍රහු; ශිතිභිඃ, කළුවූ; ශිරොවලම්බිභිඃ, සිරස එලෙන්නාවූ; එණිභිඃ, සපියන් කරණකොටගෙන; අස්‍ය පුරස්‍යශාසිතුඃ, මේ පුරය ශාසිතෘහුගේ; විරහාත්, විරහයෙන්; රචිතෛඃ, කරණලද්දාවූ; වෙණිබන්ධනෛරිව, වෙණි බන්ධනයෙන් මෙන්; භාන්ති, හොබිත්.

55 තුටුමඃ, උකුරුතෙම; භුවි, පෑළවියෙහි; භොගිනිභම්, සර්පයක්හු හා සදෘශවූ; හාරම්, මුත්හර; විලොකයන්, බලන්නේ; අහායසී, නොහැරපියහැක්කාවූ; වෙපථුඃ, වෙවුලුම් ඇත්තේ; හරි, සිංහයක්හුගේ; හස්ත, හස්තයෙන්; හතස්‍ය, නසනලද්දාවූ; දන්තිනඃ, හස්තියක්හුගේ; කරරන්ධ්‍රෙ, හස්තරන්ධ්‍රයෙහි; නිභෘතම්, නිශ්චලව; නිලීයතෙ, සැඟවේ.

---

* හීතණ—සන්න.

56 ප්‍රතිමා විශදෙන ලූතිකා
පටලෙනාවෘත දෘෂ්ටිරීක්ෂ්‍යතෙ
රුදිතෛරිව පුෂ්පිතෙක්ෂණා
විපුලත්‍රාස කෘතෛරනෙකශඃ.

57 ශලථ භිත්ති විරූඪ භූරුහ
(ස්ථිර) මූලාග්‍ර විනිර්ගමක්ෂතම්
ස්ඵුටතීව භෘශං ශුචා'තුරං
හෘදයං තද්ගෘහ චිත්‍රයොෂිතාම්.

58 නකුලඃ පරිජීර්ණ වෛබුධ
ප්‍රතිබිම්බානන මධ්‍ය රන්ධ්‍රතඃ
පරිකර්ෂයති ක්‍රුධා යථා
ස්ඵුරිතං තද්‍රසනාං සරීසෘපම්.

59 ඉති ජල්පති තත්‍ර රක්ෂසි
පුරතඃ ප්‍රාදු රභූද් (ශි)දෙලිමා
මකරාකර පාංසි ධාමභිඃ
ක්ෂතයක්ෂාකෘති රුග්‍ර විග්‍රහා.

---

56 විශදෙන, ධවලවූ; ලූතිකාපටලෙන, මකුළු සවුවෙකින්; ආවෘත, වසනලද; දෘෂ්ටිඃ, ඇස්ඇති; ප්‍රතිමා, ප්‍රතිමාතොමෝ; විපුල, මහත්වූ; ත්‍රාස, භයින්; කෘතෛඃ, කරණලද්දවූ; අනෙකශඃ, නොඑක් පරිද්දෙන්; රුදිතෛඃ, හැඬීමෙන්; පුෂ්පිතෙක්ෂණෙව, පුෂ්පිතවූ ඊක්ෂණ ඇත්තියකමෙන්; ඊක්ෂ්‍යතෙ, දක්නාලැබේ.

57 ශලථ, ශිථිලවූ; භිත්ති, භිත්තියෙහි; විරූඪ, හටගත්තාවූ; භූරුහ, වෘක්ෂයන්ගේ; (ස්ථිර,) ස්ථිරවූ; මූලාග්‍ර, මූලාග්‍රයන්ගේ; විනිර්ගම, නික්මීමෙන්; ක්ෂතම්, ක්ෂතවූ; තත්, ඒ පුරයාගේ; ගෘහ, ගෘහයෙහි; චිත්‍රයොෂිතාම්, චිත්‍රයොෂිතුන්ගේ; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; ශුචා, ශොකයෙන්; ආතුරම්, ආතුරවූ; හෘදයම්; හෘදය; ස්ඵුටතීව, පැලෙයිසිතම්.

58 නකුලඃ, නකුලතෙම; පරිජීර්ණ, දිරාගියාවූ; වෛබුධ, විබුධප්‍රතිබද්ධවූ; ප්‍රතිබිම්බ, ප්‍රතිබිම්බයාගේ; ආනනමධ්‍ය, මුඛ මධ්‍යයෙහි; රන්ධ්‍රතඃ, රන්ධ්‍රයෙන්; ස්ඵුරිතම්, සැලෙන්නාවූ; සරීසෘපම්, සර්පයා; තත් * ඔහුගේ; රසනාම්යථා, ජිහ්වාවමෙන්; ක්‍රුධා, රොෂයෙන්; † පරි කර්ෂයති, අදනේයි.

59 තත්‍ර, ඒ රම්‍යයා; ඉති, මෙසේ; ජල්පති (සති), බණන කල්හි;

---

* තස්‍ය—සන්න.
† ක්‍රුධා, රොෂයෙන්මෙන්—සන්න.

60 නවකෘත්ත විලාසිනී කර
ප්‍රසවොත්තංස විභූෂිතානනා
නෘශිරස්සතති මෙඛලා ගුණ-
ස්ඵුරණක්‍රූර (කටු) ඣණත්කටිඃ

61 පරිතඃ ස්ඵුර දන්ත්‍ර පාශ්‍ය (යා)
පරිණද්ධාකුල කෙශ සන්තතිඃ
ඝනශොණිත පඞ්ක කුඞ්කුම
ප්‍රවිලිප්තස්තන කුම්භ භීෂණා.

62 ඉති තා මති භීමදර්ශනා-
මභිවීක්ෂ්‍ය භයතස්තපොධනම්
ධනුෂො රවනී භූජස්සුතෞ
සපදින්‍යස්ත ශර වතිෂ්ඨතාම්.

(භි)දෙලිමා, පැලෙන්නාවූ; මකරාකරපායි,' අගස්ත්‍යයාගේ; ධාමභිඃ, තෙජසින්; ක්ෂත, නසනලද, යක්ෂාකෘතිඃ, යක්ෂාකාර ඇති; උග්‍ර, දරුණුවූ; විග්‍රහා, ශරීර ඇති, රාක්ෂසී, රාක්ෂසීතොමෝ; පුරතඃ, අභිමුඛයෙන්; ප්‍රාදුරභූත්, පහළවූ.

60 නව, අලුත්; කෘත්ත, කඩනලද; * විලාසිනී, අඟනන්ගේ; කර, හස්තනමැති; ප්‍රසවොත්තංස, ප්‍රසවොත්තංසයෙන්; විභූෂිත, හොබවනලද; ආනනා, මුඛ ඇත්තී; නෘශිරස්සතති, මනුෂ්‍ය ශිරස්සතතියෙන් (කරණලද); මෙඛලාගුණ, මෙඛලා ගුණයාගේ; ස්ඵුරණ, සැලීමෙන්; ක්‍රූර, ක්‍රූරවූ; (කටු,) කර්කශවූ; ඣණත්, හඬන්නාවූ; කටිඃ, උකුළ ඇත්තී.

61 ස්ඵුරත්, බබලන්නාවූ; අන්ත්‍ර පාශ්‍ය(යා), අන්ත්‍රපාශ සමූහයෙන්; පරිතඃ, හාත්පසින්; පරිණද්ධ, වෙළඳනාලද්දාවූ; ආකුල, ආකුලවූ; කෙශ සන්තතිඃ, කෙශ සමූහ ඇත්තී; ඝන, ඝනවූ; ශොණිත පඞ්ක, රුධිර පඞ්ක නැමැති; කුඞ්කුම, කුඞ්කුමයෙන්; ප්‍රවිලිප්ත, ගල්වනලද; ස්තන කුම්භ, ස්තන කුම්භයෙන්; භීෂණ, භයඞ්කරවී.

62 අවනීභූජස්සුතෞ, රාජ පුත්‍රයෝ දෙදෙන; ඉති, මෙසේ; අති භීමදර්ශනාම්, අත්‍යර්ථයෙන් භයඞ්කරවූ දර්ශනඇති; තාම්, ඈ; අභිවීක්ෂ්‍ය, දැක; සපදි, එකෙණෙහි; ධනුෂොඃ, ධනුවෙහි; න්‍යස්තශරෞ, පිහිටුවනලද ශර ඇත්තාහු; තපොධනම්, තපස්වීහු; උභයතඃ, දෙපාර්ශවයෙහි; අතිෂ්ඨතාම්, සිටියෝ.

---

* කෘත්‍ය, කරණලද—සී ඇතම් පොතෙක.

63 ස වශිෂ්ඨ තනූජ පාතිත
ක්‍ෂිතිපස්වර්වසතිප්‍රදෙමුනිඃ
ඝෘණිනො නෘපතෙර්ජගාවිදං
තනයංවීක්‍ෂ්‍ය කෘතස්මයො වචඃ.

64 ඉති සාර්වජනීන සම්පදඃ
ප්‍රලයංදෙශවරස්‍ය (කු)ර්වතීම්
න නිහත්‍ය ශරෙණ සූරිභි-
ස්ත්වම ධාර්මිම් ධ්‍රුවමෙෂගීයසෙ.

65 ශත මන්‍යුර වර්ණ්‍යවෘත්තයෙ
නවධඃ සෙත්‍රාණ ඉතිප්‍රචින්තයන්
(නි)ජඝාන විරෙචනාත්මජාං
කුලිශෙන ත්‍රිදිවස්‍ය ශාන්තයෙ.

66 වනිතා වපුෂිවිෂජ්ජනෙ
පුරුෂාකාර විශෙෂිතෙ'පිවා
නාහි භද්‍ර කරං ශරීරිණාං
ප්‍රකෘතෙ (ස්‍යාත්) කරුණා වලම්බනාම්.

---

63 වශිෂ්ඨතනූජ, බෘහස්පතිහු විසින්; පාතිත, හෙළනලද; ක්‍ෂිතිප, රජහට; ස්වර්වසති ප්‍රදඃ, දිව්‍යලොක නිවාස දුන්නාවූ; සමුනිඃ, ඒ මුනිතෙම; ඝෘණිනඃ, ඝෘණා ඇත්තාවූ; නෘපතෙඃ, රජහුගේ; තනයම්, පුත්‍රයා; වීක්‍ෂ්‍ය, බලා; කෘතස්මයඃ, කරණලද සිනා ඇත්තේ; ඉදං වචඃ, මේ වචනය; ජගෞ, කී.

64 ඉති, මෙසේ; සාර්ව ජනීන, සියලු ජනයහට හිතවූ; සම්පදඃ, සම්පත්ති ඇති; දෙශරස්‍ය, දෙශවරයහට; ප්‍රලයම්, විනාශය; (කු) ර්වතීම්, කරන්නිය; ශරෙණ, ශරයෙන්; නනිහත්‍ය, නොනසා; ඒ ත්වම්, මේ තෝ; සූරිභිඃ, පණ්ඩිතවරුන් විසින්; ධ්‍රැවම්, ඒකාන්තයෙන්; අධාර්මි, * අධර්මචරවූයෙහි; ගීයසෙ, කියනුලැබෙහි.

65 ශතමන්‍යුඃ, ශක්‍රතෙම; සෙත්‍රාණඃ, සත්‍රී ප්‍රතිබද්ධවූ; වධඃ, වධය තෙම; අවර්ණ්‍ය වෘත්තයෙ නෙති, අවර්ණ්‍ය වෘත්තිය පිණිස නොවෙයි; ප්‍රචින්තයන්, සිතන්නේ; ත්‍රිදිවස්‍ය, දිව්‍යලොකයට; ශාන්තයෙ, ශාන්ති පිණිස; විරෙචනාත්මජාම්, සූර්‍ය්‍ය පුත්‍රිය; කුලිශෙන, වජ්‍රායුධයෙන්; (නි) ජඝාන, පහළී.

66 ප්‍රකෘතෙ, (පහරණට) පටන්ගත්තාවූ; විෂජ්ජනෙ, ශත්‍රැ ජ

---

* අධාර්මිකඃ—සන්න.

67 තුලයන්ති න සාධවඃ සුඛෙ
ජගතො ලූනවතශ්චිරජීවිතම්
යුවතෙරපි රාම! සාධවො
විෂතීතාප මගුණ්‍යවෘත්තිභිඃ.

68 රණෙ අභ්‍යුදිතෙ ධනුර්භෘතො-
ර්භවතොඃ පෞරුෂරොෂචිත්තයොඃ
අපි විත්ථ ඉදං යශශ්ශ්‍රියං
නභජන්ති තපො ධනාසිෂා.

69 විජවෘධ නිෂෙවණක්ෂමං
යුවයොරායුධ යුධ තන්ත්‍රයොඃ
නවිරොචන (වංශ) ජන්මනො-
ර්මහතොඃ ශ්‍රෞත්‍ර මිදං විරජ්‍යතෙ.

නයාඃ; වනිතා වපුෂි(වා), ස්ත්‍රී ශරීර ඇති කල්හිදු; පුරුෂාකාර විශෙෂි තෙපිවා, පුරුෂාකෘතියෙන් විශෙෂිත කල්හිදු; කරුණාවලම්බනම්, කරුණාව එල්බීම; ශරීරිණම්, ශරීරීන්ට; භද්‍රකරං නහි(සන්ත්), භද්‍ර යක්කරන්නේ නොවේමැයි.

67 රාම, රාමය; සාධවඃ, සත්පුරුෂයෝ; ජගතඃ, ලොවට; සුඛෙ, සුඛ නිමිත්තකොට; යුවතෙරපි, අඟනකගේද; චිරජීවිතම්, බොහෝ කලක් සිටීම; ලූනවතඃ, නසන්නහුගේ; විෂතීතාපම්, සැතිරියන් තවන්නාවූ; වික්‍රමම්, වික්‍රමය; අගුණ්‍ය වෘත්තිභිඃ, ගුණනැත්තාවුන් ගේ වෘත්තිහා; නතුලයන්ති; සමනොකෙරෙත්.

68 රණෙ, යුධය; අභ්‍යුදිතෙ(සති), පහළවූ කල්හි; පෞරුෂ, එඩි හා; රොෂ, රොෂහා; චිත්තයොඃ, ධනකොටඇත්තාවූ; ධනුර්භෘතොඃ, ධ නුර්ධරවූ; භවතොඃ, තොපදෙදෙනාගේ; තපොධනාසිෂා, තපස්වියක් හුසේ හැසිරීම් රිසිතොමෝ; යශශ්ශ්‍රියම්, යශශ්‍රී; නභජන්තිති, නො සෙවිනී යන; ඉදමපි, මෙද; විත්ථ, දන්නහු.

69 ආයුධ යුධ තන්ත්‍රයොඃ, ආයුධ යුධය ප්‍රධානකොට ඇති; විරො චන (වංශ) ජන්මනොඃ, සූර්‍ය්‍ය වංශයෙහිවූ; මහතොඃ, මහත්වූ; යුව යොඃ, තොපදෙදෙනාගේ; විජවෘධ, බ්‍රාහමණ වෘධයන් විසින්; නි ෂෙවණ, සෙවීමට; ක්ෂමම්, ක්ෂමවූ; ඉදංශ්‍රෞත්‍රම්, මේ ශ්‍රෞත්‍රය; නවි රජ්‍යතෙ, නොහොබනේසි.

70 ඉතිමුනිචොදිතො හෘදි සුකෙතුසුතා භිදුර්ණා
රක්ෂපතී රක්ෂිණො දශනිපාත පටුධ්වනිනා
සද්‍රු(වි)ත කුචාන්තර සුවදසෘක් ස්‍රුතිනඃ කරණාත්
ප්‍රථම මපායයුර්ක්ෂාදසවො නු ශරො (නු) වහිඃ.

71 සෘෂිරිති විශනාශාතවිධි සඤ්චිත සද්‍යශසං
තනුජ මයොජයද්දශරථස්‍ය සුරශත්‍රු ගණෛඃ
අසුරනිශාචර ක්ෂතජ පාන පරෛර්විකස-
ල්ලසිතහුතාශන ද්‍යුති පිශඞ්ගිත දිග්වදනෛඃ.

72 වදන විනිර්ගත ජ්වලිත වහ්නි ශිඛා විතතෙ-
රුපගත වත්‍යරම මථ තානි තතානි රුචා
ශශධර ඛණ්ඩකොණ කුටිලස්ඵුට කොටි ඛරං
දශන චතුෂ්ටයං පෘථු දධන්ති වහිඃ ප්‍රසෘතම්.

---

70 රක්ෂපතිඃ, රාක්ෂතෙම; ඉති, මෙසේ, මුනිචොදිතඃ, මුනිහු විසින් මෙහෙයනලද්දේ; සුකෙතුසුතාම්, සුකෙතුපුත්‍රිය; හෘදි, ලෙහි; අශනිපාත, සෙනහිමක්සෙයින්; පටු, ව්‍යක්තවූ; ධ්වනිනා, ධ්වනි ඇති; ඉෂුණා, ශරයෙන්; අක්ෂිණොත්, පහළි; සද්‍රු(වි)ත, පලනලද; කුචාන්තර, තන අතුරෙන්; සුවත්, වැහෙන්නාවූ; අසෘක්ස්‍රුතිනඃ, රුධිරස්‍රුති ඇති; කරණාත්, ශරීරයෙන්; තදසවඃ, ඇගේ ප්‍රාණයෝ; වහිඃ, පිටතට; ප්‍රථමම්, පලමුකොට; අපායයුර්නු, ගියෝද්‍යෝහෝ; ශරඃ, ශරයතෙම; (වහිඃ, පිටතට; ප්‍රථමම්, පලමුකොට; අපායයෞනු, ගියේද්‍යෝහෝ.)

71 සෘෂිඃ, සෘෂිතෙම; ඉති, මෙසේ; විශනාශාතවිධි, විශනාශාත විධියෙන්; සඤ්චිත, රැස්කරණලද; සත්, මනාවූ; යශසම්, යශස් (ඇති;) දශරථස්‍ය තනුජම්, දශරථ පුත්‍රයා; අසුර, අසුරයන්ගේහා; නිශාචර, රාක්ෂසයන්ගේ; ක්ෂතජපාන, රුධිරපානයෙහි; පරෛඃ, තත්පරවූ; විකසත්, පැතිරෙන්නාවූ; ලසිත, තෙවුනාවූ; හුතාශනද්‍යුති, වහ්නි ශොභායෙන්; පිශඞ්ගිත, පිඟුවන් කරණලද; දිග්වදනෛඃ, දිඞ්මුඛ ඇති; සුරශත්‍රුගණෛඃ, දිව්‍යයුධ සමූහයෙන්; අයොජයත්, යෙදී.

72 වදන, මුඛයෙන්; විනිර්ගත, නික්මුණාවූ; ජ්වලිත, දිලියෙන්නාවූ; වහ්නිශිඛා විතතෙඃ, වහ්නිශිඛා විතතියගේ; රුචා, ශොභායෙන්; තතානි, පතළාවූ; වහිඃප්‍රසෘතම්, පිටතට නික්මුණාවූ; පෘථු, ව්‍යක්තවූ; ශශධර ඛණ්ඩ, චන්ද්‍ර ඛණ්ඩයෙහි; කොණ, කොණසේ; කුටිල, වක්‍රවූ; සඵුට, ව්‍යක්තවූ; කොටි, කොටියෙන්; ඛරම්, කර්කශවූ; දශන චතුෂ්ටයම්, දත් සතර; දධන්ති, උසුලන්නාවූ; තානි, ඒ අසත්‍රයෝ; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; රමම්, රාමයා කරා; උපගතවන්ති, පැමිණියෝ.

73 රක්ෂො හව්‍ය හවිර්භුජං (සහ්) තථා සන්ධුක්ෂ ශස්ත්‍රෙන්ධනෛඃ
ප්‍රත්‍යුද්ගම්‍ය සුදූරමෙව හරිණෛ රන්විය්මානො වනිඃ
ඡෙදෂ්ය ප්‍රසෘතෛ රසෙකිම ලතා ජාලප්‍රවාලශ්‍රියඃ
කූජත් කොකිල මාශ්‍රමස්‍ය නිකටං සායම ප්‍රපෙදෙ මුනිඃ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ රාමොපපත්තිර්නාම)
චතුර්දශඃ සර්ගඃ.

---

73 (සන්)මුනිඃ, (ඒ) මුනිතෙම (වනාහී); රක්ෂඃ, රාක්ෂස නැමැති; හව්‍ය, යාගද්‍රව්‍යයට; හවිර්භුජම්, වහ්නිවූවනු හෙවත් ගිනියා; ශස්ත්‍රෙන්ධනෛඃ, ශස්ත්‍රනමැති ඉන්ධනයෙන්; තථා සන්ධුක්ෂ, * එසේ දල්වා; අසෙකිම, අසෙකයෙන් නිවෘත්තවූ; (දිය වත්නොකිරීමෙන් වඩනාවූ;) ලතාජාල, ලතා සමූහයාගේ; ප්‍රවාලශ්‍රියඃ, ප්‍රවාලශ්‍රියගේ; ඡෙදස්‍ය, ඡෙදය පිණිස; වනිඃ,පිටතට; ප්‍රසෘතෛඃ, නික්මුනාවූ; හරිණෛඃ, මෘගයන් විසින්; සුදූරමෙව, ඉතාදුරම; ප්‍රත්‍යුද්ගම්‍ය, පෙර ගමන්කොට; අන්විය්මානඃ, අනුවන ලබන්නේ; කූජත්, හඬන්නාවූ; කොකිලම්, කොකිලාවන්ඇති; ආශ්‍රමස්‍ය නිකටම්, ආශ්‍රම සමීපයට; සායම්, සවස් වේලෙහි; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණ නම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; රාමොපපත්තිර්නාම, රාමොපපත්තිනම්වූ;) චතුර්දශඃ,(සතරවන සගයි.)

---

* සන්ධුක්ෂ්‍ය—සන්න.

ද ශ මඃ ස ර්‍ගඃ.

---

1 තතස්තතං තාපස කන්‍යකාජන
ප්‍රසික්ත සංවර්ද්ධිත වෘක්‍ෂ මණ්ඩලෛඃ
සහස්‍රශස්තානිත සාම නිස්වන
ප්‍රවර්ත්තිතා ඛණ්ඩ ශිඛණ්ඩිතාණ්ඩවම්.

2 විහඞ්ගපානාය මහීරුහාංතලෙ
නිවෙශිතාම්භඃ පරිපූර්ණ්ණ භාජනම්
විශොෂණාපීහිත පූණ්‍යවල්කල
(ප්‍රතාන) නම්රීකෘත වෘක්‍ෂ මස්තකම්.

3 කෘතාසු නීවාර විභාග වෘත්තිෂු
සවකීය මංශං මෘදු හස්ත සම්පුටෛඃ
හරද්භිරාලොහිත ගණ්ඩමණ්ඩලෛඃ
පලවඞ්ගමෛඃ සෙවිත ශෛල කන්දරම්.

---

1 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; තාපසකන්‍යකාජන, තාපස කන්‍යකා ජනයා විසින්; ප්‍රසික්ත, තෙමනලද; සංවර්ද්ධිත, වඩනලද; වෘක්‍ෂ මණ්ඩලෛඃ, වෘක්‍ෂමණ්ඩලයෙන්; තතම්, පතළාවූ; සහස්‍රශඃ, බොහෝ සෙ; තානිත, පතුරුවනලද; සාමනිස්වන, සාම්වෙදධ්වනියෙන්; ප්‍රවර්ත්තිත, පවත්වනලද; අඛණ්ඩ, නොකඩවූ; ශිඛණ්ඩිතාණ්ඩවම්, ම යූරනෘත්‍ය ඇත්තාවූ.

2 විහඞ්ගපානාය, පක්‍ෂීන් බොනපිණිස; මහීරුහාංතලෙ, වෘක්‍ෂ සමීපයෙහි; නිවෙශිත, තබනලද; අම්භඃ පරිපූර්ණ්ණ, ජලයෙන් පුරණ ලද; භාජනම්, භාජනඇති; විශොෂණාපී, වියලීම්පිණිස; ආහිත, පිහිටුවනලද; පූණ්‍ය, පවිත්‍රවූ; වල්කල (ප්‍රතාන), * වල්කල සමූහයෙන්; නම්රීකෘත, නමනලද; වෘක්‍ෂ මස්තකම්, වෘක්‍ෂ මස්තක ඇත්තාවූ.

3 නීවාරවිභාගවෘත්තිෂු, නීවාරවිභාග වෘත්තීන්; (හූරුහැල්කොටස වැටුම්;) කෘතාසු(සතීෂු), කරණලද කල්හි; මෘදු, මොලොක්වූ; හස්ත සම්පුටෛඃ, හස්ත සම්පුටයෙන් හෙවත් දෙහොතින්; සවකීයම්, සව කීයවූ; අංශම්, කොටස; හරද්භිඃ, ගෙනයන්නාවූ; ආලොහිත, රත්වූ; ගණ්ඩමණ්ඩලෛඃ, කපොල මණ්ඩල ඇති; පලවඞ්ගමෛඃ, වඳුරන් විසින්; සෙවිත, සෙවුනාලද; ශෛලකන්දරම්, ශෛල කන්දර ඇත්තාවූ.

---

* වල්කලවූතා—සන්න.

4 සඞ්ගකමාරුහ්‍ය සුඛං පරිඡ්චපත්
කුරඞ්ගශාවප්‍රතිබොධ ශඞ්කයා.
චිරොපවෙශව්‍යපි (තෙ'පි) විග්‍රහෙ
ස්තිශ්චලාසීනජරත්තපොධනම්.

5 හිරණ්‍යරෙතශ්ශරණානි සම්චතඃ
ප්‍රවෘත්තපුණ්‍යාහුතිධූම ධූසරම්
බෘහල්ලතාතාන හෘතඃ එලෙග්‍රහෙ-
රධස්තරොරාශ්‍රිත ශායිතා තිපිම්.

6 තපස්වි වග්ගස්‍ය වටුක්‍ෂු වහ්නයෙ
විතන්චතීෂුප්‍රක්‍රෘතාං බලික්‍රියාම්
මෘගාඞ්ගනාභිඃ පරිලිහ්‍ය ජිහ්වයා
විනොදිත ත්‍යජිතරෙදි තච්ඡිෂුම්.

---

4 සඞ්ගකම්, සවකීයවූ ඇකයට; ආරුහ්‍ය, නැඟී; සුඛම්, සුවසේ; පරිඡ්චපත්, නිදන්නාවූ; කුරඞ්ගශාව, මුවපොල්ලන්ගේ; ප්‍රතිබොධ, පිබිදීමෙහි; ශඞ්කයා, සැකයෙන්; විග්‍රහෙ, ශරීරය; චිරොපවෙශ, බොහෝ කලක් හිඳීමෙන්; ව්‍යපි (තෙපි), පීඩිත කල්හිත්; සුනිශ්චල, අත්‍යන්තයෙන් නිශ්චලව; ආසීන, හුන්නාවූ; ජරත්, මහලුවූ; තපොධනම්, තපස්වීන් ඇත්තාවූ.

5 හිරණ්‍යරෙතශ්ශරණානි, වහ්නිගෘහයන්; සම්චතඃ, හාත්පසින්; ප්‍රවෘත්ත, පැවැත්තාවූ; පුණ්‍ය, පවිත්‍රවූ; ආහුතිධූම, යාගද්‍රව්‍ය ධූමයෙන්; ධූසරම්, කිලුටුවූ; බෘහත්, මහත්වූ; ලතාතානහෘතඃ, ලතා සමූහ උපුලන්නාවූ; එලෙග්‍රහෙඃ, එලගන්නාවූ; තරොඃ අධඃ, වෘක්‍ෂ යට; ආශ්‍රිත, (වළඳවන) ලද්දූවූ; * ශායිත, හොවනලද්දූවූ; අතිපිම්, අමුත්තන් ඇත්තාවූ.

6 තපස්වි වර්ගස්‍ය, තපස්වි සමූහයාගේ; වටුක්‍ෂු, අඹුවන්; වහ්නයෙ, වහ්නි පිණිස; ප්‍රක්‍රෘතාම්, ආරබ්ධවූ (පටන්ගත්තාවූ;) බලික්‍රියාම්, බලික්‍රියාව; විතන්චතීෂු (සතීෂු), කරණ කල්හි; මෘගාඞ්ගනාභිඃ, මෘගාඞ්ගනාවන් විසින්; ජිහ්වයා, දිවින්; පරිලිහ්‍ය, ලෙවැ; විනොදිත, විනොදකරණලද; ත්‍යජිතරෙදි, දුරුකරණලද්දූවූ හැඞීම ඇති; තච්ඡිෂුම්, ඔවුන්ගේ බාලයන් ඇත්තාවූ.

---

* ආසිත, ලද්දූවූ—සන්න.

7 බලික්‍රියාතානිත ලාජකර්ෂිණෙ
සමෙත කීටප්‍රතිඝාත ශඞ්කයා
ප්‍රමෘජ්‍ය මානං ශනකෛස්තපස්විභිඃ
කුශස්‍ය මුෂ්ට්‍යා'නල මන්දිරොදරම්.

8 මහීරුහභ්‍රෂ්ට විහඞ්ගපොතිකා
සුඛොපවෙශාය තපස්විසූනුභිඃ
ඉෂීකතූලෙන විධාය මාර්දවං
ක්වචිත් සමාසජ්ජිත නීඩ පඤ්ජරම්.

9 සවාරි මෘත්ස්නා පරිපූර්ණ (ඛාත)ක
ප්‍රජන්‍යමානාඞ්කුරබීජ මෙකතඃ
ප්‍රහෘෂ්ට සාරඞ්ග කිශොර වල්ගිත
ප්‍රකීර්ණ පුඤ්ජීකෘත ශුෂ්ක දිඞ්ගුදි.

10 සමීරණෛ රාහුති ගන්ධ පාවනෛ-
වීතානිතොද්දෘම ශිඛණ්ඩිනිස්වනම්
තපොවනං තත්තපසා මධිශ්‍රයඃ
කුමාරයුග්මෙන විවෙශ කෞශිකඃ.

---

7 බලික්‍රියා, බලික්‍රියායෙහි; තානිත, පතුරුවනලද; ලාජකර්ෂිණෙ, ලද ඇදම්හි; සමෙත, රැස්වූ; කීට, කීටයන්ගේ; ප්‍රතිඝාත ශඞ්කයා, විනාශ ශඞ්කායෙන්; තපස්විභිඃ, තපස්වීන් විසින්; කුශස්‍ය මුෂ්ට්‍යා, කුශ මුෂ්ටියෙන්; ශනකෛඃ, සෙමෙන්; ප්‍රමෘජ්‍යමානම්, හමදනා ලබන්නාවූ; * අනල මන්දිරොදරම්, වහ්නිගෘහොදර ඇත්තාවූ.

8 මහීරුහ, වෘක්ෂයෙන්; භ්‍රෂ්ට, ගිලිහුණාවූ; විහඞ්ගපොතිකා, පක්ෂි පොතිකාවන්ගේ; සුඛොපවෙශාය, සුවසේ හිඳීම පිණිස; තපස්වි සූනුභිඃ, තපස්වි පුත්‍රයන් විසින්; ඉෂීකතූලෙන, ඉඹුල් පුළුනෙන්; මාර්දවම්, මෘදුභාවය; විධාය, කොට; ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; සමාසජ්ජිත, සරහනලද; නීඩ පඤ්ජරම්, කැදලුනා මැදිරිඇත්තාවූ

9 සවාරි, ජල සහිතවූ; මෘත්ස්නා, මැටියෙන්; පරිපූර්ණ, පූරණ ලද්දාවූ; (ඛාත)ක, වළෙහි; ප්‍රජන්‍යමාන, හටගන්නා ලබන්නාවූ; අඞ්කුරබීජම්, අඞ්කුරබීජ ඇති; එකතඃ, එක්පාර්ශවයෙක්හි; ප්‍රහෘෂ්ට, සන්තුෂ්ටයෙන්වූ; සාරඞ්ගකිශොර, මෘගපොතකයන්ගේ; වල්ගිත, පිනීමෙන්; ප්‍රකීර්ණ, විසුළාවූ; පුඤ්ජීකෘත, රැස්කරණලද්දාවූ; ශුෂ්ක, වියලෙන්නාවූ; ඉඞ්ගුදි, හිඟිනි ඇත්තාවූ.

10 තපසාම්, තපසුන්ට; අධිශ්‍රයඃ, පිහිටවූ; කෞශිකඃ, කෞශික

---

* ප්‍රමෘජ්‍යමානම්, හමනා ලබන්නාවූ—සන්න.

11 සෘෂිඃ සුතං වෛබුධලෝකසිද්ධිං තතො
විධිත්සුරිෂ්ටිං නෘපතෙ රතන්ද්‍රිතම්
සමාදිදෙශප්‍රකෘතාය කර්මණෙ
චිරාය තද්‍රක්ෂණ රූප්‍යමාදෘතඃ.

12 තමග්නි මින්ධනන මධික්‍රතුභ්‍රමන්
රිරක්ෂි (ෂුඃ) සන් පරිතො රිපොරසෞ
ක්ෂ්මාභුජඃ සජ්‍ය ශරාසනඃ සුතො
හෘතොජගාදවරජං වනශ්‍රියා.

13 බිභර්ත්තිනීවාර වදම්බුජාකර
ශ්‍රියාපරීතං සතතං තපොජුෂාම්
අබාධමාහාවමනුප්ත්‍රිමංපරං
සදාඵලං ශස්‍ය මිදං තපොවනම්.

තෙමි; අහුතිගන්ධ, යාග ද්‍රව්‍ය ගන්ධයෙන්; පාවනෛඃ, පවිත්‍රවූ; සමීර ණෛඃ, පවනින්; විතානිත, * පතුරුවනලද්දවූ; උද්දාම, උඩගුවූ; ශිඛණ්ඩිස්වනම්, මයුරධ්වනිඇත්තාවූ; තත්තපොවනම්, ඒ තපොව නයට; කුමාරයුග්මෙන, කුමාරයන්දෙදෙනාහා එක්ව; විවෙශ, වනී.

11 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ආදෘතඃ, ආදෘතවූ; සෘෂිඃ, සෘෂිතෙම්; වෛබුධ ලෝකසිද්ධිම්, විබුධලොකයට සිතවූ; ඉෂ්ටිම්, යාගය; විධිත්සුඃ, කටැටිවූයේ; තද්‍රක්ෂණරූප්‍යම්, ඒ රක්ෂාකරණ පිණිස ආවාවූ; අතන්ද්‍රිතම්, අනලසවූ; නෘපතෙස්සුතම්, රාජ පුත්‍රයහට; චිරාය, බොහෝ කලෙකින්; ප්‍රකෘතාය, ආරබ්ධවූ; කර්මණෙ, ක්‍රියාව පිණිස; සමාදිදෙශ, නියොගකෙළේ.

12 අධික්‍රතු, යාගයෙහි; අග්නි මින්ධනම්, ගිනි දල්වන්නාවූ; තම්, ඔහු; රිපොඃ, සතුරාකෙරෙන්; රිරක්ෂිෂුස්සන්, රක්ෂාකටැටිවූ; අසෞ † ක්ෂ්මා භුජස්සුතඃ, ඒ රාජපුත්‍රතෙම; සජ්‍ය, ජ්‍යාසහිතවූ; ශරාසනඃ, දුනු ඇත්තේ; පරිතඃ, හාත්පසින්; භ්‍රමන්, බමන්නේ; වනශ්‍රියා, වනශ්‍රීන්; හෘතඃ, ගන්නාලද්දේ; අවරජම්, මලුට; ජගාද, කී.

13 නීවාරවත්, හූරුහැල් ඇත්තාවූ; අම්බුජාකරශ්‍රියා, පද්මාකරශ්‍රීන්; පරීතම්, පිරිවරණලද්දවූ; තපොජුෂාම්, තපස්වීන්ගේ; ඉදං තපොවනම්, මේ තපොවනයතෙම; අබාධම්, නොකණනලද්දවූ; ආහාවම්, පොකුණුද; අනුප්ත්‍රිමම්, වපනයෙන් නිෂ්පන්නනොවූ; සදාඵලම්, හැම කල්හිම ඵල ඇත්තාවූ; පරම්, වෙසෙස්වූ; ශස්‍යම්, ශස්‍යයද; සතතම්, අඛණ්ඩව; බිභර්ත්ති, උසුලා.

---

* විතානි—සන්න.
† සඃ—සන්න.

14 සවෙද වෙදාඞ්ග විදො යමව්‍යයං
විදන්ති (යත්නෙන) පදං තපස්විනඃ
සලොක කෘත්‍යානි විචින්ත්‍යකානිචිත්
තපස්‍යතිසෞහ පුමාන් පුරාතනඃ.

15 සුදර්ශනච්ඡින්න සමාහෘතෙන්ධනං
විජෙන පක්ෂව්‍යජනෙන වීජිතම්
ත්‍රිනෙත්‍රමූර්ත්‍යන්තර මාදිපූරුෂො
ජුහාව හව්‍යෛරිහ හව්‍යවාහනම්.

16 තපස්‍යතිස්වාමිනි ශත්‍රුශාතනෙ
සුසංයතො නාභිනනන්ද නන්දකඃ
සමිත් කුශච්ඡෙදන මාත්‍ර තත්පරඃ
සුරාරිවක්ෂඃ ක්ෂතජාසවං තදා.

17 ගදාරණද්දුන්දුභි භෛරවං රණං
තදා සමභ්‍යෙත්‍ය භයං විතන්වතී
ශිරස්‍ය පඞ්වක්ත ශිරස්ත්‍ර ජාලකෙ
නිමජ්ජ්‍ය මජ්ජාං නජඝාස විච්ෂාම්.

---

14 සවෙද, වෙද සහිතවූ; වෙදාඞ්ගවිදඃ, වෙදාඞ්ග දන්නාවූ; තපස්විනඃ, තපස්විහු; යම්, යමක්හු; අව්‍යයම් පදම්, අවිනශ්වර පදවූවහු; (යත්නෙන,) යත්නයෙන්; විදන්ති, දනිද්ද; සඃපුරාතනඃ පුමාන්, ඒපුරාතන පුරුෂතෙම; කානිචිත්ලොකකෘත්‍යානි, කිසිලොක කෘත්‍යකෙනකුන්; විචින්ත්‍ය, සිතා; ඉහ, මෙහිලා; තපස්‍යතිසම, තපස්කෙළේ.

15 ආදිපූරුෂඃ, ආදි පුරුෂතෙම; සුදර්ශන, සුදර්ශනනම් චක්‍රායුධයා විසින්; ඡින්න, කපනලදින්; සමාහෘත, රැස්කරණලද; ඉන්ධනම්, දර ඇත්තාවූ; විජෙන, (විජයාවිසින්;) පක්ෂව්‍යජනෙන, පක්ෂනැමැති ව්‍යජනයෙන්; වීජිතම්, විදුනාලද්දාවූ; ත්‍රිනෙත්‍රමූර්ත්‍යන්තරම්, ඊශ්වරයාගේ මූර්තිවිශෙෂයක්වූ; හව්‍යවාහනම්, වහ්නිය; ඉහ, මෙහි; හව්‍යෛඃ, යාගද්‍රව්‍යයෙන්; ජුහාව, ඔවී. *

16 ශත්‍රුශාතනෙ, සතුරන් නසන්නාවූ; ස්වාමිනි, ස්වාමීහු; තපස්‍යති සති, තපස් කරණ කල්හි; සුසංයතඃ, අත්‍යපීයෙන් සංයතවූ; නන්දකඃ, නන්දකනම් ඛඞ්ගයතෙම; සමිත්, ඉන්ධනහා; කුශච්ඡෙදනමාත්‍ර, හිතණ කැපීම් මාත්‍රයෙහි; තත්පරඃ, තත්පරවූයේ; තදා, එකල්හි; සුරාරි, අසුරයන්ගේ; වක්ෂඃ, වක්ෂස්හි; ක්ෂතජාසවම්, රුධිර නමැති ආසවය; නාභිනනන්ද, නොපැසැස්ස; (නොකැමැතිවී.)

17 ගදා, ගදාතොමෝ; රණත්, හඬන්නාවූ; දුන්දුභි, භෙරියෙන්; භෛරවම්, භයඞ්කරවූ; රණම්, යුද්ධයට; සමභ්‍යෙත්‍ය, පැමිණ; භයම්,

---

* ඔහී—සී සන්න.

18 නවං ස්වකොශාහෘත වාරිධාරයා
වනං තරූණාමනුගෘහ්ණතා රණෙ
නපාංච ජන්‍යෙන ජනස්‍ය තෙනිරෙ
භියො (වි)ශුෂ්කාශනි භෛරවෛ රවෛඃ.

19 සලීලමුද්දණ්ඩ සරොජ විෂ්ටරෙ
නිෂද්‍යපාදෙන පුරෙ 'වලම්බිනා
පරිස්පෘශන්ත්‍යා චලවීචි මස්තකං
තදාකිලාගායි කලං න පද්මයා.

20 අර්ණවතාමුද්ධරණෙෂු වාරිධි
ප්‍රවාහසික්තාවුදයා චලස්ථිතඃ
විතත්‍ය පක්ෂාවධිපඃ පතත්‍රිණාං
ව්‍යශොෂ යන්නප්‍රති සූර්‍යමායතම්.

භය; විතනුතී, කරන්නී; තදා, එකල්හි; විවිෂාම්, සතුරන්ගේ; අපධ්වස්ත, දුරුකරනලද; ශිරස්ත්‍රජාලකො, ශිරස්ත්‍රජාලක ඇති; ශිරසි, ශිරස්හි; නිමජ්ජ්‍ය, ගැලී; මජ්ජාම්, මිජ්ජාව; නජහාස, නොහැව.

18 ස්වකොශ, ස්වකීයවූ ගර්භයෙන්; ආහෘත, ගන්නාලද; වාරිධාරයා, ජලධාරායෙන්; තරූණාම්, වෘක්ෂයන්ගේ; නවං වනම්, අලුත්වූ වනයට; අනුගෘහ්ණතා, අනුග්‍රහ කරන්නාවූ; පාංච ජන්‍යෙන, පාංච ජන්‍යනම් ශඞ්ඛයා විසින්; රණෙ, යුද්ධයෙහි; (වි) ශුෂ්කාශනි, (වියලි) අසනසේ; භෛරවෛඃ, භයඞ්කරවූ; රවෛඃ, නාදයෙන්; ජනස්‍ය, ජනයාහට; භියඃ, භීතීහු; නතෙනිරෙ, නොපතුරුවනලදහු.

19 උද්දණ්ඩ, උද්ගතවූ දඬු ඇති; සරොජ විෂ්ටරෙ, පද්ම නැමැති විෂ්ටරයෙහි; සලීලම්, ලීලා සහිතව; නිෂද්‍ය, හිඳ; පුරෙ 'වලම්බිනා, අභිමුඛයෙහි එල්ලෙන්නාවූ; පාදෙන, පාදයෙන්; චල, චපලවූ; වීචි මස්තකම්, රළ මුදුන; පරිස්පෘශන්ත්‍යා, ස්පර්ශකරන්නාවූ; පද්මයා, ශ්‍රීය විසින්; තදා, එකල්හි; කලම්, මනොඥකොට; නාගායිකිල, ගායනා නොකිරීමලු.

20 උදයා චලස්ථිතඃ, උදය පර්වතයෙහි සිටියාවූ; පතත්‍රිණාමධිපඃ, පක්ෂිරාජතෙම; අර්ණවතාම්; සර්පයන්ගේ; උද්ධරණෙෂු, නැඟීමෙහි; වාරිධි ප්‍රවාහ, සාගර ජලයෙන්; සික්තෞ, තෙමනලද්දාවූ; පක්ෂෞ, පක්ෂද්වය; ආයතම්, දික්කොට; විතත්‍ය, පහරා; ප්‍රතිසූර්‍යම්, හිරට අභිමුඛකොට; නව්‍යශොෂයත්, නොවියලී.

14 සවෙද වෙදාඞ්ග විදො යමව්‍යයං
විදන්ති (යත්නෙන) පදං තපස්විනඃ
සලොක කෘත්‍යානි විචින්ත්‍යකානිචිත්
තපස්‍යතිසොමහ පුමාන් පුරාතනඃ.

15 සුදර්ශනච්ඡින්න සමාහෘතෙන්ධනං
විජෙන පක්‍ෂව්‍යජනෙන වීජිතම්
ත්‍රිනෙත්‍රමූර්ත්‍යන්තර මාදිපූරුෂො
ජුහාව හව්‍යෛරිහ හව්‍යවාහනම්.

16 තපස්‍යතිස්වාමිනි ශත්‍රුශාතනෙ
සුසංයතො නාභිනනන්ද නන්දකඃ
සමිත් කුශච්ඡෙදන මාත්‍ර තත්පරඃ
සුරාරිවක්‍ෂඃ ක්‍ෂතජාසවං තදා.

17 ගදාරණද්දුන්දුභි භෛරවං රණං
තදා සමභ්‍යෙත්‍ය භයං විතන්වතී
ශිරස්‍ය පබ්බවස්‍ත ශිරස්ත්‍ර ජාලකෙ
නිමජ්‍ය මජ්ජාං නපජහාස විච්ඡාම්.

---

14 සවෙද, වෙද සහිතවූ; වෙදාඞ්ගවිදඃ, වෙදාඞ්ග දන්නාවූ; තපස්විනඃ, තපස්වීහු; යම්, යමක්හු; අව්‍යයම් පදම්, අවිනශ්වර පදවූවහු; (යත්නෙන,) යත්නයෙන්; විදන්ති, දනිද්ද; සඃපුරාතනඃ පුමාන්, ඒපුරාතන පුරුෂතෙම; කානිචිත්ලොකකෘත්‍යානි, කිසිලොක කෘත්‍යකෙනකුන්; විචින්ත්‍ය, සිතා; ඉහ, මෙහිලා; තපස්‍යතිස්ම, තපස්කෙළේ.

15 ආදිපූරුෂඃ, ආදි පුරුෂතෙම; සුදර්ශන, සුදර්ශනනම් චක්‍රායුධයා විසින්; ඡින්න, කපනලද්දින්; සමාහෘත, රැස්කරණලද; ඉන්ධනම්, දර ඇත්තාවූ; විජෙන, (විජයාවිසින්;) පක්‍ෂව්‍යජනෙන, පක්‍ෂනැමැති ව්‍යජනයෙන්; වීජිතම්, විදුනාලද්දාවූ; ත්‍රිනෙත්‍රමූර්ත්‍යන්තරම්, ඊශ්වරයාගේ මූර්තිවිශෙෂයක්වූ; හව්‍යවාහනම්, වහ්නිය; ඉහ, මෙහි; හව්‍යෛඃ, හාගද්‍රව්‍යයෙන්; ජුහාව, ඔවී. *

16 ශත්‍රුශාතනෙ, සතුරන් නසන්නාවූ; ස්වාමිනි, ස්වාමීහු; තපස්‍යති සති, තපස් කරණ කල්හි; සුසංයතඃ, අත්‍යර්ථයෙන් සංයතවූ; නන්දකඃ, නන්දකනම් ඛඞ්ගයතෙම; සමිත්, ඉන්ධනහා; කුශච්ඡෙදනමාත්‍ර, හීතණ කැපීම් මාත්‍රයෙහි; තත්පරඃ, තත්පරවූයේ; තදා, එකල්හි; සුරාරි, අසුරයන්ගේ; වක්‍ෂඃ, වක්‍ෂස්හි; ක්‍ෂතජාසවම්, රුධිර නම්වූ ආසවය; නාභිනනන්ද, නොපැසැස්ස; (නොකැමැතිවී.)

17 ගදා, ගදාතොමෝ; රණත්, හඬන්නාවූ; දුන්දුභි, භෙරියෙන්; භෛරවම්, භයඞ්කරවූ; රණම්, යුද්ධයට; සමභ්‍යෙත්‍ය, පැමිණ; භයම්,

---

* ඔහි—සී සන්න..

18 නවං සඝොෂාඝාත වාරිධාරයා
වනං තරූණ මනුගෘහ්ණතා රණෙ
නපාඤ්ච ජන්‍යෙන ජනස්‍ය තෙනිරෙ
භියො (වි)ශුෂ්කාශනි භෛරවෛ රවෛඃ.

19 සලීලමුද්දණ්ඩ සරොජ විෂ්ටරෙ
නිෂද්‍ය පාදෙන පුරො 'වලම්බිනා
පරිස්පෘශන්ත්‍යා චලවීචි මස්තකං
තදාකිලාගායි කලං න පද්මයා.

20 එණාවතාමුඹරණෙෂු වාරිධි
ප්‍රවාහසික්තාවුදයා චලස්ථිතඃ
විතත්‍ය පක්ෂාවධිපඃ පතත්‍රිණාං
ව්‍යශොෂ යන්නප්‍රති සූර්‍ය්‍යමායතම්.

භය; විතන්වතී, කරන්නී; තදා, එකල්හි; විවිෂාම්, සතුරන්ගේ; අපධ්වස්ත, දුරුකරණලද; ශිරස්ත්‍රජාලකො, ශිරස්ත්‍රජාලක ඇති; ශිරසි, ශිරස්හි; නිමජ්‍ය, ගැලී; මජ්ජාම්, මිජ්ජාව; නජඝාස, නොකැව.

18 සඝොෂ, සඝ කීයවූ ගැහීයෙන්; ආඝාත, ගන්නාලද; වාරිධාරයා, ජලධාරායෙන්; තරූණාම්, වෘක්ෂයන්ගේ; නවං වනම්, අලුත්වූ වනයට; අනුගෘහ්ණතා, අනුග්‍රහ කරන්නාවූ; පාඤ්චජන්‍යෙන, පාඤ්චජන්‍ය නම් ශඞ්ඛයා විසින්; රණෙ, යුධයෙහි; (වි) ශුෂ්කාශනි, (වියලි) සෙනසේ; භෛරවෛඃ, භයඞ්කරවූ; රවෛඃ, නාදයෙන්; ජනස්‍ය, ජනයහට; භියඃ, භීතීහු; නතෙනිරෙ, නොපතුරුවනලදහු.

19 උද්දණ්ඩ, උද්ගතවූ දඬු ඇති; සරොජ විෂ්ටරෙ, පද්ම නැමැති විෂ්ටරයෙහි; සලීලම්, ලීලා සහිතව; නිෂද්‍ය, හිඳ; පුරො වලම්බිනා, අභිමුඛයෙහි එල්ලෙන්නාවූ; පාදෙන, පාදයෙන්; චල, චඤ්චලවූ; වීචි මස්තකම්, රළ මුදුන; පරිස්පෘශන්ත්‍යා, ස්පර්ශකරන්නාවූ; පද්මයා, ශ්‍රිය විසින්; තදා, එකල්හි; කලම්, මනොඥකොට; නාගායිකිල, ගායනා නොකිරීමලු.

20 උදයාචලස්ථිතඃ, උදය පර්වතයෙහි සිටියාවූ; පතත්‍රිණාමධිපඃ, පක්ෂිරාජතෙම; එණාවතාම්; සජීයන්ගේ; උඹරණෙෂු, නැභිමෙහි; වාරිධි ප්‍රවාහ, සාගර ජලයෙන්; සික්තෞ, තෙමනලද්දාවූ; පක්ෂෞ, පක්ෂවය; ආයතම්, දික්කොට; විතත්‍ය, පහරා; ප්‍රතිසූර්‍ය්‍යම්, හිරට අභිමුඛකොට; නව්‍යශොෂයත්, නොවියළී.

21 විහාරමාරණ්‍යක මිෂ්ට වස්තුදං
විහාය වල්කෙන සමං විතුස්තයන්
ඉතඃ පුරා ක්‍රොධ පරාහතො හරිඃ
(කිල) ප්‍රතස්ථෙ බලි බන්ධ සිද්ධයෙ.

22 තතඃ ප්‍රභෘත්‍යෙව ගුණස්‍ය සම්පදා
හිරණ්‍ය ගර්භස්‍ය විධූත හිංසයා
නිෂෙව්‍යතෙ ශ්වාපද සම්පදාපදං
තපස්විනාමෘද්ධ මිදං ශමාවහම්.

23 ප්‍රගෘහ්‍ය පුච්ඡෙ ශිශවස්තපස්විනාං
මසීපයස්සෙක කෘතානිවාසිතාන්
සදඞ්ග බින්දූන් ගණයන්ති චාපලා-
විලොකයවිපිනමෙන මග්‍රතඃ.

24 හරීඉමෞ සංහෘතරොෂ ශඞ්කිනෞ
නිතාන්ත තප්තෞ තපනස්‍ය දීප්තිභිඃ
තලංගජස්‍යස්‍රුත ගණ්ඩ සම්පදඃ
එණාත පත්‍රං එණී නාශ්ච වාඤ්ජතඃ.

---

21 ඉෂ්ටවස්තුදම්, අභිමත වස්තුදෙන්නාවූ; ආරණ්‍යකම්, අරණ්‍යයෙහිවූ; විහාරම්, විහාරය; වල්කෙන සමම්, වල්කලයහා එක්කොට; විහාය, හැර; විතුස්තයන්, ජටාමුදන්නාවූ; ක්‍රොධපරාහතඃ, ක්‍රොධයෙන් පහරණලද්දාවූ; හරිඃ, විෂ්ණුතෙම; බලිබන්ධ සිද්ධයෙ, බලි බන්ධන සිද්ධිය පිණිස; පුරා, පෙර; ඉතඃ, මෙසින්; ප්‍රතස්ථෙ (කිල) ගියේලු.

22 තතඃ ප්‍රභෘත්‍යෙව, එතැනපටන්ගෙනම; හිරණ්‍යගර්භස්‍ය, විෂ්ණුහුගේ; ගුණස්‍ය සම්පදා, ගුණ සම්පතතියෙන්; විධූත, දුරුකරණලද; හිංසයා, හිංසා ඇති; ශ්වාපද සම්පදා, චණ්ඩ මෘග සම්පත්තිය විසින්; තපස්විනාම්, තපස්වීන්ගේ; ඍද්ධං, සමෘද්ධවූ; ශමාවහම්, ශාන්ති එළවන්නාවූ; ඉදංපදම්, මේ ස්ථානය; නිෂෙව්‍යතෙ, සෙවුනාලැබේ.

23 තපස්විනාම්, තපස්වීන්ගේ; ශිශවඃ, බාලයෝ; පුච්ඡෙ, වාලධියෙහි; ප්‍රගෘහ්‍ය, ගෙන; මසීප යස්සෙක, මසීපයස්සෙකයෙන්; කෘතානිව; කරණලද්දවුන්වැනිවූ; අසිතාන්, කළුවූ; සදඞ්ගබින්දූන්, සමක්හුගේශරීරබින්දූන්; චාපලාත්, චපලබැවින්; ගණයන්ති, ගෙණෙද්දෑ; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙහි; එනම් විපිනම්, මේ දිවියා; විලොකය, බලා.

24 සංහෘත, සංහාරකරණලද; රොෂ, රොෂහා; ශඞ්කිනෞ, සැක ඇත්තාවූ; තපනස්‍යදීප්තිභිඃ, සූර්‍ය්‍ය රශ්මියෙන්; නිතාන්ත, අත්‍යර්ථයෙන්; තප්තෞ, තවනලද්දාවූ; ඉමෞහරී, මේ සිංහ මණ්ඩුක දෙදෙනා; ස්‍රුත, මදවහන්නාවූ; ගණ්ඩ සම්පදඃ, කපොල සම්පතතිඇති; ගජස්‍ය, හස්තිහුගේ; තලම්, තල(යට)ද; එණිනඃ, සපියාගේ; එණාත පත්‍රම, එණ නැමැති අත පත්‍රයද; වාඤ්ජතඃ, පසසිත්.

25 තථාගිරංව්‍යාහරතෙවරොදසී
විතත්‍යයාතං පවනෙන රංහසඃ
විධූනයත්තද්විපිනං විෂද්බලං
ධ්වජෛරුපාලක්ෂ්‍යත කාකලාඤ්ඡනෛඃ.

26 සරොෂ රක්ෂඃ ප්‍රතිබිම්බ විග්‍රහං
කෘපාණ පත්‍රෙ ශරදම්බරත්විෂි
විගෘහ්ණතාං ජීවිත පාන ලිප්සයා
ස්ථිතඃ සමාස්ථාප්‍ය යමොයථා බභෞ.

27 අසඞ්ඛ්‍යගෘහ්‍යා අපි තත්‍ර සෛනිකාඃ
පිශාච රක්ෂස්තති භිර්නිරන්තරම්
කෘතාන්ධකාරං (රථචක්‍රරෙණුභි-)
ර්ජගුර්ජගත් සත්ත්ව රජස්තමොමයම්.

28 චකාර ලක්ෂ්‍යං (ස) නෘපඃ ශ්‍රිතංබලං
බලොත්තරෙ'පි ද්‍රුථමො'න්‍යුජොවිෂාම්
ද්‍රවත්තුරඞ්ගා මති දන්තාගවිග්‍රහං
ජඝාන (පඞ්)ක්තිං පදිකඃ ත්‍රිතිස්ථ (තා)ම්.

---

25 තථා (එව), එසේම; ගිරම්; තෙපල; ව්‍යාහරතා, කියන්නාහු විසින්; රොදසී, (ස්වර්ගී) පෘථිවී දෙදෙනා; විතත්‍ය, පැතිර; යාතම්, ගියාවූ; රංහසඃ පවනෙන, වෙග පවනින්; තද්විපිනම්, ඒ වල්; විධූනයත්, කම්පා කරන්නාවූ; කාකලාඤ්ඡනෛඃ, කාක චිහ්න ඇත්තාවූ; ධ්වජෛඃ, ධ්වජයෙන් (උපලක්ෂිතවූ); විෂද්බලම්, සතුරු සෙනඟ; උපාලක්ෂ්‍යත, දක්නාලදී.

26 ශරදම්බර, සරත්කල්හි ආකාශයට බඳුවූ; ත්විෂි, ශොභා ඇති; කෘපාණපත්‍රෙ, ඛඩ්ගපත්‍රයෙහි; සරොෂ, රොෂ සහිතවූ; රක්ෂඃ, රාක්ෂසයන්ගේ; ප්‍රතිබිම්බ විග්‍රහම්, පිළිබිඹු ශරීරය; සමාස්ථාප්‍ය, පිහිටුවා; විගෘහ්ණතාම්, විග්‍රහකරන්නවුන්ගේ; ජීවිතපාන, ජීවිතපානයාගේ; ලිප්සයා, ලබ්ධුම්වඡායෙන්; ස්ථිතඃ, සිටියාවූ; යමඃ, යමතෙම; බභෞ යථා, හෙබ්බැයි සිතම්.

27 තත්‍ර, ඒ ස්ථානයෙහිලා; අසඞ්ඛ්‍යගෘහ්‍යාඅපි, සඞ්ඛ්‍යා පෘෂ්ඨ නොවූවාදවූ; සෛනිකාඃ, සෛනිකයෝ හෙවත් සෙනාවට නියුක්තයෝ; පිශාච, පිශාචයන්ගේහා; රක්ෂඃ, රාක්ෂසයන්ගේ; තතිභි, සමූහයෙන්; නිරන්තරම්, නිරන්තරවූ හෙවත් අවකාශයක් නැත්තාවූ; (රථචක්‍රරෙණුභිඃ) රථචක්‍රරේණුයෙන්; කෘත, කරණලද; අන්ධකාරම්, අන්ධකාර ඇති; ජගත්, ලොව; සත්ත්ව රජස්තමොමයම්, සත්ත්ව රජස්තමොමයවූවා; ජගුඃ, කිවූ.

28 බලොත්තරඃ, බලයෙන් උත්තමවූ; (සඃ) ප්‍රථමඃ, (ඒ) රාමතෙම;

29 යුධිද්විපා රාම ශරෙණ දාරිතාඃ
කෘතත්වරාධොරණ මුක්තකන්ධරාඃ
යතොධරණ්‍යා මනුකෘෂ්ට වාරිදං
දිවඃ පතන්තො රුරුජුඃ ස්වසෛනිකාන්.

30 ශරාසනෙවර්ත්මනි ලක්ෂ්‍ය භෙද (නෙ)
පරෛරුපාලක්ෂිත නෛෂු සන්තතිඃ
ඍතෙ'පිහෙතො රිව දීර්ණ වක්ෂසො
නිපෙතුරස්‍යප්‍රධනෙ සුරද්විෂඃ.

31 යථාගුණස්‍යධ්වනයඃ සමුද්‍යයුර්
නිපාත ශබ්දෙන සමංයුධිද්විෂාම්
තථා'ස්‍යයොද්ධුර්ධනුෂො විනිර්ගතා
ජවෙවිශෙෂං විදධුඃ ශිලීමුඛාඃ.

නභඃ, ආකාශය; ශ්‍රිතම්, ඇසිරුකළාවූ; බලම්, සෙනඟ; ලක්ෂ්‍යස්ද්වකා ර, ල[illegible]ක්කෙළේ; අනුජඃ, ල[illegible]ෂ්මණතෙම; පදිකොපි, පදාතිවූයේද; ක්ෂි තිස්ථිතා[illegible], * පෘථිවියෙහි පිහිටියාවූ; ද්‍රවත්, දුවන්නාවූ; තුරඞ්ගාම්, අශ්වයන් ඇති; අතිදන්තයන්, හ[illegible]ක්මුණා[illegible]; ච[illegible], ප්‍රභූන්ඇති; ද්විෂාම්(පඞ්)ක්තිම්, ශත්‍රු පඞ්ක්තිය; ජඝාන, පහළේ.

29 යුධි, යුධයෙහිලා; රාමශරෙණ, රාමයාගේ ශරයෙන්; දාරිතාඃ, පළනලද්දාවූ; කෘත, කරණලද; ත්වර, යුහුබවඇති; ආධොරණ, හස්තිපකයන් විසින්; මුක්ත, හරණලද, කන්ධරාඃ, ග්‍රීවා ඇත්තාවූ; අනුකෘෂ්ට, අදනාලද; වාරිදම්, මෙඝ ඇතිව; දිවඃ, ආකාශයෙන්; පතන්තඃ, හෙන්නාවූ; ද්විපාඃ, හස්තීහු; ධරණ්‍යාම්, පෘථිවියෙහි; යතඃ, යන්නාවූ; ස්වසෛනිකාන්, ස්වකීයවූ සෙනඟ; රුරුජුඃ, බුන්හු.

30 ප්‍රධනෙ, යුධයෙහිලා; අස්‍ය, මේ රාමයාගේ; ඉෂු සන්තතිඃ, ශර සන්තතිතොමෝ; ශරාසනෙ, චාපයෙහිද; වර්ත්මනි, මාර්ගයෙහිද; ලක්ෂ්‍ය භෙද(නෙ), ලක්ෂ්‍යභෙදයෙහිද; පරෛඃ, පරයන් විසින්; නොපාලක්ෂිත, නොදක්නාලද; සුරද්විෂඃ, අසුරයෝ; හෙතොඃ ඍතෙපි, හෙතුවක්විනාද; දීර්ණ, පැළුනාවූ; වක්ෂසඉව, වක්ෂස් ඇත්තාවුන් මෙන්; නිපෙතුඃ, හුණුහු.

31 යථා, යම්සේ; ගුණස්‍යධ්වනයඃ, ජ්‍යාධ්වනීහු; යුධි, යුධයෙහිලා; ද්විෂාම්, සතුරන්ගේ; නිපාත ශබ්දෙන සමම්, හිම හඬහා එක්කොට; සමුද්‍යයුඃ, නැංගෝද; අස්‍යයොද්ධුඃ, මේ රාමයාගේ; ධනුෂඃ, දුන්නෙන්; විනිර්ගතාඃ, නික්මුණාවූ; ශිලීමුඛාඃ, ශරයෝ; ජවෙ, ජවයෙහි; විශෙෂම්, විශෙෂය; තථාවිදධුඃ, එසේකළෝ.

---

* ක්ෂිතිස්ථාම්—සන්න.

32 සුරාරි හස්තච්‍යුත ශස්ත්‍රජාලකා-
න්‍යලබ්ධ ලක්ෂ්‍යාණි චිරං නභස්තලෙ
විශුෂ්ක පත්‍රප්‍රතිමානි තච්ඡර
ප්‍රතානවාතොප හතානි බභ්‍රමුඃ.

33 ප්‍රභඤ්ජනෙනාහිත පක්ෂතිධ්වනි
ප්‍රසර්පිතාං රාජ සුතස්‍ය පත්‍රිණාම්
ක්‍රතුද්විෂ (සො) ප්‍රතිලොම මාහතෛඃ
ශරෛර්නිජෛරෙව දෘඪං නිජඝ්නිරෙ.

34 ක්ෂතංපෘෂත්කෛඃ පතත්ත්‍රිණාං පථඃ
පතද්බලං තත් තනයස්‍ය භූභෘතඃ
නිපාතභෙදාදශිවෙ භුවස්තලෙ
භියෙවතූර්ණං ජහුරන්තර'සවඃ.

35 ශිතාඞ්කුශන්‍යාස විධූත මස්තකාඃ
(ශිරඃ සම්පෙ) විනිවිෂ්ටබාහවඃ
ධ්‍රුවංනදන්තො ද්‍රුතිතං ප්‍රහාරිණං
(න්‍යාද) යාචන්ත යථා 'රිදන්තිනඃ.

---

32 සුරාරි, අසුරයන්ගේ; හස්ත, හස්තයෙන්; ච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; ශස්ත්‍රජාලකානි, ශර සමූහයෝ; චිරම්, බොහෝ කලක්; නභස්ත ලෙ, ආකාශතලයෙහි, බභ්‍රමුඃ, චමලවූ; (කිම්භූතානි? කෙසේවූ ශර ස මූහයෝද?) අලබ්ධ, නොලද්දාවූ; ලක්ෂ්‍යාණි, ලක්ෂ්‍යඇත්තාවූ; විශුෂ්ක පත්‍රප්‍රතිමානි, පරණලාපත්වැනිවූ; තත්, ඒ රාමයාගේ; ශරප්‍රතාන, ශර සමූහයාගේ; වාත, වාතයෙන්; උපහතානි, පහරණලද්දාවූ; (සුරාරි හස්තච්‍යුත ශස්ත්‍රජාලකානි චිරං නභස්තලෙ බභ්‍රමුඃ.)

33 ආහිත, කරණලද; පක්ෂතිධ්වනි, පතකඩහඬඇතිව; ප්‍රසර්පිතාම්, පැතිරෙන්නාවූ; රාජසුතස්‍ය, රාජපුත්‍රයාගේ; පත්‍රිණාම්, ශරයන්ගේ; * ප්‍රභඤ්ජනෙන, පවනින්; ප්‍රතිලොමම්, පිළිලොම්ව; ආහෘතෛඃ, ගන්නා ලද්දාවූ; නිජෛරෙව, ස්වකීයවූම, ශරෛඃ, ශරයන්විසින්; (තෙ) ක්‍රතුද්විෂඃ, (ඒ) රාක්ෂසයෝ; දෘඪම්, දැඩිකොට; නිජඝ්නිරෙ, පහරණ ලදහු.

34 භූභෘතඃ තනයස්‍ය, රාජ පුත්‍රයාගේ; පෘෂත්කෛඃ, ශරයෙන්; ක්ෂතම්, ක්ෂතවූ; පතත්ත්‍රිණාංපථඃ, ආකාශයෙන්; පතත්, හෙන්නාවූ; තත්බලම්, ඒ සෙනඟ; අශිවෙ, අශාන්තවූ; භුවස්තලෙ, පෘථිවීතල යෙහි; නිපාතභෙදාත්, නිපාත භෙදයෙන්; භියෙව, භීතියෙන්මෙන්; අසවඃ, ප්‍රාණයෝ; අන්තරා, අතුරෙහි; තූර්ණම්, වහා; ජහුඃ, හළහු.

35 ශිතා, තීක්ෂ්ණවූ; අඞ්කුශන්‍යාස, අකුසු තිබීමෙන්; විධූත, කම්පා

* ප්‍රතිණඃ, ශරයෙන්—සන්න.

36 ද්විපං කරීරී යුග මූල ඛණ්ඩිත
ප්‍රශීර්ණ (දන්තං) සමදෙන පශ්‍යතා
ස්මරාවතාරව්‍යපිතෙන චෙතසි
ක්‍ෂණං විචක්‍රෙ නිකටෙන දන්තිනා.

37 කරීකරංයාත මුදග්‍ර විග්‍රහඃ
පරං ප්‍රහන්තුං ප්‍රතිහෘත්‍ය රංහසා
ශරෙණ භිත්වා (නිඛිලෙ) නිකීලිතෙ
ශශාක මොක්තුංන භුජස්‍ය මණ්ඩලෙ.

38 නිකීලිතෙ රාම ශරෙණ වෙගිනා
ද්‍රුතංවිභින්නෞරු යුගං තුරඞ්ගමෙ
කෘතෙ'පිදොෂෙ භයමූඪ වෘත්තිනා
හයෙන කශ්චිච්ච(චා)ල නාසනාත්.

කරණලද; මූර්ධානඃ, මුදුන්ඇත්තාවූ; (ශිරඃසමීපෙ), සීරස සමීපයෙහි; විනිවිෂ්ට; පිහිටුවනලද; බාහවඃ, බාහු ඇත්තාවූ; ධ්‍රුවම් (භෘශම්), අත්‍යර්ථයෙන්; නදන්තඃ, හඬන්නාවූ; අරිදන්තිනඃ, සතුරුහත්හු; (භයාත්, බියෙන්); යුධි, යුධයෙහිලා; ප්‍රහාරිණම්, පහරණවූ; තම්, ඒ රාමයා; අසාවයන්තයා, ආරාධනා කළා(මුන්වැනි)වූ.

36 කරීරීයුග, දන්තකොදෙශ යුග්මයාගේ; මූල, මූලයෙහි; ඛණ්ඩිත, කඩකරණලද; ප්‍රශීර්ණ, විසුළාවූ; (දන්තම්), දළඇති; ද්විපම්, හස්තීහු; පශ්‍යතා, බලයන්නාවූ; සමදෙන, මද සහිතවූ; චෙතසි, සිත්හි; ස්මරාවතාරව්‍යපිතෙන—ස්මර, අනඞ්ගයාගේ; අවතාර, අවතාරයෙන්; ව්‍යපිතෙන, පෙළනලද්දාවූ; නිකටෙන, සමීපස්ථවූ; දන්තිනා, හස්තියක්හු විසින්; ක්‍ෂණම්, ඇසිල්ලක්; විචක්‍රෙ, විකාරයට පැමිණියෙයි.

37 උදග්‍ර, හිවියාවූ; විග්‍රහඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; කරී, හස්තියෙක්; යාතම්, ගියාවූ; පරම්, සතුරු හෙවත් රාමයා; ප්‍රහන්තුම්, පහරනට; කරම්, හස්තය; රංහසා, වෙගයෙන්; ප්‍රතිහෘත්‍ය, හකුළුවා; ශරෙණ, ශරයෙන්; නිඛිලෙ, සියලු; භුජස්‍ය මණ්ඩලෙ, බාහු මණ්ඩලය; භිත්වා, පළා; නිකීලිතෙ (සති), විසනලද කල්හි; මොක්තුම්, මුදන්නට; නශශාක, නොපොහොසත්වී.

38 වෙගිනා, ජවඇත්තාවූ; රාමශරෙණ, රාමයාගේ ශරයෙන්; ඌරුයුග්මම්, ඌරුවස; ද්‍රුතම්, දැඩිකොට; විභින්නං, පළා; තුරඞ්ගමෙ, අශ්වයා; නිකීලිතෙ (සති), අමුණනලද කල්හි; භය, භයින්; මූඪ, මුළාවූ; වෘත්තිනා, පැවතුම් ඇති; හයෙන, අශ්වයා විසින්; දෝෂෙ, දෝෂය; කෘතෙ (සත්‍ය)පි, කරණලද කල්හිදු; කශ්චිත්, එක් රාක්ෂසයෙක්; ආසනාත්, ආසනයෙන්; නචචාල, කම්පා නොවී; (නොසැලිණි.)

39 රිපො රපූර්ණේන්දු මුඛෙන කශ්චන
ස්ථිරාසනඃ පත්‍රි යුගෙන රක්ෂසඃ
නිකෘත්තයොරප්‍යධි ජානු පාදයොඃ
පපාත වෙගෙන යතොන වාජිනඃ.

40 වධාය ධාවන්නභිශත්‍රු (වි)විෂඃ
ශරෙණ කෘත්තච්‍යුත මස්තකො'පරඃ
හෘතායුරප්‍යාදි කෘතෙන කානිචිත්
පදානිවෙගෙන ජගාම රක්ෂසඃ.

41 ජවෙන කශ්චිජ්ජවනාම්බු දෙපමං
ක්ෂණං ශිතාබ්භ්‍රෛඃ කෘත කාණ්ඩ චාමරම්
නිපත්‍ය කුම්භෙ තරසා විධාගතෙ-
ර්විහායසා වාහයතිස්ම දන්තිනම්.

42 පෘෂත්ක භින්නොදර රන්ධ්‍ර නිර්ගතං
ස්වමන්ත්‍ර මුක්තං ඛුරාග්‍ර පාතයොඃ
දිශික්ෂිපන්තං යුධිවෙග ධාරයා
'පරොහුවං වාහයතිස්ම වාජිනම්.

---

39 ස්ථිරාසනඃ, ස්ථිරවූ ආසන ඇති; කශ්චන රාක්ෂසඃ, එක් රාක්ෂස යෙක්තෙම්; රිපොඃ, සතුරාගේ හෙවත් රාමයාගේ; අපූර්ණේන්දු මුඛෙන, අඩ් චන්‍ද්‍රයහට බඳුවූ මුඛ ඇති; පත්‍රියුගෙන, ශරවයෙන්; පාදයොඃ, පාදවය; අධිජානු, ජානුයෙහිලා; නිකෘත්තයො(ස්සතො)රපි, කපනලද කල්හිදු; වෙගෙන, වෙගයෙන්; යතඃ, යන්නාවූ; වාජිනඃ, අශ්වයාකෙරෙන්; නපපාත, නොහිණී.

40 වධාය, වධපිණිස; අභිශත්‍රු, සතුරා අභිමුඛයට; ධාවන්, දිවන්නාවූ, (වි)විෂඃ, සතුරාගේ; ශරෙණ, ශරයෙන්; කෘත්ත, කපනලදින්; ච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; මස්තකඃ, මස්තකඇති; අපරඃ රාක්ෂසඃ, අනික් රාක්ෂස යෙක්තෙම්; හෘතායුරපි—හෘත, ගන්නාලද; ආයුරපි, ආයුඇත්තේද; ආදිකෘතෙන, පලමුකොට කරණලද්දාවූ; වෙගෙන, වෙගය කරණ කොටගෙන; කානිචිත් පදානි, කීප පදකෙනාකුන්; ජගාම, ගියේ.

41 කශ්චිත්, අනික් රාක්ෂසයෙක්තෙම; දන්තිනම්, හස්තියක්හු; විහායසා, ආකාශයෙන්; වාහයත්ස්ම, දිවවී; (කිං විශිෂ්ටං දන්තිනම්?) ජවෙන, ජව කරණකොටගෙන; ජවන, දිවන්නාවූ; අම්බුදෙපමම්, මෙඝයක්හා සදෘශවූ; කුම්භෙ, කුම්භයෙහි; නිපත්‍ය, හී; තරසා, වහා; විධාගතෛඃ, දෙකකට ගියාවූ; ශිතාබ්භ්‍රෛඃ, ශ්වෙතාබ්භ්‍රයන් විසින්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; කෘත, කරණලද; කාණ්ඩචාමරම, කාණ්ඩ චාමර ඇති; (දන්තිනං විහායසා වාහයතිස්ම.)

42 අපරඃ, අනිකෙක්තෙම; වාජිනම්, අශ්වයා; යුධි, යුධයෙහිලා;

43 නිකෘත්තසෞමිත්‍ර රථාඞ්ගධාරයා
'පවර්ජ්ජිතං ස්වං තරසා ක්ෂපාචරඃ
ක්‍රුධා'යුධීකෘත්‍ය භුජං මහීභුජඃ
සුතං ජඝාන ධ්වනි කම්පිතාචලඃ.

44 න්‍යමජ්ජ දර්ධේන රථාඞ්ග මීරිතං
පරෙණ ශත්‍රොරුප දණ්ඩ මස්‍යතම්
තමෙව දණ්ඩං පරශුං විධායතං
ශිරස්‍යරාතිර් නිජඝාන සස්වනඃ.

45 ස්වපාණි යන්ත්‍රච්‍යුත ශස්ත්‍ර සාදිතං
විධාය බෘන්දං බහුධා සුරද්විෂාම්
රණාය කොශාදසි මීශිතුස්සුත-
ශ්චකර්ෂ කෘෂ්ණං විවරාදිවොරගම්.

වෙගධාරයා, වෙගධාරානම් ජවයෙන්; භුඩඃ, පෑපිවියෙන්; වාහය තිස්ම, දිවිවී; (කිං විශිෂ්ටං වාජිනම්?) පෘෂත්කා, ශරයෙන්; භින්න, බිඳිනාලද්දවූ; උදර රන්ධ්‍ර, උදර රන්ධ්‍රයෙන්; නිර්ගීතම්, නික්මුණාවූ; ස්වම් අන්ත්‍රම්, ස්වකීයවූ අතුණුවැටිය; ඛුරාග්‍රපාතනෛඃ, ඛුරාග්‍රපාතන යෙන්; උත්කෘත්‍ය, කඩා; දිශි, දිශ්හි; ක්ෂිපන්තම්, දමන්නාවූ; (වාජී නම් අපරඃ යුධි වෙගධාරයා භුවඃ වාහයතිස්ම.)

43 සෞමිත්‍ර, ලක්ෂ්මණයාගේ; රථාඞ්ගධාරයා, චක්‍රධාරායෙන්; නිකෘත්ත, කපා; අපවර්ජ්ජිතම්, දුරුකරණලද්දවූ; ස්වම්භුජම්, ස්වකීය වූ හස්තය; තරසා, වහා; කෘධා, රොෂයෙන්; ආයුධීකෘත්‍ය, ආයුධ කොට; ධ්වනි, නාදයෙන්; කම්පිත, කම්පා කරණලද; අචලඃ, පර්වත ඇත්තාවූ; ක්ෂපාචරඃ, රාක්ෂසතෙම; මහී භුජස්සුතම්, රාජ පුත්‍රයා; ජඝාන, පහළී.

44 පරෙණ, සතුරා විසින්; ඊරිතම්, මෙහෙයනලද්දවූ; රථාඞ්ගම්, චක්‍රායුධයතෙම; ශත්‍රොඃ, සතුරාගේ; උපදණ්ඩ මස්‍යතම්, දණ්ඩායුධ මෑත්තක සම්පයෙහි; අර්ධේන, අඩෙකින්; න්‍යමජ්ජත්, ගැලිණ; තමෙව දණ්ඩම්, එම දණ්ඩායුධය; පරශුංවිධාය, පරශුවක්කොට; සස්වනඃ, නාද සහිතවූ; අරාතිඃ, සතුරුතෙම; තම්, ඔහු; ශිරසි, හිස්හි; නිජඝාන, පහළී.

45 බහුධා, බහුප්‍රකාරයෙන්; සුරද්විෂාං බෘන්දම්, රාක්ෂස සමූහය; ස්වපාණි යන්ත්‍ර, ස්වකීයවූ හස්ත යන්ත්‍රයෙන්; ච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; ශස්ත්‍ර, ශස්ත්‍රයෙන්; සාදිතම්, නසනලද්ද; විධාය, කොට; ඊශිතුස්සුතඃ, රාජ පුත්‍රතෙම; රණාය, යුධය පිණිස; කොශාත්, කොශයෙන්; අසිම්, ඛඩ්ගය; චකර්ෂ, ඇද්දේ; (කුමකින් කුමක්මෙන්?) විවරාත්, විවරයෙන්; කෘෂ්ණම් උරගම්ව, කෘෂ්ණ සර්පයක්හුමෙන්; (ඊශිතුස්සුතඃ [illegible] අසිම් චකර්ෂ.)

46 පරස්‍ය සෞමිත්‍රි කෘපාණ පාටිත
විධා භවද්දෙහ භෘතො නිකීලයන්
ශරේණ පාර්ශ්වෙ නෘහරිඃ සමග්‍රතාං
ව්‍යධත්ත රොෂෙණනු ලීලයානු සඃ.

47 කරං රණාය ප්‍රතිහෘතස්‍ය ධාවති
විපෙ නිජෙන තනයෙන භූභුජඃ
බහූනි ඛණ්ඩානි විධිත්සුනා'සිනා
සමෙත්‍ය සම්පිණ්ඩිත එව තත්කරඃ.

48 කෘපාණ කෘත්තස්‍ය දෘඪෝරු යන්ත්‍රිතං
නපශ්චිමාර්ධං නි(ප)පාත සාදිනඃ
තුරඞ්ග වල්ගා දෘඪ (ලග්න) මුෂ්ටිනා
පරේණ භාගෙනච ලම්බිතං පුරඃ.

---

46 සෞමිත්‍රි, ලක්ෂ්මණයාගේ; කෘපාණ, ඛඩ්ගයෙන්; පාටිත, පළනලදින්; විධාභවත්, දෙකක් වන්නාවූ; දේහභෘතඃ, ශරීරය උසුලන්නාවූ; පරස්‍ය, සතුරාගේ; පාර්ශ්වෙ, පාර්ශ්වයෙහි; ශරේණ, ශරයෙන්; නිකීලයන්, විද මසන්නාවූ; සඃ නෘහරිඃ; ඒ නරසිංහතෙම්; සමග්‍රතාම්, සමග්‍රබව; ව්‍යධත්ත, කෙළේ; රෝෂෙණ, රෝෂයෙන්; (ව්‍යධත්ත) නු, කෙළේදෝහෝ (නොහොත්); ලීලයා, ලීලායෙන්; (ව්‍යධත්ත) නු, කෙළේදෝහෝ.

47 විපෙ, හස්තිහු; රණාය, යුධය පිණිස; කරම්, හස්තය; ප්‍රතිහෘතස්‍ය, හකුළුවා; ධාවති (සති), දිවන කල්හි; බහූනි, බොහෝවූ; ඛණ්ඩානි, ඛණ්ඩයන්; විධිත්සුනා, කටැට්වූ; භූභුජස්තනයෙන, රාජ පුත්‍රයා විසින්; සමෙත්‍ය, ගොස්; තත්කරඃ, ඔහුගේ හස්තයතෙම්; සම්පිණ්ඩිත එව, හකුළුවනලද්දේම; අසිනා, ඛඩ්ගයෙන්; නිජශේන, පහරණලදී.

48 කෘපාණ, ඛඩ්ගයෙන්; කෘත්තස්‍ය, කපනලද්දාවූ; සාදිනඃ, අශ්වාරොහකයාගේ; දෘඪ, දැඩිකොට; ඌරු, ඌරුවයෙන්; යන්ත්‍රිතම්, හම්වනලද්දාවූ; පශ්චිමාර්ධම්, පශ්චාද්භාගය; නනි(ප)පාත, නොහිණ; තුරඞ්ග, අශ්වයාගේ; වල්ගා, * කුශයෙහි හෙවත් රජ්ජුයෙහි; දෘඪ, දැඩිකොට; (ලග්න), † වැදගත්තාවූ; මුෂ්ටිනා, මුෂ්ටි ඇති; පරේණ භාගෙනච, අනික්භාගයෙන්ද; පුරඃ, අභිමුඛයෙහි; ලම්බිතම්, එල්බීමයි.

---

* වඟෙ—සන්න.
† කත්—සන්න.

49 පරෙණ ඛඩ්ගෙ'නුපපාත පාතිතෙ
සුරාරි රුත්තාන විසෘෂ්ට විග්‍රහඃ
අපිව්‍යපායෙසති සත්ව මානයොර්
ව්‍යෞඪනදීත්සනාර්ව පෘෂ්ඨ මාහවෙ.

50 නිමග්න ඛඩ්ගෙ ජඨරෙ සුරද්විෂඃ
පරික්ෂරච්ඡොණිත සික්ත මූර්තයඃ
පරස්පරස්‍ය ප්‍රසභං සමුච්ඡ්වසන්
ප්‍රහාරවාතෙන පුන (ර්) ශොෂිතාඃ.

51 තතස්තතා සෘක්ස්‍රුවලොහිතාම්බරඃ
ශ්‍රියං ජයස්ථා මුපයන්තු මුද්ධතඃ
යථෙප්සපානාසන තෘප්තචෙතස-
ශ්චකාර රාජන්‍ය වරශ්චිරංච්ජාන්.

---

49 පරෙණ, සතුරාවිසින්; ඛඩ්ගෙ, ඛඩ්ගය; පාතිතෙ (සති), හෙළ
න (ලද) කල්හි; උත්තාන, උඩුබලා; විසෘෂ්ට, හරණලද; විග්‍රහඃ,
ශරීර ඇත්තාවූ; සුරාරිඃ, රාක්ෂසතෙම; සත්වමානයොඃ, දපිමාන දෙ
දෙනාගේ; ව්‍යපායෙ සත්‍යපි, විනාශයක් ඇති කල්හිද; ආහවෙ, යුධ
යෙහි; ව්‍යෞඪ, සතුරාහට; පෘෂ්ඨම්, පිට; නදීත්සනාර්ව, නොදිය
ඔසක්මෙන්; අනුපපාත, අනුවැහිණි.

50 ජඨරෙ, ජඨරයෙහි; නිමග්න, ගැලුනාවූ; ඛඩ්ගෙ(සති), (ඛඩ්ග
ය ඇති) කල්හි; පරික්ෂරත්, වැහෙන්නාවූ; ශොණිත, රුධිරයෙන්;
සික්ත, තෙමනලද; මූර්තයඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; සුරද්විෂඃ, රාක්ෂසයෝ;
පරස්පරස්‍ය, ඔවුනොවුන්ගේ; ප්‍රසභම්, වහා; සමුච්ඡ්වසත්, නැගෙන්
නාවූ; ප්‍රහාරවාතෙන, ප්‍රහාරවාතයෙන්; පුනඃ, නැවත; (වි) ශොෂි
තාඃ, වියලන ලදහු.

51 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; රාජන්‍යවරඃ, රාමතෙම; ද්විජාන්, පක්ෂීන්
දෝහෝ නොහොත් බ්‍රාහමණයන්; යථෙප්සං, සිත්සේ; (කැමති ප
රිද්දෙන්;) පාන, බීමෙන්හෝ; අසන, කෑමෙන්හෝ; තෘප්ත, පිනා
ගියාවූ; (පිනවනලද්දාවූ;) චෙතසඃ, සිත්ඇත්තවුන්; චිරම්, බොහෝ
කලක්; චකාර, කෙළේ; (කිම්භූතඃ රාජන්‍යවරඃ? කෙසේවූ රජද?
කෙසේවූ වල්ලභද?) තත, පතලාවූ; අසෘක්ස්‍රුව, රුධිරවැගිරිමෙන්;
ලොහිත, රත්වූ; අම්බරඃ, ආකාශ ඇත්තාවූ (නොහොත්;)තත, පතලා
වූ; අසෘක්ස්‍රුව, රුධිරවැගිරිමෙන්; ලොහිත, රත්වූ; අම්බරඃ, වස්ත්‍ර ඇත්
තාවූ; ජයස්ථාම්, ජයෙහි පිහිටියාවූ; ශ්‍රියම්, ශ්‍රිය; උපයන්තුම්, පාණි
ග්‍රහ කරණ පිණිස; උද්ධතඃ, සොමුවූ; (රාජන්‍යවරඃ ද්විජාන් යථෙප්ස
පානාසන තෘප්ත චෙතසඃ චිරං චකාර.)

52 තතොමරුත්පාවක ශස්ත්‍රනිර්ධූත
ප්‍රදග්ධ මාරීච සුබාහු විග්‍රහඃ
බලං බලීයා නබලීකෘතං භියා
තතං දිගන්තාංසනිනාය නායකඃ.

53 රණෙදධානො හෘදයං දයා'හෘතං
සලීල මායම්‍ය ධනුර්ධනුර්ධරඃ
පරාඞ්මුඛානාං ශනෛකෛඃ ශිලීමුඛාන්
විෂද්විපානාං ජඝනෙ ජඝාන (සඃ).

54 භෘශං නසෙහෙ යුධිරාම මාශු(ග)
ප්‍රතාන ශුෂ්කාශනිපාත භීෂණම්
යුගාන්තතිග්මද්‍යුතිතෙජසං විෂො
බලීයසො භ්‍රාතෘ බලා(න්විතං) බලම්.

---

52 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; බලීයාන්, බලවත්වූ; සඃනායකඃ, ඒ රාම තෙම; බලම්, සෙනඟ; දිගන්තාන්, දිගන්තයන්ට; නිනාය, යැවී; (කිං විශිෂ්ටඃ නායකඃ? කිං විශිෂ්ටම් බලම්?) මරුත්පාවක ශස්ත්‍ර, පවන ශරයෙන්හා වහ්නි ශරයෙන්; නිර්ධූත, කම්පාකරණලද්දාවූද; ප්‍රදග්ධ, දවනලද්දාවූද; මාරීච, මාරීච (නම්) රාක්ෂසයාගේහා; සුබාහු, සුබාහුනම් රාක්ෂසයාගේ; විග්‍රහඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; බලීයාන්, බලවත්වූ; සඃනායකඃ, ඒ නායකතෙම; භියා, භීතීන්; අබලීකෘතම්, දුර්වලකරණලද්දාවූ; තතම්, පතලාවූ; බලම්, සෙනඟ; (දිගන්තං නිනාය.)

53 රණෙ, යුද්ධයෙහිලා; දයා, කරුණායෙන්; ආහෘතම්, ගන්නාලද්දාවූ; හෘදයම්, හෘදය; දධානඃ, උසුලන්නාවූ; (සඃ) ධනුර්ධරඃ, ඒ රාමතෙම; ධනුඃ, ධනුෂ; සලීලම්, ලීලා සහිතව; ආයම්‍ය, නමා; පරාඞ්මුඛානාම්, විමුඛවූ; විෂද්විපානාම්, සතුරුතුන්ගේ; ජඝනෙ, ජඝනයෙහි; ශිලීමුඛාන්, ශරයෙන්; ශනෛකෛඃ, සෙමෙන්; ජඝාන, පහළි.

54 යුධි, යුද්ධයෙහිලා; ආශු (ග) ප්‍රතාන, ශර සමූහ නැමැති; ශුෂ්කාශනිපාත, ගිනි සෙන හිමෙන්; * භීෂණම්, භයඞ්කරවූ; යුගාන්ත, කල්පාන්තයෙහි; තිග්මද්‍යුති, සූර්‍ය්‍යයහට බඳුවූ; තෙජසම්, තෙජස් ඇත්තාවූ; භ්‍රාතෘබලා(න්විත)ම්,† භ්‍රාතෘ බල ඇත්තාවූ; රාමම්, රාමයා; බලීයසඃ, බලවත්වූ; විෂඃ, සතුරාගේ; බලම්, සෙනඟතෙම; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; නසෙහෙ, ‡ ක්ෂමානොකෙළේ.

---

* ඉන්ද්‍රගිනිසේ නැගීමෙන්—සන්න.
† භ්‍රාතෘ බලම්—සන්න.
‡ නොසෙහෙ—සන්න.

55 ස්ථිත්වාගුණෙ මහති තත්ක්ෂණ ලබ්ධමොක්ෂාඃ
සුශ්ලිෂ්ට යුක්ති සඵලානන සම්පදශ්ච
ශාක්‍යා ඉවාස්‍ය විශිඛා රිපුසෛනිකෙභ්‍ය-
ශ්චක්‍රුස්ත්‍රිවිෂ්ටප සභා ගමනොපදෙශම්.

56 හුතභුජි නිධනාඛ්‍යෙ ශත්‍රු හව්‍යානි හුත්වා
පරිණයති ජයශ්‍රී වීරකන්‍යාං නෘවීරෙ
සමර පටහ ඝොෂෙ තත්‍ර නෘත්තං කවන්ධෛ-
ර්බහල රුධිර පඞ්කස්ඵාරි සින්දූරලෙපෛඃ.

57 මධ්‍යෙ නිකෘත්ත රජනී චරපූර්වකායා-
ශ්ඡෙදෛඃස්ථිතා භුවි නිපත්‍ය භයං විතෙනුඃ
රක්ෂස්සු යුද්ධ විමුඛෙෂු විභිද්‍ය භූමි-
මර්ධොත්ථිතා ඉව පුනඃ සමරාය දෛත්‍යාඃ.

---

55 අස්‍ය, මොහුගේ; තෙ විශිඛාඃ, ඒ ශරයෝ; ශාක්‍යාඃ ඉව, ශාක්‍ය සත්මෙන්; රිපුසෛනිකෙභ්‍යඃ, සතුරු සෙනඟට; ත්‍රිවිෂ්ටප සභාගමන, දිව්‍ය සභා ගමනයම්; උපදෙශම්, උපදෙශය; චක්‍රුඃ, කළෝ; (කිංභූතාඃ විශිඛාඃ? කිම්භූතාශ්ශාක්‍යාඃ?) මහති, මහත්වූ; ගුණෙ, ජ්‍යායෙහි; ස්ථිත්වා, සිට; තත්ක්ෂණ ලබ්ධ මොක්ෂාඃ—තත්ක්ෂණෙ, එකෙණෙහි; ලබ්ධ, ලද්දාවූ; මොක්ෂාඃ, මිදීම් ඇත්තාවූ (නොහොත්) මහති, මහත්වූ; ගුණෙ, ගුණයෙහි; ස්ථිත්වා, සිට; තත්ක්ෂණ, එකෙණෙහි; ලබ්ධ, ලද්දාවූ; මොක්ෂාඃ, නිර්වාණ ඇත්තාවූ; සුශ්ලිෂ්ට, සුසංහිතවූ; යුක්ති, යෙදීමෙන්; සඵල, මුවාත් ඵල සහිතවූ; ආනන සම්පදඃ, මුඛ සම්පත්ති ඇත්තාවූ; (නොහොත්) සුශ්ලිෂ්ට, සුසංහිතවූ; යුක්ති, න්‍යායයෙන්; සඵල, ඵල සහිතවූ; ආනන සම්පදඃ, ආරම්භ සම්පත්ති ඇත් තාවූ; (අස්‍යතෙ විශිඛාඃ ශාක්‍යාඃ ඉව රිපුසෛනිකෙභ්‍යඃ ත්‍රිවිෂ්ටප සභා ගමනොපදෙශම් චක්‍රුඃ.)

56 නිධනාඛ්‍යෙ, විනාශ යන නම්ඇත්තාවූ; හුතභුජි, වහ්නියෙහි; ශත්‍රු, සතුරු නැමැති; හව්‍යානි, යාග ද්‍රව්‍යයන්; හුත්වා, හෙව; සමර පටහඝොෂෙ, සඞ්ග්‍රාම පටහධ්වනි ඇත්තාවූ; නෘවීරෙ, නෘවීරයා; ජයශ්‍රීවීරකන්‍යාම්, ජයශ්‍රී නැමැති වීර කන්‍යාව; පරිණයත් (සති), පාණිග්‍රහ කරණ කල්හි; බහල, ඝනවූ; රුධිර පඞ්ක, රුධිර පඞ්ක නැමැති; ස්ඵාරි, පැතිරෙන්නාවූ; සින්දූරලෙපෛඃ, සින්දූරලෙප ඇත් තාවූ; කවන්ධෛඃ, කවන්ධයන්විසින්; තත්‍ර, එහිලා; නෘත්තම්, නැටීමයි.

57 මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහිලා; නිකෘත්ත, කපනලද්දාවූ; රජනීචර, රාක්ෂසයන්ගේ; පූර්වකායාඃ, පූර්ව ශරීරයෝ; භුවි, පෘථිවියෙහි; නිපත්‍ය, ඇද; ඡෙදෛඃ, ඡෙදයෙන්; ස්ථිතාඃ, සිටියාහු; භයම්, භය; විතෙනුඃ, කළෝ; රක්ෂස්සු, රාක්ෂසයන්; යුද්ධවිමුඛෙෂු (සත්සු), සඞ්ග්‍රාමයට පරාඞ්මුඛ කල්හි; භූමිං, භූමිය; විභිද්‍ය, පළා; පුනඃ, නැවත; සමරාය, යුද්ධපිණිස, අර්ධොත්ථිතාඃ, අර්ධයෙකින් නැංගාවූ; දෛත්‍යාඃ ඉව, (අසුර සත්මෙන්,) (භයංවිතෙනුඃ.)

58 රාමායුධව්‍යපිත රාක්‍ෂස රක්තධාරා
ස්‍රපඝීන ලොහිත රුචො මුහුරම්බුවාහාඃ
ගෞරීපතිප්‍රණති සම්භ්‍රම ලාභවන්ධ්‍යං
සන්ධ්‍ය මකාල ඝටිතාං ගගනෙ විතෙනුඃ.

59 සඞ්ක්‍රන්දරථ තුරගවිපාබ්භ්‍රබෘන්ද
ව්‍යුත්ක්‍රාන්තෙතෘ විරත පෘෂතකපාත වෘෂ්ටි
නි ස්ත්‍රිංශසඵුරිත තටිවියුක්ත මාප
ව්‍යක්තාර්කද්‍යුති ශරදිව තතානභශ්ශ්‍රීඃ.

60 රක්‍ෂොවසා පිශිතපූරිත කුක්‍ෂි රන්ධ්‍රාඃ
කාකුත්ස්ථ බාණ හත හස්ති මුඛා(ව)රූඪාඃ
පර්‍ය්‍යන්ත ලග්න රුධිරාණි මෘදුප්‍රණාද-
ස්තුණ්ඩානිවායසගණෝ රදනෙ (ම) මාර්ජී.

---

58 රාම, රාමයාගේ; ආයුධ, ආයුධයෙන්; ව්‍යපිත, ව්‍යපිතවූ හෙවත් කපනලද; රාක්‍ෂස, රාක්‍ෂසයන්ගේ; රක්තධාරාස්‍රපඝීන, රුධිරධාරා ස්‍රපඝියෙන්; ලොහිත, රත්වූ; රුචඃ, ශොභාඇති; අම්බුවාහාඃ, මෙඝයෝ; ගෞරීපති, ඊශ්වරයාගේ; ප්‍රණති සම්භ්‍රම ලාභ, ප්‍රණාම සම්භ්‍රම ලාභයෙන්; වන්ධ්‍යම්, සිස්වූ; අකාල, නොකල්හි; ඝටිතාම්, කරණලද්දාවූ; සන්ධ්‍යම්, සන්ධ්‍යාව; මුහුඃ, එකෙණෙහි; ගගනෙ, ආකාශයෙහි; විතෙනුඃ, කළෝ.

59 ශරදි, ශරත්කාලයෙහි; ශ්‍රීඃ, ශොභාතොමෝ; තතානභඃ, ඒ ආකාශයට; අපෙව, පැමිණියක වැන්නී; (කිම්භූතංනභඃ?) සඞ්ක්‍රන්දත්, හඬන්නාවූ; රථ, රථහා; තුරග, අශ්වයන්හා; විප, හස්තීන් නැමැති; අබ්භ්‍රබෘන්ද, මෙඝ සමූහයාගේ; ව්‍යුත්ක්‍රාන්තෙතෘ, පහවීමෙහි; විරත, වැලැක්කාවූ; පෘෂතකපාත, ශරපාත නැමැති; වෘෂ්ටි, වර්ෂාඇති; නිස්ත්‍රිංශසඵුරිත, ඛඞ්ග විලසිත නැමැති; තටිත්, විද්‍යුතීන්; වියුක්තම්, තොරකරණලද්දාවූ; ව්‍යක්ත, පහළවූ; අර්කද්‍යුති, සූර්‍ය්‍යරශ්මි ඇත්තාවූ; තතානභඃ, ඒ ආකාශයට; (ශරදිශ්‍රීඃ අපෙව.)

60 රක්‍ෂඃ, රාක්‍ෂසයන්ගේ; වසා, වුරුණුතෙල්හා; පිශිත, මාංසයෙන්; පූරිත, පුරණලද; කුක්‍ෂිරන්ධ්‍රාඃ, උදර රන්ධ්‍රඇත්තාවූ; කාකුත්ස්ථ, රාමයාගේ; බාණ, ශරයෙන්; හත, පහරණලද; හස්ති, හස්තියක්හුගේ; මුඛ, මුඛයට; අ(ව)රූඪාඃ, නැංගාවූ; මෘදු, මොලොක්වූ; ප්‍රණාදඃ, හැඞීම්ඇති; වායසගණඃ, කාක සමූහතෙම; පර්‍ය්‍යන්ත, කෙළවරෙහි; ලග්න, වැදගත්තාවූ; රුධිරාණි, රුධිර ඇත්තාවූ; තුණ්ඩානි, තුණ්ඩයන්; රදනෙ, දන්තයෙහි; (ම)මාර්ජී, පිරිමැන්ද.

61 රාජාත්මජෞ මුනිසුතාක්ෂිභි රාහිතාග්නී
ප්‍රත්‍යුද්ගතෞ මෘගකුලෛ රුටජානි ගත්වා
ආවර්ජිතෙ විදධතුඃ ශිරසී (සුබාහ්වො)-
ර්බාණව්‍රණෙන ගුරුණී ගුරුපාද මූලෙ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහා කාව්‍යෙ මාරීච සුබාහු වධොනාම)

ප ථ ම ස ර්ගඃ.

---

61 මුනිසුතාක්ෂිභිඃ, තපස්වි පුත්‍රයන්(ගෙ ඇසින්) විසින්; ආහිතාග්නී, (කරණලද) පූජාඇත්තාවූ; * මෘගකුලෛඃ, මෘගකුලයන්විසින්; ප්‍රත්‍යුද්ගතෞ, පෙරගමන්කරණලද්දාවූ; රාජාත්මජෞ, රාජපුත්‍රයෝ දෙදෙන; උටජානි, පර්ණශාලාවන්; ගත්වා; ගොස්; (සුබාහ්වොඃ, මාරීචය සුබාහුය යන රාක්ෂසයන් දෙදෙනාගේ;) † බාණව්‍රණෙන, ශර ව්‍රණයෙන්; ගුරුණී, බරවූ; ආවර්ජිතෙ, නමනලද්දාවූ; ශිරසී, ශීර්ෂද්වය; ගුරුපාදමූලෙ, ගුරුහු පාදමූලයෙහි; විදධතුඃ, පිහිටවූවූ.

(ඉති, මෙසේ, කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; මාරීච සුබාහු වධොනාම, මාරීච සුබාහු වධනම්වූ;) පඨමස්සර්ගඃ, (පළමුවන සගයි)

---

* මුනිසුතාශ්‍රුභිඃ, තපස්වි පුත්‍රයන් විසින්; ආහිතාර්ඝෞ, පූජා ඇත් තාවූ—සන්න.

† සන්න පොත්හි “සුබාහුනම් රාක්ෂසයාගේ” යන අර්ථ පදය පමණක් පැනේ.

ෂ ෂ් ඨඃ ස ර්ගඃ.

---

1 උච්චචාල තතඃ ස්‍රෂ්ටා ජගදංශස්‍ය මෛථිලම්
අනුග්‍රහීතු මග්‍රණ්‍යං ගෘහිණා මාහිතක්‍රතුම්.

2 බිභ්‍රත්සන්ධ්‍යා විධිස්නාන සංවර්ධිත රුචො ජටාඃ
ජ්වාලා ඉව තපො වහ්නෙඃ ශාලිශූකාග්‍ර පිඞ්ගලාඃ.

3 තපසස්තෙජසා දීප්තඃ ස්නිග්ධශ්ච කරුණා ගුණාත්
සමං සන්දර්ශිතාදිත්‍ය චන්ද්‍රොදය ඉවාර්ණවඃ.

4 ශිරඃප්‍රදෙශ ලම්බින්‍යා කුර්වන් රුද්‍රාක්ෂ මාලයා
ඵලිතා ඉව තීර්ථාම්භඃසෙක පුෂ්ට්‍යා ජටා ලතාඃ.

5 අරණ්‍යදෙවතාභිඃ (ස) ප්‍රයුක්ත බලි මඞ්ගලඃ
ව්‍රතී නිරගමත්සත්‍රාන්මෙෂාද් බ්‍රධ්න ඉවජ්වලන්.

---

1 ජගදංශස්‍ය, ලොකභාගයක් සම්බන්ධව; ස්‍රෂ්ටා, මැවූයේතෙම; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ගෘහිණාම්, ගෘහීන්ට; අග්‍රණ්‍යම්, අග්‍රෙසරවූ; ආහිත, කරණලද්දාවූ; ක්‍රතුම්, යාගඇති; මෛථිලම්, මෛථිලයහට; අනුග්‍රහීතුම්, අනුග්‍රහ කරන්නට; උච්චචාල, නික්මිණි.

2 සන්ධ්‍යාවිධිස්නාන, සන්ධ්‍යාවිධිස්නානයෙන්; සංවර්ධිත, වඩනලද; රුචඃ, ශොභාඇත්තාවූ; තපොවහ්නෙඃ, තපස් නැමැති වහ්නිහුගේ; ජ්වාලාඃඉව, ජ්වාලාවන්වැනිවූ; ශාලිශූකාග්‍ර, ශාලිශූකාග්‍රසේ (හැල්බූ අග්සේ); පිඞ්ගලාඃ, පිඞ්ගුවූ; ජටාඃ, ජටාවන්; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ.

3 තපසඃ තෙජසා, තපස් තෙජසින්; දීප්තඃ, දිලියුණේද; කරුණා ගුණාත්, කරුණා ගුණයෙන්; ස්නිග්ධශ්ච, සිනිදුවූයේද; සමම්, එක වට; සන්දර්ශිත, දක්වනලද; ආදිත්‍ය චන්ද්‍ර, සූර්‍ය්‍ය චන්ද්‍ර දෙදෙනාගේ; උදයඃ, උදයඇති; අර්ණවඃඉව, සාගරය වැනිවූ.

4 ශිරඃ ප්‍රදෙශ, ශිරඃ ප්‍රදෙශයෙහි; ලම්බින්‍යා, එල්ලෙන්නාවූ; රුද්‍රාක්ෂමාලයා, රුද්‍රාක්ෂමාලාව කරණකොටගෙන; තීර්ථාම්භඃසෙක පුෂ්ට්‍යා,තීර්ථ ජලසෙක පුෂ්ටිය කරණකොටගෙන; ජටාලතාඃ, ජටාලතාවන්; ඵලිතාඃ ඉව, ඵලිතයන්මෙන්; කුර්වන්, කරන්නාවූ.

5 අරණ්‍යදෙවතාභිඃ, වනදෙවතාවන් විසින්; ප්‍රයුක්ත, කරණලද්දාවූ; බලි මඞ්ගලඃ, බලි මඞ්ගලඇත්තාවූ; ජ්වලන්, දිලියෙන්නාවූ; (සඃ) ව්‍රතී, (ඒ) ව්‍රතීතෙම; සත්‍රාත්, යාගගෘහයෙන්; නිරගමත්, නික්මිණි; (කුමකින් කුමක්මෙන්?) මෙෂාත්, මෙෂයෙකින්; ජ්වලන්, දිලියෙන්නාවූ; බ්‍රධ්න ඉව, සූර්‍ය්‍යයාමෙන්; (නිරගමත්, නික්මිණි.)—කුලකම්.

6 සහප්‍රසූත මාරූඪ්‍ය වර්ධිතං හරිණව්‍රජම්
ස්වයං නිනාය යත්නේන බාෂ්පාපූරිත ලෝචනෝ.

7 ශමනව්‍යාහෘතාරම්භ ප්‍රණාමේෂු මහර්ෂිභිඃ
පාණිභිඃ ශිරසිස්පෘෂ්ටෝ හව්‍යධූම සුගන්ධිභිඃ.

8 වෛඛානසවධූ හස්ත ලම්භිතාශී කෘතාශිෂෝ
ද්‍රෂ්ටුකාමෝ නිනායෛ (ශං මෛදිනීශ) සුතෝ ධනුඃ.

9 තතශ්චිර පරිත්‍යක්තං ගෞතමස්‍ය තමෝනුදඃ
විවේශ විශ්ව භුග්ධාම්නෝ ධාමවර්ත්මීවශාවශී.

10 ස්ඵුටාසු කුටීරස්‍ය නිකටාඞ්ගණ භූමිෂු
ප්‍රරූඪ දර්භ සන්දර්භ ඝාසග්‍රාසෝද්ධෘතත්විෂම්.

11 ක්වචිදුද්දේහිකා “ලීඪ ජීර්ණ වල්කල මන්‍යතඃ.
ආරණ්‍ය තුටුමචර්ජිතන ශීර්ණා කෘෂ්ණ මෘගාජිනාම්.

---

6 සහප්‍රසූතම්, කැටිව නික්මුණාවූ; ස්වයම් වර්ධිතම්, තමාවිසින් වඩනාලද්දාවූ; හරිණව්‍රජම්, මෘග සමූහයා; යත්නේන, උත්සාහයෙන්; (ආ)රූඪ්‍ය, වලකා; බාෂ්ප, කඳුලෙන්; ආපූරිත, පුරණලද; ලෝචනෝ, ඇස් ඇත්තාවූ.

7 ශමනව්‍යාහෘතාරම්භප්‍රණාමේෂු, ශමනව්‍යාහෘතාරම්භප්‍රණාමයෙහි; මහර්ෂිභිඃ, මහර්ෂීන්විසින්; හව්‍යධූම, යාගද්‍රව්‍යධූමයෙන්; සුගන්ධිභිඃ, සුවඳවූ; පාණිභිඃ, අත්ලෙන්; ශිරසි, හිස්හි; ස්පෘෂ්ටෝ, ස්පර්ශකරණලද්දාවූ.

8 වෛඛානස වධූ, තපස්වි කන්‍යාවන් විසින්; හස්ත, අතින්; ලම්භිත, පමුණුවනලද්දාවූ; අශී, පූජාහා; කෘත, කරණලද; ආශිෂෝ, ආශිර්වාද ඇති; (ඓශම්,) ඊශ්වර ප්‍රතිබද්ධවූ; ධනුඃ, (ධනුෂ;) ද්‍රෂ්ටුකාමෝ, දක්නා කැමැත්තාවූ; මෛදිනීශ සුතෝ, * රාජ පුත්‍රයන් දෙදෙනා; නිනාය, ගෙනගියේ—කුලකම්.

9 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; චිර පරිත්‍යක්තම්, බොහෝ කලක් හරණලද්දාවූ; තමෝනුදඃ, තමස් දුරලන්නාවූ; විශ්වභුග්ධාම්නඃ, වහ්නියට බඳුවූ තේජස් ඇති; ගෞතමස්‍ය, ගෞතමනම් තපස්වීහුගේ; ධාම, ස්ථානයට; වර්ත්මවශාත්, මාර්ගීහෙයින්; වශී, වශීවූයේ; විවේශ, වනී.

10 කුටීරස්‍ය, කුටීරයාගේ; (කුටීරනම් කිළිපැලයි;) ස්ඵුටාසු, විෂමවූ; නිකටාඞ්ගණ භූමිෂු, සම්පාඞ්ගණ භූමියෙහි; ප්‍රරූඪ, හටගත්තාවූ; දර්භසන්දර්භ, ඉළුක් සමූහයාගේහා; ඝාස, තෘණයන්ගේ; ග්‍රාස, කෑමෙහි; උද්ධෘත, යොමුවූ; ත්විෂම්, හසතින් ඇත්තාවූ.

11 ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; උද්දේහිකා, වේයන්විසින්; අලීඪ.

---

* මෛදිනී ඊශ්වරස්‍ය සුතෝ—සන්න.

12 තලස්ඵිත ජරත්කුම්භ මුඛාන්නිර්ගච්ඡතා'හිනා
ආවර්ජ්ජිත පයඃස්තිම්‍යද්වෘක්ෂමූල මිවාඛචිත්.

13 ඛචිද්විෂ්ණු ප්‍රතිච්ඡන්දඃ කුක්ෂිස්ථෝ විවරානනාත්
නකුලෛ රනාත්‍රුවත් කෘෂ්ට වෙෂ්ටමාන සරීසෘපම්.

14 තස්මින්නිජ පදස්පර්ශ ත්‍යාජිතග්‍රාව විග්‍රහම්
ශාපස්‍ය ස්ත්‍රීමයං තෙජො රාමඃපප්‍රච්ඡ සම්භවම්.

15 නිගද්‍යාසෞ සුනාසීරං ව්‍රීඩා(දා වර්ජ්ජිතා)නනා
න්‍යවීවද දනුක්තෛව යෞවනාවිනයං පුරා

16 (මඝවරාති) හතභ්‍රෑණච්ඡෙදෛභ්‍ය යත්‍ර සම්භවඃ
මරුතාංවෙගිනාමාස දෙශං රාමො යයාවථ.

ලෝනාලද්දෑවූ; ජීර්ණ, දිරාගියාවූ; වල්කලම්, වල්කල ඇත්තාවූ; අන්‍යතඃ, අනික්තැනෙක්හි; ආරණ්‍යකවූම, වල්මීයන් විසින්; ඡින්න, කපනලදින්; ශීර්ණ, විසුලාවූ; කෘෂ්ණමෘගාජිනම්, අඳුන්දිවිසම් ඇත්තාවූ.

12 තල, යට; ස්ඵිත, තුබුවාවූ; ජරත්, මහලුවූ; කුම්භමුඛාත්, ඝට මුඛයෙන්; නිර්ගච්ඡතා, නික්මෙන්නාවූ; අහිනා, සර්පයා කරණකොට ගෙන; ඛචිත්, සමහරතැනෙක්හි; ආවර්ජ්ජිත, නමනලද්දෑවූ; පයඃ, ජලයෙන්; ස්තිම්‍යත්, තෙමෙන්නාවූ; වෘක්ෂමූලමිව, වෘක්ෂමූල ඇත් තක්හුවැනිවූ.

13 ඛචිත්, සමහරතැනෙක්හි; විෂ්ණු ප්‍රතිච්ඡන්දඃ, විෂ්ණු ප්‍රතිමා වගේ; කුක්ෂිස්ථ, කුක්ෂියෙහි පිහිටියාවූ; විවරානනාත්, විවරමුඛයෙන්; නකුලෛඃ, නකුලයන් විසින්; අනාත්‍රුවත්, අතුණුමෙන්; කෘෂ්ට, අඳ නාලද්දෑවූ; වෙෂ්ටමාන, වෙලෙන්නාවූ; සරීසෘපම්, සර්පයන්ඇත්තාවූ.

14 තස්මින්, ඒ ආශ්‍රමයෙහි; නිජපදස්පර්ශ, ස්වකීයවූපාදස්පර්ශයෙන්; ත්‍යාජිත, හරණලද්දෑවූ; ග්‍රාවවිග්‍රහම්, පාෂාණ මූර්ත්තිඇත්තාවූ; ස්ත්‍රීම යතෙජඃ, ස්ත්‍රීමයවූ තෙජස; රාමඃ, රාමතෙම; ශාපස්‍ය, ශාපයාගේ; සම්භවම්, සම්භවය; පප්‍රච්ඡ, විචාළේ.

15 අසෞ, මේ අහල්‍යාතොමෝ; සුනාසීරම්, ශක්‍රයා; නිගද්‍ය, කියා; ව්‍රීඩාත්, ලජ්ජායෙන්; (ආවර්ජ්ජිත,) නමනලද්දෑවූ; ආනනා, මුඛ ඇත්තී; අනුක්තෛව, නොකියාම; පුරා, පෙර; යෞවන, යෞවනයෙන් වූ; අවිනයම්, අනාචාරය; න්‍යවීවදත්, කීවූ; (හැඟවූ.)

16 (මඝවරාති), * ශක්‍රයාවිසින්; හත, නසනලද්දෑවූ; භ්‍රෑණ, භ්‍රෑණ නම් අසුරයාගේ; ඡෙදෛභ්‍යඃ, ඡෙදයෙන්; වෙගිනාම්, වෙගිවූ; මරුතාම්, පවනුන්ගේ; යත්‍ර, යම්දෙශයෙකලා; සම්භවඃ, සම්භවය; ආස, වීද; තංදෙශම්, ඒ දෙශයට; අථ, අනන්තරයෙන්; රාමඃ, රාමතෙම; යයෞ, ගියේ.

---

* මෙධාතිථි—සන්න.

17 ප්‍රීත්‍යා ලඞ්ඝිතාධ්වානස්තෙ තොරණ මණිත්විෂා
ඉති (චෙතො හරා රාම) මභි ව්‍යාතෙනිරෙ ගිරඃ.

18 මත්ත මාතඞ්ග ඝෂණ ද්‍රුම නිර්ද්දාලිත ත්වචඃ
අජ්ඤෙය්‍යත්වං වදන්තීව යස්‍ය පයසීනන භූරුහඃ.

19 තාරාව්‍රජස්පෘශො යාති පිධානත්වං නිශාකරඃ
යත්‍ර ප්‍රාකාර චක්‍රස්‍ය නභොමධ්‍යස්ථ මණ්ඩලඃ.

20 මධ්‍යෙ කුවලයාක්‍රාන්ත මහා පද්ම විභූෂණඃ
අවතීර්ණ ඝනාලිශ්‍රීයත්‍රඛාතස්සාගරායතෙ.

21 වප්‍රාජ ගරභොගෙන වෙෂ්ට්‍යමානඃ සමන්තතඃ
පිණ්ඩීභූත ඉවත්‍රාසාද් ඝනො යද්ගෘහ සඤ්චයඃ.

---

17 ලඞ්ඝිත, ඉක්මවනලද්දාවූ; අධ්වානඃ, මාර්ගඇති; තෙ, ඒ කෞශිකාදීහු; තොරණ මණිත්විෂා, තොරණ (මණිප්‍රභා ඇති) තපස්වීහු විසින්; ප්‍රීත්‍යා, ප්‍රීතියෙන්; (රාමම්) අභි, රාමයහට අභිමුඛව; (චෙතොහරාඃ, මනහරවූ;) ගිරඃ, තෙපුල්; ඉති, මෙසේ; ව්‍යාතෙනිරෙ, කියනලදහු.

18 මත්තමාතඞ්ග, මත්ත හස්තීන්ගේ; ඝෂණද්‍රුම, ඛණ්ඩනද්‍රුමයෙන්; නිර්ද්දාලිත, කඩනලද්දාවූ; ත්වචඃ, සුඹුලු ඇති; පයසීනන, පයසීනනයෙහි; භූරුහඃ, වෘක්ෂයෝ; යස්‍ය, යමක්හුගේ; අජ්ඤෙය්‍යත්වම්, නොදනියහැකි බව; වදන්තිව, කියන්නාවුන්වැන්නෝද.

19 නභොමධ්‍යස්ථ, ආකාශ මධ්‍යයෙහි සිටියාවූ; මණ්ඩලඃ, මණ්ඩල ඇති; නිශාකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; තාරාව්‍රජස්පෘශඃ, තාරා සමූහය ස්පර්ශකරන්නාවූ; යත්‍ර, යම් පුරයෙක්හි; (ප්‍රාකාර චක්‍රස්‍ය) ප්‍රාකාර චක්‍රයට; පිධානත්වම්, පිධාන බවට; යාති, යේද.

20 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; ඛාතඃ, පිවියතෙම; සාගරායතෙ, සාගර සමෙන් හැසිරෙන්නේද; (කිම්භූතඃ ඛාතඃ? කිම්භූතඃ සාගරඃ?) මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහි; කුවලය, නීලොත්පලයෙන්; ආක්‍රාන්ත, මඩනාලද්දාවූ; (නොහොත්) මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහි; කුවලය, පෘථිවි මණ්ඩලයෙන්; ආක්‍රාන්ත, මඩනාලද්දාවූ; මහා පද්ම, මහ පියුම්ම; විභූෂණඃ, ආභරණ කොට ඇත්තාවූ; (නොහොත්) මහා පද්ම, මහා පද්ම නැමැති නිධිම; විභූෂණඃ, ආභරණකොට ඇත්තාවූ; අවතීර්ණ, බටුවාවූ; ඝනා, ඝනවූ; අලිශ්‍රීඃ, භෘඞ්ගශ්‍රී ඇත්තාවූ; (නොහොත්) අවතීර්ණ, බටුවාවූ; ඝනාලිශ්‍රීඃ, මෙඝ පඞ්ක්තිශ්‍රී ඇත්තාවූ; (යත්‍රඛාතස්සාගරායතෙ.)

21 වප්‍ර, පවුරු නැමැති; අජගරභොගෙන, අජගරභොගයෙන්; සමන්තතඃ, හාත්පසින්, වෙෂ්ට්‍යමානඃ, වෙළනු ලබන්නාවූ; ඝනඃ, ඝනවූ, යත්, යම්පුරියෙක්හි; ගෘහසඤ්චයඃ, ගෘහ සමූහයතෙම; ත්‍රාසාත්, භයින්; පිණ්ඩීභූත ඉව, පිඩුවූවක්හු වැනිද.

22 යද්ගොපුර විටඞ්කාග්‍ර චන්ද්‍රකාන්ත මණිස්‍රුවම්
රසයන්ති ස්‍යන්දශ්‍රාන්තාඃ ශීතදීධිති වාජිනඃ.

23 විටඞ්කභුජ සම්ප්‍රාප්ත සහස්‍රකර මූර්ත්තිනා
විග්‍රහෙණ යදාවාස සන්තානො භාර්ග්ගවායතෙ.

24 යද්දෙව ගෘහ ශෘඞ්ගස්ථ පද්මරාග ප්‍රභා''හතම්
ව්‍යොම මධ්‍යං ප්‍රපන්නාපි බිම්බං බාලායතෙ රවෙඃ.

25 හර්ම්‍ය ශෘඞ්ගෙෂු නිර්ධූත ධ්වාන්තා යත්‍රමණිත්විෂඃ
ජ්‍යොත්ස්නාඃ කෘෂ්ණ ඉතිඥානං ජනෙ රුන්ධන්ති පක්ෂයොඃ.

26 යත්‍ර වාතායනාසන්න (වාරමුඛ්‍යා) මුඛෙන්දවඃ
රථ්‍යාං සඤ්චාරිණො යූනඃ සබලයන්ති පදෙපදෙ.

---

22 යත්, යම් නුවරෙක්හි; ගොපුර, දොරටුවෙහි; විටඞ්කාග්‍ර, කොබෝගෙඩි වළලු කෙළවරෙහි; චන්ද්‍රකාන්තමණිස්‍රුවම්, සඳකැන් මිණියෙන් වැහෙන්නාවූ ජලය; ස්‍යන්දශ්‍රාන්තාඃ—ස්‍යන්ද, වෙගයෙන්; ශ්‍රාන්තාඃ, ශ්‍රාන්තවූ; ශීතදීධිති, චන්ද්‍රයාගේ; වාජිනඃ, අශ්වයෝ; රසයන්ති, ආස්වාදකෙරෙද්ද.

23 යත්, යම් නුවරෙක්හි; ආවාස සන්තානඃ, ගෘහ සමූහයතෙම; භාර්ගවායතෙ, භෘගුරාමයාමෙන් හැසිරේද; (කිම්භූතඃ යදාවාස සන්තානඃ? කිම්භූතඃ භාර්ගවඃ? කෙසේවූ යම් පුරියෙක්හි ගෘහ සමූහයද? කෙසේවූ භාර්ගවද?) විටඞ්ක, කොබෝගෙඩි වළලු නැමැති; භුජ, හස්තයට; සම්ප්‍රාප්ත, පමුණුවනලද්දාවූ; සහස්‍රකර, සූර්‍ය්‍යයාගේ; මූර්ත්තිනා, ශරීර ඇති; විග්‍රහෙණ, ශරීරයෙන් උපලක්ෂිතවූ; (නොහොත්) විටඞ්ක, විශිෂ්ටවූ ටඞ්ක (පරශු) ඇති; භුජ, හස්තයෙන්; සම්ප්‍රාප්ත, පැමිණෙනලද්දාවූ; සහස්‍රකර, සහස්‍ර බාහු අර්ජුනයාගේ; මූර්ත්තිනා, මූර්ත්ති ඇති; විග්‍රහෙණ, කලහයෙන් උපලක්ෂිතවූ; (යදාවාස සන්තානඃ භාර්ගවායතෙ.)

24 රවෙඃ බිම්බම්, සූර්‍ය්‍ය බිම්බයතෙම; ව්‍යොම මධ්‍යම්, ආකාශ මධ්‍යයට; ප්‍රපන්නාපි, පැමිණද; බාලායතෙ, බාලාර්කයාමෙන් හැසිරේද; යත්, යම් පුරියෙක්හි; දෙවගෘහ, දෙවාලයෙහි; ශෘඞ්ගස්ථ, ශෘඞ්ගයෙහි පිහිටියාවූ; පද්මරාග, පියුම්රාමිණීන්ගේ; ප්‍රභා, ශොභායෙන්; ආහතම්, පහරණලද්දාවූ; (රවෙඃ බිම්බම් ව්‍යොම මධ්‍යම්ප්‍රපන්නාපි බාලායතෙ.)

25 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; හර්ම්‍යශෘඞ්ගෙෂු, ප්‍රාසාද ශෘඞ්ගයෙහි; නිර්ධූත, දුරුකරණලද; ධ්වාන්තාඃ, අන්ධකාරඇති; මණිත්විෂඃ, මණි ශොභාවෝ; පක්ෂයොඃ, පක්ෂවය අතුරෙහි; ජ්‍යොත්ස්නාඃ, ශුක්ල පක්ෂය; කෘෂ්ණඉති, කෘෂ්ණ පක්ෂය යන; ඥානම්, දැන්ම; ජනෙ, ජනයාකෙරෙහි; රුන්ධන්ති, වළකද්ද.

26 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; වාතායන, කවුළුවට; ආසන්න, ලඟවූ;

27 ශ්‍රුත්වා යත්‍ර සෞධපෘෂ්ඨේෂු විමාන ශිඛිනිස්වනම්
යාති ශෛථිල්‍ය මුෂ්ණාංශු හයභෝගීන්ද්‍ර බන්ධනම්.

28 සෝපාන රත්න නිර්භින්න තමශ්ඡේද (දෙන) දර්ශිතාඃ
ග්ලායන්ති යත්‍ර නසරශ්චක්‍රවාකා නිශාස්වපි.

29 යස්‍ය හර්ම්‍ය සමාසන්න තිග්ම දීධිති වාජිනඃ
මන්දංව්‍රජන්ති සඞ්ගීත (වීණා) “වර්ජිත චේතසඃ.

30 පෞර සන්දෝහ භෝගස්‍ය ශ්‍රියා වජ්‍ර භෘතඃ පුරීම්
අධෝ විධත්තෙ ධාමේදං මෛථිලස්‍ය පුරංපරම්.

31 ඉති ව්‍යාහරතේවාථ තේනස්ථානං මහීයසඃ
පුරමෘද්ධං (ක්‍රතු) පතේර්නිනාය්‍යතෙ තෞතු රාත්මජෞ.

(වාරමුඛ්‍යා,) වාරමුඛ්‍යාවන්ගේ; මුඛෙන්දවඃ, මුඛ චන්ද්‍රයෝ; රථ්‍යාම්, වීථියෙහි; සඤ්චාරිණඃ, හැසිරෙන්නාවූ; යූනඃ, ළදරුවන්; පදේපදේ, පෙදෙහි පෙදෙහි; ස්ඛලයන්ති, පැකුළුවද්ද.

27 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; සෞධ, ප්‍රාසාදයන්ගේ; පෘෂ්ඨේෂු, පිට; විමානශිඛි, ගෘහමයූරයන්ගේ; නිස්වනම්, නාද; ශ්‍රුත්වා, අසා; උෂ්ණාංශුහය, සූර්‍ය්‍යාශ්වයන්ගේ; භෝගීන්ද්‍ර බන්ධනම්, සර්පරාජ බන්ධනය; ශෛථිල්‍යම්, ශිථිලත්වයට; යාති, පැමිණෙන්නේද.

28 සෝපාන, සෝපානයන්ගේ; රත්න, රත්නයෙහි; නිර්භින්න; බිඳිනාලද; තමශ්ඡේද(දෙන), අන්ධකාර ව්‍යපගමයෙන්; දර්ශිතාඃ, දක්වනලද්දාවූ; යත්‍ර, යම්පුරියෙක; සරඃ, විලුන්ගේ; චක්‍රවාකාඃ, චක්‍රවාකයෝ; නිශාස්වපි, රාත්‍රියෙහිදු; නග්ලායන්ති, හර්ෂක්‍ෂයට නොපැමිණෙද්ද.

29 යස්‍ය, යම් පුරයක්හුගේ; හර්ම්‍ය, ප්‍රාසාදයට; සමාසන්න, ලඟවූ; තිග්මදීධිතිවාජිනඃ, සූර්‍ය්‍යාශ්වයෝ; සඞ්ගීත, වයනලද; (වීණා,) වීණාවට; ආවර්ජිත, යොමුකරණලද; චේතසඃ, සිත්ඇත්තාහු; මන්දම්, මන්දව; ව්‍රජන්ති, යෙද්ද.

30 මෛථිලස්‍ය, මෛථිලයහට; ධාම, ස්ථානවූ; පරම්, උත්කෘෂ්ටවූ; ඉදම් පුරම්, මේ පුරයතෙම; පෞරසන්දෝහ, පෞර ජන සමූහයාගේ; භෝගස්‍යශ්‍රියා, සම්පත්ශ්‍රීන්; වජ්‍රභෘතඃ, ශක්‍රයාගේ; පුරීම්, පුරිය; අධෝ විධත්තෙ, යටකෙරේ.

31 ඉති, මෙසේ; ව්‍යාහරතේව, කියන්නාමවූ; තේන, ඒ කෞශිකයා විසින්; අථ, අනන්තරයෙන්; මහීයසා, පූජ්‍යවූ; (ක්‍රතු) පතේඃ, යාගපතිහට (මෛථිලයහට); ස්ථානම්, ස්ථානවූ; ඍද්ධම්, සමෘද්ධවූ; පුරම්, පුරයට; තෞතුඃ ආත්මජෞ, රජ පුත්‍රයෝ දෙදෙන; නිනාය්‍යතෙ, ගෙනයන ලදහු.

32 කෘතපාද්‍යෝ භුවො භර්තුඃ සවෘත්ති ප්‍රමදාශ්‍රුභිඃ
විෂ්ටරං පරි (ජ)ග්‍රාහ සිංහ චර්මෝත්තරච්ඡදම්.

33 ජගාදෝත්සාහයන් සත්‍රෙ මුනිඃ ස්තුත්‍යා‘‘ස්තුතිවලම්
(නුතිර්)භ්‍රාජත එවාග්‍රෙ නිෂ්ප්‍රෘහෙණ ප්‍රභො රපි.

34 තන්තුර්ධර්මස්‍යයඃ සපත තන්තුභිඃ සගරාදිභිඃ
ධෘතඃස එව සම්‍රාජා සම්‍යගාලම්බිතස්ත්වයා.

35 විස්‍රසායා මවිස්‍රස්තාං වික්‍රමස්‍යතවශ්‍රියම්
සත්‍යා මපි වදන්තිව සත්‍ර සම්භාර සම්පදඃ.

36 කෘත වෙලාව්‍යතික්‍රාන්තිස්ත්වර සඞ්කොචිතාම්බරා
සාභිසාරෙවතෙ කීර්තිර්දූර මාක්‍රාමදාශයා.

---

32 භුවො භර්තුඃ, පෘථිවීශ්වරයාගේ; ප්‍රමදාශ්‍රුභිඃ, සතුටු කඳුලෙන්; කෘතපාද්‍යඃ—කෘත, කරණලද; පාද්‍යඃ, පාදෝදක ඇත්තාවූ; සෘවෘත්තිඃ, ඒ වෘත්තිතෙමේ; සිංහ චර්ම, සිංහ චර්මයැ; උත්තරච්ඡදම්, උත්තරච්ඡදකොට ඇත්තාවූ; විෂ්ටරම්, පුටුව; පරි(ජ)ග්‍රාහ, ගති.

33 සත්‍රෙ, යාගයෙහිලා; ස්තුත්‍යා, ස්තුතියෙන්; අස්තුතිවලම්, යාග කර්තෘහට; උත්සාහයන්, උත්සාහ කරන්නාවූ; මුනිඃ, මුනිතෙම; ජගාද, කී; (එසේමැයි;) ප්‍රභොරපි, ප්‍රභූහුගේද; අග්‍රෙ, අභිමුඛයෙහිලා; නිෂ්ප්‍රෘහෙණ, නිෂ්ප්‍රෘහයා විසින්; (නුතිඃ,) ස්තුතිකිරීම; භ්‍රාජත එව, හොබීමැයි.

34 සගරාදිභිඃ, සගරාදීන් විසින්; සපත තන්තුභිඃ, යාගයෙන්; ධර්මස්‍ය, ධර්මයාගේ; යඃ තන්තුඃ, යම් සන්තතියෙක්; ධෘතඃ, කරණලද ද; ස එව, එම ධර්ම තන්තුව; සම්‍රාජා, සම්‍රාජ්වූ; ත්වයා, තාවිසින්; සම්‍යක්, මනාකොට; ආලම්බිතඃ, එල්බෙනලදී.

35 විස්‍රසායාම්, ජරාව; සත්‍යාමපි, ඇති කල්හිදු; අවිස්‍රස්තාම්, අශිථිලවූ; තව, තාගේ; වික්‍රමස්‍යශ්‍රියම්, වික්‍රමශ්‍රීය; සත්‍ර සම්භාර සම්පදඃ, යාග සම්භාර සම්පත්තිහු; වදන්තීව, කියන්නාවුන් වැන්නෝ.

36 තෙ, තාගේ; කීර්තිඃ, කීර්තිතොමෝ; ආශයා, දිග්න් දෝහෝ නොහොත් තෘෂ්ණායෙන්; සාභිසාරෙව, අභිසාරිකාවකමෙන්; දූරම්, දුරට; ආක්‍රාමත්, ගියා; (ආක්‍රාන්තවූ;) (කිංවිශිෂ්ටා කීර්තිඃ? කිංවිශිෂ්ටා සාභිසාරා? කෙසේවූ කීර්තිද? කෙසේවූ අභිසාරිකාද?) කෘත, කරණලද; වෙලාව්‍යතික්‍රාන්තිඃ, වෙරළ ඉක්මීම් ඇත්තාවූ; (නොහොත්) කෘත, කරණලද; වෙලාව්‍යතික්‍රාන්තිඃ, කල්ඉක්මීම් ඇත්තාවූ; ත්වරා, ඉක්මන්බැවින්; සඞ්කොචිත, හකුළුවනලද; අම්බරා, ආකාශ ඇත්තාවූ; (නොහොත්) ත්වරා, ඉක්මන්බැවින්; සඞ්කොචිත, හකුළුවනලද; අම්බරා, වස්ත්‍ර ඇත්තාවූ; (තෙ කීර්තිඃ සාභිසාරෙව ආශයා දූරමාක්‍රාමත්.)

37 කච්චිත්ස්වාපේ ක්‍රතුරයං ස්වර්ග්‍යස්තව ඵලස්පෘහාම්
විනෛව ප්‍රථතෙ කච්චින් නිඃස්වම්ප්‍රති වදාන්‍යතා.

38 ආඪ්‍යංකර මාඪ්‍යෙභ්‍යො ර්ථිකෙෂ්වපි වර්ෂසි
ප්‍රපීයවාරි සින්ධුභ්‍යඃ ස්ථලෙෂ්විව ඝනාඝනඃ.

39 නවෙවයසි රාජ්‍යශ්‍රීං ප්‍රවිධාය ජරාංගතාන්
කච්චිත්පුෂ්ණාසිතෙ භෘත්‍යාන් (නාපි) සාදර(මක්ෂමෙ).

40 ත්වද්වික්‍රමෙණ වෛධව්‍යං ප්‍රාපිතා රිපුයොෂිතඃ
බාලත්‍රාණාර්ථිනීඃ කච්චිත් සම්‍යග් රක්ෂසි බන්ධුවත්.

41 වයෙනාද්‍යෙ ත්‍රිවර්ගස්‍ය කච්චිත් සාම්‍යං ගතශ්චිරම්
ධර්මෝද්ධා වයසො වෘද්ධ්‍යා සහ (සං) වර්ධතෙ තව.

---

37 ස්වාපේ, ස්වප්‍ර(යො)ජනවූ; ස්වර්ග්‍යඃ, ස්වර්ගයහට හිතවූ; තව, තා ගේ; අයංක්‍රතුඃ, මේ යාගය; ප්‍රථතෙ කච්චිත්, පැතිරේද; ඵලස්පෘහාං විනෛව, ඵලාභිකාඞ්ක්ෂාවක් නැතිවම්; නිඃස්වම් ප්‍රති, අද්‍රව්‍ය ජනයා පිණිස; වදාන්‍යතා, වදාන්‍යභාවය; ප්‍රථතෙ කච්චිත්, පැතිරේද.

38 ආඪ්‍යෙභ්‍යඃ, ආඪ්‍යයන්කෙරෙන්; කරම්, කරවූවර; ආඪ්‍ය, ශෙනැ; ර්ථිකෙෂු, යාචකයන්කෙරෙහි; වර්ෂසි අපි, වස්වයිද; සින්ධුභ්‍යඃ, සාගරයෙන්; වාරි, ජලය; ප්‍රපීය, බී; ස්ථලෙෂු, ගොඩැහි; ඝනාඝනඃ ඉව, මෙඝයාමෙන්; (වර්ෂසි අපි, වස්වයිද.)

39 නවෙ වයසි, අභිනව වයස්හි; රාජ්‍යශ්‍රීම්, රාජ්‍යයෙහි ශ්‍රී; ප්‍රවිධාය, කොට; ජරාංගතාන්; ජරාවට ගියාවූ; තෙ, තාගේ; භෘත්‍යාන්, සෙවකයන්; (අක්ෂමෙ අපි,) අක්ෂම කල්හිදු; සාදරම්, ආදර සහිතව; පුෂ්ණාසි කච්චිත්, පුෂ්ටකෙරෙයිහාද.

40 ත්වද් වික්‍රමෙණ, තාගේ වික්‍රමයෙන්; වෛධව්‍යම්, විධවා බව ට; ප්‍රාපිතාඃ, පමුණුවනලද්දාවූ; බාල, බාලයන්ගේ; ත්‍රාණාර්ථිනීඃ, රක්ෂා කැමැත්තාවූ; රිපුයොෂිතඃ, සතුරඹුවන්; බන්ධුවත්, නෑයන් මෙන්; සම්‍යක්, මනාකොට; රක්ෂසි කච්චිත්, රක්ෂාකෙරෙහිද.

41 ත්‍රිවර්ගස්‍ය, ත්‍රිවර්ගයාගේ; වයෙන, ඥෙකහා; ආද්‍යෙ, ආදියෙහි; චිරම්, බොහෝ කලක්; සාම්‍යම්, තුල්‍ය බවට; ගතඃ, ගියාවූ; ධර්මඃ, ධර්මයතෙම; අද්ධා, දූන්; තව, තාගේ; වයසො වෘද්ධ්‍යා සහ, වයොවෘද්ධියහා එක්ව; (සං) වර්ධතෙ කච්චිත්, වඩන්නේහාද.

42 ඉතිප්‍රශ්නාවකාශස්‍ය විරමෙ රාම ලක්ෂ්මණෞ
මුනෙර්විවෙද වෛදෙහො ද්‍රෂ්ටුකාමෞ නිජං ධනුඃ.

43 තස්‍යොද්‍රේචිත මෙවෛකං භ්‍රෑචාප මනුජීවිභිඃ
චාපස්‍ය නායනෙ හෙතුඃ ක්ෂණමාස ක්ෂමාපතෙඃ.

44 වරවක්ත්‍රෙන්දු බිම්බත්විඩ්ග්‍රාස ගෘධ්නු පරග්‍රහම්.
සීතා විවාහ සංයොග සුඛ රොධාර්ගලාන්තරම්.

45 අහිර්බුධ්න පරිත්‍යාග තීව්‍රශොක භරාදිව
මධ්‍යෙ ලොහ සමුද්ගස්‍ය නිශ්ශබ්දං ශයිතං චිරම්.

46 අමාද්දීව මතිස්තබ්ධං ගුණෙණාපි නනාමිතම්
ඊශෙන දර්ශිතස්නෙහං ජනං නීච මිවාග්‍රහම්.

---

42 ඉති, මෙසේ; ප්‍රශ්නාවකාශස්‍ය, ප්‍රශ්නාවකාශයාගේ; විරමෙ, කෙළවර; රාමලක්ෂ්මණෞ, රාම ලක්ෂ්මණ දෙදෙන; නිජම්, ස්වකීය වූ; ධනුඃ, දුන්න; ද්‍රෂ්ටුකාමෞ, දක්නා කැමැත්තවුන්; වෛදෙහඃ, මෛථිලතෙම; මුනෙඃ, මුනිහුකෙරෙන්; විවෙද, දති.

43 තස්‍යක්ෂමාපතෙඃ, ඒ රජහුගේ; උද්‍රේචිතම්, නඟනලද්දුවූ; එක්ම්, අසහායවූ; භ්‍රෑචාපම්, බැම දුන්නතෙම; අනුජීවිභිඃ, සෙවක යන් විසින්; චාපස්‍ය, චාපයාගේ; ආනයනෙ, ගෙනඊමෙහිලා; හෙතුඃ, කාරණවූයේ; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; ආස, වී.

44 වර, වල්ලභයාගේ; වක්ත්‍ර, මුහුණු නැමැති; ඉන්දු බිම්බත්විඪ්, චන්ද්‍ර බිම්බ ශොභාවන්ගේ; ග්‍රාස, කෑමෙහි; ගෘධ්නුම්, ගිජුවූ; පරම් ග්‍රහම්, අනික් ග්‍රහයකුවූ; සීතා, සීතාවගේ; විවාහ සංයොග, විවාහ සංයොගයට; සුඛරොධ, සුඛවැලකීමට; අර්ගලාන්තරම්, අගිල විශෙෂයක්වූද.

45 අහිර්බුධ්න, ඊශ්වරයාගේ; පරිත්‍යාග, පරිත්‍යාගයෙන්; තීව්‍ර, කැකුළුවූ; ශොකභරාදිව, ශොකභාරයෙන්මෙන්; මධ්‍යෙ ලොහ සමුද්ගස්‍ය, ලොහ සමුද්ග මධ්‍යයෙහි; (ලෝදෙණ මධ්‍යයෙහි;) චිරම්, බොහෝ කලක්; නිශ්ශබ්දම්, ශබ්ද රහිතව; ශයිතම්, හොත්තාවූ,

46 අමාද්දීවම්, මෑදු බවක් නැත්තාවූ; අතිස්තබ්ධම්, ඉතා දැඩිවූ; ගුණෙනාපි, ජ්‍යායෙනුදු; නනාමිතම්, නොනමනලද්දුවූ; (නොහොත්) ගුණෙනාපි, ගුණයෙනුදු; නනාමිතම්, නොනමනලද්දුවූ; ඊශෙන, ඊශ්වරයා විසින් දහෝ නොහොත් රජහු විසින්; දර්ශිත, දක්වනලද; ස්නෙහම්, ස්නෙහ ඇත්තාවූ; නීචං ජනම්ව, නීච ජනයක්හුමෙන්; අග්‍රහම්, ගන්නට නොපිළිවන්වූ.

47 චක්‍රී චකාර (කර්ණාන්තගා) වතංසිත නවද්‍යුතීඃ
සීතාක්‍රය ධනං දශ රථි රාදාය තද්ධනුඃ

48 තතස්ත්‍රාස කරෝනාදශ්චාප භඞ්ග සමුද්භවඃ
දිශඃසසර්ප්පරාමස්‍ය යශො ඝොෂණ ඩිණ්ඩිමඃ.

49 ක්ෂෙත්‍රභූමිර්ගුණස්‍යාස්‍ය සීතයා සහිතාවෘතා
වප්‍රෛඃ ඵලවතී සද්‍යඃ ප්‍රචකම්පෙ 'ඛිලා පුරී.

50 රොමොද්භෙදපදෙශෙන හර්ෂමඞ්කුරිතං හෘදි
මුනි මශ්‍රුස්‍රාවණෙන සිඤ්චනනාහ මහීපතිඃ.

51 චාපභඞ්ගෙන යද්දෙයං ප්‍රාණේභ්‍යං සීමන්තිනීධනම්
ප්‍රෞඪෙ'පි වයසිප්‍රායො රුණද්ධි තපසිස්පෘහාම්.

---

47 (කර්ණාන්තග,) කර්ණාන්තයට; අවතංසිත, අවතංස කරණ ලද; නවද්‍යුතීඃ, නවශොභා ඇත්තාවූ; දශරථිඃ, රාමතෙම; සීතා, සීතාවගේ; ක්‍රය, විකිණී ගැන්මට; ධනම්, ධනවූ; තද්ධනුඃ, ඒ දුන්න; ආදාය, ගෙන; චක්‍රීචකාර, ඇදවටකෙළේ.

48 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; චාපභඞ්ග සමුද්භවඃ, චාපයාගේ භඞ්ගයෙන් උපන්නාවූ; නාදඃ, නාදයතෙම; දිශඃ, දිගුන්; සසර්ප්ප, පතළේ; (කිං විශිෂ්ටඃ නාදඃ?) ත්‍රාසකරඃ, භය(ඛකර)වූ; රාමස්‍ය, රාමයාගේ; යශොඝොෂණ, යශස්කිරීමට; ඩිණ්ඩිමඃ, භෙරියක්වූ; (චාපභඞ්ග සමුද්භවඃ නාදඃ දිශඃ සසර්ප්ප.)

49 ගුණස්‍ය, ගුණයට; ක්ෂෙත්‍රභූමිඃ, ක්ෂෙත්‍රභූමිවූ; අඛිලම්, සියලු; අස්‍යපුරී, මේ පුරිතොමෝ; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; ප්‍රචකම්පෙ, කම්පාවූ; (කිම්භූතා පුරී? කිම්භූතා ක්ෂෙත්‍ර භූමිඃ?) සීතයා, සීතාවහා; සහිතා, සහිතවූ; (නොහොත්) සීතයා, හීවිටින්; සහිතා, සහිතවූ; වප්‍රෛඃ, පවුරෙන්; වෘතා, පිරිවරණලද්දවූ; (නොහොත්) වප්‍රෛඃ, සෙතුයෙන් (මියරින්); වෘතා, පිරිවරණලද්දවූ; ඵලවතී, ඵලඇත්තාවූ; (ගුණස්‍ය ක්ෂෙත්‍රභූමිඃ අඛිලා අස්‍ය පුරී සද්‍යඃ ප්‍රචකම්පෙ.)

50 රොමොද්භෙදපදෙශෙන, රොමහර්ෂ ව්‍යාජයෙන්; හෘදි, ලෙහි; අඞ්කුරිතම්, සජාතවූ අඞ්කුර ඇති; හර්ෂම්, හර්ෂය; අශ්‍රුස්‍රවෙණ, කඳුලු වැගීමෙන්; සිඤ්චන්, තෙමන්නාවූ; මහීපතිඃ, රජතෙම; මුනිම්, තපස්විහට; ආහස්ම, කී.

51 චාපභඞ්ග, චාප භඞ්ගයෙන්; දෙයම්, දියයුතුවූ; ප්‍රාණේභ්‍යම්, උත්කෘෂ්ටසෘණවූ; යත්සීමන්තිනී ධනම්, යම් සීමන්තිනී ධනයෙක් තෙම; මෙ, මාගේ; වයසි, වයස; ප්‍රායඃ, බොහෝසෙ; ප්‍රෞඪෙපි, මුහුකුළු කල්හිත්; තපසි, තපස්හි; ස්පෘහාම්, අභිලාසය; රුණද්ධි, වලකාද.

52 ගතාංරමස්‍ය දෘශ්‍යං තං වික්‍රමක්‍රම ලම්භිතාම්
අස්‍ය (භ්‍රාතුඃ) විතීයෙ මෙ න්‍යස්තාං විධ්‍යූර්ම්මිලාමපි.

53 ශොකාඛ්‍ය මස්‍ය වෛදෙහ්‍යා විවාහ පරි ලම්බජම්
හෘච්ඡල්‍ය මස්තුකාරෙණ තපස්‍යන්නිචකර්ෂසඃ.

54 අථ දූතාශ්‍රිතඃ ප්‍රායා ද්‍රාජවය මනො රථඃ
අයොධ්‍යා මන්‍ය රාජන්‍ය ප්‍රීතිප්‍රශමනො රථඃ.

55 යන්නාසීද්‍රඝූපතිරූප නිර්ජ්ජිතො'සෞ
වෛලක්ෂ්‍යක්ෂත කෘත සම්මදාවසාදඃ
ලාලාට්‍යජ්වලන රයෙණ භූත භර්ත්‍රා
නෛරාත්ම්‍යං හෘදයභුවඃ ශිවාය සෘෂ්ටම්.

---

52 වික්‍රමක්‍රම, වික්‍රමක්‍රමයෙන්; ලම්භිතාම්, පමුණුවනලද්දාවූ; තාත්, ඒ සීමන්තිනී ධනය; රාමස්‍ය, රාමයහට; දෘශ්‍යාම්, දෘශබවට; ගතාම්, ගියා; විධි, දනු; මෙ, මාගේ; ඌර්ම්මිලාමපි, ඌර්ම්මිලාවිද; අස්‍ය, මොහුගේ; (භ්‍රාතුඃ) * විතීයෙ, මේ (භ්‍රාතෘ) විතීයයාකෙරෙහි; න්‍යස්තාම්, පිහිටුවව නලද්දිය; විධි, දනු.

53 වෛදෙහ්‍යාඃ, මෛථිලියගේ; විවාහ පරිලම්බජම්, විවාහ පරිලම්බයෙන් (ගේගැනුම් ලස්වීමෙන්) ජාතවූ; † ශොකාඛ්‍යම්, ශොකය යන නම් ඇත්තාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; හෘච්ඡල්‍යම්, හෘච්ඡල්‍යය; සඃ තපස්‍යන්, ඒ තපස්විතෙම; අස්තුකාරෙණ, වේවයි යන වචනයෙන්; නිචකර්ෂ, ඇද්දේ.

54 අථ, අනන්තරයෙන්; දූතාශ්‍රිතඃ—දූත, දූතයක්හු විසින්; ආශ්‍රිතඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; රථඃ, රථයතෙම; අයොධ්‍යාම්, අයොධ්‍යාවට; ප්‍රායාත්, ගියේ; (කිම්භූතඃ රථඃ?) රාජවය මනොරථඃ, රාම ලක්ෂ්මණ දෙදෙනාගේ මනොරථයක්වූ; අන්‍ය රාජන්‍ය ප්‍රීති ප්‍රශමනඃ, සෙසු රජදරුවන්ගේ ප්‍රීතිය සන්හිඳුවන්නාවූ; (රථඃ අයොධ්‍යාම් ප්‍රායාත්.)

55 රඝූපති රූප නිර්ජ්ජිතඃ—රඝූපති, රාමයාගේ; රූප, රූවින්; නිර්ජ්ජිතඃ, පරදවනලද්දාවූ; අසෞ, මේ අනඞ්ගතෙම; වෛලක්ෂ්‍ය, ලජ්ජායෙන්; ක්ෂත, නසනලද්දාවූද; කෘත, කරණලද්දාවූද; සම්මද, සන්තොෂහා; අවසාදඃ, බෙද ඇත්තේ; යත්, යම්හෙයකින්; නාසීත්, නොවීද; තත්, එහෙයින්; භූත භර්ත්‍රා, ඊශ්වරයා විසින්; ලාලාට්‍යජ්වලන රයෙණ, ‡ ලලාට නෙත්‍රාග්නි වෙගයෙන්; හෘදයභුවඃ, අනඞ්ගයාගේ; නෛරාත්ම්‍යම්, නිරාත්මබව; ශිවාය, ශාන්ති පිණිස; සෘෂ්ටම්, කරණලදී.

---

* භ්‍රචිජ—සන්න.
† මේහි ව්‍යාකුලත්වයක් සන්න පොත්හි පැනේ.
‡ ලලාට ජවන ලයෙන—සන්න.

56 පීනාංසො නියත මුරස්තටො විශාලඃ
ක්ෂාමං තව්‍යථයති මධ්‍යමං ශරීරම්
ධාත්‍රෙතිස්වය මනුචින්ත්‍ය ලම්බබාහූ
ස්තම්භාභ්‍යං දෘඪම්ව යන්ත්‍රිතො'ස්‍යදෙහඃ.

57 තෙනාත්‍රාධර කර පල්ලව ප්‍රභාභිඃ-
ශොභාතොෂ්ණද්‍යුති කර (කුඞ්කුමා)නු ලිප්තඃ
ව්‍යාකොශාරුණ වනජප්‍රභා විශෙෂො
නිර්ජිත්‍යා හිතඉව පාදයො රධස්තාත්.

58 ඥනං විලොචන මිතිප්‍රථිතෙ තදීයෙ
නෙත්‍රෙ උභෙ විමල වෘත්ති ගුණස්වභාවෙ
එකං තයොඃ ශ්‍රැති පථස්‍ය සමීප මාත්‍රං
යාතං ප්‍රපන්න මඛිලශ්‍රැති පාර මන්‍යත්.

---

56 පීන, පිරුණාවූ; අංසඃ, දසරු ඇත්තාවූ; විශාලඃ, මහත්වූ; උර ස්තටඃ, වක්‍ෂස්තටයතෙම්; ක්‍ෂාමම්, කෘශවූ; තත් මධ්‍යමම් ශරීරම්, ඒ මධ්‍යම ශරීරය; නියතම්, ඒකාන්තයෙන්; ව්‍යථයතිති, පෙලයි; ධාත්‍රා ස්වයම්, බ්‍රහමයා තමාවිසින්; අනුචින්ත්‍ය, සිතා; ලම්බ, එල්ලෙන්නාවූ; බාහූ, අත් නැමැති; ස්තම්භාභ්‍යාම්, ස්තම්භ දෙකින්; අස්‍ය, මොහුගේ; දෙහඃ, ශරීරය; දෘඪම්, දෘඩිකොට; යන්ත්‍රිතඃඉව, රඳවනලද්දක්හු වැනි.

57 තෙන, ඒ රාමයා විසින්; නෙත්‍රාන්ත, නෙත්‍රාන්තයෙහිද; අධර, අධරයෙහිද; කරපල්ලව, හස්ත පල්ලවයෙහිද; ප්‍රභාභිඃ, ශොභා යෙන්; උෂ්ණද්‍යුති, සූර්‍ය්‍යයාගේ; කර, රශ්මිනැමැති; (කුඞ්කුම,) කුඞ් කුමයෙන්; අනුලිප්තඃ, ගල්වනලද්දවූ; ව්‍යාකොශ, ප්‍රබොධවූ; අරුණ, රත්වූ; වනජ ප්‍රභාවිශෙෂඃ, පද්ම ශොභා විශෙෂයතෙම; නිර්ජිත්‍ය, පරදවා; පාදයොඃ, පාදයන්ගේ; අධස්තාත්, යටහි;ආහිත ඉව, පිහිටුවනලද්දක්හු වැනි.

58 ඥනම්, ඥානය; විලොචන මිති, විලොචනයයි කියා; ප්‍රථිතෙ, ප්‍රසිබවූ; විමල, නිර්මලවූ; වෘත්ති, පැවතුම් ඇති; ගුණස්වභාවෙ, ගුණම ස්වභාවකොට ඇති; තදීයෙ, ඔහු පිළිබඳවූ; උභෙනෙත්‍රෙ, නෙත්‍රයෝ දෙදෙනාය; තයොඃ, ඒ දෙදෙනා අතුරෙහි; එකම්, එකෙක්තෙම; ශ්‍රැති පථස්‍ය, කණ් පථයාගේ; සමීපමාත්‍රම්, සමීපමාත්‍රයට; යාතාම්, ගියේ; අන්‍යත්, අනික් නෙත්‍රය; අඛිල, සියලු; ශ්‍රැතිපාරම්, ශාස්ත්‍රපා රයට; ප්‍රපන්නම්, පැමිණියේ.

59 ඉත්‍ථංවරාශ්‍රය කථාෂු ජනේෂු සීතා
නම්‍රේණ ඝර්ම සලිලාස්පද ගණ්ඩ ලේඛා
තස්ථෞ මුඛේන ශශි නිර්මල දන්ත කාන්ති
ජ්‍යොත්ස්නානිෂික්ත දශනච්ඡද පල්ලවේන.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණේ
මහා කාව්‍යේ මිථිලාප්‍රවේශොනාම)
ෂෂ්ඨඃ සර්ගඃ.

---

59 ජනේෂු, ජනයන්; ඉත්‍ථම්, මෙසේ; වරාශ්‍රයකථාෂු, වල්ලභාශ්‍රය කථා ඇති කල්හි; ඝර්ම සලිල, ස්වේද ජලයට; ආස්පද, පිහිටවූ; ගණ්ඩලේඛා, කපොල රේඛා ඇත්තාවූ; සීතා, සීතාතොමෝ; ශශි, චන්ද්‍රයාට බඳුවූ; නිර්මල, නිර්මලවූ; දන්ත කාන්ති, දන්තකාන්ති නැමැති; ජ්‍යොත්ස්නා, සඳරැසින්; නිෂික්ත, තෙමනලද්දාවූ; දශනච්ඡද පල්ලවේන, අධර පල්ලව ඇත්තාවූ; නම්‍රේණ, නැමුණාවූ; මුඛේන, මුහුණින් (උපලක්ෂිතවූ); තස්ථෞ, සිටී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණේ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යේ, මහාකාව්‍යයෙහි; මිථිලාප්‍රවේශොනාම, මිථිලාප්‍රවේශනම්වූ;) ෂෂ්ඨඃ සර්ගඃ, (සවන සගයි.)

ජා න කී හ ර ණ ම්.

ස ප් ත මඃ ස ර් ගඃ.

1 සඋපත්‍ය ශුද්ධාන්ත ජනෛඃ පරීතා
තතො ධරිත්‍රීතනයා ගරීයඃ
සාශාසනං ප්‍රාප්‍ය ගුරො රලඞ්ඝ්‍යං
ජගාම කර්තුං ව්‍රතිනො නමස්‍යාම්.

2 සුඛෙන නත්වා ගජ කුම්භපීන
ස්තනාව කෘෂ්ටා චරණෞ මහර්ෂෙඃ
තමෙව භූයො හරමුද්වහන්තී
සමුන්නනාමප්‍රති පද්‍ය යත්නම්.

3 දෘෂ්ටිප්‍රවෙ(කඃ) ප්‍රවිභාව්‍ය රාගඃ
සත්‍යං යදස්‍යාඃ ඛලු ක්‍ෂණවර්තීමා
ස්නෙහෙරිතං ධනදෞපමස්‍ය
මෛධ්‍යෙෂ්ටීන්ධනංතෙන දදෘශ භර්තුඃ.

---

1 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; සඋපත්‍ය ශුද්ධාන්ත ජනෛඃ—සඋපත්‍ය, කිලිඟුන්හා; ශුද්ධාන්ත ජනෛඃ, ශුද්ධාන්ත ජනයන්විසින්; පරීතා, පිරිවරණලද්දාවූ; සාධරිත්‍රීතනයා, ඒ පෘථිවී සුතාතොමෝ; ගුරොඃ, ගුරුහුගේ; අවිලඞ්ඝ්‍යම්, ඉක්මියනොහැක්කාවූ; ගරීයඃ, ගුරුතරවූ; ශාසනම්, ආඥවට; ප්‍රාප්‍ය, පැමිණ; ව්‍රතිනඃ, තපස්විහට; නමස්‍යාම්, නමස්කාර; කර්තුම්, කරන්නට; ජගාම, ගියා.

2 ගජකුම්භ, හස්ති කුම්භයක්සේ; පීන, පිරුණාවූ; ස්තන, ස්තනයෙන්; අවකෘෂ්ටා, අදනාලද්දී; මහර්ෂෙඃ, මහර්ෂිහුගේ; චරණෞ; පාදයන්; සුඛෙන, සුවයෙන්; නත්වා, වැඳ; භූයඃ, නැවත; තමෙව හරම්, එම ස්තනභාරය; උද්වහන්තී, උසුලන්නී; යත්නම්, උත්සාහයට; ප්‍රතිපද්‍ය, පැමිණ; සමුන්නනාම, නැගී සිටි.

3 ප්‍රවිභාව්‍ය, පහල කටයුතුවූ; රාගඃ, රත්පැහැ ඇත්තාවූ; අස්‍යාඃ, මැගේ; දෘෂ්ටිප්‍රවෙ(කඃ), දෘෂ්ටිප්‍රකෂීයතෙම; ඛලු, ඒකාන්තයෙන්; ක්‍ෂණවර්තීමා, (ක්‍ෂණිය වර්තීම)ය යන; යත්, යමෙක්ද; තත්, ඒ; යෙන, යම් හෙතුයෙකින්; සත්‍යම්, සත්‍යද; තෙන, එහෙයින්; ස්නෙහ, තෛලයෙන් දෝහෝ නොහොත් ස්නෙහයෙන්; ඊරිතම්, මෙහෙයනලද්දේ; ධනදෞපම්‍යස්‍ය, වෛශ්‍රවණයාහා සදෘශවූ; භර්තුඃ, ස්වාමීහුගේ; මෛධ්‍යෙෂ්ටීන්ධනම්, මෛධ්‍යෙෂ්ටී නැමැති ඉන්ධනය; දදෘශ, දුටී.

4 වින්‍යස්ත පීනස්තනහෙම කුම්භා
ස්වෙදෞඝෛස්තද්ධෘදයොප කායශ්‍රී
මනොභුවස්තත්ප්‍රථමප්‍රවෙශෙ
සිකතා(ච)නො තත්‍ර රජඃ ශශාම.

5 චාපස්‍ය භඞ්ගා දවිපන්න ධාම්නඃ
ශෛවස්‍යතුෂ්ටොනු සුබාහු ශත්‍රෑම්
ස්මරස්තමාලිඞ්ග්‍ය තයා ප්‍රයුක්ත-
ශ්චක්‍රෙවිහස්තාංනු විශාලදෘෂ්ට්‍යා.

6 විධාතෘමුඛෛ්‍ය රපි දෘශ්‍යරූපං
රූපං නිරූප්‍යාඞ්ඝ්‍රි නිරීක්ෂිතෙන
එවංස ගුණේ‍යෂු ගණ්‍යාම්බභූව
භූම්නා මනස්වීමනසෛව තස්‍යාඃ.

7 ප්‍රසීදමෙවං පරිභූ දඛණ්ඩං
තාරාධිපංතෙ වදනාමෘතාංශුඃ
ඉතිප්‍රියායාඃ පතිතෙව පාදෙ
තාරාතතිර්දීප්‍ර නඛච්ඡලෙන.

---

4 වින්‍යස්ත, තබනලද්දාවූ; පීන, පිරුණුවූ; ස්තන, ස්තන නැමැති; හෙමකුම්භා, ස්වර්ණකුම්භ ඇත්තාවූ; තද්හෘදයොප කායශ්‍රී—තද්, ඇගේ; හෘදය, හෘදයනැමැති; උපකායශ්‍රී, (නවාතන) උපකායශ්‍රී තොමෝ; * මනොභුවඃ, අනඞ්ගයාගේ; තත් ප්‍රථමප්‍රවෙශෙ, ඒ ප්‍රථම ප්‍රවෙශයෙහිලා; ස්වෙදෞඝෛඃ, ස්වෙද ජලයෙන්; සිකතා(ච), † තෙමනලද්ද; තත්‍ර, ‡ ඒ උපකායශ්‍රීයෙහි; රජඃ, රජස; නොශශාම, නොසන්හිඳිණි.

5 ස්මරඃ, අනඞ්ගතෙම; අවිපන්න, අනෂ්ටවූ; ධාම්නඃ, තෙජස් ඇත්තාවූ; ශෛවස්‍ය, ශිවප්‍රතිබද්ධවූ; චාපස්‍ය, චාපයාගේ; භඞ්ගාත්, බිඳීම හෙතුකොටගෙන; සුබාහු ශත්‍රෑම්, රාමයහට; තුෂ්ටොනු, සතුටුවූයේ දෝහෝ (නොහොත්); විශාල දෘෂ්ට්‍යා, විශාල දෘෂ්ටි ඇති; තයා, ඈවිසින්; ප්‍රයුක්තඃ, මෙහෙයනලද්දේ; තම්, ඔහු; ආලිඞ්ග්‍ය, වැළඳ; විහස්තාම්, ප්‍රතිපත්ති මුළාවූවකු; චක්‍රෙනු, කළදෝහෝ.

6 ගුණ්‍යඃ, ගුණඇත්තාවූ; මනස්වී, මානීවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; විධාතෘ මුඛෛ්‍යරපි, බ්‍රහ්ම මුඛ්‍යයන්විසින්ද; දෘශ්‍යරූපම්, බැලියයුතුවූ; තස්‍යාඃ, ඈගේ; රූපම්, රූපය; අඞ්ඝ්‍රිනිරීක්ෂිතෙන, අඞ්ඝ්‍රිනිරීක්ෂණයෙන්; නිරූප්‍ය, බලා; භූම්නා, බොහෝසේ; මනසෛව, සිතින්ම; එවම්, මෙසේ; ගණ්‍යාම්බභූව, සැලකී

7 ප්‍රසීද, පහදු; තෙ, තීගේ; වදනාමෘතාංශුඃ, මුඛ චන්ද්‍රතෙම; අඛ

---

* උපකායශ්‍රී රාජ සද්මන්‍යුපචාර විතෙ‍ාන්‍යවත්. (විශ්ව.)
† සිකත ඉව—සන්න. ‡ අත්‍ර—සන්න.

8 කෘෂ්ට්වා නිතාන්තං කෘශවෘත්ති මධ්‍යං
මාසමච්ජින(වෙජ්ජිණි) රිතිප්‍රචින්ත්‍ය
ගුර්වී තදූරු (වය) ඝාත කුම්භ
ස්තම්භවයෙනෙව ධෘතාවිධාත්‍රා.

9 තදස්තුසොෂ්මං කඨිනං ප්‍රකෘත්‍යා
තනොතිතාපං ස්තනයොර්ය්‍යඃ යත්
මධ්‍යස්ථ මප්‍යෙතත දනින්ද්‍ය වෘත්තෙ-
ර්වලිත්‍රයං මාං දහතීති චිත්‍රම්.

10 ස්තනෞනු කුම්භප්‍රතිමෞ සුදත්‍යා
නිශ්ශෙෂ වක්ෂඃස්තට (බධ) බිම්බෞ
පිණ්ඩෞනු පීනෞ නව යෞවනස්‍ය
න්‍යස්තෞ ශරීර දතිරික්ත වන්තෞ.

ණ්ඩම්, නොකඩවූ (සම්පූර්ණවූ); තාරාධිපම්, චන්ද්‍රයහට; එවම්, මෙසේ; මාපරිභූත්, නහමක් නින්දාකෙරේවයි; ඉති, මෙසේ; තාරාතතීඃ, තාරා පඞ්ක්තිතොමෝ; ප්‍රියායාඃ, ප්‍රියාවගේ; පාදෙ, පාදයෙහි; දීප්‍ර, දීලියෙන්නාවූ; නඛච්ඡලෙන, නඛව්‍යාජයෙන්; පතිතෙව, ශ්‍රේණියක් වැන්නී.

8 නිතාන්තම්, අත්‍යර්ථයෙන්; ගුර්වී, ගුරුවූ; (ශ්‍රොණීඃ,) ශ්‍රොණීතොමෝ; කෘශ, කෘශවූ; වෘත්ති, පැවතුම් ඇති; මධ්‍යම්, මධ්‍යය; කෘෂ්ට්වා, ඇද; මාසමච්ජින්නත්, නහමක් සිඳිවයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රචින්ත්‍ය, සිතා; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; තත්, ඈගේ; ඌරු(වය), ඌරුවයනැමැති; ඝාත කුම්භ ස්තම්භවයෙන, ස්වර්ණ ස්තම්භ දෙකින්; ධෘතෙව, හම්බනලද්දියක වැන්නී.

9 සොෂ්ම, උෂ්ම සහිතවූ; ප්‍රකෘත්‍යා, ස්වභාවයෙන්; කඨිනම්, දැඩිවූ; ස්තනයොර්ය්‍යම්, ස්තනවය; තාපම්, තාපය; තනොතියත්, කෙරෙසි යන යමෙක්ද; තත්, ඒ; අස්තු, වේවා; අනින්ද්‍ය, නින්දානොකට යුතුවූ; වෘත්තේඃ, පැවතුම් ඇත්තියගේ; මධ්‍යස්ථම්පි, මැදපිහිටියාදවූ නොහොත් මැදහත්දවූ; එතත් වලිත්‍රයම්, මේ වලිතුන; මාං දහතීති යත්, මා දවයි යන යමෙක්ද; තත්, ඒ; චිත්‍රම්, අද්භූතයි.

10 සුදත්‍යාඃ, සුදතීයගේ; කුම්භප්‍රතිමෞ, ඝටහා සදෘශවූ; නිශ්ශෙෂ, සියලු; වක්ෂඃස්තට, උරතෙලෙහි; (බධ), බඳනාලද; බිම්බෞ, පිළිබිඹු ආභොග ඇත්තාවූ; ස්තනෞනු, ස්තනවය දෙහෝ (නොහොත්); ශරීරාත්, ශරීරයෙන්; අතිරික්තවන්තෞ, ඉතිරිවූ; න්‍යස්තෞ, තබනලද්දාවූ; නවයෞවනස්‍ය, නවයෞවනයාගේ; පීනෞ, පිරුණුවූ; පිණ්ඩෞනු, පිඩුදෙකෙක් දෙහෝ.

11 විභාති තන්ව්‍යා නවරෝම රාජිඃ
ශරීර ජන්මා (නල) ධූම රේඛා
අන්‍යෝන්‍ය බාධිස්තන මණ්ඩලස්‍ය
මධ්‍යස්‍ය ධාත්‍රා විහිතේව සීමා.

12 යාත්‍යඞ්ගදෛර්ඝ්‍යේ‘ප්‍යේෂ විවෘධ දීප්ති-
රනඞ්ග දත්වං න්‍යාසනේන යත්‍ර
තථාහි (ශක්ති)ර්මදනස්‍ය දානේ
චාරුප්‍රකෝෂ්ඨස්‍ය භුජද්වයස්‍ය.

13 වක්ත්‍රේන්දුලීලා මනුයාතු මස්‍යාඃ
කලාන්තරාණි ප්‍රති පද්‍ය චන්ද්‍රඃ
පූර්ණෝ‘පි සාධර්ම්‍ය විශේෂශූන්‍යඃ
ක්‍රමේණශෝකාදිව යාති හානිම්.

14 මෘගාඞ්ගනානාං නයනානි පූර්වං
විධාය නීලානිච නීරජානි
කෘතප්‍රයෝගේණ පුනර්විධාත්‍රා
සෘෂ්ටං නු නේත්‍රද්වය මායතාක්ෂ්‍යාඃ.

---

11 ශරීර ජන්මා(නල), කාමාග්නිහුගේ; ධූමරේඛා, ධූමරේඛාවක් වූ; තන්ව්‍යාඃ, තුනුවගගේ; නවරෝමරාජිඃ, අලුත්වූ රෝම රාජිතොමෝ; අන්‍යෝන්‍යබාධි, ඔවුනොවුන්පෙලන්නාවූ; ස්තන මණ්ඩලස්‍ය, ස්තන මණ්ඩල ඇති; මධ්‍යස්‍ය, මධ්‍යයාගේ; ධාත්‍රා, බ්‍රහමයා විසින්; විහිතා, කරණලද්දාවූ; * සීමේව, සීමාවක්මෙන්; විභාති, හොබිනී.

12 එෂ අඞ්ගදෛර්ඝ්‍යෙපි, මේ අඟු පලඳනාවද; යත්‍ර, යම් බාහුවගෙක්හි; න්‍යාසනේන, පිහිටවීමෙන්; විවෘධ, වැඩියාවූ; දීප්තිඃ, දීප්ති ඇත්තේ; අනඞ්ග දත්වම්, අනඞ්ගද බවට; යාති, යේද; චාරු, මනොඥවූ; ප්‍රකොෂ්ඨස්‍ය, මණිබන්ඩ ඇත්තාවූ; භුජද්වයස්‍ය, (බාහු යුග්මයාගේ;) මදනස්‍යදානෙ, මදනයාගේ දීමෙහි; (ශක්තිඃ,) ශක්තිතොම; තථාහි, එසේමැයි.

13 අස්‍යාඃ, මෑගේ; වක්ත්‍රෙන්දුලීලාම්, මුඛ චන්දුලීලාවට; අනුයාතුම්, අනුවන්නට; කලාන්තරාණි, කලාන්තරයට; ප්‍රතිපද්‍ය, පැමිණ; පූර්ණෝ‘පි, පිරුණාදවූ; චන්ද්‍රඃ, සඳතෙම; සාධර්ම්‍ය විශේෂ, තුල්‍ය ගුණ විශේෂයෙන්; ශූන්‍යඃ, ශූන්‍යවූයේ; ශෝකාදිව, ශෝකයෙන්මෙන්; ක්‍රමේණ, ක්‍රමයෙන්; හානිම්, හානියට; යාති, යේ.

14 මෘගාඞ්ගනානාම්, මෘගාඞ්ගනාවන්ගේ; නයනානි, නෙත්‍රයන්ද; නීලානි, නිල්වූ; නීරජානිච, උත්පලයන්ද; පූර්වම්, පළමුකොට;

---

* විහඞ්ගා, නොහරණලද්දාවූ—සන්න.

15 අනෙවති කාන්ත්‍යා කමනීය මස්‍යා
යුග්මං භ්‍රුවො රායත නම්‍රලෙඛම්
රොෂෙණ කෘත්තස්‍ය හරෙණ මධ්‍යෙ
ඡෙදද්වයං මන්මථ කාර්මුකස්‍ය.

16 අසජ්ජිතා මාපතිතාලකාන්ත
පර්‍ය්‍යස්තකාන්ති ශ්‍රුතිමූල මස්‍යාඃ
භ්‍රුවෞ නු වක්තුං තරලත්ව මක්ෂ්ණොර්
භ්‍රූයුග්ම කෞටිල්‍ය මිමෙ නු දෘෂ්ටී.

17 තන්වඞ්ගමනොඥස්වර නෛපුණෙන
(වි) නිර්ජ්ජිතො රොෂ විලොහිතාක්ෂඃ
ප්‍රසක්ත චින්තා "ශ්‍රිත මන්‍ය පුෂ්ටඃ
ශොකෙන කාර්ශ්‍යං වහතීති මන්‍යෙ.

විධාය, කොට; කෘතප්‍රයෝගෙණ, කරණලද්දවූ ප්‍රයොගඇති; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; පුනඃ, නැවත; ආයතාක්ෂ්‍යාඃ, දික්‍ෂාක්ෂියගේ; නෙත්‍රද්වයම්, නෙත් සඟල; සෘෂ්ටන්නු, කරණලද දෝහෝ.

15 කාන්ත්‍යා, ශොභායෙන්; කමනීයම්, සිත්කලුවූ; ආයතනම්‍රලෙඛම්—ආයත, දික්වූ; නම්‍ර, නැමුණාවූ; ලෙඛම්, රෙඛා ඇත්තාවූ; අස්‍යාඃ, මෑගේ; භ්‍රුවොර්‍ය්‍යුග්මම්, භ්‍රෑ යුග්මයතෙම; හරෙණ, ඊශ්වරයාවිසින්; රොෂෙණ, රොෂයෙන්; මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහිලා; කෘත්තස්‍ය, කපනලද්දවූ; මන්මථකාර්මුකස්‍ය, අනඞ්ග චාපයාගේ; ඡෙදද්වයම්, ඡෙදද්වය; අනෙවති, අනුවේ.

16 භ්‍රුවෞ, භ්‍රෑවය; අක්ෂ්ණොඃ, අක්ෂිද්වයාගේ; තරලත්වම්, (චඤ්චලත්වම්) චපල බව; වක්තුම්, කියන්නට; ආපතිත, හුණුවාවූ; අලකාන්ත, කිසඹු අග්‍රයාගේ; පර්‍ය්‍යස්ත, පැතුරුණාවූ; කාන්ති, ශොභා ඇත්තාවූ; අස්‍යාඃ, මෑගේ; ශ්‍රුතිමූලම්, කර්ණමූලයට; අසජ්ජිතාන්නු, ගියෝ දෝහෝ (නොහොත්); ඉමෙ දෘෂ්ටී, මේ නෙත්‍රයෝ දෙදෙන; භ්‍රෑයුග්ම, භ්‍රෑයුග්මයාගේ; කෞටිල්‍යම්, වක්‍රබව; (වක්තුම් ආපතිතාලකාන්ත පර්‍ය්‍යස්ත කාන්ති අස්‍යාඃ ශ්‍රුතිමූලම් අසජ්ජිතාං)නු.

17 තන්වඞ්ග්‍යාඃ, තුනුවගගේ; මනොඥ, සිත්කලුවූ; ස්වර, ස්වරයෙහි; නෛපුණෙන, නිපුණබවයෙන්; (වි) නිර්ජ්ජිතඃ, පරදවනලද්දවූ; රොෂ, රොෂයෙන්; විලොහිත, රත්වූ; අක්ෂඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; අන්‍යපුෂ්ටඃ, පරපුෂ්ටතෙම; ශොකෙන, ශොකයෙන්; ප්‍රසක්ත, අබඩවූ; චින්තා, සිතිවිල්ලෙන්; ආශ්‍රිතම්, කරණලද්දවූ, කාර්ශ්‍යම්, කෘශබව; වහතීති, උසුලයි කියා; මන්‍යෙ, සිතමි.

18 පුෂ්පායුධඃ ස්වාත්මනි (ශස්ත්‍ර පාතාන්)
කුර්වීත සීතා “කෘති වීක්ෂ්‍ය රත්නම්
චිත්‍රයතෙ තනන යදාත්මයොනෙ-
ස්තීව්‍රාමසිව්‍යාපෘති රායුධානාම්.

19 සතිසම තස්‍යාති ගුරුප්‍රතර්ක්‍යෙ
චෙතස්‍ය ථප්‍රාහ මුනිං නරෙන්ද්‍රඃ
ප්‍රණම්‍ය ශුද්ධාන්ත මුපෛති පාදෞ
තිෂ්ඨාදනූනෞ භවතඃසනුෂෙති.

20 කලත්‍රභාරෙණ කුචවයස්‍ය
ස්ථාම්නා (ච)තස්‍යා ගති මන්ථරත්ව
ආසීත්තථා මන්ථර වික්‍රමායා-
ස්තෘතීය හෙතුඃ ස(හි) රාජ පුත්‍රඃ.

21 අනුව්‍රජන්තං පරි (වාර) වර්ගං
ප්‍රව්‍යාහරන්තී කිල නාම කිඤ්චිත්
තිර්‍යග් විවෘත්තානන චන්ද්‍ර බිම්බා
රමං ජඝානාර්ධ නිරීක්ෂිතෙන.

---

18 පුෂ්පායුධඃ, අනඞ්ගතෙම; සීතාකෘති; සීතාකාරවූ; රත්නම්, රත්නය; වීක්ෂ්‍ය, බලා; ස්වාත්මනි, ස්වකීයවූ ආත්මයෙහි; (ශස්ත්‍රපාතාන්,) ශස්ත්‍රපාතයන්; කුර්වීත, කරන්නේයි; ආත්මයොනෙඃ, අනඞ්ගයාගේ; ආයුධානාම්, ආයුධයන්ගේ; ව්‍යාප්තිඃ, පැතිරීම්හොමෝ; මසි, මාකෙරෙහි; තීව්‍රායත්, කැකුළුය යන යමෙක්ද; තත්, ඒ; නචිත්‍රීයතෙ, චිත්‍රනොවේ; (ආශ්චර්‍ය්‍යී අද්භූත නොවේ.)

19 තස්‍ය, ඔහුගේ; චෙතසි, සිත; අතිගුරු, ඉතා මහත්වූ; ප්‍රතර්කේ සති, චින්තා ඇති කල්හි; අථ, අනන්තරයෙන්; නරෙන්ද්‍රඃ, නරෙන්ද්‍රතෙම; මුනිම්, තපස්විහට; ප්‍රාහස්ම, කී; භවතඃ, භවත්හුගේ; සනුෂා, යෙහෙළිතොමෝ; තිෂ්ඨාත්, තිෂ්ඨියට වඩා; අනූනෞ, නොඅඩුවූ (ඌනනොවූ); පාදෞ, පාදමය; ප්‍රණම්‍ය, වැඳ; ශුද්ධාන්තම්, අන්තඃපුරයට; උපෛතීති, පැමිණෙයි; (අථ නරෙන්ද්‍රඃ මුනිම් ප්‍රාහස්ම.)

20 කලත්‍රභාරෙණ, ශ්‍රොණී භාරයෙන්ද; කුචවයස්‍ය, ස්තනවයාගේ; ස්ථාම්නා(ච), බලයෙන්ද; මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; වික්‍රමායාඃ, පදන්‍යාස ඇති; තස්‍යාඃ, ඇගේ; ගති මන්ථරත්ව, ගති මන්ථරත්වයෙහි ලා; සඃ * රාජපුත්‍රඃ, ඒ රාජපුත්‍රතෙම; තථා(හි), එසේම; තෘතීය හෙතුඃ, තුන්වන හෙතුවූයේ; ආසීත්, වී.

21 අනුව්‍රජන්තම්, අනුවයන්නාවූ; පරි(වාර) වර්ගම්, පරිවාර ජනය

---

* සඃ අසෞ—සන්න.

22 තස්‍යාංගතායාං සහ රාඝවාභ්‍යාං
භර්තා භුවඃ සංයමිනං තතස්තම්
නිනාය ද්‍රෂ්ටුං ස්වයමෘද්ධිසාරං
සත්‍රස්‍ය විප්‍රෛ රකෘශං තතස්‍ය.

23 දූරේ'පි දෙහෙන වියොග වහ්නෙඃ
ප්‍රවර්ධිතාධිඃ ස්ඵුටතීති භීතඃ
තද්‍රක්ෂණායෙව කෘතප්‍රයත්නො
මුමොච තස්‍ය හෘදයංන රාමඃ.

24 යාතෙ(ච) දෘෂ්ට්වා නයනාභිරාමෙ
රාමෙ (දිශඃ) කිං ඵලමස්ති ශූන්‍යාඃ
ඉතීව පද්මායත ලොචනායා
විලොචනෙ (නෙත්‍ර ජලං) රුරොධ.

හට; කිඤ්චිත්, කිසිවක්; ප්‍රව්‍යාහරන්තීකිලනාම, කියන්නානම්වූ; තිර්‍ය්‍යක්, සරස; විවෘතාන, හමනලද්දාවූ; ආනන චන්ද්‍ර බිම්බා, මුඛ චන්ද්‍ර බිම්බ ඇත්තාවූ සීතාතොමෝ; රාමම්, රාමයා; අර්ධ නිරීක්ෂිතෙන, අඬ බැල්මෙන්; ජඝාන, පහළ.

22 තස්‍යාම්, ඒ සීතාව; ගතායාම් (සත්‍යාම්), ගිය කල්හි; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; භුවො භර්තා, භූභර්තෘතෙම; රාඝවාභ්‍යාම් සහ, රාම ලක්ෂ්මණ දෙදෙනාහා එක්ව; තං සංයමිනම්, ඒ තපස්විහු; විප්‍රෛඃ, බ්‍රාහ්මණයන් විසින්; තතස්‍ය, පතළාවූ; සත්‍රස්‍ය, යාග ගෘහයාගේ; අකෘශම්, කෘශනොවූ; ඍද්ධිසාරම්, සමෘද්ධිසාරය; ද්‍රෂ්ටුම්, දක්නට; ස්වයම්, තෙමේ; නිනාය, ගෙනගියේ.

23 රාමඃ, රාමතෙම; දෙහෙන, ශරීරයෙන්; දූරෙපි, දුරුවූයේද; වියොග වහ්නෙඃ, විරහ වහ්නියෙන්; ප්‍රවර්ධිත, වඩනාලද්දාවූ; ආධිඃ, චින්තාපීඩා ඇත්තේ; ස්ඵුටතීති, පැලෙයි; භීතඃ, බියපත්වූයේ; තද්‍රක්ෂණායෙව, ඒ හෘදය රක්ෂාකරණ පිණිසම; කෘත, කරණලද; ප්‍රයත්නඃ, උත්සාහඇත්තේ; තස්‍යාඃ, ඈගේ; හෘදයම්, හෘදය; නමුමොච, නොහළී.

24 නයනාභිරාමෙ, ඇසට රිසියෙන්නාවූ; රාමෙ, රාමයා; යාතෙ (ච) (සති), ගිය කල්හිදු; ශූන්‍යාඃ, සිස්වූ (දිශඃ), දිගුන්; දෘෂ්ට්වා, දැක; කිම් ඵලමස්ති, කවර ප්‍රයොජනයෙක්ඇද්දූයි; ඉතීව, මෙසේමෙන්; පද්ම, පද්මසේ; ආයත, දික්වූ; ලොචනායාඃ, ඇස් ඇත්තියගේ; විලොචනෙ, (ඇස්) නෙත්‍රයන් දෙදෙනා; (නෙත්‍ර ජලම්,) නෙත්‍ර ජලයතෙම; රුරොධ, වැලකී.

25 කෘතෙ(ʻපි) පාණිග්‍රහණෙ මයෙයං
බාලා පරත්‍රාහිත රාගවෘත්තිඃ
ජාතෙති තස්‍යාවලයං කෘශාඞ්ග්‍යාඃ
සසර්ජ්ජ රොෂෙණ (යථා) කරාග්‍රම්.

26 සන්තාප වහ්නිර්හෘදි සන්නතාඞ්ග්‍යා
විවෙද කාමා(ච) හිතඃසඛීභිඃ
නෙත්‍රද්වයෙනෙව බහිඃ ප්‍රවෘත්ත
ජ්වාලාවලීර්බෙද විලොහිතෙන.

27 යාතානුසා තානව මඞ්ගජාග්නි
තපෙන චිරං තද්හෘදයෙ නිවාසාත්
උතස්වකීයෙ හෘදිතං නිවිෂ්ට-
මුජ්ඣා තනුත්වං ශ්‍රමජංගතානු.

28 දූරෙ'පිරාමඃ පරිකල්ප වෘත්ත්‍යා
කිංදෘශ්‍යතෙ'සම්නනථ (වා)සර්තෙ'පි
කිංමෙප්‍රවාසඃ ප්‍රතිභාති පාපා-
දිත්‍යස්‍ය තස්‍යා විවිධො විකල්පඃ.

---

25 මයා, මාවිසින්; පාණිග්‍රහණෙ, පාණිග්‍රහණය; කෘතෙ(ʻපි)සති, කරණලද කල්හි(දු); ඉයම්බාලා, මේ බාලාතොමෝ; පරත්‍ර, අනිකක් හුකෙරෙහි; ආහිත, කරණලද; රාගවෘත්තිඃ, අනුරාග වෘත්තිඇත්තී; ජාතෙති, වූවයි; රොෂෙණ, (යථා), රොෂයෙන්මෙන්; වලයම්, වලය තෙම්; තස්‍යාඃ කෘශාඞ්ග්‍යාඃ, ඒ කෘශාඞ්ගියගේ; කරාග්‍රම්, හස්තාග්‍රය; සසර්ජ්ජ, හළී.

26 සන්නත, නැමුනාවූ; අඞ්ග්‍යාඃ, ශරීර ඇත්තියගේ; හෘදි, ලෙහි; කාමා (ච) හිතඃ—කාම, අනඞ්ගයා විසින්; අවහිතඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; සන්තාපවහ්නිඃ, සන්තාප වහ්නියතෙම්; බෙද, බෙදයෙන්; විලොහිතෙන, රත්වූ; නෙත්‍රද්වයෙන, නෙත්‍රද්වයෙන්; බහිඃ, පිතට; ප්‍රවෘත්ත, පැවැත්තාවූ; ජ්වාලාවලිරිව, ජ්වාලා සිළු ඇත්තක්හුමෙන්; සඛීභිඃ, යෙහෙළියන් විසින්; විවෙද, දන්නාලදී.

27 සා, ඒ සීතාතොමෝ; අඞ්ග ජාග්නි තපෙන—අඞ්ගජාග්නි, කාමාග්නියෙන්; තපෙන, තවනලද්දාවූ; තද්හෘදයෙ, ඔහුගේ හෘදයෙහි; චිරම්, බොහෝ කලක්; නිවාසාත්, විසීමෙන්; තානවම්, කාශ්‍යයට; යාතානු; ගියාද්දෙහෝ; උත, නොහොත්; ස්වකීයෙ, ස්වකීයවූ; හෘදි, ලෙහි; නිවිෂ්ටම්, උන්නාවූ; තම්; ඒ රාමයා; උජ්ඣා, උසුලා; ශ්‍රමජම්, ශ්‍රමයෙන් ජාතවූ; තනුත්වම්, කෘශබවට; ගතානු, ගියාද්දෙහෝ.

28 රාමඃ, රාමතෙම්; දූරෙපි, දුරවූයේද; පරිකල්ප වෘත්ත්‍යා, චින්තා

29 මෘදුප්‍රවාලාස්තරණෙ('පි) තන්වී
ශිලාතලෙනෙව ධෘතිං සිෂෙවෙ
අසෘක්ස්‍රුවාර්ද්‍රෙ ශර තල්ප මධ්‍ය
සපුෂ්පකෙතොරිව වර්ත්තමානා.

30 තුෂාර රශ්මෙරුදයෙ'පි තස්‍යා
නෙත්‍රොත්පලං නොමුකුලී බභූව
චන්ද්‍රෙ මුඛච්ඡද්මනි දීර්ඝකාල-
මභ්‍යසතොනුප්‍රිය චින්තයානු.

31 සශීකරං ශාඛී දලං කදල්‍යා
න්‍යස්තං නතාඞ්ගයා හෘදයෙ සඛීභිඃ
බබන්ධ භින්නසඵටිකා වදාතං
පුෂ්පෙෂුබාණව්‍රණ පට්ටශොභාම්.

ප්‍රවෘත්තියෙන්; දෘශ්‍යතෙකිම්, දක්නාලැබේද්‍යෙහෝ; අථ(වා), නොහොත්; අස්මින්, ඒ රාමයා; සතිනෙ (සත්‍ය)පි, සිටි කල්හිද; පාපාත්, පාපය හෙතුකොටගෙන; මෙ, මාගේ; ප්‍රවාසඃ, විරහයතෙම; ප්‍රතිඝාතිකිම්, වැටහේද්‍යෙහොයි; ඉති, මෙසේ; තස්‍යාඃ, ඈට; විවිධඃ, විවිධවූ; විකල්පඃ, විතර්කයෙක්; ආස, වී.

29 මෘදු, මොලොක්වූ; ප්‍රවාලාස්තරණෙ, පබළුපත් ඇතිරි ඇත්තාවූ; ශිලාතලෙ, ගල්තලෙහි; සා තන්වී, ඒ කෘශාඞ්ගියතොමෝ; ධෘතිම්, ප්‍රීතිය; නෛවසිෂෙවෙ, නොම සෙවී; අසෘක්ස්‍රුව, රුධිරවෑහීමෙන්; ආර්ද්‍රෙ, ආර්ද්‍රවූ; පුෂ්පකෙතොඃ, අනඞ්ගයාගේ; ශරතල්ප මධ්‍යෙ, ශර සහන් මධ්‍යයෙහි; වර්ත්තමානෙව, පවත්නියකමෙන්; (සා තන්වී ශිලාතලෙනෙව ධෘතිං සිෂෙවෙ.)

30 තුෂාර රශ්මෙඃ, චන්ද්‍රයාගේ; උදයෙපි, උදයෙහිදු; තස්‍යාඃ, ඈගේ; නෙත්‍රොත්පලම්, නෙතුපුල; නොමුකුලී බභූව, මුකුලනොවී (නොහැකිළිණි); මුඛච්ඡද්මනි, මුඛව්‍යාජවූ; චන්ද්‍රෙ, චන්ද්‍රයාකෙරෙහි; දීර්ඝකාලම්, බොහෝ කලක්; අභ්‍යසතොනු, අභ්‍යසවීමෙන් ද්‍යෙහෝ (නොහොත්); ප්‍රිය චින්තයානු, වල්ලභයාකෙරෙහි චින්තායෙන් ද්‍යෙහෝ.

31 සශීකරම්, ජල කණිකා සහිතවූ; සඛීභිඃ, යෙහෙළියන් විසින්; නතාඞ්ගයාඃ, නතාඞ්ගියගේ; හෘදයෙ, ළෙහි; න්‍යස්තම්, තබනලද්දූවූ; භින්න, බිඳිනාලද්දූවූ; සඵටික, ඇවාණියක්සේ; අවදාත, සුදුවූ; කදල්‍යාඃ, කදලියගේ; ශාඛීදලම්, ශාඛී පත්‍රයතෙම; පුෂ්පෙෂු, අනඞ්ගයාගේ; බාණව්‍රණ පට්ටශොභාම්, ශරව්‍රණ පට්ටශොභාව; බබන්ධ, බැන්දේ.

32 කස්‍යාපි දෘෂ්ට්‍යා මයි යද්විරාගඃ
ස්වපාදසෙවාභි රතෙ'ප්‍ය (භූත්)කිම්
යුග්මෙන තන්නූපුරයො රමන්ද-
මිත්ව ශෛථිල්‍ය මතානි තස්‍යාඃ.

33 සඛී සමීපෙ'පි සඛෙද වෘත්ති-
ශ්චන්ද්‍රාතපෙ රප්‍යනුතාපභාජා
දෙහෙන වෛදෙහ සුතා නිනාය
දිනානි දීනා ක(ති)චිත් ක(ථ)ඤ්චිත්.

34 සාර්ධං ද්විජෛඃ පාවන සොමපාන
නිර්ධූත පාප්මන්‍යථ සත්‍රනාථෙ
මඛස්‍ය කොටිං ප්‍රකෘතස්‍ය මුඛ්‍යෙ
ක්ෂිතික්ෂිතා මීයුෂි වීත විඝ්නම්.

35 ජනාධිනාථඃ පුරුහූත කල්පඃ
සමග්‍ර ශක්තිඃ සුත යුග්ම මන්‍යත්
තතඃ සමාදාය සුමන්ත්‍ර සූතඃ
පුරම් ප්‍රපෙදෙ ජනකස්‍ය රාඥඃ.

---

32 කස්‍යාපි, කවරක්හුගේද්‍යොහෝ; දෘෂ්ට්‍යා, දර්ශනයෙන්; ස්වපාදසෙවාභිරතෙපි, ස්වකීයවූ පාද සෙවායෙහි අභිරතදවූ; මයි, මාකෙරෙහි; යත්, යම්හෙයකින්; විරාගඃ (අභූත්), විරාගීවීද; තත්, එහෙයින්; කිම්, කිමෙක්දැයි; ඉති, මෙසේ; තස්‍යාඃ, ඈගේ; නූපුරයොර්‍යුග්මෙන, නූපුර යුග්මයා විසින්; අමන්දම්, නොමඳවූ; ශෛථිල්‍යම්, ශිථිලත්වය තෙම; අතානි (ඉව), පතුරුවනලද්දක්වැනි.

33 සඛී සමීපෙපි, සඛින්ගේ සමීපයෙහිද; සඛෙද, ඛෙද සහිතවූ; වෘත්තිඃ, පැවතුම් ඇත්තාවූ; චන්ද්‍රාතපෙරපි, චන්ද්‍රාතපයෙනුදු; අනුතාපභාජා, තැවිලි සෙවිනාවූ; දෙහෙන, ශරීරයෙන් උපලක්ෂිතවූ; වෛදෙහසුතා, මෛථිලීතොමෝ; දීනා, බැගෑහැවී; ක(ථ)ඤ්චිත්, දුකසේ; ක(ති)චිත්දිනානි, කීප දවස්කෙනකුන්; නිනාය, යැවූ.

34 අථ, අනන්තරයෙන්; ද්විජෛඃ සාර්ධම්, බ්‍රාහමණයන්හා එක්ව; පාවන, පවිත්‍රවූ; සොමපාන, සොමපානනම් සුරාවිශෙෂයෙන්; නිර්ධූත, දුරුකරණලද; පාප්මනි, පාපඇත්තාවූ; ක්ෂිතික්ෂිතාං, රජදරුවන්ට; මුඛ්‍යෙ, ප්‍රධානවූ; සත්‍රනාථෙ, මෛථිලයා; වීතවිඝ්නම්, නිර්විඝ්නව; ප්‍රකෘතස්‍ය, කරන්නට පටන්ගත්තාවූ; මඛස්‍ය, යාගයාගේ; කොටිම්, කොටියට; (නිමාවට); ඊයුෂි(සති), සපැමිණි කල්හි.

35 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ජනාධිනාථඃ, (ජන)යන්ට ස්වාමීවූ; පුරුහූත කල්පඃ, ශක්‍රයාහා සදෘශවූ; සමග්‍ර ශක්තිඃ, සම්පූර්ණවූ ශක්තිඇති;

36 ක්ෂත්‍රස්‍ය නක්ෂත්‍රමදෝෂ දුෂ්ටං
වෛවාහිකං වාහිත ශත්‍රුවීරඃ
පුරෝහිතෙනාභිහිතං නිශම්‍ය
සම්පාදයාමාස විධිං විධිඥඃ.

37 ස්නාතවිප්‍රාරූඪ මදද්විපෙන්ද්‍ර
ස්කන්ධස්ථ කාර්තස්වර කුම්භපඞ්ක්ත්‍යා
නෘපස්‍ය බිම්බ්‍යං ප්‍රකෘතෙ (සමනාන්)-
දවෙච්ඡිදවත්පාවන තීර්ථතොයෙ.

38 රථ්‍යා හයානාා හිත ශාත කුම්භ
කුම්භස්ථ පංඞ්කරුහ ගන්ධවිබ්ධ
තිරෝ දධානෙ ගගනං සුගන්ධී
කර්පූර කෘෂ්ණාගරු සාර ධූපෙ.

සුමිත්‍රාසූතඃ, දශරථතෝම; අන්‍යත්සුතයුග්මම්, අනික් පුත්‍රයන් දෙදෙනා; (නරත ශත්‍රුඝනදෙදෙනා;) සමාදය, ගෙන; ජනකස්‍ය රාඥඃ, ජනක රජහුගේ; පුරම්, පුරයට; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

36 වාහිත, දුරුකරණලද; ශත්‍රුවීරඃ, ශත්‍රුවීරයන් ඇත්තේ; අදෝෂ දුෂ්ටම්, දෝෂ දුෂ්ටනොවූ; ක්ෂත්‍රස්‍ය, රාමයාගේ; වෛවාහිකම්, විවාහයට හිතවූ; පුරෝහිතෙන, පුරෝහිතයා විසින්; අභිහිතම්, කියනලද්දාවූ; නක්ෂත්‍රම්, නක්ෂත්‍රය; නිශම්‍ය, අසා; විධිඥඃ, ආචාර දන්නේ; විධිම්, විධිය; සම්පාදයාමාස, සැපයී.

37 ස්නාත, නෑහැවූද; විප්‍ර, බ්‍රාහ්මණයන්විසින්; ආරූඪ, නැගෙනලද්දාවූ(ද); මදද්විපෙන්ද්‍ර, මත්තහස්තිරාජයන්ගේ; ස්කන්ධස්ථ, ස්කන්ධයෙහි පිහිටියාවූ; කාර්තස්වර කුම්භ පඞ්ක්ත්‍යා, ස්වර්ණ කුම්භ පඞ්ක්තියෙන්; (සමනන්තාත්,) හාත්පසින්; නෘපස්‍ය, රජහුගේ; බිම්බ්‍යම්, ගෙට; අවෙච්ඡිදවත්, අඛණ්ඩකොට; පාවන, පවිත්‍රවූ; තීර්ථතොයෙ, තීර්ථජලය; ප්‍රකෘතෙ(සති), ගෙනයන්ට පටන්ගත් කල්හි.

38 රථ්‍යා, වීථියෙහිලා; උභයාන්ත, දෙපාර්ශවයෙහි; ආහිත, තබනලද; ශාතකුම්භ කුම්භස්ථ, ස්වර්ණ කුම්භයෙහි පිහිටියාවූ; පඞ්කරුහගන්ධ, පද්ම ගන්ධයෙන්; විබ්ධ, ඔවිදිනාලද්දාවූ; සුගන්ධී, ශොභනවූ ගන්ධඇති; කර්පූර, කර්පූරහා; කෘෂ්ණාගරුසාර, කෘෂ්ණ අගරුසාර යන මොවුන්ගේ; ධූපෙ, ධූපය; ගගනම්, ආකාශය; තිරෝදධානෙ (සති),මුවාකරණ කල්හි.

39 චරත්සුවන්ද්‍යානන නිඃසෘතෙෂු
නාරෙන්‍ද්‍ර සූනොර්ජය ඝොෂණෙෂු
ප්‍රධ්මාත ශඞ්ඛධ්වනි බෘංහිතෙෂු
ධ්වනත්සු තූර්‍යෙෂ්වථ මඞ්ගලාය.

40 ලාජාජලං දඝ්මිති ප්‍රසක්ත-
මාවිෂ්කෘතාම්‍රෙඩිත ශිඤ්ජනාදෙ
ආකුල සම්පාදයතොඃපි භෘත්‍යාන්
ප්‍රත්‍යුද්ව්‍රජත්‍යා කුලභෘත්‍යවර්ගෙ.

41 ද්‍රෂ්ටුං මුහුර්‍යාමවතී ජලස්‍ය
වෘත්තිං ප්‍රයුක්තෙ නෘපදෘශ බෘන්දෙ
ධාවත්‍යුරොඝාත නිපාතිතාධ්ව
මාර්ගස්ථලොකෙඃපි ගතාගතාභ්‍යාම්.

42 ආසනනභූතො මහිතො මුහූර්තඃ
කිංස්ථීයතෙ තාවදිති ප්‍රගල්භම්
වෘද්ධෙෂු වංශද්විතයස්‍ය ධීරං
සන්‍ධානාය සඞ්ඝස්ත්වරයත්සු,රම්‍යම්.

---

39 වන්ද්‍ය, වන්දීන්ගේ; ආනන, මුඛයෙන්; නිඃසෘතෙෂු, නික්මුනාවූ; නරෙන්ද්‍රසූනොඃ, රාජපුත්‍රයාගේ; ජයඝොෂණෙෂු, ජයධ්වනි; චරත්සු (සත්සු,) හැසිරෙණ කල්හි; මඞ්ගලාය, මඞ්ගල පිණිස; ප්‍රධ්මාත, පිඹිනාලද්දාවූ; ශඞ්ඛධ්වනි, ශඞ්ඛනාදයෙන්; බෘංහිතෙෂු, වඩනාලද්දාවූ; තූර්‍යෙෂුච, භෙරීන්ද; ධ්වනත්සු(සත්සු), නාදකරණ කල්හි.

40 ලාජා, ලදය; ජලම්, ජලය; දඝ්මිති, දඝියයි; ප්‍රසක්තම්, අඛණ්ඩ කොට; ආවිෂ්කෘත, පහලකරණලද්දාවූ; ආම්‍රෙඩිත, දෙතුන්විටක කියනලද්දාවූ; ශිඤ්ජනාදෙ, ශිඤ්ජනාද ඇත්තාවූ; ආකුල, ආකුලවූ; භෘත්‍ය වර්ගෙ, භෘත්‍ය වර්ගය; සම්පාදයතොපි, සපයන්නාදවූ; භෘත්‍යාන්, භෘත්‍යයන්; අපූය, කැඳවා; ප්‍රත්‍යුද්ව්‍රජති (සති,) පෙර මගට යන කල්හි

41 යාමවතී ජලස්‍ය, යාමවතී ජලයාගේ; වෘත්තිම්, වෘත්තිය; ද්‍රෂ්ටුම්, දක්නට; ප්‍රයුක්තෙ, මෙහෙයනලද්දාවූ; ගතාගතාභ්‍යාම්, ගමනාගමනයෙන්; උරොඝාත, උරොඝාතයෙන්; නිපාතිත, හෙළනලද; අධ්ව, මාර්ගස්ථවූ; ලොකෙ, ලොකයාඇති; නෘපදෘශබෘන්දෙ, රාජදෘශ සමූහයා; මුහුඃ, කෙණෙහි; ධාවති(සති,) දිවන කල්හි.

42 මහිතඃ, පූජ්‍යවූ; මුහූර්තඃ, මුහූර්තයතෙම; ආසනනභූතඃ, ආසනනවිය; කිංස්ථීයතෙ තාපත්, තවකුමැයි සිටිනා ලැගබ්දැයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රගල්භම්, බුහුටිව; වංශද්විතයස්‍ය, උභය වංශයාගේ; වෘද්ධෙෂු, වැඩිමහලන්කෙරෙහි; සන්ධානාය, සන්ධානය පිණිස; ධීරම්, ධීරවූ; රම්‍යම්, රම්‍යයා; සඞ්ඝඃ, එකෙණෙහි; ත්වරයත්සු, යුහුකරණ කල්හි.

43 උච්චෛර්හෘතානන්‍යස්වර මුච්චරත්සු
සමං සමාවිෂ්කෘත මඞ්ගලෙෂු
ආපූරිතාශෙෂ කකුම්මුඛෙෂු
පටුප්‍රසක්තං පටහධ්වනෙෂු.

44 වෙත්‍රෙණවෙත්‍රග්‍රහණාධිකාරෙ
ජනෙච තත්‍රානුපයොග වන්ති
(දිදෘක්ෂු වෘන්දානි) නිරස්‍යමානෙ
මුඛෙන හුඞ්කාර කෘතා(නිතාන්තම්.)

45 සච්‍යාවිවාහස්‍ය විධානමාද්‍යං
නාමාන්තරෙණප්‍රථිතං විධිඥෛඃ
පර්‍ය්‍යස්‍ය විතානානි තථාසුතායා
නෘපස්‍ය තත්‍රෛව ජනස්තතාන.

---

43 සමම්, සමව; හෘතානන්‍යස්වරම්—හෘත, ගන්නාලද්දාවූ; අනන්‍යස්වරම්, අනන්‍යධ්වනි ඇතිව; සමාවිෂ්කෘත, පහළකරණලද්දාවූ; මඞ්ගලෙෂු, මඞ්ගලයන් ඇත්තාවූ; ආපූරිත, පූරණලද්දාවූ; අශෙෂ, සියලු; කකුම්මුඛෙෂු, දිඞ්මුඛඇත්තාවූ; පටහධ්වනෙෂු, (පටහ නාදයන්;) පටු, ව්‍යක්තව; ප්‍රසක්තම්, අඛණ්ඩව; උච්චෛඃ, උස්ව; උච්චරත්සු(සත්සු,) හැසිරෙණ කල්හි.

44 තත්‍ර, ඒ වෙශ්මයෙහිලා; අනුපයොගවන්ති, උපයොගයක් නැත්තාවූ; දිදෘක්ෂු වෘන්දන්, (දක්කැමි සමූහ)යන්; වෙත්‍රග්‍රහණ, වෙත්‍රග්‍රහණයෙහි; අධිකාරෙ, නියුක්තවූ; ජනෙ, ජනයා; (නිතාන්තම්, අත්‍යර්ථයෙන්;) හුඞ්කාරකෘතා, හුඞ්කාරකෘත්වූ; මුඛෙන, මුඛයෙන් උපලක්ෂිතව; වෙත්‍රෙණ, වේවැල්න්; නිරස්‍යමානෙචසති, දුරැකරණ * කල්හි.

45 (යථා, යම්සේ;) විධිඥෛඃ, විධි දන්නාවූ; ජනඃ, ජනතෙම; සච්‍යාඃ, සචියගේ; (ඉන්ද්‍රාණියගේ;) නාමාන්තරෙණ, නාමාන්තරයෙන්; ප්‍රථිතම්, ප්‍රසිද්ධවූ; විවාහස්‍ය ආද්‍යම්, විවාහයට ආදිවූ; විධානම්, විධිය; තතාන, පතළේද; (නොහොත්) විධිඥඃ, විධි දන්නාවූ; ජනඃ, ජනතෙම; සච්‍යාඃ, ඉන්ද්‍රාණියගේ; (නාමාන්තරෙණ,) නාමාන්තරයෙන්; ප්‍රථිතම්, ප්‍රසිද්ධවූ; විවාහස්‍ය ආද්‍යම්, විවාහයට ආදිවූ; විධානම්, විධානය; තත්‍රෛව, එහිම; පර්‍ය්‍යස්‍ය (යථා,) පෙරළාගෙනමෙන්; නෘපස්‍යසුතායාඃ, රාජපුත්‍රියට; විතානානි, විතානයන්; තතාන, (පතළේද;) තථා, එසේ; තත්‍රෛව, එහිම; විතානානි, ද්‍රව්‍යයන්; පර්‍ය්‍යස්‍ය, එව; නෘපස්‍ය සුතායාඃ, රාජපුත්‍රියට; විධානම්, විධානය; තතාන, පතළේ.

---

* දුරැකරණලද—සන්න.

46 හුඩකාර මාත්‍රප්‍රජිතෛ රමණෛඃ-
සතිර්‍යක්කරාග්‍රස්‍ය විකම්පිතෙන
නිවාරයන්තො මුඛරං ජනෞඝං
මාශාබ්දිකාවෙශ්මනි තත්‍රචෙරුඃ.

47 ක්‍රියාසු දක්‍ෂා විධි මු(ද්‍ය)තෙභ්‍යඃ
කෙචිද්විධාතුං කුශලෙතරෙභ්‍යඃ
ආච්ඡිද්‍ය වෛවාහික කර්‍ම්ම(යොග්‍ය)
වස්තූනි හෘත්‍යා විදධුර්විධානම්.

48 ආකල්පමන්‍යත විධිවද්විධාය
සනාතනස්‍ය රත්නා භරණෛන දීප්තම්
යයාවුපාන්තං විධුරාස්මරෙණ
වෙද්‍යා වධූවේද විදාකෘතාසීම්.

49 අථොපනීතො නයකොවිදෙන
මහෙන්ද්‍ර සඛ්‍යාස්තනුජෙන තන්වී
ලජ්ජාවිධෙයා විධවෙතරාභි-
ර්විභූෂිතා'සෞ විභුනන්දනාය.

---

46 හුඩකාරමාත්‍ර, හුඩකාරමාත්‍රයෙන්; ප්‍රජිතෛඃ, ප්‍රසිද්ධවූ; අම්බෛඃ, අම්බාවයෙන්; තිර්‍යක්, සරස්වූ; කරාග්‍රස්‍ය, හස්තාග්‍රයාගේ; විකම්පිතෙන, සැලීමෙන්; මුඛරම්, මුඛරවූ; ජනෞඝම්, ජන සමූහයා; නිවාරයන්තඃ, වලකන්නාවූ; මාශාබ්දිකාඃ, නහමක් බණවයි කියන්නාහු; තත්‍රවෙශ්මනි, ඒ ගෘහයෙහි; චෙරුඃ, ඇවිද්දෙ.

47 ක්‍රියාසු, ක්‍රියායෙහි; දක්‍ෂාඃ, දක්‍ෂවූ; කෙචිත්භෘත්‍යාඃ, සමහර භෘත්‍යකෙනෙක්; විධිම්, විධිය; විධාතුම්, කරන්නට; උ(ද්‍ය)තෙභ්‍යඃ, යොමුවූ; කුශලෙතරෙභ්‍යඃ, අදක්‍ෂයන්කෙරෙන්; වෛවාහික, විවාහයට හිතවූ; කර්‍ම්ම, ක්‍රියායෙහි; (යොග්‍ය,) යොග්‍යවූ; වස්තූනි, වස්තූන්; ආච්ඡිද්‍ය, පැහැරගෙන; විධානම්, විධානය; විදධුඃ, කළෝ.

48 සනාතනස්‍ය, සනාතනයාගේ; අන්තෙ, අන්තයෙහි; රත්නාභරණෙන, රත්නාභරණයෙන්; දීප්තම්, දීප්තවූ; ආකල්පම්, වෙෂය; විධිවත්, විධිවූ පරිද්දෙන්; විධාය, කොට; වෙදවිද, පුරොහිතයාවිසින්; කෘතා, කරණලද්දවූ; අසීම්, පූජාඇති; වෙද්‍යාඃ, වෙදිකාවගේ; උපාන්තම්, සමීපයට; ස්මරෙණ, අනඩගයා විසින්; විධුරා, බිනනවූ; වධූඃ, සීතාතොමෝ; යයෞ, ගියා.

49 අථ, අනන්තරයෙන්; නයකොවිදෙන, නීතියෙහි නිපුණවූ; මහෙන්ද්‍ර සඛ්‍යඃ, අහල්‍යාවගේ; තනුජෙන, පුත්‍රයා විසින් හෙවත් පුරොහිතයා විසින්; ලජ්ජාවිධෙයා, ලජ්ජා වශගවූ; විධවෙතරාභිඃ, නොවැන්දුම්වන් විසින්; විභූෂිතා, හොබවනලද්දවූ; අසෞ තන්වී, මේ සීතාතොමෝ; විභුනන්දනාය, රාමයහට; උපනීතා, පමුණුවන ලද්දී.

50 සමා(ද)දෙ සම්මද භින්න ධෛර්‍ය්‍යඃ
පාණිං ඵණීන්ද්‍රාඞ්ග ගුරුප්‍රකොෂ්ඨඃ
තස්‍යාඃ කුමාරඃ සුකුමාර සන්ධිං
වාමෙතරං වාම විලොචනායාඃ.

51 ආවර්ජ්ජිතං වර්ජ්ජිත දුෂ්කෘතෙන
සදින්ධනෙශීල ධනෙන තෙන
විධාතෘධාම්නා විධිවත්කෘශානෞ
ප්‍රාජ්‍යං තතඃ ප්‍රාඥ තරෙණ හව්‍යම්.

52 වෙද්‍යාමනංසී දනවද්‍ය වෘත්ති-
ස්තන්වී තතොවෙද විද(ප්‍ර)යුක්තා
ප්‍රදක්ෂිණී කෘත්‍ය විවාහ සාක්ෂි
කෘතං කෘශානුං සහරාඝවෙණ.

53 ගණ්ඩ(ස්‍ය) බිම්බං දුහිතුර්ධරිත්‍ර්‍යාඃ
ඝර්මාම්භසාං බින්දුරලඞ්කාර
චෙතඃස්ථ කන්දර්ප්ප කෘශානුනාවා
තස්‍යොෂ්මණාවා පරමාර්ථ වහ්නෙඃ

---

50 සම්මද, සන්තොෂයෙන්; භින්න, බිඳිනාලද; ධෛර්‍ය්‍යඃ, ධෛර්‍ය්‍යඇත්තාවූ; ඵණීන්ද්‍රාඞ්ග, ඵණීන්ද්‍රාඞ්ගසේ; ගුරු, මහත්වූ; ප්‍රකොෂ්ඨඃ, මණිබන්ධ ඇත්තාවූ; කුමාරඃ, කුමාරතෙමෙ; තස්‍යාඃ වාමවිලොචනායාඃ, ඒ මනොඥවූනෙත්‍රඇත්තියගේ; සුකුමාර, කොමලවූ; සන්ධිම්, පවිඇති; වාමෙතරම් පාණිම්, දක්ෂිණ හස්තය; සමා(ද)දෙ, ගති.

51 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; වර්ජ්ජිත, දුරුකරණලද; දුෂ්කෘතෙන, පාපඇත්තාවූ; ශීල ධනෙන, ආචාර ධනකොට ඇත්තාවූ; ප්‍රාඥතරෙණ, ප්‍රාඥතරවූ; විධාතෘධාම්නා, බ්‍රහ්මයාට බඳුවූ තේජස් ඇත්තාවූ; තෙන, ඒ පුරොහිතයා විසින්; සත්, මනාවූ; ඉන්ධනෙ, දරඇත්තාවූ; කෘශානෞ, වහ්නියෙහි; ප්‍රාජ්‍යම්, බොහෝවූ; හව්‍යම්, යාගද්‍රව්‍යය; විධිවත්, විධිවූ පරිද්දෙන්; ආවර්ජ්ජිතම්, මනාලදී.

52 අනවද්‍ය, නිරවද්‍යවූ; වෘත්තිඃ, පැවතුම් ඇත්තාවූ; තන්වී, තන්වී [illegible]; විවාහ සාක්ෂිකෘතම්, විවාහ සාක්ෂිකරණලද; කෘශානුම්, වහ්නීනු; රාඝවෙන සහ, රාඝවයා එක්ව; ප්‍රදක්ෂිණී කෘත්‍ය, ප්‍රදක්ෂිණ කොට; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; වෙදවිද, වෙදවිත්හු විසින්; (ප්‍ර)යුක්තා, මෙහෙයනලද් [illegible]; වෙද්‍යාම්, වෙදිකාවෙහි; අනංසීත්, හුනු.

53 ධරිත්‍ර්‍යාඃ දුහිතුඃ, පෘථිවීසුතාවගේ; ගණ්ඩ(ස්‍ය) බිම්බම්, කපොල බිම්බය; ඝර්මාම්භසාං බින්දුඃ, ඝර්ම ජල බින්දුතෙම; අලඞ්කාර, හෙබැවී; චෙතඃස්ථ, සිත්හි පිහිටියාවූ; කන්දර්ප කෘශානුනාවා, කාමාග්නියෙන් දෝහෝ නොහොත්; තස්‍ය පරමාර්ථවහ්නෙඃ, ඒ පරමාර්ථ වහ්නිහුගේ; උෂ්මණාවා, උෂ්මයෙන් දෝහෝ.

54 චකාර චක්‍රා(ඞ්ක) තලෙන පාණෞ
කරෙණ භර්තුර් නිපීඩ්‍යමානෙ
ශීත්කාර මාකුඤ්චිත දීර්ඝදෘෂ්ටිඃ
ස්වෙදෙන වහ්නෙඃ කිලනාම සීතා.

55 ව්‍යාපාරිතා වාඞ්මයපාරගෙණ
ද්විජෙනතෙනාථද්විජරාජ වක්ත්‍රා
බාලාකෘශානෞ කෘශගාත්‍ර යෂ්ටි-
ර්භාවානභිඥා'ථ ජුහාව ලාජාන්.

56 පත්‍යුඃ කරස්පර්ශකෘතෙ කෘශාඞ්ග්‍යා
හඤ්ජේ සඛීභිඃ ප්‍රවිභාව්‍යමානෙ
ආචාරධූමාගම ලබ්ධ ජන්මා-
න්‍යශ්‍රූණි තත්සංවෘතයෙ බභූවුඃ.

57 කෘත්වා නමස්‍යා මනුපූර්ව මුක්තා
භර්තුර්භුවො විප්‍රවරෙණ රාමඃ
සමෙතජානිර්ජනකස්‍ය රාජ්ඤෝ
වන්ද්‍යස්තුතස්‍යාඞ්ඝ්‍රි යුගං වවන්දෙ.

---

54 භර්තුඃ, ස්වාමීහු විසින්; චක්‍රා(ඞ්ක), චක්‍ර ලක්ෂණයෙන් යුක්තවූ; තලෙන, තලඇති; කරෙණ, හස්තයෙන්; පාණෞ, හස්තය; අභිනිපීඩ්‍යමානෙ(සති), පෙළන ලබන කල්හි; ආකුඤ්චිත, වක්කරණලද; දීර්ඝ, දික්වූ; දෘෂ්ටිඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; සීතා, සීතාතොමෝ; වහ්නිස්පර්ශේන කිලනාම, වහ්නිස්පර්ශයෙන් නම්ව; ශීත්කාරම්, ශීත්කාරය; චකාර, කළා.

55 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; ද්විජරාජ, චන්ද්‍රයහට බඳුවූ; වක්ත්‍රා, මුහුණු ඇත්තාවූ; කෘශ, කෘශවූ; ගාත්‍රයෂ්ටිඃ, ශරීරඇත්තාවූ; භාවානභිඥා, අභිප්‍රාය නොදන්නාවූ; බාලා, බාලාතොමෝ; වාඞ්මයපාරගෙණ, ශාස්ත්‍ර පාරයටගියාවූ; තෙනද්විජෙන, ඒ පුරොහිතයාවිසින්; ව්‍යාපාරිතා, මෙහෙයනලද්දී; කෘශානෞ, වහ්නියෙහි; ලාජාන්, ලාජයන්; ජුහාව, ඔවූ. *

56 පත්‍යුඃ, ස්වාමිහුගේ; කරස්පර්ශ කෘතෙන, (හස්තස්පර්ශයෙන්) කරණලද්දාවූ; කෘශාඞ්ග්‍යාඃ, කෘශාඞ්ගියගේ; හඤ්ජේ, හඤ්ජිය; සඛීභිඃ, යෙහෙළියන් විසින්; ප්‍රවිභාව්‍යමානෙ(සති), පහළකරණ ලබන කල්හි; ආචාරධූම, ආචාරධූමයාගේ; ආගම, ආගමනයෙන්; ලබ්ධජන්මානි, (ලබනලද) උත්පත්ති (ජන්ම) ඇති; අශ්‍රූණි, අශ්‍රූහු; තත්, ඒ හඤ්ජියාගේ; සංවෘතයෙ, සංවරණ පිණිස; බභූවුඃ, වූ.

57 සමෙත, එක්වූ; ජානිඃ, ජායාවඇති; රාමඃ, රාමතෙම; විප්‍රවරෙ

---

* ජුහාව, ඔතූ—සන්න.

58 පශ්‍යන්සුතං පාශ හෘතො දධානං
ගඞ්ගාකර සකත කරස්‍ය කාන්තිම්
තස්ථෞනෘපඃසන්බ්ධ විශාල දෘෂ්ටි-
රශ්‍රුප්‍රවක්‍ෂාලිත පක්‍ෂ්ම රෙඛඃ.

59 රත්නාසනාස්ථා මථ පෞරමුඛ්‍යා
බාෂ්පප්‍රකාශප්‍රණයාඃ ප්‍රණෙමුඃ
භතීතුස්සුතාමෙත්‍ය වරච තස්‍යාඃ
කක්‍ෂාන්තරෙදත්ත සිතාත පත්‍රම්.

60 නීත්වා විවාහොත්සව සම්භෘතෙන
සුඛෙන රාමඃ ක(ති)චිද්දිනානි
තතඃ කදාචිත්සමයාවබොධ
දූපෙතන විඛො හෘදි මන්මථෙන.

ණ, බ්‍රාහමණොත්තමයා විසින්; අනුපූර්‍වම්, අනුක්‍රමයෙන්; උක්තඃ, කියනලද්දේ; භුවොභත්තුඃ, දශරථයහට; නමස්‍යාම්, නමස්කාර; කෘත්වා, කොට; වන්‍දිඃ, වන්දීන් විසින්; ස්තුතස්‍ය, ස්තුතිකරණලද්දවූ; ජනකස්‍යරාජඃ, ජනක රජහුගේ; අඞ්ඝ්‍රියුගම්, පාදවය, වවඳෙද, වැන්දේ.

58 සන්බ්ධ, දැඩිවූ; විශාල, මහත්වූ; දෘෂ්ටිඃ, ඇස්ඇති; නෘපඃ, රජතෙම; ගඞ්ගා, ආකාශ ගඞ්ගාවගේ; කර, හස්තයෙහි; ආසක්ත, තබනලද; කරස්‍ය, අත්ඇති; පාශභෘතඃ, වරුණයාගේ; කාන්තිම්, ශොභාව; දධානම්, උසුලන්නාවූ; සුතම්, පුත්‍රයා; පශ්‍යන්, බලන්නේ; අශ්‍රුප්‍රව, කඳුලුවැහීමෙන්; ක්‍ෂාලිත, සෝදනලද; පක්‍ෂ්මරෙඛඃ, පක්‍ෂ්මරෙඛා ඇත්තේ; තස්ථෞ, සිටියේ.

59 අථ, අනන්තරයෙන්; බාෂ්ප, කඳුලෙන්; ප්‍රකාශ, ප්‍රකාශවූ; ප්‍රණයඃ, සෙනහ ඇත්තාවූ; පෞරමුඛ්‍යාඃ, පෞර මුඛ්‍යයෝ; එත්‍ය, පැමිණ; රත්නාසනස්ථාම්, රත්නාසනස්ථවූ; භතීතුස්සුතාම්, රාජපුත්‍රිසද; කක්‍ෂාන්තරෙ, කක්‍ෂාන්තරයෙහි; දත්ත, දෙනලද; සිතාත පත්‍රම්, ශ්වෙතච්ඡත්‍ර ඇත්තාවූ; තස්‍යාඃ, ඈගේ; වරච, වල්ලභයාද; ප්‍රණෙමුඃ, වැන්දෙ.

60 රාමඃ, රාමතෙම; විවාහොත්සව, විවාහොත්සවයෙන්; සම්භෘතෙන, රැස්කරණලද්දවූ; සුඛෙන, සුවයෙන්; ක(ති)චිත්දිනානි, කීපදවසක්; නීත්වා, යවා; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; කදාචිත්, එක්තරා දවසක්; සමයාවබොධ, කල්දැන්මෙන්; දූපෙතන, එඩිවැඩියාවූ; මන්මථෙන, අනඞ්ගයා විසින්; හෘදි, ලෙහි; විඬඃ, විදිනාලදී.

61 ගෞරීමිවාචාර ගුණෙන ගුර්වීං
කරෙගෘහීත්වා කරභොපමොරූම් *
සතල්ප භූභාගමනල්ප ශෝභං
භවප්‍රභාවො භවනං විවෙශ.

62 භුවි විරචිත මග්‍රෙ තල්පමාලොක්‍ය භීතිං
ස්පෘශතිමනසි බාලාං සාශ්‍රුපාතස්මිතාංතාං
නෘපති භවන රත්නස්තම්භ මාලිඩ්ගය දෛන්‍යාං
රඝුපති රුපගුහ්‍යප්‍රාපයද් භූමි ශය්‍යාම්.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ
සීතා විවාහවර්ණනො නාම)
සප්තමස්සර්ගඃ.

---

61 භව, ඊශ්වරයහට බඳුවූ; ප්‍රභාවඃ, මහිම ඇත්තේ; ගෞරීමිව, උමාවවැනිවූ; ආචාරගුණෙන, ආචාරගුණයෙන්; ගුර්වීම්, ආදරණීයවූ; කරභොපම, කරභ සදෘශවූ; ඌරූම්, කලවයැත්තිය; කරෙ, හස්ත යෙහි; ගෘහීත්වා, ගෙන; සතල්ප, ශය්‍යා සහිතවූ; භූභාගම්, භූමිප්‍රදෙශ ඇත්තාවූ; අනල්පශොභම්, අමන්දවූ ශොභා ඇත්තාවූ; භවනම්, භව නයට; විවෙශ, වනී.

62 අග්‍රෙ, අභිමුඛයෙහි ; භුවි, පෘථිවියෙහි; විරචිතම්, කරණලද් දාවූ; තල්පම්, යහන; ආලොක්‍ය, බලා; චෙතසි, සිත; භීතිම්, භීතිය; ස්පෘශති, ස්පර්ශකරණ කල්හි; නෘපති භවන, රාජමන්දිරයෙහි; රත්න ස්තම්භම්, රත්නස්තම්භය; දෛන්‍යම්, දෛන්‍යන්; ආලිඩ්ග්‍ය, වැළඳ; සාශ්‍රුපාත, අශ්‍රුපාත සහිතව; ස්මිතාම්, සිටියාවූ; තාම්බාලාම්, ඈ; රඝු පතිඃ, රාමතෙම; උපගුහ්‍ය, සිපගෙන; භූමිශය්‍යාම්, භූමි ශය්‍යාවට; ප්‍රා පයත්, පැමිණවී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; සීතාවිවාහ වර්ණනොනාම, සීතාවිවාහ වර්ණන නම්වූ;)

සප්තමස්සර්ගඃ, (සත්වන සගයි.)

---

* ඌරූත්තර පදාදෞපම්‍යෙ—පාණිනි. 4. 1. 69. ඌරු ඉත්‍යෙත දුත්තරපදාත් ප්‍රාතිපදිකාදෞපම්‍යෙ ගම්‍යමානෙස්ත්‍රියා මූඩ්ස්‍යාත්—
වෛයාකරණ සර්වස්ව.

අෂ්ටමඃ සර්ගඃ.

1 ආචරන්නථ ස යොජිතො හඨං
සා ච වාම චරිතා'නුරාගිණඃ
අප්‍යනීප්සිත විධානචෙෂ්ටිතෞ
තෙනතුඃ සපදි සම්මදං මිථඃ.

2 සප්‍රයත්න මුපවෙශිතා'ප්‍යසෞ
බාලිකා සමුපගෘහ්‍ය කාමිනා
සාධ්වසෙන චපලා මුහුර්මුහු-
ර්වාඤ්ඡතිස්ම සමුදෙතු මඞ්කතඃ.

3 රාඝවෙණ පරිරභ්‍ය පෘෂ්ඨතඃ
සස්පෘහං නිගදිතෙ මනොරථෙ
ව්‍රීඩයා'වනත වක්ත්‍ර පඞ්කජා
චිර මස්මයත චාරුහාසිනී.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; යොජිතඃ, අඩගනාවට; හඨම්, බලාත්කාරය; ආචරන්, කරන්නාවූ, සඃ, හෙතෙම; අනුරාගිණඃ, වල්ලභයහට; වාම, වක්‍රවූ; චරිතා, පැවතුම් ඇත්තාවූ; සා ච, හොඳ; අනීප්සිතවිධාන, නොකැමැත්තක් කිරීමෙහි; චෙෂ්ටිතාවපි, ප්‍රයොග ඇත්තාහු (නමුදු); මිථඃ, ඔවුනොවුන්ට; සපදි, එකෙණෙහි; සම්මදම්, සන්තොෂය; තෙනතුඃ, කළෝ.

2 කාමිනා, වල්ලභයාවිසින්; සමුපගෘහ්‍ය, වැළඳගෙණ, සප්‍රයත්නම්, උත්සාහ සහිතව; උපවෙශිතාපි, හිඳුවනලද්දවූ(ද); අසෞබාලිකා, මේ බාලිකාතොමෝ; සාධ්වසෙන, භයින්; චපලා, චපලවී; මුහුර්මුහුඃ, කෙණෙහි කෙණෙහි; අඞ්කතඃ, ඇකයෙන්; සමුදෙතුම්, නැගෙන්නට; වාඤ්ඡතිස්ම, කැමැතිවූ.

3 රාඝවෙණ, රාඝවයා විසින්; පෘෂ්ඨතඃ, පිටින්; පරිරභ්‍ය, * සිප ගෙන; සස්පෘහම්, සාභිලාෂව; මනොරථෙ, මනොරථය; නිගදිතෙ (සති), කියනලද කල්හි; ව්‍රීඩයා, ලජ්ජායෙන්; අවනත, නමනලද්දවූ; වක්ත්‍ර පඞ්කජා, මුඛ පද්ම ඇත්තාවූ; චාරුහාසිනී, මනොඥකොට සෙන සුලු තැනැත්තීතොමෝ; චිරං, චිරවී; අස්මයත, හාසයකළා.

---

* පරවභ්‍ය—සන්න.

4 අඞ්ගුලීෂු පරිගෘහ්‍ය රඝවෙ
වෙධයත්‍යුරසි රාගිණී නඛෛඃ
සස්මිතං විවලිතාඞ්ගුලීබලා-
දාත්මනඃ කරමුද්‍ධස මානිනී.

5 කින්නු වක්ෂ්‍යති කුපිතෙති වෙදිතුං
ස්වග්‍රහං නිධුවනෙෂු කාමිනා
යාචිතෙන මභිකොප ජිහ්මිත
ප්‍රෙරිතෙක්ෂණ කටුව්‍යලොකයත්.

6 පුෂ්පකෙතු හෘත ධෛර්‍ය්‍ය බන්ධනං
තස්‍යභාව මවගම්‍ය නිර්ගමෙ
සා'වකාශ මථ කුර්වතීඃ සඛීඃ
සංරුරොධ වසනාන්ත සඞ්ගිනී.

7 ඉච්ඡතිස්ම විරහංන කාමිනී
සඞ්ගමංන භෘශ මාකුලී (කෘ)තා
විප්‍රයොග සමයෙ මනොභුවා
ලජ්ජයා නෘප සුතස්‍ය සන්නිධෞ.

---

4 රඝවෙ, රම්යා; අඞ්ගුලීෂු, ඇඟිල්ලෙහි; පරිගෘහ්‍ය, ගෙන; රාගිණී, රාග ඇත්තාවූ; නඛෛඃ, නඛයෙන්; උරසි, වක්ෂස; වෙධයති(ස ති), පළන කල්හි; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; විවලිත, පෙරළනලද්දා වූ; අඞ්ගුලි, ඇඟිලි ඇත්තාවූ; මානිනි, මානිනීතොමෝ; ආත්මනඃ, තමාගේ; කරම්, හස්තය; බලාත්, බලයෙන්; උද්‍ධස, හැරගත.

5 කුපිතා, කිපිනී; කින්නු වක්ෂ්‍යති, කුමක් කියාද්දෝහෝසි; කාමිනා, වල්ලභයා විසින්; වෙදිතුම්, දන්නා පිණිස; නිධුවනෙෂු, සුරත යෙහි; ස්වග්‍රහම්, තමා ගැන්ම; යාචිතා, ආරාධනා කරණලද්දී; ඒ නම්, මොහු; අභිකොප, කොපයෙන්; ජිහ්මිත, කුටිලකරණලද්දාවූ; ප්‍රෙරිත, මෙහෙයනලද්දාවූ; ඊක්ෂණ, ඇසින්; කටු, කර්කශකොට; ව්‍ය ලොකයත්, බැලූ.

6 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; පුෂ්පකෙතු, අනඞ්ගයා විසින්; හෘත, ගන්නාලද; ධෛර්‍ය්‍ය බන්ධනම්, ධෛර්‍ය්‍ය බන්ධනඇති; තස්‍ය, ඔහුගේ; භාවම්, අභිප්‍රාය; අවගම්‍ය, දැන; නිර්ගමෙ, නික්මීමෙන්; අවකාශම්, අවකාශය; කුර්වතීඃ, කරන්නාවූ; සඛීඃ, යෙහෙළීන්; වසනාන්ත, වස්ත්‍රාන්තයෙහි; සඞ්ගිනී, ඵලුනාවූ; සා, හෝතොමෝ; සංරුරොධ, වැළක්කූ.

7 විප්‍රයොග සමයෙ, විප්‍රයොග සමයෙහි; මනොභුවා, අනඞ්ගයා විසින්; ආකුලී(කෘ)තා, ආකුල කරණලද; කාමිනී, කාමිනීතොමෝ;

8 තස්‍යහස්තමබලා ව්‍යපොහිතුං
මෙඛලා ගුණ සම්ප සඞ්ගිනං
මන්ද ශක්ති ර‍රතිං න්‍යවෙදය-
ල්ලොලනෙත්‍ර ගලිතෙන වාරිණා.

9 තත්‍රරාජ දුහිතුර්බලාත් ක්‍රියා-
මාචරත්‍යුදිත ලොචනාම්භසඃ
ආගමිෂ්‍ය දනු චිත්‍යස්‍ය ඛණ්ඩනං
භීතවද්භෘශ මකම්පතාධරම්.

10 න්‍යස්‍යෘශාම් රසනාගුණං පුනර්
නිර්දීයං භුජයුගෙන පීඩිතඃ
ඉත්‍යුවාච නෘප සූනු රර්පිනී
සාතතාන පරිරම්භ මස්ඵුටම්.

11 අන්තරීය හරණෙ කෘතත්වරං
රක්ෂවන්ත මපයාන්ත මඞ්ගනා
තත්පටාන්ත පරිධාන රක්ෂිතා
සංරුරොධ පරිරභ්‍ය පෘෂ්ඨතඃ.

විරහම්, විරහය, භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; නඉච්ඡතීසම, නොකැමැති වූ; නෘපසූනස්‍ය, රාජපුත්‍රයාගේ; සන්නිධෞ, සන්නිධියෙහිලා; ලජ්ජ්‍යා, ලජ්ජාවෙන්; ආකුලීකෘතා, (ආකුලකරණ ලද;) කාමිනී, (කාමිනී තොමෝ;) සඞ්ගමම්, (සඞ්ගමය;) (භෘශම් න ඉච්ඡතීසම.)

8 මෙඛලාගුණ, මෙඛලා ගුණයාගේ; සම්ප, සමීපයෙහි; සඞ්ගිනම්, සඞ්ග ඇත්තාවූ; තස්‍ය, ඔහුගේ; හස්තම්, හස්තය; ව්‍යපොහිතුම්, පහකරන්නට; මන්ද ශක්තිඃ, මඳවූ ශක්ති ඇති; අබලා, අබලා තොමෝ; ලොල, චපලවූ; නෙත්‍ර, නෙත්‍රයෙන්; ගලිතෙන, ගිලිහුණාවූ; වාරිණා, ජලයෙන්; අරතිම්, අප්‍රීතිය; න්‍යවෙදයත්, හැඟවූ.

9 තත්‍ර, ඒ රාමයා; බලාත්ක්‍රියාම්, බලාත්කාරය; ආචරති(සති), කරණ කල්හි; උදිත, පහළවූ; ලොචනාම්භසඃ, නෙත්‍ර ජලඇති; රාජ දුහිතුඃ, රාජපුත්‍රියගේ; අධරඃ, අධරයතෙමේ; ආගමිෂ්‍යත්, මතුවින්නාවූ; ඛණ්ඩනම්, ඛණ්ඩනය; අනුචින්ත්‍ය, සිතා; භීතවත්, භීතයක්හු මෙන්; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; අකම්පත, කම්පාවී.

10 නිර්දීයම්, දැඩිකොට; භුජයුගෙන බාහුවයෙන්; පීඩිතඃ, පෙළනලද්දේ; පුනඃ, නැවත; රසනා ගුණම්, මෙඛලාදාමය; නස්පෘශාම්, ස්පර්ශ නොකෙරෙම්සි; නෘපසූනුඃ, රාජපුත්‍රතෙමේ; ඉති, මෙසේ; උවාච, කීය; අර්පිනී, අර්පිනීවූ හෙවත් ස්පර්ශිය කැමැත්තාවූ; සා, හෝතොමෝ; අස්ඵුටම්, අව්‍යක්තකොට; පරිරම්භම්, ආලිඞ්ගනය; තතාන, පැතිරවූ.

11 අන්තරීය හරණෙ, වස්ත්‍ර හැරගැන්මෙහි; කෘත, කරණලද;

12 අංශුකස්‍ය නිශි රක්ෂණාකුලා
හසත යුග්ම ධෘත නීවි බන්ධනා
අප්‍රමාදකෘත විඝන මනතරා
ස්වාපමාප ශයනෙ පරාඞ්මුඛී.

13 යද්‍රරක්ෂ දෘඪ වස්ත්‍ර බන්ධනෛඃ
ස්වාපකාල මවගම්‍ය භර්තාරි
තත්ප්‍රමෘෂ්ටවති සඞ්ගතාස්මෘතිඃ
සාරුරොද මුෂිතෙව සස්වරම්.

14 යත්න ගම්‍ය මථ මෛථිලීමුඛං
සො'නුභූය නාහි තෘප්ති මායයෞ
ආනනෙන පරිඝට්‍ය බොධිතං
රාජහංස ඉව පද්ම කුඞ්මලම්.

ස්වරම්, යුහුබව ඇති; අනයානතම්, යන්නාවූ; තම් රාසවම්, ඒ රාමයා; තත්, ඔහුගේ; පටාකාන පරිධාන, වස්ත්‍රානත හැඳමෙන්; රක්ෂිතා, රක්ෂාකරණලද්දෑවූ, අඞ්ගනා, අඞ්ගනාතොමෝ; පෘෂ්ඨතඃ, පිටින්; පරිරභ්‍ය, වැලඳගෙන; සංරුරොධ, වැලකූ.

12 නිශි, රාත්‍රියෙහි; අංශුකස්‍ය, වස්ත්‍රයාගේ; රක්ෂණ, රක්ෂායෙහි; ආකුලා, ආකුලවී; හස්තයුග්ම, හස්තබයෙන්; ධෘත, ධරණලද; නීවි බන්ධනා, නීවිබන්ධනඇත්තී; අනතරා, අතුරෙහි; අප්‍රමාද කෘතවිඝනම්, ප්‍රමාදකෘත විඝන නැතිවැ; ශයනෙ, යහන්හි; පරාඞ්මුඛී, පරාඞ්මුඛවී; (පිටිපෑවී); ස්වාපම්, ස්වාපයට; ආප, පැමිණී.

13 දෘඪ, දෘඪවූ; වස්ත්‍රබන්ධනෛඃ, වස්ත්‍රබන්ධනයෙන්; යත්, සමක්; ররක්ෂ, රක්ෂාකළාද; භර්තාරි, ස්වාමිහු; ස්වාපකාලම්, නිද්‍රාකාලය; අවගම්‍ය, දැන; තත්, ඒ; ප්‍රමෘෂ්ටවති(සති), ස්පර්ශිකළ කල්හි; සඞ්ගත, පැමිණී; ස්මෘතිඃ, සිහිඇත්තාවූ හෙවත් පුබුද්දෑවූ; එෂා, ඒ සීතාතොමෝ; මුෂිතෙව, පහරණලද්දියකමෙන්; සස්වරම්, ස්වර සහිතව; රුරොද, හැඬූ.

14 අථ, අනනතරයෙන්; ආනනෙන, මුඛයෙන්; පරිඝට්‍ය, ගටා; බොධිතම්, ප්‍රබොධ කරණලද්දෑවූ; පද්මකුඞ්මලම්, පද්මකුඞ්මලය; රාජහංසඉව, රාජහංසයාමෙන්; සඃ, ඒ රාමතෙම; යත්න, උත්සාහයෙන්; ගම්‍යම්, පැමිණියයුතුවූ; මෛථිලීමුඛම්, සීතාවගේ මුඛය; අනුභූය, අනුභවකොට; තෘප්තිම්, තෘප්තියට; නොහි ආයයෞ, නොපැමිණියේමැයි.

15 ප්‍රෙමවෙගදෂ්ට දංශ පීඩිතං
යත්තදීය මධරොෂ්ඨ පල්ලවම්
තද්දයා'ර්ද්‍ර හෘදයඃ ශනෛඃපිබන්
සක්ෂණෙන විනිනාය වෙදනාම්.

16 ග්‍රාහිතං නෘපති ශක්‍රසූනුනා
ස්වාධරං විවිධ චාටුචෙෂ්ටිතෛඃ
පාන වර්ජ්ජිත මදත්ත වීක්ෂිතං
භූය එව සෘජතිස්ම මානිනී.

17 ස්වංනිතම්බ මපවාහිතාංශුකං
(කාමිනී) රහසි පශ්‍යති ප්‍රියෙ
ප්‍රාර්ථිනාමපි විනෛව පල්ලව
ස්නිග්ධරාග මධරං ස්වයං දදෞ.

18 සා මදෙන මදනෙන ලජ්ජයා
සාධ්වසෙනච විමිශ්‍රචෙෂ්ටිතා
ආයයෞ සපදිතා දෘශිංදශාං
යා (න) වක්තු මපි ශක්‍ය විභ්‍රමා.

---

15 ප්‍රෙමවෙග, සෙනහ වෙගයෙන්; දෂ්ට, දෂ්ටවූ; දංශ, දංශයෙන්; පීඩිතම්, පෙළනලද්දාවූ; තදීයම්, ඈ පිළිබඳවූ; යත්, යම්; අධරොෂ්ඨ පල්ලවම්, අධරොෂ්ඨ පල්ලවයෙක්ද; තත්, ඒ අධරොෂ්ඨ පල්ලවය; දයා, කරුණායෙන්; ආර්ද්‍ර, ආර්ද්‍රවූ; හෘදයඃ, ළයැත්තාවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; ශනෛඃ, සෙමින්; පිබන්, බොන්නේ; වෙදනාම්, වෙදනාව; ක්ෂණෙන, ක්ෂණයෙකින්; විනිනාය, දුරුකෙළේ (දුරැළී.)

16 නෘපති ශක්‍රසූනුනා, රාජෙන්ද්‍ර පුත්‍රයා විසින්; විවිධ, අනෙකප්‍රකාරවූ; චාටුචෙෂ්ටිතෛඃ, චාටු ක්‍රියායෙන්; ග්‍රාහිතම්, ගන්වනලද්දාවූ; ස්වාධරම්, ස්වකීය අධරය; පානවර්ජ්ජිතමෙව, පානවර්ජ්ජිතවූවාම; (දුරුකරණලද්දාම;) (පානාත් වර්ජ්ජිතඃ පානවර්ජ්ජිතඃ.) අදත්ත වීක්ෂිතමෙව, දත්තවීක්ෂිතයක් නැත්තාම; මානිනී, මානිනීතොමෝ; භූයඃ, නැවත; සෘජතිස්ම, හළී.

17 අපවාහිත, දුරුකරණලද්දාවූ; (පහ කරණලද්දාවූ) අංශුකම්, වස්ත්‍රඇතිවූ; ස්වංනිතම්බම්, ස්වකීයවූ නිතම්බය; ප්‍රියෙ, වල්ලභයා; රහසි, රහස්හිලා; පශ්‍යති(සති), බලන කල්හි; (කාමිනී, කාමිනීතොමෝ;) ප්‍රාර්ථනාම්පිවිනෛව, ප්‍රාර්ථනාවක් නැතිවම; පල්ලව, පළුපතක් සේ; ස්නිග්ධ, සිනිඳුවූ; රාගම්, රත්පැහැ ඇති; අධරම්, අධරය; ස්වයම්, තොමෝම; දදෞ, දුන්නු.

18 සා, ඕතොමෝ; මදෙන, මදයෙන්ද; මදනෙන, මදනයා වී

19 (ව්‍යජ්)නාය සුරතස්‍ය භාමිනී
වාඤ්ඡතිස්ම පටුචාටු චෙෂ්ටිතම්
යත්තදෙව සමජායතස්වයං
යොෂිතොනිධුවනස්‍ය වෘද්ධයෙ.

20 අනුණ්ණ (සුරත) බෙදමාත්මනඃ
සම්මදච පුලකෙන කාමිනී
ව්‍යජහාර නතුලජ්ජයා ගිරා
නව්‍යනෘත්‍ය කුශලෙව භර්ත්තරි.

21 යද්‍යදස්‍ය තරසා'භියොජිතං
යොෂිතොරතිඥ බෙදවෘත්තයෙ
තත්තදෙව මෘදු සාධිතංපුනඃ
කාමිනා'පනයතිස්ම තච්ඡ්‍රමම්.

සින්ද; ලජ්ජයා, ලජ්ජායෙන්ද; සාධ්වසෙන, භයින්ද; විමිශ්‍ර, මිශ්‍රවූ; චෙෂ්ටිතා, ක්‍රියාඇත්තී; යා, යම් අවස්ථාවක්තොමෝ; චක්‍ෂුමපි, ඇස් යන්නටද; ශක්‍ය විභ්‍රමා, පිළිවන්වූ විලාසඇත්තී; (න,) නොවිද; තා දෘෂ්ටිම්, ඒබඳුවූ; දශාම්, අවස්ථාවට; සපදි, එකෙණෙහි; අයයෞ, පැමිණියා.

19 භාමිනී, භාමිනීතොමෝ; පටු, ව්‍යක්තවූ; යච්චාටුචෙෂ්ටිතම්, යම් චාටු ක්‍රියාවක්; සුරතස්‍ය, සුරතයාගේ; (ව්‍යජ්)නාය, * හැරීම් පිණිස; වාඤ්ඡතිස්ම, කැමැතිවූද; තදෙව, හෙම; යොෂිතඃස්වයම්, අඞ්ගනාව තමහටම; නිධුවනස්‍ය, සුරතයාගේ; වෘද්ධයෙ, වැඩියපිණිස; සම්ජාය ත, වී.

20 කාමිනී, කාමිනීතොමෝ; නව්‍යනෘත්‍ය කුශලෙව, අභිනව නෘත්‍යයෙහි දක්‍ෂවියකමෙන්; ආත්මනඃ, තමාගේ; (සුරත) බෙදම්, (සුරත) බෙදය; අනුණ්ණ, කඳුලෙන්ද; සම්මදම්, සන්තොෂය; පුලකෙන ච, රොමොද්ගමයෙන්ද; ව්‍යජහාර, කීව; භර්ත්තරි, ස්වාමීහුකෙරෙහි; ලජ්ජයා, ලජ්ජායෙන්; ගිරා, තෙපලෙන්; නතු, (ව්‍යජහාර); නොම්‍යවූ.

21 කාමිනා, වල්ලභයා විසින්; තරසා, බලයෙන්; අභියොජිතම්, කරණලද්දවූ; යත්යත්, යමෙක් යමෙක්; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවට; රතිඥ, රතියෙහිලා; බෙදවෘත්තයෙ, බෙදවෘත්තිය පිණිස; ආස, වීද; තත් තදෙව, හෙම හෙම; පුනඃ, නැවත; මෘදු, මොලොක්කොට; සාධිතම්, කරණලද්දේ; තත්, ඈගේ; ශ්‍රමම්, ශ්‍රමය; අපනයතිස්ම, පහ කෙළේ.

---

* ව්‍යජනාය—සන්න.

22 කෙශ හස්ත මථ බද්ධු මුද්‍යතා
මෛථිලී නිධුවනෙන විශ්ලථම්
බාහුමූල ගත ලොචනෙ ප්‍රියෙ
ලජ්ජිතා(ව) නමතිස්ම සස්මිතම්.

23 ඉත්‍යනඞ්ග ශිඛිනා හතෙ හෘදි
ක්ෂ්මාධිපස්‍ය දුහිතුර්නිවිෂ්ටයා
ලජ්ජයා කතිපයෙෂු තානවං
වා(ස)රෙෂු ගලිතෙෂු ශිශ්‍රියෙ.

24 හස්තමස්‍ය නබලා දපාහරන්
නීවිබන්ධන මතීව සංස්ථිතම්
ශර්වරීෂු විරලී කෘතත්‍රපා
නිද්‍රයාකිර හෘතා නෘපාත්මජා.

25 (ස්වාපගානිශි) භයං භයානක
ස්වප්න දශීන කෘතං ප්‍රපද්‍ය සා
සන්නිධාය පරිෂස්වජෙ දෘඪං
රාඝවං කුච ඝටාවුරඃස්ථලෙ.

---

22 අථ, අනන්තරයෙන්; මෛථිලී, මෛථිලීතොමෝ; නිධුවනෙන, සුරතයෙන්; විශ්ලථම්, ලිහිල්වූ; කෙශ හස්තම්, කෙශ කලාපය; බද්ධුම්, බදනට; උද්‍යතා, යොමුවූවා; ප්‍රියෙ, වල්ලභයා; බාහුමූල, බාහු-මූලයට; ගත, ගියාවූ; ලොචනෙ (සති), ඇස්ඇති කල්හි; ලජ්ජිතා, ලජ්ජිතවී හෙවත් සජාතවූ ලජ්ජා ඇත්තී; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; (අව)නමතිස්ම, නැමුණු.

23 ඉති, මෙසේ; අනඞ්ගශිඛිනා, කාමාග්නියෙන්; හතෙ, පහරණලද; ක්ෂ්මාධිපස්‍ය දුහිතුඃ, රාජපුත්‍රියගේ; හෘදි, ළෙහි; නිවිෂ්ටයා, පිහිටියාවූ; ලජ්ජයා, ලජ්ජාව විසින්; කතිපයෙෂු වා(ස)රෙෂු ගලිතෙෂු, කීප දවසක්ගියකල්හි; තානවම්, කෘශත්වයතෙම; ශිශ්‍රියෙ, ඇසිරු කරණලදී.

24 විරලීකෘත, තුනුකරණලද; ත්‍රපා, ලජ්ජාඇති; නෘපාත්මජා, රාජපුත්‍රිතොමෝ; නීවිබන්ධනම්, නිවිබන්ධනය; අතීව, ඉතා; සංස්ථිතම්, පිහිටියාවූ; අස්‍ය හස්තම්, මොහුගේ හස්තය; ශර්වරීෂු, රාත්‍රියෙහි ලා; නිද්‍රයා, නිද්‍රාවෙන්; හෘතාකිර, ගන්නාලද්දනම්ව; බලාත්, බලයෙන්; නාපාහරත්, පහනොකළා.

25 සා, හෝතොමෝ; (නිශි, රාත්‍රියෙහි; ස්වාපගා, නිද්‍රෝපගතවූවා;) භයානක, භයඞ්කරවූ; ස්වප්නදශීන, ස්වප්න දැක්මෙන්; කෘතම්, කරණලද; භයම්, භයට; ප්‍රපද්‍ය, පැමිණ; උරඃස්ථලෙ, වක්ෂඃස්ථලයෙහි; කුචඝටෞ, ස්තන ඝටවය; සන්නිධාය, පිහිටුවා; රාඝවම්, රාමයා; දෘඪම්, දැඩිකොට; පරිෂස්වජෙ, වැළඳගතු.

26 ඥාත මන්මථ රසා මදාතුරෙ
කාමිනීක්ෂිපති නීවි බන්ධනම්
සාජහාර කරයුග්ම මංශුකා-
දඤ්ජලිංකිල හයෙන කුර්වතී.

27 සම්මතා'පි භුවනස්‍ය මෙධයා
රාඝවෙ නිධුවනොප දෙශිනී
ව්‍යාජහාර ගුණිතස්‍ය විස්මෘතිං
භූරිශස්තදුපදෙශ වාඤ්ඡයා.

28 ස්වෙද බින්දු නිචිතාග්‍ර නාසිකා
ධූත හස්ත ලතිකා සශීත් කෘතිඃ
සොඪ මන්මථ රසා නෘපාත්මජා
රාඝවස්‍ය න බභූව තෘප්තයෙ.

29 චොදයත්‍ය වනිපාල නන්දනෙ
ශික්ෂිතුංයුවති කෘත්‍ය නෛපුණම්
දෙහ ජන්ම ශර ඛණ්ඩිතත්‍රපා
සා යයෞ රහසි කර්ම කර්තෘතාම්.

---

26 ඥාතා, දන්නාලද; මන්මථ රසා, මදන රස ඇත්තාවූ; සා, හෝ තොමෝ; මදාතුරෙ, මදයෙන් ආතුරවූ; කාමිනි, වල්ලභයා; නීවි බන්ධනම්, නීවිබන්ධනය; ක්ෂිපති(සති), පහකරණ කල්හි; හයෙන, හයින්; අඤ්ජලිම්, අඤ්ජලිය; කුර්වතීකිල, කරන්නීනම්ව; අංශුකාත්, ව ස්ත්‍රයෙන්; කරයුග්මම්, හස්ත යුග්මය; ජහාර, හැරගත්තු.

27 රාඝවෙ, රාමයා; නිධුවනොපදෙශිනි(සති), සුරතොපදෙශි කල් හි; මේධයා, නුවණින්, භුවනස්‍ය, ලොකයා සම්බන්ධව; සම්මතාපි, සම්මතවීද; භූරිශඃ, බොහෝසේ; තත්, ඔහුගේ; උපදෙශ, උපදෙශ යෙහිලා; වාඤ්ඡයා, රිස්සෙන්; ගුණිතස්‍ය, ප්‍රගුණිතයාගේ; විස්මෘ තිම්, විස්මරණය; ව්‍යාජහාර, කිවූ.

28 ස්වෙදබින්දු, ස්වෙදබින්දුයෙන්; නිචිත, ගැවසියාවූ; අග්‍රනාසිකා, අග්‍රනාසිකා ඇති; ධූත, කම්පාකරණලද; හස්තලතිකා, හස්ත ලතා ඇති; සශීත්කෘතිඃ, ශීත්කාර සහිතවූ; සොඪා, ක්ෂමාකරණලද; මන් මථරසා, මදන රස ඇති; නෘපාත්මජා, රාජපුත්‍රීතොමෝ; රාඝවස්‍ය, රාමයහට; තෘප්තයෙ, තෘප්තිය පිණිස; නබභූව, නොවූ.

29 සා, හෝතොමෝ; අවනිපාල නන්දනෙ, රාජපුත්‍රයා; යුවතිකෘ ත්‍ය, ස්ත්‍රී කෘත්‍යයෙහි; නෛපුණම්, නිපුණබව; ශික්ෂිතුම්, හික්මෙන් නට; චොදයති(සති), මෙහෙයන කල්හි; දෙහජන්මශර, අනඞ්ග ශරයෙන්; ඛණ්ඩිත, කඩකරණලද; ත්‍රපා, ලජ්ජා ඇත්තී; රහසි, රහස්හිලා; කර්මකර්තෘතාම්, කර්මකර්තෘ බවට; යයෞ, ගියා.

30 යජ්ජගාද මදනෙන පීඩිතා
තත්සහාස රසමුච්චිප්‍රියෙ
සස්මිතංවලිත දෙහශොභිනී
තත්තද ස්ඵුට මුවාච ලජ්ජිතා.

31 රත්න තල්ප නිකටස්ථිතෙ ශුකෙ
සඞ්ගතෙ හෘදි නිධාය භාෂිතම්
නිස්සහො'ස්මි විසෘජෙති ජල්පති
ව්‍රීඩිතා පරි ජඝාන පඤ්ජරම්.

32 රම්‍ය වක්ත්‍ර ගලිතෛඃ ශ්‍රමාම්බුභිශ්
ඡිද්‍රිතං කුචයුගස්‍ය කුඞ්කුමම්
සානිරීක්ෂ්‍ය හසිතෙ සඛී ජනෙ
සම්මුඛාද්ව්‍යප ජගාම සස්මිතම්.

33 චොදිතොද්ධත ඉවාත රංහසා
මෛථිලස්‍ය දුහිතුර්මනොභවඃ
ස්වානු වෘත්ති විධි වන්ධ්‍ය ලජ්ජිතං
චෙතසො නිරවශෙෂ මාක්ෂිපත්.

---

30 මදනෙන, අනඞ්ගයාවිසින්; පීඩිතා, පෙළනලද්දී; යත්, යමක්; ජගාද, කිවුද; තත්, ඒ; ප්‍රියෙ, වල්ලභයා; සහාසරසම්, හාසරස සහිතව; උච්චිඹිසති, කී කල්හි; ලජ්ජිතා, ලජ්ජිතවී; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; වලිත, පෙරළනලද; දෙහ, ශරීරයෙන්; ශොභිනී, හොබිනී; අස්ඵුටම්, අව්‍යක්තකොට; තත්තත්, ඒඒ; උවාච, කිවූ.

31 රත්න තල්ප, රත්න තල්පයාගේ; නිකට, සමීපයෙහි; ස්ථිතෙ, සිටියාවූ; ශුකෙ, ගිරවා; සඞ්ගතෙ, සඞ්ගතියෙහි; භාෂිතම්, කියනලද්දෙය; හෘදි, ළෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; නිස්සහොස්මි, ඉවසානොකෙරෙමි; විසෘජෙති, හරසි; ජල්පතිසති, බණනකල්හි; ව්‍රීඩිතා, ලජ්ජිතවී; පඤ්ජරම්, මැදිරිය; පරිජඝාන, පහළේ.

32 රම්‍ය වක්ත්‍ර ගලිතෛඃ—රම්‍ය, රම්‍යයාගේ; වක්ත්‍ර, මුඛයෙන්; ගලිතෛඃ, ගිලිහුණාවූ; ශ්‍රමාම්බුභිඃ, ශ්‍රමජලයෙන්; ඡිද්‍රිතම්, ඡිද්‍ර කරණලද්දාවූ; කුචයුගස්‍ය, ස්තනයුගලයාගේ; කුඞ්කුමම්, කුඞ්කුමය; නිරීක්ෂ්‍ය, බලා; සඛීජනෙ, සඛීජනයා; හසිතෙ (සති), හාස්‍යකළ කල්හි; සා, හේතොමෝ; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; සම්මුඛාත්, අභිමුඛයෙන්; ව්‍යපජගාම, පහවූ.

33 අතඃ, අනන්තරයෙන්; මනොභවඃ, අනඞ්ගතෙමේ; රංහසා, රංහසයෙන්; චොදිත, මෙහෙයනලදින්; උද්ධතඉව, යොමුවූවක්හුමෙන්;

34 දීර්ඝිකා ජල තරඞ්ග නිර්ධූත
න්‍යස්ත පුෂ්පමය මණ්ඩනෝඥ්චිත්
චාටු රම්‍ය මිතරේතරාශ්‍රයාස්
තේනතුඃ ප්‍රමද කානනේ මෘජාඃ.

35 චාටුමාත්‍ර කරණප්‍රයෝජනස්
තුල්‍යරාගමපි සන්‍ය පාතයත්
යෝෂිතශ්චරණ පඞ්කජද්වයේ
යාවකං තරුණ පල්ලවප්‍රභෙ.

36 අඞ්ඝ්‍රි යුග්ම මනු ලිප්‍යතඃ ස්වයං
කුඞ්කුමේන තරුණීතිරෝචිෂා
ආරුරෝහ පරිවෘඪ වෙපථුර්
දූරමේව කරයුග්ම මස්‍යතත්.

37 මෙඛලාමධි නිතම්බ මර්පයං-
ස්තත්‍ර තත්‍ර පුනරග දබෙ‍්‍යා කරම්
අත්‍ර කිඤ්චිදනු ශංසිතං පරං
දුන්හොනු මණි මෙඛලා ගුණඃ.

ස්ව, තම්බාගේ; අනුවෘත්තිවිධි, අනුවර්තීන විධියෙන්; වන්ධ්‍ය, සිස්වූ; ලජ්ජිතම්, සස්ජානවූ ලජ්ජාව; මෛතිලස්‍ය දුහිතුඃ, සීතාවගේ; චෙතසඃ, සිතින්; නිරවශෙෂම්, නිශ්ශෙෂකොට; අක්ෂිපත්, දුරුකෙළේ.

34 දීර්ඝිකා, ගෙදිග්විල්හි; ජලතරඞ්ග, දියරැලින්; නිර්ධූත, කම්පාකරණ ලදින්; න්‍යස්ත, හරණලද; පුෂ්පමය, පුෂ්පමයවූ; මණ්ඩනෝ, මණ්ඩන ඇත්තාහු; ප්‍රමද කානනෙ, ගෘහොද්‍යානයෙහි; ඤ්චිත්, සම්හරතැනෙක්හි; චාටු, චාටුයෙන්; රම්‍යම්, මනොඥකොට; ඉතරෙතරාශ්‍රයාඃ. ඔවුනොවුන් ඇසුරුකළාවූ; මෘජාඃ, මණ්ඩනයන්; තෙනතුඃ, පැතිරවූ.

35 චාටුමාත්‍රකරණ, චාටුමාත්‍ර කරණයම; ප්‍රයොජනඃ, ප්‍රයොජන කොට ඇති; සඃ, ඒ රම්තෙම; තරුණ පල්ලවප්‍රභෙ, ලාදලුපතකට බඳුවූ ප්‍රභා ඇති; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවගේ; චරණ පඞ්කජද්වයෙ, පාද පද්මද්වයෙහි; තුල්‍ය රාගමපි, සදෘශවූ රත්පෑ ඇත්තාවූද; යාවකම්, ලත්හ; න්‍යපාතයත්, පිහිටවී.

36 තරුණීකී, බාලාකීයහට බඳුවූ; රොචිෂා, ශොභා ඇති; කුඞ්කුමෙන, කොකුමෙන්; අඞ්ඝ්‍රියුග්මම්, පාදද්වය; අනුලිප්‍යතඃ, ගල්වන්නාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; තතකරයුග්මම (ස්වයම්), ඒ හස්ත(යුග්ම)යතෙම; පරිවෘඪ, වැඩියාවූ; වෙපථුඃ, වෙවුලුම් ඇත්තේ; දූරමෙව, දුරටම; ආරුරොහ, නැංගේ.

37 අධිනිතම්බම්, නිතම්බයෙහි; මෙඛලාම්, මෙඛලාව; අර්පයන්,

38 ආචරනනථ විලෙපනක්‍රියාං
පාණිනා පුල කිතෙන සස්පෘහම්
සො'ස්පෘශත්කුච යුගං පුනඃ පුනශ්
චන්‍දනෙ සමමපිසඨිතෙ සති.

39 (පත්‍ර) මානමිත තර්ජ්ජනී ශිරඃ
ස්පෘෂ්ට කණ්ණ ලතික(සතතො)'ප්‍රියන්
පූර්ව මඞ් මුකුලී කෘතෙක්ෂණං
තන්මුඛං සුරභි ගන්‍ධමන්වභූත්.

40 උජ්ජහාර සතදා පුනඃ පුනර්
නිෂ්පිබනනධර පානලොලුපඃ
ආත්මනෛව මුදිතඃ සයාවකං
(ප්‍රාක්) කෘතං යුවතිදනත වාසසි.

පිහිටුවන්නේ; පුනඃ, නැවත; කරම්, හස්තය; තත්‍රතත්‍ර, එහිඑහි; ආ දධෙ, තිබ්බ; අත්‍ර, එහි; පරම්, වෙසෙස්වූ; කිඤ්චිත්, කිසිවෙක්; අනු ශංසිතන්නු, පසස්නාලද ද්‍රෝහෝ (නොහොත්); මණිමෙඛලා ගු ණඃ, මිණිමෙවුල්දම; දුනිහොනු, බඳනට නොපිළිවන්ද්‍රෝහෝ.

38 අථ, අනන්තරයෙන්; පුලකිතෙන, සඤ්ජාතවූ රෝමහර්ෂ ඇති; පාණිනා, හස්තයෙන්; සස්පෘහම්, සාභිලාෂව; විලෙපනක්‍රියාම්, වි ලෙපනක්‍රියාව; ආචරන්, කරන්නාවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; චන්‍දනෙ, චන්‍දනය; සමම්, සමව; ස්ථිතෙ සත්‍යපි, සිටි කල්හිදු; කුචයුගම්, ස්ත නවය; පුනඃපුනඃ, නැවත නැවත; අස්පෘශත්, ස්පර්ශකෙළේ.

39 (තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්;) අනමිත, නමනලද; තර්ජ්ජනීශිරඃ, තර්ජ්ජන්‍යඞ්ගුලි සිරසින්; කෘෂට, අදනාලද්දවූ; කණ්ණලතිකඃ, කණ් ලතිකා ඇත්තේ; (පත්‍රම්, තාල) පත්‍රය; අපීයන්, පිහිටුවන්නේ; පූ ර්‍වම්, පළමුකොට; අඞ්, අඩක්; මුකුලීකෘත, මුකුලු කරණලද; ඊ ක්‍ෂණම්, ඇස් ඇත්තාවූ; සුරභිගන්‍ධම්, සුරභි ගන්‍ධඇති; තන්මුඛම්, ඈ ගේ මුඛය; අන්වභූත්, අනුභවකෙළේ.

40 සඃ, එතෙම; තදා, එකල්හි; ආත්මනෛව, තමාවිසින්ම; යුවති, ලඳුරියගේ; දන්තවාසසි, අධරයෙහි; (ප්‍රාක්, පළමුකොට;) කෘතම්, කරණලද; යාවකම්, ලත්ත; මුදිතඃ, සන්තුෂ්ටවූ; අධරපාන, අධර පානයෙහි; ලොලුපඃ, ලොල්වූයේ; පුනඃපුනඃ, නැවත නැවත; නිෂ්පි බන්, බොන්නේ; උජ්ජහාර, ගති.

41 චුම්බතිප්‍රිය තමෙ විලොචනං
යොෂිතඃ ස්වය මුපාහිතාඤ්ජනම්
ප්‍රාපරාග මවිකාශ චක්ෂුසා
කණ්ඨගං නිජ මශොක පල්ලවම්.

42 පුෂ්ප රත්න විභවෛර්යථෙප්සිතං
සා විභූෂයති රාජ නන්දනෙ
දර්පණං නතු චකාඞ්ක්ෂ යොෂිතාං
ස්වාමි සම්මද එලංහි මණ්ඩනම්.

43 තාමනඞ්ග කෘත චාරු විභ්‍රමාං
නිර්දයං සමුප ගුහ්‍ය චුම්බිතුම්
වීක්ෂිතුච සමකාල මප්‍රභු-
ර්ව්‍යාකුලො මුහුරිවාස රාඝවඃ.

44 ප්‍රාර්ථිතා'පි නචකාර කාචිත්
කාචිත් ස්වය මපිව්‍යධත්තසා
අම්බහු(බෘදය රත්න) වික්‍රය
ක්‍රීතමෙන මබලා යථෙප්සිතම්.

---

41 ප්‍රියතමෙ, විල්ලභයා; ස්වයම්, තමාවිසින්; උපහිත, පිහිටුවන ලද්දාවූ; අඤ්ජනම්, අඤ්ජන ඇති; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවගේ; විලොචනම්, නෙත්‍රය; චුම්බති(සති), සිඹිනා කල්හි; කණ්ඨගම්, කණ්ඨගියාවූ; අශොක පල්ලවම්, හොපලුපත්තෙම; අවිකාශ චක්ෂුසා, අවිකාශිවූ ඇසින්; නිජම්, ස්වකීයවූ; රාගම්, රත්පැයට; ප්‍රාප, පැමිණියේ.

42 රාජනන්දනෙ, රාජපුත්‍රයා; පුෂ්ප රත්න විභවෛඃ, පුෂ්ප රත්න යන්ගේ සමූහයෙන් නොහොත් පුෂ්පහා රත්නහා විභවයෙන්; යථෙප්සිතම්, (සිත්සේ;) විභූෂයති(සති), හොබවන කල්හි; සා, හෝ තොමෝ; දර්පණම්, කැටපත; නතුචකාඞ්ක්ෂ, නොකැමැත්තිවූ; (එසේමැයි;) යොෂිතාම්, අඟනන්ගේ; මණ්ඩනම්, මණ්ඩනය; ස්වාමි, ස්වාමීන්ගේ; සම්මද, සන්තොෂයම; එලංහි, එලකොට ඇත්තේමැයි.

43 රාඝවඃ, රාමතෙම; අනඞ්ග, අනඞ්ගයා විසින්; කෘත, කරණලද, චාරු, මනොඥවූ; විභ්‍රමාම්, ලීලාඇති; තාම්, ඈ; නිර්දයම්, දැඩිකොට; සමුපගුහ්‍ය, වැලඳගෙන; සමකාලම්, සම්වූ කල්ඇතිව; චුම්බිතුම්, සිඹිනට(ද); වීක්ෂිතුඤ්ච, බලන්නට(ද); අප්‍රභුඃ, නොපොහොසත්වූයේ; මුහුඃ, එකෙණෙහි; ව්‍යාකුල ඉව, ව්‍යාකුලයක්හුමෙන්; ආස, වි.

44 සා, හෝතොමෝ; ප්‍රාර්ථිතාපි, පතනලද්දී(ද); කාචිත්, සමහර කෘත්‍යකෙනකුත්; නචකාර, නොකළා; ස්වයමපි, තොමෝම; කා

45 යෙන යෙන හරතිස්ම තාමසෞ
තතත්දෙව පුනරප යොෂිතඃ
සජ්ජනෙෂු විහිතංහි යච්ඡුභං
සද්‍යඑව ඵල බන්ධි ජායතෙ.

46 කම්මණිස්ව මුඛ පද්ම විච්‍යුත
ස්වෙද බින්දු හත කාන්ත වක්ෂසි
තස්‍ය චක්ෂු රුප කාචි සඬරද්
වීක්ෂ්‍ය වක්ෂසි මුමොච සා තනුම්.

47 භත්තිරිප්‍රණය මෞන මාස්ථිතා
ජල්ප යත්‍යධර දංශ නිග්‍රහෛඃ
නොච්කාර වචනානි තාදෘශං
නිග්‍රහං චිර මවාප්තු මිච්ඡයා.

නිච්ත්, සමහර කෘත්‍යකෙනකුන්; ව්‍යධතත, කළා; අබලා, අබලා තොමෝ; (හෘදය රත්නං) හෘදය නැමැති රත්නයාගේ; විත්‍රය, විකිණීමෙන්; ක්‍රිතම්, ගන්නාලද්දාවූ; එනම්, ඔහු; සමෝප්සිතම්, සිත් සේ; අන්වභූත්, අනුභවකළා.

45 අසෞ, මේතොමෝ; යෙන, යම් ක්‍රියායෙකින්; තාම්, ඈ; හර තිස්ම, ගද්ද; පුනඃ, නැවත; යොෂිතඃ, අඞගනාවකොරෙන්; තතත දෙව, ඒඒටමි; ආප, පැමිණියේ; (එසේමැයි;) සජ්ජනෙෂු, සත්පුරුෂ යන්කෙරෙහි; විහිතම්, කරණලද්දාවූ; ශුභම්, ශුභවූ; යත්, යමෙක් ඇද්ද; තත්, ඒ; සද්‍යඃඑව, එකෙණෙහිම; ඵලබන්ධි, ඵලප්‍රසව කරන් නේ; ජායතෙහි, වේමැයි.

46 කම්මණි, ක්‍රියායෙහි; ස්වමුඛ පද්ම, ස්වකීයවූ මුහුණු පියුමෙන්; විච්‍යුත, ගිළිහුණාවූ; ස්වෙද බින්දු, ස්වෙද බින්දුයෙන්; හත, පහරණ ලද්දාවූ; කාන්ත, වල්ලභයාගේ; වක්ෂසි(සති), වක්ෂස්ඇති කල්හි; උප කාචි, කාන්ද්වී සම්පයෙහි; සඬරත්, හැසිරෙන්නාවූ; තස්‍ය, ඔහුගේ; චක්ෂුඃ, ඇස; වීක්ෂ්‍ය, බලා * සා, ඒ සීතාතොමෝ; වක්ෂසි, උරතලෙහි; තනුම්, ශරිරය; මුමොච, පැතිරවූ.

47 ප්‍රණය, සෙනහයෙන්; මෞනම්, මෞනය; ආස්ථිතා, පිහිටියා; භත්තිරි, ස්වාමීහු; අධර දංශ නිග්‍රහෛඃ, අධර දංශ නිග්‍රහයෙන්; ජල්පති(සති), බණින කල්හි; තාදෘශම්, එබඳුවූ; නිග්‍රහම්, නිග්‍රහය ම; චිරම්, බොහෝ කලක්; අවාප්තුම්, පැමිණෙන්නට; ලැබෙන්නට ප වත්නට; ඉච්ඡයා, රිස්සෙන්; වචනානි, වචනයන්; නොචකාර, නොකළා.

---

* චක්ෂුඃ, ඇස් ඇති; අධිවීක්ෂ්‍ය, බලා—සන්න.

48 බාලයා හෘදි නිධාය සන්තනෞ
දත්ත මාස්‍ය කමලං ප්‍රසාදනෙ
ප්‍රාප්තු මිච්ඡු රපි දොෂතො විනා
රොෂමාවි රකරොන්මුහුර්මුහුඃ.

49 (අල්පදොෂ විෂයෙ'පි) ජම්පතී
ජග්මතුඃප්‍රණය කොප වක්‍රතාම්
සෙනහ ජාති රති වෘද්ධි මාගතා
ජායතෙ සුලභරොෂ සව්‍රණා. *

50 අනුෂ්ණප්‍රණය කොප වහ්නිනා
ලොහිතත්ව මුපනීය පාසිතඃ
තත්කටාක්ෂ විශිඛො නිපාතිතො
ධෛර්‍ය්‍ය මස්‍ය නිචකර්ෂ සුස්ථිරම්.

51 කොපිතාචිර නිවෘත්ත සඞ්ගතිඃ
සුප්තමෙත්‍යපරි බොධ ශඞ්කිනී
ගෘතරුධ චල කුණ්ඩලා ධෘත
ශ්වාස වෘත්ති ශනකෛශ්(චු)චුම්බසා.

---

48 සඃ, ඒ රාමතෙම්; බාලයා, බාලාව විසින්; සන්තනෞ, සන්තනවය; හෘදි, ළෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; ප්‍රසාදනෙ, ප්‍රසාද නිමිත්තකොට; දත්තම්, දෙනලද්දාවූ; ආස්‍ය කමලම්, මුඛ පද්මය; ප්‍රාප්තුම්, පැමිණෙන්නට; ඉච්ඡුඃ, කැමැත්තේ; දොෂතොවිනාපි, දොෂයක් නැති ව(ද); මුහුර්මුහුඃ, කෙණෙහි කෙණෙහි; රොෂම්, රොෂය; ආවිරකරොත්, පහළකෙළේ.

49 ජම්පතී, අඹුසැමි දෙදෙන; (අල්පදොෂ විෂයෙපි,) අල්පදොෂ විෂයෙහිදු; ප්‍රණයකොප, ප්‍රණයකොපයෙන්; වක්‍රතාම්, වක්‍ර බවට; ජග්මතුඃ, පැමිණියෝ; (එසේමැයි,) අතිවෘද්ධිම්, අධිකවූ වෘද්ධියට; ආගතා, පැමිණියාවූ; සෙනහජාතිඃ, සෙනහජාතීතොමෝ; හෙවත් සෙනහ සමූහය; සුලභ, සුලභවූ; රොෂ, රොෂයෙන්; සව්‍රණ, ව්‍රණසහිතවී; ජායතෙ, වූ. (මෙසේහෝ ගනිති—සුලභරොෂ සම්භවා, සුලභවූ රොෂයාගේ සම්භව ඇත්තීයි.)

50 ප්‍රණයකොප වහ්නි, සෙනහකොප නැමැති වහ්නියෙන්; ලොහිතත්වම්, රත්බවට; උපනීය, පමුණුවා; අනුෂ්ණ, කඳුලෙහිලා; පාසිතඃ, පොඩිනලද්දාවූ; තත්කටාක්ෂ විශිඛඃ—තත්, ඈගේ; කටාක්ෂ, කටාක්ෂ නැමැති; විශිඛඃ, ශරයතෙම; නිපාතිතඃ, හෙළනලද්දේ; සුස්ථිරම්, අති ස්ථිරවූ, අස්‍ය, ඔහුගේ; ධෛර්‍ය්‍යම්, ධෛර්‍ය්‍යය; නිචකර්ෂ, සැපී.

51 කොපිතා, කුප්පනලද්දාවූ; චිර, බොහෝ කලක්; නිවෘත්ත,

---

* සුලභරොෂ සම්භවා—සිද්ධ පාඨයි.

52 කෛතවෙන කලහේඥු සූපතයා
චොර ඉත්‍යු දිත හාස විභ්‍රමම්
(ආ)ක්ෂිපත්වසනා මාතතා සාධ්වසඃ
සප්‍රගල්භමව ඛණ්ඩිතොʼධරෙ.

53 මානමෙත්‍යපරි හෘත්‍ය චාරිණෞ
සඞ්ගතානි කලහං විතෙනතුඃ
අන්‍යයාත නයනෞ කිලො රසා
තෞනිහත්‍ය කුහචිත් පරස්පරම්.

54 එකදාʼරි කදනඃ සකාන්තයා
සාර්ධ මිද්ධරුචි සෞධ මම්බරං
ආරුරොහපරි සංහෘතා තපං
ද්‍රෂ්ටු මීඩ් ශශි මෞලි සන්නිභඃ.

වැලැක්කාවූ; සඞ්ගතීඃ, සමාගමඇත්තාවූ; සා, හෝතොමෝ; සූපත්ම්, නිදන්නහු කරා; එත්‍ය, පැමිණ; පරිබොධ ශඞ්කිනී, පිබිද යාමෙහි සැකඇත්තී; හසත, අතින්; රුද්ධ, වලකනලද; චල, චපලවූ; කුණ්ඩලා, කුණ්ඩල ඇත්තී; ධෘත, දරණලද; ශ්වාස වෘත්ති, ශ්වාසවෘත්ති ඇතිව; ශනෛඃ, සෙමෙන්; (චු)චුම්බ, චුම්බනයකළා.

52 කලහෙඥ, කලහයෙහිලා; කෛතවෙන, කිතවත්වයෙන්; සුපතයා, නිදන්නියවිසින්; වසනම්, වස්ත්‍රය; (ආ)ක්ෂිපත්, ගන්නාවූ (පහරණවූ); ආතතසාධ්වසඃ, (ගන්නාලද) භයඇත්තාවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; චොර ඉති, සොරයයි; උදිත, පහලකරණලද්දාවූ; හාස විභ්‍රමම්, හාසවිභ්‍රම ඇතිව; අධරෙ, අධරයෙහි; ප්‍රගල්භම්, බුහුටිව; ඛණ්ඩිතඃ, දංශිතයි.

53 මානම්, මානයට; එත්‍ය, පැමිණ; සඞ්ගතානි, සමාගමයන්; පරිහෘත්‍ය, හැර; චාරිණෞ, හැසිරෙන්නාවූ; තෞ, ඒදෙදෙනා; අන්‍යයාත නයනෞකිල, අනික් තැනකටගියාවූ නෙත්‍ර ඇත්තානම්ව; කුහචිත්, සමහරතැනෙක්හි; පරස්පරම්, ඔවුනොවුන්; උරසා, වක්ෂසින්; නිහත්‍ය, පැහැර; කලහම්, ඩබර; විතෙනතුඃ, පැතිරවූ.

54 අරිකදනඃ, සතුරන් නසන්නාවූ; ඊඩ්ශශිමෞලි සන්නිභඃ, ඊශ්වරයා සදෘශවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; එකදා, එක් කලෙක්හි; කාන්තයා, කාන්තාවහා; සාර්ධම්, එක්ව; පරිසංහෘත, හකුළුවනලද්දාවූ; ආතපම්, අව්වඇති; අම්බරම්, ආකාශය; ද්‍රෂ්ටුම්, බලන්නට; ඉද්ධ, දිලිසෙන්නාවූ; රුචි, ශොභා ඇති; සෞධම්, ප්‍රාසාදයට; ආරුරොහ, නැංගේ.

55 වාසරස්‍ය විගමෙ සමීරණෛ-
මීන්‍ද නර්ත්තිත සුගන්ධි කුන්තලම්
සෞධ පාඞ්ක්ති මධි තස්තුෂිං වචො
ජානකී (මිදං) මුවාච රාඝවඃ.

56 සන්නිගාහ්‍ය කර සන්තතිං ක්වචිත්
ප්‍රස්ථිතො'පි රවිරෙෂ රාගවාන්
අස්තමස්තක මධිශ්‍රිතඃ ක්ෂණං
පශ්‍යතීව භුවනං සමුත්සුකඃ.

57 දිඞ්මුඛා දපසරන්ත මාතපං
නෂ්ටතෙජස මනුව්‍රජන්මුහුඃ
භානුනා සමවබධ්‍ය රශ්මිභිඃ
කෘෂ්‍යමාණමිව ලක්ෂ්‍යතෙ තමඃ.

58 අන්තරාණි තම(සඃ) ප්‍රයච්ඡති
සුප්තරීව ජගතී ප්‍රගාඪියෙ
භූයඑව රවි මණ්ඩලෙ රුචිර්
ලීයතෙ ජලධි මධ්‍ය වර්ත්තිනී.

---

55 වාසරස්‍ය, දිවසයාගේ; විගමෙ, යාමෙහි; සමීරණෛඃ, පව නින්; මන්‍ද, මඳව; නර්ත්තිත, නටවනලද; සුගන්ධි, සුවඳඇති; කුන්ත ලම්, කෙශවින්‍යාස ඇත්තාවූ; සෞධපාඞ්ක්තිම්, සෞධ පාඞ්ක්තිය; හෙ වත් සඳැල්ල; අධිතස්ථුෂීම්, ඇසිරුකලාවූ; ජානකීම්, ජානකියට; රා ඝවඃ, රාමතෙමෙ; (ඉදම්) වචඃ, මේ වචනය; උවාච, කී.

56 කරසන්තතිම්, රශ්මි සමූහය; සන්නිගාහ්‍ය, හකුළුවා; ක්වචිත්, කිසිතැනකට; ප්‍රස්ථිතොපි, නික්මුණාද; එෂරවිඃ, මේ හිරුතෙමේ; රා ගවාන්, රත්පැඇත්තේ ද්‍රෝහෝ නොහොත් අනුරාග ඇත්තේ; අස්ත මස්තකම්, අස්ත පර්වත මස්තකය; අධිශ්‍රිතඃ, ඇසිරුකෙළේ; සමුත්සු කඃ, සාභිලාෂවූයේ; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; භුවනම්, ලොව; පශ්‍යතී(ව), බලන්නාක්මැනි.

57 දිඞ්මුඛාත්, දිඞ්මුඛයෙන්; අපසරන්තම්, පහවන්නාවූ; නෂ්ට, නටුවාවූ; තෙජසම්, දීප්ති ඇත්තාවූ; ආතපම්, ආතපය; මුහුඃ, එකෙ ණෙහි; අනුව්‍රජත්, අනුව යන්නාවූ; තමඃ, අන්ධකාරයතෙම; භානු නා, සූය්‍ය්‍යා විසින්; රශ්මිභිඃ, රශ්මියෙන්; සමව බධ්‍ය, බැඳ; කෘ ෂ්‍යමාණමිව, හදනා ලබන්නක්හුෙළෙන්; ලක්ෂ්‍යතෙ, දක්නා ලැබේ.

58 තම(ස)ඃ, අන්ධකාරයට; අන්තරාණි, අවකාශයන්; ප්‍රයච්ඡතී, දෙන්නාවූ; ජලධි මධ්‍ය වර්ත්තිනී, සාගර මධ්‍යයෙහි පවත්නාවූ; රවිම

59 ධ්වාන්තජාලමුපයාති සර්වතඃ
සාගරෙ නිහිත මණ්ඩලං රවිම්
වාරිභිඃ පිහිත දණ්ඩ මායතං
භෘඞ්ග චක්‍රමිව ඵුල්ල මම්බුජම්.

60 ඒකචක්‍රමිව රජ්‍යතෙ නභඃ
ස්‍යන්දනස්‍ය රවි බිම්බ මස්තගම්
උත්පතත්‍ය විකලෙ නිශාකරෙ
ධාතුපඞ්ක පරිදිග්ධ මණ්ඩලම්.

61 සංහෘතාත්ම කිරණං (යථා) යථා
වෘද්ධි මුච්ඡති මණ්ඩලං ක්‍රමාත්
සාගරම්භසි තථා තථා රවි-
ගෞරවාදිව ශනෛර්නිමජ්ජති.

ණ්ඩලෙ, සූර්ය්‍යමණ්ඩලයෙහි; රුචිඃ, ශොභාතොමෝ; භූයඑව, බොහෝ සේම; ලීයතෙ, සැඟවේ; (කවරක්හුමෙන්?) යුගක්‍ෂයෙ, ප්‍රලයකාලයෙහි; (කප්කෙළවර;) තමඃ, තමො ගුණයට; (අනතරාණී ප්‍රයච්ඡති, ජලධි මධ්‍ය වර්ත්තිනී,) පුෂ්ටරී, ඊශ්වරයා කෙරෙහි; ජගතීව, ලෝවැසියාමෙන්; (රවිමණ්ඩලෙ රුචිර්ලීයතෙ.)

59 සාගරෙ, සමුද්‍රයෙහි; නිහිත, පිහිටුවනලද; මණ්ඩලම්, මණ්ඩලඇති; රවිම්, හිරුහු කරා; සර්වතඃ, හාත්පසින්; ධ්වාන්තජාලම්, අන්ධකාර සමූහයතෙම; උපයාති, පැමිණේ; (කුමක්මෙන්?) වාරිභිඃ, ජලයෙන්; පිහිත, වසනලද; දණ්ඩම්, දඬුඇති; ආයතම්, මහත්වූ; ඵුල්ලම්, පිපියාවූ; අම්බුජම්, පද්මයකට; භෘඞ්ග චක්‍රමිව, භෘඞ්ග සමූහයාමෙනි.

60 අවිකලෙ, සම්පූර්ණවූ; නිශාකරෙ, චන්ද්‍රයා; උත්පතති(සති), නැගෙන කල්හි; අස්තගම්, අස්ත පර්වතයට ගියාවූ; රවි බිම්බම්, සූර්ය්‍ය බිම්බයතෙම; ධාතු පඞ්ක, ගෛරික පඞ්කයෙන්; පරිදිග්ධ, ඔබ්නාලද; මණ්ඩලම්, මණ්ඩලය ඇති; නභඃස්‍යන්දනස්‍ය, ආකාශ නැමැති රථයාගේ; එක චක්‍රමිව, එක් සකක්මෙන්; රාජතෙ, හොබී.

61 සංහෘත, හකුළුවනලද; ආත්මකිරණම්, ස්වකීයවූ රශ්මිඇති; මණ්ඩලම්, මණ්ඩලයතෙම; (යථා) යථා, (යම්) යම්සේ; ක්‍රමාත්, ක්‍රමයෙන්; වෘද්ධිම්, අභිවෘද්ධිය; උච්ඡති, උසුලාද; තථා තථා, එසේ එසේ; රවිඃ, සූර්ය්‍යතෙම; සාගරාම්භසි, සාගර ජලයෙහි; ගෞරවාදිව, බරින්මෙන්; (ගෞරවයෙන්මෙන්;) ශනෛඃ ශනෛඃ, සෙමි සෙමෙන්; නිමජ්ජති, ගැලේ.

62 උන්මුඛා දිනකරස්‍ය රශ්මයඃ
සාගරාන්තරිත මණ්ඩලශ්‍රියඃ
භාන්ති තොය මභිභූය නිර්ගතා
වාඩවස්‍ය ශිඛිනඃ ශිඛා ඉව.

63 සන්ධ්‍යායාච පරිරුද්ධ (මග්‍රතො
වාසරස්‍ය විගමෙ) ඝනං තමඃ
භාති සින්ධු ජල භින්න මෙකතඃ
ප්‍රාවෘෂීව සලිලං පයොනිධෙඃ.

64 සන්ධ්‍යයා'රුණිත පත්‍ර සඤ්චයං
(පල්ලවෛ)රිව නිරන්තරං වනම්
වින්දතීව පරිණාම සම්පදම්
පශ්‍ය තත්තමසි සර්පති ක්‍රමාත්.

65 අන්ධකාර නිකරෙණ සර්වතඃ
කෘෂ්ණ සර්ප මලිනෙන සර්පතා
රුද්ධ්‍ය මාන විෂයාඃ සමන්තතඃ
සඞ්කුචන්ති පරිතො (දිශා ඉව.)

---

62 උන්මුඛාඃ, ඌර්ධ්වමුඛවූ; සාගර, සාගරයෙන්; අන්තරිත, මුවා කරණලද්දාවූ; මණ්ඩලශ්‍රියඃ, මණ්ඩලශ්‍රී ඇති; දිනකරස්‍ය, සූර්‍ය්‍යයා ගේ; රශ්මයඃ, රශ්මීහු; තොයම්, ජලය; අභිභූය, ඉක්ම; නිර්ගතාඃ, ගි යාවූ; වාඩවස්‍යශිඛිනඃ, වඩවාග්නිහුගේ; ශිඛාඃඉව, ජ්වාලාවන්මෙන්; භාන්ති, හොබිත්.

63 (වාසරස්‍ය, දිනයාගේ; විගමෙ, පහවයාමෙහි; අග්‍රතඃ, ඉදිරියෙ හි;) සන්ධ්‍යායාච, සන්ධ්‍යාව විසින්ද; පරිරුද්ධම්, වලකනලද්දාවූ; ඝනම්, ඝනවූ; තමඃ, අන්ධකාරයතෙම; ප්‍රාවෘෂි, ප්‍රාවෘට්කාලයෙහි; එකතඃ, එක් දිශායෙකින්; සින්ධු ජලභින්නම්—සින්ධුජල, නදී ජලයෙන්; භින්නම්, භින්නවූ (සකතවූ;) පයොනිධෙඃ, සාගරයාගේ; සලිලම්ව, ජලයමෙන්; භාති, හොබී.

64 සන්ධ්‍යයා, සන්ධ්‍යාව විසින්; අරුණිත, රත්කරණලද්දාවූ; පත්‍ර සඤ්චයම්, පත්‍ර සමූහඇත්තාවූ; (පල්ලවෛඃ,) පල්ලවයෙන්; නිරන්තර ම්ව, අතුරු නැත්තක්හුවැනිවූ; වනම්, වනයතෙම; තමසි, අන්ධකාර ය; සර්පති(සති), පැතිරෙන කල්හි; ක්‍රමාත්, ක්‍රමයෙන්; පරිණාම සම් පදම්, පරිණාම සම්පත්තිය; වින්දතීව, විඳිනක්හුවැන්න යනු; යත්, ය මෙක්ඇද්ද; තත්, ඒ; පශ්‍ය, බල.

65 කෘෂ්ණ සර්ප මලිනෙන—කෘෂ්ණ සර්ප, කෘෂ්ණ සර්පයක්හුසේ; මලිනෙන, කළුවූ; සර්වතඃ, හැමතන්හි; සර්පතා, පැතිරෙන්නාවූ; අන්ධ

66 භාතිමත්තශිඛි කණ්ඨ කර්බුරං
ධ්වාන්තජාල පරිරුඬ මඹරම්
අක්කීදීප කෘත තාප සම්භෘත
ප්‍රෞඪ කජ්ජල මලීමසං යථා.

67 පශ්‍ය දීප්තරුචි පුබ්බි මුද්ගතං
ජ්‍යොතිරෙත දසිතොරගත්විෂඃ
ජිද්‍රමෙකමිව විෂ්ණු වත්මනො
දූරමග්න රවි රශ්මිභාසුරම්.

68 පශ්චිමෙනභසි භාන්ති ලොහිතා-
ස්තාරකා රවි රථස්‍යවෙගිනඃ
ලොහ චක්‍රහත මෙරු මස්තකා-
දුද්ගතා ඉව හුතාශ විප්ලුෂඃ

කාර නිකරෙණ, අන්ධකාර සමූහයා විසින්; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; රුධ්‍යමාන විෂයාඃ—රුධ්‍යමාන, වලකනු ලබන්නාවූ; විෂයාඃ, විෂය ඇති; (දිශාඃ,) දිග්හු; පරිතඃ, හාත්පසින්; සංකුචන්ති (ඉව), හැකිලෙන්නවුන් වැන්නෝ.

66 මත්තශිඛි කණ්ඨ කර්බුරම්—මත්තශිඛි, (මත්ත) මයූරයන්ගේ; කණ්ඨ, කණ්ඨසේ; * කර්බුරම්, කළුවූ; ධ්වාන්තජාල පරිරුඬම්—ධ්වාන්තජාල, අන්ධකාර සමූහයෙන්; පරිරුඬම්, වලකනලද්දවූ; අම්බරම්, ආකාශයතෙම්; අර්කදීප කෘත තාප සම්භෘත ප්‍රෞඪ කජ්ජල මලීමසංයථා—අර්කදීප, සූර්‍ය්‍යනැමැති ප්‍රදීපයෙන්; කෘත, කරණලද්දවූ; තාප, තාපයෙන්; සම්භෘත, රැස්කරණලද්දවූ; ප්‍රෞඪ, මුහුකුලාවූ; කජ්ජල, දූල්ලෙන්; මලීමසංයථා, කළුවූවක්හුමෙන්; භාති, හොබී.

67 පුබ්බිම්, පලමුකොට; උද්ගතම්, නැංගාවූ; දීප්තරුචි—දීප්ත, දිලියෙන්නාවූ; රුචි, ශොභා ඇත්තාවූ; එතත්ජ්‍යොතිඃ, මේජ්‍යොතිෂතෙම්; අසිතොරගත්විෂඃ—අසිතොරග, කෘෂ්ණ සර්පයක්හට බඳුවූ; ත්විෂඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; විෂ්ණුවත්මනඃ, ආකාශයාගේ; දූරමග්න රවිරශ්මිභාසුරම්—දූර, දුරෙහි; මග්න, ගැලුණාවූ; රවිරශ්මි, සූර්‍ය්‍ය රශ්මීන්; භාසුරම්, බබලන්නාවූ; එකංජිද්‍රමිව, එක්සිදුරක්වැන්න; පශ්‍ය, බල.

68 පශ්චිමෙ නභසි, පශ්චිම ආකාශයෙහි; ලොහිතාඃ, රත්වූ; තාරකාඃ, තාරකාවෝ; වෙගිනඃ, වෙගිවූ; රවි රථස්‍ය, සූර්‍ය්‍ය රථයාගේ; ලොහ චක්‍රහත මෙරු මස්තකාත්—ලොහ චක්‍ර, ලොහ චක්‍රයෙන්; හත, පහරණලද්දවූ; මෙරුමස්තකාත්, මෙරු පර්‍වත මස්තකයෙන්; උද්ගතාඃ, විසිරගියාවූ; හුතාශ විප්ලුෂඃඉව, ගිනිපුපුරුමෙන්; භාන්ති, හොබිත්.

---

* කණ්ඨෙ, කණ්ඨයෙහි—සන්න.

69 මීලිතා රවි භයෙන තාරකා
රශ්මිධාම හත ලොහිතා ඉව
උන්මිෂන්ති දිනකෘත්කරාත්‍යයෙ
දිඞ්මුඛෛක රචනාඃ සමන්තතඃ.

70 පූර්වවාරි නිධි පෘෂ්ඨතඃ ක්‍රමාද්
දර්ශයන් හිමරුචිඃ කලාන්තරම්
එක පක්ෂ සුලභක්‍රමාමසෞ
වෘද්ධි මද්‍ය මුහුරෙව වින්දති.

71 පශ්‍ය භෘඞ්ග පටලාසිතප්‍රභං
පූර්වතඃ සපදි නිර්ගතං තමඃ
යත්කරෙණ ජඝනෙ හිමාංශුනා
තුද්‍යමානමිව යාති පශ්චිමම්.

72 ක්ෂීරවාරි නිධිනා විවර්ධිතා
පලාව්‍ය මානවදසෞ නිශාකරඃ
උත්පතත්‍යුදයතඃ ශනෛඃ ශනෛ-
ර්හාර ශුභ්‍ර නිජ රශ්මි සඤ්චයඃ.

---

69 රවි භයෙනෙව, සූර්‍ය්‍යයාකෙරෙන්වූ භයින්මෙන්; මීලිතාඃ, පියනලද්දාවූ; රශ්මිධාමහත ලොහිතාඃ—රශ්මිධාම, රශ්මිධාමයෙන්; හත, පහරණලදින්; ලොහිතාඃ, රත්වූ; තාරකාඃ, තාරකාවෝ; දිනකෘත් කරාත්‍යයෙ—දිනකෘත්, සූර්‍ය්‍යයාගේ; කරාත්‍යයෙ, රශ්මි ව්‍යපගමයෙහි (රශ්මිවිනාශයෙහි) ලා; දිඞ්මුඛෛක රචනාඃ—(දිඞ්මුඛ, දිශාමුඛයන්ට; එකරචනාඃ,) එක මණ්ඩනවූවාහු; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; උන්මිෂන්ති ඉව, විකාශයට යෙත්; (ඇස් දල්වත්.)

70 අසෞ හිම රුචිඃ, මේ චන්ද්‍රතෙම; පූර්වවාරිනිධි පෘෂ්ඨතඃ—පූර්වවාරිනිධි, පූර්වසාගරයාගේ; පෘෂ්ඨතඃ, පිටින්; කලාන්තරම්, කලාවිශෙෂය; ක්‍රමාත්, ක්‍රමයෙන්; දර්ශයන්, දක්වන්නේ; එකපක්ෂ සුලභ ක්‍රමාම්—එක පක්ෂ, එක පක්ෂයෙහි; සුලභක්‍රමාම්, සුලභවූ ක්‍රමඇති; වෘද්ධිම්, අභිවෘද්ධිය; අද්‍ය, දැන්; මුහුරෙව, කෙණෙහිම; වින්දති, විඳී.

71 භෘඞ්ග පටලාසිතප්‍රභම්—භෘඞ්ග පටල, භෘඞ්ග පටලසේ; අසිත, කළුවූ; ප්‍රභම්, ශොභාඇත්තාවූ; පූර්වතඃ, පූර්වදිගින්; සපදි, එකෙණෙහි; නිර්ගතම්, නික්මුණාවූ; යත්තමඃ, යම් අන්ධකාරයෙක්; හිමාංශුනා, චන්ද්‍රයා විසින්; කරෙණ, රශ්මියෙන් ද්‍යෝහෝ නොහොත් හස්තයෙන්; ජඝනෙ, ජඝනයෙහි; තුද්‍යමානම්ව, යත්න ලබන්නක්හු මෙන්; පශ්චිමම්, පැලදිගට; යාති, යේද; තත්තමඃ, ඒ අන්ධකාරය; පශ්‍ය, බල.

72 හාරශුභ්‍ර නිජ රශ්මි සඤ්චයඃ—හාර, මුත්හරසේ; ශුභ්‍ර, සුදුවූ; නි

73 ක්ෂිප්‍යමාණ ඝනතාමසොත්කරං
දූරමුත්සරති මණ්ඩලං දිශාම්
ශීතරශ්මි කිරණස්‍ය සර්වතො
දාතු මන්තර මිව ප්‍රසර්පිතඃ.

74 ක්ෂීයමාණ වපුරින්දුරුද්ගමෙ
වර්ධමාන කිරණඃ සමන්තතඃ
අර්ක තප්ත ගගනානු බන්ධිනා
තෙජසෙව පරිතො විලීයතෙ.

75 බද්ධරාග මුදිතො නිශාකරඃ
සන්ත්‍යජන්දිශ මසෞ බලිද්විෂඃ
ශොකදීන ඉව පාණ්ඩුරොචිෂා
කාර්ශ්‍යමෙති වපුෂා මුහුර්මුහුඃ.

ජ රශ්මි සඤ්චයඃ, ස්වකීයවූ රශ්මි සමූහ ඇත්තාවූ; අසෞ නිශාකරඃ, මේ චන්ද්‍රතෙම; විවර්ධිතා, වඩනාවූ; ක්ෂීරවාරි නිධිනා, ක්ෂීර සාගරයා විසින්; ප්ලාව්‍යමානවත්, උපුල්වනලද්දක්හුමෙන්; උදයතඃ, උදය පර්වත මස්තකයෙන්; ශනෛඃ ශනෛඃ, සෙමෙන් සෙමෙන්; උත්පතති, නැගේ.

73 ක්ෂිප්‍යමාණ ඝන තාමසොත්කරම්—ක්ෂිප්‍යමාණ, දුරුකරණලබන්නාවූ; ඝන, ඝනවූ; තාමසොත්කරම්, අන්ධකාර සමූහ ඇත්තාවූ; දිශාම්මණ්ඩලම්, දිඞ්මණ්ඩලයතෙම; සර්වතඃ, හැමතැනින්; ප්‍රසර්පිතඃ, පැතිරෙන්නාවූ; ශීතරශ්මි කිරණස්‍ය, චන්ද්‍ර කිරණයට; අන්තරම්, අවකාශය; දාතුම්ව, දෙන්නටමෙන්; දූරම්, දුරට; උත්සරති, පහවේ.

74 උද්ගමෙ, නැඟීමෙහිලා; ක්ෂීයමාණවපුඃ—ක්ෂීයමාණ, ක්ෂයවනු ලබන්නාවූ; වපුඃ, ශරීරඇත්තාවූ; ඉන්දුඃ, චන්ද්‍රතෙම; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; වර්ධමාන කිරණඃ—වර්ධමාන, වර්ධමානාවූ; කිරණඃ, රශ්මිඇත්තේ; අර්කතප්ත ගගනානු බන්ධිනා—අර්ක, සූර්‍ය්‍යයා විසින්; තප්ත, තවනලද්ද; ගගනානුබන්ධිනා, ආකාශය අනුව යන්නාවූ; තෙජසා, තෙජසින්; පරිතඃ, හාත්පසින්; විලීයතඉව, විරෙන්නක්හු වැනි.

75 බද්ධරාගම්—බද්ධ, බඳනාලද; රාගම්, රත්පැ ඇතිව; උදිතඃ, නැංගාවූ; අසෞනිශාකරඃ, මේ චන්ද්‍රතෙම; බලිද්විෂඃ, ශක්‍රයාගේ; දිශම්, දිග; සන්ත්‍යජන්, හරණේ; පාණ්ඩුරොචිෂා—පාණ්ඩු, පාණ්ඩුවූ; රොචිෂා, ශොභා ඇත්තාවූ; වපුෂා, ශරීරයෙන් උපලක්ෂිතවූයේ; ශොකදීන ඉව, ශොකයෙන් බැගෑවූවක්හුමෙන්; මුහුර්මුහුඃ, කෙණෙහි කෙණෙහි; කාර්ශ්‍යම්, කෘශත්වයට; එති, පැමිණේ.

76 (පශ්‍ය) පීත මලි බෘන්දමෙචකං
ධ්වාන්ත මස්‍ය සකලං හිමත්විෂඃ
ස්වච්ඡ විග්‍රහතයා ශශාකෘති-
ච්ඡද්මනා වහි රිවා(භි) ලක්‍ෂ්‍යතෙ.

77 විප්‍රයුක්ත වනිතා මුඛාම්බුජ
ප්‍රාබෘතද්‍යුතිචයෙන චන්ද්‍රමාඃ
නූන මෙෂ පුනරාත්ම මණ්ඩලං
පූරයත්‍ය සිත පක්‍ෂ කර්ශිතම්.

78 අන්ධකාර නිකරං කරෛරිමං
භින්දතඃ ශශධරස්‍ය මණ්ඩලෙ
ධූලිපුඤ්ජ ඉව භාති තාමසඃ
ක්‍ෂෝභවෙග පතිතඃ ශශාකෘතිඃ.

79 ගුල්මලීන මලි කර්බුරං තමඃ
කුෂ්ටුකාම ඉව සව්රී කරඃ
සර්ව්වතොවිටප ජාල රන්ධ්‍රකෛඃ
ප්‍රෙරයත්‍යුදය ශෙඛරඃ කරාන්.

---

76 අලිබෘන්ද මෙචකම්—අලිබෘන්ද, භෘඞ්ග සමූහයක්සේ; මෙචකම්, කළුවූ; සකලංධ්වාන්තම්, සියලුඅන්ධකාරයතෙම; පීතම්, බොනලද්දේ; අස්‍යහිමත්විෂඃ, මේ චන්ද්‍රයාගේ; ස්වච්ඡවිග්‍රහතයා—ස්වච්ඡ, නිර්මලවූ; විග්‍රහතයා, ශරීර ඇතිබැවින්; ශශාකෘතිච්ඡද්මනා, ශශ කලඞ්ක ව්‍යාජයෙන්; වහිඃ, පිටතින්; ලක්‍ෂ්‍යත ඉව, දක්නාලබන්නක්හු වැනි.

77 එෂචන්ද්‍රමාඃ, මේචන්ද්‍රමස්තෙම; විප්‍රයුක්ත වනිතා මුඛාම්බුජප්‍රාබෘතද්‍යුතිචයෙන—විප්‍රයුක්ත වනිතා, විරහ ස්ත්‍රීන්ගේ; මුඛාම්බුජ, මුඛපද්මයෙන්; ප්‍රාබෘත ගන්නාලද්දාවූ; ද්‍යුතිචයෙන, ශොභා සමූහයෙන්; අසිත පක්‍ෂ, කෘෂ්ණ පක්‍ෂයෙන්; කර්ශිතම්, කෘශකරණලද්දාවූ; ආත්ම මණ්ඩලම්, ස්වකීයවූ මණ්ඩලය; පුනඃ, නැවත; පූරයති නූනම්, පුරයි සිතම්.

78 ඉමම් අන්ධකාර නිකරම්, මේ අන්ධකාර සමූහය; කරෛඃ, රශ්මියෙන් දෝහෝ නොහොත් හස්තයෙන්; භින්දතඃ, බිඳුනාවූ; ශශධරස්‍ය, චන්ද්‍රයාගේ; මණ්ඩලෙ, මණ්ඩලයෙහි; ක්‍ෂොභවෙග පතිතඃ—ක්‍ෂොභවෙග, ක්‍ෂොභවෙගයෙන්; පතිතඃ, හුනුවාවූ; තාමසඃ, තමස්හු ප්‍රතිබද්ධවූ; ධූලි පුඤ්ජ ඉව, ධූලිපුඤ්ජයක්මෙන්; ශශාකෘතිඃ, ශශ කලඞ්කයතෙම; භාති, හොබී.

79 උදයශෙඛරඃ—උදය, උදයපර්වතයට; ශෙඛරඃ, කඩාපලන් මල්කඩක්වූ; සව්රීකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; ගුල්මලීනම්—ගුල්ම, ලැහැබ්හි;

80 චන්ද්‍රරශ්මි නිහතො'පි තාමසඃ
සුප්තකොකිල කුලෙන සඤ්චයඃ
උල්ලසත්කුමුද ගණ්ඩ සම්භෘතෛඃ
සාවශෙෂ ඉව භාති ෂට් පදෛඃ.

81 සාම්සිකත ඉව භූරුහස්තලෙ
සර්වණ්ඩලෙ නිරවශෙෂ මින්දුනා
භාති මුක්ත ඉව රශ්මි සඤ්චයඃ
පත්‍රජාල ශත රන්ධ්‍ර විච්‍යුතඃ.

82 උල්ලසත්සු කුමුදෙෂු ෂට්පදාඃ
සම්පතන්ති පරිතො හිමාංශුනා
භිද්‍යමාන තමසො නභස්තලා-
ච්චියුතාඉව තමිස්‍ර බින්දවඃ.

ලීනම්, සැඟවුනාවූ; අලිකර්බුරම්—අලි, භෘඞගයන්සේ; කර්බුරම්, කළුවූ; තමඃ, අන්ධකාරය; ක්‍රෂ්ටුකාමඉව, අදනාකැමැත්තක්හුමෙන්; විටපජාල රන්ධ්‍රෛඃ, විටප සමූහ විවරයෙන්; කරාන්, රශ්මීන් දෝ හෝ නොහොත් හස්තයන්; සර්වතඃ, හැමතැනින්; ප්‍රේරයති, මෙහෙයා.

80 චන්ද්‍රරශ්මි නිහතොපි—චන්ද්‍රරශ්මි, සඳරැසින්; නිහතොපි, නස නලද්දුවූද; තාමසඃ, තමස් ප්‍රතිබඩවූ; සඤ්චයඃ, සමූහයතෙම; සුප්ත කොකිලකුලෙන—සුප්ත, නිදන්නාවූ; කොකිලකුලෙන, කොකිල සමූහයා විසින්ද; උල්ලසත් කුමුදගණ්ඩ සම්භෘතෛඃ—උල්ලසත්, තෙවුනාවූ; කුමුදගණ්ඩ, කුමුදුගණ්ඩයෙන්; සම්භෘතෛඃ, රැස්කරණ ලද්දුවූ; ෂට්පදෛඃ, භෘඞගයන් විසින්ද; සාවශෙෂ ඉව, අවශෙෂ සහිතයක්හුමෙන්; භාති, හොබී.

81 පත්‍රජාල ශත රන්ධ්‍ර විච්‍යුතඃ—පත්‍රජාල ශත, පත්‍ර සමූහ(ශත) යාගේ; රන්ධ්‍ර, විවරයෙන්; විච්‍යුතඃ, හුනුවාවූ; රශ්මි සඤ්චයඃ, රශ්මි සමූහය තෙමේ; ඉන්දුනා, චන්ද්‍රයා විසින්; භූරුහස්තලෙ, වෘක්ෂ යටෙහි; සාම්සිකත ඉව, අඩක් (මඳක්) ඉස්නලද්දක්හුමෙන්ද; සර්වණ්ඩලෙ, ගොඩහි; නිරවශෙෂම්, නිරන්තරකොට; මුක්ත ඉව, බහාලනලද්දක් හුමෙන්ද; භාති, හොබී.

82 උල්ලසත්සු, විකාශයට යන්නාවූ; කුමුදෙෂු, කුමුදයෙහි; පරිතඃ, හාත්පසින්; ෂට්පදාඃ, භෘඞගයෝඃ සම්පතන්ති, හෙත්;(කුමක් මෙන්?) හිමාංශුනා, චන්ද්‍රයාවිසින්; භිද්‍යමානතමසඃ—භිද්‍යමාන, බිඳිනා ලබන්නාවූ; තමසඃ, අන්ධකාරඇති; නභස්තලාත්, ආකාශතලයෙන්; විච්‍යුතඃ, ගිලිහුනාවූ; තමිස්‍රබින්දවඃ ඉව, තමිස්‍ර බින්දුන්මෙනි.

83 තාරකා රජත භඞ්ගභාසුරා
ලාජකා ඉව (වි)භාන්ති තානිතාඃ
දිග්වධූභි රුදයා ද්‍රිදෙෂ්‍යතො
වර්ත්මනි ග්‍රහපතෙඃ සමන්තතඃ.

84 මිත්‍රනාශ පරි රොදිතාශ්චිරං
මූර්ඡිතා ඉව (වි)භාන්ති දීර්ඝිකාඃ
සුප්ත පද්ම විනිමීලිතෙක්ෂණා
වෘද්ධශාන්ත කලහංසකූජිතාඃ.

85 (ශාරදි)න්දුකර පුඤ්ජ සන්නිභං
රාජහංස මසමීක්ෂ්‍ය කාතරා
රෞති හංස වනිතා සගද්ගදං
සෛකතෙශශි මරීචි ලෙපනෙ.

---

83 රජත භඞ්ග භාසුරාඃ—රජතභඞ්ග, රිදීකඩසේ; භාසුරාඃ, බබලන්නාවූ; තාරකාඃ, තාරකාවෝ; උදයාත්, උදය පර්වතයෙන්; උදෙෂ්‍යතඃ, මතු නැඟෙන්නාවූ; ග්‍රහපතෙඃ, චන්ද්‍රයාගේ; වර්ත්මනි, මාර්ගයෙහි; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; දිග්වධූභිඃ, දිගඞ්ගනාවන්විසින්; තානිතාඃ, පතුරුවනලද්දාවූ; ලාජකාඃ ඉව, විලඳමෙන්; (වි)භාන්ති, හොබිත්.

84 මිත්‍රනාශ පරිරොදිතාඃ—මිත්‍ර, සූර්යයාගේ දෝහෝ නොහොත් වල්ලභයාගේ; නාශ, විනාශයෙන්; පරිරොදිතාඃ, හඬනලද්දාවූ; දීර්ඝිකාඃ, දීර්ඝිකාවෝ; චිරම්මූර්ඡිතාඉව, බොහෝ කලක් මූර්ඡාවූ ස්ත්‍රීන් මෙන්; (වි)භාන්ති, හොබිත්; (කෙසේවූදීර්ඝිකාවෝද? කෙසේවූමූර්ඡිතාවෝද?) සුප්ත පද්ම විනි මීලිතෙක්ෂණාඃ—සුප්ත, නිදන්නාවූ; පද්ම, පද්ම නැමැති; විනිමීලිත, පියනලද්දාවූ; ඊක්ෂණාඃ, ඇස්ඇති; (නොහොත්) පද්ම, පද්මයට බඳුවූ; විනිමීලිත, පියනලද්දාවූ; ඊක්ෂණාඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; වෘද්ධශාන්ත කලහංස කූජිතාඃ—වෘද්ධ, වැඩියාවූ; ශාන්ත, සන්හුන්නාවූ; කලහංස, කලහංසයන්ගේ; කූජිතාඃ, (නාද) ඇත්තාවූ (නොහොත්) වෘද්ධ, වැඩියාවූ; ශාන්ත, සන්හුන්නාවූ; කලහංස, කලහංසයන්ට බඳුවූ; කූජිතාඃ, නාදඇත්තාවූ; (මිත්‍රනාශ පරිරොදිතාඃ දීර්ඝිකාඃ චිරම්මූර්ඡිතාඃ ඉව (වි)භාන්ති.)

85 ශශි මරීචිලෙපනෙ—ශශිමරීචි, චන්ද්‍ර මරීචිම්; ලෙපනෙ, ලෙප නකොටඇති; සෛකතෙ, වැලිතෙලෙහි; (ශාරදි)න්දුකරපුඤ්ජ සන්නිභම්—(ශාරද, ශරත්කාලයෙහිවූ;) * ඉන්දුකරපුඤ්ජ, චන්ද්‍රරශ්මිපුඤ්ජයක්හා; සන්නිභම්, සදෘශවූ; රාජහංසම්, රාජහංසයා; අසමීක්ෂ්‍ය, නොදැක; කාතරා, බැගෑවූ; හංසවනිතා, හංසවනිතාතොමෝ; සගද්ගදම්, ගද්ගද් නාද සහිතකොට; රෞති, හඬා.

---

* “ශරච්චන්ද්‍ර ප්‍රතිකාශං පුලිනාන්තර ශායිනම්”—මෘච්ඡකටික.

තිග්ම රශ්මි විරහෙ සරොජිනී
ලොකමින්දු කිරණෛව ගුණ්ඨිතම්
නාභිවීක්ෂිතු මිවක්ෂපාගමෙ
මීලයත්‍ය සිත වාරි ජෙක්ෂණම්.

87 ජෘම්භමාණ චල පත්‍ර සංඝතෙ-
රන්තරං කුමුද ෂණ්ඩ සම්පදඃ
සංවිධාතුම්ව පද්ම සන්තතිඃ
සඞ්කුචත්‍යනතිදූර වර්ත්තිනී.

88 භාති බිභ්‍ර දසිතොත්පලප්‍රභං
ලක්ෂණං මෘගමයං හිමද්‍යුතිඃ
ශ්‍යාමලා වදන බිඹ කාන්තිභි-
ර්විඩ මධ්‍ය ඉව රූප්‍ය දර්පණඃ.

89 යෞවනොපහිත පාණ්ඩු කාන්තිනා
ත්වන්මුඛෙන විජිතො නිශාකරඃ
ලජ්ජයෙව ඝන මෙඝ සන්තතෞ
රුඞ රශ්මි නිවහො(නි)ලීයතෙ.

---

86 තිග්ම රශ්මි විරහෙ—තිග්ම රශ්මි, සූර්‍ය්‍යයාගේ; විරහෙ, වියොවෙහි; සරොජිනී, පද්මිනීතොම; ක්ෂපාගමෙ, රාත්‍රියගේ ආගමනයෙහි; ඉන්දු කිරණෛව ගුණ්ඨිතම්—ඉන්දුකිරණ, චන්ද්‍ර රශ්මියෙන්; අව ගුණ්ඨිතම්, වසනලද්දාවූ; ලොකම්, ලොව; නාභි වීක්ෂිතුම්ව, නොබලන්නටමෙන්; අසිත වාරිජෙක්ෂණම්—අසිතවාරිජ, නීලොත්පල නැමැති; ඊක්ෂණම්, ඇස; මීලයති, පියා.

87 අනති දූරවර්ත්තිනී, නොදුරෙහි පවත්නාවූ; පද්ම සන්තතිඃ, පද්ම සන්තතිතොමෝ; ජෘම්භමාණ චල පත්‍ර සංඝතෙඃ—ජෘම්භමාණ, පැලඹෙන්නාවූ; චල, චඤ්චලවූ; පත්‍රසංඝතෙඃ, පත්‍ර සමූහඇත්තාවූ; කුමුද ෂණ්ඩ සම්පදඃ, කුමුදවන සම්පත්තියට; අන්තරම්, අවකාශය; සංවිධාතුම්ව, කරන්නටමෙන්; සඞ්කුචති, හැකිලේ.

88 අසිතොත්පලප්‍රභම්, නීලොත්පලයකට බඳු ශොභා ඇත්තාවූ; මෘග(මයං) ලක්ෂණම්, මෘගචිහ්නය; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; හිමද්‍යුතිඃ, චන්ද්‍රතෙම; භාති, හොබී; (කුමක්මෙන්?) ශ්‍යාමලා වදන්බිඹකාන්තිභිඃ—ශ්‍යාමලා, ශ්‍යාමලාවකගේ; වදනබිඹකාන්තිභිඃ, මුඛබිඹ ශොභායෙන්; විඩමධ්‍යඃ—විඩ, ඔවිදිනාලද්දාවූ, මධ්‍යඃ, මධ්‍යඇති; රූප්‍ය දර්පණඃ ඉව, රිදීකැටපතක්මෙනි.

89 නිශාකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; යෞවනොපහිත පාණ්ඩුකාන්තිනා—යෞවන, යෞවනයෙන්; උපහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; පාණ්ඩු, පඬු

90 අඞ්කිතඃ ශශමයෙන ලක්ෂ්මණා
කෘෂ්ණමෙඝ ශකලං නිශාකරඃ
මධ්‍ය ලග්නමිව මන්ද මුචහන්
නිෂ්පතත්‍යසිත වාරිදෝදරාත්.

91 උද්ධෘතද්‍යුති රිවෙෂ මධ්‍යතො
භාතිකෘෂ්ණ මෘග ලක්ෂණඃ ශශී
කුන්දගෞර දශනාවලී මිමාං
වෙධසා රචයිතුං තවප්‍රියෙ.

92 ත්වන්මුඛාවජිත මණ්ඩලශ්‍රිය-
ස්තත් කලඞ්ක මමෘතද්‍යුතෙරයම්
වීක්ෂ්‍ය ශිතකර කාන්ත තොරණඃ
ශොක බාෂ්පමිව වාරි මුඤ්චති.

චන්වූ; කාන්තිනා, ශොභාඇත්තාවූ; ත්වන්මුඛෙන, තිගේ මුඛයෙන්; විජිතඃ, පරදවනලද්දේ; ලජ්ජයෙව, ලජ්ජායෙන්මෙන්; ඝනමෙඝ සඞ්ඝතෞ—ඝන, ඝනවූ; මෙඝ සඞ්ඝතෞ, වලා සමූහයෙහි; රුද්ධ රශ්මි නිවහඃ—රුද්ධ, වලකනලද්දුවූ; රශ්මිනිවහඃ, රශ්මි සමූහ ඇත්තේ; (නි)ලීයතෙ, සැඟවේ.

90 ශශමයෙන, ශශමයවූ; ලක්ෂ්මණා, චිහ්නයෙන්; අඞ්කිතඃ, චිහ්නිතවූ; නිශාකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; මධ්‍යලග්නම්—මධ්‍ය, මධ්‍යයෙහි; ලග්නම්, සක්තවූ; කෘෂ්ණමෙඝ ශකලම්, කළුවලාකඩක්; උච්චහන්නි ව, උසුලන්නක්හුමෙන්; අසිතවාරිදෝදරාත්, කෘෂ්ණමෙඝොදර යෙන්; මන්දම්, මඳව; නිෂ්පතති, නික්මේ.

91 කෘෂ්ණ මෘගලක්ෂණඃ—කෘෂ්ණ, කළුවූ; මෘගලක්ෂණඃ, මෘග චිහ්නඇත්තාවූ; එෂශ්ශශී, මේ චන්ද්‍රතෙම; ප්‍රියෙ, ප්‍රියාව; තව, තිගේ; ඉමාම්, මේ; කුන්දගෞර දශනාවලීම්—කුන්ද, කොඳ කැකුළුසේ; ගෞර, සුදුවූ; දශනාවලීම්, දන්ත පඞ්ක්තිය; රචයිතුම්, කරන්නට; වෙධසා, බ්‍රහ්මයා විසින්; මධ්‍යතඃ, මධ්‍යයෙන්; උද්ධෘතද්‍යුතිරිව—උද්ධෘත, උපුටනාලද; ද්‍යුතිරිව. ශොභා ඇත්තක්හුමෙන්; භාති, හොබී.

92 අයම් ශිතකර කාන්ත තොරණඃ, මේ චන්ද්‍රකාන්තමණිතොරණ යතෙම; ත්වන්මුඛාවජිත මණ්ඩලශ්‍රියඃ—ත්වන්මුඛ, තිගේ මුඛයෙන්; අවජිත, පරදවනලද; මණ්ඩලශ්‍රියඃ, මණ්ඩලශ්‍රීඇති; අමෘතද්‍යුතෙඃ, චන්ද්‍රයාගේ; තත්කලඞ්කම්, ඒ කලඞ්කය; වීක්ෂ්‍ය, බලා; ශොක බාෂ්පමිව, ශොකබාෂ්පමෙන්; වාරි, ජලය; මුඤ්චති, මුදී.

93 ඉති සපද් වදන් වදාන්‍ය වයසීඃ
ශයන ශිලාතල මිනුපාද ධෞතම්
අලසතර ගතිර්නරෙන්‍ද්‍ර කන්‍යා-
මනුගමයන්මද මන්ථරඃ ප්‍රපෙදෙ.

94 අථ සුරත මබෙ සුඛං සමාප්තෙ
මදන හුතාශන දග්ධමාන භාව්‍ය
චෂක මධුනි සන්නිවිෂ්ට බිම්බං
මුඛ මනයද්දයිතාසඛඃ සසොමම්.

95 ප්‍රිය මුඛ පරි භුක්ත ධාම වාඤ්ඡා
කරකමලං නයතිස්ම හෙම ශුක්තිම්
දුහිතු රවනි භර්තුරුන්මයූඛං
මණිචෂකං පරිමණ්ඩලං විහාය.

---

93 ඉති, මෙසේ; වදන්, කියන්නාවූ; වදාන්‍යවයසීඃ, වල්ගු භාෂීන්
අතුරෙහි උත්තමතෙම; අලසතර ගතිඃ—අලසතර, අත්‍යර්ථයෙන් අ
ලසවූ; ගතිඃ, ගමන්ඇත්තේ; මදමන්ථරඃ, මෙදෙන් ලැසිගත්තේ; න
රෙන්‍ද්‍ර කන්‍යාම්, රාජකන්‍යාව; අනුගමයන්, අනුව ගෙනයන්නේ; ඉ
න්‍දුපාද ධෞතම්—ඉන්‍දුපාද, සඳරැසින්; ධෞතම්, සෝදනලද්දාවූ; ශ
යනශිලාතලම්, යහන් ගල්තලට; සපදි, එකෙණෙහි; ප්‍රපෙදෙ, පැ
මිණියේ.

94 මදන හුතාශනදග්ධමානභාව්‍ය—මදනහුතාශන, කාමාග්නි
යෙන්; දග්ධ, දවනලද්දාවූ; මානභාව්‍ය, මාන නැමැති යාගද්‍රව්‍ය
ඇත්තාවූ; සුරතමබෙ, සුරත නැමැති යාගය; සුඛම්, සුවසේ; සමා
ප්ත (සති), නිමවනලද කල්හි; අථ, අනන්තරයෙන්; දයිතාසඛඃ,
දයිතාවම සඛකොට ඇති; සඃ, ඒ රජතෙම; චෂකමධුනි, චෂක
මධුයෙහි; (ඔඩම්හි මධුයෙහි;) සන්නිවිෂ්ට බිම්බම්—සන්නිවිෂ්ට, පි
හිටියාවූ; බිම්බම්, ප්‍රතිබිම්බ ඇති; සොමම්, සොමනම් යාගාන්ත පා
නය දෝහෝ නොහොත් චන්‍ද්‍රයා; මුඛම්, මුඛයට; අනයත්, පැමිණවී.

95 ප්‍රියමුඛ පරිභුක්ත ධාමවාඤ්ඡා—ප්‍රිය, වල්ලභයාගේ; මුඛ, මු
ඛයෙන්; පරිභුක්ත, අනුභවකරණලද්දාවූ; ධාම, ස්ථානයෙහි; වා
ඤ්ඡා, රිසිතොමෝ; උන්මයූඛම්, නැංගාවූ රශ්මි ඇත්තාවූ; පරිම
ණ්ඩලම්, වටවූ; මණිචෂකම්, මිණිඔඩම; විහාය, හැර; අවනි භර්තුඃ
දුහිතුඃ, රාජපුත්‍රියගේ; කරකමලම්, හස්ත පද්මයට; හෙම ශුක්තිම්,
හෙමශුක්තිය; (රන්බෙල්ල;) නයතිස්ම, පැමිණවූ.

96 නියතමිහ පතන්ති දන්තධාරා
මද මදනොඩතයොරිතීව භීත්‍යා
අධර කිශලයෙ විහාය යූනො-
ර්මධුපිබතොර්නයනාන්‍යවාප රාගඃ.

97 මුහුරපි මධුපො විවෘද්ධ තෘෂ්ණො
නාවිරමත්සම පිබන්සුගන්ධි හෘද්‍යම්
යුවති මුඛ මසංශයං යතොයත්
සරසිරුහං පරමාජිතස්තදෙතත්.

98 අචකමත මධුප්‍රියා මුඛෙන
ක්ෂිතිපසුතඃ ප්‍රණයා දසෞ විතීර්ණම්
අධරමිතවතොව්‍රණස්‍ය දෘගාත්
ස්ඵුට රචිතභ්‍රූ කුටිර්මධුස්‍රවෙණ.

99 රතිකලහ කචග්‍රහෙණ මාල්‍යං
විලුලිත කෙශ සමර්පිතං දධානො
ඉති සපදි නිශා මනීයතාසෞ
ප්‍රවිධූත කෞසුම භක්ති සූත්‍රශෙෂම්.

---

96 මද මදනොඩතයොඃ—මද, මෙදෙන්හා; මදන, අනඞ්ගයා වී සින්; උඩතයොඃ, උඩඟුවූ; මධු, මධුව; පිබතොඃ, බොන්නාවූ; යූනොඃ, ලඳරුවන් දෙදෙනාගේ; දන්තධාරාඃ, දන්තධාරාවෝ; ඉහ, මෙහි; නියතම්, ඒකාන්තයෙන්; පතන්ති, හෙතිසී; භීත්‍යාව, භීතීන්මෙන්; අධරකිශලයෙ, අධර පල්ලවයන් දෙදෙනා; විහාය, හැර; රාගඃ, රත්පැහැයතෙම; නයනානි, නෙත්‍රයන් කරා; අවාප, * පැමිණියේ.

97 යතඃ, † යම්හෙයකින්; සම්ධුපඃ, ඒ මධුබොන්නේ ද්‍රෝහෝ නොහොත් භෘඞ්ගතෙම; විවෘද්ධ තෘෂ්ණඃ—විවෘද්ධ, වැඩියාවූ; තෘෂ්ණඃ, තෘෂ්ණා ඇත්තේ; සුගන්ධි, සුවඳවූ; හෘද්‍යම්, සිත්කලුවූ; යත්, යමක්; පිබන්, බොන්නේ; මුහුරපි, ඇසිල්ලකුදු; නාවිරමතිස්ම, නොවැලකී ද; තත්, එහෙයින්; එතත් යුවති මුඛම්, මේ අඞ්ගනා මුඛයතෙම; අසංශයම්, සැකනැතිවැ; පරමාජිතඃ, පරමාජියෙන්; සරසිරුහම්, පද්මයෙකි.

98 අධරම්, අධරයට; ඉතවතඃ, පැමිණියාවූ; ව්‍රණස්‍ය, ව්‍රණයාගේ; මධුස්‍රවෙණ, මධුවැහීමෙන්වූ; දෘගාත්, දෘගයෙන්; ස්ඵුට රචිතභ්‍රූකුටිඃ—ස්ඵුට, ව්‍යක්තකොට; රචිත, කරණලද; භ්‍රූකුටිඃ, බැම හැකිලීම් ඇත්තාවූ; අසෞ ක්ෂිතිපසුතඃ, මේ රාජපුත්‍රතෙම; ප්‍රියාමුඛෙන, ප්‍රියාවගේ මුඛයෙන්; ප්‍රණයාත්, සෙනහයෙන්; විතීර්ණම්, දුන්නාවූ; මධු, මධුව; අචකමත, කැමැත්තේ.

99 රතිකලහ කචග්‍රහෙණ—රතිකලහ, රතිකලහයෙහි; කචග්‍රහෙණ, කෙශග්‍රහණයෙන්; විලුලිතකෙශ සමර්පිතම්—විලුලිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; කෙශ, කෙශයෙහි; සමර්පිතම්, පිහිටියාවූ; ප්‍රවිධූත කෞසුම්භක්ති සූත්‍රශෙෂම්—ප්‍රවිධූත, කම්පාකරණලද්දාවූ; කෞ

---

* උවාස—සන්න. † යස්මාත්—සන්න.

100 අථ හෘදයඞ්ගම ධ්වනිත වංශ කෘතානුගමෛ-
රනුගත වල්ලකී මෘදුතර ක්වණිතෛර්ල්ලලනාඃ
(ත)මුෂසි භින්න ෂඩ්ජ විෂයීකෘත මන්ද්‍ර රවෛඃ
ශයිත මබෝධයන් විවිධ මඞ්ගල ගීති පදෛඃ.

101 හෘදය නිපීඩ නොද්ධෘත පයොධර කුඞ්කුමයා
රතිෂු දධානයා දශන ඛණ්ඩිත මොෂ්ඨ මණිම්
චිරකෘත ජාගරාරුණිත මන්ථර ලොචනයා
ශයනමමුච්‍යත ප්‍රිය මනු ප්‍රමදෛතතමයා.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ
සම්භොග වර්ණනො නාම)
අ ෂ්ට ම ස්ස ර්ගඃ.

සුම හකනී, කුසුම් වින්‍යාස ඇති; සූත්‍රශෙෂම්, සූත්‍රම අවශෙෂකොට ඇත්තාවූ; මාල්‍යම්, මල්දම; දධානෞ, උසුලන්නාවූ; තෞ, ඒ දෙදෙනා; ඉති, මෙසේ; සපදි, එකෙණෙහි; ත්‍රියාම්, රාත්‍රිය; අනීයතුඃ, ඉක්මවූ.

100 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; හෘදයඞ්ගමධ්වනිත වංශ කෘතානුගමෛඃ—හෘදයඞ්ගම, සිත්කලුවූ; ධ්වනිත, නාදඇත්තාවූ; වංශ, වෙණුයෙන්; කෘත, කරණලද්දාවූ; අනුගමෛඃ, අනුගම ඇත්තාවූ; අනුගත වල්ලකී මෘදුතරක්වණිතෛඃ—අනුගත, අනුවයන්නාවූ; වල්ලකී, වීණාවන්ගේ; මෘදුතර, අත්‍යර්ථයෙන් මෘදුවූ; ක්වණිතෛඃ, නාදඇත්තාවූ; භින්නෂඩ්ජවිෂයීකෘත මන්ද්‍රරවෛඃ—භින්න, බිඳිනාලද්දාවූ; ෂඩ්ජ, (ෂඩ්ජ)ස්වරයෙන්; විෂයීකෘත, විෂයකරණලද්දාවූ; මන්ද්‍රරවෛඃ, ගම්භීර නාදඇත්තාවූ; විවිධ මඞ්ගල ගීති පදෛඃ—විවිධ, අනෙකප්‍රකාරවූ; මඞ්ගලගීතිපදෛඃ, මඞ්ගලගීතිකාපදයෙන්; ලලනාඃ, ලලනාවූවෝ; ශයිතම්, හොත්තාවූ; (තම්), ඔහු; උෂසි, ප්‍රභාතයෙහි; අබොධයන්, පෙබවූ.

101 රතිෂු, රතියෙහි; හෘදයනිපීඩනොද්ධෘත පයොධර කුඞ්කුමයා—හෘදයනිපීඩන, හෘදය පෙළීමෙන්; උද්ධෘත, උපුටගන්නාලද; පයොධර, පයොධරයෙහි; කුඞ්කුමයා, කොකුම් ඇත්තාවූ; දශන ඛණ්ඩිතම්—දශන, දන්තයෙන්; ඛණ්ඩිතම්, කඩකරණලද්දාවූ; ඔෂ්ඨමණිම්, ඔෂ්ඨමණිය; දධානයා, උසුලන්නාවූ; චිරකෘත ජාගරාරුණිත මන්ථරලොචනයා—චිර, බොහෝ කලක්; කෘත, කරණලද්දාවූ; ජාගර, නිදිවර්ජිතකිරීමෙන්; අරුණිත, රත්වූ; මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; ලොචනයා, නෙත්‍රඇති; ප්‍රමදෛතතමයා, ප්‍රමදෛතතමාව විසින්; ප්‍රියම්නු, වල්ලභයානට අනුව; ශයනම්, ශයනයතෙම; අමුච්‍යත, හරණලදී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; සම්භොග වර්ණනොනාම, සම්භොග වර්ණන නම්වූ;)
අෂ්ටමස්සර්ගඃ, (අටවන සගයි.)

න ව මඃ ස ර්ගඃ.

1 ඉතිප්‍රවෘත්තස්‍ය සුතස්‍ය කෙෂුචිද්
ගතෙෂු මාසෙෂු සුඛෙන භූපතිඃ
පුරං ප්‍රතස්ථෞ වනිතා පරිග්‍රහෛ-
ස්ත්‍රයං සුතානාමිතරත්සමස්‍යසඃ.

2 කලත්‍රභාරෙණච ශොක සම්පදා
පදද්වයං මන්ථර වික්‍රමා පිතුඃ
තතාන පත්‍ය'ද්භිරුපෙත්‍ය බින්දුභිර්
දෘශොඃ ප්‍රයාණාභි මුඛී භුවස් සුතා.

3 ගුරුස්තතො'සෞ ගුණ පක්ෂ වර්තිනීං
මතිං සමා ලම්බ්‍ය ගුණෛඃ පුරස්කෘතාම්
අපත්‍ය(කා)ං සාධු ජගෞ ගරීයසීං
ගිරං සතීනා මුචිතව්‍රතාශ්‍රයාම්.

---

1 ඉති, මෙසේ; සුඛෙන, සුවයෙන්; ප්‍රවෘත්තස්‍ය; පැවැත්තාවූ; සුතස්‍ය, පුත්‍රයහට; කෙෂුචිත් මාසෙෂු ගතෙෂු (සත්සු), කීප මසක් ගිය කල්හි; සභූපතිඃ, ඒ දශරථතෙම; ඉතරත් සුතානාම්ත්‍රයම්, අනික් පුත්‍රයන් තුන්දෙනා; වනිතාපරිග්‍රහෛඃ, අඞ්ගනාවන්ගේ පාණිග්‍රහයෙන්; සමස්‍ය, යොදා; පුරම්, පුරයට; ප්‍රතස්ථෞ, ගියේ.

2 ශොක සම්පදා, ශොක සම්පත්තියෙන්ද; කලත්‍රභාරෙණච, ශ්‍රොණීභාරයෙන්ද; මන්ථරවික්‍රමා—මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; වික්‍රමා, පදන්‍යාස ඇත්තාවූ; භුවස්සුතා, පෘථිවීසුතාතොමෝ; ප්‍රයාණාභිමුඛී, ප්‍රයාණයට හෙවත් ගමනට අභිමුඛවී; පත්‍ය, ස්වාමීහුහා එක්ව; උපෙත්‍ය, පැමිණ; දෘශොඃ, නෙත්‍රයන්ගේ; අද්භිර් බින්දුභිඃ, * ජලබින්දුයෙන්; පිතුඃ, පියාගේ; පදද්වයම්, (පාදෙක); තතාන, පැතිරවූ,

3 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; අසෞගුරුඃ, මේ ගුරුතෙම; ගුණපක්ෂවර්තිනීම්, † ගුණපක්ෂපාතඇත්තාවූ; මතිම්, බුඞිය; සමාලම්බ්‍ය, එල්බ; ගුණෛඃ, ගුණයෙන්; පුරස්කෘතාම්, පෙරටුකරණ ලද්දාවූ; අපත්‍ය(කා)ම්, දුවට; ගරීයසීම්, ගුරුතරවූ; සතීනාම්, පතිව්‍රතාවන්ගේ; උචිතව්‍රතාශ්‍රයාම්—උචිත, සුදුසුවූ; ව්‍රතාශ්‍රයාම්, ව්‍රත ඇසිරුකලාවූ; ගිරම්, තෙපල; සාධු, මනාකොට; ජගෞ, කී.

---

* උදර්භි බින්දුභිඃ—සන්න.   † ගුණපක්ෂවර්තිනීම්—සන්න.

4 පරඃප්‍රකර්ෂො වපුෂඃ සමුන්නතිර්
ගුණස්‍යතාතො නෘපතින්වං වයඃ
ඉතිස්මමා මානිනි! මානමාගමඃ
පතිප්‍රසාදෛන්නතයොහි යොෂිතඃ.

5 සත්‍රියො නපුංෂාං මුදයස්‍ය සාධනං
තළුව තඩාම විභූති හෙතවඃ
තඩිද්විද්‍යුකොා'පි ඝනඃ ප්‍රජෘම්භතෙ
විනා නාමෙඝං ඞිලසන්ති විද්‍යුතඃ

6 ගතා'පි භර්තෘ පරිකොප මායතං
ගිරො'කෘළාමා පරුෂාපි දීපනීඃ
වදන්ති මෞනංහි පරං(ප්‍ර)සාධනං
කුලස්ත්‍රියො භර්තෘ ජනස්‍ය භර්ත්සනෙ.

7 පතිව්‍රතා වශ්‍ය මවශ්‍ය මඩ්ගනා
කරෙති ශීලෙන ගුණස්පෘහංපතිම්
විනෂ්ට චාරිත්‍ර ගුණා ගුණෛෂිණඃ
පරාභවං භර්තුරුපෙති දුස්තරම්.

---

4 වපුෂඃ, ශරීරයාගේ; පරඃ, වෙසෙස්වූ; ප්‍රකර්ෂඃ, උත්කර්ෂය; ගුණස්‍ය, ගුණයාගේ; සමුන්නතිඃ, සමුන්නතිය; තාතඃ, පියේ; නෘපතිඃ, රජය; නවම්, අලුත්වූ; වයඃ, වියසයයි; ඉති, මෙසේ; මානිනි, මානිනිය; මානම්, මානයට; මාස්මාගමඃ, නහමක්යා; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවෝ; පතිප්‍රසාදෛන්නතයොහි—පති, ස්වාමීන්ගේ; ප්‍රසාද, ප්‍රසාදය; උන්නතයොහි, උන්නතිකොට ඇත්තාහුමැයි.

5 සත්‍රියඃ, සත්‍රීහු; පුංෂාම්, පුරුෂයන්ගේ; උදය, අභිවෘද්ධියට; සාධනංන, හෙතුනොවෙති; තළුව, ඒ පුරුෂයෝම; තඩාම විභූතිහෙතවඃ—තත්, ඒ සත්‍රීන්ගේ; ධාම, තෙජසටහා; විභූති, විභවයට; හෙතවඃ, හෙතුයි; (එසේමැයි;) ඝනඃ, මෙඝයතෙම; තඩිත්, විද්‍යුතින්; විද්‍යුකොාපි, තොරවූයේද; ප්‍රජෘම්භතෙ, පැලඹෙයි; විද්‍යුතඃ, විද්‍යුත්හු; මෙඝම්, මෙඝයා; විනා, හැර; නවිලසන්ති, නොබබලත්.

6 භර්තෘ, ස්වාමිහට; ආයතම්, ආයතවූ; පරිකොපම්, කොපයට; ගතාපි, ගියවුදු; පරුෂාපීදීපනීඃ, පරුෂාපි හඟවන්නාවූ; ගිරඃ. තෙපලත්; මා'කෘථාඃ, නහමක්කර; කුලසත්‍රියඃ, කුලසත්‍රියට; භර්තෘ ජනස්‍ය, ස්වාමි ජනයාගේ; භර්ත්සනෙ, බැණීමෙහිලා; මෞනම්, නොබිණීම; පරම්, වෙසෙස්වූ; (ප්‍ර)සාධනම්, (ප්‍ර)සාධනයෙකැයි; වදන්තිහි, කියත්මැයි.

7 පතිව්‍රතා, පතිව්‍රතාවූ; අඞ්ගනා, අඞ්ගනාතොමෝ; ගුණස්පෘහම්, ගුණභිලාෂ ඇත්තාවූ; පතිම්, ස්වාමීහු; ශීලෙන, චාරිත්‍රයෙන්; අව

8 අලංත්වයිව්‍යාහෘති විස්තරේණමෙ
කුරුෂ්ව තද්‍යච්චරිතං ත්වදාශ්‍රයම්
ශ්‍රුතිං ප්‍රයාතං ජරයෛව ජර්ජ්ජරං
සහස්‍රධෙදං හෘදයං න(දා)රයෙත්.

9 අයනාත්වදෙකප්‍රවණො මනොරථො
වෘථාද්‍ය දෛවා දපිනාම නොභවෙත්
ඉතිප්‍රවක්තුර්ජ්ජරතො නිරාසිරෙ
නිගෘහ්‍ය කණ්ඨං වචනානි මන්‍යුනා.

10 උදග්‍රභාසඃ ශිඛයා ශිඛාමණෙඃ
ස්‍රජාච ධම්මිල්ල කිරීට දෂ්ටයා
ප්‍රමෘජ්‍ය පාදෞ ජනකස්‍ය ජම්පතී
ක්ෂයා· දයාතාමථ ලම්භිතාශිෂෞ.

ශ්‍යම්, අවශ්‍යයෙන්; වශ්‍යම්, වශගවූවහු; කරොති, කරන්නීය; විනෂ්ටචාරිත්‍රගුණ—විනෂ්ට, නටුවාවූ; චාරිත්‍රගුණ, චාරිත්‍රගුණ ඇතිතැනැත්තී; ගුණෛෂිණඃ, ගුණාභිකාඞ්ක්ෂිවූ හෙවත් ගුණ කැමැත්තාවූ; භර්තුඃ, ස්වාමීහුකෙරෙන්; දුස්තරම්, නොඉක්මියහැක්කාවූ; පරාභවම්; පරිභවයට; උපෛති, පැමිණෙන්නීයි.

8 ත්වයි, තීකෙරෙහි, ව්‍යාහෘති විස්තරේණ, කථන විස්තරයෙන්; * අලම්, පමණි; ත්වදාශ්‍රයම්; තී ඇසිරුකළාවූ; යච්චරිතම්, යම් චරිතයෙක්; මෙ, මාගේ; ශ්‍රුතිම්, කණ්ණීයට; ප්‍රයාතම්, පැමිණියේ; ජරයෛව, ජරායෙන්ම; ජර්ජ්ජරම්, දූදුරුවූ; ඉදංහෘදයම්, මේහෘදය; සහස්‍රධා, සහස්‍රප්‍රකාරයෙන්; න(දා)රයෙත්, නොපළාද; තත්, ඒ; කුරුෂ්ව, කර.

9 ත්වදෙකප්‍රවණඃ—ත්වත්, තීකෙරෙහි; ඒකප්‍රවණඃ, අසහායප්‍රවණවූ; අයම්මනොරථඃ, මේ මනොරථයතෙම; අද්‍ය, දැන් (අද); දෛවාත්, දෛවයෙන්; වෘථානොභවෙත්, සිස්නොවීනම්; අපිනාම, යෙහෙකැයි; ඉතිප්‍රවක්තුඃ, මෙසේ කියන්නාවූ; ජරතඃ, මහල්ලාගේ; වචනානි, වචනයෝ; මන්‍යුනා, ඛෙදයා විසින්; කණ්ඨම්, කණ්ඨය; නිගෘහ්‍ය, ගෙන; නිරාසිරෙ, දුරුකරණලදහු.

10 උදග්‍රභාසඃ—උදග්‍ර, සිවියාවූ; භාසඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; ශිඛාමණෙඃ, ශිඛාමණීහුගේ; ශිඛයා, ශිඛායෙන්ද; ධම්මිල්ල කිරීට දෂ්ටයා—ධම්මිල්ල, කෙශපාශ නැමැති; කිරීට, වොටුන්නෙහි; දෂ්ටයා, සකතවූ; ස්‍රජාච, මල්දමින්ද; ජම්පතී, අඹුසැමිදෙදෙන; ජනකස්‍ය, ජනක රජහුගේ; පාදෞ, පාදවය; ප්‍රමෘජ්‍ය, පිරිමැද; අථ, අනන්තරයෙන්; ලම්භිත, පමුණුවනලද; ආශිෂෞ, ආශීර්වාද ඇත්තාහු; ක්ෂයාත්, ගෘහයෙන්; (අ)යාතාම්, නික්මුණුවූහු.

---

* කෘතම්—යන්නක් සන්නයෙහි පැණේ.

11 කෘතොවියොගෙන ශුචස්සමුද්භවඃ
සමර්පිතඃ සාධුවරෙණ සම්මදඃ
මනස්‍යවස්ථාන නිමිත්තමීශිතුඃ
ක්ෂණං විවාදශිව තස්‍ය චක්‍රතුඃ.

12 හලායුධාභස්‍ය සකාහලො රවඃ
පයොධිනිර්ඝොෂ ගභීර භෛරවඃ
තතඃ ප්‍රගල්භා හතභෙරි සම්භවඃ
ප්‍රකාශයාමාස ගතිං සමන්තතඃ.

13 ගජෙන්ද්‍ර ඝණ්ටා ඝටිතශ්ච නිස්වනඃ
කරෙණුකාබෘංහිත බෘංහිතොමුහුඃ
භයං විතන්වන් භවනෙෂු පක්ෂිණාං
දිශඃසසජ්ජාථ සමං සමුබෘතඃ.

---

11 වියොගෙන, වියොවින්; කෘතඃ, කරණලද්දාවූ; ශුචස්සමුද්භවඃ, ශොකයාගේ උත්පත්තියද; වරෙණ, වල්ලභයා විසින්; සාධු, මනාකොට; සමර්පිතඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; සම්මදඃ, සන්තොෂයද; තස්‍ය ඊශිතුඃ, ඒ රජහුගේ; මනසි, සිත්හි; අවස්ථාන නිමිත්තම්, අවස්ථිති පිණිස; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; විවාදන්, විවාද; චක්‍රතුරිව, කළවුන් වැන්නෝ.

12 තතඃ, අනන්තරයෙන්; සකාහලඃ, කාහල සහිතවූ; පයොධිනිර්ඝොෂ ගභීර භෛරවඃ—පයොධි නිර්ඝොෂ, සාගරධ්වනිසේ; ගභීර, ගම්භීරවූ; භෛරවඃ, භයඞ්කරවූ; ප්‍රගල්භාහත භෙරි සම්භවඃ—ප්‍රගල්භ, ප්‍රගල්භයන් විසින්; ආහත, පහරණලද්දාවූ; භෙරි, භෙරියෙන්; සම්භවඃ, උපන්නාවූ; රවඃ, නාදයතෙම්; හලායුධාභස්‍ය, බලභද්‍රයාකා සදෘශයාගේ; ගතිම්, ගතිය; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; ප්‍රකාශයාමාස, පහළකොළේ.

13 භවනෙෂු, භවනයෙහි; පක්ෂිණාම්, පක්ෂීන්ට; භයම්, භය; විතන්වන්, පතුරුවන්නාවූ; ගජෙන්ද්‍ර ඝණ්ටා ඝටිතඃ—ගජෙන්ද්‍ර, හස්තිරාජයන්ගේ; ඝණ්ටා, ඝණ්ටායෙන්; ඝටිතඃ, කරණලද්දාවූ; නිස්වනශ්ච, නාදයද; කරෙණුකා බෘංහිත බෘංහිතඃ—කරෙණුකා, හස්තිනීන්ගේ; (බෘංහිත, ගර්ජනායෙන්,) බෘංහිතඃ, වඩනලද්දේ; අථ, අනන්තරයෙන්; සමම්. එක්වට; සමුබෘතඃ, වැඩියේ (නැංගේ); මුහුඃ, එකෙණෙහි; දිශඃ, දිගුන්; සසජ්ජ, පතළේ.

14 සමාරුරෝහාථ රථං මහාරථඃ
සහෛම චිත්‍රං සහරාජ කන්‍යයා
දිනාදිසන්ධ්‍යා'නුගතාං පිශඞ්ගිතාං
ස්වරශ්මිදීප්ත්‍යේව දිවං දිවාකරඃ.

15 ශිරඃප්‍රදේශස්ථ සමුද්ගපේටිකා
ගෘහීතවීණාශුක පඤ්ජරාදයඃ
සවේත්‍ර හස්තාඃස්ථවිරෛ රධිෂ්ඨිතා
අපිස්ත්‍රියඃ ස්‍යන්දන මන්වතීයුඃ.

16 මදාන්ධ මාතඞ්ග ඝටා'ද්‍රිසඞ්කටෙ
පරික්වණන්තී බලකාය නිම්නගා
තරඞ්ගිතාවල්ගු තුරඞ්ග රඞ්ගිතෛඃ
පුරඃ ප්‍රතස්ථේ පුරුහූත තේජසඃ.

---

14 අථ, අනන්තරයෙන්; මහාරථඃ, උත්තමවූ; සඃ, එතෙම; රාජකන්‍යයා සහ, රාජකන්‍යාවහා එක්ව; හෛමචිත්‍රම්, ස්වර්ණයෙන් විචිත්‍රවූ; රථම්, රථයට; සමාරුරෝහ, නැංගේ; (කුමකට කුමක්මෙන්?) දිනාදි සන්ධ්‍යානුගතාම්—දිනාදි, දිනාදිහුගේ; සන්ධ්‍යානුගතාම්, සන්ධ්‍යාවහා අනුවනලද්දාවූ; ස්වරශ්මිදීප්ත්‍යා, ස්වරශ්මි දීප්තියෙන්; පිශඞ්ගිතාම්, පිඟුවන්කරණලද්දාවූ; දිවම්, ආකාශයට; දිවාකරඉව, සූර්‍ය්‍යයාමෙනි.

15 ශිරඃප්‍රදේශස්ථ සමුද්ගපේටිකාඃ—ශිරඃ ප්‍රදේශස්ථ, හිස්පෙදෙස්හි පිහිටියාවූ; සමුද්ග, සුමුඟුහා; පේටිකාඃ, පෙට්ටගම් ඇත්තාවූ; ගෘහීතවීණාශුක පඤ්ජරාදයඃ—ගෘහීත, ගන්නාලද්දාවූ; වීණා, වීණාහා; ශුක පඤ්ජරාදයඃ, ගිරාමැදිරි ආදිය * ඇත්තාවූ; ස්ත්‍රියෝපි, ස්ත්‍රීහුද; සවේත්‍ර හස්තාඃ, වේත්‍ර හස්ත සහිතවූ; ස්ථවිරෛඃ, වැඩිමහල්ලන්විසින්; අධිෂ්ඨිතාඃ, මෙහෙයනලද්දාහු; අනුස්‍යන්දනම්, † රථයට අනුව; (අ)තීයුඃ, ගියෝ.

16 මදාන්ධ මාතඞ්ග ඝටාද්‍රිසඞ්කටෙ—මද, මෙදෙන්; අන්ධ, අන්ධවූ; මාතඞ්ගඝටා, හස්ති සමූහ නැමැති; අද්‍රිසඞ්කටෙ, පර්වත සම්බාධයෙහි; පරික්වණන්තී, හඬන්නාවූ; බලකාය නිම්නගා, බලකාය නැමැති නදීතොම; වල්ගු තුරඞ්ග රඞ්ගිතෛඃ—වල්ගු, මනොඥවූ; තුරඞ්ග, අශ්වයන්ගේ; රඞ්ගිතෛඃ, පිනීම් කරණකොටගෙන; තරඞ්ගිතා, සජාතවූ රළ ඇත්තී; පුරුහූතතේජසඃ, ශක්‍රයහට බඳුවූ තේජස් ඇත්තහුගේ; පුරඃ, පුරයෙ ය; ප්‍රතස්ථේ, ගියා.

---

* රිත මැදිරි—සන්න. † අනුස්‍යන්දනස්‍ය—සන්න.

17 ස්වදෘෂ්ටිරෙ(ධි) ශ්‍රවණාග්‍රමාරුතෛ
රජෝ රථොත්ථං යදිනා හරිෂ්‍යත
විනිර්ගතාභිඃ පුරෙමදස්‍රුතාං
ඝටාභිරද්‍රක්ෂ්‍යත වර්ත්ම දන්තිනාම්.

18 ව්‍යතීතරථ්‍යෙ(’ථ) රථෙ කපොලයො-
විලාසවත්‍යා ලසදංශුජාලයොඃ
පපාත තස්‍යාඃ පුරගෘහ්‍ය දීර්ඝිකා
සමීරණ නර්තිත පද්මජං රජඃ.

19 වරාඞ්ගනා ප්‍රස්තරභෙද කොටිභි-
ර්හතස්‍ය චක්‍රෙචලනං වරූථිනඃ
පිධාය යත්තච්චලනං පථිප්‍රියං
තමාලලම්බෙ බලසන්නිධාවපි.

20 රථධ්වනිප්‍රාපිත සම්මදංගවාං
කුලං සමුත්පුච්ඡයමාන මුන්මුඛං
උදග්‍ර කර්ණං පරිධාව දෙකතො
දදර්ශ සීතා’ථ වනාන්ත වර්ත්තිනී.

---

17 ස්වදෘෂ්ටිරෙ(ධි), ස්වකීයවූ දෘෂ්ටි වලකන්නාවූ; රථොත්ථම්, රථ යෙන් නැංගාවූ; රජඃ, රජස; ශ්‍රවණාග්‍ර මාරුතෛඃ, කර්ණාග්‍ර පවනින්; යදි, ඉදින්; නාහරිෂ්‍යත, නොපහරණලද්දේවීනම්; විනිර්ගතාභිඃ, නික්මුණාවූ; මදස්‍රුතාම්, මදවැහෙන්නාවූ; දන්තිනාං ඝටාභිඃ, හස්ති සමූහයන් විසින්; පුරඃ, අභිමුඛයෙහි; වර්ත්ම, මාර්ගය; නාද්‍රක්ෂ්‍යත, නොදක්නාලද්දේයි—ක්‍රියාපදයි.

18 (අථ, ඉක්බිති;) රථෙ, රථය; ව්‍යතීතරථ්‍යෙ (සති), නික්මුණාවූ රථ්‍යාඇති කල්හි; පුරගෘහ්‍ය දීර්ඝිකා සමීරණ නර්තිත පද්මජම්—පුර ගෘහ්‍ය, පුරයෙන් බාහ්‍යවූ; දීර්ඝිකා, දීර්ඝිකාවන්ගේ; සමීරණ, පව නින්; නර්තිත, නටවනලද්දාවූ; පද්මජම්, පද්මයෙන් ජාතවූ; රජඃ, රජස; තස්‍යාඃ විලාසවත්‍යාඃ, (ඒ) විලාසවතියගේ; ලසදංශුජාලයොඃ—ල සත්, බබලන්නාවූ; අංශුජාලයොඃ, රශ්මි සමූහ ඇත්තාවූ; කපොල යොඃ, කපොලවයෙහි; පපාත, හිණී.

19 පථි, මාර්ගයෙහිලා; ප්‍රස්තරභෙදකොටිභිඃ, පාෂාණභෙද කොටි යෙන්; චක්‍රෙ, චක්‍රයෙහි; හතස්‍ය, පහරණලද්දාවූ; වරූථිනඃ, රථයා ගේ; යච්චලනම්, යම් චලනයෙක්ඇද්ද; තච්චලනම්, ඒ චලනය; පි ධාය, * සංවරණයකොට; වරාඞ්ගනා, වරාඞ්ගනාතොමෝ; තම්ප්‍රියම්, ඒ වල්ලභයා; බලසන්නිධාවපි—බල, බලයාගේ; සන්නිධාවපි, සන්නිධියෙහිදු; ආලලම්බෙ, වැළඳගතු.

20 අථ, අනන්තරයෙන්; වනාන්ත වර්ත්තිනී, වනාන්තයෙහි පවත්

---

* සංවාධාය—සන්න.

21 විනිද්‍ර පද්මා මෘදුභිඃ සමීරණෛ-
ර්විසාරයන්තඃ කලහංසිකාගිරඃ
ස්වදෙශසීමා සරිතො විලඞ්ඝිතාඃ
ශුචංවධූචෙතසි සාධු සන්දධුඃ.

22 විවෘතන්ත දෘෂ්ට්වා විෂයව්‍යතික්‍රමා-
ච්ඡනෛර්නිමජ්ජන්ත ඉවාවනීතලෙ
ස්වජන්ම භූමෞ ගිරයො නෘපාත්මජා
කපොලමාතෙනුරජස්‍ර මශ්‍රුභිඃ.

23 ගජෙන්ද්‍ර දන්තාහතවන්‍ය ශල්ලකී
කෂායගන්ධිඃ පථිතත්‍රයොෂිතාම්
ශනෛර්විධූන්වන්නලකාග්‍ර වල්ලරීර්
මුඛානි පස්පර්ශ වනාන්තමාරුතඃ.

නාවූ; සීතා, සීතාතොමෝ; රථධ්වනි ප්‍රාපිත සම්මදම්—රථධ්වනි, ර ථධ්වනියෙන්; ප්‍රාපිත, පමුණුවනලද්දාවූ; සම්මදම්, සන්තොෂ ඇත්තා වූ; සමුත්පුච්ඡයමානම්, වලග (නඟුට) නඟන්නාවූ; උන්මුඛම්, උද්ග තවූ මුඛඇති; උදග්‍ර කර්ණම්, උදග්‍රවූ කන්ඇති; එකතඃ, එක් පාර්ශ්ව යෙකින්; පරිධාවත්, දිවන්නාවූ; ගවාම්කුලම්, ගොකුලය; දදර්ශ, දුටු.

21 විනිද්‍ර පද්මාඃ—විනිද්‍ර, පිපියාවූ; පද්මාඃ, පද්මඇත්තාවූ; මෘදුභිඃ, මොලොක්වූ; සමීරණෛඃ, පවනින්; කලහංසිකාගිරඃ—කලහංසිකා, කලහංසිකාවන්ගේ; ගිරඃ, තෙපලන්; විසාරයන්තඃ, පතුරුවන්නා වූ; ස්වදෙශසීමා, ස්වකීයවූ දෙශසීමායෙහි; සරිතඃ, සරිත්හු; විලඞ්ඝි තාඃ, ඉක්මෙනලද්දාහු; වධූචෙතසි, අඞ්ගනාවන්ගේ සිත්හි; ශුචම්, ශොකය; සාධු, මනාකොට; සන්දධුඃ, පිහිටවූ.

22 විවෘතන්ත, පෙරළී; දෘෂ්ට්වාඃ, දක්නාලද්දාවූ; විෂයව්‍යතික්‍රමාත්, වි ෂය ඉක්මීමෙන්; අවනීතලෙ, පෘථිවීතලයෙහි; ශනෛඃ, සෙමෙන්; නිමජ්ජන්තඉව, ගැලෙන්නවුන්වැනිවූ; ස්වජන්මභූමෞ, ස්වකීයවූ ජන්මභූමියෙහි; ගිරයඃ, පර්වතයෝ; නෘපාත්මජා කපොලම්, රාජපුත්‍රි යගේ කපොලය; අජස්‍රම්, අනවරතයෙන්; අශ්‍රුභිඃ, කඳුලෙන්; ආ තෙනුඃ, පැතිරවූ.

23 තත්‍රපථි, ඒ මාර්ගයෙහි; ගජෙන්ද්‍ර දන්තාහත වන්‍ය ශල්ලකී—ග ජෙන්ද්‍ර, හස්තිරාජයන්ගේ; දන්තාහතවන්‍ය ශල්ලකී—දන්ත, දළින්; ආහත, පහරණලද; වන්‍ය ශල්ලකී, වන්‍ය ශල්ලකීන්ගේ; (හින්සලු සි.) කෂාය ගන්ධිඃ, කෂාය ගන්ධ ඇත්තාවූ; වනාන්තමාරුතඃ, වනාන්ත මාරුතයතෙම; අලකාග්‍ර වල්ලරීඃ, කියඹුඅක් නැමැති ලතාවන්; ශ නෛඃ, සෙමෙන්; විධූන්වන්, කම්පාකරන්නේ; යොෂිතාම්, අඞ්ග නාවන්ගේ; මුඛානි, මුඛයන්; පස්පර්ශ, ස්පර්ශකෙළේ.

24 අථප්‍රතානාඃ ප්‍රතතාන තාමසො
නෘපස්‍යභීමං (භය) මාදිශන්දිශඃ
ක්ෂිපන් ක්ෂපායා විගමෙ'පිසංහතිං
ප්‍රසහ්‍ය වෛරොචන රොචිෂාංපථි.

25 අරිෂ්ට සන්තාප විරූප දර්ශනා-
ස්තමො'භිභූතාඃ ප්‍රතිකූල මාරුතාඃ
අවිප්‍රසන්නානි මුඛානි භෙජිරෙ
දිශොවිනාශො පනතා ඉවක්ෂණම්.

26 අථප්‍රකාශී භවදග්‍රතොදිශං
ක්ෂණාදුදීචී මවභාස්‍ය දීප්තිභිඃ
අදෘශ්‍යතොත්පාත මනු(ව්‍යපාශ්‍රිතං)
බලෙන තෙජඃ පූරුෂාකෘතිශ්‍රියා

---

24 අථ, අනන්තරයෙන්; පථි, මාර්ගයෙහිලා; තාමසඃ, තමස්හු ප්‍රතිබඩවූ; ප්‍රතානාඃ, සමූහයතෙම; නෘවරස්‍ය, රාජොත්තමයහට; භීමම්, භයඞ්කරවූ; (භයම්,) භාඃ; ආදිශන්, දෙන්නේ; ක්ෂපායාඃ, රාත්‍රියගේ; විගමෙපි, පහව්මෙහිදු (දාවල්හිදු); වෛරොචනරොචිෂාං සංහතිම්—වෛරොචන, සූර්‍ය්‍ය ප්‍රතිබඩවූ; රොචිෂාං සංහතිම්, ශොභා සමූහය; ප්‍රසහ්‍ය, ලාහෙලා; ක්ෂිපන්, දුරුකරන්නේ; දිශඃ, දිශුන්; ප්‍රතතාන, පතළේ.

25 දිශඃ, දික්හු; විනාශොපනතා ඉව; විනාශයට පැමිණියන් මෙන්; අවිප්‍රසන්නානි, අවිප්‍රසන්නවූ; මුඛානි, මුඛයන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; භෙජිරෙ, සෙවියෝ; (කිං විශිෂ්ටාඃ දිශඃ? කිං විශිෂ්ටාඃ විනාශොපනතාඃ?) අරිෂ්ට සන්තාප විරූප දර්ශනාඃ—අරිෂ්ට සන්තාප, අරිෂ්ට සන්තාපයෙන්; විරූප, විරූපවූ; දර්ශනාඃ, දර්ශන ඇත්තාවූ; (දිග්දාහයෙන් විරූපවූ දර්ශනඇත්තාහුයි) (නොහොත්); අරිෂ්ටසන්තාප, අරිෂ්ටවූ (දාහයෙන්) සිත්හිවූ අරිවුතැවුලියෙන්; විරූප, විරූපවූ; දර්ශනාඃ, දැකුම් ඇත්තාවූ; තමොභිභූතාඃ—තමඃ, අන්ධකාරයෙන්; අභිභූතාඃ, මඩනාලද්දාවූ නොහොත් මොහයෙන් මඩනාලද්දාවූ; ප්‍රතිකූල, ප්‍රතිකූලවූ; මාරුතාඃ, පවන් ඇත්තාවූ; (අනුකූලනොවූ අනුව නොපවත්නාවූ පවන්ඇත්තාව; නොහොත් අනුකූලව නොපවත්නාවූ මියනුඩුරුහුරුඇත්තාවූ;) (දිශඃ විනාශොපනතාඃ ඉව අවිප්‍රසන්නානි මුඛානි ක්ෂණම් භෙජිරෙ.)

26 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; ක්ෂණාත්, ඇසිල්ලකින්; උදීචිං දිශම්, උතුරුදිග; දීප්තිභිඃ, ශොභායෙන්; අවභාස්‍ය, බබලවා; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙහි; ප්‍රකාශීභවත්, පහළවන්නාවූ; පුරුෂාකෘතිශ්‍රියා, පුරුෂාකාරශ්‍රීන්; (ව්‍යපාශ්‍රිතම්)* නොහරණලද්දාවූ; තෙජඃ, තෙජසෙක්; බලෙන, බලයාවිසින්; උත්පාතමනු, උත්පාතයටඅනුවලා; අදෘශ්‍යත, දක්නාලදී.

---

* විභක්තම්—සන්න.

27 විනිද්‍ර රක්තොත්පල ශඞ්කයාතතං
විලොචනොපාන්ත ඉවාලි සන්තතිම්
තතො දධානඃ ශ්‍රවණාවසඞ්ගිනීං
විශුෂ්ක පඞ්කෙරුහ බීජ මාලිකාම්.

28 විශාල වාමාංශ තටාවලම්බිනීං
සමුද්වහන් චීපි තනුං තනූදරඃ
පරිජ්වලත්තීව්‍ර තපො හුතාශන
ස්ඵුලිඞ්ගපාතෛරිව බින්දු චිත්‍රිතාම්.

29 භුජේ'තිභීමෙ සශරං ශරාසනං
නිධාය වාමෙ නිධනාවහං ද්විෂාම්
කරෙ'පරස්මින් පරදුර්ගපාරගං
පරංසබිභ්‍රත් පරශුං පරාසුහා.

30 තපො'භිධානස්‍ය සිතෙතරාධ්වනඃ
ශිඛාඉවාදීප්‍ය මයූඛ පිඞ්ගලාඃ
ජටා විධූන්වන් චලිතාඃ සමන්තතඃ
සමීරණෛරාත්ම රයෙණ සම්භෘතෛඃ.

---

27 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; විනිද්‍ර, පිපියාවූ; රක්තොත්පල ශඞ්කයා, රක්තොත්පලයෙහි ශඞ්කාවෙන්; විලොචනො පාන්තෙ, නෙත්‍රාන්ත සමීපයෙහි; තතම්, පතළාවූ; අලිසන්තතිම්ව, භෘඞ්ගසමූහයක්මෙන්; ශ්‍රවණාව සඞ්ගිනීම්, ශ්‍රවණයෙහි සක්තවූ; විශුෂ්ක පඞ්කෙරුහබීජ මාලිකාම්—විශුෂ්ක, වියළුනාවූ; පඞ්කෙරුහබීජ මාලිකාම්, පද්මාක්‍ෂමාලාව; දධානඃ, උසුලන්නාවූ.

28 විශාලවාමාංශ තටාවලම්බිනීම්—විශාල, මහත්වූ; වාමාංශතට, වාමාංශ තටයෙහි; අවලම්බිනීම්, එලෙන්නාවූ; පරිජ්වලත්තීව්‍රතපො හුතාශනස්ඵුලිඞ්ග පාතෛරිව—පරිජ්වලත්, දිලියෙන්නාවූ; තීව්‍ර, කැකුළුවූ; තපොහුතාශන, තපස්නැමැති වහ්නිහුගේ; ස්ඵුලිඞ්ගපාතෛරිව, ස්ඵුලිඞ්ගපාතයෙන්මෙන්; (ගිනිපුපුරුහීමෙන්මෙන්;) බින්දුචිත්‍රිතාම්—බින්දු, බින්දුයෙන්; චිත්‍රිතාම්, විචිත්‍රකරණලද්දාවූ; චීපිතනුම්, චීපිචර්මය; සමුද්වහන්, උසුලන්නාවූ; තනූදරඃ, කෘශවූ උදර ඇත්තාවූ.

29 ද්විෂාම්, සතුරන්ට; නිධනාවහම්, විනාශඵලවන්නාවූ; සශරම්, ශර සහිතවූ; ශරාසනම්, දුන්න; අතිභීමෙ, අත්‍යර්ථයෙන් භයඞ්කරවූ; වාමෙභුජෙ, වාමහස්තයෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; අපරස්මින් කරෙ, දක්‍ෂිණ හස්තයෙහි; පරදුර්ගපාරගම්—පර, සතුරු නැමැති; දුර්ග, දුර්ගයාගේ; පාරගම්, පාරයට ගියාවූ; පරම්, වෙසෙස්වූ; පරශුම්, පොරොව; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; පරාසුහා—පර, සතුරන්ගේ; අසුහා, ප්‍රාණනාසන්නාවූ; සඃ, හෙතෙම.

30 තපොභිධානස්‍ය, තපස් යන නම්ඇත්තාවූ; සිතෙතරාධ්වනඃ,

31 ප්‍රභුර්භෘගූණාං ජගදෙ ජගත්සෘජඃ
පරෝ'වතාරෙ ජ්වලනං විතන්වතා
හසෙනධූන්වනනළ තද්බලංබලී
(ප්‍ර)රූඪ්‍ය රාමෙණ රුෂාවෘතාගිරඃ.

32 නරාම! රාමං යුධිජේතු මුද්‍යමො
විධීයතාමන්‍ය මිවක්‍ෂිතික්‍ෂිතම්
සරිත්තටී පාටන පාටවස්පෘශං
නගොපතිං ප්‍රාප්‍ය විශීර්‍ය්‍යතෙනගඃ.

33 රඝො රපත්‍යෙ ජගතී පතිර්විෂො
වෘථාතවස්‍යා දිහවික්‍රම ක්‍ර(මඃ)
අලංවිසාරි ග්‍රසනාඪ්‍ය පාටවො
නදන්දශූකප්‍ර(භ)වෙ විහඞ්ගමඃ.

කෘෂ්ණවර්ත්මන්හුගේ; ශිඛාඃඉව, ශිඛාවන්වැනිවූ; ආදිත්‍යමයූඛපිඞ්ගලාඃ—ආදිත්‍යමයූඛ, සූර්‍ය්‍යරශ්මිසේ; පිඞ්ගලාඃ, පිඟුවන්වූ; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; වලිතාඃ, රැළිහුණුවාවූ; ජටාඃ, ජටාවන්; ආත්මරයෙණ, ස්වකීයවූ වෙගයෙන්; සම්භෘතෛඃ, රැස්කරණලද්දාවූ; සමීරණෛඃ, පවනින්; විධූන්වත්, කම්පාකරන්නාවූ.

31 අථ, අනන්තරයෙන්; ජගත්සෘජඃ, බ්‍රහ්මයාගේ; පරොවතාරඃ, අනික් අවතාරයක්වූ; බලී, බලවත්වූ; භෘගූණාම්ප්‍රභුඃ, භෘගු රාමතෙම; ජ්වලනම්, වහ්නිය; (වි)තන්වතා, පතුරුවන්නාවූ; හසෙන, හාසයෙන්; තත්බලම්, ඒ සෙනඟ; ධූන්වන්, කම්පාකරන්නේ; රාමෙණ, රාමයාවිසින්; (ප්‍ර)රූඪ්‍ය, වලකා; රුෂා, රොෂයෙන්; වෘතාඃ, ගැවසිගත්තාවූ; ගිරඃ, තෙපලන්; ජගදෙ, කියනලදී.

32 රාම, රාමය; අන්‍යංක්‍ෂිතික්‍ෂිතම්ව, අනික් රජක්මෙන්; රාමම්, රාමයා; යුධි, යුඬයෙහිලා; ජේතුම්, දිනන්නට; උද්‍යමඃ, උත්සාහ ප්‍රයොගය; නවිධීයතාම්, නොකරණුලැබේවා; සරිත්තටී පාටන පාටවස්පෘශම්—සරිත්තටී, (නදීකූලයන්)ගේ; පාටන, පැළීමෙහි; පාටවස්පෘශම්, පටුත්වය ස්පර්ශකරන්නාවූ; ගොපතිම්, වෘෂභරාජයා කරා; නගඃ, පර්වතයතෙම, ප්‍රාප්‍ය, පැමිණ; නවිශීර්‍ය්‍යතෙ, නොවිසිරෙන්නේසි.

33 ජගතීපතිර්විෂඃ, රාජ ශත්‍රුවූ; තව, තාගේ; වික්‍රමක්‍ර(මඃ), වික්‍රමයාගේ පදන්‍යාසයතෙම; ඉහ රඝො රපත්‍යෙ, මේ රාමයාකෙරෙහි; වෘථාස්‍යාත්, සිස්වන්නේසි; (එසේමැයි;) විසාරිග්‍රසනාඪ්‍යපාටවඃ—විසාරි, මත්ස්‍යයන්ගේ; ග්‍රසනාඪ්‍ය, කෑමෙහි පිහිටියාවූ; පාටවඃ, පටුත්වයඇති; විහඞ්ගමඃ, පක්‍ෂිතෙම; දන්දශූකප්‍ර(භ)වෙ, භුජඞ්ග පෘථුකයාකෙරෙහි; හෙවත් සර්පපැටවාකෙරෙහි, නාලම් (නප්‍රභුඃ), නොපොහොසත්වන්නේසි.

34 තවප්‍රයොගෙ ධනුෂො'නුශාසිතුඃ
ශරාසනෙ භූධර ධන්වනඃ (පරම්)
ඉතඃ ප්‍රවෘත්තා'පි නානූන මාගතා
විපත් ත්වදීයශ්‍රවණස්‍ය ගොචරම්.

35 නිශම්‍යතස්‍යෙත දීරිතං වචො
ජගාද ශිෂ්‍යඃ (සපුනඃ) පිනාකිනඃ
පරස්‍යවෘද්ධිං යශසො විතන්වතීං
වෘථා විධිත්සන් ධනුෂොභිදා මිදම්.

36 නාවෙශ්වර! ස්තබ්ධ තරං ධනුර්ද්වයං
විධාය වන්‍යෙතරබාණ පාතනම්
විශාමධීශෙ ඛිල විශ්ව කර්මණා
පුරන්දරාඛ්‍යාය පුරා ව්‍යතීර්‍ය්‍යත.

37 විසෘජ්‍ය පූර්ව්වං දනුජාරයෙ ධනු-
ස්තයො රථාදූසි රථාඞ්ගධාරිණෙ
ධනුස්තථෛකං ත්‍රිදශාධිපෙනතත්
ත්‍රිලොචනාය ත්‍රිපුරං ද්විඩක්ෂණෙත.

---

34 තව, තාගේ; ධනුෂඃප්‍රයොගෙ, ධනුඃප්‍රයොගයෙහි; (ධනුශ්ශිල්ප ඉගැන්වීමෙහි;) අනුශාසිතුඃ, අනුශාසිතෘවූ; (උගන්වන්නාවූ;) භූධර ධන්වනඃ, ඊශ්වරයාගේ; ශරාසනෙ, දුන්නෙහි; (පරම්, අත්‍යර්ථයෙන්;) ඉතඃ ප්‍රවෘත්තාපි, මෙසින් පැවැත්තාදවූ; විපත්, විපත්තිතොමෝ; ත්වදීයශ්‍රවණස්‍ය, (තාපිළිබඳ) කර්ණයාගේ; ගොචරම්, ගොචරයට; (විෂයට;) නාගතානූනම්, නොපැමිණියයි සිතම්.

35 පිනාකිනශ්ශිෂ්‍යඃ, භෑගුරාමතෙම; ඉති, මෙසේ; ඊරිතම්, කියනලද්දවූ; තස්‍ය, ඒ දශරථ රාමයාගේ; එතත් වචඃ, ඒ වචනය; නිශම්‍ය, අසා; පරස්‍ය, සතුරාගේ; (දශරථි රාමයාගේ;) යශසඃ, යශස්හුගේ; වෘද්ධිම්, වෘද්ධිය; විතන්වතීම්, පතුරුවන්නාවූ; ධනුෂොභිදාම්, ධනුර්භේදය; (දුනුබිඳීම්;) වෘථාවිධිත්සන්, සිස් කටැව්වූයේ; ඉදම්, (මේ) වචනය; ජගාද, කී.

36 නවෙශ්වර, නවෙශ්වරය; (අලුත ශ්‍රීලද්දව;) විශ්වකර්මණා, විශ්වකර්මයා විසින්; ස්තබ්ධතරම්, අති ස්තබ්ධවූ; වන්‍යෙතරබාණපාතනම්—වන්‍යෙතර, අවන්‍යවූ; බාණපාතනම්, ශරපාතඇති; ධනුර්ද්වයම්, දුනුදෙක; විධාය, කොට; පුරන්දරාඛ්‍යාය, පුරන්දරය යන නම් ඇති; විශාමධීශෙ, විශ්වෙශ්වරයහට; (ශක්‍රයහට;) පුරා, පෙර; ව්‍යතීර්‍ය්‍යතකිල, දෙනලදවූ.

37 අථ, අනන්තරයෙන්; ත්‍රිදශාධිපෙන, ශක්‍රයා විසින්; තයොඃ, ඒ ධනුර්ද්වය අතුරෙහි; පූර්ව්වම්, පළමුවූ; එකන්ධනුඃ, එක් දුන්නක්; රථා

38 මරුත් පතිස්තද්ගත ජන්‍ය තෙජසො
විචිත්සයා හව්‍යවහොග්‍ර තෙජසොඃ
අජය්‍ය ශක්ත්‍යා රජයො රජායත
ව්‍යධත්ත යත්නෙන යථා'හවස්තථා.

39 චකාර චක්‍රාදි විහාය දෙවයො-
ර්‍යුගං මහෙෂ්වාස යුගෙන සංයුගම්
දිශො දශාපි ප්‍රතිරුධ්‍ය පත්‍රිභිඃ
සමාඃ සහස්‍රාණි සමෙත සාහසම්.

40 අථො විකෘෂ්ටං මෘදුභූත මීශ්වරඃ
සසජ්ජ යච්චාපමභෙදි තත්ත්වයා
අගාදෘෂීකාය විතීර්ණ්ණ මක්ෂතං
ක්‍රමෙණ හස්තං මම වෛෂ්ණවං ධනුඃ.

ඛගධාරිණෙ, චක්‍රායුධය දරණසුලුවූ; දනුජාරයෙ, විෂ්ණුහට; විසෘජ්‍ය, දී; ත්‍රිපුරධ්වංසකෘතෙ, ත්‍රිපුරදහන කරන්නාවූ; ත්‍රිලොචනාය, ඊශ්වරයහට; තදෙකධන්වනුඃ, ඒ එකදුන්න; අදෘයි, දෙනලදී.

38 මරුත්පතිඃ, ශක්‍රතෙම; තද්ගතජන්‍යතෙජසඃ—තත්ගත, ඒ ධනුෂට ගියාවූ; ජන්‍ය, යුධයෙහි; තෙජසඃ, තෙජස්හු සම්බන්ධව; විචිත්සයා, දතාටි රිස්සෙන්; හව්‍යවහොග්‍රතෙජසොඃ—හව්‍යවහ, වහ්නියට බඳුවූ; උග්‍ර, දරුණුවූ; තෙජසොඃ, තෙජස්ඇති; අජය්‍ය ශක්ත්‍යාඃ, නොදිනිසහැක්කාවූ ශක්ති ඇති; අජයොඃ, අජයන් දෙදෙනාගේ; (විෂ්ණු ඊශ්වර දෙදෙනාගේ;) ආහවඃ, යුධයතෙම; යථා අජායත, යම් සේවේද; යත්නෙන, උත්සාහයෙන්; තථාව්‍යධත්ත, එසේකෙළේ.

39 දෙවයොර්‍යුගම්, දෙවයුග්මයතෙම; (විෂ්ණු මහෙශ්වර දෙදෙන;) චක්‍රාදි, චක්‍රාදිවූ; ආයුධානි, ආයුධයන්; විහාය, හැර; දශදිශොපි, දශදිගුත්ද; පත්‍රිභිඃ, ශරයෙන්; ප්‍රතිරුධ්‍ය, වලකා; මහෙෂ්වාසයුගෙන, මහා ධනුද්වයෙන්; සමාඃ සහස්‍රාණි, අවුරුදු දහසක්; සමෙත සාහසම්, සඞ්ගතවූ සාහස ඇතිව; (පැමිණියාවූ සාහස ඇතිව;) සංයුගම්, යුධය; චකාර, කෙළේ.

40 අථො, ඉක්බිත්තෙන්; ඊශ්වරඃ, ඊශ්වරතෙම; විකෘෂ්ට, ඇදමෙන්; මෘදුභූතම්, මොලොක්වූ; යච්චාපම්, යම් දුන්නක්; සසජ්ජ, හළද; තත්, ඒ චාපය; ත්වයා, තාවිසින්; අභෙදි, බිඳිනාලද; ඍෂීකාය, ඍෂීකනම් ඍෂියහට; විතීර්ණම්, දෙනලද්දාවූ; අක්ෂතම්, අනෂ්ටවූ; වෛෂ්ණවම්, විෂ්ණු ප්‍රතිබද්ධවූ; ධනුඃ, ධනුෂ; ක්‍රමෙණ, ක්‍රමයෙන්; මම, මාගේ; හස්තම්, හස්තයට; අගාත්, පැමිණියේ.

41 ගුණාවුභාවස්‍ය තයොර්ජගජ්ජිතිං
ජහාතිනෛකො දෘඪතෙති විශ්‍රුතඃ
අසංශයංජ්‍යෙති නිරූඪිමාගතඃ
පරෙමමෛවශ්‍රවණාන්ත ගොචරඃ.

42 අපාඞ්ග භාගාවධි චාප පූරණං
සුදුෂ්කරං තිෂ්ඨතු විෂ්ණු ගොචරම්
ගුණං යදිප්‍රාපයසීහ ජිහ්මතාං
බලොපපන්නෙෂු තතස්ත්ව මග්‍රණීඃ.

43 නිධාය බාණං ධනුෂීහ පූරිතෙ
වධඃ ස්වහස්තෙන තවෛෂ සත්ක්‍රියා
ඉතීරයිත්වා තනයස්‍ය භූපතෙර්
මුමොච හස්තෙ සශරං ශරාසනම්.

44 තතඃ සශූන්‍යාමිව මුෂ්ටි මානය-
න්නපාඞ්ග දෙශං දශකණ්ඨ සූදනඃ
බලාද්විභුග්න විකීර්ණශ්‍රම-
ශවකශ්‍රී ගුජද් ගුණබන්ධනං ධනුඃ.

---

41 අස්‍ය, මොහුගේ, (මේ ධනුෂ්හුගේ;) උභෞගුණෞ, ගුණයෝදෙ දෙනෙක; තයොඃ, ඒදෙදෙනා අතුරෙහි; දෘඪතෙති, දෘඪතායයි; විශ්‍රුතඃ, ප්‍රසිද්ධවූ; එකඃගුණඃ, එක්ගුණයෙක්; ජගජ්ජිතිම්, ජගජ්ජිතිය; (ලොකයාගේ කණ්ණිය;) නජහාති, නොහරණේය; ජ්‍යෙති, ජ්‍යායයි; නිරූඪිම්, ප්‍රසිද්ධියට; ආගතඃ, පැමිණියාවූ; පරඃගුණඃ, අනික් ගුණයතෙම; අසංශයම්, සැකනැතිව; මමෛව, මාගේම; ශ්‍රවණාන්තගොචරඃ, ශ්‍රවණාන්තයම්ගොචරකොට ඇත්තේසි.

42 අපාඞ්ගභාගාවධි, අපාඞ්ගභාගය අවධිකොට ඇති; සුදුෂ්කරම්, අත්‍යර්ථයෙන් දුෂ්කරවූ; විෂ්ණුගොචරම්, විෂ්ණුහට ගොචරවූ; චාපපූරණම්, චාපපූරණය; තිෂ්ඨතු, සිටිවයි; යතඃ, යම්හෙයකින්; ඉහ, මේ දුන්නෙහි; යදි, ඉදින්; ගුණම්, ජ්‍යාව; ජිහ්මතාම්, වක්‍රබවට; ප්‍රාපයසි, පමුණුවන්නෙහිවීනම්; තතඃ, එහෙයින්; බලොපපන්නෙෂු, බල උපපන්නයන්කෙරෙහි; ත්වම්, තෝ; අග්‍රණීඃ, අග්‍රෙසරයෙහි.

43 බාණම්, ශරය; නිධාය, පිහිටුවා; ඉහ ධනුෂි, මේ දුන්න; පූරිතෙ(සති), පූරණලද කල්හි; ස්වහස්තෙන, ස්වකීයවූ හස්තයෙන්; එෂවධඃ, මේ වධයතෙම; තව, තට; සත්ක්‍රියා, සත්කාරයයි; ඉතීරයිත්වා, මෙසේ කියා; භූපතෙස්තනයස්‍ය, රාජපුත්‍රයාගේ; හස්තෙ, හස්තයෙහි; සශරම්, ශර සහිතවූ; ශරාසනම්, දුන්න; මුමොච, බහාලී.

44 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ශූන්‍යාමිව. [illegible]වූවාක්වැනිවූ; මුෂ්ටිම්, මිට; අපාඞ්ගදෙශම්, අපාඞ්ගදෙශයට; ([illegible]ානත ප්‍රදෙශයට;) ආන

45 ස තෙන මුක්තඃ කිල සායකොදිවඃ
පදං තපස්‍යද් වෘෂභස්‍ය වාඤ්ජතඃ
විතීය වණ්ණාස්‍ය නිඝන්තුරාත්මනො
විධාය නීශාර මථව්‍යතිෂ්ඨත.

46 රිපොරජය්‍යස්‍ය ජයෙන මානවෛඃ.
සභාජ්‍යමානො බහුමාන මන්ත්‍රණෛඃ
මනොඥවාසෙ පථිමෛථිලීසඛඃ
සුඛෙන නීත්වා කතිචිද්දිනානිසඃ.

47 ව්‍යපාවෘතවාර මුඛෙන සන්තතං
බලෙන භූම්නා විශතා කෘතධ්වනිඃ
පුරීමුදන්වන්ත මුදග්‍ර නිස්වනං
තනුංපිබන්තීම්ව කුම්භ ජන්මනඃ

යන්, පමුණුවන්නාවූ; සඃ දශකණ්ඨ සූදනඃ, ඒ දශග්‍රීව ශත්‍රුතෙම; (දශරථරාමතෙම;) බලාත්, බලයෙන්; අවිඥාත විකර්ෂණශ්‍රමඃ—අවිඥාත, නොදන්නාලද්දූවූ; විකර්ෂණශ්‍රමඃ, විකර්ෂණශ්‍රම ඇත්තේ; (ඇදීම් ශ්‍රම ඇත්තේ;) ගුඤ්ජද්ගුණ බන්ධනම්—ගුඤ්ජත්, හඬන්නාවූ; ගුණබන්ධනම්, ජ්‍යාබන්ධනඇති; (දුනුමුඩා බැඳුම්ඇති;) ධනුඃ, ධනුෂ; චකර්ෂ, ඇද්දේ.

45 අථ, අනන්තරයෙන්; තෙන, ඒ රාමයා විසින්; මුක්තඃ, හරණලද්දූවූ; සසායකඃ, ඒ ශරයතෙම; දිවඃපදම්, දිව්‍ය පදය; වාඤ්ජතඃ, පසස්නාවූ; විතීය වණ්ණාස්‍ය, විතීය වණ්ණායා සම්බන්ධව; (රාජවංශයා සම්බන්ධව;) නිඝන්තුඃ, නසන්නාවූ; තපස්‍යද්වෘෂභස්‍ය, තපස්වි උත්තමයාගේ; ආත්මනඃ, ධර්මයට; නීශාරම්, ආවරණය; විධාය, කොට; ව්‍යතිෂ්ඨතකිල, සිටියේලු.

46 අජය්‍යස්‍ය, නොදිනියහැක්කාවූ; රිපොඃ, සතුරාගේ; ජයෙන, දිනීමෙන්; බහුමාන මන්ත්‍රණෛඃ, බහුමාන මන්ත්‍රණ ඇත්තාවූ; (බුහුමනින් ඇමතීම් ඇත්තාවූ;) මානවෛඃ, මනුෂ්‍යයන් විසින්; සභාජ්‍යමානඃ, ප්‍රීතිපුරස්සරව සෙවුනාලද්දූවූ; සඃ මෛථිලීසඛඃ, ඒ මෛථිලීසඛතෙම, මනොඥවාසෙ, මනොඥවූ වාසඇති; පථි, මාර්ගයෙහි; සුඛෙන, සුවයෙන්; කතිචිද්දිනානි, කීපදවසක්; නීත්වා, යවා.

47 ව්‍යපාවෘතවාරමුඛෙන—ව්‍යපාවෘත, විවෘතකරණලද්දූවූ; වාරමුඛෙන, වාරමුඛයෙන්; සන්තතම්, අනවරතයෙන්; කෘතධ්වනිඃ, කරණලද්දූවූ ධ්වනි ඇතිව; විශතා, වදනාවූ; භූම්නා, බොහෝ; බලෙන, බලයා කරණකොටගෙණ; උදග්‍රනිස්වනම්—උදග්‍ර, හිවියාවූ; නිස්වනම්, ධ්වනි ඇතිකොට; උදන්වන්තම්, සාගරය; පිබන්තීම්, බොන්නාවූ; කුම්භ ජන්මනඃ, අගස්ති මහර්ෂීහුගේ; තනුම්ව, ශරීරයවැනිවූ; පුරීම්, පුරියට.

48 නරෙන්ද්‍ර රථ්‍යොභයභාග චාරිත
ප්‍රසාරිකාලා ගරුධූපවාසිතාම්
තතාමනෙකරූප රත්නතොරණෛ
සපඞ්කජාෂ්ටාපද කුම්භ මණ්ඩලෛඃ

49 පරිස්ඛලත්කාඤ්චන කිඞ්කිණීගුණෛඃ
සුගන්ධිනා ගන්ධවහෙන තාඩිතෛඃ
භ්‍රමත්පතාකා නිකරෛ රුදර්චිෂා
විතන්වතීමුෂ්ණ ඝෘණෙඃ කරච්ඡිදම්.

50 මධුව්‍රතව්‍රාත විරාව කිඞ්කිණී
රුතෙන රම්‍යං මණිතොරණස්‍රජාම්
චයංදධානා මනිලස්‍ය රංහසා
ධූතංපතාකා'නුකෘතානි බිභ්‍රතඃ.

51 සතාං විවෙශාජ්ජලිබද්ධ සම්පදා
මුහුර්මුඛෙන්දු රුදයෙන සච්චිතඃ
නරෙන්ද්‍රසූනුර්මුකුලානි කල්පයන්
ජනස්‍ය හස්තාරුණ පඞ්කජානි.

---

48 නරෙන්ද්‍ර රථ්‍යොභයභාග චාරිත ප්‍රසාරි කාලාගරුධූප වාසිතාම්—නරෙන්ද්‍ර රථ්‍යා, රාජවීථියෙහි; උභයභාග, දෙපාර්ශවයෙහි; චාරිත, හසුරුවනලද්දාවූ; ප්‍රසාරි, පැතිරෙණ සුලුවූ; කාලාගරුධූප, කලුවැල් දුමින්; වාසිතාම්, සුවඳකරණලද්දාවූ; උපරත්නතොරණම්, රුවන් තොරණ සමීපයෙහි; අනෙකෛඃ, පමණ නැත්තාවූ; සපඞ්කජාෂ්ටාපද කුම්භ මණ්ඩලෛඃ—සපඞ්කජ, පියුම් සහිතාවූ; අෂ්ටාපද කුම්භ මණ්ඩලෛඃ, සුවර්ණ ඝට සමූහයෙන්; තතාම්, පතුරුවන ලද්දාවූ.

49 පරිස්ඛලත්කාඤ්චන කිඞ්කිණී ගුණෛඃ—පරිස්ඛලත්, හඬන්නාවූ; කාඤ්චන කිඞ්කිණී ගුණෛඃ, රන්රසුවල් ඇත්තාවූ; සුගන්ධිනා, සුවඳවූ; ගන්ධවහෙන, පවනින්; තාඩිතෛඃ, පහරණලද්දාවූ; භ්‍රමත්පතාකානිකරෛඃ—භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; * පතාකානිකරෛඃ, පතාකා සමූහයෙන්; උදර්චිෂඃ, උද්ගතවූ ශොභා ඇති; උෂ්ණඝෘණෙඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; කරච්ඡිදම්, රශ්මි විනාශය; විතන්වතීම්, පතුරුවන්නාවූ.

50 මධුව්‍රතව්‍රාතවිරාව කිඞ්කිණී රුතෙන—මධුව්‍රතව්‍රාත, භෘඞ්ග සමූහයාගේ; විරාව, නාදනැමැති; කිඞ්කිණීරුතෙන, කිඞ්කිණීධ්වනියෙන්; රම්‍යම්, මනොඥවූ; පතාකානුකෘතානි, පතාකානුකාරයන්; බිභ්‍රතඃ, උසුලන්නාවූ; අනිලස්‍ය, වාතයාගේ; රංහසා, වෙගයෙන්; ධූතම්, කම්පාකරණලද්දාවූ; මණිතොරණස්‍රජාම්, මිණිතොරණෙහි මල්දම් සම්බන්ධවූ; චයම්, † සමූහය; දධානාම්, උසුලන්නාවූ.

51 සඃ නරෙන්ද්‍රසූනුඃ, ඒ රාජපුත්‍රතෙම; මුඛෙන්දුඃ උදයෙන, මුඛෙ

---

* බබලන්නාවූ—සන්න. † රයම්—සන්න.

52 ගුරූනපෘෂ්ටෛව`කුමාර මීක්ෂිතුං
ජවෙන වාතායන මීයුරඞ්ගනාඃ
නතා නසන්ත්‍යා නවමුඛ වෘත්තය-
ස්තථාහි වංශස්‍ය රඝොර්විනීතතා.

53 රරාජ වාතායන සන්තතිර්වෘතා
විලොල නෙත්‍රෛර්වනිතා මුඛාම්බුජෛඃ
තතාවිනීලොත්පල පත්‍ර සම්පදා
සරොජිනී තිර්‍ය්‍යගිවව්‍යවස්ථිතා.

54 දදෞ ද්‍යුතිං ජාලගවාක්ෂ සඞ්ගිනී
නිතම්බිනීනාං චලදෘෂ්ටි සන්තතිඃ
තතෙව පඞ්කෙරුහ නාලජාලකෙ
පරිස්ඵුරන්තී ශඵරී පරම්පරා.

නුහුගේ උදයෙන්; සවිතුඃ, හාත්පසින්; අඤ්ජලිබන්ධ සම්පදා, අඤ්ජලිබන්ධ සම්පත්තියෙන්; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; හස්තාරුණ පඞ්කජානි—හස්ත, හස්තනැමැති; අරුණ පඞ්කජානි—අරුණ, රත්වූ; පඞ්කජානි, පද්මයන්; මුකුලානි, මුකුලවූවවුන්; කල්පයන්, කරන්නේ; මුහුඃ, එකෙණෙහි; තාම්පුරීම්, ඒ පුරියට; විවෙශ, වන්.

52 අඞ්ගනාඃ, අඞ්ගනාවෝ; ගුරූන් අපෘෂ්ටෛව, වැඩිමහල්ලන් නොවිචාරම; කුමාරම්, කුමාරයා; ඊක්ෂිතුම්, බලනපිණිස; ජවෙන, වෙගයෙන්; වාතායනම්, කවුළුවට; ඊයුඃ, පැමිණියෝ; (ගියෝ;) තාඃ, ඔහු; නසන්ත්‍යාන, නොසත්හු නොවෙති; (පතිව්‍රතා නොවන්නාහු නොවෙති;) නවමුඛ වෘත්තයඃ, මුඛ වෘත්ති ඇත්තාහුදු නොවෙත්; රඝෝර්වංශස්‍ය, රඝුවංශයාගේ; විනීතතා, විනීතබව; තථාහි, එසේමැයි.

53 විලොලනෙත්‍රෛඃ—විලොල, චපලවූ; නෙත්‍රෛඃ, නෙත්‍ර ඇත්තාවූ; වනිතාමුඛාම්බුජෛඃ—වනිතා, අඞ්ගනාවන්ගේ; මුඛාම්බුජෛඃ, මුඛ පද්මයෙන්; වෘතා, පිරිවරණලද්දාවූ; වාතායන සන්තතිඃ, කවාට සන්තතිතොම; රරාජ, හෙබ්බූ; (කුමක්මෙන්?) විනීලොත්පල පත්‍ර සම්පදා—විනීල, නිල්වූ; උත්පලපත්‍ර සම්පදා, උත්පලපත්‍ර සම්පත්තියෙන්; තතා, පතළාවූ; තිර්‍ය්‍යක්, සරස; ව්‍යවස්ථිතා, සිටියාවූ; සරොජිනීව, පද්මිනියමෙන්.

54 ජාලගවාක්ෂ සඞ්ගිනී—ජාලගවාක්ෂ, දැල්කවුළුයෙහි; සඞ්ගිනී, සක්තවූ; නිතම්බිනීනාම්, නිතම්බිනීන්ගේ; චලදෘෂ්ටි සන්තතිඃ—චල, චපලවූ; දෘෂ්ටි සන්තතිඃ, නෙත්‍ර පඞ්ක්තිතොමෝ; ද්‍යුතිම්, ශොභාව; දදෞ, ඉසිලූ; (කුමක්මෙන්?) පඞ්කෙරුහනාලජාලකෙ, පද්මනාල සමූහයෙක්හි; (පියුම්නල සමූහයෙක්හි;) තතා, පතළාවූ; පරිස්ඵුරන්තී, සැලෙන්නාවූ; ශඵරීපරම්පරෙව, ශඵරී පරම්පරාවක්මෙන්; (පෙතිපන්තියක්මෙන්.)

55 පදං පුරන්ධ්‍ර්‍යමවිශුෂ්ක යාවකං
සමර්පයන්ත්‍යා මවිලම්බි වික්‍රමම්
බභූව සොපාන විමර්ද්ද සම්භවඃ
ස්වරාග එවාඞ්ඝ්‍රිතලස්‍ය යාවකඃ.

56 කයාචිදාලොක පථං මුඛාකුලං
සමෙත්‍ය ඝර්මස්‍රුත පත්‍ර ලෙඛයා
සඛී කපොලාහිත ගණ්ඩ භාගයා
කෘතස්තදීයෙ'පි මුඛෙ විශෙෂකඃ.

57 ප්‍රසාධනව්‍යාපෘතයා'පි රමයා
ප්‍රදෙශිනී පර්ව විකෘෂ්ට කණ්ඨිකයා
උපායයෙ වාම කරස්ථ පත්‍රයා
රයෙණ වාතායනජාල මන්‍යයා.

58 ද්‍රුතප්‍රයාණ ශ්ලථකෙශ බන්ධනා
සඝර්ම වාරිස්‍රුති බිභ්‍රතී මුඛම්
ශ්‍රමාතුරොරුද්වය මන්ථරා'පරා
යයෞ සපත්න්‍යා පරිශඞ්කනීයතාම්.

---

55 පුරන්ධ්‍රීම්, කුටුම්බිනිය; (ගෙමඹුව;) අවිශුෂ්කයාවකම්—අවි ශුෂ්ක, නොවියලියාවූ; යාවකම්, ලතුඇති; පදම්, පදය; අවිලම්බි වික්‍රමම්—අවිලම්බි, ශීඝ්‍රවූ; වික්‍රමම්, පදන්‍යාස ඇතිව; සමර්ප්පය න්ත්‍යාම් (සත්‍යාම්,) තබන කල්හි; සොපාන විමර්ද්ද සම්භවඃ—සොපා න විමර්ද්ද, හිණිපෙති මැඩමෙන්; සම්භවඃ, උපන්නාවූ; ස්වරාගඑව, ස්වකීයවූ රාගයම; අඞ්ඝ්‍රිතලස්‍ය, පාදතලයට; යාවකො බභූව, ලතුවී.

56 මුඛාකුලම්, මුඛයෙන් ආකුලවූ; ආලොකපථම්, කවුළුවට; සමෙ ත්‍ය, පැමිණ; ඝර්මස්‍රුත පත්‍රලෙඛයා—ඝර්ම, (සෙවද) ජලයෙන්; ස්‍රු ත, වැහුණාවූ; පත්‍රලෙඛයා, පත්‍රලෙඛා ඇත්තාවූ; සඛී කපොලාහිත ගණ්ඩභාගයා—සඛී, යෙහෙළියන්ගේ; කපොල, කොපුල්හි; ආහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; ගණ්ඩභාගයා, කපොලභාග ඇත්තාවූ; කයාචිත්, එකකවිසින්; තදීයෙ, ඈ පිළිබඳවූ; මුඛෙපි, මුඛයෙහිදු; විශෙෂකඃ, පත්‍රලෙඛයතෙම; කෘතඃ, කරණලදී.

57 ප්‍රසාධනව්‍යාපෘතයාපි—ප්‍රසාධන, මණ්ඩනයෙහි; ව්‍යාපෘතයාපි, යොමුදුවූ; ප්‍රදෙශිනී පර්ව විකෘෂ්ට කණ්ඨිකයා—ප්‍රදෙශිනී පර්ව, තර්ජ න්‍යඞ්ගුලි පර්වයෙන්; විකෘෂ්ට, අදනාලද; කණ්ඨිකයා, කණ්ඨී ඇත්තා වූ; වාමකරස්ථ පත්‍රයා—වාමකරස්ථ, වාම හස්තයෙහි පිහිටියාවූ; ප ත්‍රයා, පත්ඇති; අන්‍යයා රාමයා, අනික් අඞ්ගනාවක විසින්; රයෙණ, වෙගයෙන්; වාතායනජාලම්, ජාල කවුළුතෙම; උපායයෙ, පැමිණෙ නලදී.

58 ද්‍රුතප්‍රයාණශ්ලථ කෙශබන්ධනා—ද්‍රුත, යුහුවූ; ප්‍රයාණ, ගම

59 නිතාන්තමෙකීකෘත ගණ්ඩ භාගයෝ-
ර්භෘශාල්පවාතායන යාතමන්‍යයෝඃ
මුඛද්වයං කුණ්ඩලමෙක මෙවතත්
(ප්‍ර)භාසුරං මණ්ඩයතිස්ම රාමයෝඃ.

60 විධායකාචිත්ප්‍රථමන්තු ලජ්ජයා
ප්‍රියොපභුක්තාධර මබ්ධි ලක්ෂිතම්
ප්‍රයාති (දූරං) නෘපතෞ දිදෘක්ෂයා
චකාරවාතායන වාහ්‍යමානනම්.

61 අතිශ්‍රීදෙකා කුචයුග්ම සම්පදා
නිරුද්ධවාතායන මුන්නතස්තනී
සබීජනොයත්කෘශ මධ්‍ය භාගතඃ
පතාකිනී මන්තරමාප වීක්ෂිතුම්.

නින්; ශ්ලථ, ශිථිලවූ; කෙශබන්ධනා, කෙශ බන්ධන ඇත්තාවූ; සඝර්මවාරිස්‍රුති, ඝර්මජල වැගිර්ම සහිතවූ; මුඛම්, මුඛය; බිභ්‍රතීම්, උසුලන්නාවූ; ශ්‍රමාතුරොරුමය මත්සරා—ශ්‍රම, ශ්‍රමයෙන්; ආතුර, ආතුරවූ; ඌරුමය, ඌරුමයෙන්; මත්සරා, ලැසිගත්තාවූ; අපරා, එකක්තොමෝ; සපත්න්‍යා, ප්‍රතිපක්ෂ ස්ත්‍රිය විසින්; (එක සැමියා අඹුව විසින්;) පරිශඞ්කනීයතාම්, සැක කටයුතු බවට; යයෞ, ගියා; (පැමිණියා.)

59 නිතාන්තම්, අත්‍යර්ථයෙන්; එකීකෘතගණ්ඩ භාගයෝඃ—එකීකෘත, එකක් කරණලද්දාවූ; ගණ්ඩභාගයෝඃ, කපොලභාග ඇති; අන්‍යයෝඃ රාමයෝඃ, අනික් අගනන් දෙන්නකුගේ; භෘශාල්පවාතායන යාතම්—භෘශ, අත්‍යර්ථයෙන්; අල්ප, අල්පවූ; (ඉතා කුඩාවූ;) වාතායනා, ආලොකපථයට; යාතම්, ගියාවූ; තන්මුඛද්වයම්, ඒ මුඛද්වය; (ඒ මූණුදෙක;) (ප්‍ර) භාසුරම්, බබලන්නාවූ; එකමෙව කුණ්ඩලම්, එකම කුණ්ඩලයතෙම; (තෝඩුව;) මණ්ඩයතිස්ම, හෙබවී.

60 කාචිත්, එකක්තොමෝ; ප්‍රථමන්තු, පළමුකොට වනාහි; ලජ්ජයා, ලජ්ජායෙන්; ප්‍රියොපභුක්තාධරම්—ප්‍රිය, වල්ලභයා විසින්; උපභුක්ත, අනුභවකරණලද්දාවූ; අධරම්, අධර ඇති; ආනනම්, මූහුණ; අබ්ධිලක්ෂිතම්, අබ්ධියක් පෙණෙන්නා; විධාය, කොට; නෘපතෞ, රජහු; (දූරම්,) දුරට; ප්‍රයාති(සති,) යන කල්හි; දිදෘක්ෂයා, දක්නැව්රිස්සෙන්; වාතායන වාහ්‍යම්, වාතායනයෙන් වාහ්‍යවූවා; චකාර, කළා.

61 උන්නතස්තනී, උන්නතවූ ස්තන ඇති; එකා, එකක්තොමෝ; කුචයුග්ම සම්පදා, ස්තනයුග්ම සම්පත්තියෙන්; වාතායනම්, කවුළුව; නිරුද්ධ්‍ය, වලකා; අතිශ්‍රීත්, සිටියා; සබීජනඃ, සබීජනතෙම; යත් කෘශ මධ්‍යභාගතඃ—යත්, යමක්හුගේ; කෘශ, කෘශවූ; මධ්‍යභාගතඃ, මධ්‍යභාගයෙන්; පතාකිනීම්, සෙනාව; වීක්ෂිතුම්, බලනපිණිස; අන්තරම්, අතුරට; ප්‍රාප, පැමිණියේ.

62 නිධාය කාචිත්තනයං තනූදරී
ප්‍රසභ්‍ය වාතායන දෙහිනීතලෙ
අකාරයත්පඞ්කජකොශ කොමලං
මහීභුජෙ බාලක මඤ්ජලිං බලාත්.

63 නෘපඃ සුමිත්‍රාතනයො වධූරිති
ප්‍රියාජනෙ නිර්දිශති ස්වයං කරෙඃ
තලප්‍රභා පාටල භාග භාගිනො
නඛාංශුජාලා අපිචෙරු රම්බරෙ.

64 අශක්නුවන් වඤ්චයිතුං නෘපාත්මජං
වධූජනො 'ධෘෂ්ටතයා ජයෙන (තම්)
පදංවිධත්ස්වා විධවා ජනොචිතෙ
පථිති පත්න්‍යෙ ගිරමාශිෂං ජගෞ.

---

62 තනූදරී, කෘශවූ උදරඇති; කාචිත්, එකක්තොමෝ; බාලකම්, බාලවූ; තනයම්, පුත්‍රයා; ප්‍රසභ්‍ය, ලාහෙලා; වාතායන දෙහිනීතලෙ—වාතායන, කවුළුවෙහි; දෙහිනීතලෙ, එළිපත මත්තෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; (හිඳුවා;) පඞ්කජකොශ කොමලම්—පඞ්කජකොශ, පද්ම ගර්භයක්සේ; කොමලම්, කොමලවූ; අඤ්ජලිම්, අඤ්ජලිය; මහීභුජෙ, රජහට; බලාත්, බලයෙන්; අකාරයත්, කැරවී.

63 නෘපඃ, රාමය; සුමිත්‍රාතනයඃ, ලක්ෂ්මණය; වධූරිති, සීතායයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රියාජනෙ, අඞ්ගනා ජනයා; ස්වයම්, තමාවිසින්; කරෙඃ, හස්තයෙන්; නිර්දිශති(සති), දක්වන කල්හි; තලප්‍රභාපාටල භාගභාගිනඃ—තලප්‍රභා, අත්ලෙහි ප්‍රභායෙන්; පාටල, පලොල්වන් වූ; භාගභාගිනඃ, භාගසෙවුනාවූ; නඛාංශුජාලා අපි, නඛරශ්මි තැමැති ජාලයෝද; අම්බරෙ, ආකාශයෙහි; චෙරුඃ, හැසිරුණුහු; (ගියෝ.)

64 වධූජනඃ, අඞ්ගනා ජනතෙම; (අධෘෂ්ට)තයා, අධෘෂ්ටබැවින්; (නුබුහුපිබැවින්;) (තං) නෘපාත්මජම්, (ඒ) රාජපුත්‍රයා; ජයෙන, ජයෙන්; වඤ්චයිතුම්, වඩන්නට; අශක්නුවන්, නොපොහොසත්වූයේ; අවිධවාජනොචිතෙ—අවිධවාජන, සහසැමි අඹුජනයා විසින්; උචිතෙ, අභ්‍යස්තවූ; පථි, මාර්ගයෙහි; පදම්, පදය; විධත්ස්වෙති, කරයි; පත්න්‍යෙ, පත්නියට; ආශිෂංගිරම්, ආශිර්වචනය; ජගෞ, කී.

65 නරෙන්‍ද්‍රසෙනා විවිශුඃ සමුද්‍රගා
විවෘද්ධතොයා ඉව යත් සමන්තතඃ
මහාර්ණවස්‍යෙව නතස්‍ය තත්කෘතො
බහුත්වපූරශ්ච නවාතිරික්තතා.

66 විධාගතං චාර මුපෙත්‍ය තද්බලං
නෘපාඞ්ගණස්‍යො භයභාගසංශ්‍රිතම්
නිබධ්‍යමානාඤ්ජලි ශාසිතාභුවො
දෘශා'නුගෘහ්ණන් සවිවෙශ මන්දිරම්.

67 වින්‍යස්‍යකෙකයපතිස්තනූජෙ තපො'ර්ථී
දෙශං සුධාජිත්ජිතං විපිනං විවික්ෂුඃ
දූනෙනතෙන තනයං දුහිතුර් දිදෘක්ෂුඃ
කාලස්‍යකස්‍යචි දෛන්ද්‍ර සභං යයාචෙ.

---

65 නරෙන්ද්‍රසෙනාඃ, රාජසෙනාවෝ, විවෘද්ධතොයාඃ—විවෘද්ධ, වැඩි යාවූ; තොයාඃ, ජලඇත්තාවූ; සමුද්‍රගාඉව, නදීන්මෙන්; යත්, යම්පු රයකට; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; විවිශුඃ, වන්හුද; මහාර්ණවස්‍යෙව, ම හාසාගරයවැනිවූ; තස්‍ය (පුරස්‍ය), ඒපුරයාගේ; තත්කෘතඃ, ඒ නදීන් විසින් කරණලද්දාවූ; පූරශ්ච, පූරයද; නබහුව, නොවිය; අතිරික්ත තාච, ඉතිරිබවද; (නබභූව, නොවී.)

66 සඃ භුවශ්ශාසිතා, ඒ භුවශ්ශාසිතෘතෙම; (රාමතෙම;) චාරම්, ඤූරට; උපෙත්‍ය, පැමිණ; විධාගතාම්, දෙකක්ව ගියාවූ; නෘපාඞ්ග ණස්‍ය, රාජාඞ්ගණයාගේ; උභයභාග සංශ්‍රිතාම්, දෙපාර්ශ්වය ඇසිරු කළාවූ; නිබධ්‍යමානාඤ්ජලි—නිබධ්‍යමාන, බඳනාලබන්නාවූ; අඤ්ජලි, අ ඤ්ජලිඇති; තත්බලම්, ඒසෙනඟට; දෘශා, නෙත්‍රයෙන්; අනුගෘහ්ණන්, අනුග්‍රහකරන්නේ; මන්දිරම්, වෙශ්මයට; විවෙශ, වනී.

67 අථ, අනන්තරයෙන්; තපොර්ථී, තපස්කැමැත්තාවූ; කෙකය පතිඃ, කෙකයපතිතෙම; ජිතම්, දිනනලද්දාවූ; දෙශම්, දෙශය; සුධා ජිත්, සුධාජිත්නම්වූ; තනූජෙ, පුත්‍රයාකෙරෙහි; වින්‍යස්‍ය, පිහිටුවා; විපිනම්, වලට; විවික්ෂුඃ, වැද්දූවිවූයේ; දුහිතුඃ, පුත්‍රියගේ; තනයම්, පුත්‍රයා; දිදෘක්ෂුඃ, දක්නැවිවූයේ; දූනෙන, දූනාදි; තෙන, ඔහුදුවා; (ඔ හු කරණකොටගෙන;) කස්‍යචිත් කාලස්‍ය, කිසිකාලයක් සම්බන්ධව; ඉන්ද්‍රසභම්, දශරථයහට; යයාචෙ, ආරාධනාකෙළේ.

68 අථ ස සුධාජ්නිස්ව විෂයං සති නීතවති
ප්‍රථිතගුණෝ ගුණ ප්‍රචයලාභරතං (භරතම්)
ඉතරසුතාහිත ප්‍රියශතාහත තච්විරහ
ප්‍රභව ශුචෝ'නයනනය ශුචිර්දිවසාන් (නෘපතිඃ.)

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණේ මහාකාව්‍යෙ
ප්‍රස්ථාන වර්ණනො නාම.)

නවමස්සර්ගඃ.

---

68 අථ, අනන්තරයෙන්; ප්‍රථිතගුණෝ, ප්‍රසිද්ධවූ ගුණඇති; සුධාජිත්, සුධාජිත්නු; ගුණප්‍රචයලාභරතම්, ගුණප්‍රචයලාභයෙහි රතවූ; (ගුණ ප්‍රචයමැයි ලාභනම්.) (භරතම්) භරතයා; ස්වවිෂයම්, ස්වකීය විෂයට; නීතවතිසති, පැමිණවූ කල්හි; නයශුචිඃ, නීතියෙන් ශුචිවූ; සඃ (නෘප තිඃ), ඒ දශරථ(රජ)තෙමේ; ඉතරසුතාහිතප්‍රිය ශතාහත තච්විරහප්‍රභ වශුචඃ—ඉතරසුත, සෙසුපුත්‍රයන්විසින්; ආහිත, කරණලද්දාවූ; (ප්‍රියශ තාහත, ප්‍රියශතයෙන් පහරණලද්දාවූ;) තත්, ඔහුගේ; විරහප්‍රභව, විරහයෙන් උපන්නාවූ; ශුචඃ, ශොකඇති; දිවසාන්, දිවසයන්; අන යත්, යැවී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණේ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; ප්‍රස්ථාන වර්ණනොනාම, ප්‍රස්ථාන වර්ණන නම්වූ;)

නවමස්සර්ගඃ, (නවවන සගයි.)

ද ශ මඃ ස ර්ගඃ.

---

1 තතො නයෙන නයතො රාජ්‍යං රාජීව චක්‍ෂුෂඃ
තස්‍ය ශක්‍ර සමානස්‍ය සමානා මයුතං යයෞ.

2 අථා ලක්‍ෂ්‍යත තද්දෙහෙ කාඨින්‍ය රහිතත්වචි
පලිතං විස්‍රසා වල්ලී පුෂ්පහාස ඉවක්වචිත්.

3 පලිතච්ඡද්මනා දෝෂ්ණා සර්ව්වකාල සමුන්නතෙ
ජරසාශිරසිස්පෘෂ්ටො (න)විසෙහෙ මහා රථඃ.

4 ආරොප්‍යාන්‍යතරෙද්‍යුඃස්ව මඞ්කංනාථොභුවො බලී
(සමාසීනඃ) සමජ්‍යායාං (ජ්‍යා)යාංසංසුත මබ්‍රවීත්.

5 මාමියංප්‍රාණ නිර්‍යාණ වෛජයන්තී පුරස්සරී
රක්තාක්‍ෂවාහනාදෙශ දූතීසංසෙවතෙ ජරා.

---

1 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; නයෙන, නීතියෙන්; රාජ්‍යම්, රාජ්‍යය; නයතඃ, කරන්නාවූ; රාජීව චක්‍ෂුෂඃ—රාජීව, පද්මවැනිවූ; චක්‍ෂුෂඃ, ඇස් ඇත්තාවූ; ශක්‍ර සමානස්‍ය, ශක්‍ර සමානවූ; තස්‍ය, ඒ දශරථයහට; සමාඃ නාම්, වර්‍ෂයන් සම්බන්ධිවූ; අයුතම්, දසදහසෙක්තෙම; යයෞ, ගියේ.

2 අථ, අනන්තරයෙන්; කාඨින්‍ය රහිතත්වචි—කාඨින්‍ය, කඨිනත්වයෙන්; රහිත, රහිතවූ; ත්වචි, ත්වක් (සම්)ඇත්තාවූ; තද්දෙහෙ, ඔහුගේ ශරීරයෙහි; පලිතම්, පලිතය; විස්‍රසාවල්ලී පුෂ්පහාස ඉව—විස්‍රසා, ජරානැමැති; වල්ලී, ලතාවගේ; පුෂ්පහාස ඉව, පුෂ්පහාසයක් මෙන්; (මල්පිපියාක්මෙන්;) ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; අලක්‍ෂ්‍යත, දක්නාලදී.

3 මහාරථඃ, මහාරථතෙම; (උත්තමතෙම;) ජරසා, ජරාව විසින්; පලිතච්ඡද්මනා, පලිතව්‍යාජවූ; දෝෂ්ණා, හස්තයෙන්; සර්ව්වකාලසමුන්නතෙ—සර්ව්වකාල, හැමකල්හි; සමුන්නතෙ, උඩහුවූ; ශිරසි, හිස්හි; ස්පෘෂ්ටඃ, ස්පර්ශකරණලද්දේ; (න)විසෙහෙ, ක්‍ෂමානොකෙළේ.

4 බලී, බලවත්වූ; භුවොනාථඃ, පෘථිවීශ්වරතෙම; අන්‍යතරෙද්‍යුඃ, එක්තරා දවසක්; සමජ්‍යායාම්, සභායෙහිලා; (සමාසීනඃ, හුන්නේ;) ජ්‍යායාංසම්, අත්‍යර්ථයෙන්ජ්‍යෙෂ්ඨවූ; සුතම්, පුත්‍රයා; ස්වම් අඞ්කම්, ස්වකීයවූ ඇකයට; ආරොප්‍ය, නගා; අබ්‍රවීත්, කී.

5 පුරස්සරී, අභිමුඛයෙහි හැසිරෙන්නාවූ; ප්‍රාණනිර්‍යාණවෛජයන්තී—ප්‍රාණ, ප්‍රාණයන්ගේ; නිර්‍යාණ, යාමට; වෛජයන්තී, ධ්වජයක්වූ; රක්තාක්‍ෂවාහනාදෙශදූතී—රක්තාක්‍ෂවාහන, මහිෂ වාහනයාගේ; ආදෙශදූතී, ආඥාදූතීවූ; ඉයංජරා, මේ ජරාතොමෝ; මාම්, මා; සංසෙවතෙ, සෙවුනී.

6 ජරසාතාත ! නො'ඞ්ගානි ස්පෘහා කාමෙෂු නිර්විදා
ශෛථිල්‍ය මුපනීතානි තුල්‍යමෙව ශනෛඃ ශනෛඃ.

7 කාලෙන ශිරසින්‍යස්තෛඃ ශ්වෙතකෙශ ශිතාඞ්කුශෛඃ
නිවර්ත්‍යන්තෙහි කාමෙභ්‍යො භද්‍රාඉව දන්තිනඃ.

8 උභෙවක්ෂසි වංශ්‍යනාං තිෂ්ඨතො රක්ත කාඞ්ක්ෂෙ
යෞවනෙ වනිතා වල්ක සන්තතිර්වාර්ධකෙචනඃ.

9 නජීර්ණඃකෘත ශස්ත්‍රායො යශ්චාඪ්‍යො යඥ නිස්පෘහඃ
කාමී යශ්ච ජරන්නෙතෙ ක්ෂත්‍රවංශෙෂු කත්ත්‍රයඃ.

10 පාදශෙෂෙ'පිවෛරාග්‍යං පූරුෂායුෂි යස්‍යන
කීදෘශී ලක්ෂ්‍යතෙ තස්‍ය ජනස්‍ය හෘදයාලුතා.

---

6 තාත, තාතය; (පුත;) නඃ, අපගේ; අඞ්ගානි, ශරීරයෝ; ජරසා, ජරාව විසින්; ස්පෘහා, ස්පෘහායෙන්ද; කාමෙෂු, පඤ්චකාමයෙහි; නිර්විදා, නිර්වේදයෙන්ද; තුල්‍යමෙව, සමවම; ශනෛඃ ශනෛඃ, සෙමෙන් සෙමෙන්; ශෛථිල්‍යම්, ශිථිලබවට; උපනීතානි, පමුණුවනලද්දාහු.

7 භද්‍රාඃ, භද්‍රවූ; (ශික්ෂිතවූ;) ඉව දන්තිනඃ, ඉව නැමැති හස්තීහු; කාලෙන, කල්හු විසින්; ශිරසි, හිස්හි; න්‍යස්තෛඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; ශ්වෙතකෙශ ශිතාඞ්කුශෛඃ—ශ්වෙතකෙශ, පලිතයෙන්; ශිත, තීක්ෂ්ණවූ; අඞ්කුශෛඃ, අඞ්කුශ කරණකොටගෙන; කාමෙභ්‍යඃ, කාමයෙන්; නිවර්ත්‍යන්තෙහි, වලකිත්මැයි.

8 නඃ, අපගේ; වංශ්‍යනාම්, වංශයෙහිවූවන්ගේ; වක්ෂසි, වක්ෂස්හි; රක්තකාඞ්ක්ෂෙ උභෙ, රක්ත කාඞ්ක්ෂ දෙදෙන; (අනුරාග විරාගදෙදෙන;) තිෂ්ඨතඃ, සිටිත්; යෞවනෙ, යෞවනයෙහි; වනිතා, අඞ්ගනාවද; වාර්ධකෙ, වැඩිමහලුබැව්හි; වල්ක සන්තතිශ්ච, රිටිසුඹුලු සමූහයද යනු; (උභෙ නඃ වංශ්‍යනාම් වක්ෂසි තිෂ්ඨතඃ.)

9 යඃ, යමෙක්තෙම; කෘතශස්ත්‍රඃ, කෘතශස්ත්‍රවූයේ; (කරණලද ශස්ත්‍රඇත්තේ;) නජීර්ණඃ, දිරන සුලුනොවූයේද; යශ්ච, යමෙකුදු; ආඪ්‍යඃ, ආඪ්‍යවූයේ; (නායකවූයේ;) යඥනිස්පෘහඃ, යාගයෙහි අභිලාෂ නැත්තේද; යශ්ච, යමෙකුදු; ජරන්, මහලුවූයේ; කාමී, කාමීද; එතෙ, මොහු; ක්ෂත්‍රවංශෙෂු, රාජවංශයෙහිලා; කත්ත්‍රයඃ, කුත්සිතවූ තුන්දෙනයි.

10 යස්‍ය, යමක්හට; පුරුෂායුෂි, පුරුෂායුෂය; (පරමායුෂ;) පාදශෙෂෙ (සත්‍ය)පි, පාදශෙෂයක් ඇති කල්හිද; වෛරාග්‍යංන, වෛරාග්‍යයෙක් නැද්ද; හෙවත් රාගීද; තස්‍ය ජනස්‍ය, ඒ ජනයාගේ; හෘදයාලුතා, හෘදයාලුතාතොමෝ; කීදෘශී, කෙබඳුවී; ලක්ෂ්‍යතෙ, දක්නා ලැබේද.

11 නාතිවිස්‍රසයා දෙහෙභින්නෙන නාතප්‍යතෙ තපඃ
ඉතරත්‍ර චිරඤ්ජීර්ණෙ තපස්‍ය(යා)ං ගතාගතිඃ.

12 මන්දශක්තීන්ද්‍රියඃ ශ්චොතත් ලාලාවිච්ඡුරිතාධරඃ
අස්ඵුටස්මෘති චෙෂ්ටාභිර්බාලවෘත්ත මිවාචරන්.

13 මෘණාලවලයච්ඡෙද තන්තුජාල සමත්විෂඃ
යෞවනොද්දෘහ හසෙමව දධානඃ පලිතච්ඡටාඃ.

14 ජීවිතෙජීර්ණවයසඃ ප්‍රත්‍යාශාමෙ මුමූර්ෂතඃ
තිර්‍ය්‍යක්ශීර්ෂවිකම්පිතෛර් මූර්ධ්නා නාස්තීති ප්‍රථයන්නිව.

15 දන්තකුන්ත ශතෛරුග්‍රෛර්මෘත්‍යොඃ සඞ්කට මානනම්
ප්‍රවෙෂ්ටුමිව බිභ්‍රාණඃ කායසඞ්කොච බද්ධතාම්.

---

11 නා, පුරුෂතෙම; අතිවිස්‍රසයා, අධිකවූ ජරායෙන්; දෙහෙ, දෙහය; නභින්නෙ(සති,) නොබිඳිනාලද කල්හි; තපඃ, තපස; තප්‍යතෙ, කරන්නේය; ඉතරත්‍ර, අන්‍යදෙහය; චිරඤ්ජීර්ණෙ(සති), බොහෝ කලක් ජීර්ණවූ කල්හි; (අත්‍යර්ථයෙන් ජීර්ණ කල්හි;) තපස්‍යායාම්, තපස්කිරිමෙහි; ගතිඃ, ප්‍රවෘත්තිතොමෝ; හතා, නෂ්ටයි.

12 මන්දශක්තීන්ද්‍රියඃ—මන්දශක්ති, මඳවූ ශක්ති ඇති; ඉන්ද්‍රියඃ, ඉන්ද්‍රියයන්ඇත්තාවූ; ශ්චොතල්ලාලාවිච්ඡුරිතාධරඃ—ශ්චොතත, වැහෙන්නාවූ; ලාලා, ලාලායෙන්; විච්ඡුරිත, ඔවිදුනාලද්දාවූ; අධරඃ, අධරය ඇත්තාවූ; අස්ඵුටස්මෘතිචෙෂ්ටාභිඃ—අස්ඵුට, අව්‍යක්තවූ; ස්මෘති, ස්මෘති හා; චෙෂ්ටාභිඃ, ක්‍රියායෙන්; බාලවෘත්තම්, බාලවෘත්තය; ආචරන්නිව, කරන්නක්හුවැන්වූයේ.

13 මෘණාලවලයච්ඡෙද තන්තුජාල සමත්විෂඃ—මෘණාලවලයච්ඡෙද, නෙලුම්දූලිවලයච්ඡෙදයෙහි; තන්තුජාල, හූ සමූහයහා; සමත්විෂඃ, සම්වූ ශොභාඇත්තාවූ; යෞවනොද්දෘහහසෙමව—යෞවන, යෞවනයාගේ; උද්දෘහ, උද්දෘහයෙහි; හසෙමව, හසමවැනිවූ; පලිතච්ඡටාඃ, පලිත සමූහයන්; දධානඃ, උසුලන්නේ.

14 ජීර්ණවයසඃ, ජීර්ණවූ වයස්ඇති; මුමූර්ෂතඃ, මීයනුකැමතිවූ; මෙ, මාගේ; ජීවිතෙ, ජීවිතයෙහි; ප්‍රත්‍යාශා, නැවත ආශාතොමෝ; නාස්තීති, (නැතැයි;) මූර්ධ්නඃ, මුදුන්හුගේ; තිර්‍ය්‍යක්, සරස; විකම්පිතෛඃ, කම්පාකිරීමෙන්; ප්‍රථයන්නිව, හඟවන්නක්හුවැනිවූයේ.

15 උග්‍රෛඃ, දරුණුවූ; දන්තකුන්ත ශතෛඃ, දත්නැමැති කුන්ත ශතයෙන්; සඞ්කටම්, සම්බාධවූ; මෘත්‍යොඃ, මරහුගේ; ආනනම්, මුඛයට; ප්‍රවෙෂ්ටුම්ව, වදනටමෙන්; කායසඞ්කොචබද්ධතාම්—කාය, කායයාගේ; සඞ්කොච, හැකිලීමෙන්; බද්ධතාම්, මිටිබව; බිභ්‍රාණඃ, උසුලන්නේයි.

16 බිභ්‍රදාතඞ්ක නිර්මාංස ව්‍යක්ත ලක්ෂ්‍ය සමුද්ගමාඃ
වීචීරිව ජරානද්‍යාඃ පර්ශුකාස්ථි පරම්පරාඃ.

17 නිර්දන්තත(ත්වා)ද සංස්කාරං මොහාන්මුණ්ඩිම්බයො (යථා)
මිථො'සංසිත මස්පෂ්ටං වදනනම්බූකෘතං වචඃ.

18 භින්නභ්‍රූව මුදස්තාශ්‍රාං කිඤ්චිත්කම්පිත මස්තකාම්.
නම්‍රොගද්ගදිතාලාපා මනුනෙතුං ජරාමිව.

19 වාර්ධක්‍ය ධර්මතොමූඪඃ ස්වදෙහ වහනෙ'පිසඃ
විචිකිත්සනනපස්‍ය ශක්තිෂ්ඨස්තපඃ කීදෘග්විධාස්‍යති.

20 අරණ්‍යවසතිංයාතුස්තපස්‍යයාං යතස්ත්වයා
මාජන්‍යනුප්‍රවශ්ෂේණ ප්‍රත්‍යූහොමෙවිරාගිණඃ.

---

16 ආතඞ්ක නිර්මාංස ව්‍යක්තලක්ෂ්‍ය සමුද්ගමාඃ—ආතඞ්ක, රොග යෙන්; නිර්මාංස, මාංස රහිතවූ; ව්‍යක්ත ලක්ෂ්‍ය, ව්‍යක්තව පෙනෙන්නාවූ; සමුද්ගමාඃ, සමුද්ගමඇති; ජරානද්‍යාඃ, ජරානැමැති නදියගේ; වීචීරිව, වීචීන් වැනිවූ; පර්ශුකාස්ථි පරම්පරාඃ, පර්ශුකාස්ථි පරම්පරාවන්; බිභ්‍රත්, උසුලන්නේයි.

17 මුණ්ඩිම්බයඃ (යථා), බාලයක්හුමෙන්; නිර්දන්තත(ත්වා)ත්, දත්නැති බැවින්; අසංස්කාරම්, සංස්කාරනොවූ; මොහාත්, මොහයහෙතු කොටගෙන; මිථඃ, ඔවුනොවුන්හා; අසංසිතම්, අසම්බන්ධවූ; අස්පෂ්ටම්, අව්‍යක්තවූ; අම්බූකෘතම්, සනිෂ්ඨීවවූ; (නිෂ්ඨීව සහිත ගැලගැල බණින බස සනිෂ්ඨීවනම්;) වචඃ, වචනය; වදන්, කියන්නේ.

18 ජරාම්, ජරාව; අනුනෙතුම්ව, නලවන්නටමෙන්; නම්‍රඃ, නැමුණෙයි; භින්නභ්‍රූවම්—භින්න, බිඳිනාලද්දූවූ; භ්‍රූවම්, බැමඇත්තාවූ; උදස්තාශ්‍රාම්—උදස්ත, නඟනලද්දූවූ; අශ්‍රාම්, කඳුලු ඇත්තාවූ; කිඤ්චිත්කම්පිත මස්තකාම්—කිඤ්චිත්, මඳක්; කම්පිත, කම්පාකරණලද්දූවූ; මස්තකාම්, මුදුන්ඇති; ගද්ගදිතාලාපාම්—ගද්ගදිත, වෙවුලන්නාවූ; ආලාපාම්, බිණීම් ඇත්තාවූ; (ජරාම් අනුනෙතුම්වනම්‍රඃ.)

19 සඃ, හෙතෙම; ස්වදෙහ වහනෙපි, තමාගේ ශරීරය ඉසිලීමෙහිදු; අශක්තිෂ්ඨඃ,* නොපොහොසත්වූයේ; වාර්ධක්‍ය, වාර්ධක්‍යයෙහි; (වැඩිමහල්වියෙහි;) ධර්මතඃ, ධර්මයෙන්; මූඪඃ, මුළාවූයේ; විචිකිත්සනනපි, සැකවිවූයේද; කීදෘක්තපඃ, කෙබඳුවූ තපසක්; විධාස්‍යති, කරන්නේද.

20 යතඃ, යම්හෙයකින්; තපස්‍යයාම්, තපස් නිමිත්තකොට; අරණ්‍ය, වල්හි; වසතිම්, විසීමට; යාතුඃ, යන්නාවූ; විරාගිණඃ, විරාගිවූ; මෙ, මට; ප්‍රත්‍යූහඃ, බාධායෙක්; ත්වයා, තාවිසින්; අනුප්‍රවෙෂ්ණ, කඳුලුවැහීමෙන්; මාජනි, නාමක්කරණුලැබේවා.

---

* වින්මතොර්ලුක්—පාණිනි. 5. 3. 65.

21 අනුශිෂ්ටෛඃ ප්‍රකෘත්‍යෛව භද්‍රෙ භවති කීදෘශී
මනසඃ ප්‍රීතයෙ ස්නෙහ කාතරස්‍ය නිගද්‍යතෙ.

22 ඖදාසීන්‍යං යතඃ ශත්‍රුරුදාසීනශ්ච මිත්‍රතාම්
මිත්‍රං භජෙත්‍යෛ දෘඪත්වඤ්ච යාතිතද්වක්තු මර්හසි.

23 යොයෙනවාඤ්ඡති ඛ්‍යාතිං ලොක සඞ්ග්‍රහ කාම්නා
නතස්‍ය නින්‍දනීයං තච්ඡත්‍රුතා (මප්‍ය) නිච්ඡතා.

24 වෘත්තිඃ ශුභකරී සාම්නො නයෙ ස්වපර රඤ්ජනී.
අයඃශූලිකතෙත්‍යාහුස්තාං නිෂ්ණාත බුද්ධයඃ.

25 ජිඝාංසුභිරපිප්‍රාඥෛඃ ප්‍රයොක්තුං සාම සාම්ප්‍රතම්
රඤ්ජයන්තිමෘගාන් ගීතෛර්බිභිත්සන්තො මෘගායවඃ.

26 සාමශාඨ්‍යං ජනොවෙත්ති දූනා දත්‍යන්ත වර්ජිතම්
තත්සාමෞශනසං යුක්තං දූනස්‍ය සාධු මාත්‍රයා.

---

21 ප්‍රකෘත්‍යෛව, ස්වභාවයෙන්ම; භද්‍රෙ, භද්‍රවූ; භවති, භවත්හුගෙ රෙහි; අනුශිෂ්ටෛඃ, අනුශිෂ්ටිතොමෝ; (අනුශාසනා;) කීදෘශී, කෙබඳුවූ ද; ස්නෙහකාතරස්‍ය, ස්නෙහයෙන් බැගෑවූ; මනසඃ, මනස්හුගේ; ප්‍රීතයෙ, ප්‍රීති පිණිස; නිගද්‍යතෙ, කියනුලැබේ.

22 යතඃ, යම් වචනයෙකින්; ශත්‍රුඃ, සතුරුතෙම; ඖදාසීන්‍යම්, උදාසීන බවට; යාති, යේද; උදාසීනශ්ච, මධ්‍යස්ථද; මිත්‍රතාම්, මිත්‍ර බවට; යාති, යේද; මිත්‍රඤ්ච, මිත්‍රද; භජෙත්‍යෛ, භජතියෙහි; දෘඪත්වම්, දෘඪබවට; යාති, යේද; තත්, ඒ වචනය; වක්තුම්, කියන්නට; අර්හසි, සුදුස්සෙහි.

23 යඃ, යමෙක්තෙම; යෙන, යමෙකින්; ඛ්‍යාතිම්, ප්‍රසිද්ධිය; වාඤ්ඡති, කැමැත්තේද; ලොක සඞ්ග්‍රහකාම්නා, ලෝසගන්නා කැමැත්තහුවිසින්; ශත්‍රුතාම්(අපි), සතුරුබව(ද); අනිච්ඡතා, නොකැමැත්තහුවිසින්; තස්‍ය, ඔහුගේ; තත්, ඒ; නනින්‍දනීයම්, නින්‍දනොකටයුත්තේයි.

24 ස්වපර රඤ්ජනී, ස්වජන පරජනයා අලවන්නාවූ; සාම්නඃ වෘත්තිඃ, සාමවෘත්තිතොමෝ; (සන්ධාන ප්‍රවෘත්තිතොමෝ;) ශුභකරී, ශුභයක්කරන්නීය; නයෙ, නීතියෙහි; නිෂ්ණාත බුද්ධයඃ—නිෂ්ණාත, තීක්ෂ්ණවූ; බුද්ධයඃ, බුද්ධිඇත්තාහු; තාම්, ඈ; අයශ්ශූලිකතෙති, අයශ්ශූලිකතායයි; නාහුඃ, නොකියත්.

25 ජිඝාංසුභිරපි, හන්නුම්විජුදවූ; (නසනුකැමැත්තාදවූ;) ප්‍රාඥෛඃ, නුවණැත්තවුන්විසින්; සාම, සාම්ය; ප්‍රයොක්තුම්, යොදන්නට; සාම්ප්‍රතම්, සුදුසුයි; (එසෙස්මැයි;) බිභිත් සන්තඃ (හෙත්තුම්වජවඃ,) බිඳුනා කැමැත්තාවූ; මෘගායවඃ, ව්‍යාධයෝ; (මුවවැද්දෝ;) මෘගාන්, මෘගයන්; ගීතෛඃ, ගීතයෙන්; රඤ්ජයන්ති, අලවත්.

26 ජනඃ, ජනතෙම; දූනාත්, දූනයෙන්; අත්‍යන්ත වර්ජිතම්, අත්‍යර්ථයෙන් වර්ජිතවූ; සාම, සන්ධානය; ශාඨ්‍යම්, ශාඨ්‍යයයි; (වඤ්චායයි;) වෙත්ති, දන්නී; දූනස්‍යසාධුමාත්‍රය, දූනයාගේ සාධුමාත්‍රායෙන්; යුක්තම්, යොදනලද්දවූ; තත්සාම, ඒ සන්ධානය; ඖශනසම්, උශනස්හු විසින් නිර්දිෂ්ටයි.

27 මාදෘ රහිත සම්මානං ත්‍යක්ත්වා සත්කාර සාමනී
විත්තං විශ්‍රාණිතං නීතෞ කෘතිනො දූෂිතං විදුඃ.

28 ශත්‍රුගෘහ්‍යෙණ දුර්ජ්‍යං ශත්‍රුංනෙතා නිහන්ති(හි)
ඝනෙනෙවස්ඵුලිඞ්ගාර්චිඃ ප්‍රාවෘතං පිණ්ඩමායසම්.

29 උපජාප හෘතස්වාමිසෙනාග සීමනි පරශ්‍රයම්
මෞලෙවාඤ්ඡතිමෙදිනීපත්‍යුඃ පාතොනසංශයඃ.

30 ඉතරොපාය දුස්සාධ්‍යෙ චණ්ඩදණ්ඩො මහීපතිඃ
අදුෂ්ටායත්‍යසෞනීතෙ රශ්නාතිවිපුලං ඵලම්.

31 අව්‍යාහතිනශක්‍යාගෞර්විනාදණ්ඩෙන රක්ෂිතුම්
ඉතිප්‍රත්‍යෙති මුග්ධො'පි වල්ලවඃ කිමුරාජකම්.

---

27 රහිත සම්මානම්—රහිත, හරණලද්දාවූ; සම්මානම්, සම්මාන ඇතිව; මාදෘඃ, නහමික්දේ; සත්කාරසාමනී, සත්කාර සාමදෙක, ත්‍යක්ත්වා, හැර; විශ්‍රාණිතම්, දෙනලද්දාවූ; විත්තම්, ධනය; නීතෞ; නීතියෙහි; කෘතිනඃ, කුශලයෝ; දූෂිතම්, දූෂිතවූවා; විදුඃ, දනිත්.

28 නෙතා, නෙතෘහු; දුර්ජ්‍යම්, දුර්ජ්‍යවූ, (නොමැඩපියහැක්කාවූ;) ශත්‍රුම්, සතුරා; ශත්‍රුගෘහ්‍යෙණ, ශත්‍රු පක්ෂයෙහිවූවහු ලවා; නි හනත්, නසා; (හි,) එසේමැයි; ස්ඵුලිඞ්ගාර්චිඃප්‍රාවෘතම්—ස්ඵුලිඞ්ගාර්චිඃ, ගිනිපුපුරු ශොභායෙන්; ප්‍රාවෘතම්, පිරිවරණලද්දාවූ; ආයසම්, අයඃ ප්‍රතිබද්ධවූ; පිණ්ඩම්, පිණ්ඩය; ඝනෙනෙව, කුළින්මෙන්.

29 උපජාපහෘතස්වාමි සෙනාගසීම්නි—උපජාප, භෙදයෙන්; හෘත, ගන්නාලද්දාවූ, ස්වාමි, ස්වාමීහුකෙරෙහි; සෙනාගසීම්නි, සෙනාග සී මා ඇත්තාවූ; මෞලෙ, මූලාමාත්‍යයා; පරශ්‍රයම්, පරාශ්‍රය, වාඤ්ඡති (සති), කැමැති(වික) කල්හි; මෙදිනීපත්‍යුඃ, පෘථිවී ස්වාමිහට; පාතඃ, හීම; නසංශයඃ, සැකනැති.

30 ඉතරොපාය දුස්සාධ්‍යෙ—ඉතරොපාය, සෙසු උපායෙන්; දුස්සා ධ්‍යෙ, දුස්සාධ්‍ය කල්හි; චණ්ඩ දණ්ඩඃ, චණ්ඩවූ දණ්ඩනඇති; අසෞ ම හීපතිඃ, මේ රජතෙම; අදුෂ්ටායති—අදුෂ්ට, දුෂ්ටනොවන්නාවූ; ආය ති, ඒෂ්‍යත්කාල ඇත්තාවූ; විපුලම්, මහත්වූ; නීතෙඃ ඵලම්, නීති ඵල ය; අශ්නාති, අනුභවකෙරේ.

31 මුග්ධොපි, මුග්ධදවූ; වල්ලවඃ; ගොපාලතෙම; දණ්ඩනාවිනා, දණ්ඩක්නැතිව; අව්‍යාහත්, පැහැරමක් නැතිව; ගෞඃ, ධෙනුතොමෝ; රක්ෂිතුම්, රක්ෂාකරන්නට; නශක්‍යා, නොපිළිවනැයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රත්‍යෙති, හදහයි; රාජකම්, රාජ සමූහතෙම; (දණ්ඩනාවිනා, දණ්ඩ යක් නැතිව; අව්‍යාහති, පැහැරමක්නැතිව; ගෞඃ, පෘථිවීතොමෝ; රක්ෂිතුම්, රක්ෂාකරන්නට; නශක්‍යා, නොපිළිවනැයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රත්‍යෙති, හදහයි යනු;) කිමු, කාකථාද.

32 ක්ෂෝණීපතිඃ පතත්‍යාශු ජරාක්‍රාන්ත ඉව ධ්‍රැවම්
ත්‍යක්තදණ්ඩඃ පදං වාඤ්ඡන්නගෘහීත ජගත්කරඃ.

33 ඉත්ථං සුනීතිමුපායානාං කුර්වාණස්‍ය චතුෂ්ටයීම්
ව්‍රජත්‍යින්දුප්‍රභාගෞරං පරෛරක්ෂය්‍යතාං යශඃ.

34 ශූරංපූරුෂසාරඥං නීතෞපටුමලම්පටම්
සම්‍යක් සංරක්ෂිතාඃ කෝශෛර්වර්ධයන්ති නෘපංප්‍රජාඃ.

35 ලම්භනීයඃ පදං නෝච්චෛර්ගුණාඪ්‍යෝ'ප්‍යන්වය වර්ජිතඃ.
රත්නාඪ්‍යමපි කුර්වී(ත) මූර්ධ්නි කඃ පාදමණ්ඩනම්.

36 මූර්ඛෝවර්ජ්‍යඃකුලීනෝ'පි මාතඞ්ග ඉව භූභුජා
ගුණෛඃකෛරප්‍ය විඛ්‍යාතෝ වංශෙනෛව විභාවිතඃ.

---

32 ක්ෂෝණීපතිඃ, පෘථිවිපතිතෙම; ජරාක්‍රාන්ත ඉව, ජරායෙන් මඩනාලද්දෙක්හු මෙන්; ධ්‍රැවම්, එකාන්තයෙන්; ආශු, වහා; පතති, යේ; (කිං විශිෂ්ටඃ ක්ෂෝණීපතිඃ? කිං විශිෂ්ටඃ ජරාක්‍රාන්තඃ?) ත්‍යක්ත දණ්ඩඃ—ත්‍යක්ත, පියනලද්දවූ; දණ්ඩඃ, දඬුඇත්තාවූ; නොහොත් පියනලද දණ්ඩන ඇත්තාවූ; පදම්, පදනසය; (පියනිබීම;) වාඤ්ඡන්, කැමැත්තාවූ නොහොත් පිහිට කැමැත්තාවූ; අගෘහීත, නොගන්නාලද්දවූ; ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; කරඃ, අත්ඇත්තාවූ; (නොහොත්) අගෘහීත, නොගන්නාලද්දවූ; ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; කරඃ, කරවුවර ඇත්තාවූ; (ක්ෂෝණීපතිඃ ජරාක්‍රාන්ත ඉව ධ්‍රැවම් ආපතති.)

33 උපායානාම්, උපායයන් සම්බන්ධිවූ; චතුෂ්ටයීම්, චතුර්විධවූ; සුනීතිම්, සුනයිය; ඉත්ථම්, මෙසේ; කුර්වාණස්‍ය, කරන්නාහට; ඉන්දුප්‍රභාගෞරම්, සඳරැස්සේ සුදුවූ; යශඃ, යශස; පරෛඃ, සතුරන් විසින්; අක්ෂය්‍යතාම්, ක්ෂයයනොකටහැකි බවට; ව්‍රජති, යේ.

34 ශූරම්, ශූරවූ; පූරුෂසාරඥම්, පුරුෂසාර දන්නාවූ; නීතෞ, නීතියෙහි; පටුම්, දක්ෂවූ; අලම්පටම්, නොලොල්වූ, නෘපම්, රජහු; සම්‍යක්, මනාකොට; සංරක්ෂිතාඃ, රක්ෂාකරණලද්දවූ; ප්‍රජාඃ, සත්වයෝ; කෝශෛඃ, ධනයෙන්; වර්ධයන්ති, වඩිත්.

35 ගුණාඪ්‍යෝපි, ගුණාඪ්‍යදවූ; (ගුණවත්වූයේද;) අන්වයවර්ජිතඃ, අකුලීනදුවූයේ; (වංශයෙන් වර්ජිතවූයේද;) උච්චෛඃ පදම්, උච්ච පදයට; න ලම්භනීයඃ, නොපැමිණියයුත්තේයි; (එසේමැයි;) රත්නාඪ්‍ය මපි, රත්නයෙන් අඪ්‍යදවූ; පාදමණ්ඩනම්, පාදාභරණය; කඃ, කවරෙක්; මූර්ධ්නි, මුදුනෙහි; කුර්වීත, කරන්නේද.

36 කුලීනෝපි, කුලීනදවූ; මූර්ඛඃ, මූර්ඛතෙම; මාතඞ්ග ඉව, හස්තියක්හුමෙන්; භූභුජා, රජහුවිසින්; වර්ජ්‍යඃ, වර්ජනීයයයි; කෛරපිගුණෛඃ, කිසි කවර ගුණයෙකිනුදු; අවිඛ්‍යාතඃ, අප්‍රසිද්ධවූ; වංශෙනෛව, වංශයෙන්ම; විභාවිතඃ, ප්‍රකාශිතවූ; කුලීනෝපි, කුලීනදවූ; මූර්ඛඃ, මූර්ඛතෙම; (මාතඞ්ගඉව භූභුජා වර්ජ්‍යඃ).

37 තදයුක්තංභූපතිර්මෞල මන්වයෙන ගුණේනච
ලම්භයන්නුපධාශුද්ධං සාචිව්‍යං නප්‍රමාද්‍යති.

38 යස්මින්කෘතඥාරෙඛෙන සෞහාර්දං (වි)තනොතියඃ
සතංත්‍යජතිකෘතඝ්නෙන තීර්ණතොය ඉවප්ලවම්.

39 යෞතුනිෂ්කාරණ මුක්ත සෙනහපාශෞ සුහෘත්තරෞ
මෘත්‍යුනෛව තයොර්භෙදො දෙහජීවිතයොරිව.

40 දණ්ඩද්‍රවිණ දුර්ගෛක සඞ්ගී (රක්ෂති) භූපතිඃ
(ආත්මානමෙව සතතං) කිමු රක්ෂිතාස (සෞ) ජගත්.

41 ඉතිප්‍රකෘති වර්ගාදි නිර්ණයෙෂු නයාශ්‍රයඃ
ක්ෂපිතානන්තවිභිශ්ශත්‍රුඃශාධිසාධු වසුන්ධරාම්.

---

37 තත්, එහෙයින්, භූපතිඃ, රජතෙමේ; අන්වයෙන, වංශයෙන්ද; ගුණේනච, ගුණයෙන්ද; යුක්තම්, යුක්තවූ; උපධාශුද්ධම්, ධර්ම පරීක්ෂායෙන් ශුද්ධවූ; මෞලම්, මූලාමාත්‍යයා; සාචිව්‍යම්, සචිවබවට; (ක්‍රීඩාමාත්‍යයාබවට;) ලම්භයන්, පමුණුවන්නේ; නප්‍රමාද්‍යති, නොපමාවේ.

38 යඃ, යමෙක්තෙමේ; යස්මින්, යමක්හුකෙරෙහි; කෘතඥාරෙඛෙන, කාර්යාභිලාෂයෙන්; සෞහාර්දම්, සුහෘද්බව; (වි)තනොති, පතුරුවාද; සඃ, එතෙමේ; තම්, ඔහු; කෘතඝ්නෙන, කාර්යාන්තයෙහි; ත්‍යජති, හරනේයි; (කුමක්මෙන්?) ප්ලවම්, පහුර; තීර්ණ, එතෙරවූ; තොයඃඉව, ජලඇත්තක්හුමෙන්.

39 නිෂ්කාරණ, නොකරුණෙහි; අමුක්ත, බැඳවූ; සෙනහ පාශෞ, සෙනහපාශඇති; යෞතු, යම් දෙදෙනෙක් වනාහි; සුහෘත්තරෞ, අත්‍යප්‍රියෙන් මිත්‍රවූද; තයොඃ, ඒ දෙදෙනාගේ; භෙදඃ, භෙදය; මෘත්‍යුනෛව, මරණින්මැයි; (කාමෙන්?) දෙහජීවිතයොරිව, දෙහජීවිත දෙදෙනාගේමෙන්.

40 දණ්ඩ, දණ්ඩායුධයෙහිද; ද්‍රවිණ, ධනයෙහිද; දුර්ග, දුර්ගයෙහිද; ඒකසඞ්ගී, අසහාය සක්තවූ; භූපතිඃ, රජතෙමේ; (ආත්මානම් එව, තාමාම; සතතම්, නිරන්තරයෙන්; රක්ෂති, රකීද; අසෞ, මේතෙමේ;) ජගත්, ලොව; රක්ෂති, රක්ෂාකෙරෙයි යනු; කිමු, කා කථාද? (වචනවිපරිණාම * නම්මේ.)

41 ඉති, මෙසේ; ප්‍රකෘතිවර්ගාදි නිර්ණයෙෂු—ප්‍රකෘතිවර්ගාදි, අමාත්‍ය වර්ගාදීන්ගේ; නිර්ණයෙෂු, නිශ්චයෙහිලා; නයාශ්‍රයඃ, නීති ඇසිරු කළාවූ; ක්ෂපිත, නසනලද; අනන්තවිභිශ්ශත්‍රුඃ, අනන්තවිභිශ්ශත්‍රූන් ඇත්තෙහි; වසුන්ධරාම්, පෘථිවිය; සාධු, මනාකොට; ශාධි, අනුශාසනාකර.

---

* "පරිණාමඃ ක්‍රියාවිශෙෂො විෂයී විෂයාත්මනා"—ජයදෙව.

42 ඉත්‍ථංවාදිනි රාජේන්ද්‍රෙ රාමොමෞනමබිශ්‍රිතඃ
වවර්ෂහෘදයං වාෂ්පෛඃ ශොකෙන හෘදයාවිධා.

43 තතොවජ්‍රාසනෙ භද්‍රං සන්නිධාය නිධිඃශ්‍රියඃ
නිෂ්ඨීරීකෘත සම්භාරඃ ප්‍රාභිෂෙකො මහීපතිඃ.

44 රුරුබෙපෘෂ්ඨෙ සංවිෂ්ට ග්‍රන්ථි මන්ථරයාතයා
සමාරසිතවාවරෞවීරං රාජ්‍යං මන්ථරයාතයා.

45 ආද්දෙශ තතො වස්තුං වනෙෂු වනජෙක්ෂණම්
චතුර්දශ දශග්‍රීව ශත්‍රුමින්ද්‍රසමඃ සමාඃ.

46 අනින්‍ද්‍යජානිනාරූඪො නිර්ජගාම රථඃපුරඃ
කෘතප්‍රස්ථාන සෞමිත්‍රිඃ සවුරත්කෙතු රථො පුරඃ.

47 අශ්‍රූභිර්හෘදයං සීතා නිජමෙව න කෙවලම්
චකාරාර්ද්‍රං ජනස්‍යා(පි) ප්‍රෙක්ෂිතස්‍යවනාවනි.

---

42 ඉත්‍ථම්, මෙසේ; රාජේන්ද්‍රෙ, රාජෝත්තමයා; වාදිනි(සති), බණන කල්හි; මෞනම්, මෞනය; අධිශ්‍රිතඃ, ඇසිරූකළාවූ; රාමඃ, රාමතෙම; හෘදයාවිධා, හෘදයව්‍යථා කරන්නාවූ; ශොකෙන, ශොකයෙන්; (උප ලක්ෂිතවූයේ;) බාෂ්පෛඃ, කඳුලෙන්; හෘදයම්, හෘදය; වවර්ෂ, වැස්වී.

43 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ශ්‍රියඃ, ශ්‍රියට; නිධිඃ, නිධිවූ; සඃ මහීපතිඃ, ඒ රජතෙමේ; නිෂ්ඨිරීකෘත, රැස්කරණලද්දවූ; සම්භාරඃ, අභිෂෙකොප කරණ ඇත්තේ; භද්‍රම්, රාමයා; වජ්‍රාසනෙ, වජ්‍රාසනයෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; ප්‍රාභිෂිකතඃ, අභිෂෙකරන්නට පටන්ගති.

44 පෘෂ්ඨෙ, පිටෙහි; සංවිෂ්ට, පිහිටියාවූ; ග්‍රන්ථි, ගැටඇත්තාවූ; මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; යාතයා, ගමන් ඇත්තාවූ; මන්ථරයා, මන්ථරා නම් කුදු ලවා; වීරම්, වීරයා; වරෞ, වරවය; සමාරසිතවා, සිහිකරවා; තයා, එකෙකෙයිය විසින්; රාජ්‍යම්, රාජ්‍යය; රුරුබෙ, වලකනලදී.

45 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ඉන්ද්‍ර සමඃ, ශක්‍රතුල්‍යතෙම; වනජ, පියුම් වැන්වූ; ඊක්ෂණම්, ඇස්ඇති; දශග්‍රීව ශත්‍රුම්, රාමයා; චතුර්දශ ස මාඃ, තුදුස්අවුරුද්දක්; වනෙෂු, වෙනෙහි; වස්තුම්, වසන්නට; ආදි දෙශ, අඥකෙළේ.

46 අථො, අනන්තරයෙන්; අනින්ද්‍ය, නින්දානොකටයුතුවූ; ජානි නා, අඹුව ඇත්තහු විසින්; ආරූඪ, නැඟෙනලද්දවූ; පුරඃ, අභිමුඛ යෙන්; කෘත, කරණලද; ප්‍රස්ථාන, ගමන් ඇත්තාවූ; සෞමිත්‍රිඃ, ලක්ෂ්මණයා ඇති; සවුරත්, සැලෙන්නාවූ; කෙතුඃ, ධ්වජ ඇති; රථඃ, රථයතෙම; පුරඃ, පුරයෙන්; නිර්ජගාම, නික්මිණි.

47 සීතා, සීතාතොමෝ; කෙවලම්, හුදෙක්; නිජමෙව, ස්වකීයම්වූ; හෘදයම්, හෘදය; අශ්‍රූභිඃ, කඳුලෙන්; ආර්ද්‍රම්, ආර්ද්‍රවූවා; නචකාර, නොකළා; වනාවනි, වනභූමියෙහිලා; ප්‍රෙක්ෂිතස්‍ය, බලන්නාවූ; ජනස්‍ය (අපි), ජනයාගේද; හෘදයම්, හෘදය; අශ්‍රූභිඃ, කඳුලෙන්; ආර්ද්‍රම්, ආර්ද්‍රවූවා; චකාර, කළා.

48 ජගන්නෙත්‍රාභිරාමස්‍ය රාමස්‍ය රහිතාගසඃ
ශකලස්‍ය ත්‍යාගිනංදෛවං තෘණෛයෙවාසවොජ්ජහුඃ.

49 න්‍යවර්ත්තත පරිත්‍යජ්‍ය ක්‍ෂත්තා’ථ ක්‍ෂත්‍රියත්‍රයම්
ඌර්ඣ්වාශ්‍රු වලිතග්‍රීවං තෙනෛව වීක්‍ෂිතශ්චිරම්.

50 චිත්‍රාණ්‍යෙව (රථං) ත්‍යක්ත්වා පදන්‍යාධාය නිස්සහා
යෙය මන්‍යත්කියද්දූර ඉති පප්‍රච්ඡ මෛථිලී.

51 රාමහස්තාසථ ශාඛාග්‍ර කල්පිතාතප වාරණම්
ප්‍රස්ථානමභවත්තස්‍ය ස්තදග්‍රෙසර ලක්‍ෂ්මණම්.

52 ඉක්‍ෂුශාකට ශාලෙයක්‍ෂෙත්‍රානුත්තර කොශලාන්
යයුර්භාගී රථීතීරං පශ්‍යන්තඃසොත්පලාම්භසඃ.

53 අථානාසාද්‍ය කාලින්දී මුල්ලඞ්ඝ්‍ය සරිතංදිවඃ
භාරද්වාජාශ්‍රමං පුණ්‍යං චිත්‍රකූටස්‍ය චාධ්වනඃ.

---

48 ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; නෙත්‍ර, නෙත්‍රයට; අභිරාමස්‍ය, මනො ඥවූ; රහිතාගසඃ—රහිත, පියනලද; ආගසඃ, දොෂ ඇත්තාවූ; ශකල ස්‍ය, ප්‍රියවාදිවූ; රාමස්‍ය, රාමයා; ත්‍යාගිනම්, හලුවාවූ; දෛවම්, දෛවයා; අසවඃ, ප්‍රාණයෝ; තෘණෛව, තිණයෙන්මෙන්; ජහුඃ, හළහු.

49 අථ, අනන්තරයෙන්; ක්‍ෂත්තා, ක්‍ෂත්තෘතෙම; (රථාචාර්‍ය්‍යතෙම;) ක්‍ෂත්‍රියත්‍රයම්, රාමය ලක්‍ෂ්මණය සීතාය යන තුන්දෙනා; පරිත්‍යජ්‍ය, හැර; ඌර්ඣ්වාශ්‍රු, උසුලනලද කඳුළු ඇත්ව; වලිතග්‍රීවම්, පෙරලනලද ග්‍රීවා ඇතිව; තෙනෛව, ඔහු විසිනම; චිරම්, බොහෝ කලක්; වීක්‍ෂිතඃ, බලනලද්දේ; න්‍යවර්ත්තත, වැලැක්ක.

50 මෛථිලී, මෛථිලීතොමෝ; (රථම්,) රථය; ත්‍යක්ත්වා, හැර; චිත්‍රාණ්‍යෙව පදනි, දෙතුන් පියවරක්ම; අධාය, පිහිටුවා; නිස්සහා, අක්‍ෂමවී; යෙයම්, යායුතුවූයේ; අන්‍යත්, අනික්; කියද්දූරම්, කොපම ණ දුරක්දැයි; ඉති, මෙසේ; පප්‍රච්ඡ, විචාළා.

51 රාම, රාමයාගේ; හස්තාසථ, හස්තයෙහි පිහිටියාවූ; ශාඛාග්‍ර, ශා ඛාග්‍රයෙන්; කල්පිත, කරණලද; ආතපවාරණම්, අව්වැලකීම් ඇත් තාවූ; තස්‍යඃ, ඈගේ; ප්‍රස්ථානම්, ගමනයතෙම; තදග්‍රෙසර ලක්‍ෂ්ම ණම්—තත්, ඒදෙදෙනාගේ; අග්‍රෙසර, අභිමුඛයෙහි හැසිරෙන්නාවූ; ලක්‍ෂ්මණම්, ලක්‍ෂ්මණයා ඇත්තේ; අභවත්, වී.

52 සොත්පල. උත්පල සහිතවූ; අම්භසඃ, ජල ඇති; ඉක්‍ෂුශාකට, උක්වතුහා; ශාලෙයක්‍ෂෙත්‍රාන්, හැල්කෙත් ඇත්තාවූ; උත්තර කො ශලාන්, උත්තර කොශලයන්; පශ්‍යන්තඃ, බලන්නාහු; භාගීරථීතී රම්, ආකාශ ගඞ්ගාතීරයට; යයුඃ, ගියෝ.

53 අථ, අනන්තරයෙන්; කාලින්දීම්, යමුනාවට; අනාසාද්‍ය, නො පැමිණ; දිවස්සරිතම්, ආකාශ ගඞ්ගාව; උල්ලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්ම; පුණ්‍යම්, පවිත්‍රවූ; භාරද්වාජාශ්‍රමම්, භාරද්වාජයාගේ ආශ්‍රමයටද; චිත්‍රකූටස්‍ය, චිත්‍ර කූටයාගේ; අධ්වනශ්ච, මාර්ගයටද.

54 චිහ්නං නද නදීදෙශෛරුක්ත්වා වෘක්ෂ ක්ෂමාධරෛඃ
රජන්‍යාභොගිනෙ යාතෙ රාඝවො'පි ගුහෙ ගෘහම්.

55 සපත්න්‍යෞ සරිතාම්පත්‍යුඃ සුමිත්‍රාත්මජජීවරෛඃ
චිත්‍රකූටමකූටඥඃ ප්‍රීතඃ ප්‍රොත්තාරිතො යයෞ.

56 තතස්සීතා මුඛාම්භොජ භ්‍රමරත්වෙ කෘතස්පෘහම්
නෂ්ටෛකදෘෂ්ටිමිෂුණා බලිපුෂ්ටං චකාර සඃ.

57 තතඃ ප්‍රතී(කා) සඞ්ඝාටො වීරඃ කෛකය වංශජඃ
බිභ්‍රච්ඡොකවිගුණ්ඨිතං ශ්‍රමං රාමාශ්‍රමං යයෞ.

58 රජඝ්නො නිර්ඝෘණඃ කශ්චිත් සම්ප්‍රාප්ත ඉති සාධවෙ
කථ්‍යතාමිති තද්වාක්‍යං ද්වාරි ශුශ්‍රාව රාඝවඃ.

59 අනුඥාතො'නුජස්තෙන පර්ණශාලාමථාවිශත්
චීරබන්ධාතිරශ්චෙන කිම්භාතිත්‍යභීක්‍ෂ්‍යතොරසා.

---

54 නදනදීදෙශෛඃ—නද, හෝවාරහා; නදී, ගඞ්ගාහා; දෙශෛඃ, ප්‍රදෙශයෙන්ද; වෘක්ෂ, වෘක්ෂහා; ක්ෂමාධරෛඃ (පර්වතෛඃ), පර්වතයෙන්ද; චිහ්නම්, චිහ්නය; (සලකුණ;) උක්ත්වා, කියා; රජන්‍යාභො ගිනෙ, රජන්‍යභොගයාට හිතවූ; ගුහෙ, කිරාතයා; ගෘහම්, ගෙට; යාතෙ(සති), ගියකල්හි; රාඝවොපි, රාමද.

55 සරිතාම් පත්‍යුඃ, සාගරයාගේ; සපත්න්‍යෞ, සපත්නීන් දෙදෙනා; (අඹුවන් දෙදෙනා;) සුමිත්‍රාත්මජ, ලක්ෂ්මණයාහා; ධීවරෛඃ, කෙවුලන් විසින්; ප්‍රොත්තාරිතඃ, එතරවනලද්දේ; අකූටඥඃ, කූට නොදන්නේ; (වඤ්චා නොදන්නේ;) ප්‍රීතඃ, සන්තුෂ්ටවූයේ; චිත්‍රකූටම්, චිත්‍රකූටයට; යයෞ, ගියේ.

56 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; සඃ, ඒ රාමතෙම; සීතා, සීතාවගේ; මුඛාම්භොජ, මුඛ පද්මයට; භ්‍රමරත්වෙ, භ්‍රමරබැව්හිලා; කෘතස්පෘහම්, කරණලද අභිලාෂ ඇති; බලිපුෂ්ටම්, වායසයා (කාකයා); ඉෂුණා, ශරයෙන්; නෂ්ට, නටුවාවූ; එකදෘෂ්ටිම්, එක් ඇසක් ඇත්තහු; චකාර, කෙළේ.

57 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ප්‍රතී(කා) සඞ්ඝාටඃ, අමාත්‍ය සමූහයා කැටුව යන්නාවූ; වීරඃ, වීරවූ; කෛකයවංශජඃ, භරතතෙම; ශොකවිගුණ්ඨිතම්, ශොකයෙන් දියුණුකරණලද්දවූ; ශ්‍රමම්, ශ්‍රමය; බිභ්‍රත්, උසුලන්නේ; රාමාශ්‍රමම්, රාමයාගේ ආශ්‍රමයට; යයෞ, ගියේ.

58 නිර්ඝෘණඃ, දයානැත්තාවූ; රජඝ්නඃ, රජනැසුවාවූ; කශ්චිත්, එකෙක්තෙමේ; සම්ප්‍රාප්තඉති, පැමිණියේයයි; සාධවෙ, සාධුහට; කථ්‍යතාමිති, කියනුලැබේවයි යන; තද්වාක්‍යම්, ඒ වචනය; රාඝවඃ, රාමතෙම; ද්වාරි, දොරෙහි; ශුශ්‍රාව, ඇසී.

59 අථ, අනන්තරයෙන්; තෙන, ඒ රාමයා විසින්; අනුඥාතඃ, අනු

60 භරතඃ ශොකසන්තප්තො රාම මාදාය පාදයොඃ
ආසෙවිතඋක්ත්වා ස දීනඃ පුනර්නොවාච කිඤ්චන.

61 තතඃ ශ්‍රුත්වා ගුරො රන්තං සදුඃඛෙන හෘදිස්පෘශා
(සා)භිෂෙක මිවාශ්‍රෙණ චක්‍රෙ කර්මෞර්ධ්වදෙහිකම්.

62 ශපමානාවථ ස්වමෙව කෛකෙයීංභූතිනිස්පෘහාම්
ගර්හන්තං භරතං වක්තුං රාමශ්ච(අ) ප්‍රචක්‍රමෙ

63 නාස්මරම් ගුරොරාඥං ශ්‍රුත්වා ජාතු විලඞ්ඝිතාම්
නාසදෘක්ෂංහිනො හන්තුං තාතස්‍ය සමයං යතඃ.

64 සමයස්‍ය ගුරොරින්ද්‍රලොකසෘෂ්ටස්‍ය විලඞ්ඝනෙ
බුද්ධිශ්චනිර්ශඞ්කෛවං පුනර්මා ජනිතාවකී.

දන්නාලද; අනුජඃ, භරතතෙම්; වාරබ්ධ, දෙරබාවටයෙන්; අති රික්තන, ඉතිරිවූ; කිම්න්, මඳක්; තිරස්කෘත, සරස්කරණලද; උරසා, වක්ෂසින්; (උපලක්ෂිතවූයේ;) පර්ණශාලාම්, පන්සලට; අවිශත්, වනී.

60 ශොකසන්තපනඃ—ශොක, ශොකයෙන්; සන්තපනඃ, තවනලද්දවූ; භරතඃ, භරතතෙම්; රාමං, රාමයා; පාදයොඃ, පාදවයෙහි; ආදාය, ගෙන; ආසෙවිති, ආසෙවිසයි; සකෘත්, එක වටෙක; උක්ත්වා, කියා; දීනඃ, බැගෑවූයේ; පුනඃ, නැවත; කිඤ්චන, කිසිවක්; නොවාච, නොකී.

61 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; සඃ, ඒ රාමතෙම; ගුරොඃ, පියාගේ; අන්තම්, අන්තය; ශ්‍රුත්වා, අසා; හෘදිස්පෘශා, හෘදය ස්පර්ශකරන්නාවූ; දුඃඛෙන, දුඃඛයෙන් උපලක්ෂිතවූයේ; අශ්‍රෙණ, කඳුලෙන්; (සා)භිෂෙකම්, අභිෂෙක සහිතවූ; ඖර්ධ්වදෙහිකම්, ඌර්ධ්වදෙහයට හිතවූ; කර්ම, ක්‍රියාව; චක්‍රෙව, කළාක්හුවැනි.

62 අථ, අනන්තරයෙන්; ස්වමෙව, තමහට; ශපමානාම්, ශපථකරන්නාවූ; භූතිනිස්පෘහාම්, සම්පත්තිනිස්පෘහවූ; කෛකෙයීම්, මවට; ගර්හන්තම්, ගර්හාකරන්නාවූ; භරතම්, භරතයාහට; රාමශ්ච (අපි,) රාමද; වක්තුම්, කියන්නට; ප්‍රචක්‍රමෙ, පටන්ගති.

63 ගුරොඃ, ගුරුහුගේ; ආඥාම්, ආඥාව; ශ්‍රුත්වා, දන; ජාතු, කිසි කලෙක්හි; විලඞ්ඝිතාම්, ඉක්මෙන්නිය; නාස්මරම්; සිහිනොකෙරෙම්; (එහෙයින් යන අර්ථයි;) යතඃ, යම්හෙයකින්; තාතස්‍ය, තාතයාගේ; සමයම්, සමය; හන්තුම්, නසන්නට; නඃ, අපට; නාසදෘක්ෂංහි, නොම සුදුසුයි.

64 ඉන්ද්‍රලොකසෘෂ්ටස්‍ය, ස්වර්ගගතවූ; ගුරොඃ, ගුරුහුගේ; සමයස්‍ය, සමයාගේ; විලඞ්ඝනෙ, ඉක්මීමෙහිලා; තාවකී, තාපිළිබඳවූ; බුද්ධිශ්ච, බුද්ධිද, නිර්ශඞ්කා, ශඞ්කාරහිතවූවා; පුනඃ, නැවත; එවම්, මෙසේ; මාජනි, නාමක්වේවා.

65 පූජනීයාචතෙදෙවි පත්‍යුඃ සත්‍යානුපාලිනී
දූෂයිෂ්‍යති පූජ්‍යෙෂු පූජාවෛමුඛ්‍ය මායතිං.

66 ස්වයං කෘතෙන දොෂෙණ යෙන යොලජ්ජතෙගුරුඃ.
තෙනතත්සන්නිධෞතවා නාන්‍යො'පිනච නින්ද්‍යතාම්.

67 ඉතිව්‍යාහෘත්‍ය නම්‍රාය දදෞදීනාය පාදුකෙ
ඝර්මෙ මර්මාවිධිමරෞ වාරිවාඤ්ඡ්‍යතෙ යථා.

68 විධාකාර මිවජ්‍යායාන් භරතං හෘදයං චිරම්
දර්ශයන්තං පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රාප්ත සාන්ත්වංව්‍යසර්ජ්ජයත්.

69 තතස්තංත්‍යජ්තාශෛලං විරාධොරාවණාරිණා
දෘෂ්ටස්තනූනපාදර්චිර්බභ්‍රුඃ පඤ්චවටීපථෙ.

70 භරතන්තමථ වෛදෙහිං (වි)නිහත්‍ය නිශාචරම්
භවිෂ්‍යද්වසඞ්ක්ෂිප්‍ය (කථායාවසත්ව) දර්ශයත්.

---

65 පත්‍යුඃ, ස්වාමිහුගේ; සත්‍යානුපාලිනී, සත්‍යය රක්‍ෂාකරන්නාවූ; දෙවි, දෙවීතොමෝ; තෙ, තා සම්බන්‍ධව; පූජනීයාච, පිදියයුත්තීද වේ; (එසේමැයි;) පූජ්‍යෙෂු, පූජ්‍යයන්කෙරෙහි; පූජාවෛමුඛ්‍යම්, පූජා වට විමුඛබව; ආයතිම්, එෂ්‍යත්කාලය; දූෂයිෂ්‍යති, දූෂණයකෙරේ.

66 යඃගුරුඃ, යම්ගුරෙක්තෙම; ස්වයම්, තමාවිසින්; කෘතෙ, කර ණලද්දාවූ; යෙනදොෂෙණ, යම් දොෂයකින්; ලජ්ජතෙ, ලජ්ජාවට පැමිණේද; තෙන, ඒදොෂයෙන්; තත්සන්නිධෞ, ඒ ගුරුහුගේ ස මීපයෙහිලා; තවාන්, ඒදොෂ ඇත්තාවූ; අන්‍යොපි, අනිකෙකුදු; න චනින්ද්‍යතාම්, නින්‍දානොකරණුලැබේවා.

67 ඉති, මෙසේ; ව්‍යාහෘත්‍ය, කියා; නම්‍රාය, නැමුනාවූ; දීනාය, දීන යහට; පාදුකෙ, පාදුකාවය; (වහන්දෙක;) දදෞ, දිනි; (කාට කුමක් මෙන්?) ඝර්මෙ, ඝර්මකාලයෙහි; මර්මාවිධි, මර්මව්‍යථා කරන්නාවූ; ම රෞ, මරුභූමියෙහිලා; වාඤ්ඡතෙ, පැන් බොනුකැමැත්තාහට; වාරි යථා, ජලයමෙන්.

68 ජ්‍යායාන්, ජ්‍යෙෂ්ඨතෙම; චිරම්, බොහෝ කලක්; විධාකාර මිව, විප්‍රකාරවූවක්හුවැනිවූ; හෘදයම්, හෘදය; දර්ශයන්තම්, දක්වන් නාවූ; භරතම, භරතයා; පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රාප්ත සාන්ත්වම්—පරිෂ්වඞ්ග, ආලිඞ්ගයෙන්; ප්‍රාප්ත, පැමිණියාවූ; සාන්ත්වම්, සන්හිඳීම් ඇත්තහු; ව්‍යසර්ජ්ජයත්, යැවී.

69 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; තම්ශෛලම්, ඒ පර්‍වතය; ත්‍යජතා, හර ණාවූ; රාවණාරිණා, රාමයා විසින්; තනූනපාදර්චිර්බභ්‍රුඃ—තනූනපා දර්චිඃ, වහ්නිශොභාසේ; බභ්‍රුඃ, පිඟුවන්වූ; විරාධඃ, විරාධනම් රාක්‍ෂස තෙම; පඤ්චවටීපථෙ, පඤ්චවටීපථයෙහිලා; දෘෂ්ටඃ, දක්නාලදී.

70 අථ, අනන්තරයෙන්; වෛදෙහීම්, සීතාව; භරතනම්, ගෙන

71 පඤ්චවට්‍යාශ්‍රමෙ රම්‍යෙ රඞ්ගත්සාරඞ්ග ශාවකෛඃ
වෘතෙ'ථ වවෘතෙ තස්‍ය වාසො වාසව වර්චසඃ.

72 අථරාමං වෘෂස්‍යන්ති ප්‍රපෙදෙ නෛකසීසුතා
ඉවචින්තා දරිද්‍රස්‍ය සඞ්කුල ලක්‍ෂ්මීං නරෙශ්වරම්.

73 චකර්ත්ත නාසිකාං ක්‍රුද්ධඃ සීතාවිද්‍රවණාදථ
ලක්‍ෂ්මණස්තන්මුඛාම්භොජ කර්ණිකාං කෘපයා සමම්.

74 වර්ෂයති තදාහූතෙ ක්‍ෂුරප්‍ර ප්‍රකරං බලම්
ශරෛස්තෘර් භ්‍රාතෘවර්ගෙ ක්‍ෂිප්‍ර මපාවරිෂ්ට රාඝවෞ.

75 අදීධපත ගෘධ්‍රාණාං ව්‍රාතමෙක ධනුර්ධරඃ
සත්‍යව්‍රතො 'සෘජොධාරාං බරදූෂණයොර්යුධි.

යන්නාවූ; නිශාචරම්, රාක්‍ෂසයා; (වි) නිහත්‍ය, නසා; භවිෂ්‍යත්, මතු වන්නාවූ; (කථාසංවස්තු,) කථාවස්තුව; සඞ්ක්‍ෂිප්‍ය, සඞ්ක්‍ෂෙපකොට; අදශීයදිව, දක්වූවක්හුවැනි.

71 අථ, අනන්තරයෙන්; රඞ්ගත්සාරඞ්ග ශාවකෛඃ—රඞ්ගත්, ප නින්නාවූ; සාරඞ්ගශාවකෛඃ, මෘගපොතකයන් විසින්; වෘතෙ, පිරි වරණලද්දාවූ; රම්‍යෙ, මනොඥවූ; පඤ්චවට්‍යාශ්‍රමෙ, පඤ්චවට්‍යාශ්‍රමයෙහි; වාසව වර්චසඃ, ශක්‍රයහට බඳුවූ තෙජස්ඇති; තස්‍ය, ඒ රාමයාගේ; වාසඃ, විසීම; වවෘතෙ, පැවැත්තේ; (පඤ්චවටිනම් පස්නුග ගසක් එක් වීමයි.)

72 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; රාමම්, රාමයාකරා; වෘෂස්‍යන්ති, මෛථුන කැමැත්තාවූ; නෛකසීසුතා, ශූර්පණඛා තොමෝ; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණි යා; (කවරක්හු කරා කවරකමෙන්?) සඞ්කුල ලක්‍ෂ්මීම්, ධනව්‍යාප්ති (දෘතෘ)වූ; නරෙශ්වරම්, රජක්හු කරා; දරිද්‍රස්‍ය, දරිද්‍රයාගේ; චින්තාව, චින්තාව මෙන්.

73 අථ, අනන්තරයෙන්; සීතාවිද්‍රවණාත්, සීතාව කෑවීමෙන්; ක්‍රුද්ධඃ, කිපියාවූ; ලක්‍ෂ්මණඃ, ලක්‍ෂ්මණතෙම; තන්මුඛාම්භොජ කර්ණිකාම්—තත්, ඇගේ; මුඛාම්භොජ, මුඛපද්මයට; කර්ණිකාම්, කෙමි යක්වූ; නාසිකාම්, නාසිකාව; කෘපයාසමම්, කරුණාවහා එක්කොට; චකර්ත්ත, කැපී.

74 තදාහූතෙ—තත්, ඇවිසින්; ආහූතෙ, කැඳවනලද්දාවූ; භ්‍රාතෘව ර්ගෙ, බරදූෂණ දෙදෙනා; ශරෛස්තෘඃ, ධනුෂින්; ක්‍ෂුරප්‍රප්‍රකරම්, ශර සමූහය; වර්ෂයති, වස්වන කල්හි; බලම්, සෙනඟතෙම; රාඝවෞ, රා ම ලක්‍ෂ්මණ දෙදෙනා; ක්‍ෂිප්‍රම්, වහා; අපාවරිෂ්ට, * පිරිවැරී.

75 සත්‍යව්‍රතඃ, සත්‍යයම ව්‍රතකොට ඇත්තාවූ; එක ධනුර්ධරඃ, අස හාය ධනුර්ධරතෙම; (රාමතෙම;) බරදූෂණයොඃ, බරයදූෂණය යන දෙදෙනාගේ; යුධි, යුධයෙහිලා; අසෘජොධාරාම්, රුධිරධාරා; ගෘධ්‍රා ණාම්ව්‍රාතම්, ගිජුලිහිණි සමූහය; අදීධපත, පෙවී.

---

* අපවාරියනා—සන්න.

76 දම්භාජීවික මුත්තුඞ්ග ජටාමණ්ඩිත මස්තකම්
කඤ්චිනාමස්කාරිණංසීතා දදර්ශාශ්‍රම මාගතම්.

77 මෘගව්‍යාහෘත රාජන්‍ය වර්ණීත ලිඞ්ගී නිශාචරඃ
උග්‍රරූපොනිජං ඝොරං රූපං ප්‍රාදුරබීභවත්.

78 දශානාමස්‍ය (ශිරසා) මුග්‍රතෙජස්ක මාශ්‍රයම්
පශ්‍යන්තී මෛථිලී භීත්‍යා (රූපබෙය) මකම්පත.

79 ප්‍රදීපම්වතං ද්‍රෂ්ටුං නාත්‍යාසන්නං ශශාක සා
අසොඪමරුතං තෙජඃ පරිෂ්කෘත දශානනම්.

80 රාමාරත්නමසෞ රාම නාමාක්‍ර(න්‍ද) දිදංවචඃ
ජගාද ජගදීශස්‍ය ක්ෂෙපදූෂ්ටං ක්ෂපාචරඃ.

---

76 දම්භාජීවිකම්, මිථ්‍යාවෘත්තිවූ; උත්තුඞ්ග ජටා මණ්ඩිත මස්තකම්—උත්තුඞ්ග, හිඞියාවූ; ජටා, ජටායෙන්; මණ්ඩිත, හොබවනලද්දාවූ; මස්තකම්, මුදුන් ඇති; ආශ්‍රමම්, ආශ්‍රමයට; ආගතම්, ආවාවූ; කඤ්චිත් මස්කාරිණම්, එක්තරා තපස්වියක්හු; සීතා, සීතාතොමෝ; දදර්ශ, දුටුව.

77 මෘගව්‍යාහෘත රාජන්‍යඃ—මෘගව්‍ය, මුවදඩින්; ආහෘත, ගන්නාලද්දාවූ; රාජන්‍යඃ, රාජකුමාරයා ඇති; උග්‍රරූපඃ, දරුණුවූ රූප ඇති; වර්ණීත ලිඞ්ගී, බ්‍රහ්මලිඞ්ගීවූ; නිශාචරඃ, රාක්ෂසතෙම; (රාවණතෙම;) ඝොරම්, දරුණුවූ; නිජම්, ස්වකීයවූ; රූපම්, රූපය; ප්‍රාදුරබීභවත්, පහළකෙළේ.

78 අස්‍ය, ඔහුගේ; දශානාම් (ශිරසාම්), දසසිරසුන්ට; ආශ්‍රයම්, පිහිටවූ; උග්‍රතෙජස්කම්, දරුණුවූ තෙජස් ඇති; රූපබෙයම්, රූපබෙය; පශ්‍යන්තී, බලන්නාවූ; මෛථිලී, සීතාතොමෝ; භීත්‍යා, භීතියෙන්; අකම්පත, කම්පාවූ.

79 සා, ඒ සීතාතොමෝ; තම්, ඒ රාවණයා; ප්‍රදීපම්ව, ප්‍රදීපයක්මෙන්; අත්‍යාසන්නම්, ඉතා ආසන්නාවූවහු; ද්‍රෂ්ටුම්, බලන්නට; න ශශාක, නොපොහොසත්වූ; (කිම්භූතම් රාවණම්? කිම්භූතම් ප්‍රදීපම්?) තෙජඃ, තෙජසින්; පරිෂ්කෘත, පිරිවරණලද්දාවූ; දශානනම්, දශමුඛයක් ඇත්තාවූ; (නොහොත්;) තෙජඃ, ශොභායෙන්; පරිෂ්කෘත, පිරිවරණලද්දාවූ; දශානනම්, වර්තිකාමුඛ ඇත්තාවූ; අසොඪමරුතම්—අසොඪ, ක්ෂමා නොකරණලද්දාවූ; මරුතම්, දිව්‍යයන් ඇත්තාවූ; (නොහොත්) අසොඪ, ක්ෂමා නොකරණලද; මරුතම්, පවන ඇත්තාවූ; (ප්‍රදීපම්ව අත්‍යාසන්නම් ද්‍රෂ්ටුම් නශශාක.)

80 අසෞක්ෂපාචරඃ, මේ රාක්ෂසතෙම; රාමනාමාක්‍ර(න්‍ද)ත්—රාම නාම, රාමයාගේ නමින්; ක්‍ර(න්‍ද)ත්, හඬන්නාවූ; රාමාරත්නම්, ස්ත්‍රීරත්නයට; ජගදීශස්‍ය, ජගදීශ්වරයහට; ක්ෂෙප දූෂ්ටම්, ආක්‍රොශයෙන් දූෂ්ටවූ; (දූෂිතවූ;) ඉදං වචඃ, මේ වචනය; ජගාද, කී.

81 සාරඞ්ගාක්ෂි! ශරස්තස්‍ය කෙවලන්තු ඛරෙඛරඃ
දූෂණෙ දූෂණොනභද්‍රෙ! නත්‍රි(ලො)ක්‍යවිභෞරණෙ.

82 ලබ්ධාභයා බලනිරීක්ෂණ දෞහදෙන
චාරෙස්ථිතානිජපුරප්‍රවරස්‍ය සිද්ධාඃ
දෘෂ්ටාමයා සුරපුරං ව්‍රජතා කටාක්ෂෛ-
රෛරාවණවිපගතෙන සහාස (ගර්ව)ම්.

83 අනාශිතො'හ මහමප්‍යනු වෘත්‍යසෙවාං
නිර්ජීවිකො මමහෘතං භවනං පිශාචෛඃ
ඉත්‍යුනනදන් සුරගණාඃ සහලොකපාලෛ
රාජාඞ්ගණෙභ්‍රමන්ති මත්ප්‍රතිහාරමෙත්‍ය.

84 ස්පෂ්ටොත්පිෂ්ට බෘහත්ත්‍රිවිෂ්ටපබලං බාහුංබහුක්ෂෞණිභෘත්
ක්ෂුණ්ණපාතාලතලං තලෙනදලිතශ්වෙතාචලෙන්ද්‍රං මම
නොවාඤ්ඡන්ත්‍යුපධානභූතමබලෙ! ධන්‍යාස්සුරස්ත්‍රීර්නකා
කල්පෙ'නල්ප විකල්ප ජල්ප මධුරක්‍රීඩාරසෙ සෙවිතුම්.

---

81 සාරඞ්ගාක්ෂි, මෘගාක්ෂිය; තස්‍ය, ඔහුගේ; ශරඃ, ශරයතෙම; රණෙ, යුධයෙහි; කෙවලම්, හුදෙක්; ඛරෙ ච, ඛරයා කෙරෙහි; ඛරඃ, තීක්ෂණය; දූෂණෙ, දූෂණයා කෙරෙහි; දූෂණඃ, දූෂණය; භද්‍රෙ, භද්‍රාව; ත්‍රි(ලො)ක්‍යවිභෞ, ත්‍රිභුවන නාථයා කෙරෙහිලා; නඛරඃ නදූෂණඃ, ඛර නොදවෙයි දූෂණ නොදවෙයි.

82 ලබ්ධාභයාඃ—ලබ්ධ, ලද්දාවූ; අභයා, අභය ඇත්තාවූ; සිද්ධාඃ, සිද්ධයෝ; (එක් දෙවතා පක්ෂයක්;) බලනිරීක්ෂණදෞහදෙන—බල, සෙනාවගේ; නිරීක්ෂණ, බැලීමෙහි; දෞහදෙන කුතුහලින්; නිජපුරප්‍රවරස්‍ය—නිජ, ස්වකීයවූ; පුරප්‍රවරස්‍ය, පුරොත්තමයාගේ; චාරෙ, දොරටුහි; ස්ථිතාඃ, සිටියාහු; ඓරාවණවිපගතෙන—ඓරාවණවිප, ඓරාවණ හස්තිනු කර; ගතෙන, [illegible]; සුරපුරම්, දිව්‍යපුරයට; ව්‍රජතා, යන්නාවූ; මයා, [illegible] (ගර්ව)ම්, හාසගර්ව සහිතව; කටාක්ෂෛඃ, කටාක්ෂයෙන්, [illegible].

83 අහම්, මම; අනාශිතඃ, [illegible]; අහමපි, මමද; සෙවාම්, සෙවා; අනුවෘත්‍ය, කොට; නිර්ජීවිකඃ, දිවිහැර්නැත්තෙමි; මම, මාගේ; භවනම්, භවනය; පිශාචෛඃ, රාක්ෂසයන් විසින්; හෘතම්, ගන්නාලදැයි; ඉති, මෙසේ; මත්ප්‍රතිහාරම්, මාදොරටුවට; එත්‍ය, පැමිණ; (වාරපාලයා කරා පැමිණ;) උනනදන්, හඬන්නාවූ; සුරගණාඃ, දිව්‍ය සමූහයතෙම; ලොකපාලෛස්සහ, ලොකපාලයන් හා එක්ව; රාජාඞ්ගණෙ, රාජාඞ්ගණයෙහි; භ්‍රමන්ති, ඇවිදී.

84 ස්පෂ්ටොත්පිෂ්ට බෘහත්ත්‍රිවිෂ්ටපබලම්—ස්පෂ්ට, ව්‍යක්තකොට; උත්පිෂ්ට, සුණුකරණලද්දාවූ; බෘහත්ත්‍රිවිෂ්ටපබලම්, මහත්වූ දිව්‍යසෙ

85 උඊශ්‍යාපරිවීජ්‍යනෙෂු මධුරං නෘත්‍යං යථා (ලීලයා)
තණ්වනත්‍යා ජිතශාරදෙන්දු කිරණච්ඡායොල්ලසච්චාමරම්
ආසජ්‍යස්වය මඩ්ගදස්‍ය ශිඛරෙ නිශ්ශේමා(ක)යත්තාශ්පුනඃ
ස්නෙහස්විනන විවෙපමානකරයා සො’යංභුජඃස්පෘශ්‍යතෙ.

86 එකස්මින් ශයනෙමයාමයසූතා මාලිඩගා නිද්‍රාලයා-
මුන්නිද්‍රංශයිතෙන මච්චරණයොඃසම්බාහනව්‍යාපෘතා
පාදාග්‍රෙණ තිලොත්තමාස්තනාතටෙ සස්නෙහමාපීඩිතා
හෂ්‍රාවෙශ සමර්පිතානි පුලකාන්‍යද්‍යාපි නො මුචති.

නා ඇත්තාවූ; බහු, බො හෝකොට; ක්ෂොභිතක්ෂ්මා පාතාලතලම්—ක්ෂොභිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; ක්ෂ්මා, පෘථිවියහා; පාතාලතලම්, රසාතලඇති; තලෙන, හස්තතලයෙන්; දලිතශෙවතාචලෙන්ද්‍රම්—දලිත, උපුරණලද ශෛවතාචලෙන්ද්‍රම්, කෛලාස පර්වතරාජයාඇති; මම, මාගේ; බාහුම්, හස්තය; උපධානභූතම්, උපධානවූවා; (කොට්ටවූවා;) අබලෙ, අබලාව; සුරස්ත්‍රීෂු, දිව්‍යස්ත්‍රීන්කෙරෙහි; කාධන්‍යා, කවර ධන්‍යාවක්; (කවර පිනැත්තියක්;) අනල්පවිකල්ප ජල්ප මධුරක්‍රීඩාරසෙ—අනල්ප, නො මඳවූ; විකල්ප ජල්ප, විචිත්‍ර කථනයෙන්; මධුර, මධුරවූ; ක්‍රීඩාරසෙ, ක්‍රීඩාරස ඇති; තල්පෙ, යහන්හිලා; සෙවිතුම්, සෙවුනට; නොවාඤ්ඡති, නොකැමැත්තීද.

85 පරිවීජනෙෂු, වීජනයෙහි; (ලීලයා,) ලීලායෙන්; මධුරම්, මධුරකොට; නෘත්‍යම්, නෘත්‍යය; තණ්වත්‍යායථා, කරන්නියකවැන්වූ; ජිතශාරදෙන්දු කිරණච්ඡායොල්ලසත්—ජිත, දිනනලද්දාවූ; ශාරද, ශරත් කල්හිවූ; ඉන්දුකිරණ, සඳරැස් ඇති; ඡායා, ඡායාවෙන්; උල්ලසත්, බබලන්නාවූ; චාමරම්, චාමරය; අඩ්ගදස්‍ය, අඩ්ගදයාගේ; ශිඛරෙ, ශිඛරයෙහි; ස්වයම්, තමාවිසින්ම; ආසජ්‍ය, පිහිටුවා; පුනඃ, නැවත; නිශ්ශේමා(ක)යන්ත්‍යා, හරණාවූ; ස්නෙහස්විනනවිවෙපමාන කරයා—ස්නෙහ, ස්නෙහයෙන්; ස්විනන, ස්වෙද සිලියුණාවූ; විවෙපමාන, වෙව්ලන්නාවූ; කරයා, අත්ඇති; උර්ශ්‍යා, උර්ශිය විසින්; සොයම්භුජඃ, ඒ මේ හස්තයතෙමේ; ස්පෘශ්‍යතෙ, ස්පර්ශකරණලැබේ.

86 එකස්මින් ශයනෙ, එක යහන්හි; නිද්‍රාලයාම්, නිද්‍රායෙන් අලසවූ; මයසූතාම්, මයෙදූදරිය; ආලිඩගා, වැළඳ; උන්නිද්‍රම්, උද්ගතවූ නිද්‍රා ඇතිව; ශයිතෙන, හොත්තාවූ; මයා, මාවිසින්; මච්චරණයොඃ, මාගේ පාදබයෙහි; සම්බාහනව්‍යාපෘතා—සම්බාහන, මැඩමෙහි; ව්‍යාපෘතා, යොමුවූ; පාදාග්‍රෙණ, පාදාග්‍රයෙන්; ස්තනතටෙ, ස්තනාතට යෙහි; සස්නෙහම්, ස්නෙහ සහිතව; ආපීඩිතා, පෙලනලද්දාවූ; තිලොත්තමා, තිලොත්තමාතොමෝ; හෂ්‍රාවෙශ සමර්පිතානි—හෂ්, සන්තොෂයාගේ; ආවෙශ, ආවෙශයෙන්; සමර්පිතානි, පිහිටුවනලද්දාවූ; පුලකානි, රොමහෂ්; අද්‍යාපි, අද දක්වා; නොමුචති, නොහරිනී.

87 අක්ෂාන් දීව්‍යති දානවෙන්ද්‍ර සුතයා සාර්ධංස්මරාර්තෝමයි
ක්‍රීඩායත්නපරිශ්‍රමඃ ප්‍රණයති හෘත්වාගතා'සහ්‍යතාම්
මත්තෝමන්මථ වස්තු සංහිතවිධෞ වෘද්ධෞවිවෘද්ධස්පෘහා
ද්‍යූතංකාරයතිප්‍රයෝගචතුරා රම්භෝරූ රම්භාහ්වයා.

88 සර්වස්වර්ගවරාඞ්ගනා ධෘතිහෘත්ප්‍රේමප්‍රධානංමයි
ත්‍රෛලෝක්‍යාධිපතෞනිධාය හෘදයං යායාජගත්පූජ්‍යතාම්
නාරීමාශ්‍රය සම්පදේවනයති ශ්‍රේයස්කරී මුන්නතිං
මානාන්‍යමානිනි! කස්‍ය ධූර්ජටිජටා ජුෂ්ටා න ජහ්නෝස්සුතා.

89 හස්තෞපල්ලව කෝමලෞ කරයුගේ නාදාය වාසඃශනෛ-
රන්‍යනාව්‍යපනීයපාණි යුගලේ නාමෘශ්‍ය කාඤ්ච්‍යාස්පදම්
මය්‍යාලිඞ්ගති බාහුභිඃ සුබහුභිඃශෛශෛර්විලක්ෂස්මිත
ජ්‍යෝත්ස්නාසේක මනෝහරාධරපුටං වක්ත්‍රං ස්වයංදාස්‍යසි.

---

87 ස්මරාර්තා, කාමාර්තවූ; (අනඞ්ගයාවිසින් පෙළනලද්දවූ;) ම යි, මා; දානවෙන්ද්‍ර සුතයා සාර්ධම්, මණ්ඩොදරියහා එක්ව; අක්ෂාන්, දූ; දීව්‍යති(සති), කෙළනා කල්හි; ක්‍රීඩායත්න පරිශ්‍රමඃ, ක්‍රීඩායත්න යෙන්වූ පරිශ්‍රමය; ප්‍රණයති, වඩියයි; හෘත්වා, අසා; අසහ්‍යතාම්, ක්ෂමා නොකටහැකි බවට; ගතා, පාමිණියාවූ, ප්‍රයෝග චතුරා, ප්‍රයෝගයෙ හි දක්ෂවූ; මත්තඃ, මාකෙරෙන්; මන්මථ වස්තු සංහිතවිධෞ—මන්ම ථ වස්තු, මන්මථ වස්තුයෙහි; සංහිත, පිහිටුවනලද; විධෞ, විධි ඇ ති; වෘද්ධෞ, වෘද්ධියෙහි; විවෘද්ධස්පෘහා, වැඩියාවූ අභිලාෂඇති; රම්භෝ රූ රම්භාහ්වයා—රම්භෝරූ, රම්භාවට බඳුවූ කලවේ ඇති; රම්භාහ් වයා, රම්භා නම් තැනැත්තී; ද්‍යූතම්, ද්‍යූතය; කාරයති, කරවා.

88 සර්වස්වර්ගවරාඞ්ගනාධෘතිහෘත්—සර්ව, සියලු; ස්වර්ග වරාඞ්ග නා, දිව්‍යාඞ්ගනාවන්ගේ; ධෘති, ධෛර්‍ය්‍යය; හෘත්, පැහැරගන්නාවූ; ත්‍රෛලෝක්‍යාධිපතෞ, තුන්ලොවට අධිපතිවූ; මයි, මාකෙරෙහි; ප්‍රේ මප්‍රධානම්, ප්‍රේමය ප්‍රධානකොට ඇති; හෘදයම්, හෘදය; නිධාය, පිහි ටුවා; ජගත්පූජ්‍යතාම්, ලොකපූජ්‍ය බවට; යායාඃ, පැමිණෙව;* නාරීම්, නාරිය; ආශ්‍රය සම්පදෙව, ආශ්‍රය සම්පත්තියම; ශ්‍රේයස්කරීම්, අභිවෘද්ධි කරවූ; උන්නතිම්, උන්නතියට; නයති, පමුණුවන්නී; මානිනි, මානි නිය; ධූර්ජටිජටා ජුෂ්ටා—ධූර්ජටි, ඊශ්වරයාගේ; ජටා, ජටායෙන්; ජු ෂ්ටා, සෙවුනාලද්දවූ; ජහ්නෝස්සුතා, ආකාශගඞ්ගාතොමෝ; කස්‍ය, කවරක්හු සම්බන්ධව, නමාන්‍ය, නොපිදියයුතුද.

89 පල්ලවකෝමලෞ, පල්ලවයක්සේ කොමලවූ; හස්තෞ, හ ස්තාවය; කරයුගෙන, හස්තාවයෙන්; ආදාය, ගෙන; අන්‍යනපාණි යුගලෙන, අනික් හස්තාවයෙන්; වාසඃ, වස්ත්‍රය; ශනෛඃ, සෙමෙන්; ව්‍යපනීය, පහකොට; කාඤ්ච්‍යාස්පදම්, මෙඛලාස්ථානය; ආමෘශ්‍ය, ස්පර්

---

* පැමිණියාවූ—සන්න.

90 ඉත්‍යුක්ත්වා “දශරක්ෂඃපතිරවනිසුතාමුත්පලුතොමීනජාලෙ-
ශ්චිත්‍රංව්‍යෝමාම්බුරාශිං ඝනපවනරයාස්ඵාලගුඤ්ජද්ඝනොර්මිම්
පොතෙනෙවප්‍රකම්පධ්වනි නිවහමසෞ බිභ්‍රතාපුෂ්පකෙණ
සදුජ්ජ්ජිත්සිතෙන යාත්‍රා මනුපහතජවව්‍යාපිනී මාලලම්බෙ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ සීතාහරණෙ නාම)
දශමස්සර්ගඃ.

කොට; ශෙෂෛඃ, අවශෙෂවූ; සුබහුභිඃ, අත්‍යධිකයෙන් බොහෝවූ, බාහුභිඃ, බාහුයෙන්; මූසි, මා; ආලිඞ්ගති(සති), ආලිඞ්ගනකරණ කල්හි; විලක්ෂස්මිත ජ්‍යොත්ස්නා සෙකමනොහරධරපුටඃ—විලක්ෂස්මිත, ලජ්ජාසම්මිත නැමැති; ජ්‍යොත්ස්නාසෙක, ජ්‍යොත්ස්නාසෙකයෙන්; (රශ්මි පරිෂෙකයෙන්;) මනොහර, සිත්කලුවූ; අධරපුටම්, අධරපුට ඇති; (අධර ගසී ඇති;) වක්ත්‍රම්, මුඛය; ස්වයම්, (තෙමේ) දාස්‍යසි, දෙන්නෙහි.

90 අසෞ රක්ෂඃපතිඃ, මේ රාවණතෙම; ඉති, මෙසේ; උක්ත්වා, කියා; අවනිසුතාම්, පෘථිවීසුතාව; ආදාය, ගෙන; මීනජාලෛඃ, මීනනම්තාරකා සමූහයෙන්; චිත්‍රම්, විසිතුරුවූ; (නොහොත්;) මීනජාලෛඃ, මත්ස්‍ය සමූහයෙන්; චිත්‍රම්, විසිතුරුවූ; ඝනපවනරයාස්ඵාල ගුඤ්ජත් ඝනොර්මිම්—ඝන, ඝනවූ; පවනරය, පවනවෙගයාගේ; ආස්ඵාල, පැහැරමෙන්; ගුඤ්ජත්, හඬන්නාවූ; ඝන, මෙඝ නැමැති; ඌර්මිම්, රළඇත්තාවූ; (නොහොත්;) ඝනවූ පවනයාගේ පැහැරමෙන් හඬන්නාවූ ඝනවූ රළඇත්තාවූ; ව්‍යොමාම්බුරාශිම්, ආකාශ නැමැති සාගරයට; උත්පලුතඃ, නැංගේ; ප්‍රකම්පධ්වනිනිවහම්—(හෙදහෙද;) ප්‍රකම්ප, සැලෙන්නාවූ; ධ්වනිනිවහම්, ධ්වනි සමූහ; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; සදූර්ජ්ජිත්සිතෙන—සදූර්ජ්ජිත්, සැලෙන්නාවූ; සිතෙන, සිතාවඇත්තාවූ; (නොහොත්) රුවල් ඇත්තාවූ; පොතෙනෙව, නැවක් වැනිවූ; පුෂ්පකෙණ, පුෂ්පකයෙන්; අනුපහතජවව්‍යාපිනීම්—අනුපහත, සබලනයක් නැත්තාවූ; ජව, ජවයෙන්; ව්‍යාපිනීම්, පැතිරෙන්නාවූ; යාත්‍රාම්, යාත්‍රාව; (ගමන්යාම;) ආලලම්බෙ, එල්බිණී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාශයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; සීතාහරණෙනාම, සීතාහරණනම්වූ;)

දශමස්සර්ගඃ, (දසවනසගයි)

ඒ කා ද ශඃ ස ර්ගඃ.

---

1 අථ විකම්පිත පක්ෂසමීරණ
ප්‍රසභනර්තිත දීප්තිමාලිනා
විදිත තද්ගමනෙන ජටායුනා
සරභසං සමරාය සමුත් ප්ලුතම්.

2 ජනකරාජ සුතාම (ප) කර්ෂතඃ
සුරරිපොඃ පථි ගෘධ්‍ර සමාගමඃ
අවනිමිත්තතමවෙදය දස්‍යතං
නෘපවධූහරණප්‍රභවං වධම්.

3 පතග පක්ෂ පරාහත නර්තිත
ස්වභවනොදර මධ්‍ය පරිච්‍යුතඃ
උභය භිත්ති විතාඩිත මස්තක-
ශ්චිර මකම්පත විශ්‍රවසස්සුතඃ.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; විකම්පිත පක්ෂ සමීරණ ප්‍රසභනර්තිත දීප්ති මාලිනා—විකම්පිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; පක්ෂ සමීරණ, පක්ෂ වාතයෙන්; ප්‍රසභ, ලාහෙළා; නර්තිත, නටවනලද්දාවූ; දීප්තිමාලිනා, සුයශ්‍රීයා ඇති; විදිත තද්ගමනෙන—විදිත, දන්නාලද්දාවූ; තද්ගම නෙන, ඔහුගේ ගමන්ඇති; ජටායුනා, ජටායුහුවිසින්; (ගරුඩරාජයා විසින්;) සමරාය, යුධයපිණිස; සරභසම්, වෙග සහිතව; සමුත්ප්ලු තම්, නැංමැසි.

2 ජනකරාජසුතාම්, සීතාව; අ (ප) කර්ෂතඃ, අදනාවූ; අස්‍යසුරරිපොඃ, මේ රාවණයාගේ; පථි, මාර්ගයෙහි; ගෘධ්‍රසමාගඃ, ගෘධ්‍ර සමාගමයතෙම; අවනිමිත්තතාම්, දුර්නිමිත්තවූයේ; නෘපවධූහරණප්‍රභවම්—නෘපවධූ, නෘපස්ත්‍රියගේ; හරණ, ගැන්මෙන්; ප්‍රභවම්, උපන්නාවූ; තංවධම්, ඒ වධය; අවෙදයත්, දැන්වී.

3 පතග පක්ෂපරාහත නර්තිත ස්වභවනොදර මධ්‍ය පරිච්‍යුතඃ—ප තග, පක්ෂිහුගේ; පක්ෂ, පියායෙන්; පරාහත, පහරණලදින්; නර්ති ත, නටවනලද්දාවූ; ස්වභවන, ස්වකීයවූ භවනයාගේ; උදරමධ්‍ය, උදරමධ්‍යයෙන්; පරිච්‍යුතඃ, ගිලිහුනාවූ; උභයභිත්ති විතාඩිත මස්ත කඃ—උභයභිත්ති, උභයභිත්තියෙන්; විතාඩිත, තළනලද්දාවූ; මස්ත කඃ, මුදුන්ඇති; විශ්‍රවසස්සුතඃ, රාවණතෙම; චිරම්, බොහෝ කලක්; අකම්පත, කම්පාවී.

4 විහගනාථ විතීර්ණ පරාභව
ප්‍රභවකොප විකම්පිත චෙතසා
සපදි පඞ්ක්ති මුඛෙන සමාදදෙ
ශරවිතාන කෘතාවරණො රණඃ.

5 ක්ෂණමතිෂ්ඨ දුපාහිත මණ්ඩල
ස්ථිති මනොහර විග්‍රහ බන්ධුරඃ
විපුල පක්ෂපුටචය කල්පිත
ප්‍රහරණාවරණඃ සවිහඞ්ගමඃ.

6 පථිවිහඞ්ග නිශාචර ශාසිනොඃ
ප්‍රවවෘතෙ ධෘති සංහරණො රණඃ
විධූත පක්ෂ ධනුර්ගුණ සංහති
(ධ්වනි) නිනාදිත භූධර කන්දරඃ.

7 අථ ඛගෙශ්වර පක්ෂ සමීරණ
ප්‍රබලවෙග නිවර්තිත පාතිනෙඃ
අපිනිපෙතුරති වෙගිහිරණ්‍යබෙර්
දෘෂ්ටමහනායත සංයතිරාවණඃ.

---

4 විහගනාථ විතීර්ණ පරාභව ප්‍රභවකොප විකම්පිතචෙතසා—විහගනාථ, පක්ෂිරාජයා විසින්; විතීර්ණ, දෙනලද; පරාභව, පරිභවයෙන්; ප්‍රභව, උපන්නාවූ; කොප, කොපයෙන්; විකම්පිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; චෙතසා, සිත්ඇති; පඞ්ක්ති මුඛෙන, දශමුඛයාවිසින්; සපදි, එකෙණෙහි; ශරවිතානකෘතාවරණඃ—ශරවිතාන, ශර සමූහයෙන්; කෘත, කරණලද්දාවූ; ආවරණඃ, ආවරණ ඇති; රණඃ, යුද්ධයතෙම; සමාදදෙ, ගන්නාලදී.

5 උපාහිත මණ්ඩලස්ථිති මනොහර විග්‍රහ බන්ධුරඃ—උපාහිත, කරණලද; මණ්ඩලස්ථිති, මණ්ඩලස්ථිතියෙන්; මනොහර, සිත්කලුවූ; විග්‍රහ, ශරීරයෙන්; බන්ධුරඃ, මනොඥවූ; විපුලපක්ෂපුටචය කල්පිත ප්‍රහරණාවරණඃ—විපුල, මහත්වූ; පක්ෂපුටචය, පක්ෂපුටචයෙන්; කල්පිත, කරණලද්දාවූ; ප්‍රහරණ, ප්‍රහාරයන්ගේ; ආවරණඃ, ආවරණ ඇත්තාවූ; සවිහඞ්ගමඃ, ඒ පක්ෂිතෙම; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; අතිෂ්ඨත්, සිටියේ.

6 විහඞ්ගනිශාචරශාසිනොඃ, විහඞ්ගනිශාචරශාසි දෙදෙනාගේ; පථි, මාර්ගයෙහි; ධෘතිසංහරණඃ, ධෛර්‍ය්‍ය නසන්නාවූ; රණඃ, යුද්ධයතෙම; ප්‍රවවෘතෙ, ප්‍රවෘත්තවී; (තවද කෙසේවූ;) විධූත, කම්පාකරණලද්දාවූ; පක්ෂ, පක්ෂහා; ධනුර්ගුණසංහති(ධ්වනි), ධනුර්ජ්‍යාසංහති ධ්වනියෙන්; නිනාදිත, නාදකරණලද්දාවූ; භූධරකන්දරඃ, ගිරිගුහා ඇත්තාවූ; (රණඃ ප්‍රවවෘතෙ.)

7 අථ, අනන්තරයෙන්; ඛගෙශ්වර පක්ෂ සමීරණ ප්‍රබලවෙග නිවර්තිත පාතිනෙඃ—ඛගෙශ්වර, පක්ෂිරාජයාගේ; පක්ෂ සමීරණ, පක්ෂ

8 ප්‍රතිදිගන්තර දෘෂ්ට තනුඃ සමං
දශමුඛං පරිතඃ සවිධගමඃ
නභසි මණ්ඩ(ල)යනන තිරංහසා
ස්වවපුෂා පරිවෙෂ මිවාදධෙ.

9 ගගනසාගර භොග ධරාඞ්ගනා
විශලතා හරි පාද සරොරුහඃ
පතඞ්ග පක්ෂ සමීරණ රංහසා
සුර සරිවිසසර්ප දිශොදශ.

10 ඛගපතිර්නිජ පක්ෂ සමූහිතො-
පහිතවාරිද රූඪ දෘශො මුහුඃ
ශිරසි චඤ්චුමදෘෂ්ට සමාගමො
දශමුඛස්‍ය සවෙග මපාතයත්.

වාතයාගේ; ප්‍රබල, බලවත්වූ; වෙග, වේගයෙන්; නිවර්තිත, චලක නලදින්; පාතිතොඃ, හෙළනලද්දාවූ; අතිවෙගිභිඃ, අධිකවූ වෙග ඇත්තාවූ; නිජෛරපි, ස්වකීයද්(දෑ;) ආයුධෛඃ, ආයුධයෙන්; රාවණඃ, රාවණතෙම; සංයති, යුධයෙහි; දෘෂ්ට්ව, දැකකොට; අහන්‍යත, පහර ණලදී.

8 සමම්, එකවට; ප්‍රතිදිගන්තර, ප්‍රතිදිගන්තරයෙහි; දෘෂ්ට, දක්නා ලද්දාවූ; තනුඃ, ශරීර ඇති; සවිධගමඃ, ඒ පක්ෂිතෙම; අතිරංහසා, අධිකවූ වෙගයෙන්; නභසි, ආකාශයෙහි; මණ්ඩ(ල)යන්, මණ්ඩල යන්කරන්නේ; දශමුඛම් පරිතඃ, රාවණයා සිසාරවා; ස්වවපුෂා, ස්වකී යවූ ශරීරයෙන්; පරිවෙෂම්, මණ්ඩලය; ආදධෞව, කළාක්හුවැනි.

9 ගගනසාගර භොගධරාඞ්ගනා—ගගනසාගර, ආකාශ නැමැති සාගරයට; භොගධරාඞ්ගනා, නාගාඞ්ගනාවූ; හරිපාද සරොරුහඃ—හ රි, විෂ්ණුහුගේ; පාදසරොරුහඃ, පාදකමලයට; විශලතා, විශලතාවක් වූ; සුරසරිත්, ආකාශ ගඞ්ගාතොමෝ; පතඞ්ගපක්ෂ සමීරණ රංහසා— පතඞ්ග, පක්ෂිහුගේ; පක්ෂ සමීරණ, පක්ෂවාතයාගේ; රංහසා, වෙග යෙන්; දශදිශඃ, දසදිගුන්; විසසර්ප, පතළා.

10 ඛගපතිඃ, පක්ෂිරාජතෙම; මුහුඃ, එකෙණෙහි; නිජපක්ෂ සමූහි තොපහිත වාරිද රූඪ දෘශඃ—නිජ, ස්වකීයවූ; පක්ෂ, පක්ෂයෙන්; සමූහි ත, රැස්කරණලදින්; උපහිත, පිහිටුවනලද; වාරිද, මෙඝයෙන්; රූ ඪ, වලකනලද; දෘශඃ, නෙත්‍ර ඇති; දශමුඛස්‍ය, රාවණයාගේ; ශිරසි, හිස්හි; චඤ්චුම්, චඤ්චුව; අදෘෂ්ට සමාගමඃ, නොදක්නාලද සමාගම ඇත් තේ; (නොදක්නාලද ගමන්ඇත්තේ;) සවෙගම්, වෙග සහිතව; අපා තයත්, හෙළී.

11 ශිරසිතංප්‍රණිහත්‍ය සමුෂ්ටිනා
භුවිනිපාතයතිස්ම නිශාචරඃ
විජපතිඃ පුනරෙව සවෙගවා-
නුපරි කන්දුකවද් දදෘශෙරිපොඃ.

12 නඛ ශිඛාශිත කුන්ත නිපාතන
ස්ඵුරිත රත්න පිශඞ්ගිත දිඞ්මුඛම්
රිපුශිරශ්චරණෙන රණෙ රණන්
මුකුටකොටි ජඝාන විහඞ්ගමඃ.

13 අථ ස කුන්ත මුඛෙන ශකුන්ත(පං)
තමභයඃ සමරෙ සමදාරයත්
විජවරො'පි තතොනඛරෛඃ ඛරෛ-
රපඝනාංඝන මස්‍ය ජඝානසඃ.

14 හෘදිසමර්පිත කුන්ත මුඛං මුහු-
විතත පක්ෂ නිරුද්ධනභස්තලම්
ඛගපතෙඃ සමරෙචත තවපූර්
නිහිත දණ්ඩ මිවාතපවාරණම්.

---

11 සඃනිශාචරඃ, ඒ රාවණතෙම; තම්, ඔහු; ශිරසි, හිස්හි; මුෂ්ටිනා, මිටින්; ප්‍රණිහත්‍ය, පැහැර; භුවි, පෘථිවියෙහි; නිපාතයතිස්ම, හෙළීය; සඃවිජපතිඃ, ඒ පක්ෂිරාජතෙම; පුනරෙව, නැවතම; වෙගවාන්, වෙග වත්වූයේ; රිපොඃ, සතුරාගේ; උපරි, මත්තෙහි; කන්දුකවත්, කන්දුක මෙන්; දදෘශෙ, දක්නාලදී.

12 විහඞ්ගමඃ, පක්ෂිතෙම; රණෙ, යුද්ධයෙහි; නඛශිඛාශිත කුන්ත නිපාතන ස්ඵුරිත රත්න පිශඞ්ගිත දිඞ්මුඛම්—නඛශිඛා, නඛශිඛා නැමැති; ශිත, තීක්ෂ්ණවූ; කුන්ත, කුන්තයන්ගේ; නිපාතන, හෙළීමෙන්; ස්ඵුරිත, පළනලද; රත්න, රත්නයෙන්; පිශඞ්ගිත, පිඟුවන්කරණලද; දිඞ්මුඛම්, දිඞ්මුඛ ඇති; රිපුශිරඃ, රිපුශිරස්; චරණෙන, චරණයෙන්; රණන්මුකුටකොටි—රණත්, හඬන්නාවූ; මුකුටකොටි, මුකුටකොටි ඇති(කොට;)ජඝාන, පහළී.

13 අථ, අනන්තරයෙන්; අභයඃ, භයරහිතවූ; සඃ, ඒ රාවණතෙම; තම් ශකුන්ත(ප)ම්, ඒ පක්ෂිරාජයා; සමරෙ, යුද්ධයෙහිලා; කුන්තමුඛෙන, කුන්තමුඛයෙන්; සමදාරයත්, පැළීය; සඃවිජවරොපි, ඒ විජවරද; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ඛරෛඃ, කර්කශවූ; නඛරෛඃ, නියයෙන්; අස්‍ය, මොහුගේ; ඝනම්, ඝනවූ; අපඝනම්, ශරීරය; ජඝාන, පහළී.

14 හෘදි, ලෙහි; සමර්පිත කුන්තමුඛම්—සමර්පිත, පිහිටුවනලද; කුන්තමුඛම්, කුන්තමුඛ ඇති; මුහුඃ, එකෙණෙහි; විතතපක්ෂ නිරුද්ධ නභස්තලම්—විතත, පතළාවූ; පක්ෂ, පියාසෙන්; නිරුද්ධ, වළකනලද

15 යුධි (රයාදපහාය) තදායුධං
චපලතුණ්ඩ විඛණ්ඩිත මණ්ඩනම්
විබුධ ශත්‍රු ශිරස්තරසාරසා-
නනභිනිපත්‍ය ජඝාන පතත්පතිඃ.

16 නඛශිඛාඞ්කුශ කොටිෂු මස්තකෙ
නිපතිතාසු දශානනදිග්ගජඃ
අභිනනාද භෘශං දශභිර්මුඛෛඃ
ප්‍රබලනාද නිනාදිත දිඞ්මුඛඃ.

17 නඛමුඛොප හිතායුධ කර්මණ-
ස්තනු තනුච්ඡද සන්තති වර්මණඃ
රණමවෙක්ෂ්‍ය විහඞ්ගපතෙර්ජගුඃ
සපදි සාධුවචඃ සුරකින්නරාඃ.

18 අථ විදර්ශිත පූර්ව පුරන්දර
විරද කුම්භ විපාටනපාටවම්
අසිමසෞ විසිකොත්පල සප්‍රභං
සුරරිපුඃ සමරාය සමාදදෙ.

නභස්තලම්, ආකාශතල ඇති; ඛගපතෙඃ, පක්ෂිරාජයාගේ; තවපුඃ, ඒ ශරීරය, නිහිතදණ්ඩම්—නිහිත, පිහිටුවනලද; දණ්ඩම්, දඬුඇති; ආතපවාරණම්ව, ඡත්‍රයක්මෙන්; සමරෙචත, හෙබ්බෙ.

15 පතත්පතිඃ, පක්ෂිරාජතෙම; රසන්, හඬන්නේ; යුධි, යුඬයෙහි; තදායුධම්, ඔහුගේ ආයුධය; (රයාත්, වේගයෙන්; අපහාය,) දුරුකොට; චපලතුණ්ඩ විඛණ්ඩිත මණ්ඩනම්—චපල, චපලවූ; තුණ්ඩ, තුඩින්; විඛණ්ඩිත, ඛණ්ඩකරණලද; මණ්ඩනම්, මණ්ඩන ඇති; විබුධශත්‍රු ශිරඃ, රාවණයාගේහිස; තරසා, වහා; අභිනිපත්‍ය, හී; ජඝාන, පහළි.

16 දශානනදිග්ගජඃ, රාවණනැමැති දිගැත්තෙම; මස්තකෙ, මස්තකයෙහි; නඛශිඛාඞ්කුශකොටිෂු—නඛශිඛා, නඛශිඛානැමැති; අඞ්කුශකොටිෂු, අඞ්කුශකොටින්; නිපතිතාසු (සතීෂු), හුණුකල්හි; ප්‍රබලනාද නිනාදිත දිඞ්මුඛඃ—ප්‍රබල, බලවත්වූ; නාද, නාදයෙන්; නිනාදිත, නාදකරවනලද; දිඞ්මුඛඃ, දිඞ්මුඛ ඇත්තේ; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; දශභිඃ මුඛෛඃ, දශමුඛයෙන්; අභිනනාද, හැඬී; (නාද කෙළේ.)

17 නඛමුඛොප හිතායුධ කර්මණඃ—නඛමුඛ, නඛමුඛයෙන්; උපහිත, වලකනලද; ආයුධ කර්මණඃ, ආයුධකර්ම ඇත්තාවූ; තනුතනුච්ඡද සන්තති වර්මණඃ—තනු, කෘශවූ; තනුච්ඡද සන්තති, පත්‍ර සමූහ නැමැති; වර්මණඃ, කවච ඇත්තාවූ; විහඞ්ගපතෙඃ, පක්ෂිරාජයාගේ; රණම්, යුඬය; අවෙක්ෂ්‍ය, බලා; සපදි, එකෙණෙහි; සුරකින්නරාඃ, සුරකින්නරයෝ; සාධුවචඃ, සාධු වචනය; ජගුඃ, කීවූ.

18 අථ, අනන්තරයෙන්; අසෞසුරරිපුඃ, මේ රාවණතෙම; විදර්ශිත

19 සපදිමාතුම්වාස්‍ය දිගන්තරං
විතතපක්ෂ යුගස්‍ය පතත්‍රිණඃ
පෘථුවිතාන මිවාමරවර්ත්මනො
විපුල මංස පුටං(නි) ජඝානසඃ.

20 ද්විජවරස්‍ය තනුඃ කෘතවෙදිනඃ
සුරවධූ නයනොදක සන්තතිඃ
කුසුම වෘෂ්ටිරිතිත්‍රිතයං තතඃ
සමපතත් සමමෙව නභස්තලාත්.

21 විධිවශෙන වශී සමුපස්ථිතො
නිජගදෙ ශිථිලී භව දුෂ්මණා
රඝුපතිඃ ප්‍රභුණා'ථ පතත්‍රිණාං
දශමුඛෙන කලත්‍රමපොහිතම්.

22 සමර ශක්තිරියං මම තාවතී
දශමුඛො හරතිස්ම වධූමිති
දශරථාඞ්ග යථා ගදිතුංස්වයං
ද්විජවරො'පි රුරොහ සුරලයම්.

පූර්වපුරන්දරද්විරද කුම්භ විපාටන පාටවම්—විදර්ශිත පූර්ව, දක්වූද්විරදඃ; පුරන්දරද්විරද, ඓරාවණයාගේ; කුම්භවිපාටන පාටවම්, කුම්භවිපාට නයෙහි පාටව ඇති; අසිතොත්පලසප්‍රභම්—අසිතොත්පල, නිලොත් පලයක්හා; සප්‍රභම්, සමානවූ ශොභා ඇති; අසිම්, ඛඩ්ගය; සමරාය, යුද්ධපිණිස; සමාදදෙ, ගති.

19 සපදි, එකෙණෙහි; දිගන්තරම්, දිගන්තරය; මාතුම්ව, මනන් නටමෙන්; විතතපක්ෂ යුගස්‍ය—විතත, පතළාවූ; පක්ෂයුගස්‍ය, පක්ෂවය ඇති; අස්‍ය පතත්‍රිණඃ, මේ පක්ෂිහුගේ; අමරවර්ත්මනඃ, ආකාශයට; පෘථුවිතානම්ව—පෘථු, මහත්වූ; විතානම්ව, විතානයක්වැනිවූ; විපුලම්, මහත්වූ; අංසපුටම්, අංසපුටය; සඃ, හෙතෙම; (නි)ජඝාන, පහළි.

20 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; කෘතවෙදිනඃ, කෘතඥවූ; ද්විජවරස්‍ය, පක්ෂිරාජයාගේ; තනුඃ, ශරීරයද; සුරවධූ නයනොදක සන්තතිඃ, (දිව්‍ය ස්ත්‍රීන්ගේ) නෙත්‍රජල සමූහයද; කුසුමවෘෂ්ටිරිති, කුසුමවෘෂ්ටිය(ද)යි; ත්‍රිතයම්, තුන; නභස්තලාත්, ආකාශතලයෙන්; සමමෙව, එකවටම; සමපතත්, හිණි.

21 අථ, අනන්තරයෙන්; විධිවශෙන, විධි වශයෙන්; සමුපස්ථිතඃ, පැමිණියාවූ; වශී, වශීවූ; රඝුපතිඃ, රාමතෙම; ශිථිලීභවදුෂ්මණා—ශිථිලීභවත්, ශිථිලවන්නාවූ; උෂ්මණා, තෙජස් ඇති; පතත්‍රිණාම්ප්‍රභුණා, පක්ෂිරාජයා විසින්; දශමුඛෙන, රාවණයා විසින්; කලත්‍රම්, කලත්‍රය; අපොහිතම්, පහකරණලද්දෑ; ජගදෙ, කියනලදී.

22 ද්විජවරඃ, පක්ෂිරාජතෙම; මම, මාගේ; ඉයම් සමර ශක්තිඃ, මේ

23 නෘපසූනුඃ පවනාත්මජ ලොභිතඃ
ඵලිතවෘක්ෂ වනං වනජෙක්ෂණඃ
අගමදෘශ්‍ය පදද්‍රිමගොත්තමං
සපදිමූක මමූක විහඞ්ගමම්.

24 කපිරජයශ්‍රී මචින්තිත ලම්භිතං
(ත)දනුභූය විරෙචන සම්භවඃ
රිපුමයාචත කෞශික වෛරිණං
නිහතයෙ නහදුන්දුභි විද්විෂඃ.

25 උප කපීශ්වර වාසගුහා මුඛං
(සම)ධිගම්‍ය රඝුවහචොදිතඃ
ප්‍රතිනිනාදවතො ජගතීධරාන්
ගුරු ජගර්ජ හරිඃ පරිකම්පයන්.

ශුඛශකතිනොගම්ර්; තාවතී, එපමණය; ස්වවධූම්, ස්වවධූව; (තාගේ වධූව;) පඞ්ක්තිමුඛඃ, දශමුඛතෙම; හරතීති, ගෙනයෙයි; දශරථාය, දශරථයහට; ස්වයම්, තෙමේ; ගදිතුම්යථා, කියන්නටමෙන්; සුරාලයම්, ද්‍යුලොකයට; අධිරුරොහ, නැංගේ.

23 වනජෙක්ෂණඃ, පද්මයට බඳුවූ ඇස් ඇති; නෘපසූනුඃ, රාජපුත්‍රතෙම; පවනාත්මජලොභිතඃ—පවනාත්මජ, හනුමත්හු විසින්; ලොභිතඃ, ලොභකරවනලදුව; ඵලිතවෘක්ෂවනම්—ඵලිත, ඵලගත්තාවූ; වෘක්ෂවනම්, වෘක්ෂවන ඇති; අමූකවිහඞ්ගමම්, අමූකවූ පක්ෂීන් ඇති; ඍශ්‍යපදද්‍රිම්, ඍශ්‍ය යන පදය ආදිකොට ඇති; මූකම් අගොත්තමම්, මූකනම් පර්වතොත්තමයට; සපදි, එකෙණෙහි; අගමත්, ගියේ.

24 විරෙචන සම්භවඃ, සූර්‍ය්‍යපුත්‍රවූ; කපිඃ, කපිතෙම; අචින්තිත ලම්භිතම්—අචින්තිත, නොසිතනලදින්; ලම්භිතම්, පැමිණෙනලද්දවූ; (තත්, ඒ;) අජයශ්‍රීම්, සඞ්ගතය; අනුභූය, අනුභවකොට; දුන්දුභිවිද්විෂඃ, වාලිහුගේ; (දුන්දුභිඃ රාක්ෂසඃ.) නිහතයෙ, නැසීම පිණිස; කෞශිකවෛරිණම්රිපුම්, (කෞශිකඃ ශක්‍රඃ) රාමයා; නහඅයාචත, ආරාධනා නොකෙළේ නොවේ.

25 රඝුවහචොදිතඃ, රාමයා විසින් මෙහෙයනලද්දවූ; හරිඃ, හරිතෙම; උපකපීශ්වර වාසගුහාමුඛම්, කපීශ්වරයාගේ වාසගුහාමුඛ සමීපයට; (සම)ධිගම්‍ය, පැමිණ; ප්‍රතිනිනාදවතඃ, ප්‍රතිධ්වනි ඇත්තාවූ; ජගතීධරාන්, පර්වතයන්; පරිකම්පයන්, කම්පාකරන්නේ; ගුරු, මහත්කොට; ජගර්ජ, හැඬී.

26 අථ පපාත රුෂා'රුණිතානනඃ
කපිපතිඃ කපිල ද්‍යුති මණ්ඩනඃ
නවවිරෙචන මණ්ඩල මුද්වහන්
ගිරිවරඃ ශිරසෙව හිරණ්මයඃ.

27 අථ රණෙ වවෘතෙ ධරණීභෘතාං
ශිඛර ඛණ්ඩ මහිරුහ මණ්ඩලෛඃ
හරි හරිඛය නන්දන නර්දිත
ප්‍රතිනිනාදිත හිම දරීමුඛඃ.

28 පතිත භූරුහ භූරිභරස්ඵුටත්
කඨිනවිග්‍රහ විග්‍රහතේජිතෞ
අචරතාමචිරේණ පරස්පර-
ච්ඡල නිරූපණ වීක්ෂණ වීක්ෂණෞ.

29 ශිරසිපාතිත භින්න ගිරිද්‍රුම
ක්ෂණනිරස ලඝූකෘත හස්තයොඃ
අධරදංශ පරිස්‍රුත ශොණිතං
වලිතමුෂ්ටි ජවා දුපසප්පතොඃ.

---

26 රුෂා, රොෂයෙන්; අරුණිතානනඃ—අරුණිත, රත්කරණලද; ආනනඃ, මුඛ ඇත්තාවූ; කපිලද්‍යුති මණ්ඩනඃ—කපිල, කපිලවන්වූ; ද්‍යුති, ශොභාඇති; මණ්ඩනඃ, ආභරණ ඇත්තාවූ; කපිපතිඃ, වාලි තෙම; නවවිරෙචන මණ්ඩලම්—නව, අලුත්වූ; විරෙචන මණ්ඩලම්, සූර්‍ය්‍ය මණ්ඩලය; ශිරසා, හිසින්; උද්වහන්, උසුලන්නාවූ; හිරණ්මයඃ, ස්වර්ණමයවූ; ගිරිවරඉව, මෙරුවමෙන්; අථ පපාත, හිණී.

27 අථ, අනන්තරයෙන්, හරිහරිඛය නන්දන නර්දිත ප්‍රතිනිනාදිත හිමදරීමුඛඃ—හරිහරිඛය නන්දන, වාලි සුග්‍රීව දෙදෙනාගේ; නර්දින, හැඬීමෙන්; ප්‍රතිනිනාදිත, නාදකරවනලද්දාවූ; හිම, හයඩකරවූ; දරීමුඛඃ, ලෙණමුඛ ඇත්තාවූ; රණඃ, යුද්ධයතෙම; ධරණීභෘතාම්, පර්වතයන්ගේ; ශිඛරඛණ්ඩ මහීරුහ මණ්ඩලෛඃ—ශිඛරඛණ්ඩ, කුළුකැබලි(හා;) මහීරුහ මණ්ඩලෛඃ, වෘක්ෂ සමූහයෙන්; වවෘතෙ, ප්‍රවෘත්තවී.

28 පතිතභූරුහභූරි භරස්ඵුටත් කඨින විග්‍රහ විග්‍රහතෙජිතෞ—පතිත, හුණුවාවූ; භූරුහ, වෘක්ෂයන්ගේ; භූරි, බොහෝවූ; භර, භාරයෙන්; ස්ඵුටත්, පැලෙන්නාවූ; කඨින, කර්කශවූ; විග්‍රහ, ශරීර ඇති; විග්‍රහ, කලහයෙන්; තෙජිතෞ, දිලියෙන්නාවූ; පරස්පරච්ඡල නිරූපණ වීක්ෂණවීක්ෂණෞ—පරස්පර, ඔවුනොවුන්ගේ; ඡලනිරූපණ, ව්‍යාජ නිරූපණයෙහි; වීක්ෂණ, සාවධානවූ; වීක්ෂණෞ, ඇස් ඇත්තාහු; අචිරේණ, ඇසිල්ලෙකින්; අචරතාම්, ඇවිද්දෝ.

29 ශිරසි, හිස්හිලා; පාතින භිනනගිරිද්‍රුම ක්ෂණනිරාස ලඝූකෘත

30 සරභසං රිපු වක්ෂසි වක්ෂසා
සමභිහතෞ සහුඞ්කෘති වල්ගතොඃ
ලලිතමුක්ත පටාන්ත මනොහර
ප්‍රචලපුච්ඡ ගුණවය ශොභිනොඃ.

31 රවිපුරන්දර නන්දන මල්ලයො-
රථ බභූව භුජෛස්සුමහාහවඃ
කරණ බන්ධන බද්ධ සමුච්ඡ්වස-
ජ්ජර්ජර මුක්ත මුඛාගත ශොණිතඃ.

32 නභසි කිං ක්ෂිපතඃ කුල පර්වතා-
නුතභුජෙන විවර්ත්තයතො මහීම්
ඉති විවෙශ විතර්ක්ක මථෛතයො-
ර්නෘපසුතඃ ක්ෂිපතොරිතරෙතරම්.

හස්තයොඃ—පාටිත, හෙළනලදින්; භින්න, බිඳිනාලද; ගිරි, පර්වතයා; ද්‍රුම, වෘක්ෂයන්ගේ; ක්ෂණ, ඇසිල්ලෙකින්; නිරාස, දුරුකිරී මෙහි; ලඝූකෘත, ලඝුකරණලද්දවූ; හස්තයොඃ, හස්ත ඇති; හෙවත් කෘත හස්තවූ; අධරදංශ පරිස්‍රුත ශොණිතම්—අධරදංශ, අධරදංශයෙන්; පරිස්‍රුත, වැගෙන්නාවූ; ශොණිතම්, රුධිර ඇතිව; වලිත මුෂ්ටි, හකුළුවනලද මුෂ්ටි ඇතිව; ජවාත්, ජවයෙන්; උපසර්පිතොඃ, පැමිණෙන්නාවූ.

30 වක්ෂසා, වක්ෂසින්; රිපුවක්ෂසි, සතුරාගේ වක්ෂස්හි; සරභසම්, වෙග සහිතව; සමභිහතෞ, පැහැර; සහුඞ්කෘති, හුඞ්කෘති සහිතව; වල්ගතොඃ, පනින්නාවූ; ලලිතමුක්තපටාන්ත මනොහර ප්‍රචලපුච්ඡ ගුණවයශොභිනොඃ—ලලිත, ලීලොපෙතවූ; මුක්ත, හරණලද්දවූ; පටාන්ත, පටාන්තයක්සේ; මනොහර, සිත්කළුවූ; ප්‍රචල, සැලෙන්නාවූ; පුච්ඡගුණවය, පුච්ඡගුණවයෙන්; ශොභිනොඃ, හොබනාවූ.

31 රවිපුරන්දර නන්දනමල්ලයොඃ, වාලි සුග්‍රීව මල්ල දෙදෙනාගේ; කරණ බන්ධනබද්ධ සමුච්ඡ්වසජ්ජර්ජරමුක්ත මුඛාගත ශොණිතඃ—කරණ බන්ධන, කරණ බන්ධනයෙන්; බද්ධ, බඳනාලදින්; සමුච්ඡ්වසත්, ඉපිලෙන්නාවූ; ජර්ජර, ජර්ජරයෙන්; මුක්ත, හරණලද; මුඛාගත, මුඛයට ආවාවූ; ශොණිතඃ, රුධිර ඇති; සුමහාහවඃ, අතිශයින් මහත්වූ යුද්ධයතෙම; අථ, අනන්තරයෙන්; භුජෛඃ, භුජයෙන්; බභූව, වී.

32 අථ, අනන්තරයෙන්; නෘපසුතඃ, රාමතෙමේ; එතයොඃ, මේ දෙදෙන; ඉතරෙතරම්, ඔවුනොවුන්; ක්ෂිපතොස්සතොඃ, දමනකල්හි; කුලපර්වතාන්, කුලපර්වතයන්; නභසි, ආකාශයෙහි; ක්ෂිපතඃ කිම්, දමත්දෝහෝ; උත, නොහොත්; මහීම්, පෘථිවිය; භුජෙන, බාහුයෙන්; විවර්ත්තයතඃ, පෙරළත්දෝහෝයි; ඉති, මෙසේ; විතර්ක්කම්, විතර්කයට; විවෙශ, වනි.

33 බලපරීක්ෂණ තත්ක්ෂණ කෂීණ
ප්‍රසභතානිත හුඩකෘති ගර්ජිතඃ
හරිගුරුං හරිදශ්ව සුතො මුහු-
ර්නමයන් නිජනාම සමාදදෙ.

34 අථ නිවර්තිත නිශ්වසිතාතුරං
ග්‍රහණ නිගීත නිශ්චල ලොචනම්
භුජභුජඞ්ගම බන්ධන බන්ධුරං
සුවදසෘග්‍රස රඤ්ජිත කන්ධරම්.

35 භ්‍රමිතපාද යුගාහත පාතිත
ද්‍රුමශතං ද්‍රුත මුක්ත රවං රවෙඃ
සුතවරං වර වික්‍රම මම්බරෙ
භ්‍රමයති ස්ම සුරාප්ප සම්භවඃ.

36 ඉති පපාත විතත්‍යති පෞරුෂං
රිපුදුෂ්ඨාඞ්ග විදාලිනි වාලිනි
පරුෂවහ්නි ශිඛොද්ගම නිෂ්ඨුරඃ
ක්ෂිතිපනන්දන බාණ මහාශනිඃ.

---

33 හරිදශ්වසුතඃ, සූර්යපුත්‍රතෙම; හෙවත් වාලිතෙම; බලපරීක්ෂණ, බලපරීක්ෂණ පිණිස; (ශක්ති පරීක්ෂාකරණ පිණිස;) තත්ක්ෂණ, එකෙණෙහි; කෂීණ, ඇදමෙන්; ප්‍රසභ, බලාහෙලා; තානිත, පතුරුවනලද; හුඩකෘති ගර්ජිතඃ, හුඩකෘති ගර්ජිත ඇත්තේ; හරිගුරුම්, සුග්‍රීවයා; මුහුඃ, එකෙණෙහි; විනමයන්, නමන්නේ; නිජනාම, ස්වකීය වූ නාමය; සමාදදෙ, ගත්; (තමා නමකී.)

34 අථ, අනන්තරයෙන්; නිවර්තිත, නවතනලද; නිශ්වසිත, ශ්වාසයෙන්; ආතුරම්, ආතුරවූ; ග්‍රහණනිගීතනිශ්චලලොචනම්—ග්‍රහණ, ගැන්මෙන්; නිගීත, නික්මුණාවූ; නිශ්චල ලොචනම්, නිශ්චලවූ ලොචන ඇති; භුජභුජඞ්ගම බන්ධන බන්ධුරම—භුජ, බාහුනැමැති; භුජඞ්ගම, සර්පයන්ගේ; බන්ධන, බන්ධනයෙන්; බන්ධුරම්, මනොඥවූ; සුවදසෘග්‍රස රඤ්ජිත කන්ධරම්—සුවත්, වැහෙන්නාවූ; අසෘග්‍රස, රුධිර රසයෙන්; රඤ්ජිත, රඳනාලද්දාවූ; කන්ධරම්, ග්‍රීවා ඇත්තාවූ.

35 භ්‍රමිතපාදයුගාහත පාතිතද්‍රුමශතම්—භ්‍රමිත, බමනලද්දාවූ; පාදයුග, පාදද්වයෙන්; ආහත, පහරණලදින්; පාතිත, හෙළනලද්දාවූ; ද්‍රුමශතම්, වෘක්ෂශත ඇත්තාවූ; ද්‍රුතමුක්ත රවම්—ද්‍රුත, ශීඝ්‍රව; මුක්ත, හරණලද; රවම්, නාද ඇත්තාවූ; වර වික්‍රමම්—වර, උතුම්වූ; වික්‍රමයි, වික්‍රම ඇති; රවෙඃ, සූර්යයාගේ; සුතවරම්, පුත්‍රවරයා හෙවත් සුග්‍රීවය ; සුරාප්ප සම්භවඃ, වාලිතෙම; අම්බරෙ, ආකාශයෙහි; භ්‍රමයති ස්ම, බැඳවී.

36 රිපුදුෂ්ඨාඞ්ග විදාලිනි—රිපු, සතුරාගේ; දුෂ්ඨ, දුෂ්ඨවූ; අඞ්ග, ශරීරය;

37 අකෘතබාණ නිකෘත්ත තනූඃ කෘතී
චිරවිනිශ්චිත රාඝවලාඝවඃ
පදමධික්ෂයමක්ෂය සම්පදඃ
සුරපුරස්‍ය පුරන්දර නන්දනඃ.

38 සදනුජෙ දනුජෙශරිපෞ(න)ගෙ
ස්ථිතවති (ත)වතීන්ද්‍රසුතෙ දිවම්
සනුතනයෙ නයෙ ශිශිරද්‍යුතෙර්
නිපතිතාං පතිතාං පුනරාස්ථිතෙ.

39 ඍතුරනාරත භාස්වදිරම්මද
රුචිපිශඞ්ගිත වාරිද මණ්ඩලඃ
ප්‍රචලවාත විධූත පරිභ්‍රමත්
සිතවිහඞ්ගම දන්තුර දිඞ්මුඛඃ.

විදුලිනී, පලන්නාවූ; වාලිනි, වාලීහු; පෞරුෂම්, පෞරුෂය; ඉති මෙසේ; විතන්වති(සති), පතුරුවන කල්හි, පරුෂවහ්නි ශිඛොද්ගම නිෂ්ඨුරඃ—පරුෂ, පරුෂවූ; වහ්නිශිඛා, වහ්නිශිඛාවන්ගේ; උද්ගම. උද්ගමයෙන්; (නැගීමෙන්;) නිෂ්ඨුරඃ, නිෂ්ඨුරවූ; ක්ෂිතිපනන්දන බාණ මහාශනිඃ—ක්ෂිතිපනනන්දන, රාමයාගේ; බාණ, ශරනැමැති; මහාශනිඃ, මහාශනිතෙම; (හෙවත් මහසෙන;) පපාත, හිණී.

37 බාණ නිකෘත්තතනූඃ—බාණ, ශරයෙන්; නිකෘත්ත, කපනලද; තනූඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; කෘතී, දක්ෂවූ; චිරවිනිශ්චිත රාඝවලාඝවඃ—චිර, බොහෝකොට; විනිශ්චිත, නිශ්චකරණලද; රාඝව, රාමයාගේ; ලාඝවඃ, ලාඝව ඇත්තාවූ; පුරන්දර නන්දනඃ, වාලිතෙම; අක්ෂය සම්පදඃ—අක්ෂය, ක්ෂයනොවන්නාවූ; සම්පදඃ, සම්පත්ති ඇති; සුරපුරස්‍ය, සුරපුරයාගේ; අධික්ෂයම්, ගෘහයෙහි; පදම්, පදය; අකෘත, කෙළේ.

38 සදනුජෙ—සත්, මනාවූ; අනුජෙ, මලු ඇත්තාවූ; දනුජෙශරිපෞ, රාමයා; (න)ගෙ, පර්වතයෙහි; ස්ථිතවති(සත්) පිහිටි කල්හි; හෙවත් සිටිකල්හි; ඉන්ද්‍රසුතෙ, වාලීහු; දිවම්, දිව්‍යලොකයට; ඉ(ත)වති (සති), පැමිණිකල්හි; සනුතනයෙ—සනුත, සතුතිකරණලද; නයෙ, නීති ඇති; අශිශිරද්‍යුතෙඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; තනයෙ, පුත්‍රයා; හෙවත් සුග්‍රීවයා; නිපතිතාම්, හුනුවාවූ; පතිතාම්, පතිත්වය; (ස්වාමිභාවය;) පුනඃ, නැවත; ආස්ථිතෙ(සති), පිහිටි කල්හි.

39 ඍතුඃ, ඍතුතෙම; (උපයයෞ, පැමිණියේ;) (කිම්භූතඃ ඍතුඃ? කෙසේවූ ඍතුවද?) අනාරතභාස්වදිරම්මද රුචිපිශඞ්ගිත වාරිද මණ්ඩලඃ—අනාරත, අඛණ්ඩ වූ; භාස්වත්, බබලන්නාවූ; ඉරම්මදරුචි, විද්‍යුත් ශොභායෙන්; පිශඞ්ගිත, පිඟුවන්කරණලද්දවූ; වාරිද මණ්ඩලඃ, මෙඝ මණ්ඩල ඇත්තාවූ; ප්‍රචලවාත විධූත පරිභ්‍රමත් සිතවිහඞ්ගම

40 උදිත සාරව සාරවදම්බුදඃ
පථික රෞද්‍රකරෞද්‍ක ශීකරඃ
උපයයෞවන යෞවන සම්පදඃ
ප්‍රජන(කා)මල කොමල කන්‍දලඃ.

41 ජලධරඃ පවනෛන විතානිතඃ
ක්ෂිතිපනන්‍දන වික්‍රම දන්තිනඃ
මුඛපටඃ සමරාය ගමිෂ්‍යත-
ස්තපන මණ්ඩල කෙශරි පඤ්ජරඃ

42 මලයමන්‍දර වින්‍ධ්‍ය මහීභෘතාං
ශිඛර යෂ්ටි සමර්පිත මායතම්
ප්‍රතතශීකර ශුක්තිජ මණ්ඩනාං
ජගතිමෙඝ විතාන මරෙචත.

මදන්තුර දිඞ්මුඛඃ—ප්‍රචල, චඤ්චලවූ; වාත, පවනින්; විධූත, කම්පා කරණලද්දවූ; පරිභ්‍රමත්, බමන්නාවූ; සිත, සුදුවූ; විහඞ්ගම, පක්ෂීන් විසින්; දන්තුර, ගැවසිගත්තාවූ; දිඞ්මුඛඃ, දිඞ්මුඛ ඇත්තා.

40 උදිතසාරව සාර වදම්බුදඃ—උදිත, පහළවූ; සාරව, ආරව සහිතාවූ; හෙවත් නාද සහිතවූ; සාරවත්, සාරවත්වූ; (ජල ඇත්තාවූ;) අම්බුදඃ, මෙඝ ඇත්තාවූ; පථිකරෞද කරෞදකශීකරඃ—පථික, මගීන්ගේ; රෞද්‍රකර, රෞද්‍රකරවූ; උදකශීකරඃ, ජලකණිකා ඇත්තාවූ; වනයෞවන සම්පදඃ—වන, වනයන්ගේ; යෞවන සම්පදඃ, යෞවන සම්පත්තිය සම්බන්ධව; ප්‍රජන(ක), උපදවන්නාවූ; අමලකොමල කන්‍දලඃ—අමල, නිර්මලවූ; කොමල, කොමලවූ (මනොඥවූ;) කන්‍දලඃ, කඳුලු ගෙඩිය ඇත්තාවූ; (සෘතුඃ උපයයෞ.)

41 සමරාය, * යුධයට; ගමිෂ්‍යතඃ, මතු යන්නාවූ; ක්ෂිතිප නන්‍දන වික්‍රම දන්තිනඃ—ක්ෂිතිප නන්‍දන, රාජපුත්‍ර නැමැති; වික්‍රම දන්තිනඃ, වික්‍රම හස්තිහට; මුඛපටඃ, මුඛපටයක්වූ; තපන මණ්ඩල කෙශරි පඤ්ජරඃ—තපන මණ්ඩල, සූර්‍ය්‍ය මණ්ඩලනැමැති; කෙශරි, කෙසරිශහට; පඤ්ජරඃ, මැදිරියක්වූ; ජලධරඃ, මෙඝයතෙම; පවනෙන, පවන්හු විසින්; විතානිතඃ, පතුරුවනලදී.

42 මලයමන්‍දර වින්‍ධ්‍ය මහීභෘතාම්—මලය, මලය පර්වතය; මන්‍දර, මන්‍දර පර්වතය; වින්‍ධ්‍ය මහීභෘතාම්, වින්‍ධ්‍ය පර්වතය යනමොවුන්ගේ; ශිඛරයෂ්ටි සමර්පිතම්—ශිඛරයෂ්ටි, ශිඛර නැමැති යෂ්ටියෙහි; සමර්පිතම්, පිහිටුවනලද්දවූ; ආයතම්, දික්වූ; ප්‍රතතශීකර ශුක්තිජ මණ්ඩනම්—ප්‍රතත, පතළාවූ; ශීකර, ජලකණිකා නැමැති; ශුක්තිජ මණ්ඩනම්, මෞක්තික මණ්ඩන ඇත්තාවූ; මෙඝවිතානම්, මෙඝ නැමැති වියන; ජගති, ලෙව්හි; ව්‍යරොචත, හෙබී.

---

* දමරාය—සන්න.

43 භුවනතාපන ඝර්මජයොත්සවඃ
සමුදිතඃ පරිනෘත්‍යත බර්හිණඃ!
ඉතිජඝාන යථා සමයස්තඩිත්
කනක දණ්ඩ ශතෛස්ඝන දුන්දුභිම්.

44 ප්‍රථම මශ්‍රු මුඛී මපහායතාං
පථික! සම්ප්‍රති කිම් පරිතප්‍යසෙ
ඉති යථා විජහාස වනස්ථලී
ප්‍රවිකශද්දල කන්දල ශොභිනී.

45 අතනුනා තනුනා ඝන දාරුභිඃ
ස්මරහිතං රහිතං ප්‍රදිධක්ෂුණා
රුචිරභා චිරභා 'සිත වර්ත්මනා
ප්‍රබචිතා බචිතාන නදීපිතා.

46 ජලදකාල විවර්ධිත තෙජසඃ
ශුශුභිරෙ කුලිශායුධ ගොපකාඃ
මනසිජස්‍ය ශරව්‍යථිතාත්මනාං
විරහිණාමිව ශොණිත බින්දවඃ.

---

43 භුවනතාපන ඝර්මජයොත්සවඃ—භුවනතාපන, ලොව තවන්නාවූ; ඝර්ම, ඝර්මකාලයාගේ; ජයොත්සවඃ, ජයොත්සව; සමුදිතඃ, පහළවිය; බර්හිණඃ, මියුරයෙනි; පරිනෘත්‍යත, නටවයි; ඉති, මෙසේ; සමය, මෙඝකාලයතෙම; තඩිත් කනක දණ්ඩශතෛඃ—තඩිත්, විදුලිය නැමැති; කනකදණ්ඩශතෛඃ, ස්වර්ණ දණ්ඩ ශතයෙන්; ඝනදුන්දුභිම්, මෙඝ නැමැති භෙරිය; ජඝානයථා, ගැසුවක් හුවැනි.

44 පථික, මගිය; අශ්‍රුමුඛිම්, අශ්‍රුයෙන් උපලක්ෂිතවූ මුඛ ඇති; තාම්, ඈ; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; අපහාය, හැර; සම්ප්‍රති, දැන්; කිම් පරිතප්‍යසෙ, කුමැසිතැවේදැයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රවිකශද්දල කන්දල ශොභිනී—ප්‍රවිකශත්, විකාශයට යන්නාවූ; දල, පත්‍ර ඇත්තාවූ; කන්දල, කඳුලුගෙඩියෙන්; ශොභිනී, හොබනාවූ; වනස්ථලී, වනස්ථලීතොමෝ; විජහාස යථා, හසකිළියකවැනි.

45 ස්මරහිතම්—ස්මර, අනඞ්ගයා විසින්; හිතම්, පැමිණෙනලද්දාවූ; රහිතම්, විරහිහු; ප්‍රදිධක්ෂුණා, දැවියටිවූ; අතනුනා, අනඞ්ගයා විසින්; අතනුනා, අකෘශවූ; රුචිරභාචිරභා සිත වර්ත්මනා—රුචිර, මනොඥවූ; භා, ශොභා ඇත්තාවූ; අචිරභා, තඩිල්ලතා නැමැති, අසිත වර්ත්මනා, වහ්නියෙන් ඝනදාරුභිඃ, මෙඝ නැමැති ඉන්ධනයෙන්; (දරින්;) ප්‍රබචිතා, කරණලද්දාවූ; බචිතා—බ, ආකාශ නැමැති; චිතා, දරසෑතොමෝ; නනදීපිතා, නොදල්වනලද්දීනොවා.

46 ජලදකාල විවර්ධිතතෙජසඃ—ජලදකාල, මෙඝකාලයාවිසින්;

47 ඝනපරිසුවර්ණ ගිරයො බහුඃ
සතඩි අඹුද සඝාති සංවෘතාඃ
කනකචිත්‍ර කුථාවෘත මූර්ත්තයඃ
ස්‍රුතමදා ඉව දනුව දන්තිනඃ.

48 මුරජනාද ගභීර මනොහරෛඃ
ප්‍රමුදිතෙන පයොධර නිස්වනෛඃ
උපරිවෘෂ්ටි භයාදිව තානිතඃ
ප්‍රචල පිඤ්ඡ(ච)යො විශදභ්‍රුවා.

49 මුහුරුදග්‍ර පයොද මතඞ්ගජ
ශ්‍රවණචාමර භාවමුපෙතයා
ගගනසාගර ශඞ්ඛ වපුඃශ්‍රියා
(ප්‍ර)චරිතං ප්‍රමදෙන බලාකයා.

විචර්ඛිත, වඩනාලද්දාවූ; තෙජසඃ, තෙජස් ඇති; කුලිශායුධගොප කාඃ, ඉන්ද්‍රගොපකයෝ; (රතිඳුගොව්වෝ;) ශුශුභිරෙ, හෙබ්බෝ; (කා මෙන්?) මනසිජස්‍ය, අනඞ්ගයාගේ; ශරව්‍යථිතාත්මනාම්—ශර, ශර යෙන්; ව්‍යථිත, පීඩිතවූ; ආත්මනාම්, ශරීර ඇති; විරහිණාම්, විරහීන් ගේ; ශොණිතබින්දවඉව, රුධිරබින්දුමෙන්; (කුලිශායුධගොපකාඃ ශු ශුභිරෙ.

47 ඝනපරිසුවර්ණඃ—ඝන, ඝනවූ; පරිසුවර්ණඃ, පරිසුවර්ණ ඇත්තා වූ; හෙවත් ගඟුල්හැලි ඇත්තාවූ; සතඩිදම්බුද සඝාති සංවෘතාඃ—ස තඩිත්, විද්‍යුත් සහිතවූ; අම්බුද සඝාති, මෙඝ සමූහයෙන්; සංවෘතාඃ, වසනලද්දාවූ; ගිරයඃ, පර්වතයෝ; බහුඃ, හෙබ්බෝ; (කාමෙන්?) කනක චිත්‍රකුථාවෘත මූර්ත්තයඃ—කනක, ස්වර්ණයෙන්; චිත්‍ර, විසිතුරුවූ; කු ථා, පලසින්; වෘත, වසනලද්දාවූ; මූර්ත්තයඃ, ශරීර ඇති; ස්‍රුතමදාඃ, වැහෙන්නාවූ මදඇති; දනුව දන්තින ඉව, අසුරදන්තීන්මෙන්; (ගි රයඃ බහුඃ.)

48 මුරජනාද ගභීර මනොහරෛඃ—මුරජනාද, මෘදඞ්ගධ්වනිසේ; ගභීර, ගම්භීරවූ; මනොහරෛඃ, සිත්කලුවූ; පයොධරනිස්වනෛඃ, මෙඝධ්වනියෙන්; ප්‍රමුදිතෛඃ, සන්තුෂ්ටවූ; විශදභ්‍රුවා, මයූරයා වි සින්; වෘෂ්ටිභයාදිව, වෘෂ්ටි භයින්මෙන්; උපරි, මත්තෙහි; ප්‍රචල පිඤ්ඡචයඃ—ප්‍රචල, චඤ්චලවූ; පිඤ්ඡචයඃ, පිඤ්ඡ සමූහයතෙමේ; තා නිතඃ, පතුරුවනලදී.

49 උදග්‍රපයොද මතඞ්ගජශ්‍රවණචාමරභාවම්—උදග්‍ර, ඊවියාවූ; ප යොද, මේඝනැමැති; මතඞ්ගජ, හස්තිහුගෙ; ශ්‍රවණචාමරභාවම්, කර්ණචාමර බවට; උපෙතයා, පැමිණියාවූ; ගගනසාගර ශඞ්ඛ වපුඃශ්‍රියා—ගගනසාගර, ආකාශ නැමැති සාගරයට; ශඞ්ඛවපුඃශ්‍රියා, ශඞ්ඛයට බඳු ශරීරශ්‍රී ඇති; බලාකයා, බලාකාව විසින්; ප්‍රමදෙන, සන්තොෂයෙන්; මුහුඃ, එකෙණෙහි; (ප්‍ර)චරිතම්, හැසිරම්යි.

50 කමලිනී මලිනීකෘත කානනාඃ
සකලහං කලහංස ගණං ජහෞ
අවිකලං විකලඞ්ක තනුච්ඡදං
සමදනං මදනම්‍ර තනුශ්‍රියම්.

51 දිශි බභෞ නවවාරිද සඤ්චය-
ස්ත්‍රිදශනාථ ශරාසන රඤ්ජිතඃ
ජලනිධිර්බහුවර්ණ මණිද්‍යුති
ප්‍රකරවානිව තිර්‍ය්‍යගවස්ථිතඃ.

52 ජලධරස්‍ය තටෙ තඩිතො බභුර්
ග්‍රහගණග්‍රසනානි විතන්වතඃ
උදරමාශු විභිද්‍ය විනිර්ගතා
රවිකරා ඉව කාඤ්චන රොචිෂඃ.

53 විමලවාරි නිපීය නදීශතං
සලිලභාර නිරන්තරිතොදරඃ
කලමම්වාහි වහනනති පාණ්ඩුජං
ගිරිතටෙ නිෂසාද පයොධරඃ.

---

50 මලිනීකෘත කානනාඃ—මලිනීකෘත, කිලුටුකරණලද; කානනාඃ, ජලසමූහය ඇත්තාවූ; කමලිනී, පද්මිනීතොමෝ; අවිකලම්, සම්පූර්ණවූ; විකලඞ්ක තනුච්ඡදම්—විකලඞ්ක, නිර්මලවූ; තනුච්ඡදම්, පත්‍රඇත්තාවූ; සකලහම්, කලහ සහිතවූ; මදනම්‍රතනුශ්‍රියම්—මද, මෙදෙන්; නම්‍ර, නැමුනාවූ; තනුශ්‍රියම්, ශරීරශ්‍රී ඇති; කලහංසගණම්, කලහංස සමූහය; ජහෞ, හළීය.

51 දිශි, දිග්හි; ත්‍රිදශනාථ ශරාසනරඤ්ජිතඃ—ත්‍රිදශනාථ ශරාසනා, ඉන්ද්‍රචාපයෙන්; රඤ්ජිතඃ, රඳනලද්දවූ; නවවාරිද සඤ්චයඃ—නව, අලුත්වූ; වාරිදසඤ්චයඃ, මෙඝ සමූහයතෙම; බභෞ, හෙබ්බෙවි; (කුමක් මෙන්?;) බහුවර්ණ මණිද්‍යුති ප්‍රකරවාන්—බහු, බොහෝවූ; වර්ණ, වර්ණ ඇත්තාවූ; මණිද්‍යුති ප්‍රකරවාන්, රත්නශොභා සමූහ ඇත්තාවූ; තිර්‍ය්‍යක්, සරස; අවස්ථිතඃ, සිටියාවූ; ජලධිරිව, සාගරයමෙන්.

52 ජලධරස්‍ය, මෙඝයාගේ; තටෙ, තටයෙහිලා; ග්‍රහගණග්‍රසනානි—ග්‍රහගණ, තාරකා සමූහයන්ගේ; ග්‍රසනානි, ග්‍රසනයන්; විතන්වතඃ, පතුරුවන්නාවූ; කාඤ්චනරොචිෂඃ, කාඤ්චනයට බඳුවූ ශොභා ඇත්තාවූ; තඩිතඃ, විද්‍යුත්හු; බභුඃ, හෙබ්බෝ; (කාමෙන්?) උදරම්, උදර; ආශු, වහා; විභිද්‍ය, පළා; විනිර්ගතාඃ, නික්මුනාවූ; රවිකරාඉව, සූර්‍ය්‍ය රශ්මීන්මෙන්.

53 විමලවාරි—විමල, නිර්මලවූ; වාරි, ජලඇත්තාවූ; නදීශතම්, නා

54 විරහිණීභි රලක්‍ෂ්‍යත මන්‍යුනා
සලිල විච්‍යුත තෛල සමප්‍රභම්
ප්‍රතිනවොදිත මස්ඵුට මම්බුදෙ
විබුධනාථ ශරාසන ඛණ්ඩකම්.

55 නානා චකාර තතාරත තාරකා
හරිත සර්වනදා වනාදවලී
මද මයූරවරං රවරංහසා
ප්‍රමදසාරමිනං රමිතං ගිරෞ.

56 වනදමණ්ඩල දත්තපදශ්චිරං
සමභිහත්‍ය (රයෙණ) හෘතෝ'ග්‍රතඃ
ජලධරෙ පවනෛන හරිද්වුජඃ
ක්වචිදතිෂ්ඨ දුපාගත සම්භ්‍රමඃ.

දිශතාය; නිපීය, බී; සලිලභාර නිරන්තරිතොදරඃ—සලිලභාර, ජල භාරයෙන්; නිරන්තරිත, ගැවසීගත්තාවූ; උදරඃ, උදර ඇති; පයො ධරඃ, මෙඝයතෙම; අතිපානජම්, අධිකවූ පානයෙන් ජාතවූ; කලමම්, කලමථය; අභිවහන්නිව, උසුලන්නක්හුමෙන්; ගිරිතටෙ, පර්වත තටයෙහි; නිෂශාද, හුන්නේ.

54 විරහිණීභිඃ, විරහිණීයන් විසින්; මන්‍යුනා, ඛෙදයෙන්; සලිල විච්‍යුත තෛල සමප්‍රභම්—සලිල, ජලයෙහි; විච්‍යුත, ගිලියුනාවූ; තෛල සමප්‍රභම්, තෙල්හා සදෘශවූ ශොභා ඇත්තාවූ; ප්‍රතිනවොදිතම්—ප්‍රතිනව, අලුත; උදිතම්, පහළවූ; අස්ඵුටම්, අව්‍යක්තවූ; විබුධනාථ ශරාසන ඛණ්ඩකම්, ඉන්ද්‍රචාප ඛණ්ඩය; අම්බුදෙ, මෙඝයෙහි; අලක්‍ෂ්‍යත, දක්නාලදී.

55 තතාරත තාරකා—තත, පතළාවූ; ආරත, මැලැක්කාවූ; තාරකා, තාරකාවන් ඇත්තාවූ; හරිත සර්වනදා—හරිත, පූරණලද; සර්වනදා, සියලු නදඇති; වනදාවලී, මෙඝ පඞ්ක්තිතොමෝ; මදමයූරවරම්, මත්ත මයූරවරයා; (මෙදෙන් උපලක්‍ෂිතවූ මයූරයා;) රවරංහසා, ධ්වනිවෙගයෙන්; ප්‍රමදසාරම්, සන්තොෂ සාරයට; ඉනම්, පැමිණියහු; ගිරෞ, පර්වතයෙහි; රමිතම්, ඇලුණහු; නානාචකාර, නොයෙක් ක්‍රීඩාවා.

56 චිරම්, බොහෝකලක්; වනදමණ්ඩලදත්තපදඃ—වනදමණ්ඩල, මෙඝමණ්ඩලයෙහි; දත්ත, දෙනලද; පදඃ, පදන්‍යාස ඇති; හරිද්වුජඃ, සූර්‍ය්‍යාශ්ව සමූහතෙම; පවනෛන, පවන්හු විසින්; (රයෙණ, වෙගයෙන්;) සමභිහත්‍ය, පැහැර; ජලධරෙ, මෙඝය; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙන්; හෘතෙ(සති,) ගෙන යන(ලද) කල්හි; උපාගතසම්භ්‍රමඃ, පැමිණියාවූ සම්භ්‍රම ඇත්තෝ; ක්වචිත්, එක්තරාතැනෙක්හි; අතිෂ්ඨත්, සිටියේ.

57 පිහිත විෂ්ණු පථඃ පයොමුචඃ
පටලරන්ධ්‍ර විභාවිත මණ්ඩලඃ
දිනකරඃ ක්වචි දන්වගමද්‍රුචා
ජලනිධෞ වඩබානලසංහතිම්.

58 ජලධිවාරි නිපීතවතොභෘශං
ඝනමුචො රුධිරස්‍රුව ලොහිතාඃ
අතිභරස්ඵුටිතොදර නිර්ගතා
බභූරිවාන්ත්‍ර ලතාදිවි විද්‍යුතඃ.

59 රවිකරානුප රුද්ධ්‍යකෘතංමයා
භුවනදෘෂ්ටි නිරොධි තමස්තඩිත්
විලසිතෙන (නි)හන්ති මුහුර්මුහු-
සිත ඉතීව රරාස රුෂා (ඝනඃ.)

60 දිශිනිවෙශිත තාම්‍ර විලොචනා
නවඝනානිල කම්පිත කුන්තලාඃ
නයනවාරි චිරං පථිකාඞ්ගනාඃ
විසසෘජුස්සහ වාරිදශීකරෛඃ.

---

57 පිහිතවිෂ්ණුපථඃ—පිහිත, වසනලද්දාවූ; විෂ්ණුපථඃ, ආකාශ ඇති; පයොමුචඃ, මෙඝයාගේ; පටලරන්ධ්‍ර විභාවිත මණ්ඩලඃ—පටලරන්ධ්‍ර, පටලරන්ධ්‍රයෙන්; විභාවිත, පහළකරණලද්දාවූ; මණ්ඩලඃ, මණ්ඩල ඇති; දිනකරඃ, සූර්‍ය්‍යතෙම; ක්වචිත්, එක්තරාතැනෙක්හි; රුචා, ශොභායෙන්; ජලනිධෞ, සාගරයෙහි; වඩබානල සංහතිම්, වඩබාග්නි සමූහය; අන්වගමත්, අනුවී.

58 ජලධිවාරි, සාගර ජලය; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; නිපීතවතඃ, පුවාවූ; ඝනමුචඃ, මෙඝයාගේ; විද්‍යුතඃ, විද්‍යුත්හු; රුධිරස්‍රුවලොහිතාඃ—රුධිරස්‍රුව, ලේවැහීමෙන්; ලොහිතාඃ, රත්වූ; අතිභරස්ඵුටිතොදර නිර්ගතාඃ—අතිභර, අධිකවූභාරයෙන්; ස්ඵුටිත, පැළුණාවූ; උදර, උදරින්; නිර්ගතාඃ, නික්මුනාවූ; අන්ත්‍රලතා ඉව, අතුණුවැල්මෙන්; බභූඃ, හෙබ්බෝ.

59 මයා, මාවිසින්; රවිකරාන්, සූර්‍ය්‍යරශ්මි; උපරුධ්‍ය, වලකා; භුවනදෘෂ්ටි නිරොධි—භුවන, ලෝවැස්සාගේ; දෘෂ්ටිනිරොධි, දෘෂ්ටි වලකන්නාවූ; කෘතම්, කරණලද්දාවූ; තමඃ, අන්ධකාරය; තඩිත්, විද්‍යුත් තොමෝ; මුහුර්විලසිතෙන, කෙණෙහි කෙණෙහි බැබලීමෙන්; (නි) හන්ති, නසයි; ඉති, මෙසේ; ඝනඃ, මෙඝයතෙම; රුෂා, රොෂයෙන්; (ඝනඃ, සාන්ද්‍රවූයේ;) රරාස, හැඬුවක්වැනි.

60 දිශි, දිශ්හි; නිවෙශිතතාම්‍ර විලොචනාඃ—නිවෙශිත, පිහිටුවන ලද; තාම්‍ර, රත්වූ; විලොචනාඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; නවඝනානිල කම්පි

61 විතතපාවනකෙ වනකෙතකී
සුරභිගන්ධවහෙ බව!හෙ!පථි
ඉතිරවෛ රුදිතා රුදිතාඃස්ත්‍රියඃ
ශිඛිගිරං සහසෙ සහසෙරිතම්.

62 නභසිනූතන කන්ධර ජෘම්භිත
සළගිත තිග්ම කරද්‍යුති සම්පදි
ව්‍යපගතෙන පදං ශුචිතෙජසා
හෘද්වියොගවතාම්ව සන්දධෙ.

63 ශිශිර ශීකර වාහිනි මාරුතෙ
චරතිශීත භයාදිව සත්වරඃ
මනසිජඃ (ප්‍ර)විවෙශ වියොගිනී
හෘදයමාහිත ශොකහුතාශනම්.

ත කුන්තලාඃ—නව, අලුත්වූ; ඝනානිල, මෙඝ පවනින්; කම්පිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; කුන්තලාඃ, කියඹු ඇත්තාවූ; පථිකාඞ්ගනාඃ, පථිකාඞ්ගනාවෝ; නයනවාරි, නෙත්‍ර ජලය; වාරිදශීකරෛස්සහ, වාරිදශීකරහා එක්කොට; චිරම්, බොහෝ කලක්; විසසෘජුඃ, හැලූහ.

61 විතතපාවනකෙ—විතත, පතලාවූ; පාවන, පවිත්‍රවූ; කෙ, ජල ඇත්තාවූ; වනකෙතකී සුරභිගන්ධවහෙ—වනකෙතකී, වෙනෙහි කෙතකී පුෂ්පයෙන්; සුරභි, සුවඳවූ; ගන්ධවහෙ, පවන් ඇති; පථි, මාර්ගයෙහි; හෙබව, ව[illegible]ලභය; සහසා, වහා; ඊරිතම්, කියනලද්දාවූ; ශිඛිගිරම්, මයුරධ්වනිය; සහසෙ, ක්ෂමාකෙරෙහිද්දැයි; ඉති, මෙසේ; රවෛඃ, ශබ්දයෙන්; උදිතාඃ, කියන්නාවූ; ස්ත්‍රියඃ, ස්ත්‍රීහු; රුදිතාඃ, හැඬූ.

62 නභසි, ආකාශය; නූතනකන්ධර ජෘම්භිතස[illegible]තිග්ම කරද්‍යු ති සම්පදි(සති)—නූතන, අලුත්වූ; ක[illegible]ර ජ[illegible]ම්භිත, [illegible] පැළඹි මෙන්; සළගිත, වසනලද්දාවූ; තිග්මකර, සූර්‍ය්‍යයාගේ; ද්‍යුතිසම්පදි (සති), ශොභා සම්පත්‍ය ඇති කල්හි; ව්‍යපගතෙන, පහවූ; ශුචිතෙජ සා, ග්‍රීෂ්මතෙජස්හු විසින්; වියොගවතාම්, විරහීන්ගේ; හෘදි, ළෙහි; (පදම්), පදන්‍යාසය; සන්දධ ඉව්, කරණලද්දහුවැනි.

63 ශිශිරශීකරවාහිනි—ශිශිර, සිහිල්වූ; ශීකරවාහිනි, ජලකණි කාවන් උසුලන්නාවූ; මාරුතෙ, පවන්හු; චරති(සති), හැසිරෙණ කල්හි; ශීතභයාදිව, ශීත භයින්මෙන්; සත්වරඃ, ත්වර සහිතවූ; ම නසිජඃ, අනඞ්ගතෙම; ආහිතශොකහුතාශනම්—ආහිත, කරණලද; ශොකහුතාශනම්, ශොක නැමැති ඞග්නි ඇති; වියොගිනීහෘදයම්, විරහිණීන්ගේ හෘදයට; (ප්‍ර)විවෙශ, වැනී.

64 ප්‍රළම්බිත ජලාහිත මේචක
ප්‍රභමනඞ්ග කෘපාණ මිවාම්බුදම්
විමලධාර මුදීක්ෂ්‍ය සමුද්ගතං
විරහිණී හෘදයං නනවිව්‍යථෙ.

65 විතතමෙඝ තමිස්‍ර වෘතාදිශඃ
සමවලොක්‍ය නිශාගම ශඞ්කයා
විරහිති මහන්‍යපි නිර්විශන්
මෘදුරරව රථාඞ්ග සමාහ්වයඃ.

66 පථිකමානස මාන සමුන්නති
ස්ඵිති'බහිෂ්කෘත බර්හි කලාපිනි
ජගති වාශිතරසිත වාරිද
ප්‍රසෘත කන්ධෘති කංධෘති රශ්‍රිතා.

---

64 අනඞ්ගකෘපාණමිව, කාමශරයක්වැනිවූ; අම්බුදම්, මේඝය; උදීක්ෂ්‍ය, * බලා; විරහිණී හෘදයම්, විරහිණීන්ගේ හෘදය; නනවිව්‍යථෙ, ව්‍යථාවට නොපැමිණියේ නොවේ; (කිම්භූතම අම්බුදම්? කිම්භූතම් අනඞ්ගකෘපාණම්? හෙද නෙද;) ප්‍රළම්බ, පලම්බුකොට; පීත, බොන ලද; ජල, ජලයෙන්; ආහිත, කරණලද; මේචකප්‍රභම්, කෘෂ්ණශොභා ඇත්තාවූ; විමලධාරම්—විමල, නිර්මලවූ; ධාරම්, මුවාත්ඇති; නොහොත් නිර්මලවූ ධාරාඇති; සමුද්ගතම්, නැඟුවාවූ නොහොත් පහළවූ; (අනඞ්ගකෘපාණමිව අම්බුදං නිරීක්ෂ්‍ය විරහිණී හෘදයම් නන විව්‍යථෙ.)

65 අහන්‍යපි, දවහල්හිදු; විරහිතිම්, විරහිතිය; නිර්විශන්, අනුභවකරන්නාවූ; රථාඞ්ග සමාහ්වයඃ, චක්‍රවාකතෙම; විතතමේඝ තමිස්‍රවෘතාඃ—විතත, පතළාවූ; මේඝතමිස්‍ර, මේඝාන්ධකාරයෙන්; වෘතාඃ, වලකනලද්දවූ; දිශඃ, දිගුන්; සමවලොක්‍ය, බලා; නිශාගම ශඞ්කයා, රාත්‍රාගමන ශඞ්කායෙන්; මෘදු, මොලොක්කොට; රරාව, හැඬී.

66 පථික මානස මානසමුන්නතිස්ඵිති'බහිෂ්කෘත බර්හිකලාපිනී—පථික, මඟීන්ගේ; මානස, සිත්හි; මානසමුන්නතිස්ඵිති, මානොන්නතිස්ඵිතිය; (බහිෂ්කෘත,) බැහැරකරන්නාවූ; බර්හිකලාපිනී, මයූරයන් ඇත්තාවූ; වාශිතරසිත වාරිදප්‍රසෘත කන්ධෘති—වාශිතර, අත්‍යර්ථයෙන් හඬන්නාවූ; අසිතවාරිද, කෘෂ්ණමෙඝයෙන්; ප්‍රසෘත, හුණුවාවූ; කන්ධෘති, ජලදරන්නාවූ; ජගති, ලෙව්හි; ධෘතිඃ, ධෘති තොමෝ; කම්, කවරක්හු; ආශ්‍රිතා, ඇසිරුකලාද.

---

* සමුදීක්ෂ්‍ය—යි සන්න.

67 නවපයොධර කුඡ්ජර මස්තකෙ
තඩිදසෞ පතිතෙ පරිතශ්චයුතඃ
සඵටික ඛණ්ඩ රුචො ජලබින්දවො
වි(ස)සෘපුඃ ප්‍රකරාඉව මෞක්තිකාඃ.

68 ජලධරෙණ කෘතා රවි තාරකා
නභසිදෙවන ගොලක වෘත්තයඃ
බලනිසූදන ජාලවිද්‍ය යථා
ග්‍රසන නිර්මණක්ෂණ යන්ත්‍රිතාඃ.

69 අධිරයෙණ සමීරණ වාහිතා
විබුධවර්ත්මනි වාරිද දන්තිනඃ
අවිර(ලං) මුමුචුර්ජල ශීකරාන්
ශ්‍රමකෘතානිව සම්පයඃ කණාන්.

70 ජලදශාඛිනි ලොල තඩිල්ලතා
ක්‍රකච පත්‍ර නිපාත විදාරිතෙ
ප්‍රචිතතාඉව චූර්ණ(?)චයා බහුඃ
පවනවෙග ධෘතා ජලරෙණවඃ.

---

67 නවපයොධර කුඡ්ජර මස්තකෙ—නව, අලුත්වූ; පයොධර, මෙඝ නැමැති; කුඡ්ජර, හස්තින්ගේ; මස්තකෙ, මුදුන්හි; තඩිදසෞ—තඩිත්, විද්‍යුත්නැමැති; අසෞ, ඛඩ්ගය; පතිතෙ(සති), හුණු කල්හි;පරිතඃ, හාත්පසින්; ච්‍යුතඃ, ගිලිහුණාවූ; සඵටිකඛඩ්ග රුචඃ—සඵටික ඛඩ්ග, දිව්‍යාණ්ඩඛණ්ඩයට බඳුවූ; රුචඃ, ශොභාඇති; ජලබින්දවඃ, ජලබින්දුහු; මෞක්තිකාඃ ප්‍රකරාඉව, මුතුපතරමෙන්; වි (ස) සෘපුඃ, පතළෝ.

68 බලනිසූදනජාලවිද්‍යථා, ඉන්ද්‍රජාල දන්නාක්හුවැනිවූ; ජලධරෙණ, මෙඝයා විසින්; නභසි, ආකාශයෙහිලා; දෙවනගොලක වෘත්තයඃ, දෙවනගොලකාසට බඳුවූ; හෙවත් පෙඳවට බඳුවූ; වෘත්තයඃ, පැවතුම් ඇති; රවිතාරකාඃ, සූර්‍ය්‍යසාහා තාරකාවෝ; ග්‍රසන නිර්මණක්ෂණ යන්ත්‍රිතාඃ;—ග්‍රසන, කෑමෙන්හා; නිර්මණ, වමනයෙන්; ක්ෂණ, ඇසිල්ලක්; යන්ත්‍රිතාඃ, යන්ත්‍රිතවූවාහු; කෘතාඃ, කරණලදහු.

69 අධිරයෙණ, අධිකවූවෙගයෙන්; සමීරණ, පවනින්; වාහිතාඃ, මෙහෙයනලද්දවූ; විබුධ වර්ත්මනි, ආකාශයෙහි; වාරිදදන්තිනඃ, මෙඝ නැමැති හස්තිහු; ශ්‍රමකෘතාන්, ශ්‍රමයෙන් කරණලද්දවූ; සම්පදඃ කණානිව, සෙවද ජලකණිකාවන් වැනිවූ; ජලශීකරාන්, වාරිශීකරයන්; අවිර(ල)ම්, අඛණ්ඩකොට; මුමුචුඃ, හළහු.

70 ජලදශාඛිනි, මෙඝනැමැති වෘක්ෂය; ලොලතඩිල්ලතාක්‍රකචපත්‍රනිපාත විදාරිතෙ(සති)—ලොල, චපලවූ; තඩිල්ලතා, විදුලියනැමැ

71 මහිෂ ධූසරිතස්සරිතස්තටඃ
පරිගතො විපදා විපදාචිතඃ
ධූතමහා කකුභඃ කකුභඃ පත-
න්නකෘත භීමරුතා මරුතාකුලාඃ.

72 රවිකරහිත තෙජසි භූතලෙ
හවිෂිවෘෂ්ටිමයෙ බල ශත්‍රුණා
උපහිතෙ සමරෙචත ලාඞ්ගලී
සමුදිතෙව කෘශානු ශිඛාවලී.

73 නවවිබොධ මනොහර කෙතකී
කුසුම ගන්ධි ගතඃ සහ කාන්තයා
අවිදිතානිල වෘෂ්ටිභයාගමඃ
සුඛමශෙත චිරය ශිලීමුඛඃ.

සි; කුසනවපංක්ති, කුසනව පංක්තියගේ; නිපාත, හීමෙන්; විදූරිතෙ(සති), පලවාලද කල්හි; ප්‍රචිතතාඃ, පතළාවූ; චූර්ණචයාඉව, චූර්ණ සමූහයන්මෙන්; පවනවෙගධූතාඃ—පවනවේග, වාතවේගයෙන්; ධූතාඃ, කම්පාකරණලද්දවූ; ජලරෙණවඃ, වාරිබින්දූහු; බභුඃ, හෙබ්බෝ.

71 මහිෂධූසරිතඃ—මහිෂ, මීවුන් විසින්; ධූසරිතඃ, කිළුටුකරණලද්දවූ; විපදා, විපතසියෙන්; පරිගතඃ, වළඳනාලද්දවූ; විපදාචිතඃ—වි, පක්ෂීන්ගේ; පද, පෙදෙන්; ආචිතඃ, ගැවසීගත්තාවූ; ධූතමහාකකුභඃ—ධූත, කම්පාකරණලද්දවූ; මහාකකුභඃ, මහත්වූ අර්ජුන වෘක්ෂ ඇත්තාවූ; සරිතස්තටඃ, විල්තලයතෙම; පතන්, හෙන්නේ; මරුතාකුලාඃ—මරුත, පවනින්; ආකුලාඃ, ආකුලවූ; කකුභඃ, දිගුන්; භීමරුතාඃ—භීම, භයඞ්කරවූ; රුතාඃ, නාදඇත්තවුන්; අකෘත, කෙළේ.

72 රවිකරහිත තෙජසි—රවිකර, සූර්ය්‍ය රශ්මීන්; අහිත, පිහිටුවනලද්දවූ; තෙජසි, තෙජස් ඇත්තාවූ; භූතලෙ, පෘථිවීතලයෙහි; වෘෂ්ටිමයෙ, වෘෂ්ටිමයවූ; හවිෂි, යාගද්‍රව්‍යය; බලශත්‍රුණා, ශක්‍රයා විසින්; උපහිතෙ (සති), පිහිටුවනලද කල්හි; සමුදිතා, පහළවූ; ලාඞ්ගලී, ලාඞ්ගලීතොමෝ; කෘශානුශිඛාවලීඉව, ගිනිසිළු පඞ්ක්තියක් මෙන්; සමරෙචත, හෙබ්බී.

73 කාන්තයා සහ, කාන්තාවහා එක්ව; නවවිබොධ මනොහර කෙතකී කුසුම ගන්ධි ගතඃ—නව, (අලුත්වූ;) විබොධ, විකාශයෙන්; මනොහර, සිත්කළුවූ; කෙතකී කුසුම ගන්ධි ගතඃ, කෙතකී පුෂ්ප ගන්ධයට ගියාවූ; ශිලීමුඛඃ, භෘඞ්ගතෙම; අවිදිතානිලවෘෂ්ටි භයාගමඃ—අවිදිත, නොදන්නාලද්දවූ; අනිලවෘෂ්ටි, පවන්හා වෘෂ්ටීන්වූ; භයාගමඃ, භයාගම ඇත්තේ; චිරය, බොහෝ කලක්; සුඛම්, සුවසේ; අශෙත, හොත්තේ.

74 අභිවිසෘජ්‍ය වනානි කෘතාවනා
මනුජලොක සමීප නිෂෙවිණඃ
තඩිදලාත ශතෛරභි තාඩිතා
වනගජාඉව සස්වනු රඹුදඃ.

75 සමයවෘෂ්ටි හතෝ'පි දවානලෙ
භ්‍රමරධූම භෘතා (නව) ලාඩගලීඃ
සමභිවීක්ෂ්‍ය කෘශානු සමප්‍රභා
මුමුචුරෙව භයංන මෘගාඞගනාඃ.

76 කමලධාම හතො මහතො ('නිශං)
විවිධ හංස හිතඃ සහිතඃ ඛගෛඃ
(ප්‍ර)වි දධෞ කමලං කමලං රුජන්
නිපතිතඃ සරසස් සරසස්තටඃ.

---

74 අඹුදඃ, මෙඝයෝ; වනගජාඉව, වන්‍ය හස්තින්මෙන්; සස්වනුඃ, හැඬූ; (කිම් භූතා අඹුදඃ? කිම් භූතා වනගජාඃ?) වනානි, ජලයන්දෙ හෝ නොහොත් කානනයන්; අභිවිසෘජ්‍ය, හැර; කෘතාවනාඃ—කෘත, කරණලද; අවනාඃ, ගමන් ඇත්තාවූ; මනුජලොක සමීපනිෂෙවිණඃ—මනුජලොක සමීප, මනුෂ්‍යලොක සමීපය; නිෂෙවිණඃ, සෙවූනාවූ; තඩිදලාත ශතෛඃ—තඩිත්, විද්‍යුත් නැමැති; අලාතශතෛඃ, පෙනහෙලි ශතයෙන්; අභිතාඩිතාඃ, පහරණලද්දාවූ; (නොහොත්) තඩිත්, විද්‍යුත් වැනිවූ; අලාත ශතෛඃ, පෙනහෙලි ශතයෙන්; අභිතාඩිතාඃ, පහරණලද්දාවූ; (අම්බුදඃ වනගජාඃ ඉව සස්වනුඃ.)

75 දවානලෙ, දවාග්නිය; සමයවෘෂ්ටි, කාලවෘෂ්ටියෙන්; හතෙ (සත්‍ය) පි, නසනලද් කල්හිදු; භ්‍රමරධූමභෘතාඃ, භ්‍රමර නැමැති දුම උසුලන්නාවූ; කෘශානු සමප්‍රභාඃ—කෘශානු, වහ්නිහා; සමප්‍රභාඃ, සමවූ ශොභා ඇත්තාවූ; (නව, අලුත්වූ;) ලාඩගලීඃ, ලාඩගලීන්; සමභිවීක්ෂ්‍ය, බලා; මෘගාඞගනාඃ, මෘගාඞගනාවෝ; භයම්, භය; නමුමුචුරෙව, නොහලහුමැයි.

76 කමලධාමහතඃ—කමලධාම, පද්මධාමයෙන්; හතඃ, පහරණලද්දාවූ; (අනිශම්, නිරන්තරයෙන්;) විවිධහංසහිතඃ—විවිධ, අනෙකප්‍රකාරවූ; හංස, හංසයන්ට; හිතඃ, හිතවූ; ඛගෛඃ, පක්ෂීන් විසින්; සහිතඃ, ගැවසීගත්තාවූ; සරසඃ, ජලසහිතාවූ; මහතඃ, මහත්වූ; සරසඃ, සරස්හුගේ; තටඃ, තටයතෙම; කමලම්, පද්මය; රුජන්, බිඳිනේ; නිපතිතඃ, හුණුයේ; කමලම්, ජලකාලුෂ්‍යය; (ප්‍ර)විදධෞ, කෙළේ.

77 ප්‍රචිතතානු පුරන්දර ගොපකා
විවිධවර්ණ රසෙන විධාතරි
රචයතීන්ද්‍ර ධනුශ්චල තූලිකා
ගලිත ධාතු ජලස්‍යනු බින්දවඃ.

75 රජත රජ්ජුශතාකෘති රායතා
පතති වෘෂ්ටිරියංනු නිරන්තරම්
ජලධරස්‍ය පතද්භුවි මණ්ඩලං
ස්ඵටික දණ්ඩශතෛර්නු විධාරිතම්.

79 රචයතඃ සමයස්‍ය සුරායුධං
කරශතංනු සධාතු රසාරුණම්
විගලිතංනු තතඃ ශකලං තඩි-
ල්ලසිත ශස්ත්‍ර නිපාතන තර්ජිතාත්.

80 සමුදයෙනු වියොග ගතද්‍යුත-
ර්විතත වහ්නි ශිඛාකුසුමශ්‍රියඃ
ඉති නෘණා මභවජ්ජලදෛදයෙ
ග්‍රථිත භූරි විතර්කි පරංමනඃ.

---

77 පුරන්දර ගොපකාඃ, ඉන්ද්‍රගොපකයෝ; ප්‍රචිතතානු, පතලෝ; දෝ හෝ; (නොහොත්;) විධාතරි, බ්‍රහ්මයා; විවිධ වර්ණ රසෙන, අනෙකප්‍රකාරවූ වර්ණ (රස)යෙන්; ඉන්ද්‍රධනුඃ, ඉන්ද්‍රචාපය; රචයති(සති), කරණ කල්හි; චලතූලිකා ගලිතධාතු ජලස්‍ය—චල, චපලවූ; තූලිකා, තෙල්ලෙන්; ගලිත, ගිලියුණුවූ; ධාතුජලස්‍ය, ගෛරික ජලයාගේ; බින්දවොනු, බිඳුනුදෝහෝ.

78 රජත රජ්ජුශතාකෘතිඃ, රජත රජ්ජුශතාකෘතිවූ; ආයතා, දික්වූ; ඉයංවෘෂ්ටිඃ, මේ වෘෂ්ටිතොමෝ; නිරන්තරම්, නිරන්තරව; පතතිනු, ගේදෝහෝ; (නොහොත්;) භුවි, පෘථිවියෙහි; පතත්, හෙන්නාවූ; ජලධරස්‍ය මණ්ඩලම්, මෙඝ මණ්ඩලයතෙම; ස්ඵටික දණ්ඩශතෛඃ, ස්ඵටිකදණ්ඩශතයෙන්; විධාරිතංනු, දරණලදදෝහෝ.

79—80 ජලදෝදයෙ, මෙඝොදයෙහි; නෘණාම්, මනුෂ්‍යයන්ගේ; මනඃ, සිත; ඉති, මෙසේ; ග්‍රථිතභූරි විතර්කිපරම්—ග්‍රථිත, යොදන (ගොතන)ලද්දවූ; භූරි, බොහෝවූ; විතර්කිපරම්, විතර්කිපරවූයේ; අභවත්, වී; සුරායුධම්, ඉන්ද්‍රචාපය; රචයතඃ, (කරන්නාවූ;) සමයස්‍ය, සමයාගේ; සධාතුරසාරුණම්—සධාතුරස, ගෛරික රස සහිතව; අරුණම්, රත්වූ; කරශතංනු, හස්ත ශතයෙක්දෝහෝ; (නොහොත්;) තඩිල්ලසිත ශස්ත්‍රනිපාතන තර්ජිතාත්—තඩිත්, විද්‍යුත් නැමැති; ලසිත, බබලන්නාවූ; ශස්ත්‍රනිපාතන, ඛඩ්ගනිපාතනයෙන්; තර්ජිතාත්, සස්නාලද්දවූ; තතඃ, ඒ ඉන්ද්‍රචාපයෙන්; විගලිතම්, ගිලියුණුවූ; ශකලංනු, ශකල

81 අථ සුබාහුරිපුඃ සුබහුස්පෘශන්
සමරධනඤ්ජය ජයයුතනුඃ ශුචම්
හරිශරාසන ලක්ෂ්මණි වාරිදෙ
න්හිත දෘෂ්ටි රවොචත ලක්ෂ්මණම්.

82 විධූතනීපවනෛඃ පවනෛස්තතං
මදනවිභ්‍රමදං භ්‍රමදම්බුදම්
ජලවිකාශමයං සමයං භවාන්
ධෘතිගුණෙ සහතෙ සහතෙ කථම්.

83 ගිරිතටෙලුඨනෙන පයොමුචි
ප්‍රණිහිතා ඉව ධාතුරජශ්චයාඃ
ත්‍රිදශනාථ ශරාසන කාන්තයඃ
ප්‍රවිතරන්ති පරං නයනොත්සවම්.

සෙක් දෙහෝ; (නොහොත්;) විකාශකෘතද්‍යුතෙඃ—විකාශ, ප්‍රබොධ යෙන්; කෘත, කරණලද්දාවූ; ද්‍යුතෙඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; විතතවහ්නි ශිඛා කුසුමශ්‍රියඃ—(විතත, පතළාවූ; වහ්නිශිඛාකුසුමශ්‍රියඃ,) ලාඩගලි කුසුමශ්‍රියගේ; සමුදයොනු, සමුදයෙක්දෝහොසි; (නෘණාංමනඃ ශ්‍රමිත භූරි විතර්කී පරම් අභවත්.)

81 අථ, අනන්තරයෙන්; සුබාහුරිපුඃ, රාමතෙම; සමරධනඤ්ජය ජ යුතනුඃ—සමර ධනඤ්ජය, කාමාග්නියෙන්; ජයා, දිනියයුතුවූ; තනුඃ, ශරීර ඇත්තේ; ශුචම්, ශොකය; සුබහු, බොහෝකොට; ස්පෘශන්, ස්පර්ශකරන්නේ; හරිශරාසන ලක්ෂ්මණි, ඉන්ද්‍රචාප චිහ්නකොට ඇත්තාවූ; වාරිදෙ, * මෙඝයෙහි; නිහිතදෘෂ්ටිඃ, පිහිටුවනලද ඇස් ඇත්තේ; ලක්ෂ්මණම්, ලක්ෂ්මණයහට; අවොචත, කී.

82 විධුතනීපවනෛඃ—විධුත, කම්පාකරණලද්දාවූ; නීපවනෛඃ, බක්මීවන ඇත්තාවූ; පවනෛඃ, පවනයෙන්; තතම්, පතළාවූ; මදනවිභ්‍රමදම්, මදන විලාසදෙන්නාවූ; භ්‍රමදම්බුදම්—භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; අම්බුදම්, මෙඝ ඇත්තාවූ; ජලවිකාශමයම්, ජලවිකාශමයවූ; සමයම්, සමය; ධෘතිගුණෙ, ධෛර්‍ය්‍ය (ගුණය); හතෙ(සති), නෂ්ට කල්හි; ස භවාන්, ඒ භවත්තෙම; කථංසහතෙ, කෙසේ ක්ෂමාකෙරේද.

83 ගිරිතටෙ, පර්‍වත තටයෙහි; ලුඨනෙන, පෙරළීමෙන්; පයොමුචි, මෙඝයෙහි; ප්‍රණිහිතාඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; ධාතුරජශ්චයා ඉව, ගෛරික රෙණු සමූහයන්මෙන්; ත්‍රිදශනාථ ශරාසන කාන්තයඃ, ඉන්ද්‍රචාප කාන්තිහු; පරම්, විශෙෂවූ; නයනොත්සවම්, නෙත්‍රොත්සව; ප්‍රවිතරන්ති, දෙත්.

---

* අම්බුදෙ—සී සන්න.

84 වනකාශානු ශිඛානිගතාවිදූ‍ස්
ත්‍වසිතදිය මිදංප්‍රති පාදෘතෙ
ජලමිතිව (වි)මුඩ්චති ලාඞ්ගලී
කුසුමහසත තලෙජලදෘදයඃ.

85 දිශි ලසනති බරනිල රංහසි
ක්‍ෂිපතිමෙඝ මහීධර සංහතිම්
තත පරස්පර ඝාත සමුද්භව
ජ්වලිත වහ්නිශිඛාඉව විද්‍යුතඃ

86 තරුතලෙවිෂ මාරුත මාරුත
ක්‍ෂත තනූන් ලතාවතී තාවතී
විරති රබ්ජ රසම්ප්‍රති සම්ප්‍රති
ස්වමලිසංහති රක්‍ෂති රක්‍ෂති.

87 ධාවනනකාණ්ඩ විජිතධවනි රම්බරස්‍ය
තාතගංවිධාය නිකටෙ විලසජ්ජනස්‍ය
නිඝනත්ශිලාහි රුදකෙත ජගුනාත්මිවන්-
නුන්මතතවද් භ්‍රමතිවායු වශඃපයොදඃ.

---

84 වනකෘශානුශිඛා, දවාග්නිශිඛාතොමෝ; (මයා, මාවිසින්;) නිහතා, නසනලද; තදීසම්, ඈ පිළිබඳවූ; ඉදංවපුඃ, මේ ශරීරයතෙම; ත්‍වසි, තීකෙරෙහි; ප්‍රතිපාදෘතෙ, පිහිටුවනුලැබෙයි; ඉති, මෙසේ; ජලදෘදයඃ, මෙඝකාලයතෙම; ලාඞ්ගලී කුසුමහසත තලෙ, ලාඞ්ගලීයගේ කුසුම නැමැති හසත තලයෙහි; ජලම්, ජලය; (වි)මුඩ්චතීව, මුදන්නාක්හුවැනි.

85 බරනිල රංහසි—බර, කක්‍ෂශවූ; අනිලරංහසි, පවනවෙගය; මෙඝ මහීධර සංහතිම්, මෙඝ නැමැති පර්වත සමූහය; ක්‍ෂිපති(සති), දුරුකරණ කල්හි; විද්‍යුතඃ, විද්‍යුත්හු; තතපරස්පරඝාත සමුද්භව ජ්වලිත වහ්නිශිඛාඉව—තත, පතලාවූ; පරස්පරඝාත, අන්‍යොන්‍යඝාතයෙන්; සමුද්භව, උපන්නාවූ; ජ්වලිත, දිලියෙන්නාවූ; වහ්නිශිඛා ඉව, වහ්නිශිඛාවන්මෙන්; දිශි, දිග්හි; ලසනති, බබලත්.

86 ලතාවතී, ලියඇත්තාවූ; තාවතී, එපමණවූ; තරුතලෙ, වෘක්‍ෂසවතෙහි; විෂමාරුත මාරුතක්‍ෂත තනූඃ—විෂම, බණ්ඩවූ; ආරුත, නාද ඇති; මාරුත, පවනින්; ක්‍ෂත, නසනලද; තනුඃ, ශරීර ඇති; අලිසංහතිඃ, භෘඞ්ග විතතිතොමෝ; අබ්ජ රසම්ප්‍රති, පද්මරස පිණිස; විරතිඃ, විගතවූ රති ඇත්තී; සම්ප්‍රති, දැන්; ස්වයම්, තමා; අක්‍ෂති, විනාශයක් නැතිවැ; නරක්‍ෂති, රක්‍ෂානොකෙරේ.

87 වායුවශඃ, වායු වශගවූ; පයොදඃ, මෙඝයතෙම; උන්මත්තාවත්, උන්මත්තයක්හුමෙන්; භ්‍රමති, බමා; (කිම්භූතඃ පයොදඃ? කිම්භූතඃ උන්මත්තඃ? කෙසේද; කෙසේද;) ධාවත්, දිවන්නාවූ; අකාණ්ඩවිජිතධව

88 වාරිප්‍රවාහ පරිලඞ්ඝිත භූමි පෘෂ්ඨං
ධාරාන්ධකාර හෘතදික්ප්‍රවිභාග ශිතත්
මෙඝප්‍රතාන පිහිතාද්‍රි ඝනාගමෙන
ග්‍රස්තං සමස්තමිව භාති ජගත්සමන්තාත්.

89 එතානි භාන්ති හරිගොපක මණ්ඩලානි
ප්‍රාවෘට්ශ්‍රියො ජගති සම්ප්‍රති සඤ්චරන්ත්‍යාඃ
භූමෞපදානි රචිතානි යථොද බින්දු
ස්පර්ශද්‍රුතොපහිතයාවක මණ්ඩනානි.

90 ස්වාදූනි සින්ධු සලිලානි නිපීය කාමං
ගර්ජ්ජන්නසෞ ගිරිතටෙ විහිතොපවෙශඃ
අත්‍යන්තභූරි ජලභාර ගුරූදරත්වා-
දුද්ගාරනාදමිව මුඤ්චති වාරිවාහඃ.

නිඃ—අකාණ්ඩ, කාරණයක් නැතිවැ; විහිත, කරණලද්දාවූ; ධ්වනිඃ, ධ්වනි ඇත්තාවූ; අම්බරස්‍ය, ආකාශයාගේ; ත්‍යාගම්, හැරම; විධාය, කොට; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; නිකටෙ, සමීපයෙහි; විලසත්, බබලන්නාවූ; (නොහොත්;) අම්බරස්‍ය, වස්ත්‍රයාගේ; ත්‍යාගම්, හැරම; විධාය, කොට; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; නිකටෙ, සමීපයෙහි; විලසත්, බබලන්නාවූ; ජගත්, ලොව; ශිලාභිඃ, පහණවැස්සෙන්; නිඝ්නත්, පහරණවූ; (නොහොත්;) ශිලාභිඃ, පාෂාණයෙන්; නිඝ්නත්, පහරණවූ; (හෙද හෙද;) උදකෙන, ජලයෙන්; නිෂිඤ්චන්, (තෙමන්නාවූ; වායුව ශඃපයොදඃ උන්මත්තවද් භ්‍රමති)

88 සමස්තං ජගත්, සියලුලොව; ඝනාගමෙන, මෙඝාගමයා විසින්; සමන්තාත්, හාත්පසින්; ග්‍රස්තමිව, ග්‍රාසකරණලද්දක්හුමෙන්; භාති, හොබී; (කිම්භූතං ජගත්?) වාරිප්‍රවාහ පරිලඞ්ඝිතභූමි පෘෂ්ඨම්—වාරිප්‍රවාහ, ජලප්‍රවාහයෙන්; පරිලඞ්ඝිත, මඩනාලද්දාවූ; භූමිපෘෂ්ඨම්, භූමිපෘෂ්ඨ ඇත්තාවූ; ධාරාන්ධකාරහෘතදික්ප්‍රවිභාග සිතත්—ධාරාන්ධකාර, ධාරාන්ධකාරයෙන්; හෘත, ගන්නාලද්දාවූ; දික්ප්‍රවිභාගසිතත්, දිග්විභාග සිතත් ඇත්තාවූ; මෙඝප්‍රතානපිහිතාද්‍රි—මෙඝප්‍රතාන, මෙඝ සමූහයෙන්; පිහිත, වසනාලද; අද්‍රි, පර්වත ඇත්තාවූ; (සමස්තංජගත් ඝනාගමෙන සමන්තාත් ග්‍රස්තමිව භාති.)

89 එතානි හරිගොපක මණ්ඩලානි, මේ ඉන්ද්‍රගොපක සමූහයෝ; භාන්ති, හොබිත්; (කාමෙන්?) සම්ප්‍රති, දැන්; ජගති, ලෙව්හි; සඤ්චරන්ත්‍යාඃ, හැසිරෙන්නාවූ; ප්‍රාවෘට්ශ්‍රියඃ, ප්‍රාවෘෂ්ශ්‍රියගේ; භූමෞ, භූමියෙහි; රචිතානි, කරණලද්දාවූ; උදබින්දුස්පර්ශද්‍රුතොපහිත යාවක මණ්ඩනානි—උදබින්දුස්පර්ශ, ජලබින්දුස්පර්ශයෙන්; ද්‍රැත, වැගුනාවූ; උපහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; යාවක මණ්ඩනානි, ලාතුපහසින් ඇති; පදන්‍යාසා, පදයන්මෙන්; (එතානි හරිගොපක මණ්ඩලානි භාන්ති.)

90 ස්වාදූනි, මධුරවූ; සින්ධුසලිලානි, සාගර ජලයන්; කාමම්, සිත්

91 නිරස්තගෘහ සඞ්ගතිභ්‍රමතළිව තන්ව්‍යස්තව
ස්තනවය මියවපුඃ උජීක! ජාත මුද්‍යෞවනම්
ඉතීව වදතිස්ඵුටත් කුසුමහස්ත මුද්‍රම්‍යසා
භ්‍රමද්භ්‍රමර මණ්ඩලක්වණිත පෙශලා ලාඞ්ගලී.

92 ප්‍රණශොමිත්‍රස්‍ය ප්‍රසභ (රචිත) ජ්‍යෙෂ්ඨ විරහඃ
ප්‍රවෘත්තඃ ශොකාදිත්‍යධික (තර) තාරං (නි)නදතඃ
නිරාශස්‍යොත්කස්‍යස්ඵුටතිනව මෙඝස්‍ය හෘදයෙ
රයාදුද්‍යද්ධාරා අසෘජිව නිභීනාන්ති තඩිතඃ.

මෙස්; නිපීය, බී; ගර්ජන්, නාදකරන්නාවූ; අසෞවාරිවාහඃ, මේ මෙ ඝයතෙම; ගිරිතටෙ, පර්වත තටයෙහි; විහිතොපවෙශඃ, කරණලද උපවෙශ ඇත්තේ; අත්‍යන්තභූරි ජලභාර ගුරූ දරත්වාත්—අත්‍යන්ත භූරි, අත්‍යර්ථයෙන් බොහෝවූ; ජල, ජලයනගේ; භාර, භාරයෙන්; ගුරූදරත්වාත්, බරවූ උදර ඇත්තෙහෙයින්; උද්ගාරනාදම්, උද්ගාරනා දය; මුඤ්චතීව, හරණක්නුවැනිද.

91 භ්‍රමද් භ්‍රමරමණ්ඩලක්වණිතපෙශලා—භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; භ්‍රම රමණ්ඩල, භ්‍රමර චක්‍රයන්ගේ; ක්වණිත, නාදයෙන්; පෙශලා, ම නොඥවූ; සාලාඞ්ගලී, ඒ ලාඞ්ගලීතොමෝ; ඉතිවදතීව, මෙසේ කි යන්නියකවැන්නී; පඨික, මිහිස; නිරස්තගෘහ සඞ්ගති—නිරස්ත, දුරුකරණලද; ගෘහසඞ්ගති, ගෘහසඞ්ගති ඇතිව; භ්‍රමිතළිව, බමන් නාම්වූ; තව, තාගේ; තන්ව්‍යඃ, තුනුවිගගේ; ස්තනවයම්, ස්තනවය තෙම; උද්යෞවනම්, උද්ගතවූ යෞවන ඇත්තේ හෙවත් නෂ්ට යෞවන ඇත්තේ; ඉයත්වපුඃ, මෙපමණ ශරීර ඇත්තේ; ජාතම්, වි යසි; ස්ඵුටත් කුසුම හස්තම්—ස්ඵුටත්, පැලෙන්නාවූ; කුසුම්හස්තම්, පුෂ්ප නැමැති හස්තය; උද්‍රම්‍ය, නගා; (සාලාඞ්ගලී, ඒ ලාඞ්ගලීතො මෝ; ඉති වදතීව, මෙසේ කියන්නියකවැන්නී)

92 මිත්‍රස්‍ය, සූර්‍ය්‍යයාගේ හෝහෝ නොහොත් මිත්‍රයාගේ; ප්‍රණශඃ, විනාශය; ප්‍රසභ, වහා; (රචිත) * කරණලද; ජ්‍යෙෂ්ඨවිරහඃ, ජ්‍යෙ ෂ්ඨමාසයාගේ හෝහෝ නොහොත්; ජ්‍යෙෂ්ඨ, වැඩිමිහලුහුගේ; විර හඃ, විරහය; ප්‍රවෘත්තඃ, ප්‍රවෘත්තවියසි (පැවැත්තේයයි;) ඉති, මෙ සේ; ශොකාත්, ශොකයෙන්; අධික(තර)තාරම්, අත්‍යර්ථයෙන් උච්ච තරවූ ධ්වනිඇතිව; (නි)නදතඃ, නාදකරන්නාවූ; නිරාශස්‍ය, දිග්රහිත වූ නොහොත් ආශා රහිතවූ; උත්කස්‍ය, උද්ගතවූ ජලඇත්තාවූ නො හොත් උකටලිවූ; නවමෙඝස්‍ය, නවමෙඝයාගේ; හෘදයෙ, හෘදය; ස්ඵුටති(සති). පැලෙන කල්හි; රයාත්, වෙගයෙන්; උද්‍යත්, නැ ගෙන්නාවූ; ධාරඃ, ධාරාඇති; අසෘජිව, රුධිරයන්මෙන්; තඩිතඃ, විදුලිත්හු; නිභීනාන්ති, නොබිය.

---

* අජලි—සන්න.

93 නභොවාරී රුද්ධං සුරපති ධනුර්ධාතු නිකරෛඃ
කෘතාඞ්කූනං යන්නව ජලද වන්‍යද්විපකුලම්
නදත්‍යුච්චෛරෙතත් කෘතවන පරිත්‍යාග චපලං
ස්ඵුරද්විද්‍යුච්චක්‍ර ග්‍රහණ විධිපාශෙ නිපතති.

94 අම්භොභිස්සඞ්ග පද්මරාග ශ්‍රෙණිර්ග්‍රාසීකෘතා වාරිධෙ-
රුද්වාන්තා පුනරින්ද්‍රගොපකකුලව්‍යාජෙන මෙඝෛරිහ
තෙනෛෂාමුදරෙෂු රත්න විතතිර්වාන්තාවශිෂ්ටා නව
ප්‍රොද්‍යද්භාසුර වෘත්‍ර සූදන ධනුර්ව්‍යාජෙන සංලක්ෂ්‍යතෙ.

95 අනුත්තාරං භූම්නා තිමිරචිත මධ්‍යස්‍ය සලිලං
නිශීථං කාලෙ'ස්මින්නහිමකර සංචාර විභවම්
තරෙයං සින්ධූනාං පතිමිව යදිව්‍යාගතතරං
ලභෙයාහං දෙව්‍යාඃ කුචකලස සඞ්ඝාට මුඩුපම්.

---

93 නභොවාරීරුද්ධම්—නභඃ, ආකාශනැමැති; වාරී, හස්ති බන්ධන ස්ථානයෙහි; රුද්ධම්, වලකනලද්දාවූ; සුරපති ධනුර්ධාතු නිකරෛඃ—සුරපතිධනුඃ, ඉන්ද්‍රචාප නැමැති; ධාතුනිකරෛඃ, ගෛරික සමූහයෙන්; කෘතාඞ්කූනම්, කරණලද චිහ්න ඇත්තාවූ; යන්නවජලද වන්‍යද්විපකුලම්—යත්, යම්; නව, අලුත්වූ; ජලද, මේඝ නැමැති; වන්‍යද්විපකුලම්, වන්‍යහස්ති කුලයෙක් ඇද්ද; කෘතවන පරිත්‍යාග චපලම්—කෘත, කරණලද; වනපරිත්‍යාග, වනපරිත්‍යාග ඇතිව; චපලම්, චපලවූ; එතත්, මේ (අලුත්වූ මේඝනැමැති වන්‍යද්විපකුලය) තෙම; ස්ඵුරද්විද්‍යුච්චක්‍ර ග්‍රහණවිධිපාශෙ—ස්ඵුරත්, හොබනාවූ; විද්‍යුච්චක්‍ර, තඩිත් මණ්ඩල නැමැති; ග්‍රහණවිධිපාශෙ, ග්‍රහණවිධිපාශය; නිපතති, හෙන කල්හි; උච්චෛඃ, අත්‍යර්ථයෙන්; නදති, නාදකෙරේ.

94 වාරිධෙඃ, සාගරයාගේ; අම්භොභිස්සඞ්ග, ජලහා එක්කොට; ග්‍රාසීකෘතා, ග්‍රාසකරණලද්දාවූ; පද්මරාගශ්‍රෙණීඃ, පද්මරාගශ්‍රේණීතොමෝ; (පඞ්ක්තිතොමෝ;) යෙන, යම්හෙයකින්; මෙඝෛඃ, මේඝයන් විසින්; ඉහ, මෙහි; පුනඃ, නැවත; ඉන්ද්‍රගොපක කුලව්‍යාජෙන, ඉන්ද්‍රගොපක කුලව්‍යාජයෙන්; උද්වාන්තා, නඟනලදද; තෙන, එහෙයින්; වාන්තාවශිෂ්ටා, නඟනලදින් අවශෙෂවූ; රත්නවිතතිඃ, රත්නවිතතිතොමෝ; එෂාම්, මොවුන්ගේ; උදරෙෂු, උදරයෙහි; නවප්‍රොද්‍යද්භාසුරවෘත්‍ර සූදනධනුර්ව්‍යාජෙන—නවප්‍රොද්‍යත්, අලුත නැගෙන්නාවූ; වෘත්‍රසූදනධනුර්ව්‍යාජෙන, ඉන්ද්‍රචාපව්‍යාජයෙන්; සංලක්ෂ්‍යතෙ, දක්නාලැබේ.

95 අහම්, මම; යදි, ඉදින්; දෙව්‍යාඃ, දෙවියගේ; කුචකලස සඞ්ඝාටම්, ස්තන කලසවය නැමැති; උඩුපම්, පලවිය හෙවත් නැව; ලභෙය, ලදිම්නම්; සින්ධූනාම්පතිමිව, සාගරයවැනිවූ; අස්මින්කාලෙ, මෙකල්හි; නිශීථම්, රාත්‍රිය;-තරෙයම්, එතරවන්නෙසිම්; (පිහිනන්නෙසිම්;) (කිම්භූතම් සින්ධූනාම්පතිම්?) අනුත්තාරම්, උද්ගතවූ තාර

96 එවංසසම්භ්‍රම මනන්තර කෘතගිරං තුඞ්ගං ගිරිං ගෞරව
ව්‍යාලම්බාම්බුද ශකුනීලකලශො ච්ඡාන්නාම්බුධෞතොපලම්
රම්‍යස්‍යාවසතස්‍ය තස්‍ය ස්‍රුත පයඃ පාතස්ඛණන්නිර්ඣරං
කාලඃකාලපයොදගර්ජ්ජිත ජිතාම්භොධිධ්වනිර්(නි)ය්‍යයෞ.

(ඉති කුමාරදෘශස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ වාලිවධො නාමෙ)
කා ද ශ ස ර්ගඃ.

කාවන් නැත්තාවූ; (නොහොත්;) අනුත්තාරම්, නොතිරිසහැක්කාවූ; (නොපීනියහැක්කාවූ;) භූම්නා, බොහෝසේ; තිමිරචිතම්—තිමිර, අන්ධකාරයෙන්; චිතම්, ගැවසීගත්තාවූ; (නොහොත්;) තිමි, තිමිනම් මත්ස්‍යරාජයන් විසින්; රචිතම්, [illegible] නොඅඳුවූ; (හෙද හෙද;) අක්ෂය්‍ය ස ලිලම්, ක්ෂයනොකටහැකි ජල ඇත්තාවූ; අහිමකර සඤ්චාරවිභවම්, ච න්ද්‍රරශ්මි සඤ්චාරවිභව නැත්තාවූ; (නොහොත්;) අහි, සර්පයන්හා; ම කර, මොහොරුන්ගේ; සඤ්චාරවිභවම්, සඤ්චාරවිභව ඇත්තාවූ; (හෙද හෙද;) ව්‍යායත තරම්, අත්‍යර්ථයෙන් දිග්වූ; (සින්ධුනාම්පතිම්ච අස්මින් කාලෙ නිශීථම් තරෙයම්.)

96 එවම්, මෙසේ; සසම්භ්‍රමම්, අනඩගයා සහිතව; අනන්තරං, අනතුරෙහි; කෘතගිරඃ, කරණලදතෙපුල් ඇත්තාවූ; ගෞරව ව්‍යාලම්බාම්බුද ශකුනීලකලශොච්ඡාන්නාම්බුධෞතොපලම්—ගෞරව, ගුරුත්වයෙන්; (බරබැවින්;) ව්‍යාලම්බ, එල්ලෙන්නාවූ; අම්බුද, මේඝනැමැති; ශකුනී ලකලශ, ඉඳුනිල කලසයෙන්; උච්ඡාන්න, නඟනලද්දාවූ; අම්බුද, ජ ලයෙන්; ධෞත, සෝදනලද; උපලම්, පාෂාණ ඇත්තාවූ; ස්‍රුතපයඃ පාතස්ඛණන්නිර්ඣරම්—ස්‍රුත, අඛණ්ඩව; පයඃපාත, දියහැලෙන්; ඛණන්, හඬන්නාවූ; නිර්ඣරම්, ගඟුල්හැලි ඇත්තාවූ; තුඞ්ගම්, සිව් යාවූ; ගිරිම්, පර්වතයට; ආවසතස්සතඃ, වසන්නාවූ; රම්‍යස්‍ය, රම්‍යහට; කාලපයොද ගර්ජ්ජිතජිතාම්භොධිධ්වනිඃ—කාලපයොද, කෘෂ්ණමේඝ යන්ගේ; ගර්ජ්ජිත, නාදයෙන්; ජිත, දිනනලද; අම්භොධිධ්වනිඃ, සා ගරනාද ඇත්තාවූ; කාලඃ, කාලයතෙම; (නි)ය්‍යයෞ, ගියේ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදෘශස්‍ය, කුමාරදෘශයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; වාලිවධොනාම, වාලිවධනම්වූ;) එකාදශස්සර්ගඃ, (එකොළොස්වන සගයි.)

චා ද ශඃ ස ර්ගඃ.

---

1 වනේ'ථ ලබ්ධාවසරෙව සෙවිතුං
ස්මරවහෙ රාජ සුතාවිනාකෘතම්
අඵුල්ල පඞ්කෙරුහ කර්කශස්තනී
ශරත්ප්‍රපෙදෙ නෘපවාස වාත්මජම්.

2 සහස්‍ර රශ්මෙරුපරොධි නිර්ගමා-
න්නභස්‍ය නා කුඤ්චිත රශ්මි සම්පදඃ
යයුඃ ඛුරග්‍රාහක මෙඝ කර්දම
ව්‍යපාය නිස්සඞ්ග සුඛං තුරඞ්ගමාඃ.

3 දිශොයදිස්වං ප්‍රථමොච්ඡිතංවපුඃ
පයොද නිර්මෝක මුදස්‍ය භෙජිරෙ
ජගෞ කිමින්ද්‍රායුධ රත්න රඤ්ජිත
භ්‍රමත්තඩින්මණ්ඩල මණ්ඩනං නභඃ.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; ස්මරාවහෙ, කාමාවහවූ; (කාමය) එළවන්නාවූ; වනෙ, වෙනෙහිලා; අඵුල්ලපඞ්කෙරුහ කර්කශස්තනී—අඵුල්ල, නොපිපියාවූ; පඞ්කෙරුහ, පද්මනැමැති; කර්කශ, කැකුළුවූ; හෙවත් දැඩිවූ; ස්තනී, ස්තනඇත්තාවූ; ශරත්, ශරත්තොමෝ; ලබ්ධාවසරා—ලබ්ධ, ලද්දාවූ; අවසරා, අවසර ඇත්තී; රාජසුතාවිනාකෘතම්, රාජපුත්‍රියහා වියොගකරණලද්දාවූ; නෘපවාසවාත්මජම්, රාජෙන්ද්‍ර පුත්‍රයා; සෙවිතුම්ව, සෙවුනාටමෙන්; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියා.

2 උපරොධිනිර්ගමාත්, බාධා නිර්ගමයෙන්; (මෙඝාවරණ පහවීමෙන්;) නභසි, ආකාශයෙහිලා; අනාකුඤ්චිත රශ්මි සම්පදඃ—අනාකුඤ්චිත, නොහකුළුවනලද; රශ්මි සම්පදඃ, රශ්මි සම්පත්ති ඇත්තාවූ; සහස්‍ර රශ්මෙඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; තුරඞ්ගමාඃ, අශ්වයෝ; ඛුරග්‍රාහකමෙඝ කර්දමව්‍යපාය නිස්සඞ්ග සුඛම්—ඛුරග්‍රාහක, ඛුරග්‍රාහකවූ; (කුරය ගන්නාවූ;) (මෙඝ කර්දම, මෙඝනැමැති කර්දමයාගේ;) ව්‍යපාය, පහවීමෙන්; නිස්සඞ්ග, ස්ඛලනයක් නැතිව; සුඛම්, සුවසේ; යයුඃ, ගියෝ.

3 දිශඃ, දිග්හු; යදි, ඉදින්; පයොද, මෙඝනැමැති; නිර්මෝකම්, සර්පී කඤ්චුකය හෙවත් සැලපට; උදස්‍ය, හැර; ප්‍රථමොච්ඡිතම්, පළමු කොට පුරුදුකරණලද; ස්වංවපුඃ, ස්වකීයවූ ශරීරය; යදි, ඉදින්; භෙජිරෙ, සෙවියෝවූනම්; නභඃ, අකාශයතෙම; ඉන්ද්‍රායුධ රත්න රඤ්ජිත භ්‍රමත්තඩින් මණ්ඩලමණ්ඩනම්—ඉන්ද්‍රායුධරත්න, ඉන්ද්‍රචාප නැමැති රත්නයෙන්; රඤ්ජිත, හොබවනලද්දාවූ; භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; තඩින් මණ්ඩල, විද්‍යුච්චක්‍ර නැමැති; මණ්ඩනම්, ආභරණය; කිංජගෞ, කුමැයි හලද.

4 ඝනව්‍යපායෙන සුදූර මුත්සෘතාඃ
පරික්ෂණත්සාරස පඞ්ක්තිභූෂණාඃ
බභූවු රුන්නතාර මනොහරාදිශඃ
සමුද්‍රකාන්තාඉව (නිර්මලප්‍රභාඃ.)

5 ප්‍රපෙදිරෙශොෂ මශෙෂ මම්භසඃ
ක්ෂයෙණ කෙදාර තලෙෂු ශාලයඃ
තපන්ති පාද ශ්‍රයිණ මසංශයං
විපත්තයො (හි) ස්පෘශතස්සංශ්‍රිතාම්.

6 නිජෙක්ෂණස්පර්ධි නිකෘත්‍ය පඞ්කජං
දධුශ්ශිරොභිඃ කමලස්‍ය පාලිකාඃ
විපක්ෂමුද්ධෘත්‍ය නයන්ති යත්නතඃ
උදංවිශෙෂෙණ සදෙව සාධවඃ.

7 සිතච්ඡදෙ ගායති තත්ව වර්තිනා
ලයෙන තාලස්‍ය කුශෙශයාකරඃ
සරොජ පාණි වනුපූර්ව මුල්ලසද්
දලාඞ්ගුලීභිඃ කලනාම්වාදයද.

---

4 දිශඃ, දිග්හු; සමුද්‍රකාන්තා ඉව, නදීන්මෙන්; බභූවුඃ, වූ; ඝනව්‍යපායෙන; මෙඝයන්ගේ පහවීමෙන්; සුදූරම්, දුරට; උත්සෘතාඃ, ගියාවූ; පරික්ෂණත් සාරසපඞ්ක්ති භූෂණාඃ—පරික්ෂණත්, හඬන්නාවූ; සාරස පඞ්ක්ති, සාරස පඞ්ක්තිම; භූෂණාඃ, ආභරණකොට ඇත්තාවූ; උන්නතාර මනොහරාඃ—උන්නතාර, උද්ගතවූ තාරකාවන් ඇතිව; මනොහරාඃ, සිත්කළුවූ; නොහොත් ඉක්මියහැකිව මනොහරවූ; (නිර්මලප්‍රභාඃ, නිර්මලශොභා ඇත්තාවූ;) (දිශඃසමුද්‍රකාන්තා ඉව බභූවුඃ.)

5 අශෙෂම්, නිශ්ශෙෂව; අම්භසඃ, ජලයාගේ; ක්ෂයෙණ, විනාශයෙන්; කෙදාරතලෙෂු, කෙදාරතලයෙහි; ශාලයඃ, ශාලීහු; ශොෂම්, වියලීමට; ප්‍රපෙදිරෙ, පැමිණියෝ; (එසේමැයි;) පාදශ්‍රයිණම්, පාදශ්‍රයින්ගේ; (පාද ආශ්‍රයකළවුන්ගේ;) විපත්තයඃ, විපත්තීහු; සශූකතාම්, බූසහිතබව දෝහෝ නොහොත් කරුණා සහිතබව; ස්පෘශතඃ, ස්පර්ශකරන්නවුන්; අසංශයම්, සැකනැතිව; තපන්ති(හි), තවත් මැයි.

6 කමලස්‍යපාලිකාඃ, හැල්ගෙවියෝ; නිජෙක්ෂණස්පර්ධි—නිජ, ස්වකීයවූ; ඊක්ෂණස්පර්ධි, නෙත්‍රස්පර්ධාකරන්නාවූ; පඞ්කජම්, පද්මය; නිකෘත්‍ය, කඩා; ශිරොභිඃ, හිසින්; දධුඃ, දූරූ; (ඉසිලූ; එසේමැයි;) සාධවඃ, සාධූහු; විපක්ෂම්, විපක්ෂයා; යත්නතඃ, උත්සාහයෙන්; උද්ධෘත්‍ය, උපුට; විශෙෂෙණ, විශෙෂයෙන්; සදෙවපදම්, සාධුමවූ පදයට; නයන්ති, පමුණුවත්.

7 තත්ව වර්තිනා, තත්ව වර්තිවූ; ලයෙන, ලයෙන්; සිතච්ඡදෙ,

8 සහෛව වෘෂ්ට්‍යා පතිතං මහීතලෙ
සරෝනභඃ ඛණ්ඩ මිවව්‍යරාජත
ප්‍රචණ්ඩවාතාප ගමෙන නිශ්චලං
ප්‍රසන්න මන්තර්ජ්ජල දෘෂ්ටතාරකම්.

9 මණිප්‍රභෙෂු ප්‍රතිබිම්බ ශොභයා
නිමග්නයා බාල මෘගාඞ්කලෙඛයා
විච්ඡිද්දෙ වාරිෂු වඤ්චිතාත්මනා
න රාජහංසෙන පුනර්විෂාඞ්කුරඃ.

10 නිපීඩ්‍ය චඤ්චවා කමලස්‍ය කුඞ්මලං
නිබොධයාමාස බලෙන සාරසඃ
සුගන්ධිගන්ධීං මුකුලීකෘතං හ්‍රියා
පතිඃප්‍රයත්නාදිව කන්‍යකාම්බුජම්.

රාජ හංසයා; ගායති(සති), ගානකරණ කල්හි; කුශෙශයාකරඃ, පද්මාකරයතෙම; සරෝජපාණිෂු, පද්මනැමැති හස්තයෙහි; අනුපූර්වම්, අනුක්‍රමයෙන්; උල්ලසත්, විකාශයට යන්නාවූ; (නැගෙන්නාවූ;) දල, පත්‍රනැමැති; අඞ්ගුලීභිඃ, අඞ්ගුලියෙන්; කාලස්‍ය, කාලයාගේ; කලනාම්, සඞ්ඛ්‍යාව; අදද ඉව, ගත්තක්හුවැනි.

8 සරඃ, විලතෙම; වෘෂ්ට්‍යාසහෛව, වැසිඑක්කොටම; මහීතලෙ, පෘථිවීතලයෙහි; පතිතම්, හුණුවාවූ; නභඃ ඛණ්ඩමිව, ආකාශ ඛණ්ඩයක්මෙන්; ව්‍යරාජත, හෙබ්බේ; ප්‍රචණ්ඩවාතාපගමෙන—ප්‍රචණ්ඩ, ප්‍රචණ්ඩවූ; වාත, වාතයාගේ; අපගමෙන, පහවීමෙන්; නිශ්චලම්, නිශ්චලවූ; ප්‍රසන්නම්, ප්‍රභා ප්‍රසන්නවූ; අන්තර්ජ්ජලදෘෂ්ටතාරකම්—අන්තර්ජ්ජල, ජලඇතුලත; දෘෂ්ට, දක්නාලද; තාරකම්, තාරකාවන් ඇත්තාවූ; (සරොමහීතලෙ වෘෂ්ට්‍යා සහෛව පතිතංනභඃ ඛණ්ඩමිව ව්‍යරාජත)

9 මණිප්‍රභෙෂු, මණියට බඳුවූ ශොභා ඇත්තාවූ; වාරිෂු, ජලයෙහි; නිමග්නයා, ගැලුනාවූ; ප්‍රතිබිම්බශොභයා, ප්‍රතිබිම්බශොභා ඇත්තාවූ; බාලමෘගාඞ්කලෙඛයා, අඹී චන්ද්‍රරෙඛායෙන්; වඤ්චිතාත්මනා—වඤ්චිත, වඤ්චාකරණලද; ආත්මනා, සිත්ඇති; රාජහංසෙන, රාජහංසයා විසින්; පුනඃ, නැවත; විෂාඞ්කුරඃ, නෙලුඹුදලියතෙම; නවිච්ඡිද්දෙ, නොකඩනලදී; (නොගන්නාලදී.)

10 සාරසඃ, සාරසතෙම; කමලස්‍යකුඞ්මලම්, පියුම්කැකුළ; චඤ්චවා, තුඩින්; නිපීඩ්‍ය, පෙළා; බලෙන, බලයෙන්; නිබොධයාමාස, ප්‍රබුද්ධ කෙළේ; (කවරක්හුමෙන්?) සුගන්ධිගන්ධීම්, සුගන්ධිගන්ධිවූ; හ්‍රියා, ලජ්ජායෙන්; මුකුලීකෘතම්, මුකුළුකරණලද; කන්‍යකාම්බුජම්, කන්‍යකාම්බුජය; ප්‍රයත්නාත්, යත්නයෙන්; පතිරිව, ස්වාමීහුමෙන්.

11 තතස්තතං ධාම නිරීක්ෂ්‍ය ශාරදං
කෘතස්මරෝද්දීප්ති මහීභුජස්සුතඃ
සෘතොරිදං වෛභවශංසි හාරිණ-
ශ්චකාරලක්ෂීකෘත ලක්ෂ්මණං වචඃ.

12 පයොදකාලස්‍ය ගතස්‍ය විස්‍රසාං
ඝනච්ඡලෙනප්‍රථිතෙෂු සර්වතඃ
ශිරෝරුහෙෂු ස්ඵටිකප්‍රභා මුෂඃ
ඵලන්ති පාලිත්‍ය කෘතා ඉවත්විෂඃ.

13 ප්‍රවාසමාලම්බ්‍ය ඝනාගමශ්‍රියඃ
පයොධරස්පර්ශ වියොගනිස්පෘහඃ
මහීධරඃස්වං ශිඛරව [illegible])
ත්‍යජත්‍යසෞමත්ත ශිඛණ්ඩිශෙඛරම්.

14 විභාන්ත්‍යමී බාල මෘණාල පාණ්ඩුරා
විසෘෂ්ටධාරාඃ ශරදභ්‍ර සඤ්චයාඃ
සුරෙන්ද්‍රචාපෙන විධූය සඤ්චිතා
දිගඞ්ගනානාමිව තූලරාශයඃ.

---

11 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; මහීභුජස්සුතඃ, රාජපුත්‍රතෙම; තතම්, පතළාවූ; කෘතස්මරොද්දීප්ති—කෘත, කරණලද; ස්මරොද්දීප්ති, අනඞ්ගදීප්ති ඇත්තාවූ; ශාරදම්, ශරත් කල්හි; ධාම, තෙජස; නිරීක්ෂ්‍ය, බලා; හාරිණඃ, මනොඥවූ; සෘතොඃ, සෘතුහුගේ; වෛභවශංසි, විභව ය හඟවන්නාවූ; ලක්ෂීකෘතලක්ෂ්මණම්, ලක්කරණලද ලක්ෂ්මණයා ඇති; ඉදංවචඃ, මේ වචනය; චකාර, කෙළේ.

12 විස්‍රසාම්, ජරාවට; ගතස්‍ය, පැමිණියාවූ; පයොදකාලස්‍ය, මෙඝකාලයාගේ; ඝනච්ඡලෙන, මෙඝව්‍යාජයෙන්; ප්‍රථිතෙෂු, ප්‍රසිද්ධවූ; ශිරොරුහෙෂු, කෙශයෙහි; ස්ඵටික ප්‍රභාමුෂඃ, ස්ඵටිකශොභා පැහැර ගන්නාවූ; ත්විෂඃ, ශොභාවෝ; පාලිත්‍යකෘතාඉව—පාලිත්‍ය, පලිත බැවින්; කෘතාඃඉව, කරණලද්දවුන්මෙන්; සර්වතඃ, හාත්පසින්; ඵලන්ති, නිෂ්පනනවෙත්.

13 අසෞ මහීධරඃ, මේ පර්වතයතෙම; ඝනාගමශ්‍රියඃ, මේඝාගමශ්‍රීයගේ; ප්‍රවාසම්, ප්‍රවාසය (විරහය;) අලම්බ්‍ය, එල්බ; පයොධරස්පර්ශ වියොග නිස්පෘහඃ—පයොධරස්පර්ශ, මේඝස්පර්ශයාගේ; නොහොත් තන ස්පර්ශයාගේ; වියොග, වියොවෙහි; නිස්පෘහඃ, නිරභිලාෂවූයේ; ශිඛරවසඞ්ගි(ත)ම්, ශිඛරයෙහි සකතවූ; ස්වම්, ස්වකීයවූ; මත්තශිඛණ්ඩිශෙඛරම්—මත්තශිඛණ්ඩි, මත්ත මයූර නැත්තී; ශෙඛරම්, ශෙඛරය; හෙවත් නගාපලන් මල්කඩ; ත්‍යජති, හරී.

14 බාලමෘණාල පාණ්ඩුරාඃ—බාලමෘණාල, ලානෙළුම්දළිසේ; පාණ්ඩුරාඃ, සුදුවූ; විසෘෂ්ටධාරාඃ, හරණලද ධාරා ඇත්තාවූ; අමී ශරදභ්‍ර

15 අසෞනභස්සාගර වීචි සන්තතිඃ
ප්‍රසන්නදික්කානනරාජි ලාඤ්ඡලී
ප්‍රභාභිරාම්‍රේඩිත ශක්‍ර කාර්මුකා
තනොතිතොෂං ජගතඃ ශුකාවලී.

16 අමී සමීරාශ්‍රයදූර පාති(නඃ)
සරොජ ගණ්ඩන විකෘෂ්ට චේතසඃ
භ්‍රමන්තිහංසා හිමරශ්මි රොචිෂඃ
සිතාභ්‍ර ඛණ්ඩා ඉවමාරුතෙරිතාඃ

17 තනොතිහාසං විහතො විවස්වතො
යදෙෂපාදෙන සරොරුහාකරඃ
ජගත්ප්‍රභාවෙණ මහද්භිරායතං
කෘතංපරීභාව මපිප්‍රශංසති.

සඤ්චයාඃ, මේ ශරත්කාලයෙහි මෙඝ සමූහයෝ; විභාන්ති, ශොභිත්; (කාමෙන්?) සුරේන්ද්‍රචාපෙන, ඉන්ද්‍රචාපයෙන්; විධූය, හෙලාඃ; සඤ්චිතාඃ, රැස්කරණලද්දූවූ; දිගඞ්ගනානාම්, දිගඞ්ගනාවන්ගේ; තූල රාශයඃ ඉව, පුළුහුන් රාශින්මෙන්; විභාන්ති, ශොභිත්.

15 අසෞශුකාවලී, මේ කීර පඞ්ක්තිතොමෝ; (ගිරා පඞ්ක්තිතොමෝ;) ජගතඃ, ලොවට; තොෂම්, සන්තොෂය; තනොති, පතුරුවාඃ; නභස්සාගරවීචි සන්තතිඃ—නභස්සාගර, ආකාශ නැමැති සාගරයට; වීචි සන්තතිඃ, රළපතරක්වූ; ප්‍රසන්නදික්කානන රාජිලාඤ්ඡලී—ප්‍රසන්න, ප්‍රසන්නවූ; දික්කානනරාජි, දික් නැමැති වනරාජියට; ලාඤ්ඡලී, ලාඤ්ඡලීවූ; ප්‍රභාභිඃ, ශොභායෙන්; ආම්‍රේඩිත, දියුණුකරණලදඃ ශක්‍ර කාර්මුකා, ඉන්ද්‍රචාප ඇත්තාවූ; (අසෞශුකාවලී ජගතඃතොෂං තනොති.)

16 සමීරාශ්‍රයදූරපාති(නඃ)—සමීරාශ්‍රය, පවනාශ්‍රයෙන්; දූරපාති(නඃ,) දූරපාතීවූ; සරොජගණ්ඩන, පද්මගණ්ඩයෙන්; විකෘෂ්ටචෙතසඃ, අදනා ලදසිත්ඇත්තාවූ; හිමරශ්මිරොචිෂඃ—හිමරශ්මි, චන්ද්‍රයාට බඳුවූ; රොචිෂඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; අමීහංසාඃ, මේ හංසයෝ; භ්‍රමන්ති, බමත්; (කාමෙන්?) මාරුතෙරිතාඃ—මාරුත, පවනින්; ඊරිතාඃ, මෙහෙයන ලද්දූවූ; සිතාභ්‍ර ඛණ්ඩාඉව, ශ්වෙතාභ්‍ර ඛණ්ඩයන්මෙන්; (සුදු වලාකඩමෙන්)

17 යත්, යම්හෙයකින්; එෂ සරොරුහාකරඃ, මේ පද්මාකරයතෙම; විවස්වතඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; පාදෙන, රශ්මියෙන් දොහෝ නොහොත් පයින්; විහතඃ, * හිංසාකරණලද්දේ; හාසම්, විකාශය දොහෝ නොහොත් සම්තය; තනොති, පතුරුවාද; තත්, එහෙයින්; ජගත්, ලොවතෙම්; මහද්භිඃ, මහතුන් විසින්; ප්‍රභාවෙණ, මහිමයෙන්; කෘතම්, කරණලද්දූවූ; ආයතම්, මහත්වූ; පරීභාවම්පි, පරිභවයකුදු; ප්‍රශංසති, ප්‍රශංසාකෙරේ.

---

* විහිතඃ, කරණලද්දේ—සන්න.

18 අම්බු වප්‍රස්‍ය විපාණ්ඩු බිභ්‍රතඃ
ශුචෙව ශොචිස්සලිලෙෂු ශාලයඃ
අලඞ්ඝ්‍යමාගාමි ශුකානනාද් භයං
විචින්තයන්තීව විනම්‍ර මස්තකාඃ.

19 සරොජමෙකං ප්‍රථමං සමුද්ගතං
විභාති පද්මාකරනාශනොඝනඃ
ගතොනවෙතීක්ෂිතු මම්බුජෛඃ පරෛ-
රුදෙතුකාමෛඃ කෘතාග්‍රතො යථා.

20 සමුල්ලසන්ත්‍යා නිජපත්‍ර සචයං
ශරද්ඝනාසාර නිෂෙක ශීතලම්
සරොජමාලාස්තරුණාර්ක රශ්මිභිඃ
ප්‍රසාරයන්තීව විශොෂ වාඤ්ඡයා.

21 නකෙවලංස්වං නිරුණද්ධි ලුම්පතඃ
ස්වනෙන ශස්‍යං කමලස්‍ය පාලිකා
ඉහප්‍රණුනනාන් පශු පක්ෂිණොගුණෛ-
විපාකභාජො හෘදිශාලි සම්පදඃ.

---

18 අම්බු සලිලෙෂු, මේ ජලයෙහි; විපාණ්ඩු, පඬුවන්වූ; ශොචිඃ, ශොභා; බිභ්‍රතඃ, උසුලන්නාවූ; වප්‍රස්‍ය, කෙඳුරයා සම්බන්ධවූ; ශාලයඃ, ශාලිහු; ශුචෙව, ශොකයෙන්මෙන්; විනම්‍ර මස්තකාඃ—විනම්‍ර, නැමුණාවූ; මස්තකාඃ, මුදුන් ඇත්තාහු; අලඞ්ඝ්‍යම්, නොඉක්මියහැක්කාවූ; ආගාමි, මතුඑන්නාවූ; ශුකානනාත්, කිරමුවයෙන් හෙවත් ගිරාතුඩින්; භයම්, භය; විචින්තයන්තීව, සිතන්නවුන්වැන්නෝ.

19 ප්‍රථමම්, පළමුකොට; සමුද්ගතම්, නැංගාවූ; ඒකංසරොජම්, එක්පියුමෙක්; (එක් පද්මයෙක්;) විභාති, හොබී; උදෙතුකාමෛඃ, නැඟෙනුකැමැතිවූ; පරෛඃ අම්බුජෛඃ, සෙසුපද්මයන්විසින්; පද්මාකරනාශනඃ, පියුම්විල් නසන්නාවූ; ඝනඃ, මේඝයතෙම; ගතඃ, ගියේ දෝහෝ; (නොහොත්;) නගතොවෙති, නොගියේදෝහොයි; ඊක්ෂිතුම්, බලන්නට, අග්‍රතඃකෘතංයථා, පෙරටුකරණලද්දක්හුමෙන්; (විභාති, හොබී.)

20 සමුල්ලසන්ත්‍යඃ, විකාශයට යන්නාවූ; සරොජමාලාඃ, පද්මමාලාවෝ; ශරද්ඝනාසාර නිෂෙක ශීතලම්—ශරත්, ශරත්කාලයෙහි; ඝන, මේඝයන්ගේ; ආසාරනිෂෙක, ජලකණිකා නිෂෙකයෙන්; ශීතලම්, සිහිල්වූ; (ශීතලවූ;) නිජපත්‍ර සචයම්, නිජපත්‍ර සමූහය; තරුණාර්ක රශ්මිභිඃ, බාලාර්ක රශ්මියෙන්; විශොෂවාඤ්ඡයා, වියලීමෙහි රිස්සෙන්; ප්‍රසාරයන්තීව, පහරන්නවුන්වැන්නෝ.

21 කමලස්‍යපාලිකා, හැල්ගෙවිතොමෝ; ස්වම්ශස්‍යම්, ස්වකීයවූ

22 කෘශස්‍ය මධ්‍යස්‍යහිදු මුපාහරන්
නියම්‍යභාරෙණ බෘහත්කුචද්වයම්
ප්‍රමාණ මුල්ලඞ්ඝ්‍ය වපුර්විධිත්සතා
විලොචනෙ චශ්‍රවණස්‍ය සම්පදා.

23 විපාණ්ඩුනො ධාමනි රොචිෂඃ ශුභෙ
වලිත්‍රයෙ සඞ්ගතරොම සන්තතිම්
විවර්ධමානෙන(ච)දූර මෙෂ්‍යතිං
කුචද්වයෙනාභි නිපීඩිතාන්තරම්.

24 මෘණාල නාලාධික මාර්දවෙභෘශං
ප්‍රසහ්‍යජඞ්ඝෙ විපුලං පරාභවත්
තටංනිතම්බස්‍යච මෙඛලාගුණෛර්
නිබද්ධ්‍ය පීනොරුයුගං නිෂෙධති.

ශස්‍යය; ලුම්පතඃ, කන්නාවූ; විපාකභාජඃ, විපාකය සෙවුනාවූ; ශාලි සම්පදඃ, ශාලි සම්පත්තියගේ; ගුණෛඃ, ගුණයෙන්; හෘදි, ලෙහි; ප්‍රණුනනාන්, මෙහෙයනලද්දාවූ; ඉහ, මෙහි; පශුපක්ෂිණඃ, පශු පක්ෂීන්; කෙවලම්, හුදෙක්; ස්වනෙන, ශබ්දයෙන්; නනිරුණද්ධි, වල කන්නී නොවා.

කම්ලස්‍යපාලිකා, හැල්ගෙවිතොමෝ; ස්වනෙන, ශබ්දයෙන්; ඉහ, මෙහි; විපාකභාජඃ, විපාක සෙවුනාවූ; ශාලිසම්පදඃ, ශාලි සම්පත්ති යගේ; ගුණෛඃ, ගුණයෙන්; හෘදි, ලෙහි; ප්‍රණුන්නාන්, මෙහෙයන ලද්දාවූ; ස්වම්ශස්‍යම්, ස්වකීයවූ ශස්‍යය; ලුම්පතඃ, පහරණවූ; පශු පක්ෂිණඃ, මෘගපක්ෂීන්; කෙවලම්, හුදෙක්; නනිරුණද්ධි, වලකන්නීනොවා.

22 කෘශස්‍ය, කෘශවූ; මධ්‍යස්‍ය, මධ්‍යයට; හිදුම්, හෙදය; උපාහරත්, පමුණුවන්නාවූ; බෘහත්කුචද්වයම්—බෘහත්, මහත්වූ; කුචද්වයම්, ස්තනද්වය; හාරෙණ, මුක්තාහාරයෙන්; නියම්‍ය, හම්නා; ප්‍රමාණම්, ප්‍රමාණය; උල්ලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්මා; වපුඃ, ශරීරය; විධිත්සතී, * කටැව්වූවා; විලොචනෙච, නෙත්‍රද්වයද; ශ්‍රවණස්‍ය සම්පදා, ශ්‍රවණ සම්පත්තියෙන්; (නියම්‍ය, හම්නා.)

23 විපාණ්ඩුකඃ, පඬුවන්වූ; රොචිෂඃ, ශොභාවට; ධාමනි, ස්ථානවූ; ශුභෙ, ශුභවූ; වලිත්‍රයෙ, තුන්වලියෙහි; සඞ්ගතරොම සන්තතිම්—(සඞ්ගත, එක්වූ;) රොමසන්තති(ම,) රොමසන්තතිය(ද;) දූරම්, දුරට; එෂ්‍යතීම්, යන්නීය; අභිනිපීඩිතාන්තරම්—අභිනිපීඩිත, පෑළනලද්දාවූ; අන්තරම්, අතුරු ඇතිව; විවර්ධමානෙන, වඩනාවූ; කුචද්වයෙන, (පයොධරයුග්මයෙන්;) (නියම්‍ය.)

24 මෘණාලනාලාධිකමාර්දවෙ—මෘණාලනාල, නෙළුම්දල්ලියකට වඩා; අධික, අධිකවූ; මාර්දවෙ, මෘදුබව ඇති; ජඞ්ඝෙ, ජඞ්ඝාවය; ප්‍ර

---

* විධිත්සන්—සන්න.

25 අභිනිරස්තා යුවතීභිරගුතඃ
ශුනාවිපනනාශ්‍රිය මපාඃබිශ්‍රිතාඃ
වසන්තගාටස්‍ය ගම්‍යතාති කිංශුකං
සපලලවං කුඩ්මල මණ්ඩිතංවපුඃ.

26 විපුලිනතඃ ශිතිකණ්ඨ සන්නිභං
ත්‍රිකොපකණ්ඨෙ ශරපාණ්ඩුරත්විශි
ඉයංක(ව)ස්භා 'සිත පද්ම සංහති
වසුදස්ත බන්ධච්‍යුතයා ශිඛණ්ඩිනීම්.

27 ප්‍රසප්පිතස්තම්බ කරෛරේනිරන්තරං
(නි) ගුඤ්ජානිං කමලස්‍ය කානනෙ
රථාඞ්ගනාමාන මුදස්තවාසසා
කුචෙනතත්ප්‍රාණ සමානුකාරිණා.

සභ්‍ය, ලාහෙළා; හෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; පරිභවත්, පරිභව කරන්නාවූ; විපුලම්, මහත්වූ; පීනොරුගුහම්—පීන, පිරුණාවූ; ඌරු, කලවෙයින්; ගුහම්, ගුහවූ; නිතම්බස්‍යතටම, නිතම්බතටයද; මෙඛලාගුණෛඃ, මේවුල්දම්න්; නිබධ්‍ය, බැඳ; නිශෙධති, වලකා.

25 යුවතීභිඃ, යුවතීන් විසින්; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙන්; නිරස්තාඃ, දුරුකරණලද්දාවූ; (පහකරණලද්දාවූ;) අම්ශුකාඃ, මේ ගිරවූ; විපන්න ශ්‍රියම්පි—විපන්න, නවූවාවූ; ශ්‍රියම්(අපි), ශ්‍රී ඇත්තා(ද)වූ; කිංශුකම්, කැලවෘක්ෂය; අධිශ්‍රිතාඃ, ඇසිරුකලාහු; සපල්ලවම්, පල්ලව සහිතවූ; කුඩ්මල මණ්ඩිතම්—කුඩ්මල, කැකුලෙන්; මණ්ඩිතම්, හොබවනලද්දාවූ; වසන්තගමෘම්, වසන්තයෙහි පැමිණියයුතුවූ; වපුඃ, ශරීරය; ගම්‍යනාති, පමුණුවත්.

26 ශිතිකණ්ඨ සන්නිභම්, මයුරයක්හුභා සදෘශවූ; වපුඃ, ශරිරය; වහන්තඃ, උසුලන්නාවූ; ශරපාණ්ඩුරත්විෂි—ශර, ශරඝේ; පාණ්ඩුර, සුදුවූ; ත්විෂි, ශොභා ඇත්තාවූ; ත්‍රිකොප කණ්ඨෙ, පිට්කර සමීපයෙහි; අසිතපද්ම සංහතිව්‍යුදස්ත බන්ධච්‍යුතයා—අසිත, නිල්වූ; පද්ම සංහති, පද්ම සංහතියෙන්; ව්‍යුදස්ත, ශිථිලවූ; බන්ධ, බන්ධන ඇති; ච්‍යුතයා, ගිලිහුනාවූ; ක(ව)ස්භා, කෙශකලාපය කරණකොටගෙණ; ශිඛණ්ඩිනීම්, ශිඛණ්ඩිනියද.

27 නිරන්තරම්, අතුරක්නැතිව; ප්‍රසප්පිතඃ, පැතිරෙන්නාවූ; ස්තම්බකරෛඃ, පඳුරුලන්නාවූ; කමලස්‍ය, කමලයාගේ; කානනෙ, වෙනෙහි; (නි)ගුඤ්ජනීම්, සැඟවුනාවූ ජයාවඇති; රථාඞගනාමානම්, චක්‍රවාකයාද; උදස්තවාසසා, පහකරණලද වස්ත්‍රඇත්තාවූ; තත්ප්‍රාණ සමානුකාරිණා—තත්, ඔහුගේ; ප්‍රාණ සමානුකාරිණා, ප්‍රිය තමාව අනුකරන්නාවූ; කුචෙන, * ස්තනවයෙන්.

---

* කුචයුගෙන—සන්න.

28 අනුව්‍රජන්ත්‍යා වකුලංවිපක්ෂං
සමස්තබන්ධාරුණිමා ධරශ්‍රියා
ශුකංප්‍රසක්තශ්‍රවණේන ශික්ෂිත
ස්වයූථ නිර්වාසන වර්ණ සංහතිම්.

29 කුරඞ්ගශාබං නවපල්ලවශ්‍රියං
තරෝරශෝකස්‍ය කරේණ බිභ්‍රතා
විලෝභයන්තී නිජශස්‍ය සම්පදඃ
ශනෛරුදස්‍යත්‍ය පරාපරාභවම්.

30 නඛේන කෘත්වා නවචන්ද්‍ර සන්නිභං
නිධාය බන්ධූක දලං කපෝලයෝඃ
ප්‍රියායගොපි නඛමාර්ගී ශඞ්කිනෙ
පරස්‍යකෝපං සමුපාහරත්‍යසෞ.

---

28 විපක්ෂම්, විපක්ෂවූ; වකුලම්, වකුලඵලය හෙවත් මුහුළුපක; අනුව්‍රජන්ත්‍යා, අනුවයන්නාවූ; සමස්තබන්ධාරුණිමාධරශ්‍රියා—සමස්ත, සියල්ලෙහි; බන්ධ, බඳනාලද; අරුණිම, රත්බව ඇත්තාවූ; අධරශ්‍රියා, අධරශ්‍රීන්; ප්‍රසක්තශ්‍රවණේන, අඛණ්ඩ ශ්‍රවණයෙන්; ශික්ෂිත ස්වයූථනිර්වාසනවර්ණ සංහතිම්—ශික්ෂිත, ශික්ෂිතවූ; ස්වයූථ, ස්වකීයවූ යූථයාගේ; නිර්වාසන, දුරුකිරීමෙකි; වර්ණ සංහතිම්, අක්ෂර සමූහ (ඇති); * ශුකම්, ගිරවුද.

29 අශෝකස්‍යතරෝඃ, අශෝක වෘක්ෂයාගේ; නවපල්ලවශ්‍රියම්, අලුත් පලුපතෙක්හි ශ්‍රී; බිභ්‍රතා, උසුලන්නාවූ; කරේණ, හස්තයෙන්; කුරඞ්ගශාබම්, මෘගපොතකයාද; විලෝභයන්තී, පොළඹන්නාවූ; ඉසම් අපරා, මේ අනිකක්තොමෝ; නිජශස්‍ය සම්පදඃ, (ස්වකීය) ශස්‍ය සම්පත්තියගේ; පරාභවම්, පරිභවය; ශනෛඃ, සෙමෙන්; උදස්‍යති, දුරුකෙරේ.

30 අසෞගොපී, මේ හැල්ගෙවිතොමෝ; බන්ධූකදලම්, බන්ධූක පත්‍රය; නවචන්ද්‍ර සන්නිභම්, අළු චන්ද්‍රයක්හුහා සදෘශකොට; නඛේන, නඛයෙන්; කෘත්වා, කපා; කපෝලයෝඃ, කපෝලවයෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; පරස්‍ය, අන්‍යයක්හුගේ; නඛමාර්ගශඞ්කිනෙ, නඛමාර්ගශඞ්කී වූ; ප්‍රියාය, ස්වාමිහට; කෝපම්, කෝපය; සමුපාහරති, පමුණුවා.

---

* අක්ෂර සමූහය—සන්න.

31 ලිඛන්ඛුරේණක්ෂිති මුග්‍ර නර්දිතඃ
පතිර්ගවාමේෂ ජයස්‍ය ශඞ්කයා
කරෝතිරේඛා(නු) විධිත්සුරාහවං
විපක්ෂවෘෂානාහ්වයතේනු (සංඥයා.)

32 අසෞ චරන්ති බිසමාස්‍යනිඃසෘතෛ-
ස්තදඞ්කුරෛඃ කල්පිත දන්ත නිර්ගමා
වරාහධේනුස්තනයේන දූරතඃ
සමීක්ෂ්‍යතේ මත්ත වරාහ ශඞ්කයා.

33 උපෙක්ෂ්‍යතේ යඃ සමරෝද්‍යමක්ෂමාං
ශ්‍රියං ප්‍රවෘත්තාමිති සාධු ශාරදීම්
සයාතු හන්තා සමයස්‍ය වානරඃ
ප්‍රබෝධමිත්ථං ප්‍රහෘතෝවචශ්ශරෛඃ.

34 විධාය සඞ්ග්‍රාහ නිපාත චූර්ණිතං
රණේශිරස්ත්වා තනුජෝ මරුත්වතඃ
නයත්කරං දණ්ඩ ධරස්‍ය පාතිතෝ
මයා කිමේතත් ඵල මස්‍ය කර්මණඃ.

---

31 උග්‍රනර්දිතඃ, උග්‍රවූ නාද ඇත්තාවූ; ඒෂගවාම්පතිඃ, මේ වෘෂභ රාජතෙම; ක්ෂිතිම්, පෘථිවිය; ඛුරේණ, ඛුරයෙන්; ලිඛන්, ලියන්නේ; ජයස්‍ය ශඞ්කයා, ජය ශඞ්කාවෙන්; රේඛාඃ, රේඛාවන්; කරෝති(නු), කෙරේද්දෝහෝ නොහොත්; ආහවම්, යුද්ධය; විධිත්සුඃ, කටැටිවූයේ; විපක්ෂවෘෂාන්, ශත්‍රු වෘෂභයන්; (සංඥයා,) සංඥයෙන්; ආහ්වයතෙනු, කැඳවාද්දෝහෝ.

32 බිසම්, බිසය; චරන්ති, කන්නාවූ; අසෞවරාහධේනුඃ, මේවරාහධේනු; ආස්‍යනිඃසෘතෛඃ, මුඛයෙන් නික්මුණාවූ; තදඞ්කුරෛඃ, ඒ අඞ්කුරයෙන්; කල්පිත දන්තනිර්ගමා—කල්පිත, කරණලද; දන්තනිර්ගමා, දන්ත නිර්ගම ඇත්තී; මත්තවරාහ ශඞ්කයා, මත්ත වරාහ ශඞ්කායෙන්; තනයෙන, පුත්‍රයා විසින්; දූරතඃ, දුරින්; සමීක්ෂ්‍යතෙ, දක්නාලැබේ.

33 යඃ, යමෙක්තෙම; ඉති, මෙසේ; සාධු, මනාකොට; ප්‍රවෘත්තාම්, පැවැත්තාවූ; සමරෝද්‍යමක්ෂමාම්, යුද්ධෝද්‍යොගයට ක්ෂමවූ; ශාරදීම්, ශරත් සල්හිවූ; ශ්‍රියම්, ශ්‍රිය; උපෙක්ෂතෙ, උපෙක්ෂාකරන්නේද; සමයස්‍ය, කාලයා සම්බන්ධව; හන්තා, හන්තෘවූ; සවානරඃ, ඒ වානර තෙම; ඉත්ථම්, මෙසේ; වචශ්ශරෛඃ, වචන නැමැති ශරයෙන්; ප්‍රහෘතඃ, පහරණලද්දේ; ප්‍රබොධම්, ප්‍රබෝධයට; යාතු, යේවා.

34 රණෙ, යුද්ධයෙහිලා; ශිරඃ, හිස; සඞ්ග්‍රාහ නිපාත, මුෂ්ටිපාතයෙන්; චූර්ණිතම්, සුණුකරණලද්ද; විධාය, කොට; ත්වා, තා;

35 ශ්‍රියොප ගූඪඃ සමයෙ පයොමුචාං
විධායභොගෙ මහතිස්ථිතිංචිරම්
න විප්‍රබොධං ශරදෙ‍්‍යපි සඬගමෙ
භවානපූර්‍ව්‍වඃ බද්‍ධුසෙවතෙහරිඃ.

36 පදංනවෛශ්‍වය්‍ය්‍ර්‍ය බලෙන ලම්භිතං
විසෘජ්‍ය පූර්‍ව්‍වඃ සමයො විමෘශ්‍යතාම්
ජගජ්ජිඝත්සාතුර කණ්ඨ පඩ්ක්ති-
න්වාලිනෛවා හිත තෘප්තිරනතකඃ.

37 කෘතංගුණෞෂුස්පෘහයා ගුණව්‍රතෛ-
රවස්‍තුභාවං ගමයනනසජ්ජනඃ
අසංශයං ව්‍යර්‍ථ පරිශ්‍රමාහිත
ප්‍රකොප දුඃඛෛඃ පුනරෙවගත්‍යතෙ.

දණ්ඩ ධරස්‍ය, යමයාගේ; කරම්, හස්තයට; නයන්, පමුණුවන්නාවූ; මරුත්වතස්තනුජඃ. ඉන්‍ද්‍රපුත්‍රතෙම්; (වාලීතෙම්;) මයා, මාවිසින්; පාතිතඃ, හෙලනලද; අස්‍යකම්මණඃ, මේ කම්මයාගේ; එතත්, මේ; එලම් කිම්, ඵලදෙහෝ.

35 ශරදෙපි, ශරදයාගේද; සඬගමෙ, සඬගම්යෙහි; විප්‍රබොධම්, විප්‍රබොධය; නසෙවතෙ, නොසෙවුණේය; භවාන්, භවත්තෙම; අපූර්‍ව්‍වඃ, අපූර්‍ව්‍වවූ; හරිඃබද්‍ධු, වානරයෙක්දෙහෝ නොහොත් විෂ්ණුයෙහි; පයොමුචාම් සමයෙ, මෙඝ සමයෙහි; ශ්‍රියා, ශ්‍රීන්; උපගූඪඃ, වැළඳනාලද්දවූ; (නොහොත්;) ශ්‍රියා, පද්මාවවිසින්; උපගූඪඃ, වැළඳනාලද්දවූ; මහති; මහත්වූ; භොගෙ, සම්පත්තියෙහි; චිරම්, බොහෝ කලක්; ස්ථිතිම්, පිහිට; විධාය, කොට; (නොහොත්;) මහති භොගෙ, මහත්වූ දරණෙහි; චිරම්, බොහෝ කලක්; ස්ථිතිම්, ස්ථිතිය; විධාය, කොට, (ශරදෙ‍්‍යපිසඬගමෙ විප්‍රබොධං නසෙවතෙ භවා නපූර්‍ව්‍වඃ හරිඃ බද්‍ධු.)

36 නවෛශ්‍වය්‍ය්‍ර්‍යබලෙන—නව, අලුත්වූ; ඓශ්‍වය්‍ය්‍ර්‍යබලෙන, ඓශ්‍වය්‍ය්‍ර්‍ය බලයෙන්; ලම්භිතම්, පවුණුවනලද්දවූ; පදම්, පදය; විසෘජ්‍ය, හැර; පූර්‍ව්‍වසමයඃ, පූර්‍ව්‍වකාලයතෙම්; විමෘශ්‍යතාම්, සලකනුලැබේවා; ජගජ්ජිඝත්සාතුර කණ්ඨපඩ්ක්තිඃ—ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; ජිඝත්සා, අත්තුම්ච්ඡායෙන්; ආතුර, ආතුරවූ; කණ්ඨ පඩ්ක්තිඃ, කණ්ඨ පඩ්ක්ති ඇත්තාවූ; (කණ්ඨමාගී ඇත්තාවූ;) අන්තකඃ, යමතෙම්; වාලිනෛව, වාලිහුවිසින්ම; ආහිත තෘප්තිඃ, කරණලද තෘප්තිඇත්තේනොවේ.

37 ගුණව්‍රතෛඃ, ගුණම ව්‍රතකොට ඇත්තවුන් විසින්; ගුණෙෂු ස්පෘහයා, ගුණාභිලාෂයෙන්; කෘතම්, කරණලදදෙය; අවස්තුභාවම්, අවස්තුභාවයට; ගමයන්, පමුණුවන්නාවූ; අසජ්ජනඃ, අසත්පුරුෂතෙ

38 ගිරීන්ද්‍රසාරස්‍ය ගරීයසොගිරං
තතස්සමාකර්ණ්‍ය (නත)ස්සමාහිතඃ
කෘතව්‍යලීකස්‍ය වලීමුඛප්‍රභො-
ර්ය්‍යයෞ නයඥො භවනාය ලක්ෂ්මණඃ.

39 අථප්‍රමාර්ජ්ජන්නිෂුධිං මහීභුජඃ
සුතස්‍ය සන්දෙශ මශෙෂ මුද්ධතඃ
දහන්නමර්ෂා නලධූමරෙඛයා
සතංභ්‍රුකුට්‍යා නිජගෞ කපීශ්වරම්.

40 "විදන්ති නීතා විනිවෘත්ත වික්‍රියං
නගර්විතාඃස්වං සමයං නමස්‍යයා"
"භුජො භුජඞ්ගාධිපභොග සන්නිභො
ජයත්‍ය යංතෙ භුවි භීතභීතිහෘත්".

ම්; ව්‍යපීපරිශ්‍රමාහිතප්‍රකොප දුශ්චෙටඃ—ව්‍යපී, වියපීවූ; පරිශ්‍රම, පරිශ්‍රම යෙන්; ආහිත, පිහිටුවනලද හෙවත් කරණලද; ප්‍රකොප, ප්‍රකොප යෙන්; දුශ්චෙටඃ, දුෂ්ටයන් විසින්; පුනරෙව, නැවතම; අසංශයම්, සැකනැත්ව; හන්‍යතෙ, නසනුලැබේ.

38 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ගිරීන්ද්‍රසාරස්‍ය, පර්වතරාජයක්හටබඳුවූ සාරඇති; ගරීයසඃ, ගරීයස්හුගේ; (රාමයාගේ;) ගිරම්, තෙපුල; සමාකර්ණ්‍ය, අසා; (නතඃ, නැමුනාවූ;) සමාහිතඃ, සන්හුන්නාවූ; නයඥඃ, නීති දන්නාවූ; ලක්ෂ්මණඃ, ලක්ෂ්මණතෙම; කෘතව්‍යලීකස්‍ය, කරණලද අප්‍රිය ඇත්තාවූ; වලීමුඛප්‍රභොඃ, වානරාධිපයාගේ; භවනාය, වෙශ්මය ට; යයෞ, ගියේ.

39 අථ, අනන්තරයෙන්; ඉෂුධිම්, හියවුර; ප්‍රමාර්ජ්ජන්, පිරිමදනාවූ; උද්ධතඃ, උද්ධතවූ; අමර්ෂානල ධූමරෙඛයා—අමර්ෂ, අමර්ෂනැමැති; අනල, වහ්නිහුගේ; ධූමරෙඛයා, ධූමරෙඛාවක්වූ; භ්‍රුකුට්‍යා, භ්‍රැකුටියෙන්; දහන්, දවන්නාවූ; සඃ, ඒ ලක්ෂ්මණතෙම; මහීභුජස්සුතස්‍ය, රාජපුත්‍ර යාගේ; අශෙෂම් සන්දෙශම්, සියලු සන්දෙශය; තම් කපීශ්වරම්, ඒ වා නරාධිපයහට; නිජගෞ, කී.

40 ඉති, මෙසේ; නීතෞ, නීතියෙහි; වෘත්ත වික්‍රියම්, ප්‍රවෘත්තවූ වි ක්‍රියා ඇති; රාමසානුජම්, ලක්ෂ්මණයා; නමස්‍යයා, නමස්කාරයෙන්; ගර්විතාඃ, ගර්ව ඇත්තාහු; ස්වම්, තමා(පිළිබඳවූ;) * කෘතම්, කරණලද; ස මයම්, කල්; නවිදන්ති, නොදනිද්ද; † භීතභීතිහෘත්—භීත, භීතයන් ගේ; භීතිහෘත්, භය හරණවූ; භුජඞ්ගාධිප, සර්ප්පරාජයක්හුගේ; භො ග, භොගයක්හා; සන්නිභඃ, සදෘශවූ; තෙ, තාගේ; අයම්භුජඃ, මේ බාහුතෙම; භුවි, පෘථිවියෙහිලා; ජයති, දෙනේ.

---

* ස්වයම්, තමාවිසින්—සන්න. † මෙහි සන්නය ශ්ලොක දෙකකින් ආකුලව ඌනව වැටිණැයි හැගේ.

41 විලුප්ත'දුඃඛස්‍යතවාඞ්ඝ්‍රිසෙවයා
තවෛව බාහුප්‍රති බද්ධ සම්පදඃ
අයම්ප්‍රමාදො මම සම්පදා කෘතඃ
ශශිප්‍රභංතානයතීව තෙයශඃ.

42 කෘතානභිඥෙ'පි මයිත්වයා කෘතං
විචින්ත්‍ය (හෘද්)භූය උපෙති මාර්දවම්
අවෛතිනො වර්ධිතා(ර) මඞ්ඝ්‍රිප-
ස්තථා පිතං වර්ධිතා'නුකම්පතෙ.

43 වදන්ති විද්‍යාපරිශුද්ධ බුද්ධයො
යදාදිමත්තන්නියතං විනාශවත්
ජනස්‍ය (ශං) සන්ත්‍ය විනාශි සඞ්ගමං
භවාදෘශ(ස්‍ය)ක්ෂණ ජාත මප්‍යහො.

44 ඉහාධිපත්‍යං තවපාදසෙවයා
මයා'නුභූතඤ්ච නචෙහ විස්මයඃ
වනෙ වෘකෙණාපි මෘගෙන්ද්‍ර සෙවිතෙ
න දුර්ලභං(ස්‍යාද්) විපරජ ශොණිතම්.

---

41 තව, තාගේ; අඞ්ඝ්‍රිසෙවයා, පාදසෙවායෙන්; විලුප්ත දුඃඛස්‍ය, නසනලද දුක් ඇත්තාවූ; තවෛව, තාගේම; බාහුප්‍රතිබද්ධ සම්පදඃ—බාහුප්‍රතිබද්ධ, බාහු පිළිබඳවූ; සම්පදඃ, සම්පත්හි ඇති; මම, මාගේ; අයම් ප්‍රමාදඃ, මේ ප්‍රමාදයතෙම; සම්පදා, සම්පත්තියෙන්; කෘතඃ, කරණලද්දේ; ශශිප්‍රභම්, චන්ද්‍රයාටබඳුවූ ශොභා ඇත්තාවූ; තෙ, තාගේ; යශඃ, යසස; තානයතීව, පතුරුවන්නක්හුවැනි.

42 කෘතානභිඥෙපි, අකෘතඥදවූ; මයි, මාකෙරෙහි; ත්වයා කෘතම්, තාවිසින් කරණලදදෙය; විචින්ත්‍ය, සිතා; (හෘද්, ළය;) භූයඃ, නැවත; මාර්දවම්, මෘදු බවට; උපෙති, පැමිණේ; අඞ්ඝ්‍රිපඃ, වෘක්ෂයතෙම; වර්ධිතා(ර)ම්, වඩන්නහු; නො අවෛති, නොදන්නේය; තථාපි, එතකුදුවූවත්; වර්ධිතා, (වර්ධිතෘ)තෙම; තම්, ඕහට; අනුකම්පතෙ, අනුකම්පාකෙරේ; (අනුග්‍රහකෙරේ.)

43 විද්‍යාපරිශුද්ධ බුද්ධයඃ, විද්‍යායෙන් පරිශුද්ධවූ බුද්ධිඇත්තාහු; යත්, යමෙක්; ආදිමත්, ආදි ඇත්තේද; තත්, ඒ; නියතම්, ඒකාන්තයෙන්; විනාශවත්, විනාශ ඇත්තේයයි; වදන්ති, කියති; භවාදෘශ(ස්‍ය,) තා බඳුවූ; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; ක්ෂණජාතමපි, ක්ෂණයෙකදවූ; (හැසිල්ලෙකදවූ;) සඞ්ගමම්, සමාගමය; අවිනාශි, විනාශයක්නැත්තේයයි; (ශං) සන්ති, සතුති කෙරෙති; අහො, ආශ්චර්‍ය්‍යයි; (අද්භූතයි.)

44 තව, තාගේ; පාදසෙවයා, පාදසෙවායෙන්; ඉහ, මෙහි; ආධිපත්‍යම්, ආධිපත්‍යය; මයා, මාවිසින්; අනුභූතඤ්ච, අනුභවකරණලද; ඉහ,

45 මයිස්ම මා'සී දවනෙරධීශිතු-
ස්සුතෙන තස්‍යොපකෘතස්‍ය නිෂ්ක්‍රයඃ
ජනො විපත්තෞ භජතෙහි ශක්තිභි-
ර්විනාකෘතඃ ප්‍රත්‍යුපකාර මන්‍යතඃ.

46 තනොති සාධුඃ ඵල බන්ධි ලිප්සයා
විනෛව පාදශ්‍රයිණ මුපක්‍රියාම්
ක්ෂපාකරඃ කිං කුමුදානි බොධයන්
ඵලං තතොවාඤ්ඡති කිඤ්චිදාත්මනඃ.

47 ස්ථිතො ජනාස්තෙජසි තාදෘගාත්මනඃ
වෘණොති කාර්‍ය්‍යෙ න පරං සහාය(න)ම්
තමිස්‍රභෙදාය දිශඃ පරිභ්‍රමන්
නාභිප්‍රදීපං භජතිප්‍රභාකරඃ.

මෙහි; විස්මයශච, විස්මයද; න, නැති; (කුමක්හෙයින්?) මෘගෙන්‍ද්‍ර සෙවිතෙ, සිංහයක්හු විසින් සෙවුනාලද්දාවූ; විනෙ, වෙනෙහිලා; විපරාජශොණිතාම්, විපරාජශොණිත; වෘකෙණාපි, වෘකයක්හු විසිනු දු; න දුල්ලභම්(සත්), දුල්ලභනොවේ.

45 අවනෙරධීශිතුස්සුතෙන, පෘථිවීශවර පුත්‍රයා විසින්; මයි, මා කෙරෙහි; තස්‍යොපකෘතස්‍ය, ඒ උපකාරයට; නිෂ්ක්‍රයඃ, ප්‍රත්‍යුපකා රයෙක්; මාසීත්ස්ම, නහමක්වේවා; (එසේමැයි;) ශක්තිභිඃ විනාකෘ තම්, ශක්තියෙන් තොරකරණලද; ජනඃ, ජනතෙම; විපත්තෞ (ස ත්‍යාම්,) විපත්තියක් ඇති කල්හි; අන්‍යතඃ, අනිකෙක්හුකෙරෙන්; ප්‍ර ත්‍යුපකාරම්, ප්‍රත්‍යුපකාරය; භජතෙහි, සෙවුනේමැයි.

46 සාධුඃ, සත්පුරුෂතෙම; ඵලබන්ධි ලිප්සයාවිනෛව—ඵලබන්ධි, ඵලබන්ධිහුගෙ; ලිප්සයාවිනෛව, ලබ්ධුම්ච්ඡාවක් නැතිවම; පාදශ්‍ර යිණම්, පාදශ්‍රයින්ට; උපක්‍රියාම්, උපකාර; තනොති, පතුරුවා; (එ සේමැයි;) ක්ෂපාකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; කුමුදානි, කුමුදයන්; බොධයන්, ප්‍ර බොධකරන්නේ; තතඃ, එයින්; ආත්මනඃ, තමහට; කිඤ්චිත්ඵලම්, කි සි ඵලයක්; වාඤ්ඡතිකිම්, පසස්නේද.

47 තෙජසි, තෙජස්හි; ස්ථිතඃ, පිහිටියාවූ; තාදෘක්, එබඳුවූ; ජනඃ, ජනයෙක්; ආත්මනඃ කාර්‍ය්‍යෙ(සති), තමාගේ කාර්‍ය්‍යයක්ඇති කල්හි; පරම්, වෙසෙස්වූ; සහාය(න)ම්, සහායයෙක්; නවෘණොති, නොපතන් නේයි; තමිස්‍රභෙදාය, අඳුරු බිඳිනා පිණිස; දිශඃ, දිගුන්; පරිභ්‍රමන්, බමන්නාවූ; ප්‍රභාකරඃ, සූර්‍ය්‍යතෙම; ප්‍රදීපම්, පහන; නාභිභජති, නො ම උසුලා.

48 විචින්ත්‍යමානෙ ගුණදොෂ මිශ්‍රතා
නාවෙන සර්වත්‍ර ජනෙ විභාව්‍යතෙ
ගුණපරාධෙෂු ජනස්‍ය යො'ධිකඃ
සඑව සද්භිඃ පරිගෘහ්‍යතෙ තතඃ.

49 අනන්‍ය භක්තිඤ්ච මනින්ද්‍ය සඞ්ගතං
ගුණංමදීයං විගණය්‍ය දුස්ත්‍යජම්
වසන්නිහෛවා ගමයස්ව යාවතා
පතන්තිකාලෙන වනෙ වනෞකසඃ.

50 ඉතිප්‍රයුක්තෛ රනුනීය නීතිභිඃ
සුතං නරෙන්ද්‍රස්‍ය වචොභිරුද්ධතම්
චචාලයූථාධි පතිර්වනෞකසාං
ගතෙෂුයූථෙන දිනෙෂුකෙෂුචිත්.

51 පතිඃ කපීනා මභිරාම මානතො
ඝූනොදකොපං හෘදිතස්‍ය දුච්ඡිදම්
ජනස්‍යචෙතො දධතඃ සමුන්නතං
රුෂඃ ප්‍රණිපාත විධිඃ ප්‍රතික්‍රියා.

---

48 විචින්ත්‍යමානෙ, සිතනු ලබන්නාවූ; සර්වත්‍රජනෙ, සියලු ජනයා කෙරෙහි; ගුණදොෂමිශ්‍රතා, ගුණදොෂමිශ්‍රතාතොමෝ; නෛව, එකාන්තයෙන්; නවිභාව්‍යතෙ, නොපහළකරන්නී නොවේ; (එසේමැයි;) යතඃ, යම්හෙයකින්; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; ගුණපරාධෙෂු, ගුණ අපරාධයෙහි; යඃ, යමෙක්; අධිකඃ, අධිකද; තතඃ, එහෙයින්; සඑව, හෙම; සද්භිඃ, සාධූන් විසින්; පරිගෘහ්‍යතෙ, ගන්නාලැබේ.

49 අනන්‍ය භක්තිඤ්ච, අන්‍ය භක්තියක් නැත්තාවූ; අනින්ද්‍ය සඞ්ගතම්, නින්දානොකටහැකිවූ සමාගම ඇත්තාවූ; දුස්ත්‍යජම්, නොහැරපියහැක්කාවූ; මදීයම්, මා පිළිබඳවූ; ගුණම්, ගුණය; විගණය්‍ය, සලකා; ඉහෛව, මෙහිම; වසන්, වසන්නෙහි; යාවතාකාලෙන, යම් පමණවූ කාලයෙකින්; වනෙ, වෙනෙහි; වනෞකසඃ, වානරයෝ; පතන්ති, පැමිණෙද්ද; තාවත්කාලම්, එපමණ කලක්; ආගමියස්ව, බලව.

50 යූථාධිපතිඃ, යූථාධිපතිතෙම්; ප්‍රයුක්තෛඃ, යොදනලද්දාවූ; වචොභිඃ, වචනයෙන්; උද්ධතම්, උද්ධතවූ; නරෙන්ද්‍රස්‍යසුතම්, රජපුත්‍රයා; ඉති, මෙසේ; නීතිභිඃ, නීතියෙන්; අනුනීය, අනුනයකොට හෙවත් නවත්වා; කෙෂුචිත් දිවසෙෂුගතෙෂු, කීප දවසක් ගිය කල්හි; වනෞකසාංයූථෙන, වානර සමූහයාහා එක්ව; චචාල, ගියේ.

51 අභිරාමම්, රමණීයට අභිමුඛව; ආනතඃ, නැමුනාවූ; කපීනාම්පතිඃ, වානරෙශ්වරතෙම; තස්‍ය, ඔහුගේ; හෘදි, ලෙහි; දුච්ඡිදම්, නො

52 ගයගවය ගවාක්ෂනීලධූම්‍රාන්
පනසදරීමුඛ හිමවක්ත්‍ර තාරාන්
ශරභ වෘෂභ කෙශරීන්ද්‍ර ජානූන්
නලකුමුදාඞ්ගද ගන්ධමාද නාද්‍යාන්.

53 ඉතරදපි කපිඃ කපීශ්වරාණාං
සමුපනමය්‍ය කුලංකුලප්‍රධානඃ
ස්වයමපි නිගදන්නනාම නාම
ක්ෂිතිපසුතාය සුතඃ සමීරණස්‍ය.

54 ශතබලි විනතෞ භිෂක් සමීර
ප්‍රවර සුතෞ ස දිශඃ සසර්ජ ගුප්තාඃ
ධනවිබුධ පයඃ පරෙත නාථෛ-
ර්ජනකසුතාවිච (යා)ය වානරෙන්ද්‍රඃ.

සිඳපියහැක්කාවූ; කොපම්, කොපය; නුනොද්, පහකෙළේ; (එසේ මැයි;) සමුන්නතම්, උන්නතවූ; චෙතඃ, සිත; දධතඃ, උසුලන්නාවූ; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; රුෂඃ, රොෂයට; ප්‍රතික්‍රියා, ප්‍රතීකාරයනම්; ප්‍රණි වාකවිධිඃ, ප්‍රණාමක්‍රියායි

52 ගය * ගවය ගවාක්ෂනීලධූම්‍රාන්—ගය, ගයනම් වානරය; ගවය, ගවයනම් වානරය; ගවාක්ෂ, ගවාක්ෂනම් වානරය; නීල, නීලනම් වානරය; ධූම්‍රාන්, ධූම්‍රනම් වානරය යනමොවුන්ද; පනසදරීමුඛහිම වක්ත්‍රතාරාන්—පනස, පනසනම් වානරය; දරීමුඛ, දරීමුඛනම් වානරය; හිම, හිමනම් වානරය; වක්ත්‍ර, වක්ත්‍රනම් වානරය; තාරාන්, තාරනම් වානරය යනමොවුන්ද; ශරභ වෘෂභකෙශරීන්ද්‍රජානූන්—ශරභ, ශරභනම් වානරය; වෘෂභ, වෘෂභනම් වානරය; කෙශරී, කෙශරීනම් වානරය; ඉන්ද්‍රජානූන්, ඉන්ද්‍රජානුනම් වානරය යනමොවුන්ද; නල කුමුදාඞ්ගද ගන්ධමාදනාද්‍යාන්—නල, නලනම් වානරය; කුමුද, කුමුදනම් වානරය; අඞ්ගද, අඞ්ගදනම් වානරය; ගන්ධමාදනාද්‍යාන්, ගන්ධමාදනනම් වානරය යනමොවුන් මෙතොක්දෙනා ආදිකොට ඇති වානරයන්ද.

53 කුලම්, කුලය; දධානම්, උසුලන්නාවූ; හෙවත් කුලජාතවූ (කුලීනවූ;) සමීරණස්‍යසුතඃ, පවනපුත්‍රවූ; කපිඃ, වානරතෙම; (හනුමත්තෙම;) ඉතරදපි, අන්‍යදවූ; කපීශ්වරාණාම් කුලම්, කපීශ්වර කුලය; සමුපනමය්‍ය, නමා; ක්ෂිතිපසුතාය, රාජපුත්‍රයහට; නාම, නම්; නිගදන්, කියන්නේ; ස්වයම්පි, තොමෙද; ననාම, නැත්දේ.

54 සවානරෙන්ද්‍රඃ, ඒ වානරෙන්ද්‍රතෙම; ශතබලිවිනතෞ, ශතබලිය විනතය යන දෙදෙනාද; භිෂක් සමීරප්‍රවර සුතෞ, භිෂක්ය සමීරය යන දෙදෙනාගේ පුත්‍ර(වර)යන් දෙදෙනාද; හෙවත් සුෂෙණ හනු

---

* "ගයො ගවාක්ෂො ගවයඃ ශරභො ගන්ධමාදනඃ"—වාල්මීකි

55 නිරුද්ධ දශදික්මුඛං දශමුඛස්‍ය වෙත්තුංගතිං
කපිප්‍රභු විසර්ජ්ජිතං ජිතමෘගෙන්ද්‍ර විස්ඵූර්ජ්ජිතම්
චචාර ජනකාත්මජා සමුපලබ්ධි චින්තාකුලං
කුලං තරලවීක්ෂණං ක්ෂිතිධරෞකසාංතත්ක්ෂණම්.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ) සුග්‍රීවාගමනං නාම
ද්වා ද ශ ස්ස ර්ගඃ.

මත් දෙදෙනාද; ධනවිබුධපයඃ පරෙතනාථෛඃ—ධන, ධනනාථය; විබුධ, විබුධනාථය; පයඃ, පයොනාථය; පරෙතනාථෛඃ, පරෙතනාථය යනමොවුන් විසින්; (වෛශ්‍රවණ ශක්‍ර වරුණ යම යනමෙතෙක් දෙනා විසින්;) ගුප්තාඃ, රක්ෂාකරණලද; දිශඃ, දිගට; (උතුරු පැදුම් පැළ දකුණුය යනමේ සතරදිගට;) ජනක සුතාච්ච(යා)ය—ජනකසුතා, සීතාවගේ; ච්ච(යා)ය," අන්වෙෂණය පිණිස; සසර්ජ්ජ, හළි; හෙවත් යැවී.

55 දශමුඛස්‍ය, රාවණයාගේ; ගතිම්, ගතිය (යාම); වෙත්තුම්, දන්නාපිණිස; කපිප්‍රභු විසර්ජ්ජිතම්—කපිප්‍රභු, වානරාධිපයා විසින්; විසර්ජ්ජිතම්, හරණලද්දාවූ; ජිතමෘගෙන්ද්‍ර විස්ඵූර්ජ්ජිතම්—ජිත, දිනනලද; මෘගෙන්ද්‍ර, සිංහයන්ගේ; විස්ඵූර්ජ්ජිතම්, ගර්ජ්ජිත ඇත්තාවූ; නිරුද්ධ දශදික්මුඛම්—නිරුද්ධ, වලකනලද; දශදික්මුඛම්, දශදික්මුඛ ඇත්තාවූ; ජනකාත්මජා සමුපලබ්ධි චින්තාකුලම්—ජනකාත්මජා, සීතාවගේ; සමුපලබ්ධි, ප්‍රාප්තියෙහි; චින්තා, චින්තායෙන්; ආකුලම්, ආකුලවූ; තරලවීක්ෂණම්, චඤ්චලවූ ඇස් ඇති; ක්ෂිතිධරෞකසාම්කුලම්, වානරකුලයතෙම; තත්ක්ෂණම්, ඒ ඇසිල්ලෙහි; චචාර, ගියේ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි;) සුග්‍රීවාගමනංනාම, (සුග්‍රීවා ගමන නම්වූ;) ද්වාදශස්සර්ගඃ, (දොළොස් වනසගයි)

ත්‍ර යෝ ද ශ ස් ස ර්ගඃ.

1 අථ තත්‍ර භූධර ශිරස්‍යධිකාං
සමනුව්‍රජන් මනුකුලප්‍රභවඃ
විරහානලක්ෂත තනුස්තනුතාං
ගමයාම්බභූව නිවසන්දිවසාන්.

2 අනිමීලිතායත දෘශෝ'ස්‍ය චිරං
කතරඃප්‍රහාර ඉතිචෝදයතඃ
ස්ඵුට තාරකේන්දු කුමුදාභරණාඃ
ශතයාමිකා ඉවනිශාවිගතාඃ.

3 නෘපනන්දනේන මදනෝ නාවිජිතඃ
ප්‍රථමං මනෝහර රුචාවපුෂා
දයිතා වියෝග ජනිතේ'වසරේ
ස තදාවධී දනුශයාදිව තම්.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; මනුකුලප්‍රභවඃ, රාමතෙම; විරහානලක්ෂත තනුඃ—විරහානල, විරහාග්නියෙන්; ක්ෂත, නසනලද; තනුඃ, ශරීර ඇත්තේ; අධිකාම් තනුතාම්, අධිකවූ තනුබවයට; සමනුව්‍රජන්, යන්නේ; තත්‍රභූධර ශිරසි, ඒ පර්වත මස්තකයෙහි; නිවසන්, වසන්නේ; දිවසාන්, දිවසයන්; ගමයාම් බභූව, යැවී.

2 චිරම්, බොහෝ කලක්; අනිමීලිතායතදෘශඃ—අනිමීලිත, නොපියනලද; ආයත, දික්වූ; දෘශඃ, ඇස්ඇති; කතරඃප්‍රහාර ඉති, කවරයාමයෙක්දැයි; චොදයතඃ, විචාරන්නාවූ; අස්‍ය, මොහට; ස්ඵුටතාරකෙන්දු කුමුදාභරණාඃ—ස්ඵුට, ව්‍යක්තවූ; (පහළවූ;) තාරකා, තාරකාවන්හා; ඉන්දු, චන්ද්‍රයාහා; කුමුදාභරණාඃ, කුමුදු ආභරණකොට ඇති; නිශාඃ, රාත්‍රිහු; ශතයාමිකා ඉව, සියක්යම් ඇත්තවුන්මෙන්; විගතාඃ, ගියෝ.

3 මදනඃ, අනඞ්ගතෙම; නෘපනන්දනෙන, රාජපුත්‍රයා විසින්; මනොහර රුචා—මනොහර, සිත්කළුවූ; රුචා, ශොභා ඇත්තාවූ; වපුෂා, ශරීරයෙන්; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; විජිතඃ, පරදවනලද; සඃ, එතෙම; තදා, එකල්හි; දයිතා වියොග ජනිතෙ—දයිතා, දයිතාවගේ; වියොග, වියොගයෙන්; ජනිතෙ, උපදවනලද්දාවූ; අවසරෙ, අවසරයෙහි; තම්, ඔහු; අනුශයාදිව, රැහැණියෙන්මෙන්; අවධීත්; පහළී.

4 පරිශුෂ්‍යතඃ ප්‍රවවෘතෙ සලිලං
නයනාද්දශානන රිපොරධිකම්
හෘදයං විලොචන පයස්තතිභිඃ
සනපිතං නතාපමපි තද්විජහෞ.

5 නදදශී මාරුති ගතාමුදිතෙ
නයනාස්‍ය වාරිණි දිශංනෘහරිඃ
නවිකාර රජ දුහිතුශචශුචා
ගුණකීර්ත්තනානි විධෘතෙ වචනෙ.

6 ජගතීපතෙරථ සුතඃ ප්‍රභූණා
විපිනෞකසාමභි (ශුචො) මනසඃ
ප්‍රවිණොදනාය දයිතාවිරහ
ව්‍යසනාතුරෙවච ඉදංජගදෙ.

7 හරිරාජවංශ වසතෞ වසුභිඃ
පරිපූර්ණෙණ කන්‍දර දරී විවරෙ
ජගතීධරෙ නිපතතා මිගවඃ
සරසීරුහද්‍යුති මුෂී නයනෙ.

---

4 පරිශුෂ්‍යතඃ, වියලෙන්නාවූ; දශානන රිපොඃ, රාවණ ශත්‍රුහු ගේ; නයනාත්, නෙත්‍රයෙන්; අධිකම්, අධිකවූ; සලිලම්, ජලය; ප්‍රවවෘතෙ, ප්‍රවෘත්තවිය; විලොචන පයසතතිභිඃ—විලොචන, නෙත්‍රයෙහි; පයස්තතිභිඃ, ජල සමූහයෙන්; සනපිතමපි, නහවනලද්දුවූද; තත්හෘදයම්, ඒ හෘදයතෙම; තාපම්, තාපය; නවිජහෞ, නොහළි.

5 නෘහරිඃ, නෘසිංහතෙම; නයනස්‍යවාරිණි, නෙත්‍ර ජලය; උදිතෙ(සති), පහළවූ කල්හි; මාරුතිගතාම්, හනුමත්හු විසින් යනලද්දවූ; දිශම්, දිග; නදදශී, නොදිට; වචනෙ, වචනය; ශුචා, ශොකයෙන්; විධෘතෙ(සති), වලකනලද කල්හි; රාජදුහිතුඃ, රාජපුත්‍රියගේ; ගුණකීර්ත්තනානිච, ගුණකීර්ත්තනයන්ද; නවකාර, නොකෙළේ.

6 අථ, අනන්තරයෙන්; දයිතාවිරහව්‍යසනාතුරඃ—දයිතා, දයිතාවගේ; විහරව්‍යසන, විරහ දුඃඛයෙන්; ආතුරඃ, ආතුරවූ, ජගතීපතෙස්සුතඃ, රාජපුත්‍රතෙම; විපිනෞකසාම් ප්‍රභුණා, වානරෙන්ද්‍රයා විසින්; (සුග්‍රීවයා විසින්;) අභි(ශුචඃ,) * අභිගතවූ ශොක ඇති; හෙවත් පැමිණෙනලද්දාවූ ශොකඇති; මනසඃ, සිතට; ප්‍රවිණොදනාය, විනොදයක්හිරීම් පිණිස; ඉදංවචඃ, මේ වචනය; ජගදෙ, කියනලදී.

7 හරිරාජවංශවසතෞ, වානර වංශයට ගෘහවූ; වසුභිඃ, ධනයෙන්; පරිපූර්ණෙණ, පුරණලද්දවූ; කන්‍දර, කන්‍දරහා; දරීවිවරෙ, ලෙණවිවර ඇති; ඉහජගත්ධරෙ, මේ පර්වතයෙහි; වඃ, තොපගේ; සරසීරුහද්‍යුතිමුෂී—සරසීරුහ, පද්මයෙහි; ද්‍යුතිමුෂී, ශොභා පැහැරගන්නාවූ; නයනෙ, නෙත්‍රදෙදෙන; † නිපතතාම්, හෙත්වා.

---

* අභිගතඃ—සන්න. † නෙත්‍රවයෝ—සන්න.

8 උදිතොනුලබ්ධන භියා පතතා
සතතං සමුන්නත වතශ්ශිරසඃ
උදිතොනු වීක්ෂිතුමයං තරසා
හරිණො'ස්ති නෙත්‍යුපරිකිංශශිනඃ.

9 අධිකුජ්ජමස්‍ය නිපතද්ධරිතා-
මනුරඤ්ජිතඃ ශුක මුඛද්‍යුතිභිඃ
ඛුරධූත ධාතු කණිකානිකරෛ-
ස්තාරුණ්‍යතෙ පරිණතො'පි රවිඃ.

10 ඉම මාතපෙ රවි මණිප්‍රභව-
ජ්වලනාභිදීපිත තනුං සකලම්
ශශිකාන්ත රත්න විසෘතෛ රජනි
ශිශිරී කරොති පයසාං නිකරෛඃ.

11 ප්‍රතිනාග ඉත්‍යව ගතස්තරසා
මද හස්ති හස්ත හත ජර්ජ්ජරිතඃ
ඉහ තතප්‍රකොප ධුත භුග්නතටෙ
සලිලානි මුඤ්චති යථා ජලදඃ.

---

8 අයම්, මේ පර්වතයතෙම්; සතතම්, සතතයෙන්; සමුන්නතවතඃ, උන්නතවූ; ශිරසඃ, හිස්හුගේ; පතතා; යන්නාවූ (සූර්ය්‍යයා) විසින්; ලබ්ධනභියා, ලබ්ධන භීතියෙන්; උදිතොනු, නැංගේ දෝහෝ (නොනොත්;) ශශිනඃ, චන්ද්‍රයාගේ; උපරි, මත්තෙහි; හරිණඃ, මෘගතෙම්; අස්ති, ඇද්දෝහෝ; නෙතිකිම්, නැත්තේදෝහොයි; තරසා, වහා; වීක්ෂිතුම්, බලන පිණිස; උදිතොනු, නැංගේදෝහෝ.

9 අස්‍ය, මේ පර්වතයාගේ; අධිකුජම්, අවටෙහි කුජයෙහි; නිපතද්ධරිතාම්—නිපතත්, යන්නාවූ; හරිතාම්, සූර්ය්‍යාශ්වයන්ගේ; ශුකමුඛද්‍යුතිභිඃ—ශුකමුඛ, ගිරාතුඩට බඳුවූ; ද්‍යුතිභිඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; ඛුරධූත ධාතු කණිකානිකරෛඃ—ඛුර, ඛුරයෙන්; ධූත, කම්පාකරණලද්දාවූ; ධාතුකණිකානිකරෛඃ, ගෛරික කණිකා සමූහයෙන්; අනුරඤ්ජිතඃ, රඳනලද්දාවූ; පරිණතොපි, පරිණතදවූ; රවිඃ, සූර්ය්‍යතෙම්; තරුණායතෙ, බාලාකීයාමෙන් හැසිරේ.

10 ආතපෙ, අව්වෙහි; රවිමණිප්‍රභවජ්වලනාභිදීපිත තනුම්—රවිමණි, හිරුකත්මිණියෙන්; ප්‍රභව, උපන්නාවූ; ජ්වලන, බබලන වහ්නියෙන්; අභිදීපිත, දල්වනලද්දාවූ; තනුම්, ශරීර ඇත්තාවූ; සකලම්, සම්පූර්ණවූ; ඉමම්, මේ පර්වතය; රජනි, රාත්‍රිතොමෝ; ශශිකාන්ති රත්නවිසෘතෛඃ—ශශිකාන්ත රත්න, සඳකත්මිණියෙන්; විසෘතෛඃ, වැහුනාවූ; පයසාංනිකරෛඃ, ජල සමූහයෙන්; ශිශිරීකරොති, සිහිල්කෙරේ.

11 ජලදඃ, මෙඝයතෙම්; ඉහ, මේ පර්වතයෙහි; ප්‍රතිනාගඉති,

12 අවජිත්‍ය බව් වපුෂඃ ශිඛරෛ-
ර්හසතීව සෝ'ය මිතරානචලාන්
සඵුට ධාතුලොහිත දරීවදනා-
ඤ්චිත හංස පඞ්කති දශනද්‍යුතිභිඃ.

13 සුුතධාතු පඞ්කිත තනුර්ධරණී
ධරණක්ෂමො හරිවරාභ රුචම්
අභිමුඛභත්‍යභි මුඛාපතිතෙ
දශනාකෘතෞහිම රුචඃ ශකලෙ.

14 ඉහධාතු සානුෂු නිෂණ්ණ දූෂඃ
ශිරසිඤ්චිතාසිත ඝනාවලිෂු
මෘගයොෂිතො ජහති මුග්ධධියො
දවකෘෂණ පඞ්ති භයං නචිරම්.

චත්‍ය හස්තියෙකැයි; අවගතඃ, දන්නාලද්දේ; තරසා, වහා; (බල යෙන්;) මද හස්ති හස්ත හත ජර්ජ්ජරිතඃ—මදහස්ති, මතත හස්තිහු ගේ; හස්ත, හස්තයෙන්; හත, පැහැරමෙන්; ජර්ජ්ජරිතඃ, දුරුකර ණලද්දේ; තත්ප්‍රකොප හුතභුග්ඝතයෙ—තත්, ඔහුගේ; ප්‍රකොප, ප්‍රකොපනැමැති; හුතභුක්, වහ්නිහුගේ; හතයෙ, විනාශ පිණිස; ස ලිලානි, ජලයන්; මුඛතියථා, හරණක්හුවැනි.

12 සොයම්, ඒ මේ පර්වතයතෙම; බව් වපුෂඃ—බව්, මිරිවූ; වපුෂඃ, ශරීර ඇති; ඉතරාන් අචලාන්, සෙසු පර්වතයන්; ශිඛරෛඃ, ශිඛර යෙන්; අවජිත්‍ය, පරදවා; සඵුටධාතුලොහිතදරී වදනාඤ්චිත හංස පඞ්කති දශනද්‍යුතිභිඃ—සඵුට, ව්‍යක්තවූ; ධාතු, ගෛරිකයෙන්; ලො හිත, රත්වූ; දරීවදන, ලෙණමුඛයෙහි; ඤ්චිත, පිහිටියාවූ; හංස පඞ්කති, හංසපඞ්කති නැමැති; දශනද්‍යුතිභිඃ, දන්තශොභායෙන්; හසතීව, හාසකරන්නක්හුවැනි; (සෙන්නක්හුවැනි.)

13 සුුතධාතු පඞ්කිත තනුඃ—සුුත, වැහෙන්නාවූ; ධාතු, ගෛරි කයෙන්; පඞ්කිත, සජාතවූ පඞ්ක ඇති; තනුඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; ධර ණීධරණක්ෂමඃ—ධරණී, පෘථිවියගේ, ධරණ, දැරීමට; ක්ෂමඃ, ක්ෂමවූ; අයම්, මේ පර්වතයතෙමේ; දශනාකෘතෞ, දශන ආකෘතිවූ; හිමරුචඃ, චන්ද්‍රයාගේ; ශකලෙ, ශකලය; අභිමුඛාපතිතෙ(සති), අභිමුඛයට පැ මිණි කල්හි; හරිවරාභ රුචම්, විෂ්ණු වරාහ ශොභාව;. උවහති, උසුලා.

14 ශිරසි, හිස්හි; ඤ්චිතාසිත ඝනාවලිෂු—ඤ්චිත, පිහිටියාවූ; අසිත, කළුවූ; ඝනාවලිෂු, මෙඝ පඞ්කති ඇත්තාවූ; ඉහ, මේ පර්වතයෙහි; ධාතුසානුෂු, ගෛරිකකූටයෙහි; නිෂණ්ණදූෂඃ—නිෂණ්ණ, පිහිටියා වූ; දූෂඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; මුග්ධධියඃ—මුග්ධ, බොළඳවූ; ධියඃ, බුද්ධිඇත් තාවූ; මෘගයොෂිතඃ, මෘගාඞ්ගනාවෝ; දවකෘෂණ පඞ්ති භයම්—දව කෘෂණ් පඞ්ති, දවාග්නියෙන්; භයම්, භය; චිරම්, බොහෝ කලක් නජහති, නොහරිත්.

15 අධිශෘඞ්ගමස්‍ය රුචිභිඃ ස්ඵුරිත
ග්‍රහබෘන්ද සක්ත ශිරසස්තරවඃ
පරිඵුල්ල නීප තරු ෂණ්ඩ රුචාං
ජනයන්ති චෙතසි මදං ශිඛිනාම්.

16 ශිඛරෙෂු පඞ්කජමණිප්‍රකර
ද්‍යුති රඤ්ජිතච්ඡද භෘතො දධතෙ
ඉහ භූරිභූරුහලතා තතයඃ
සමයෙ ගතෙ'ප්‍යරුණ පල්ලවතාම්.

17 අයමෙෂ සොදක දරීවදන
ස්‍රුත ධාතුධෞත කටුකාවයවඃ
ප්‍රවිභාත්‍යසෘක්ස්‍රව පිශඞ්ගි තනු-
ර්‍යුධිදානවච්ප ඉවප්‍ර(හ)තඃ.

18 අයමර්කතාපිත තනුඃ ශශිනඃ
පරිපීය සාමෘත කණානචලඃ
පුන රුච්ඡ්වසත්‍යුරු දරී වදන
ස්‍රුත නිර්ඣරච්ඡල භෘතඃ කිරණාන්.

---

15 අස්‍ය, මේ පර්වතයාගේ; අධිශෘඞ්ගම්, ශෘඞ්ගයෙහි; රුචිභිඃ, ශොභායෙන්; ස්ඵුරිතග්‍රහබෘන්ද සක්තශිරසඃ—ස්ඵුරිත, බබලන්නාවූ; ග්‍රහබෘන්ද, තාරකා සමූහයා විසින්; සක්ත, පිහිටුවනලද්දාවූ; ශිරසඃ, හිස් ඇති; තරවඃ, වෘක්‍ෂයෝ; පරිඵුල්ලනීපතරුෂණ්ඩ රුචාම්—පරිඵුල්ල, පිපියාවූ; නීපතරුෂණ්ඩ, එක්නීවෘක්‍ෂ සමූහ බඳුවූ; රුචාම්, ශොභා ඇත්තාවූ; ශිඛිනාම්, මයූරයන්ගේ; චෙතසි, සිත්හි; මදම්, මදය; ජනයන්ති, කරවත්; (කෙරෙත්.)

16 ඉහ, මේ පර්වතයෙහි; භූරිභූරුහලතා තතයඃ—භූරි, බොහෝවූ; භූරුහ, වෘක්‍ෂයන්හා; ලතා තතයඃ, ලතා සමූහයෝ; ශිඛරෙෂු, ශිඛරයෙහි; පඞ්කජමණිප්‍රකරද්‍යුති රඤ්ජිතච්ඡදභෘතඃ—පඞ්කජමණිප්‍රකර, පියුම්රාමිණි සමූහයන්ගේ; ද්‍යුති, ශොභායෙන්; රඤ්ජිත, රඳනාලද්දාවූ; ඡදභෘතඃ, පත්‍රඋසුලන්නාවූ; සමයෙ, සමය; ගතෙ (සත්‍ය)පි, ගියකල්හිදු; අරුණපල්ලවතාම්, රක්තපල්ලව බව; දධතෙ, උසුලත්.

17 එෂො'යම්, මේ පර්වතයතෙම; සොදකදරී වදනස්‍රුත ධාතුධෞතකටුකාවයවඃ—සොදක, ජල සහිතවූ; දරීවදන, ලෙණමුඛයෙන්; ස්‍රුත, වැගුනාවූ; ධාතු, ගෛරිකයෙන්; ධෞත, සෝදනලද; කටුකාවයවඃ, කටුකාවයව ඇත්තේ; (කුළු අවයව ඇත්තේ;) යුධි, යුධයෙහිලා; ප්‍ර(හ)තඃ, පහරණලද්දාවූ; අසෘක්ස්‍රව පිශඞ්ගි තනුඃ—අසෘක්ස්‍රව, රුධිරස්‍රවයෙන්; පිශඞ්ගි, පිඟුවන්වූ; තනුඃ, ශරීර ඇති; දනවච්ප ඉව, අසුර හස්තියක්හුමෙන්; ප්‍රවිභාති, හොබී.

18 අයමචලඃ, මේ පර්වතයතෙම; අර්කතාපිත තනුඃ—අර්ක, සූර්‍ය්‍යයා

19 භෘශමස්‍ය ගොපති මණිප්‍රභව
ජ්වල දගනි දග්ධ විපිනෙ ශිරසි
චලනාදුපාහිත මසීමලිනං
වහතීව ශීත කිරණඃ කරණම්.

20 මද දෘප්තනීල ගල සංහතිභි-
ර්හත භීතපනනගගුණං තදිතඃ
ශිඛරාන්මහීධර පතෙරරුණො
රවිවාහනං ගමයතිත්වරිතම්.

21 ස්‍රුතධාතු ලොහිත මම්ජලදා
අමිතං නිපීය සලිලං සරතඃ
අථ කල්පයන්ත්‍යරුණ කාන්තිභෘතඃ
ස්ථිර සන්ධ්‍යයා පරිගතං ගගනම්.

විසින්; තාපිත, තවනලද්දාවූ; තනුඃ, ශරීර ඇත්තේ; ශශිනඃ, චන්ද්‍ර
යාගේ; සාමෘතකණාන්,. අමෘත බින්දු සහිතවූ; කිරණාන්, රශ්මීන්;
පරිපීය, බී; උරුදරීවදනස්‍රුත නිර්ඣරවාරිජලභෘතඃ—උරු, මහත්වූ;
දරීවදන, ලෙණමුඛයෙන්; ස්‍රුත, වැහුනාවූ; නිර්ඣරවාරිජලභෘතඃ,
නිර්ඣරවාජ උසුලන්නාවූන්; පුනඃ, නැවත; උවහති, නගා.

19 ශීතකිරණඃ, චන්ද්‍රතෙම; අස්‍ය, මේ පර්වතයාගේ; භෘශම්, අත්‍යර්ථ
යෙන්; ගොපති මණිප්‍රභවජ්වල දග්නිදග්ධ විපිනෙ—ගොපතිමණි,
හිරුකාන්තිමිණියෙන්; ප්‍රභව, උපන්නාවූ; ජ්වලත්, දිලියෙන්නාවූ;
අග්නි, වහ්නියෙන්; දග්ධ, දවනලද්දාවූ; විපිනෙ, වල් ඇති; ශිරසි,
හිස්හි; චලනාත්, පැකිලීමෙන්; උපාහිත මසීමලිනම්—උපාහිත, පි
හිටුවනලද්දාවූ; මසී, දූල්ලෙන්; මලිනම්, කිලුටුවූ; කරණම්, ශරීරය;
වහතීව, උසුලන්නක්හුවැනි.

20 අරුණඃ, අරුණතෙම; මදදෘප්තනීලගල සංහතිභිඃ—මද, මෙ
දෙන්; දෘප්ත, බලවත්වූ; නීලගලසංහතිභිඃ, මයූර සමූහයන් විසින්;
හතභීත පනනග ගුණම්—හත, පහරණලදින්; භීත, භයපත්වූ; ප
න්නගගුණම්, නාගපාශ ඇති; තත් රවිවාහනම්, ඒ සූර්‍ය්‍යවාහනය; ම
හීධරපතෙඃ, පර්වතරාජයාගේ; ඉතශ්ශිඛරාත්, මේ ශිඛරයෙන්; ත්වරි
තම්, වහා; ගමයති, පදනේය.

21 අම්ජලදාඃ, මේ මෙඝයෝ; සරතඃ, විලින්; ස්‍රුතධාතුලොහි
තම්—ස්‍රුත, වැහුනාවූ; ධාතු, ධාතුයෙන්; ලොහිතම්, රත්වූ; අමිතම්,
පමණ නැත්තාවූ; සලිලම්, ජලය; නිපීය, බී; අරුණකාන්තිභෘතඃ—
අරුණ, රත්වූ; කාන්තිභෘතඃ, ශොභා උසුලන්නාහු; අථ, ඉක්බිති; ග
ගනම්, ආකාශය; ස්ථිර සන්ධ්‍යයා, ස්ථිරවූ සන්ධ්‍යායෙන්; පරිගතම්, යු
ක්තවූවා; කල්පයන්ති, කෙරෙත්.

22 පරිධාවතශ්ශිඛරිණශ්ශිඛරෙ
වන දන්තිනඃ ප්‍රති රිපුවිරදම්
පවනෙන රසාවුපහිතො වදනෙ
ජලදඃ ක්‍ෂණංමුඛ පටො භවති.

23 ගජ භින්න ගෛරික රසාරුණිතාඃ
සිත පඞ්කජෛ රනුගතාඃසරිතඃ
නවබද්ධ රක්ත වසනාකෘතයඃ
ප්‍රවිභාන්ත්‍ය භූර්ගිරි නිතම්බගතාඃ.

24 ශිඛරෛක භාග නිරතඃ පවනෛ-
රුපනීයතේ'ය මුදධිං ජලදඃ
අවගාහ පාන විධයෙ සමදඃ
ප්‍රවිමුච්‍ය වෘක්‍ෂත ඉවවිරදඃ.

25 රදනක්‍ෂත ක්‍ෂිතිධර ක්‍ෂතජ-
සුව සන්නිභෛ රරුණිතා රජිනඃ
කටකෙෂුධාතුෂි රිමෙ දධතෙ
තරුණා රුණාවෘත පයොදරුචඃ.

---

22 ශිඛරිණශ්ශිඛරෙ, පර්වත ශිඛරයෙහි; රිපුවිරදම්ප්‍රති, සතුරුතුකරා; පරිධාවතඃ, දිවන්නාවූ; වනදන්තිනඃ, වනදන්තීහුගේ; වදනෙ, මුඛයෙහි; පවනෙනඃ, පවනින්; උපහිතඃ, පිහිටුවනලද්දවූ; අයංජලදඃ, මේ මෙඝයතෙම; ක්‍ෂණම්, ඇසිල්ලක්; මුඛපටොභවති, මුඛපටවේ.

23 ගජභින්නගෛරික රසාරුණිතාඃ—ගජ, හස්තීන් විසින්; භින්න, බිඳිනාලද; ගෛරිකරස, ගෛරික රසයෙන්; අරුණිතාඃ, රත්කරණලද්දවූ; සිතපඞ්කජෛඃ, පුණ්ඩරීකයෙන්; අනුගතාඃ, අනුවනලද්දවූ; අමූඃසරිතඃ, මේ සරිත්හු; නවබද්ධ රක්තවසනාකෘතයඃ—නව, අලුත්වූ; බද්ධ, බඳනාලද; රක්ත, රත්බව ඇත්තාවූ; වසනාකෘතයඃ, වස්ත්‍රයටබඳුවූ ආකෘතිඇත්තාහු; ගිරිනිතම්බගතාඃ,—ගිරි, පර්වතයාගේ; නිතම්බගතාඃ, නිතම්බයට ගියාහු; ප්‍රවිභාන්ති, හොබිත්.

24 ශිඛරෛකභාගනිරතඃ—ශිඛර, ශිඛරයාගේ; ඒකභාග, එක්භාගයෙක්හි; නිරතඃ, සක්තවූ; අයංජලදඃ, මේ මෙඝයතෙම; පවනෛඃ, පවනින්; (පවනුන් විසින්;) උදධිම්, සාගරයට; උපනීයතෙ, පමුණුවනුලැබේ; (ගෙනයනුලැබේ;) අවගාහපානවිධයෙ, අවගාහපාන විධිපිණිස; (සැනහීමෙන් පිවීම්පිණිස); වෘක්‍ෂතඃ, වෘක්‍ෂයෙන්; ප්‍රවිමුච්‍ය; මුදා; සමදඃ, මද සහිතවූ; විරද ඉව්, හස්තියක්හුමෙන්.

25 රදනක්‍ෂතක්‍ෂිතිධරක්‍ෂතජසුවසන්නිභෛඃ—රදන, දන්තයෙන්; ක්‍ෂත, නසනලද්දවූ; ක්‍ෂිතිධර, පර්වතයාගේ; ක්‍ෂතජසුවසන්නිභෛඃ—

26 ඉති භාෂ්වතඃ සුතවරෙ වදති
න්‍යපතත් පයොධර පථා දභිතඃ
මධුකානනං හෘත මධුප්‍රසභං
(ප්‍ර)විධාය වෙදිත ධෘතිර්හනුමාන්.

27 අශිවස්‍ය (ජල්පන ධියා) නිභෘතෙ
දුහිතුර්භුවො වරකපිර්නෘපතෙඃ
ප්‍රථමංශිවං (ස)මනුවෙද්‍ය පුනඃ
ස(හ) විස්තරං වච ඉදංවිදධෙ.

28 භවදාඥයා දිශි පරෙත පතෙ-
ර්ජනකාත්මජා විචයනෙ'ස්‍ය (මම)
තෘණපර්ණිකා(නිව) විවර්තියතො
විගතා ශරච්ඡශධරාභරණා.

29 රවිදග්ධ පක්ෂති යුගං විහගං
ප්‍රතිපද්‍ය රාවණ ගමෙ වි(දි)තෙ
මකරාකරං සපදිලඞ්ඝිතුං
මලයාද(ගාම)ථ මහෙන්ද්‍ර මහම්.

ක්ෂතජස්‍රුව, ක්ෂතජස්‍රවහා; සන්නිභෛඃ, සදෘශවූ; කටකෙෂු, කුලෙහි ධාතුභිඃ, ධාතුයෙන්; අරුණිතාඃ, රත්කරණලද්දාවූ; ඉමෙරදිනඃ, මේ හසතීනු; තරුණාරුණවෘත පයොදරුචඃ—තරුණාරුණ, බාලාර්කයා විසින්; ආවෘතා, වසනලද්දාවූ; පයොදරුචඃ, මෙඝශොභාවන්; දධතෙ, උසුලත්.

26 භාෂ්වතඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; සුතවරෙ, පුත්‍රවරයා; (සුග්‍රීවයා;) ඉතිවදති(සති), මෙසේ බණින කල්හි; හනුමාන්, හනුමත්තෙම; මධුකානනම්, මධුවනය; හෘතමධු; ගන්නාලද මධුඇත්තා; (ප්‍ර)විධාය, කොට; වෙදිතධෘතිඃ, දන්වනලද ප්‍රීති ඇත්තේ; ප්‍රසභම්, වහා; පයොධරපථාත්, ආකාශයෙන්; අභිතඃ, අභිමුඛයෙහි; න්‍යපතත්, හිණි.

27 නෘපතෙඃ, රජ; අශිවස්‍ය, අශිවයාගේ; (ජල්පනධියා,) ජල්පන ධීයින්; නිභෘතෙ(සති), නිශ්චලවූ කල්හි; වරකපිඃ, හනුමත්තෙම; භුවොදුහිතුඃ, සීතාවගේ; ශිවම්, ශාන්තිය; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; (ස)මනුවෙද්‍ය, දන්වා; පුනඃ, නැවත; ස(හ)විස්තරම්, විස්තර සහිතවූ; ඉදං වචඃ, මේ වචනය; විදධෙ, කෙළේ.

28 භවදාඥයා, භවත්හුගේආඥයෙන්; පරෙතපතෙර්දිශි, යමදිග්හි; හෙවත් දකුණුදිග්හි; ජනකාත්මජාවිචයනෙ—ජනකාත්මජා, සීතාවගේ; විචයනෙ, සෙවීමෙහි; තෘණපර්ණිකානිව, තෘණපර්ණ යනුදු; විවර්තයතඃ, පෙරළන්නාවූ; අස්‍ය(මම), මේ මට; ශශධරාභරණඃ, චන්ද්‍රයාආභරණකොටඇත්තාවූ; ශරත්, ශරත්තොමෝ; විගතා, ගියා.

29 අථ, අනන්තරයෙන්; අහම්, මම; රවිදග්ධ පක්ෂතියුගම්—රවි

30 මයිකුච්තික්‍රම මථො චරණ-
චයපීඩිතාග්‍ර ශිඛරඃ(ස) ගිරිඃ
ස්‍රුත ගෛරිකොදක ගුහා වදනො
වහතිසම ශොණිත මිවව්‍යථිතඃ.

31 සමරුඩ්‍යත ක්‍රමහරොප හතෙ
චලිතෙ නාගෙ මම සමුත්පතනාත්
ඉතරෙතරාහත දලච්ඡිඛර
ප්‍රභවෙණ වාරිද පථො රජසා.

32 චලතා චලෙන තරසො පවිතාඃ
සරිතො භුවික්‍රමගතී විධූතාඃ
ප්‍රවිහාය සාගර ජලෙ පතිතා
නභසො ගුරුධ්වනි හතශ්‍රුතයඃ.

දග්ධ, සූර්‍ය්‍යයා විසින් දවන(ලද:) පක්‍ෂතියුගම්, පක්‍ෂමූලවය ඇති; වි හගම්, විහගයා කරා; ප්‍රතිපද්‍ය, පැමිණ; රාවණගමෙ, රාවණයාගේ යාම; විදිතෙ(සති), දන්නාලද කල්හි; සපදි, එකෙණෙහි; මිකරාක රම්, සාගරය; ලඞ්ඝසිතුම්, ඉක්මෙන පිණිස; මලයාත්, මලය පර්‍ව තයෙන්; මහෙන්‍ද්‍රම්, මහෙන්‍ද්‍රනම්වූ; අගම්, පර්‍වතයට; (අගාම්,) ගියෙම්.

30 අථො, අනන්තරයෙන්; මයි, මා; ක්‍රමම්, පදන්‍යාසය; කුර්‍වති(සති), කරණ කල්හි; චරණචය පීඩිතාග්‍ර ශිඛරඃ—චරණචය, පාදචයෙන්; පීඩිත, පෙලනලද්දවූ; අග්‍රශිඛරඃ, අග්‍රශිඛර ඇති; (ස)ගිරිඃ, (ඒ)පර්‍වත යතෙම; ස්‍රුතගෛරිකොදක ගුහාවදනඃ—ස්‍රුත, වැහෙන්නාවූ; ගෛ රිකොදක, ගෛරිකොදකඇත්තාවූ; ගුහාවදනඃ, ලෙණමුඛඇත්තේ; ව්‍යථිතඃ, පීඩිතවූයේ; ශොණිතම්, ලේ; වහතිඉමව, නැගුවක්හුවැනි.

31 ක්‍රමහරොපහතෙ—ක්‍රමහර, පදන්‍යාසභාරයෙන්; උපහතෙ, පහරණලද්දවූ; නගෙ, පර්‍වතය; මම, මාගේ; සමුත්පතනාත්, නැගී මෙන්; චලිතෙ(සති), චලිතවූ කල්හි; ඉතරෙතරාහත දලච්ඡිඛරප්‍ර භවෙණ—ඉතරෙතර, ඔවුනොවුන් විසින්; ආහත, පහරණලද්දවූ; දලත්, පැලෙන්නාවූ; ශිඛර, ශිඛරයෙන්; ප්‍රභවෙණ, උපන්නාවූ; ර ජසා, රජසින්; වාරිදපථඃ, ආකාශයතෙම; සමරුධ්‍යත, වලකනලදී.

32 චලතා, සැලෙන්නාවූ; අචලෙන, පර්‍වතයෙන්; තරසා, බල යෙන්; විධූතාඃ, කම්පාකරණලද්දවූ; සරිතඃ, සරිත්හු; භුවි, පෘථිවි යෙහි; උපචිතාඃ, පුරුදුකරණලද්දවූ; (අභ්‍යස්තවූ;) ක්‍රමගතීඃ, ක්‍රමග තීන්; ප්‍රවිහාය, හැර; ගුරුධ්වනි හතශ්‍රුතයඃ—ගුරු, මහත්වූ; ධ්වනි, නාදයෙන්; හත, පහරණලද්දවූ; ශ්‍රුතයඃ, ශ්‍රුති ඇත්තාහු; (කණ්ණ ඇත්තාහු;) සාගර ජලෙ, සාගර ජලයෙහි; නභසඃ, ආකාශ යෙන්; පතිතාඃ, හුණුහු.

33 තනුජායමාන වපුෂං ක්‍රමශ-
ස්තමපශ්‍ය මුත්පතිතවා නාචලම්
ක්‍රමලබ්ධ පීඩිත බෘහච්ඡිඛරං
ප්‍රවිශන්තා මාශ්විව මහී මබිලම්.

34 උපවිෂ්ට කුඤ්ජර නිභාඃ පතතා
ප්‍රවිලොකිතාදිවි මයා ගිරයඃ
තරවස්තෘණෛරුප මිතාකෘතයො
හල චර්ම්ම තුල්‍ය වපුෂඃ සරිතඃ.

35 විෂමා මහානද නදීගහනෛඃ
සමතා මලක්‍ෂ්‍යත ගතා වසුධා
පෘථුකන්දරසඵුට (ව)තාං විතති-
ර්ධරණී භෘතා මවගතාමසෘණා.

36 අථ ලඞ්ඝනෙ සුරසයා ජලධෙඃ
ක්‍ෂණ විඝනිතා විහිත තච්ජයඃ
පතිතො 'හමද්‍රිශිඛරෙ නඛර
ක්‍ෂතචා වපාටිත ශිලානිකරඃ.

---

33 උත්පතිතවාන්, නැංගාවූ; අහම්, මම; නම්අචලම්, ඒ පර්වතය; ක්‍රමශඃ, ක්‍රමයෙන්; තනුජයමානවපුෂම්—තනුජයමාන, කෘශවන්නාවූ; වපුෂම්, ශරීර ඇත්තාහු; අපශ්‍යම්, දිටිම්; ක්‍රමලබ්ධපීඩිත බෘහච්ඡිඛරම්—ක්‍රමලබ්ධ, පදන්‍යාස ලාභයෙන්; පීඩිත, පෙළනලද්දාවූ; බෘහත්, මහත්වූ; ශිඛරම්, ශිඛර ඇත්තාවූ; අඛිලම්, නිශ්ශෙෂව; මහීම්, පෘථිවියට; ආශු, වහා; ප්‍රවිශන්තම්ව, වදනකු වැනිවූවහු.

34 දිවි, ආකාශයෙහි; පතතා, යන්නාවූ; මයා, මාවිසින්; ගිරයඃ, පර්වතයෝ; උපවිෂ්ටකුඤ්ජරනිභාඃ—උපවිෂ්ට, හුන්නාවූ; කුඤ්ජරනිභාඃ, හස්තීන්හා සදෘශවූවාහු; ප්‍රවිලොකිතාඃ, දක්නාලදහ; තරවඃ, වෘක්‍ෂයෝ; තෘණෛඃ, තෘණයන්හා; උපමිතාකෘතයඃ—උපමිත, උපමාකරණලද්දාවූ; ආකෘතයඃ, ආකෘති ඇත්තාහු; (ප්‍රවිලොකිතාඃ, දක්නාලදහ;) සරිතඃ, සරිත්හු; හලචර්ම්තුල්‍යවපුෂඃ—හලචම්, හීවිටක්හා; තුල්‍ය, සදෘශවූ; වපුෂඃ, ශරීරඇත්තාහු; (ප්‍රවිලොකිතාඃ, දක්නාලදහු.)

35 මහානද නදීගහනෛඃ—මහා, මහත්වූ; නද, නදහා; නදී, නදීහා; ගහනෛඃ, ගහනයෙන්; විෂමා, විෂම්වූ; වසුධා, පෘථිවීතොමෝ; සමතාම්, සමබවට; ගතා, පැමිණී; අලක්‍ෂ්‍යත, දක්නාලද; පෘථුකන්දරසඵුට(ව)තාම්—පෘථු, මහත්වූ; කන්දර, කන්දරයෙන්; සඵුට(ව)තාම්, පැළුම් (ඇත්තාවූ;) ධරණීභෘතාම් විතතිඃ, පර්වත විතතිතොමෝ; මසෘණා, ශලක්ෂ්ණවී; අවගතා, දන්නාලද.

36 අථ, අනන්තරයෙන්; ජලධෙඃ, සාගරයාගේ; ලඞ්ඝනෙ, ලඞ්ඝ

37 දශ කන්ධරස්‍ය භවනො පවනං
ප්‍රවිච්ඡතා ත්‍රිජටයා 'නුගතා
සුචිර දලක්ෂ්‍යතමයා විරහ
ජ්වල නාහුතිර්නෘප සුතා භවතඃ.

38 තදියමරුණත්විෂී සතත චින්තයා බිභ්‍රතං
මුඛෙන්දු මවලොකයන් විගලදශ්‍රුණී ලොචනෙ
කපොල ලුඨිතාලකං ව්‍රජතිමාදිවං චෙතසි
ක්ෂපාචර ගණෛර්හෘතං සපදිශකල මුත්ප්‍රෙක්ෂතෙ.

39 විකල්ප රචිතං ස්වයං දිශිභවන්තක මාලොක්‍යසා
චිරෙණකෘත ඉත්‍යයං සමුපිපශෙජනො නිඃසෘණඃ
බලුප්‍රජහති මුහුර්විරචිතාඤ්ජලිර්විග්‍රහං
කරෙතිතව විචිෂුශුවතිත දෘෂ්ටිකෘෂ්ටාසුඛාන්.

නයෙහි; සුරසයා, සුරසාව විසින්; හෙවත් රාක්ෂසිය විසින්; ක්ෂණ විසතිතාඃ—ක්ෂණ, ඇසිල්ලක්; විසතිතාඃ, විසඳනකරණලද්දාවූ; විහිත තව්ජයඃ—විහිත, කරණලද; තවිජයඃ, ඇගේ විජය ඇත්තෙම්; අ හම්, මම; අද්‍රිශිඛරෙ, පර්වත ශිඛරයෙහි; නඛරක්‍රකචාව පාටිත ශිලා නිකරඃ—නඛර, නබනැමැති; ක්‍රකච, ක්‍රකචයෙන්; අවපාටිත, පල නලද්දාවූ; ශිලානිකරඃ, ශිලා සමූහ ඇත්තෙම්; පතිතඃ, හිණිම්.

37 දශකන්ධරස්‍ය, රාවණයාගේ; ගෘහොපවනම්, ගෘහොද්‍යානය; ප්‍රවිචින්වතා, සොයන්නාවූ; මයා, මාවිසින්; භවතඃ, භවත්හුගේ; විර හජ්වලනාහුතිඃ—විරහ, විරහ නැමැති; ජ්වලන, වහ්නියට; ආහුතිඃ, යාග ද්‍රව්‍යවූ; නෘපසුතා, රාජපුත්‍රීතොමෝ; ත්‍රිජටයා, ත්‍රිජටාව විසින්; අනුගතා, අනුවනලද්දී; සුචිරාත්, බොහෝ කලෙකින්; අලක්ෂ්‍යත, දක්නාලදු.

38 ක්ෂපාචරගණෛඃ, රාක්ෂස සමූහයතෙම; සතත චින්තයා, අනව රත චින්තාවෙන්; අරුණත්විෂී—අරුණ, රත්වූ; ත්විෂී, ශොභා ඇත්තා වූ; විගලදශ්‍රුණී—විගලත්, ගිලියෙන්නාවූ; අශ්‍රුණී, කඳුලු ඇත්තා වූ; ලොචනෙ, නෙත්‍රුවන්වය; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; කපොලලුඨිතාල කම්—කපොල, කපොල්හි; ලුඨිත, පෙරලෙන්නාවූ; අලකම්, කිසඹු ඇත්තාවූ; තදියම්, ඈ පිළිබඳවූ; මුඛෙන්දුම්, මුඛ චන්ද්‍රයා; අවලොක යන්; බලන්නේ; සපදි, එකෙණෙහි; චෙතසි, සිත; මාදිවම්, මෘදුබව ට; ව්‍රජති(සති), පැමිණෙන කල්හි; හෘතම්, අසනලද්දාවූ; ශකලම්,කා රුණ්‍යව; උත්ප්‍රෙක්ෂතෙ, බලා.

39 සා, ඒ සීතාතොමෝ; ස්වයම්, තමා විසින්; විකල්ප රචිතම්, වි කල්පයෙන් කරණලද්දාවූ හෙවත් චින්තාවෙන් කරණලද්දාවූ; භ වන්තම්, භවත්හු; දිශි, දික්හි; ආලොක්‍ය, බලා; නිඃසෘණඃ, නිෂ්කරු

40 භවිෂ්‍යති පුනස්තව ප්‍රිය සමාගමාත් සම්මදං
ශුචං පරම චින්තයා හෘතරතිඃ සමමෙවංගමඃ
ඉතීව රසනාගුණඃ පතතිපාදයොර්නිස්වනන්
විහායතව යොෂිතඃ ප්‍රතිපදං නිතම්බස්ථලීම්.

41 ප්‍රයාතිවිරහාහිතස්මර හුතාශනෙනව්‍යථා-
මිහොපරචිතස්ථිතිඃ ප්‍රියතමඃ පුරාතප්‍යතෙ
ඉතීව හෘදයං චිරස්තිමිත ලොචනාන්තච්‍යුතෛ-
ස්තනොති නයනාම්බුභිඃ ශ්වසිතභින්න ධාරාකණෛඃ.

42 ඉතිව්‍යථිතචෙතසං සමනුනීය පෘථ්වීසුතාං
ධෘතොච්චිඛ ශිඛාමණිර්මණිත පූරිතාශාමුඛාන්
නිහත්‍ය තව විද්විෂො ගගන මුත්පතන් භොගිභිර්
නියම්‍ය හරිවෛරිණා හුතභුජාභමාදීපිතඃ.

ණවූ; අයංජනඃ, මේ ජනතෙම; චිරෙණ, බොහෝ කලෙකින්; සමෘද්ධිපථෙ, සමෘද්ධිපථයෙහි; කෘතඃ, කරණලදූයි; ඉති, මෙසේ; මුහුඃ, එකෙණෙහි; විරචිතාඤ්ජලිඃ—විරචිත, කරණලද්දාවූ; අඤ්ජලිඃ, අඤ්ජලි ඇත්තී; විස්තරම්, පුටුව; බලු, ඒකාන්තයෙන්; ප්‍රජහතී, හරිණී; තව, තාගේ; විද්විෂඃ, සතුරන්; චකිතදෘෂ්ටි, චකිතදෘෂ්ටි ඇතිව; කෘෂ්ටායුධාන්—කෘෂ්ට, හරණලද්දාවූ; ආයුධාන්, ආයුධ ඇත්තාවුන්; කරොති, කෙරේ.

40 පුනඃ, නැවතත; තව, තිට; ප්‍රිය සමාගමාත්, ප්‍රිය සමාගමයෙන්; සම්මදම්, හර්ෂය; භවිෂ්‍යති, වන්නේය; පරමචින්තයා, පරමචින්තායෙන්; හෘතරතිඃ, ගන්නාලද රතිඇත්තෙහි; එවම්, මෙසේ; ශුචම්, ශොකයට; මාගමඃසම, නහමක්යායි; ඉතීව, මෙසේමෙන්; නිස්වනන්, හඬන්නාවූ; රසනාගුණඃ, මෙඛලාදාමයතෙම; තව, තාගේ; යොෂිතඃ, අඟනගේ; නිතම්බස්ථලීම්, නිතම්බස්ථලීය; විහාය, හැර; ප්‍රතිපදම්, කෙණෙහි කෙණෙහි; පාදයොඃ, පාදවයෙහි; පතති, ගේ.

41 විරහාහිතස්මරහුතාශනෙන—විරහ, විරහයෙන්; ආහිත, පිහිටුවනලද; ස්මර, අනඞ්ග නැමැති; හුතාශනෙන, වහ්නියෙන්; ව්‍යථාම්, ව්‍යථාවට; ප්‍රයාති, යන්නාවූ; (පැමිණෙන්නාවූ;) ඉහ, මේ හෘදයෙහි; උපරචිතස්ථිතිඃ—උපරචිත, කරණලද්දාවූ; ස්ථිතිඃ, ස්ථිතිඇති; ප්‍රියතමඃ, වල්ලභතෙම; පුරා, ක්ෂණයෙකින්; තප්‍යතෙ, තැවෙයි; ඉතීව, මෙසේමෙන්; චිරස්තිමිත ලොචනාන්තච්‍යුතෛඃ—චිර, බොහෝ කලක්; ස්තිමිත, නිශ්චලවූ; ලොචනාන්ත, නෙත්‍රාන්තයෙන්; ච්‍යුතෛඃ, ගිලිහුනාවූ; ශ්වසිතභින්න ධාරාකණෛඃ—ශ්වසිත, ශ්වාසයෙන්; භින්න, බිඳිනාලද; ධාරාකණෛඃ, ධාරාකණ ඇත්තාවූ; නයනාම්බුභිඃ, නෙත්‍රජලයෙන්; හෘදයම්, ළය; තනොති, පතුරුවා.

42 ඉති, මෙසේ; ව්‍යථිතචෙතසම්—ව්‍යථිත, පීඩිතවූ; චෙතසම්,

43 සතෛල පටවෙෂ්ටිතා චිටචිටං සඵුටන්ත්‍යභ්‍යශා
මමාව යවමජරී ක්ෂණමදූහි සඛ්‍යුගුරොඃ
සමීරණ රණච්ඡිඛා පටල පාතපීතාසෘජා
ස්වකර්ම් නිරතෙජනෙ නහිභෘශායතෙ සඞ්ගතම්.'

44 සඵුලිඞ්ගහත නිස්වනද්‍යුවති වෘද්ධරක්ෂොද්ධත
ක්ෂපාචර කුලාකුලං ක්ෂුභිතහිත ගුජද්ගජම්
ගෘහව්‍යපහෘතාහිත ප්‍රචුර රත්න රථ්‍යාන්තරං
මයාවියති වල්ගතා මුහුරකාරි ධාමවිෂාම්.

සිත්ඇති; පෘථ්වීසුතාම්, සීතාව; සමනුනිය, නලවා; ධෘතොච්ඡිඛ ශිඛාමණිඃ—ධෘත, දරණලද්දාවූ; උච්ඡිඛ, උද්ගතවූ ශිඛා ඇති; ශිඛාමණිඃ, ශිඛාමණි ඇත්තාවූ; මණිතපූරිතාශාම්බාන්—මණිත, නාදයෙන්; පූරිත, පුරණලද; අශාම්බාන්, දිග්බිම ඇති; තව, තාගේ; විෂඃ, සතුරන්; නිහතඃ, පැහැර; ගගනම්, ආකාශයට; උත්පතන්, නැඟෙන්නාවූ; අහම්, මම; ඝටිතවේරිණා, රාවණයා විසින්; භොගිභිඃ, නයින් කරණකොටගෙන; නිසම්ය, වෙළා; හුතභුජා, වන්නියෙන්; ආදීපිතඃ, දල්වනලද්දේ.

43 සතෛල පටවෙෂ්ටිතා—සතෛලපටව, තෙල්සහිත රෙදිවලින්; වෙෂ්ටිතා, වෙළනලද්දාවූ; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; චටචටම්, චිටචිටයන අනුකරණඇතිව; සඵුටන්ති, පැලෙන්නාවූ; මම, මාගේ; අවයවම් ජරී, අවයවම්ජරීතොමෝ; සමීරණ රණච්ඡිඛාපටලපාතපීතාසෘජා—සමීරණ, පවනින්; රණත්, හඬන්නාවූ; ශිඛාපටල, ශිඛාපටලයාගේ; පාත, හීමෙන්; පීත, බොනලද; අසෘජා, රුධිර ඇත්තාවූ; ගුරොස්සඛ්‍යුඃ, ගුරුහුගේ සඛදහු විසින් හෙවත් ගින්නෙන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; අදූහි, දවනලදූ; (එසේමැයි;) ස්වකර්ම් නිරතෙ, ස්වකර්මයෙහි නිරතවූ; ජනෙ, ජනයාකෙරෙහි; සඞ්ගතම්, සඞ්ගතය; නහිභෘශායතෙ, අධිකව පවත්නේ නොවේමැයි.

44 වියති, ආකාශයෙහි; වල්ගතා, පනන්නාවූ; මයා, මාවිසින්; විෂාම්, සතුරන්ගේ; ධාම, ස්ථානය; මුහුඃ, එකෙණෙහි; සඵුලිඞ්ගහත නිස්වනද්‍යුවති වෘද්ධරක්ෂොද්ධත ක්ෂපාචර කුලාකුලම්—සඵුලිඞ්ග, ගිනිපුපුරෙන්; හත, පහරණලදින්; නිස්වනත්, හඬන්නාවූ; යුවති, යුවතීන්හා; වෘද්ධ, වැඩිමහල්ලන්ගේ; රක්ෂා, රක්ෂායෙහි, උද්ධත, යොමුවූ; ක්ෂපාචරකුල, රාක්ෂස(සමූහ)යා විසින්; ආකුලම්, ආකුලවූවා; ක්ෂුභිතහිත ගුජද්ගජම්—ක්ෂුභිත, ඇලළ; හිත, භයපත්වූ; ගුජත්, හඬන්නාවූ; ගජම්, හස්තීන්ඇත්තා; ගෘහව්‍යපහෘතාහිත ප්‍රචුර රත්න රථ්‍යාන්තරම්—ගෘහ, ගෘහයෙන්; ව්‍යපහෘත, පහකරණලදින්; ආහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; ප්‍රචුර රත්න, බොහෝ රත්න ඇත්තාවූ; රථ්‍යාන්තරම්, වීථ්‍යන්තර ඇත්තා; මුහුඃ, එකෙණෙහි; අකාරි, කරණලදී.

45 ඉතීරිත මථාපදෘ මමෘත බින්දු නිෂ්‍යන්දිතන්-
නිශම්‍ය ශමනං පරං වචනමුන්නතතේජසා
ජගාම (සහ) සේනයා නෘපසූතඃ පයොධෙස්තටං
තටාචල ගුහා'හෘතප්‍රහිතවාරි වෘද්ධධ්වනිම්.

46 ජලධිරිෂුණා භින්නස්තස්මින් මහාය මහීයසි
ප්‍රථිත මහසි ප්‍රේමාකෘෂ්ටො විභීශ්ච විභීෂණඃ
භුවනමහිතෛ (මර්‍ය්‍යාදායාං) ස්ථිතෙ රනතික්‍රමා-
ජ්ජනිත යශසෙ ගාම්භීර්‍ය්‍යෙණ චරිත මුපෙයතුඃ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ) සුග්‍රීවාගමනං නාම
ත්‍ර යො ද ශ ස් ස ර්ගඃ.

---

45 අථ, අනන්තරයෙන්; ඉති, මෙසේ; ඊරිතම්, කියනලද්දාවූ; අමෘත බින්දුනිෂ්‍යන්දි, අමෘතබින්දු වහන්නාවූ; ආපදම්, ආපත්තිය සම්බන්ධව; ශමනම්, ශමනයකරන්නාවූ; පරම්, වෙසෙස්වූ; තද් වචනම්, ඒ වචනය; නිශම්‍ය, අසා; තෙජසා, තෙජසින්; උන්නතඃ, උන්නතවූ; නෘපසූතඃ, රජපුත්‍රතෙම; තටාචල ගුහා හෘතප්‍රහිතවාරි වෘද්ධධ්වනිම්—තට, තටයෙහි; අචල, පර්වතයාගේ; ගුහා, ගුහායෙන්; අහෘත, ගන්නාලද; ප්‍රහිත, මෙහෙයනලද්දාවූ; වාරි, සලිලයෙන්; වෘද්ධ, වැඩියාවූ; ධ්වනිම්, ධ්වනි ඇත්තාවූ; පයොධෙස්තටම්, සාගර තටයට; සෙනයා (සහ), සෙනාවහා එක්වැ; ජගාම, ගියේ.

46 ඉෂුණා, ශරයෙන්; භින්නඃ, බිඳිනාලද්දාවූ; ජලධිඃ, සාගරයද; ප්‍රේමාකෘෂ්ටඃ, ප්‍රෙමයෙන් අදනාලද්දාවූ; විභීඃ, විගත භය ඇත්තාවූ; විභීෂණශ්ච, විභීෂණද; (මර්‍ය්‍යාදායාම්,) මර්‍ය්‍යාදායෙහි; ස්ථිතෙඃ, ස්ථිතිය සම්බන්ධව; අනතික්‍රමාත්, නොඉක්මීමෙන්; භුවනමහිතෛ—භුවන, ලෝවැස්සා විසින්; මහිතෛ, පූජ්‍යවූවාහු; ගාම්භීර්‍ය්‍යෙණ, ගම්භීරත්වයෙන්; ජනිත යශසෙ—ජනිත, උපදවනලද; යශසෙ, යශස් ඇත්තාවූ; මහීයසි, අත්‍යර්ථයෙන් මහත්වූ; ප්‍රථිත මහසි, ප්‍රසිද්ධ තෙජස් ඇත්තාවූ; තස්මින්, ඔහුකෙරෙහි; මහාය, පූජා පිණිස; චරිත්, ශීඝ්‍රව; උපෙයතුඃ, පැමිණියෝ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි;) සුග්‍රීවාගමනංනාම, (සුග්‍රීවා ගමන නම්වූ,) ත්‍රයොදශස්සර්ගඃ, (තෙළෙස්වනසගයි.)

චතුර්දශස්සර්ගඃ.

1 අථ නෘපො'නුමතෙන පයොනිධෙ-
ර්නයධනෛ රභිමන්ත්‍ය හරීශ්වරෛඃ
සපදිසෙතු විධෞ විධිකොවිදං
නලමයොජය දූර්ජිත වික්‍රමම්.

2 නෘහරිණා හරිණාධිපගාමිනා
ක්ෂිතිභුජා 'තිභුජා ගිරිදාරණෙ
කෘතරසා තරසා කපිසංහති-
ර්හනුමතා 'නුමතා (සහ) නියයෞ.

3 තලගතං ශ්‍රමවාරි කරචය
ක්ෂත ශිලා නිකරස්‍ය රජඃ කණෛඃ
සමවධූය විධාය විධාතරි
ප්‍රකෘත සිද්ධි සුඛාය නමස්ක්‍රියාම්.

4 රචිත ගර්ජිත භූරු මූරුං දෘෂං
සමභිහත්‍ය කරෙණ සගර්ජිතම්
පටුනියම්‍ය කපිං කපීනායතෙ-
ර්විපුල පුච්ඡ ගුණෙණ රකෘතාන්තරම්.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; නෘපඃ, රජතෙමේ; පයොනිධෙඃ, සාගරයාගේ; අනුමතෙන, අනුඥයෙන්; නයධනෛඃ, නීතිය ධනකොට ඇත්තාවූ; වානරෛඃ, වානරයන්හා; අභිමන්ත්‍ය, මන්ත්‍රණකොට; සපදි, එකෙණෙහි; ඌර්ජිතවික්‍රමම්—ඌර්ජිත, බලවත්වූ; වික්‍රමම්, වික්‍රම ඇති; විධිකොවිදම්, විධියෙහි දක්ෂවූ; නලම්, නලයා; සෙතුවිධෞ, සෙතුවිධියෙහි; අයොජයත්, යෙදී.

2 හරිණාධිපගාමිනා, සිංහයකුසේ යන සුලුවූ; ක්ෂිතිභුජා, ආචාර රක්ෂාකරන්නාවූ; නෘහරිණා, නරසිංහයාවිසින්; අනුමතා, අනුදන්නාලද; ගිරිදාරණෙ, පර්වත පැළීමෙහි; අතිභුජා, අධිකවූ බාහු ඇති; කෘතරසා, කරණලද වියසීඇති; කපිසංහතිඃ, වානර සංහතිතොමෝ; තරසා, යුහුවැ; හනුමතා (සහ), හනුමත්හුනා එක්ව; නියයෞ, නික්මුණු.

3 තලගතම්, හස්තතලයට ගියාවූ; ශ්‍රමවාරි, ශ්‍රමජලය; කරචය ක්ෂත ශිලානිකරස්‍ය—(කරචය, හස්තචයෙන්; ක්ෂත, නසනලද; ශිලානිකරස්‍ය) ශිලා සමූහයාගේ; රජඃකණෛඃ, රජස්කණයෙන්; සමවධූය, දුරුකොට; ප්‍රකෘතසිද්ධිසුඛාය, ප්‍රකෘතයාගේ සිද්ධිසුඛ පිණිස; විධාතරි, බ්‍රහ්මයාකෙරෙහි; නමස්ක්‍රියාම්, නමස්ක්‍රියාව; විධාය, කොට.

4 රචිත ගර්ජිතච්, කරණලද නාද ඇතිවැ; සගර්ජිතම්, ගර්ජ සහි

5 බලවිශෙෂ පරීක්‍ෂණ කාරණං
නදනදීශත නාදි මහීභෘතඃ
සමභිහත්‍ය තටං රටනස්ඵුට
ස්ඵුටිත ශිඤ්ජි ශිලාණිකරං කරෛඃ.

6 සමවිතානිත හුංකෘති වානරෛ-
විනමිතස්‍ය රරාස මහීභෘතඃ
විපුලමූල විකම්පන කම්පිතා
විනමදුන්නම දංශධරා ධරා.

7 අථ විපාට්‍ය නදීරුචිරං චිරං
දධත මග්‍ර්‍ය ලතා භවනංවනම්
අභෘත නිත්‍ය ගතෙ රසුභෘත්සුතඃ
ප්‍රියතමොභුජ බන්ධනගං නගම්.

තව; කරෙණ, හස්තයෙන්; ඌරු, මහත්වූ; ඌරුම්, කලවය; දෘඪම්, දෘඪකොට; සමභිහත්‍ය, පැහැර; කඨිනායතෛඃ—කඨින, දෘඪවූ; ආය තෛඃ, දික්වූ; විපුලපුච්ඡගුණෛඃ, මහත්වූ පුච්ඡදාමයෙන්; කටිම්, කටිය; අන්‍යූනාන්තරම්, නොකරණලද අතුරු ඇතිකොට; පටු, ව්‍යක්ත කොට; නියම්‍ය, බැඳ.

5 බලවිශෙෂ පරීක්‍ෂණ කාරණම්—බලවිශෙෂ, බල විශෙෂයාගේ; පරීක්‍ෂණ, පරීක්‍ෂාකිරීමට; කාරණම්, කාරණවූ; නදනදීශතනාදි—න ද, නදහා; නදීශත, නදීශතයාගේ; නාදි, නාද ඇති; මහීභෘතඃ, පර්වතයාගේ; තටම්, තටය; රටනස්ඵුට ස්ඵුටිතශිඤ්ජි ශිලාණිකරම්—රට න, හැඬීමෙන්; ස්ඵුට, ව්‍යක්තවූ; ස්ඵුටිත, පැළුනාවූ; ශිඤ්ජි, විසුලාවූ; ශිලාණිකරම්, ශිලාණිකර ඇත්තා; කරෛඃ, හස්තයෙන්; සමභිහ ත්‍ය, පැහැර.

6 වානරෛඃ, වානරයන් විසින්; සමවිතානිත, සම්කොට පතුරුව නලද; හුංකෘති, හුං යන අනුකරණ ඇතිව; විනමිතස්‍ය, නමනලද් [illegible] විපුලමූල විකම්පන කම්පිතා—විපුල, [illegible]; මූල, මූලයාගේ; විකම්පන, කම්පායෙන්; කම්පිතා, කම්පා කරනලද්දාවූ; විනමදුන්නම දංශධරා—විනමන්, නැමෙන්නාවූ; උ න්නමන්, නැගෙන්නාවූ; දංශධරා, දංශයන් දරන්නාවූ; ධරා, පෘථිවි තොමෝ; රරාස, හැඬූ.

7 අථ, අනන්තරයෙන්; නිත්‍යගතෙඃ, පවනයාගේ; අසුතඃ, ප්‍රාණ සව විධා, ප්‍රියතමා, අග්‍රමහිෂියන් ප්‍රියවූ; සුතඃ, පුත්‍රතෙම; නදීරුචිරම්, නදීයෙන් මනොඥවූ; අග්‍රලතා භවනම්—අග්‍ර, අග්‍රයෙහිවූ; ලතාභව නම්, ලියගෙය ඇත්තාවූ; වනම්, වනය; චිරම්, බොහෝ කලක්; ද ධතම්, උසුලන්නාවූ; භුජබන්ධනගම්, බාහුබන්ධනයට ගියාවූ; නගම්, පර්වතය; විපාට්‍ය, පලා; අභෘත, ඉසිලී.

8 ග්‍රහගණෛඃ ශිරසා දිශි පාතිත-
ශවලිතමූල ධූතං සරසා තලම්
අවනි මණ්ඩල මාශු ජගත්ත්‍රයං
මපිතමුඛරණෙ ධරණීධරෛඃ.

9 නිකට භූධර පාත රටත්තට
සඵුටන සජනිතො ගිරි නිස්වනඃ
බධිරතා මනයද්බලවද්බල
ධවනිත සංවලිතො වලයංදිශම්.

10 ස්වනවතා නවතාඩිත භූරුහා
සගවයා ගවයාඃ ශිරසා මුහුඃ
විපතතා පතතා ගිරි මෙඛලා
ශකලිතා කලිතාප ජලාශයා.

11 කපි භුජසඵුට පිෂ්ට රවත්තටො
විනමිතඃ පරිරභ්‍ය මහා ගිරිඃ
චලිතධාතු ජලං විවරනනා-
දුදවමත්සුව මුග්‍රමිවාසෘජඃ.

---

8 ග්‍රහගණෛඃ, තාරකා සමූහතෙම්; ශිරසා, හිසින්; දිශි, දිග්හි; පාතිත, හෙළනලද; සරසාතලම්, රසාතල සහිතවූ; අවනිමණ්ඩලම්, පෘථිවි මණ්ඩලය; චලිතමූලධූතම්—චලිත, සැලෙන්නාවූ; මූල, මූලයෙන්; ධූතම්, කම්පාකරණලද; උඛරණෙ, උඛරණයෙහි; ධරණීධරෛඃ, පර්වතයන් විසින්; ආශු, වහා; ජගත්ත්‍රයම්, තුන්ලොව; මපිතම්, අලලනලදී.

9 නිකටභූධර පාතරටත් තටසඵුටන සජනිතඃ—නිකට, සමීපයෙහි; භූධර, පර්වතයාගේ; පාත, හීමෙන්; රටත්, හඬන්නාවූ; තට, තටයාගේ; සඵුටන, පැළීමෙන්; සජනිතඃ, උපදවනලද්දාවූ; බලවද්බලධවනිත සංවලිතඃ—බලවත්, බලවත්වූ; බල, බලනම් වානරයාගේ; ධවනිත, නාදයෙන්; සංවලිතඃ, වෙළනලද්දාවූ; ගිරිනිස්වනඃ, පර්වතධවනියතෙම; දිශාංවලයම්, දිග්වලය; බධිරතාම්, බධිරබවට; අනයත්, පැමිණැවී.

10 ස්වනවිතා, නාදඇත්තාවූ; නවතාඩිතභූරුහා—නව, අලුත; තාඩිත, තළනලද; භූරුහා, වෘක්ෂ ඇත්තාවූ; මුහුඃ, එකෙණෙහි; පතතා, හෙන්නාවූ; ශිරසා, ශිරස්හු විසින්; සගවයා, ගවරුන් සහිතවූ; අගවයාඃ—අග, එකෙනයෙහි; වයාඃ, පක්ෂීන් ඇත්තාවූ; කලිතාප ජලාශයා—කලිත, බැඳිබන කරණලද; (අප, ජල සමූහ ඇති;) ජලාශයා, ජලාශය ඇත්තාවූ; විපතතා, හස්තින් විසින් පතලාවූ; ගිරිමෙඛලා, ගිරිමෙඛලාතොමෙ; (පර්වතතටය;) ශකලිතා, ශකලකරණලද්ද හෙවත් සුණුකරණලද.

11 කපිභුජසඵුට පිෂ්ට රවිතතටඃ—කපි, වානරයාගේ; භුජ, බාහු

12 එණීනි මූලමධඃ පරි කෂීති
ප්‍රසභ මුත්ක්‍ෂිපති ප්ලවගෙ ශිරඃ
ගුරුරවං දිශි භෛරව මුත්සෘජන්-
නුප තටං ත්‍රුටතිස්ම ධරාධරඃ.

13 විනමිතස්‍ය කරෙණ මහා හරෙඃ
ක්‍ෂිතිභෘතො ගුරු මූල තලොපලඃ
සමු(ද්)යාය සපතත්‍රන කානනං
පටුවිපාට්‍ය භුවස්තල මන්‍යතඃ.

14 ක්‍ෂිතිධරෙ චිත රෙචිත නිර්ඣරෙ
රුත මතන්වති තන්වති කම්පිතෙ
සපදිගෞරව ගෞරව සංහිතා
භෘශ මකම්පත කම්පත දාකුලා.

යෙන්; සද්‍යව, ව්‍යක්තයව; පිෂ්ට, සුණුකරණලද්දාවූ; රටත්, හඬන්නා
වූ; තටඃ, තටඇති; මහාගිරිඃ, මහා පර්වතයතෙම්; පරිරභ්‍ය, වැළඳ; වි
නමිතඃ, නමනලද්දේ; විවරානනාත්, විවර මුඛයෙන්; චලිතධාතු ජ
ලම්—චලිත, නික්මෙන්නාවූ; ධාතුජලම්, ගෛරික ජලය; උග්‍රම්,
උග්‍රව; අසෘජඃස්‍රුවම්ව, රුධිරස්‍රවමෙන්; උදවමත්, නැගී.

12 එණීනි, සපී; මූලම්, මූලය; අධඃ, යටට; පරිකෂීති(සති), අදි
නා කල්හි; ප්ලවගෙ, වානරයා; ශිරඃ, සිරස; ප්‍රසභම්, ලාහෙළා;
උත්ක්‍ෂිපති(සති), නඟන කල්හි; භෛරවම්, භයඞ්කරවූ; ගුරුරවම්,
මහත්වූ නාදය; දිශි, දිග්හි; උත්සෘජන්, හරණාවූ; ධරාධරඃ, පර්වත
යතෙම; උපතටම්, තට(සමීප)යෙහි; ත්‍රුටතිස්ම, බිඳිණි (පැළිණි.)

13 මහාහරෙඃ, මහා කපිඳුගේ; කරෙණ, හස්තයෙන්; විනමිත
ස්‍ය, නමනලද; ක්‍ෂිතිභෘතඃ, පර්වතයාගේ; ගුරුමූලතලොපලඃ—ගුරු,
මහත්වූ; මූල, මූලයාගේ; තල, තලයෙහි; උපලඃ, (පාෂාණය)තෙම; *
සපතත්‍රනකානනම්, පතත්‍රන කානන සහිතවූ; භුවස්තලම්, පෘථිවි
තලය; අන්‍යතඃ, අන්තැනෙකින්; පටු, ව්‍යක්තව; විපාට්‍ය, පළා; ස
මු(ද්)යාය, නැංගේ.

14 චිතරෙචිත නිර්ඣරෙ—චිත, ගැවසිගත්තාවූ; රෙචිත, පතන්
නාවූ; නිර්ඣරෙ, නිර්ඣර ඇත්තාවූ; කම්පිතෙ, කම්පාකරණලද්දා
වූ; ක්‍ෂිතිධරෙ, පර්වතය; අතනු, නොමඳවූ; රුතම්, නාදය; අති
තන්වති(සති), අත්‍යර්ථයෙන් පතුරුවන කල්හි; සපදි, එකෙණෙහි;
රවගෞරවසංහිතා—රව, නාදයාගේ; ගෞරව, ගුරුත්වයෙන්; සංහි
තා, යුක්තවූ; කම්පතදාකුලා—කම්, ජලයෙහි; 'පතත්, පක්‍ෂීන් විසින්;
ආකුලා, ආකුලවූ; ගෞඃ, පෘථිවීතොමෝ; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; අ
කම්පත, කම්පාවූ.

---

* පර්වතයතෙම—සන්න.

15 සමුපගූඪ තටො හරිණා දෘඪං
ගිරිරුදර දරීමුඛතො රසන්
රසනමුග්‍රමිවාජගරං නිජං
ක්ෂණ මලම්බය දර්ධ විනිර්ගතම්

16 අහිකුලං දදෘශෙ මණිභාස්වති
ක්ෂිතිධරොද්ධෘති රන්ධ්‍ර රසාතලෙ
සරුධිරව්‍රණ ගර්භ විභාවිතං
විපුල මන්ත්‍රමිවස්ඵුරිතංභුවඃ.

17 ඝනරසාතල පඞ්ක වෘතොපල
ශ්‍රිත බෘහත්තනවො විලලම්බිරෙ
චපලමූල ශිඛාඉව භොගිනඃ
ක්ෂණමුදස්‍ය ධෘතස්‍ය මහීභෘතඃ.

18 ඝනමිතෙ නමිතෙ ගිරි සඤ්චයෙ
වරවයො රවයොග ශුභද්‍රුමෙ
ස්ඵුටදකාන්ත්‍යදකම්පත මණ්ඩලං
කෘතරුතං තරුතන්ත්‍ර ධරං භුවඃ.

---

15 හරිණා, වානරයා විසින්; දෘඪම්, දැඩිකොට; සමුපගූඪ තටඃ, වළඳනාලද තට ඇති; ගිරිඃ, පර්වතය; රසන්, කන්නේ; උදරදරීමුඛතඃ—උදර, මහත්වූ; දරීමුඛතඃ, ලෙණමුඛයෙන්; අර්ධවිනිර්ගතම්, අඩක් නික්මුණාවූ; අජගරම්, සර්පයා; නිජම්, ස්වකීයවූ; උග්‍රම්, දරුණුවූ; රසනම්ව, ජිහ්වාවක්මෙන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; අලම්බයත්, එල්වී.

16 මණිභාස්වති, මිණියෙන් බබලන්නාවූ; ක්ෂිතිධරොද්ධෘති රන්ධ්‍ර රසාතලෙ—ක්ෂිතිධර, පර්වතයන්(ගේ;) උද්ධෘතිරන්ධ්‍ර, උද්ධෘතියෙන් රන්ධ්‍රවූ; රසාතලෙ, රසාතලයෙහි; අහිකුලම්, අහිකුලයතෙම; දදෘශෙ, දක්නාලදී; සරුධිරව්‍රණ ගර්භවිභාවිතම්—සරුධිර, රුධිර සහිතවූ; ව්‍රණගර්භ, ව්‍රණගර්භයෙහි; විභාවිතම්, පහළකරණලද්දාවූ; ස්ඵුරිතම්, සැලෙන්නාවූ; භුවඃ, පෘථිවියගේ; විපුලම්, මහත්වූ; අන්ත්‍රම්ව, අතුණුමෙන්.

17 උදස්‍ය, උසුට; ධෘතස්‍ය, දරණලද; මහීභෘතඃ, පර්වතයාගේ; ඝනරසාතල පඞ්කවෘතොපලශ්‍රිත බෘහත්තනවඃ—ඝන, ගනවූ; රසාතල පඞ්ක, රසාතලයෙහි පඞ්කයෙන්; වෘත, වසනලද්දාවූ; උපල, උපලයෙන්; ශ්‍රිත, ඇසිරුකලාවූ; බෘහත්, මහත්වූ; තනවඃ, ශරීර ඇති; භොගිනඃ, සර්පයෝ; චපලමූලශිඛාඉව, චපලවූ මූලශිඛාවන්මෙන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; විලලම්බිරෙ, එල්ලුණාහු.

18 ඝනම්, මෙඝයට; ඉතෙ, පැමිණියාවූ; වරවයොරව යොගශුභ

19 ස්ඵුරිත පඞ්කජ රාග මණිත්විෂි
ව්‍ය(ප)ගෘතාචල ධාමනි භෛරවා
මශි රලක්ෂ්‍යත රත්න චිතාක්ෂිතෙ-
ර්හෘදයමාංස මිවාසෘජි සම්පලුතම්.

20 අගම (යන්නිව) දුර්ධර විග්‍රහාඃ
ශිඛරිණඃ කපිසෛන්‍ය සමුද්ධෘතාඃ
ස්වපරිණාහ නිරාකෘත මම්බරං
නිජසමුද්ධෘති රුද්ධ රසාතලම්.

21 ද්‍රුත තරං තත රශ්මිශතානනෛ-
ර්ධ්වනිකරං නිකරං ධරණීභෘතාම්
ගුරුතරං රුත රඞ්ග මෘගං ධෘත
ද්‍රුමධුරං මධුරං ශිඛි වල්ගිතෛඃ.

22 රවිතුරඞ්ග ඛුරාහත මස්තකං
ධ්වනිකෘතඃපරි ගෘහ්‍ය වනෞකසඃ
පදභරෙණ යදුස්සට මම්බුධෙ-
ර්නමිතොන්නමිතක්ෂිති මණ්ඩලම්.

ද්‍රුමම—වර, උතුම්වූ; වයඃ, පක්ෂීන්ගේ; රවයොග, ධ්වනි යොගයෙන්; ශුභ, ශුභවූ; ද්‍රුමෙ, ද්‍රුමඇති; ගිරිසඞ්ඝයෙ, පර්වත සමූහය; නාමිතෙ(සති), නමනලද කල්හි; සෘතදකම්—සෘත, වැහෙන්නාවූ; දකම්, ජලය ඇත්තාවූ; තරුතනත්‍රධරම්, වෘක්ෂ තනත්‍ර ධුරය දරන්නාවූ; තත්භුවඃ මණ්ඩලම්, ඒ පෘථිවි මණ්ඩලයතෙම; කෘතරුතම්, කරණලද නාදඇතිව; අකම්පත, කම්පාවී.

19 ස්ඵුරිත පඞ්කජ රාගමණිත්විෂි—ස්ඵුරිත, බබලන්නාවූ; පඞ්කජ රාගමණිත්විෂි, පියුම්රාගමිණි ශොභා ඇත්තාවූ; ව්‍ය(ප)ගෘතාචලධාමනි—ව්‍ය(ප)ගෘත, හරණලද; (පහකරණලද;) අචල, පර්වත ඇත්තාවූ; ධාමනි, ස්ථානයෙහිලා; භෛරවා, භයඞ්කරවූ; රත්නචිතා, රත්නයෙන් ගැවසිගත්තාවූ; මශිඃ, මලතොමේ; අලක්ෂ්‍යත, දක්නාලදූ; (කුමක්මෙන්?) ක්ෂිතෙඃ, පෘථිවියගේ; අසෘජි, රුධිරයෙහි; සම්පලුතම්, ඉපිලුනාවූ; හෘදයමාංසමිව, හෘදයමාංසයක්මෙන්.

20 දුර්ධරවිග්‍රහාඃ—දුර්ධර, ඉසිලිය නොහැක්කාවූ; විග්‍රහාඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; කපිසෛන්‍ය සමුද්ධෘතාඃ—කපිසෛන්‍යඃ, කපිසෛන්‍යයා විසින්; සමුද්ධෘතාඃ, උපුරණලද්දාවූ; ශිඛරිණඃ, පර්වතයෝ; ස්වපරිණාහ නිරාකෘතම්—ස්වපරිණාහ, ස්වකීයවූ පරිණාහයෙන්; නිරාකෘතම්, දුරුකරණලද්දාවූ; අම්බරම්, ආකාශය; නිජසමුද්ධෘති රුද්ධ රසාතලම්—නිජ, ස්වකීයවූ; සමුද්ධෘති රුද්ධ, සමුද්ධෘතියෙන් රුද්ධවූ; රසාතලම්, රසාතලයට; අගම්(යන්නිව), පැමිණවූවින්වැන්නෝ.

21—22 තතරශ්මිශතානනෛඃ—තත, පතළාවූ; රශ්මිශත, රශ්මි

23 නියතමෙෂ පයොධි මගාධිපඃ
පිබති සර්‍ව මසඞ්ඛ්‍ය ගුහාමුඛෛඃ
ඉතිචිරය සවිස්මය මීක්‍ෂිතො
නෘපසුතෙන සමීරණ නන්‍දනඃ.

24 අථ (සසර්ජ) සසර්ජ වනාකුලං
ද්‍යුතිමදභ්‍ර මදභ්‍ර මදද්විපම්
භය සරොග සරොගත පන්නගං
(පථි ඝනස්‍ය) ඝනස්‍යද නාදිතම්.

ඝන නැමැති; ආනනෛඃ, මුඛයෙන්; ධ්වනිකරම්, නාදකරන්නාවූ; ගුරුතරම්, අත්‍යර්ථයෙන් මහත්වූ; රුතරඞ්ගි මෘගම් — රුත, නාදභා; රඞ්ගි, පිනීම් ඇති; මෘගම්, මෘගයන් ඇත්තාවූ; ධෘතද්‍රුමඛුරම් — ධෘත, දරණලද්දාවූ; ද්‍රුමඛුරම්, වෘක්‍ෂඛුර ඇත්තාවූ; ශිඛිවල්ගිතෛඃ — ශිඛී, මයුරයන්ගේ; වල්ගිතෛඃ, පිනීමෙන්; මධුරම්, මධුරවූ; රවිතුරඞ්ග ඛුරාහත මස්තකම් — රවිතුරඞ්ග, සූර්‍ය්‍යාශ්වයන්ගේ; ඛුර, ඛුරයෙන්; ආහත, පහරණලද්දාවූ; මස්තකම්, මුදුන් (ඇති); ධරණීභෘතාං නිකරම්, පර්‍වත සමූහයා; ද්‍රුත තරම්, අත්‍යර්ථයෙන් ශීඝ්‍රව; පරිගෘහ්‍ය, ගෙන; ධ්වනිකෘතඃ, නාදකරණලද්දාවූ; වනෞකසඃ, වානරයෝ; පදභරෙණ, පදභාරයෙන්; විනමිතොන්නමිත ක්‍ෂිති මණ්ඩලම් — විනමිත, නමනලද්දාවූ; උන්නමිත, නඟනලද්දාවූ; ක්‍ෂිතිමණ්ඩලම්, පෘථිවි මණ්ඩල ඇත්තාවූ; අම්බුධෙස්තටම්, සාගර තටයට; යයුඃ, ගියෝ.

23 එෂ අගාධිපඃ, මේ පර්‍වතරාජතෙම; නියතම්, ඒකාන්තයෙන්; අසඞ්ඛ්‍ය ගුහාමුඛෛඃ — අසඞ්ඛ්‍ය, සඞ්ඛ්‍යා නැත්තාවූ; ගුහාමුඛෛඃ, ලෙණමුඛයෙන්; සර්‍වං පයොධිම්, සියලු සාගරය; පිබති, බොන්නේ යයි; ඉති, මෙසේ, සමීරණ නන්‍දනඃ, පවන පුත්‍රතෙම; නෘපසුතෙන, රාජපුත්‍රයා විසින්; චිරය, බොහෝ කලක්; සවිස්මයම්, විස්මය සහිතව; ඊක්‍ෂිතඃ, බලනලදී.

24 අථ, අනන්තරයෙන්; සඃ, ඒ පවනපුත්‍රතෙම; (පථි, මාර්ගයෙහි;) සර්ජවනාකුලම්, සදල වනයෙන් ආකුලවූ; (ද්‍යුතිමදභ්‍රම්) — ද්‍යුතිමත්, ශොභාමත්වූ; අභ්‍රම්, වලාඇත්තාවූ; අදභ්‍රමදද්විපම් — අදභ්‍ර, නොමඳවූ; මදද්විපම්, මත්ත හස්තීන් ඇත්තාවූ; භය සරොග සරොගතපන්නගම් — භය, භයින්; සරොග, රොග සහිතවූ; සරොගත, විලට ගියාවූ; පන්නගම්, සර්පයන් ඇත්තාවූ; (ඝනස්‍ය, මෙඝය සම්බන්ධිවූ;) ඝනස්‍යදනාදිතම් — ඝන, ඝනවූ; ස්‍යද, වෙගයෙන්; නාදිතම්, නාදකරණලද්දාවූ; තම් (අගාධිපම්), ඒ (පර්‍වතරාජයා); ගගනෙ, ආකාශයෙහි; සසර්ජ, හළී.)

25 තටයුගාතත වාරිද පක්ෂතිර
ගුරුදරී මුඛ ලම්බිත පනනයාඃ
අනුචකාර පතයාපති මුත්පතන්
ඒණ ධරෙඬරණේ ධරණීධරාඃ.

26 ක්ෂිතිභෘතාභි ඝතාදථ වාරිධෙඃ
සමුදිතාංශ් බියාභය විරෙචනම්
අකෘත පානො කුලා කුලිතාන්තරා
ගුරුපයස්සමිති ජ්මිතිධවනිම්.

27 අභිහතො ගිරිණා වඩවානල
ප්‍රබල රොෂ ධරෙ ජලබිම්පඃ
රචයතිසම සුවෙල මහාතරෞ
නියමිතස්ථිත එව ගතාගතම්.

28 උපල සඞ්කටකෙඃ (කටකො)ස්තතාඃ
කපි බලෙන නගා නන ගාත්‍රගාඃ
පථි රමෙ රචිතා රචිතාණ්ඩජාඃ
කෘත රවං සමුද්‍ර සමුද්‍රසිරෙ.

---

25 තටයුගාතත වාරිද පක්ෂතිඃ—තටයුග, තටවයෙහි; ආතත, ප තළාවූ; වාරිද, මෙඝ නැමැති; පක්ෂතිඃ, පක්ෂ ඇත්තාවූ; ගුරුදරීමුඛ ලම්බිත පතනගඃ—ගුරු, මහත්වූ; දරීමුඛ, ලෙණමුඛයෙන්; ලම්බිත, එලෙන්නාවූ; පතනගඃ, සපීයා ඇත්තාවූ; උත්පතන්, නැගෙන්නාවූ; ධරණීධරඃ, පර්වතයතෙම; එණධරෙධරණේ—එණධර, සපීයාගේ; උධරණේ, උධරණයෙහි; පතගපතිම්, පක්ෂිරජයා (ගරුඩයා);අනුච කාර, අනුකෙළේ.

26 අථ, අනන්තරයෙන්; ක්ෂිතිභෘතා, පර්වතයා විසින්; අභිහතාත්, පහරණලද්දාවූ; වාරිධෙඃ, සාගරයෙන්; සමුදිතා; නැංගාවූ; ගුරුපය සසමිතිඃ—ගුරු, මහත්වූ; පයස්සමිතිඃ, පයස්සමිතිතොමෝ; විරෙච නම්, සුසමීයා; අභිවිහතෘ, පැහැර; මීනකුලාකුලිතානන්තරා—මීනකුල, මත්ස්‍ය කුලයා විසින්; ආකුලිත, ආකුලකරණලද්දාවූ; අනන්තරා, අ නන්තර ඇත්තී; ජමිති, ජමි යන අනුකරණ ඇතිව; ධවනිම්, නාදය; අකෘත, කළා.

27 ගිරිණා, පර්වතයා විසින්; අභිහතා, පහරණලද්දාවූ; වඩවානල ප්‍රබලරොෂධර—වඩවානල, විරාගනි නැමැති; ප්‍රබල, බලවත්වූ; රොෂධර, රොෂධරන්නාවූ; ජලධිපඃ, සාගර නමැති භසතිතෙම; සුවෙල මහාතරෞ—සුවෙල, සුවෙල පර්වත නමැති; මහාතරෞ, ම හාවෘක්ෂයෙහි, නියමිතස්ථිත එව—නියමිත, බඳනාලදින්; ස්ථිතඑව, සිටියේම; ගතාගතම්,ගතාගතය (යාමඊම); රචයතිසම, කෙළේ.

28 උපල සඞ්කටකෙඃ—උපල, පාෂාණයෙන්; සඞ්කටකෙඃ,

29 ප්‍රවිදධූර්ගිරි භඞ්ග සමුත්පත-
ද්විවිධ ධාතු රජාංසි මරුත්පථම්
සපදි චිත්‍ර රුචිං ඝුණ වික්ෂත
ත්‍රිදශචාප කණා ඉව විච්‍යුතාඃ.

30 ඝන සමුත්පතිතෝදක සන්තති
සඵටික දණ්ඩ යුතං ක්ෂණ මාබභෞ
කිරණමෞක්තික ජාල වෘතං සදා
සකල චන්ද්‍ර සිතාතප වාරණම්.

31 පුළම්ව මුද්ගත වාරිතතිඃ පතද්-
ගිරිතටාහත කෝටි රුදන්වතඃ
ක්ෂණ මරෝචත වෘෂ්ටිෂු බිභ්‍රතො
භුජ ඉවාද්‍රිවරං මුර(වි)ද්විෂඃ.

සම්බාධිනූ: නවා[illegible], තු[illegible]; [illegible] පතලාවූ; ගාත්‍රගාඃ, ශරීරයට ගියාවූ; අවිනා රචිතා[illegible]—අවිත, ගියාවූ; ආරචිත, හඬන්නාවූ; අ[illegible], [illegible]න් ඇත්තාවූ; [illegible], [illegible]තසෝ; සම්ද්‍ර, සනෙතෘෂ ස හිතවූ; කපිබිලෙන, කපිබලයා විසින්; [illegible]රවම්, කරණලද නාද ඇතිව; මරුත්පථි, ආකාශයෙහි; ඝන සම්ද්‍රසිරෙ, නොනගනලද්දනු [illegible]නාවෙත්.

29 ගිරිභඞ්ග සමුත්පතද්විවිධ ධාතු රජාංසි—ගිරිභඞ්ග, පර්වත භඞ්ග යෙන්; සමුත්පතත්, නැඟෙන්නාවූ; විවිධ, අනේකප්‍රකාරවූ; ධාතු රජාංසි, ධාතු රජස්හු; සපදි, එකෙණෙහි; මරුත්පථම්, ආකාශය; චිත්‍ර රුචම්, විසිතුරුවූ ශොභා ඇත්තාහු; ප්‍රවිදධුඃ, කළෝ; විච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; ඝුණවික්ෂතත්‍රිදශචාප කණාඉව—ඝුණ, ගුල්ලන් විසින්; වික්ෂත, විදිනාලද්දාවූ; ත්‍රිදශචාප කණාඉව, ඉන්ද්‍රචාප කණමෙන්.

30 ඝන සමුත්පතිතෝදක සන්තතිසඵටික දණ්ඩයුතම්—ඝන, පහ රණලදින්; සමුත්පතිත, නැංගාවූ; උදක සන්තති, උදක සන්තති න මැති; සඵටික දණ්ඩ, සඵටික දණ්ඩයෙන්; යුතම්, යුක්තවූ; සදා, හැම කල්හි; කිරණ මෞක්තිකජාලවෘතම්—කිරණ, රශ්මි නමැති; මෞ ක්තිකජාල, මුක්තාජාලයෙන්; වෘතම්, පිරිවරණලද්දාවූ; සකල චන්ද්‍ර සිතාතපවාරණම්—සකල, සම්පූර්ණවූ; චන්ද්‍ර, චන්ද්‍ර නමැති; සිතාත ප වාරණම්, ශ්වෙතාත පත්‍රය; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; ආබභෞ, හෙබ්බේ.

31 උදන්වතඃ, සාගරයෙන්; පුළම්වම්, පලම්බකොට; උද්ගත වාරිත තිඃ—උද්ගත, නැංගාවූ; වාරිතතිඃ, වාරිතතිතොමෝ; පතද්ගිරිතටාහ තකොටිඃ—පතත්, හෙන්නාවූ; ගිරිතට, පර්වතතටයෙන්; ආහත, පහ රණලද්දාවූ; කොටිඃ, කොටි ඇති; වෘෂ්ටිෂු, වෘෂ්ටියෙහිලා; අද්‍රිවරම්, පර්වතරාජයා; බිභ්‍රතඃ, උසුලන්නාවූ; මුර(වි)ද්විෂඃ, මුරවිස්හුගේ හෙ වත් විෂ්ණුහුගේ; භුජඉව, බාහුමෙන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; අරෝච ත, හෙබ්බී.

32 හෘත කපොතක පොත ගලච්ඡවිඃ
පරි තතාන තතානග සම්පලවෙ
ද්‍රැත විතාන විතාන මභිසඵුටත්
තට පරග පරග තතිර්නභඃ.

33 පතිතශෛල ගුහාශත පූරණෙ
රජතශෛල නිභො ජලබුද්බුදඃ
ජල නිමග්න සුරවිප පුෂ්කර
ශවසිත සෘෂ්ට ඉවාම්බුනි පප්‍රථෙ.

34 ප්‍රචලතුඞ්ග තරඞ්ග දලාන්තර
සඵුරිත විද්‍රැම කෙශර සම්පදි
ක්ෂුභිත සින්ධු සරොරුහි කර්ණිකා
වපුරුවාහ පතන් කනකාචලඃ.

---

32 හෘත කපොතක පොත ගලච්ඡවිඃ—හෘත, ගන්නාලද; කපොතක පොත, කපොතක පොතයන්ගේ; ගලච්ඡවිඃ, කණ්ඨ ශොභා ඇත්තාවූ; නගසම්පලවෙ—නග, පර්වතයන්ගේ; සම්පලවෙ, උපද්‍රව යෙහි; තතා, පතලාවූ; අභිසඵුටත් තටපරග පරගතතිඃ—අභිසඵුටත්, පැලෙන්නාවූ; තටපර, තටයෙහි පරවූ; අග, වෘක්ෂයන්ගේ; පරගතතිඃ, රේණුතතිතොමෝ; ද්‍රැතවිතාන විතානම්—ද්‍රැත, ශීඝ්‍රවූ; විතාන, පක්ෂි සමූහ නමැති; විතානම්, වියන් ඇති; නභඃ, ආකාශය; පරිතතා න, පැතුරුවූ.

33 පතිතශෛල ගුහාශත පූරණෙ—පතිත, හුණුවාවූ; ශෛල, පර්වතයාගේ; ගුහාශත, ගුහාශතයන්ගේ; පූරණෙ, පිරීමෙහි; රජත ශෛලනිභඃ, රජත පර්වතයක්හා සදෘශවූ; ජලබුද්බුදඃ, ජල බුද්බුද යතෙම; අම්බුනි, ජලයෙහි; පප්‍රථෙ, පතළේ; ජලනිමග්න සුරවිප පුෂ්කරශවසිත සෘෂ්ටඉව—ජල, ජලයෙහි; නිමග්න, ගැලුනාවූ; සුර විප, සුරවිපයක්හුගේ; පුෂ්කර, කරාග්‍රයෙහි; ශවසිත, ශවාසයෙන්; සෘෂ්ටඉව, හරණලද්දක්හුමෙන්; (අම්බුනි පප්‍රථෙ.)

34 ප්‍රචලතුඞ්ග තරඞ්ග දලාන්තර සඵුරිත විද්‍රැම කෙශර සම්පදි—ප්‍රචල, සැලෙන්නාවූ; තුඞ්ග, උස්වූ; තරඞ්ග, රළ නමැති; දල, පත්‍රයන්ගේ; අන්තර, අතුරෙහි; සඵුරිත, බබලන්නාවූ; විද්‍රැම, පබළු නමැති; කෙශරසම්පදි, කෙසුරු සම්පතක් ඇත්තාවූ; ක්ෂුභිත සින්ධු සරොරුහි—ක්ෂුභිත, ඇලලෙනලද්දාවූ; සින්ධු, සාගර නමැති; සරොරුහි, පද්මයෙහි; පතන්, හෙන්නාවූ; කනකාචලඃ, කනක පර්වතය තෙම; කර්ණිකාවපුඃ, කර්ණිකාරූපය; උවාහ, ඉසිලී.

35 කපිධූතාචල ඝාත සමුත්පත-
ජ්ජලධි ඛණ්ඩ නිරස්ත නිපාතිතඃ
භුවි විවේෂ්ටන පිෂ්ට ගිරිද්‍රුමඃ
පෘථුතනුඃ සදූරතිසම තිමිඞ්ගිලඃ.

36 අසමකං සමකම්පත වාරිධෙඃ
ස්වරචිතා රචිතා තති රූර්මිභිඃ
අභි තතා හිත තාලකෘතධ්වනි-
විලසිනි ලසිනිව භුජාවලී.

37 විසසෘපුඃසිත ශඞ්ඛ විහඞ්ගමායඃ
සලිලවෙග ධූතාඃ පරිතස්තටම්
ශිඛරිණාභි හතස්‍ය පයොනිධෙ-
විදලිතාස්ථිලවා ඉව භූරිශඃ.

---

35 කපිධූතාචලඝාත සමුත්පතජ්ජලධි ඛණ්ඩ නිරස්තනිපාතිතඃ—කපි, කපිහු විසින්; ධූත, කම්පාකරණලද්දාවූ; අචල, පර්වතයෙන්; ඝාත, පැහැරමෙන්; සමුත්පතත්, නැඟෙන්නාවූ; ජලධිඛණ්ඩ, සාගර ඛණ්ඩයෙන්; නිරස්ත, දුරුකරණලදින්; නිපාතිතඃ, හෙලනලද්දාවූ; භුවි, පෘථිවියෙහි; විවෙෂ්ටනපිෂ්ට ගිරිද්‍රුමඃ—විවෙෂ්ටන, පෙරළීමෙන්; පිෂ්ට, සුණුසුකරණලද; ගිරි, පර්වතහා; ද්‍රුමඃ, වෘක්ෂ ඇත්තාවූ; පෘථුතනුඃ, මහත්වූ ශරීර ඇත්තාවූ; තිමිඞ්ගිලඃ, තිමිඞ්ගිලතෙම; සදූරතිසම, සැලිණි.

36 වාරිධෙඃ, සාගරයාගේ; ඌර්මිභිඃ, රළින්; රචිතා, කරණලද්දාවූ; ස්වරචිතා—ස්වර, නාදයෙන්; චිතා, ගැවසීගත්තාවූ; අභිතතා—අභි, සජීයන්විසින්; තතා, පතලාවූ; තතිඃ, තතිතොමෝ; අසමකම්, විෂමවූ ජලඇතිවැ; සම කම්පත, කම්පාවූ; අභිතතාල කෘතධ්වනිඃ—අභිත, කරණලද්දාවූ; තාල, තාලයෙන්; කෘත, කරණලද්දාවූ; ධ්වනිඃ, ධ්වනි ඇති; විලසිනී, විලාස ඇත්තාවූ; ලසිනී, ලය ඇත්තාවූ; භුජාවලීව, භුජාවලියක්මෙන්.

37 සිතශඞ්ඛ විහඞ්ගමාඃ—සිත, සුදුවූ; ශඞ්ඛ විහඞ්ගමයඃ, ශඞ්ඛ විහඟ්ගිහු; සලිලවෙගධූතාඃ—සලිලවෙග, ජලවෙගයෙන්; ධූතාඃ, කම්පාකරණලද්දාහු; තටම්පරිතඃ, තටය සිසාරවා; විසසෘපුඃ, පතළෝ; ශිඛරිණා, පර්වතයා විසින්; අභිහතස්‍ය, පහරණලද්දාවූ; පයොනිධෙඃ, සාගරයාගේ; භූරිශඃ, බොහෝසේ; විදලිතාස්ථිලවා ඉව—විදලිත, බිඳිනාලද්දාවූ; අස්ථිලවා ඉව, අස්ථිලවයන්මෙන් (ඇටලෑලිමෙන්.)

38 ගිරිහතක්‍ෂුභිතො මකරාකර-
සතටභුවං පරිලඞ්ඝ්‍ය කටුක්වණන්
අපසසර්ප නගොද්ධරණාහිත
ප්‍රකට රන්ධ්‍ර නිපීත තනූකෘතඃ.

39 උ(ද)පතන් කපික්‍ෂුණ්ණ මහීධර
ක්‍ෂුභිතභින්න මහාර්ණව සන්තතිඃ
නිහතයෙනු විරෙචන තෙජසඃ
ශශිනි ලක්‍ෂ්මනු මාර්ෂ්ටු මසඞ්ගිනී.

40 ක්‍ෂිතිධරාහත දූර සමුත්ප්ලුත
ප්‍රබලවාරි රයෙණ (නි)පාතිතඃ
තට වනානි දදාහ මහොරග-
සතනු භරෙණ රුජන් විෂ වහ්නිනා.

---

38 මකරාකරඃ, සාගරයතෙම; ගිරිහතක්‍ෂුභිතඃ—ගිරි, පර්වතයා විසින්; හත, පහරණලදින්; ක්‍ෂුභිතඃ, අලලනලද්දේ; තටභුවම්, තට භූමිය; පරිලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්මැ; කටු, කර්කශවැ; ක්වණන්; හඬන්නේ; නගොද්ධරණාහිත ප්‍රකට රන්ධ්‍ර නිපීත තනූකෘතඃ—නග, පර්වතයන්ගේ; උද්ධරණ, ඉදිරීමෙන්; ආහිත, කරණලද; ප්‍රකට, ව්‍යක්තවූ; රන්ධ්‍ර, රන්ධ්‍රයෙන්; නිපීත, බොනලදින්; තනූකෘතඃ, කෘශකරණලද්දේ; අපසසර්ප, පතළේ.

39 කපික්‍ෂුණ්ණ මහීධරක්‍ෂුභිතභින්න මහාර්ණව සන්තතිඃ—කපි, කපිහු විසින්; ක්‍ෂුණ්ණ, බමනලද; මහීධර, පර්වතයෙන්; ක්‍ෂුභිත, අලලනලදින්; භින්න, බිඳිනාලද; මහාර්ණව, මහාසාගරයාගේ; සන්තතිඃ, ජලසන්තතිතොමෝ; අසඞ්ගිනී, අස්ඛලිතවැ; විරෙචනතෙජසඃ—විරෙචන, සූර්‍ය්‍යයාගේ; තෙජසඃ, තෙජස්හුගේ; නිහතයෙ, නැසීම්පිණිස; උදපතන්නු, නැගීදෙහො (නොහොත්); ශශිනි, චන්ද්‍රයාකෙරෙහි; ලක්‍ෂ්ම, කලඞ්කය; මාර්ෂ්ටුම්, ශුද්ධකරණ පිණිස; (උදපතන්නු, නැගී දෙහො.)

40 ක්‍ෂිතිධරාහත දූර සමුත්ප්ලුත ප්‍රබලවාරි රයෙණ—ක්‍ෂිතිධර, පර්වතයා විසින්; ආහත, පහරණලදින්; දූර, දුරට; සමුත්ප්ලුතඃ, නැංගාවූ; ප්‍රබල, බලවත්වූ; වාරිරයෙණ, ජලවෙගයෙන්; (නි)පාතිතඃ, හෙළනලද්දාවූ; මහොරගඃ, සර්පතෙම; තටවනානි, තටවනයන්; තනුභරෙණ, ශරීරභාරයෙන්; රුජන්, බිඳිනේ; විෂවහ්නිනා, විෂ වහ්නියෙන්; දදාහ, දැවී.

41 අබ්ධිපයෝධි නභශ්චර සංහති-
ර්නභසි මීනතතිර්භුවි තද්වයම්
ඉති ජගත්ත්‍රිතයං කපිභිඃ ක්ෂණා-
ද්විවශ ජඞ්ගම වෘත්ති විමිශ්‍රිතම්.

42 උපනිමේදුරදෘෂ්ට තටව්‍රජං
නභසි දීර්ඝ පරිභ්‍රමණාතුරාඃ
සලිලවේග වශේන පරිභ්‍රමන්-
මහිෂශෘඞ්ගවනේෂු ශිඛණ්ඩිනඃ.

43 මකර කෘත්ත කරස්‍ය කරශ්‍රියං
ප්‍රතරතො රදිනඃ පුනරාදධෞ
ක්ෂතජ ගන්ධ හෘතාඃ සරසව්‍රණ
ග්‍රස(න) ගෘධ්නු රහිස්තනු සම්පදා.

44 නිනදතා නදතාඩිත මේඛලං
විගලතා ගලතා වෘත සානුනා
අසුභුජා සුභුජා 'සුරසංහතිඃ
ප්‍රවිදිතා විදිතා දෘශි භූභෘතා.

---

41 අධිපයොධි, සාගරයෙහි; නභශ්චර සංහතිඃ, නභශ්චර සංහතිය; හෙවත් නොයෙක් පක්ෂි සමූහයැ; නභසි, ආකාශයෙහි; මීනතතිඃ, මීන තතියැ; භුවි, පෘථිවියෙහි; තද්වයම්, ඒ දෙකයසී; ඉති, මෙසේ; කපිභිඃ, වානරයන්විසින්; ක්ෂණාත්, ඇසිල්ලෙකින්; ජගත්ත්‍රිතයම්, තුන්ලොවතෙමෙ; විවශජඞ්ගම වෘත්ති—විවශ, පරවශවූ; ජඞ්ගම වෘත්ති, ජඞ්ගමවෘත්ති ඇත්තේ; විමිශ්‍රිතම්, මිශ්‍රකරණලදී.

42 ශිඛණ්ඩිනඃ, මයුරයෝ; අදෘෂ්ට, නොදක්නාලද්දවූ; තටව්‍රජම්, තටව්‍රජය ඇතිව; නභසි, ආකාශයෙහි; දීර්ඝ පරිභ්‍රමණාතුරාඃ—දීර්ඝ, බොහෝ කලක්; පරිභ්‍රමණ, පරිභ්‍රමණයෙන්; ආතුරාඃ, ආතුරවූවාහු; සලිලවේග වශේන, ජලවේග වශයෙන්; පරිභ්‍රමන් මහිෂශෘඞ්ග වනෙෂු—පරිභ්‍රමත්, බමන්නාවූ; මහිෂශෘඞ්ග වනෙෂු, මහිෂශෘඞ්ග වනයෙහි; උපනිමේදුඃ, හුන්නෝ.

43 ප්‍රතරතඃ, පිහිනන්නාවූ; මකරකෘත්ත කරස්‍ය—මකර, මකරයාවිසින්; කෘත්ත, කපනලද්දවූ; කරස්‍ය, අත්ඇති; රදිනඃ, හස්තිහුගේ; ක්ෂතජගන්ධහෘතාඃ—ක්ෂතජගන්ධ, රුධිරගන්ධයෙන්; හෘතාඃ, ගත්නාලද්දවූ; සරසව්‍රණග්‍රස(න)ගෘධ්නුඃ—සරස, සදවවූ; ව්‍රණ, ව්‍රණයාගේ; ග්‍රස(න),'කෑමෙහි; ගෘධ්නුඃ, ගිජුවූ; අහිඃ, සර්පතෙම; තනුසම්පදා, ශරීර සම්පත්තියෙන්; පුනඃ, නැවත; කරශ්‍රියම්, හස්තශ්‍රිය; ආදධෞ, කෙළේ.

44 නදතාඩිතමේඛලම්—නද, නාදයෙන්; තාඩිත, තළනලද්දවූ;

45 අථනිරීක්ෂ්‍ය චිරං හරි චෙෂ්ටිතං
සපදි වන්ද්‍ය මවන්ද්‍ය පරාක්‍රමඃ
ඉද මුවාච ගභීර තයාජිත
ක්ෂුභිත සින්ධුරවං නෘවරොවචඃ.

46 ඉහ ගිලන්ති තිමිඞ්ගිල පඞ්ක්තයඃ
ක්ෂුභිත සම්පතිතාඃතිමි ශඞ්කයා
සලිලධෞ තිමිතං තිමිතං නගං
ත්‍යජතසෙතු විධාන මනොරථම්.

47 ගිරිකුලානි කුලානි සමීරණ
ක්ෂුභිතරඞ්ගි තරඞ්ගි ජලොච්චයම්
ශරභවන්ති භවන්ති න කිංචන
විපහිතානි හිතානි මහොදධිම්.

මෙඛලම්, මෙඛලා ඇතිවූ; නිනදතා, නාදකරන්නාවූ; විගලතා, ගිලියෙන්නාවූ; අගලතාවෘත සානු නා—අග, වෘක්ෂහා; ලතා, ලතායෙන්; ආවෘත, වලකනලද්දාවූ; සානුනා, කුළු ඇති; අසුභුජ,ප්‍රාණභුග්වූ; ප්‍රාණ කන්නාවූ; භූභෘතා, පර්වතයා විසින්; සුභුජ, ශොභනවූ බාහු ඇති; දිශි, දිග්හි; විදිතා, ප්‍රසිද්ධවූ; අසුරසංහතිඃ, අසුරසංහතිතොමෝ; ප්‍රවිදිතා, කඩකරණලද.

45 අථ, අනන්තරයෙන්; අවන්ද්‍ය පරාක්‍රමඃ—අවන්ද්‍ය, තුච්ඡනොවූ; පරාක්‍රමඃ, පරාක්‍රමඇති; නෘවරඃ, රජතෙම; වන්ද්‍යම්, තුච්ඡවූ; හරිචෙෂ්ටිතම්, වානරයන්ගේ චෙෂ්ටාව; (ක්‍රියාව;) චිරම්, බොහෝ කලක්; නිරීක්ෂ්‍ය, බලා; සපදි, එකෙණෙහි; ගභීරතයා, ගභීරත්වයෙන්; ජිතක්ෂුභිත සින්ධුරවම්—ජිත, දිනනලදින්; ක්ෂුභිත, අලළනලද; සින්ධුරවම්, සාගරධ්වනි ඇති; ඉදංවචඃ, මේ වචනය; උවාච, කී.

46 ක්ෂුභිත සම්පතිතා—ක්ෂුභිත, අලළනලදින්; සම්පතිතා, රැස්වූ; තිමිඞ්ගිල පඞ්ක්තයඃ, තිමිඞ්ගිල පඞ්ක්තිහු; ඉහ සලිලධෞ, මේ සාගරයෙහි; තිමිතං තිමිතම්, ලූලූ; නගම්,'පර්වතය; තිමිශඞ්කයා, තිමිශඞ්කායෙන්; ගිලනති, ගෙලෙති; සෙතුවිධාන මනොරථම්, සෙතුවිධානයෙහි මනොරථය; ත්‍යජත, හරිව්.

47 කුලානි, පෘථිවිය ගන්නාවූ; ශරභවන්ති, ශරභ මෘගයන් ඇත්තාවූ; විපහිතානි—විප, හස්තින් විසින්; හිතානි, පැමිණෙනලද්දාවූ; ගිරිකුලානි, පර්වතකුලයෝ; සමීරණක්ෂුභිත රඞ්ගි තරඞ්ගි ජලොච්චයම්—සමීරණ, පවනින්; ක්ෂුභිත, අලළනලදින්; රඞ්ගි, පිනීම් ඇති; තරඞ්ගි, රළඇති; ජලොච්චයම්, ජල සමූහයා ඇත්තාවූ; මහොදධිම්, සාගරයට; හිතානි, පැමිණියාහු; කිංචන නභවන්ති, කිසිවක් නොවෙත්.

48 අසමුපාහිත සෙතුර කම්පිත-
ස්ථිත මහාතිමි දෙහ මහීධරෛඃ
බලමිදං සකලං ශරතාඩිතො
නයතු වාරිධිරෙව පරංතපම්.

49 මකර දන්ති ගතො (නෘපලීලයා)
ජලධිමුත්තරතූපල වගෙශ්වරඃ
භුජග සෛන්‍ය වෘතඃ සඵුට විද්‍රුම
ද්‍රුමවනං රදනෛන විභජ්ජයන්.

50 මදිතරෝ'දිත රොෂ ධරෛර් රණ
ක්ෂමකරෛර්මකරෛරගජ සන්නිභෛඃ
තරති කො'රති කොප වෘතාසුරං
බුවදකං වදකම්පති මාකුලම්.

51 ඉති ගිරා චලිතො ද්‍රුත තිලන-
ධ්වනිත කම්පිත දිග්විදිශොනලඃ
මලය කූජ දරීෂු මහීභෘතඃ
පෘථුරුතඃ ප්‍රථමං සටවෙශ්‍යත්.

---

48 අකම්පිතස්ථිත මහාතිමිදෙහ මහීධරෛඃ—අකම්පිත, කම්පා නැතිව; ස්ථිත, සිටියාවූ; මහාතිමි, මහා තිමීන්ගේ; දෙහ, ශරීර නමැති; මහීධරෛඃ, පර්වතයෙන්; උපාහිතසෙතුඃ—උපාහිත, කරණ ලද්දාවූ; සෙතුඃ, සෙතු ඇත්තාවූ; ශරතාඩිතඃ, ශරයෙන් තාඩිතවූ; අසම් වාරිධිරෙව, මේ සාගරයම; ඉදං සකලම් බලම්, මේ සියලු සෙනඟ; පරංතපම්, පරතපයම; නයතු, පමුණුවාවා.

49 පලවගෙශ්වරඃ, වානරෙශ්වරතෙම; මකර දන්තිගතඃ, මකර දන්තීනු කරා පැමිණියේ; භුජගසෛන්‍යවෘතඃ, භුජගසෛන්‍යයා විසින් පිරිවරණලද්දේ; සඵුටවිද්‍රුම ද්‍රුමවනම්—සඵුට, ව්‍යක්තවූ; විද්‍රුම, විද්‍රුම නම්වූ; ද්‍රුමවනම්, වෘක්ෂවනය; රදනෛන, දන්තයෙන්; විභජ්ජයන්, බිඳුවන්නේ; (නෘපලීලයා.) නෘපලීලායෙන්; ජලධිම්, සාගරය; උත්තරතු, උත්තීර්ණවේවා; (පරතෙරවේවා.)

50 අදිතරොෂධරෛඃ—අදිත, අවණ්ඩවූ; රොෂධරෛඃ, රොෂදරන්නාවූ; රණක්ෂමකරෛඃ—රණක්ෂම, යුද්ධයට ක්ෂමවූ; කරෛඃ, අත්ඇත්තාවූ; ගජසන්නිභෛඃ, හස්තීන්හා සදෘශවූ; මකරෛඃ, මකරයන් විසින්; ආකුලම්, ආකුලවූ; අරතිකොපවෘතාසුරම්—අරති, අරතිහා; කොප, කොපයෙන්; වෘත, වසනලද්දාවූ; අසුරම්, අසුරයන් ඇත්තාවූ; බුවදකම්—බුව, ඒකාන්තයෙන්; උදකම්, ජලඇත්තාවූ; කම්පතිම්, සාගරය; මදිතරඃ, මාගෙන් අන්‍යවූ; කඃ, කවරෙක්; තරති, පීනාද; වද, කිය.

51 ඉති, මෙසේ; ගිරා, තෙපලෙන්; චලිතඃ, කම්පිතවූ; නලඃ, න

52 හරිවරඃ ක්‍රමශො ගිරි සඞ්ක්‍රමං
දළ්හ සමප්පිත මූල නිබන්ධනම්
සපදි බද්ධුමභෙදන මම්බුධෞ
ශිඛරිණං නිකරෛ රුප චක්‍රමෙ.

53 තට සමප්පිත මූල නිබන්ධනඃ
පෘථුධරාධර සෙතුරකම්පනඃ
ජලනිධෞ මලයස්‍ය මහීභෘතඃ
ප්‍රසරදඞ්කුරවච්චවෘධෙශනෛඃ.

54 අභිහතො ගිරිණා රව භෛරවඃ
පතිරපාමනිමෙෂ විලොචනඃ
සමුදිතොදක සංහති බාහුනා
හෘදි ජඝාන රුෂෙව මහා කපීන්.

ලතෙම; පෘථුරුතඃ, මහත්වූ නාදඇත්තෝ; දළ්හකීලනධ්වනිත කම්පිතදිග්විදිශඃ—දළ්හ, දැඩිකොට; කීලන, ගිඳිවීමෙහි; ධ්වනිත, නාදයෙන්; කම්පිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; දිග්විදිශඃ, දිශා අනුදිශා ඇත්තාවූ; මහීභෘතඃ, පර්වතයන්; මලයකූජදරීෂු, මලයකූජදරියෙහි; ප්‍රථිම්, පළමුකොට; සමවෙශයත්, පිහිටවී.

52 හරිවරඃ, වානරෙශ්වරතෙම; සපදි, එකෙණෙහි; දළ්හ සමර්පිතමූලනිබන්ධනම්—දළ්හ, දැඩිකොට; සමර්පිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; මූලනිබන්ධනම්, මූලනිබන්ධන ඇත්තාවූ; අභෙදනම්, භෙදයක් නැත්තාවූ; ගිරිසඞ්ක්‍රමම්, පර්වතසෙතුව; අම්බුධෞ, සාගරයෙහි; ශිඛරිණං නිකරෛඃ, පර්වත සමූහයෙන්; ක්‍රමශඃ, ක්‍රමයෙන්; බද්ධුම්, බඳනට; උපචක්‍රමෙ, පටන්ගති.

53 තටසමර්පිත මූලනිබන්ධනඃ—තට, තටයෙහි; සමර්පිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; මූලනිබන්ධනඃ, මූලනිබන්ධන ඇත්තාවූ; අකම්පනඃ, අචලවූ; පෘථුධරාධරසෙතුඃ—පෘථු, මහත්වූ; ධරාධරසෙතුඃ, ගිරිසඞ්ක්‍රමයතෙම; ජලනිධෞ, සාගරයෙහි; මලයස්‍ය මහීභෘතඃ, මලය පර්වතයාගේ; ප්‍රසරදඞ්කුරවත්—ප්‍රසරත්, පැතිරෙන්නාවූ; අඞ්කුරවත්, අඞ්කුරයක්මෙන්; ශනෛඃ, සෙමෙන්; වවෘධෙ, වැඩියේ.

54 ගිරිණා, පර්වතයා විසින්; අභිහතඃ, පහරණලද්දාවූ; රවභෛරවඃ—රව, නාදයෙන්; භෛරවඃ, භයඞ්කරවූ; අනිමෙෂ විලොචනඃ, අනිමෙෂ, මත්ස්‍ය නැමැති; විලොචනඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; (නොහොත්) අනිමෙෂ, නිමෙෂ රහිතවූ; විලොචනඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; අපාම්පතිඃ, සාගරයතෙම, සමුදිතොදක සංහති බාහුනා—සමුදිත, නැංගාවූ; උදක සංහති, උදක සංහති නමැති; බාහුනා, හස්තයෙන්; මහාකපීන්, මහා කපීන්; රුෂෙව, රොෂයක්මෙන්; හෘදි, ළෙහි; ජඝාන, පහළී.

55 ශමිත රේණු කරේණුකටද්‍රව
ස්‍රුති ලවාසිත වාසිත කන්දරෛඃ
ප්‍රවිදධෞතත ධෞතත තටිංගණෛශෝඃ
කපිරශඞ්කා මශඞ්ක මභ්‍යසීපත්.

56 අබ්ධිපයෝධි නලේන (නි)පාතිතඃ
සලිලනාද නිනාදිත දිඞ්මුඛඃ
ධුත තිමිඞ්ගිල පුච්ඡහතඃ පුන-
ග්ගගන මුත්පතිතො ජගතීධරඃ.

57 දධති කුම්භපති ර්විපුරායතං
කඨින පෘෂ්ඨ තටෙපතිතං නගම්
ඝෘත රවෛර්ගුරු විස්මය මීක්ෂිතො
භ්‍රම(ස)තිස්ම චිරං හරි සෛනිකෛඃ.

58 මලය ශෛල මුඛාහිත බන්ධනඃ
කපිභිරබ්ධ කෘතො ගිරිසඞ්ක්‍රමඃ
ජලනිධෞ නිහිතො ජලවාක්ෂජයා
භුජ ඉවාස මහාසුර දන්තිනඃ.

---

55 ශමිතරේණු කරේණු කටද්‍රව ස්‍රුති ලවාසිත වාසිත කන්දරෛඃ—ශමිත, සංසිඳුවනලද; රේණු, රේණු ඇති; (ධූලි ඇත්තාවූ;) කරේණු, හස්තිනීන්ගේ; කටද්‍රව, මද ජලයන්ගේ; ස්‍රුතිලව, නිෂ්‍යන්ද බින්දූයෙන්; අසිත, කළුවූ; වාසිත, සුවඳ කවනලද; කන්දරෛඃ, කන්දර ඇත්තාවූ; නගෛඃ, පර්වතයෙන්; කපිඃ, වානරතෙම; තත ධෞත තටිම්—තත, පැතිරි; ධෞත, සෝදනා; තටිම්, තට ඇත්තාවූ; කම්, ජලය; අශඞ්කාම්, සැකනැතිව; අභ්‍යසීපත්, පහරණේ; අශම්, අශානයිය; ප්‍රවිදධෞ, කෙළේ.

56 අබ්ධිපයෝධි, සාගරයෙහි; නලේන, නලයාවිසින්; (නි)පාතිතඃ, හෙළනලද්දාවූ; සලිලනාදනිනාදිත දිඞ්මුඛඃ—සලිලනාද, ජලධ්වනි යෙන්; නිනාදිත, නාදකරණලද; දිඞ්මුඛඃ, දිඞ්මුඛ ඇත්තාවූ; ධුත තිමිඞ්ගිල පුච්ඡහතඃ—ධුත, කම්පාකරණලද; තිමිඞ්ගිල, තිමිඞ්ගිල යාගේ, පුච්ඡ, වාලධියෙන්; හතඃ, පහරණලද්දාවූ; ජගතීධරඃ, පර්වතයතෙම; පුනඃ, නැවත; ගගනම්, ආකාශයට; උත්පතිතඃ, නැංගේ.

57 කුම්භපතිඃ, කුම්භපතිතෙම; ආයතම්, දික්වූ; වපුඃ, ශරීරය; දධති, උසුලන්නාවූ; කඨිනපෘෂ්ඨතටෙ—කඨින, දැඩිවූ; පෘෂ්ඨතටෙ, පෘෂ්ඨ තටයෙහි; පතිතම්, හුණුවාවූ; නගම්, පර්වතය; ඝෘතරවෛඃ, කරණ ලද නාදඇත්තාවූ; හරිසෛනිකෛඃ, හරිසෛනිකයන් විසින්; ගුරු විස්මයම්—ගුරු, මහත්වූ; විස්මයම්, විස්මය ඇතිව; ඊක්ෂිතඃ, බලන ලද්දේ; චිරම්, බොහෝ කලක්; භ්‍රම(ස)තිස්ම, බැමවී.

58 මලයශෛලමුඛාහිත බන්ධන—මලයශෛල, මලය පර්වතයා

59 අපහසන්තීව ජේණී රුචාචිරං
ගිරි හතොදිත කානනාති බාහුනා
අභිජඝාන පයොනිධි රුද්ධතඃ
කුසුමභාජි සුවෙල ශිරස්තටෙ.

60 පරිසරස්ථ සරඃස්ඵුටාචල
ක්ෂතවිමාන විමාන මහොරගම්
විතතරාග තරාග මණිප්‍රභා
ජනිතරඞ්ග තරඞ්ග කෘතධ්වනිම්.

61 විතතධාතු රසං ධරණීධර
ක්ෂත කෘත ව්‍රණ චක්‍රමිවාම්බුධෙඃ
අභිචකර්ෂ නලො 'නලභාසුරඃ
සලිල පෘෂ්ඨ තටං ගිරි සෙතුනා.

ගේ; මුඛ, මුඛයෙහි; ආහිත, කරණලද; බන්ධනඃ, බන්ධන ඇති; කපිභිඃ, වානරයන් විසින්; අධිකෘතඃ, අධික්කරණලද්දාවූ; ගිරිසඞ්ක්‍රමඃ, ගිරිසඞ්ක්‍රමයතෙම; ජලනිධෙඃ, සාගරයෙහි; ජලවාඤ්ඡයා, ජලවාඤ්ඡායෙන්; නිහිතඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; මහාසුර දන්තිනඃ, මහා අසුර හස්තියක්හුගේ; භුජඉව, බාහුවමෙන්; ආස, වී.

59 චිරම්, බොහෝ කලක්; ජේණීරුචා, ජේණිශොභායෙන්; අපහසන්තිව, අපහාසකරන්නාක්හු වැනිවූ; උද්ධතඃ, උද්ධතවූ; පයොනිධිඃ, සාගරයතෙම; ගිරිහතොදිත කානනාතිබාහුනා—ගිරි, පර්වතයාගේ; හත, පැහැරමෙන්; උදිත, නැංගාවූ; කානනාති, ජල සමූහ නමැති; බාහුනා, හස්තයෙන්; කුසුමභාජි, පුෂ්පසෙවුනාවූ; සුවෙල ශිරස්තටෙ, සුවෙලනම් පර්වත ශිරස්තටයෙහි; අභිජඝාන, පහළී.

60 පරිසරස්ථ සරඃ ස්ඵුටාචල ක්ෂතවිමාන විමාන මහොරගම්—පරිසරස්ථ, පරතීරයෙහි පිහිටියාවූ; සරඃ, විලින්; ස්ඵුට, විෂමවූ; අචල, පර්වතයෙන්; ක්ෂත, පහරණලද; විමාන, විමාන ඇති; විමාන, විගතවූ මානඇති; මහොරගම්, මහා සර්පයන් ඇත්තාවූ; විතතරාග තරාගමණිප්‍රභා ජනිතරඞ්ග තරඞ්ග කෘතධ්වනිම්—විතත, පතළාවූ; රාගතර, අත්‍යර්ථයෙන් රත්පැහැ ඇති; අග, පර්වතයෙහි; මණිප්‍රභා, මණිප්‍රභායෙන්; ජනිත, කරණලද; රඞ්ග, රැඳීම් ඇති; තරඞ්ග, රළින්; කෘත, කරණලද; ධ්වනිම්, නාදඇත්තාවූ.

61 විතතධාතු රසම්—විතත, පතළාවූ; ධාතුරසම්, ගෛරික රස ඇත්තාවූ; ධරණීධරක්ෂත කෘතව්‍රණ චක්‍රමිව—ධරණීධර, පර්වතයාගේ; ක්ෂත, පැහැරමෙන්; කෘත, කරණලද; ව්‍රණචක්‍රමිව, ව්‍රණචක්‍රයක්වැනිවූ; අම්බුධෙඃ, සාගරයාගේ; සලිලපෘෂ්ඨතටම්, සලිලපෘෂ්ඨතටය; ගිරිසෙතුනා, පර්වත සඞ්ක්‍රමයෙන්; අනලභාසුරඃ—අනල, අග්නිසේ; භාසුරඃ, බබලන්නාවූ; නලඃ, නලතෙම; අභිචකර්ෂ, කැපී.

62 අවසිතො නගසෙතු රලක්ෂිත
ක්ෂිපති විෂ්ණු වරාහ රදෙ භුවි
විෂමකාෂ්ඨ තයා ජල පෘෂ්ඨතඃ
සමුදිතඃ ක්ෂිති පාර්ශ්ව ඉවෛකතඃ.

63 උදධිසෙතු රගවංශ සඞ්ගතඃ
සරලපුච්ඡ විදාරිත දන්තිනඃ
වපුරුවාහ පරං ග්‍රසිතුංගජං
ප්‍රසරතො'ජගරස්‍ය ගරීයසඃ.

64 චිරදළුඹ වියො ගිරි සඞ්ක්‍රමො
ජලධිඝාත කෘතාන්තර සඞ්ගිනී
මලයතුඞ්ග සුවෙල සුරද්විප-
චය බෘහද්භුජ බන්ධ ඉවා බභෞ.

65 මලයකූට සුවෙල තටාශ්‍රයඃ
ස්ථිරතරෙණු ධරාධර සඞ්ක්‍රමඃ
උභයකොටි ගතෞ ධරණීධරෞ
තුලයිතුංනු තුලා පරිනිර්මිතා.

---

62 අවසිතඃ, * නිමවනලද්දවූ; නගසෙතුඃ, පර්වතසෙතුවතෙම; අලක්ෂිත, දක්නාලද්දී; විෂ්ණුවරාහරදෙ—විෂ්ණුවරාහ, විෂ්ණුවරාහයාගේ; රදෙ, දන්තයෙ; භුවි, පෘථිවියෙහි; ක්ෂිපති(සති), දමන කල්හි; විෂමකාෂ්ඨතයා, විෂමකොට අඳනාලද්දබැවින්; ඒකතඃ, එක් පාර්ශ්වයෙකින්; ජලපෘෂ්ඨතඃ, ජලපෘෂ්ඨයෙන්; සමුදිතඃ, නැංගාවූ; ක්ෂිති පාර්ශ්වඉව, ක්ෂිතිපාර්ශ්වයක්මෙන්.

63 අගවංශසඞ්ගතඃ—අගවංශ, පර්වතවංශයහා; සඞ්ගතඃ, සඞ්ගතවූ; උදධිසෙතුඃ, සාගරයෙහි සෙතුවතෙම; සරලපුච්ඡ විදාරිත දන්තිනඃ—සරල, ඍජුවූ; පුච්ඡ, වාලධියෙන්; විදාරිත, පළනලද; † දන්තිනඃ, හස්තීහු ඇති; අපරම්ගජම්, අන්‍ය හස්තියෙකු; ග්‍රසිතුම්, ග්‍රාසකරන්නට; ප්‍රසරතඃ, යන්නාවූ; ගරීයසඃ, අත්‍යර්ථයෙන් ගුරුවූ; අජගරස්‍ය, අජගරයාගේ; වපුඃ, ශරීරය; උවාහ, ඉසිලී.

64 ගිරිසඞ්ක්‍රමඃ, පර්වතසෙතුවතෙම; චිරලයුම්බවියොගෙ, හස්තිලුඹ විධිය; ජලධිඝාතකෘතාන්තර සඞ්ගිනී(සතී)—ජලධිඝාත, සාගර නැමැති විරියෙන්; කෘත, කරණලද; අන්තර, සිදුරු ඇති; සඞ්ගිනී(සතී), සඞ්ග ඇති කල්හි; මලයතුඞ්ගසුවෙල සුරද්විපචය බෘහද්භුජ බන්ධඉව—මලය, මලය පර්වතයහා; තුඞ්ග, [illegible]; සුවෙල, සුවෙල පර්වත නැමැති; සුරද්විපචය, සුර හස්තීන් දෙදෙනාගේ; බෘහත්, මහත්වූ; භුජබන්ධඉව, බාහු බන්ධයක්මෙන්; ආබභෞ, හෙබියේ.

65 මලයකූට සුවෙල තටාශ්‍රයඃ—මලයකූට, මලය පර්වතකූටයහා;

---

* අරක්ෂිත—සන්න. † සාරනලද—සන්න.

66 අපරසෙතු පථස්‍ය විචිත්සයා
කටීනකොටි යුගෙ විනිවෙශිතෞ
අජනි කාචවරොනු වනෞකසා
ගිරිවරා වපනෙතු මිතො'න්‍යතඃ.

67 ජලමුදස්‍ය (තිමිඞ්ගිල සම්පදඃ)
ප්‍රසභ මුඩරණිය පයොනිධෙඃ
පෘථුදුරුඬර මනක(ක) චීවර
(ප්‍රවිහිතංනු) දෘඪං (වෘති) බන්ධනම්.

68 උතභුවඃ කුලිශායුධ වි(වි)ෂො
විෂය චක්‍ර නිතම්බ සමාශ්‍රයම්
ඝට(න) සන්ධිවලීතති මධ්‍යමං
වලිත මධ්‍ය මගස්තන සම්පදඃ.

සුවෙලතට, සුවෙල පර්වත තටය; අශ්‍රඃ, ඇසිරුකලාවූ; ස්ථිරතරඃ, අ තෘශයෙන් ස්ථිරවූ; ධරණිධර සඞ්ක්‍රමොනු, පර්වත සඞ්ක්‍රමයෙක්දෝ හෝ; (නොහොත්;) උභයකොටිගතෞ, දෙකෙළවරටගියාවූ; ධරණී ධරෞ, පර්වතයන් දෙදෙනා; තුලසිතුම්, සමකරන්නට; පරිනිර්මිතා, කරණලද්දාවූ; තුලානු, තුලායෙක්දෝහෝ.

66 අපරසෙතු පථස්‍ය, අන්‍යසෙතුපථයක් සම්බන්ධව; විචිත්සයා, කවැපිරිස්සෙන්; කඨිනකොටියුගෙ—කඨින, කකීශවූ; කොටියුගෙ, කොටිවයෙහි; විනිවේශිතෞ, පිහිටුවනලද්දාවූ; ගිරිවරෞ, පර්වතයන් දෙදෙනා; ඉතඃ, මෙසින්; අන්‍යතඃ, අනික්තැනකට; අපනෙතුම්, ප හකරන්නට; වනෞකසා, වානරයා විසින්, කාචවරඃ, කාචවරය තෙම; (උතුම් කදතෙම;) අජනිනු, කරණලදදෝහෝ.

67 ජලම්, ජලය; උදස්‍ය, ඉස; (තිමිඞ්ගිල සම්පදඃ.) තිමිඞ්ගිල සම්පත්තියගේ; පයොනිධෙඃ, සාගරයෙන්; ප්‍රසභම්, වහා; උඩර ණිය, නැගිම්පිණිස; පෘථු, මහත්වූ; දුරුඬරම්, නොදිරියහැක්වූ; අනක(ක)චීවර, මාර නමැති කෙවුලා විසින්; (ප්‍රවිහිතම්, කරණල දෑ) දෘඪම්, දෘඪවූ; (වෘති) බන්ධනං(නු), ඇලි බන්ධනයෙක්දෝහෝ; හෙවත් වැටියෙක්දෝහෙ'.

68 උත, නොහොත්; අගස්තන සම්පදඃ—අග, පර්වත නමැති; ස්ත න සම්පදඃ, ස්තන සම්පත්තිඇත්තාවූ; භුවඃ, පෘථිවියගේ; කුලිශායුධ වි(වි)ෂඃ, රාවණයාගේ; විෂයචක්‍රනිතම්බ සමාශ්‍රයම්—විෂය චක්‍ර, විෂය චක්‍ර නමැති හෙවත් ලංකා නමැති; නිතම්බ සමාශ්‍රයම්, නිතම්බ ස මාශ්‍රය ඇත්තාවූ; ඝට(න) සන්ධිවලීතති—ඝටනසන්ධි, ඝටන සන්ධි න මැති; වලීතති, වලීතති ඇත්තාවූ; වලිතම්, පෙරලෙනලද්දාවූ; මධ්‍ය මම් අඞ්ගං(න). මධ්‍යමාඞ්ගයදෝහෝ.

69 අථ නිවාරයිතුං දනුමනන්තර
(ප්‍රථම පශ්චිම සාගර) විග්‍රහම්
විපුලමද්‍රි යුගෙන මහියසා
විරචිතංනු භුජවය බන්ධනම්.

70 අතිනිමග්න මදීය මහාශර
ව්‍රණරුජාකෘත කාශ්‍ය විභාවිතම්
ලවණසාගර දානව දන්තිනඃ
ප්‍රකට මස්ථිනු වංශ සමුද්භවම්.

71 ප්‍රතිමණිප්‍රථිතෙකෘත කෞතුකෛ-
රුදධිමාපන දණ්ඩ උපාහිතඃ
ඉති වකාර මනො මනුවංශජ-
ශ්චිර විචාර පරම්පරමාදෘතඃ.

72 සමධිරූඪ සමීරණ සම්භව
ප්‍රණය දත්ත කරො රඝුනන්දනඃ
අධිරුරොහ ධරාධර සඞ්ක්‍රමං
භුවිනිෂණ්ණ මිවාසුර දන්තිනම්.

---

69 අථ, අනන්තරයෙන්; මහීයසා, අත්‍යර්ථයෙන් මහත්වූ; අද්‍රියුගෙන, පර්වතයුගයාවිසින්; විපුලම්, මහත්වූ; (ප්‍රථම පශ්චිම සාගර විග්‍රහම්—ප්‍රථම පශ්චිමසාගර,) ප්‍රථම පශ්චිමසාගරයන් දෙදෙනාගේ; විග්‍රහම්, කලහය; නිවාරයිතුම්, වලක්නපිණිස; දනුම්, දඬුකොට; අනන්තර, අතුරෙහි; විරචිතම්, කරණලද්දවූ; භුජවය බන්ධනංනු—භුජවය, භුජවයාගේ; බන්ධනංනු, බන්ධනයෙක්දෝහෝ.

70 අතිනිමග්න මදීය මහාශර ව්‍රණරුජාකෘත කාශ්‍යවිභාවිතම්—අතිනිමග්න, අත්‍යර්ථයෙන් ගැලුනාවූ; මදීය, මා පිළිබඳවූ; මහාශර, මහාශරයෙන්; (කරණලද;) ව්‍රණ, ව්‍රණයාගේ; රුජා, රුජායෙන්; කෘත, කරණලද; කාශ්‍ය, කෘශභාවයෙන්; විභාවිතම්, පහළකරණලද්දවූ; ලවණසාගර දානව දන්තිනඃ—ලවණසාගර, ලවණසාගර නාමැති; දානව දන්තිනඃ, අසුර හස්තීහුගේ; වංශ සමුද්භවම්, වංශයෙන් සමුද්භව ඇත්තාවූ; ප්‍රකටම්, ප්‍රකටවූ; අස්ථිනු, අස්ථියෙක් දෝහෝ.

71 උත, නොහොත්; ප්‍රථිතෙ, ප්‍රසිද්ධවූ; ප්‍රතිමණි, පෘථුවයෙහි; කෘතකෞතුකෛඃ—කෘත, කරණලද්දවූ; කෞතුකෛඃ, කුහුලින්; ආහිතඃ, කරණලද්දවූ; උදධිමාපන දණ්ඩානු, උදධිමාපන දණ්ඩයෙක්දෝ හොයි; ආදෘතඃ, ආදෘතවූ; මනුවංශජඃ, රාජතෙම; මනඃ, සිත; ඉති, මෙසේ; චිරවිචාර පරම්පරම්—චිර, බොහෝ කලක්; විචාරපරම්පරම්, විචාර පරම්පරා ඇත්තා; වකාර, කෙළේ.

72 සමධිරූඪ සමීරණ සම්භව ප්‍රණය දත්තකරඃ—සමධිරූඪ, නැඟ

73 ශුභවයොධන යොධනයො'ණ්වං
නෘතිම්නාදිත නාදිත වීචිකම්
පිහිතවෙල සුවෙල සුදම්භසං
සපදිවානර වානර මත්‍යගාත්.

74 තටවිශාල කපොලතලෙචල-
තපන මණ්ඩල කුණ්ඩල මණ්ඩනම්
විවිධ භූරුහ ෂණ්ඩ විනිර්ජිත-
ත්‍රිදශ නන්‍දන නන්‍දන චන්‍දනම්.

75 මද ගජෛජ රගජෛජ රගනිර්ඣර
ධ්වනිත වෘංහිත වෘංහිත සූචිතෛඃ
සරසිතෛත රසිතෛත රපිවාරිදෛඃ
ප්‍රචිතතං සතතං සපයඃ කනෛණඃ.

ගාවූ; සමීරණ ජම්භාව, පවනපුත්‍රයාගේ; (හනුමත්හුගෙ); ප්‍රණය, සෙනහයෙන්; ද[illegible] දෙනලද; තරඃ, අත්ඇති; රඝුනන්‍දනඃ, රාම තෙම; ධනධර සන්නිභ[illegible], ප[illegible]හසෙයනුවට; අධිරූරොහ, නැංගේ; භුවි, පෘථිවියෙහි; නිෂණ්ණම්, හුන්නාවූ; අසුරදනුජිනම්ව, අසුර හස්ති යක්හුගෙන් .

73 ශුභවයොධන යොධනායඃ—ශුභ, ශුභවූ; වයොධනා, වයස් ධන කොට ඇති; යොධනායඃ, යොධයන් නායකකොට ඇත්තාවූ; වානර වාන්, වානරයන් ඇත්තාවූ; (සඃ, ඒ රාමතෙම;) නෘතිම්නා, නෘතිම්හු විසින්; දිතනාදිත වීචිකම්—දිත, සඩකරණලද්දවූ; නාදිත, නාදක රණලද්දවූ; වීචිකම්, රළඇත්තාවූ; පිහිතවෙල සුවෙල සුදම්භ සම්—පිහිත, වසනලද; වෙල, වෙරළ ඇති; සුවෙලසුන්, සුවෙලය තෙරන්නාවූ; අම්භසම්, ජලඇති; අණ්වම්, සාගරය; සපදි, එකෙ ණෙහි; අරම්, අත්‍යතීතයෙන්; අත්‍යගාත්, ඉක්මිනී.

74 තටවිශාල කපොලතලෙ—තට, තටනමැති; විශාල, මහත්වූ; කපොලතලෙ, කොපොල්තෙලෙයි; චලතතපන මණ්ඩල කුණ්ඩල මණ්ඩනම්—චලත්, සැලෙන්නාවූ; තපන මණ්ඩල, සූර්‍ය්‍ය මණ්ඩල නමැති; කුණ්ඩල මණ්ඩනම්, කුණ්ඩලාභරණ ඇති; විවිධභූරුහ ෂණ්ඩවිනිර්ජිත ත්‍රිදශ නන්‍දන නන්‍දන චන්‍දනම්—විවිධ, අනෙප්‍රකාරවූ; භූරුහ ෂණ්ඩ, වෘක්ෂ සමූහයෙන්; විනිර්ජිත, පරදවනලද්දවූ; ත්‍රිදශනන්‍දන, දෙවතාවන් සතුටුකරවන්නාවූ; නන්‍දන චන්‍දනම්, නන්‍දනොද්‍යානයෙහි චන්‍දන ඇත්තාවූ.

75 අගජෛඃ, පර්වතයෙහිඋපන්නාවූ; අගනිර්ඣරධ්වනිතවෘංහිත* වෘංහිත සූචිතෛඃ—අග, පර්වතයෙහි; නිර්ඣර, නිර්ඣරයන්ගේ;

---

* පවර්ගීය ප්‍රථමපාඨඃ ප්‍රාමාදික ඉති ශ්‍රීතාරානාථඃ.

76 නීකෂණේන යුගස්‍ය හිරණ්මය-
ජ්වලිතරූප ධරස්‍ය විභූෂිතා
(කටක භිත්තිෂු) කාඤ්චනරෙඛයා
රවිගතං ප්‍රථයන්ත මුදාරයා.

77 හරි සමාන සමාන මෘගාඤ්චිතං
සභවනොප වනොප වෘතාන්තරම්
තට ගුහාසු ගුහාසු සමෛර්විභිඃ
කෘතරවං ශරවංශ වනාවෘතම්.

78 රචයතික්‍රම බන්ධ මිභවිෂි
ක්ෂණමවෙත්‍ය මෘගං මෘග ලක්ෂ්මණඃ
පරිහෘතං ප්‍රසභං හිමකාන්තිනා
නඛරඝාත භයෙන විදූරතඃ.

79 කෘතදවාරණ වාරණ ශොණිත
ස්‍රුව සදූරුණ දූරුණ ලුබ්ධකම්
මකර සාරස සාරස නිම්නගා
තතමවාරිත වාරිත දිග්ගජම්.

ධ්වනිත, නාදයෙන්; වෘංහිත, වඩනලද්දාවූ; වෘංහිත, කරිගර්ජිතයෙන්; සූචිතොඃ, දන්නාලද්දාවූ; මදගජෛඃ, මත්ත හස්තීන්විසින්; සපයඃකණෛඃ, පයඃකණ සහිතවූ; සරසිතෛඃ, ධ්වනි සහිතවූ; අසිතෛඃ, කළුවූ; වාර්දෛරපි, මෙඝයන්විසින්(ද); සතතම්, හැමකල්හි; ප්‍රචිතතම්, පතළාවූ.

76 හිරණ්මයජ්වලිත රූපධරස්‍ය—හිරණ්මය, සුවර්ණමයවූ; ජ්වලිත, දිලියෙන්නාවූ; රූපධරස්‍ය, රූපදරන්නාවූ; යුගස්‍ය, යුගයාගේ; හෙවත් වියෙ; නිකෂණේන, නැහැස්මෙන්; විභූෂිතා, අඳිනාලද්දාවූ; උදාරයා, උදාරවූ; (කටකභිත්තිෂු,) කටක භිත්තීන්හි; කාඤ්චනරෙඛයා, කාඤ්චනරෙඛායෙන්; රවිගතම්, සූර්‍ය්‍යයාගේ ගතිය; ප්‍රථයන්තම්, හඟවන්නාවූ.

77 හරි සමාන සමාන මෘගාඤ්චිතම්—හරි සමාන, සිංහ සමානවූ; සමාන, මාන සහිතවූ; මෘග, මෘගයන් විසින්; අඤ්චිතම්, අනුවනලද්දාවූ; සභවනොපවනොපවෘතාන්තරම්—සභවන, භවන සහිතවූ; උපවන, උද්‍යානයෙන්; උපවෘත, වසනලද්දාවූ; අන්තරම්, අන්තර ඇත්තාවූ; තට, තටයෙහි; ගුහාසු, ගුහා සමීපයෙහි; ගුහ, ස්කන්දයාගේ; අසුසමෛඃ, ප්‍රාණසමවූ; විභිඃ, පක්ෂීන්විසින්; කෘතරවම්, කරණලද නාද ඇත්තාවූ; ශරවංශවනාවෘතම්—ශර, ශරහා; වංශවන, වංශවනයෙන්; ආවෘතම්, වසනලද්දාවූ.

78 ඉභවිෂි, සිංහයා; මෘගලක්ෂ්මණඃ, මෘගලක්ෂණය සම්බන්ධවූ; මෘගම්, මෘගයා; අවෙත්‍ය, දැන; ක්‍රමබන්ධම්, පදන්‍යාසය; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; රචයති(සති), කරණකල්හි, හිමකාන්තිනා, චන්ද්‍රයා විසින්; නඛරඝාත භයෙන, නඛප්‍රහාර භීතියෙන්; විදූරතඃ, දුරින්; ප්‍රසභම්, වහා, පරිහෘතම්, පහවිමයි.

79 කෘතදවාරණ වාරණ ශොණිත ස්‍රුව සදූරුණ දූරුණ ලුබ්ධ

80 ජ්වලිත රතන චයෙන නභස්පෘශා
ගගන ලග්න දවානල සංශයාන්
අධිරුරොහ සුවේලම්ගංවිභුඃ
ප්‍රතිජනං ජනයන්ත මනාරතම්.

81 තත්‍රස්ථිත්වා කිරණ නිකරන්‍යස්ත (රඞ්ග) ස්තරඞ්ග-
භාස්වත්තොයං වරුණනිලයං වෛද්‍රුමාණාං ද්‍රුමාණාම්
පශ්‍යන් රෙ(මෙ) සතත සලිලභ්‍රංසමුක්තං සමුක්තං
ශක්‍රත්‍රස්තක්ෂිතිධර ශතස්වානදන්තං නදන්තම්.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ
සෙතුබන්ධො නාම) චතුර්දශස්සර්ගඃ.

කම්—කෘත, කරණලද; දව, වල්හි; නොහොත් සන්තාප ඇත්තාවූ; අරණ, පරිභ්‍රමණඇත්තාවූ; වාරණ, හස්තීන්ගේ; ශොණිතස්‍රුව, රුධිරස්‍රවයෙන්; සද්‍ය, හැම්කල්හි; අරුණ, රත්වූ; දාරුණ, දරුණුවූ; ලුබ්ධකම්, ලුබ්ධයන් ඇත්තාවූ; මකරසාරස සාරස නිම්නගාතතම්—මකර, මකරයන්ගෙ; සාරස, ආරස * සහිතවූ; හෙවත් නාද සහිතවූ; සාරස, විල්ලිහිණියන් ඇත්තාවූ; නිම්නගා, නදියෙන්; තතම්, පතළාවූ; අවාරිත වාරිත දිග්ගජම්—අවාරිත, නොවැළැක්වියහැක්කාවූ; වාරිත, ජලයට පැමිණිසාවූ; දිග්ගජම්, දිගතුන් ඇත්තාවූ.

80 නභස්පෘශා, ආකාශය ස්පර්ශකරන්නාවූ; ජ්වලිත රතනචයෙන—ජ්වලිත, දිලියෙන්නාවූ; රතනචයෙන, රතන සමූහයෙන්; ගගනලග්න දවානල සංශයාන්—ගගන, ආකාශයෙහි; ලග්න, සක්තවූ; දවානලසංශයාන්, දවාග්නියෙහි සංශයන්; ප්‍රතිජනම්, ජනයාකෙරෙහි; අනාරතම්, අනවරතයෙන්; ජනයන්තම්, කරන්නාවූ; සුවෙලම් අගම්, සුවෙල පර්වතයට; විභුඃ, විභුතෙම්; අධිරුරොහ, නැංගේ.

81 තත්‍ර, ඒ පර්වතයෙහි; ස්ථිත්වා, සිට; වෛද්‍රුමාණාම්, විද්‍රුම ප්‍රතිබඹවූ; ද්‍රුමාණාම්, වෘක්ෂයන්ගේ; කිරණනිකරන්‍යස්තරඞ්ගඃ—කිරණනිකර, රශ්මි සමූහයෙන්; න්‍යස්ත, පිහිටුවනලද; (රඞ්ගඃ, රඟඇති;) තරඞ්ගඃ, රළින්; භාස්වත්තොයම්, බබලන්නාවූ ජල ඇති; සතත සලිලභ්‍රංසමුක්තම්—සතත, නිරන්තරවූ; සලිල, ජලයාගේ; භ්‍රංස, ඝොෂයෙන්; මුක්තම්, මුක්තවූ; සමුක්තම්, මුක්තා සහිතවූ; ශක්‍රත්‍රස්තක්ෂිතිධර ශතස්වානදම්—ශක්‍ර, ශක්‍රයාකෙරෙන්; ත්‍රස්ත, භය පත්වූ; ක්ෂිතිධරශත, පර්වත සමූහයට; ස්වානදම්, ස්වානදෙන්නාවූ; නදන්තම්, හඬන්නාවූ; තම් වරුණනිලයම්, ඒ සාගරය; පශ්‍යන්, බලන්නාවූ; සඃ, ඒ රාජොත්තමතෙම්; රෙ(මෙ), ඇලිණි.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; සෙතු බන්ධොනාම, සෙතු බන්ධනම්වූ;) චතුර්දශස්සර්ගඃ, (තුදුස්වන සගයි.)

---

* අසර—සන්න.

පඤ්චදශස්සර්ගඃ

1 අඞ්ගදාඛ්‍ය මථ වානරවීරං
රක්ෂසාං පුර මජිගම දීශඃ
වෙදිතුං චතුරු පාය විධීනාං
කස්‍ය ගම්‍ය ඉති කෞශික ශත්‍රුම්.

2 ප්‍රාවිශත්ස රහිතාදරවෘත්තිඃ
සංසදම් විදිතඃ සුර ශත්‍රොඃ
රාක්ෂසානධිපථොප නිවිෂ්ටාන්
(සං)ස්පෘශන්සපදි පුච්ඡගුණෙන.

3 සන්නිෂද්‍ය නිභෘතංස මුහුර්ත්තං
ස්වාගතාදි විධි ලම්භිත මානඃ
ආදදෙ වච ඉදං විනයස්ථඃ
සාධුරූඪ නය පද්ධති පශ්චාත්.

4 නිර්ගුණො'පි යදි ශෞර්‍ය්‍යවිශිෂ්ට-
ස්තත්‍ර භක්ති මධි ගච්ඡති ලොකඃ
තද්ද්වයෙන පරිදීපිත වෘත්ත-
දෘශ වද්භවති සර්ව්වජනෞඝඃ.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; ඊශඃ, ඊශ්වරතෙමේ; අඞ්ගදාඛ්‍යම්, අඞ්ගද ය යන නම් ඇත්තාවූ; වානරවීරම්, වානරවීරයා; චතුරුපාය විධීනාම්, චතුරුපායවිධීන් අතුරෙන්; කස්‍ය, කවරක්හු සම්බන්ධව; ගම්‍ය ඉති, පැමිණියයුත්තේදැයි; කෞශික ශත්‍රුම්, රාවණයා; වෙදිතුම්, දන්නා පිණිස; රක්ෂසාංපුරම්, රාක්ෂසපුරයට; අජිගමත්, යැවී.

2 රහිතාදර වෘත්තිඃ—රහිත, දුරුකරණලද; ආදරවෘත්තිඃ, ආදර වෘත්ති ඇත්තාවූ; (ඒ අඞ්ගදතෙමේ;) විදිතඃ, දන්නාලද්දේ; අධිප ථොපනිවිෂ්ටාන්—අධිපථි, මාර්ගයෙහි; උපනිවිෂ්ටාන්, හුන්නාවූ; රාක්ෂ සාන්, රාක්ෂසයන්; පුච්ඡගුණෙන, පුච්ඡදාමයෙන්; (සං)ස්පෘශන්, ස්පර්ශකරන්නේ; සපදි, එකෙණෙහි; සුර ශත්‍රොඃ, රාවණයාගේ; සංසදම, සභාවටද; ප්‍රාවිශත්, වන්.

3 විනයස්ථඃ, විනයෙහි පිහිටියාවූ; (භික්මුනාවූ;) සඃ, එතෙමේ; ස්වා ගතාදිවිධි ලම්භිතමානඃ—ස්වාගතාදිවිධි, ස්වාගතාදි විධියෙන්; ලම්භි ත, පමුණුවනලද්දාවූ; මානඃ, පූජාඇත්තේ; මුහුර්ත්තම්, ඇසිල්ලක්; නිභෘ තම්, නිශ්චලව; සන්නිෂද්‍ය, හිඳ; පශ්චාත්, පසුව; සාධු, මනාකොට; රූඪනයපද්ධති—රූඪ, නැඟෙනලද්දාවූ; නයපද්ධති, නීතිමාර්ග ඇත් තාවූ; ඉදං වචඃ ආදදෙ, මේ වචනයද ගති.

4 නිර්ගුණොපි, ගුණ රහිතයෙකුදු; යදි, ඉදින්; ශෞර්‍ය්‍ය විශිෂ්ටඃ,

5 ත්වය්‍ය නන්‍ය ජන ඛණ්ඩිත ශෞර්‍ය්‍යෙ
සර්වගුණ්‍ය ජන ගීත ගුණෞඝෙ
ස්නෙහ බන්ධ නියතෙන ගුණඥ-
ශ්චෙතසාශ්‍රිත එව කපීන්ද්‍රඃ.

6 තච්චාංස්‍යවිතථානි විපාකෙ
කර්තුමිෂ්ට ඵලවන්ති යතෙථාඃ
වල්ලභස්‍ය නය විද්විෂතොවා
සූක්තමෙව හෘදයෙ'භි නිධත්ත.

7 නිස්පෘහො'පර එව හිතානි
ව්‍යාහරත්‍ය ගණිතප්‍රභුකොපඃ
නිෂ්ඵලප්‍රිය සුඛො නතු භෘත්‍ය
පථ්‍යමාහ පති මානත වෘත්තිඃ.

ශෞර්‍ය්‍යයෙන් වෙසෙසනලද්දේවීනම්; තත්‍ර, ඔහුකෙරෙහි; ලොකඃ, ලෝවැසිතෙම; භක්තිම්, භක්තියට; අධිගච්ඡති, පැමිණෙන්නේය; තද්වයෙන. ඒදෙකින්; පරිදීපිතවෘත්තඃ—පරිදීපිත, දක්වනලද්දාවූ; වෘත්තඃ, වෘත්ති ඇත්තාහට; සර්වජනෞඝඃ, සියලු ජන සමූහතෙම; දාසවත් භවති, දාසයක්හුමෙන් වන්නේයි.

5 අනන්‍ය ජන ඛණ්ඩිත ශෞර්‍ය්‍යෙ, අන්‍ය ජනයක්හු විසින් කඩ කරණුනොලද්දාවූ ශෞර්‍ය්‍ය ඇති; සර්වගුණ්‍ය ජනගීත ගුණෞඝෙ—සර්ව, සියලු; ගුණ්‍යජන, ගුණැතිවූ ජනයා විසින්; ගීත, කියනලද; ගුණෞඝෙ, ගුණ සමූහ ඇත්තාවූ; ත්වයි, තාකෙරෙහි; ස්නෙහබන්ධ නියතෙන—ස්නෙහ බන්ධ, ස්නෙහ බන්ධනයෙන්; නියතෙන, බඳනාලද්දාවූ; චෙතසා, සිතින්; ගුණඥඃ, ගුණ දන්නාවූ; කපීන්ද්‍රඃ, සුග්‍රීවතෙම; ශ්‍රිත එව, ගන්නාලැබීමැයි.

6 අවිතථානි, අතුච්ඡවූ; විපාකෙ, විපාකයෙහි; ඉෂ්ටඵලවන්ති, අභිමතඵල ඇත්තාවූ; තච්චාංසි, ඔහුගේ තෙප්ලුන්; කර්තුම්, කරන්නට; යතෙථාඃ, උත්සාහකරව; (එසේමැයි;) විනයවිත්, නීතිඥතෙම; වල්ලභස්‍ය, වල්ලභයාගේහෝ; විෂතොවා, සතුරාගේහෝ; සූක්තමෙව, සූක්තයම; හෙවත් මනාකොට කියනලද වචනයම; හෘදයෙ, හෘදයෙහි; අභිනිධත්ත, පිහිටුවන්නේයි.

7 අථ, නොහොත්; අගණිතප්‍රභුකොපඃ—අගණිත, නොසලකනලද; ප්‍රභුකොපඃ, ප්‍රභුහුගේ කොප ඇත්තාවූ; නිස්පෘහඃ, නිරභිලාසවූ; පරඑව, සතුරුම; හිතානි, හිතයන්; ව්‍යාහරති, කියන්නේය; නිෂ්ඵලප්‍රියසුඛඃ—නිෂ්ඵල, නිෂ්ඵලවූ; ප්‍රියසුඛඃ, ප්‍රිය සුඛ ඇත්තාවූ; භෘත්‍යස්තු, සෙවක වනාහි; ආනතවෘත්තිඃ—ආනත, නැමුනාවූ හෙවත් යටත්වූ; වෘත්තිඃ, පැවතුම් ඇත්තේ; පතිම්, ස්වාමිහට; පථ්‍යම්, හිතයක්; නාහ, නොකියා.

8 ස්වාභිමානපරි බොධන හෙතො-
ර්භාව ශූන්‍යමභිධාය වචාංසි
ස්වාමිනං යුධි නියුජ්‍ය විමර්ද්දෙ
ද්‍රෂ්ටුමප්‍යුප සරන්ති නකෙචිත්.

9 දූරදෘෂ්ට රිපු කෙතු ශිඛාග්‍රා
වාරිතෙ'පි කලහාය යතන්තෙ
නාප්‍රයාන්ති ශර වෘෂ්ටිනිපාතෙ
තාඩ්‍යමාන ශිරසො'පි පුරස්තාත්.

10 මුඤ්චඝාත මභිතො භවවීර-
ත්‍යන්‍යයොධ මභිධාය ජිඝාංසුම්
ලීලයා යුධි පුරො'භි සරන්තො
නාපිසන්ති (භුවි) පඤ්ච පුමාංසඃ.

11 යත්ස්වයං යුවති මිත්‍රවතීෂු
ව්‍යාභෘතං මධු මදෙන සභාසු
තත්ස්මරන්ත රණ මධ්‍ය මුපෙතාඃ
කෙචිදෙව ශර ජාල කරාලම්.

---

8 කෙචිත්, සමහරකෙනෙක්; ස්වාභිමාන පරිබොධනහෙතොඃ— ස්වාභිමාන, ස්වකීයවූ අභිමානයාගේ; පරිබොධනහෙතොඃ, පරිබොධනය පිණිස; භාවශූන්‍යම්, භාවශූන්‍යකොට ඇති; අභිප්‍රාය ශූන්‍යකොට; (හෙවත් තමා සිතනැත්ත;) වචාංසි, වචනයන්; අභිධාය, කියා; ස්වාමිනම්, ස්වාමීහු; යුධි, යුද්ධයෙහි; නියුජ්‍ය, යොදා; විමර්ද්දෙ, යුද්ධය; ද්‍රෂ්ටුමපි, දක්නටද; නොපසරන්ති, නොයෙත්.

9 දූරදෘෂ්ටරිපු කෙතුශිඛාග්‍රාඃ— දූර, දුරෙහි; දෘෂ්ට, දක්නාලද; රිපු, සතුරන්ගේ; කෙතුශිඛාග්‍රාඃ, කෙතුශිඛාග්‍ර ඇත්තාහු; වාරිතෙපි, වලකනලද කල්හිදු; කලහාය, කලහය පිණිස; යතන්තෙ, උත්සාහ කෙරෙති; ශරවෘෂ්ටිනිපාතෙ(සති), ශරවෘෂ්ටිනිපාත ඇති කල්හි; තාඩ්‍යමාන ශිරසොපි, තලනු ලබන්නාවූ හිස් ඇත්තාහුදු; පුරස්තාත්, අභිමුඛයට; නප්‍රයාන්ති, නොයෙත්.

10 ඝාතම්, ප්‍රහාරය; මුඤ්ච, හරෑ; වීර, වීරය; අභිතොභව, අභිමුඛවාසි; (ඉදිරිවාසි;) ඉති, මෙසේ; ජිඝාංසුම්, පැහැරියපිවූ; අන්‍යයොධම්, අන්‍යයොධයහට; (සතුරාට;) අභිධාය, කියා; ලීලයා, ලීලායෙන්; යුධි, යුද්ධයෙහිලා; පුරඃ, අභිමුඛයෙහි; අභිසරන්තඃ, හැසිරෙන්නාවූ; පුමාංසඃ, පුරුෂයෝ; පඤ්ච අපි, පසක්දෙනාද; නසන්ති, නැති.

11 යුවතිමිත්‍රවතීෂු, ස්ත්‍රීන්නා මිත්‍රයන් ඇත්තාවූ; සභාසු, සභායෙහි; මධුමදෙන, සුරාමදයෙන්; ස්වයම්, තමාවිසින්; යත්ව්‍යාභෘතම්, යම්ව්‍යාභෘතයෙක් ඇද්ද; තත්ව්‍යාභෘතම්, ඒ කීම; ශරජාල කරාලම්—

12 කෙ නාසනාන්ති පුරුෂස්‍ය සහායා
භොක්තුමිද්ධ විභවස්‍ය සමෘද්ධිම්
යුධ මධ්‍යවධ මිච්ඡති තස්මින්
දුර්ල්ලභාඃ සහ කෘතව්‍යවසායාඃ.

13 නිර්ව්‍යපෙක්ෂ මවධූය වචස්තත්
සෙවකෛ රභිහිතං ශ්‍රුතිහාරි
යනනයෙන නසමෙති විරොධං
තද්විචාර නිපුණෙන විධෙයම්.

14 ගීයතෙ විවිධ මාගම විද්භිඃ ·
කර්ම්මයත්සු(කෘත) දුෂ්කෘත භෙදාත්
සිද්ධිදෙය ගුණ දොෂවශාත්තද්
භෙදමෙති පුනරෙව චතුර්ද්ධා.

ශරජාල, ශර සමූහයෙන්; කරාලම්, දන්තුරවූ; (විෂමවූ;) රණමූර්ධ්‍යම්, සඞ්ග්‍රාම මධ්‍යයට; උපේතාඃ, පැමිණියාවූ; කෙච්දෙව, සමහරකෙනෙක්මැ; ස්මරන්ති, සිහිකෙරෙත්.

12 ඉද්ධවිභවස්‍ය—ඉද්ධ, සමෘද්ධවූ; විභවස්‍ය, විභව ඇත්තාවූ; පුරුෂස්‍ය, පුරුෂයාගේ; සමෘද්ධිම්, සමෘද්ධිය; භොක්තුම්, අනුභවකරන්නට; කෙසහායානසන්ති, කවරකෙනෙක් සහාය නොවෙද්ද; තස්මින්, ඔහු; යුධ මධ්‍යවධම්—යුධ මධ්‍ය, යුධ මධ්‍යයෙහි; වධම්, වධය; ඉච්ඡති(සති), කැමැතිවන කල්හි; සහකෘතව්‍යවසායාඃ—සහ, එක්ව; කෘත, කරණලද; ව්‍යවසායාඃ, නිගමය * ඇත්තාහු; දුර්ල්ලභාඃ, දුර්ල්ලභයෝයි.

13 තත්, එහෙයින්; සෙවකෛඃ, සෙවකයන් විසින්; අභිහිතම්, කියනලද්දාවූ; ශ්‍රුතිහාරි, කණ්හාරිවූ; වචඃ, වචනය; නිර්ව්‍යපෙක්ෂම්, ව්‍යපෙක්ෂා රහිතව; අවධූය, දුරුකොට; යත්, යම් වචනයෙක්තෙම; නයෙන, නීතිහා; විරොධම්, විරොධයට; නසමෙති, නොපැමිණේද; තද්වචඃ, ඒ වචනය; විචාරනිපුණෙන, විචාර නිපුණයා විසින්; විධෙයම්, කටයුත්තේයි.

14 ආගම විද්භිඃ, ආගමඥයන් විසින්; යත්කර්ම්ම, යම් ක්‍රියායෙක්; සු(කෘත) දුෂ්කෘතභෙදාත්, සු(කෘත) දුෂ්කෘතභෙදයෙන්; විවිධම්, විවිධවූයේ; ගීයතෙ, කියනුලැබේද; තත්කර්ම්ම, ඒ ක්‍රියාව; පුනරෙව, නැවතම; සිද්ධිදෙය ගුණ දොෂවශාත්—සිද්ධිදෙය, සිද්ධියෙන්දෙයවූ; ගුණදොෂවශාත්, ගුණදොෂවශයෙන්; චතුර්ද්ධා, සතර පරිද්දෙකින්; භෙදම්, භෙදයට; එති, පැමිණේ.

---

* නිශ්චය—සම්හර.

15 පක්ෂයුග්මගත සිද්ධිවිධෙයං
තද්විචිනත්‍ය ගුණ දොෂ විශෙෂම්
යඃ කරොති කරණීය මනින්ද්‍යං
විද්ධිනීති ඵලමස්‍ය කරස්ථම්.

16 දොෂ දුෂ්ට ඵල නින්ද්‍යවිරාමං
යො'ප්‍රියමපි විපරීත (මු)දස්‍ය
සෙවතෙ·සදනු බන්ධ විශුද්ධං
ධාම තත්‍ර(න) තනොති විපත්තිඃ.

17 දුර්ජ්ජයෙන සහ වෛර මනල්පං
සත්‍රි පරස්‍ය (න)හිතාය පරත්‍ර
(න)කලත්‍ර මපහාය සුඛාප්තිං
රාඝවස්‍ය මෘගයස්ව සුහෘත්ත්වම්.

18 ඉන්ද්‍රියාණිමති මන්ත මජය්‍යං
යොජයන්ති විෂයෙෂු විජිත්‍ය
තද්වශිත්ව මවබුධ්‍ය යශොභි-
ර්ය්‍යස්තනොති භුවනානි සවීරඃ.

---

15 තත්, එහෙයින්; පක්ෂයුග්මගත සිද්ධිවිධෙයම්—පක්ෂයුග්මම්, පක්ෂද්වයට; ගත, ගියාවූ; සිද්ධි, සිද්ධියෙන්; විධෙයම්, කටයුතුවූ; ගුණදොෂවිශෙෂම්, ගුණදොෂවිශෙෂය; විචිනත්‍ය, සලකා; යඃ, යමෙක්තෙම; අනින්ද්‍යම්, නින්ද්‍යනොකටයුතුවූ; කරණීයම්, කටයුත්ත; කරොති, කෙරේද; නීතිඵලම්, නීතිඵලය; අස්‍ය, මොහුගේ; කරස්ථම්, හස්තස්ථවූවා; විද්ධි, දනු.

16 යඃ, යමෙක්තෙම; දොෂදුෂ්ටඵලනින්ද්‍යවිරාමම්—දොෂ, දොෂයෙන්; දුෂ්ට, දුෂ්ටවූ; ඵල, ඵලයෙන්; නින්ද්‍ය, නින්ද්‍යකටයුතුවූ; විරාමම්, කෙළවර ඇත්තාවූ; අප්‍රිවිපරීතම්, අනප්‍රි; උදස්‍ය, හැර; සදනුබන්ධ විශුද්ධම්—සත්, සාධුහුගේ; අනුබන්ධ, අනුබන්ධයෙන්; විශුද්ධම්, විශුද්ධවූ; අප්‍රිම්, අප්‍රිය; සෙවතෙ, සෙවුනේද; තත්‍ර, ඔහුකෙරෙහි; විපත්තිඃ, විපත්තිතොම; ධාම, පදනාසය; (න)තනොති, (නො)කෙරේ.

17 දුර්ජ්ජයෙන සහ, නොදිනියහැක්කාහුහා එක්ව; වෛරම්, වෛරය; අනල්පම්, අල්පයක් නැත්තේයයි; පරස්‍යසත්‍රි, පරසත්‍රිතොමෝ; පරත්‍ර, පරලොව්හි; හිතාය, හිත පිණිස; (න,) නොවන්නීය; (තත්) කලත්‍රම්, ඔහුගේ කලත්‍රය; අපහාය, හැර; සුඛාප්තිම්, සුඛපිණිස; රාඝවස්‍ය, රාමයාහා; සුහෘත්ත්වම්, මිත්‍රත්වය; මෘගයස්ව, සොය.

18 ඉන්ද්‍රියාණි, ඉන්ද්‍රියයෝ; අජය්‍යම්, නොදිනියහැක්කාවූ; මතිමන්තාම්, ධීමත්හු; විජිත්‍ය, දිනා; විෂයෙෂු, විෂයෙහිලා; යොජයන්ති,

19 යෞවනං චල මපායි ශරීරං
ගත්වරංවසු විමෘශ්‍ය විශිෂ්ටඃ
අන්‍යජන්මගත තික්ත විපාකං
දෘෂ්ටසෞම්‍ය මපි කර්ම්ම(න) ධත්තෙ.

20 හෙතුරන්‍ය භවභොග විවෘද්ධෙ-
යර්දෑතශ්ච භවතීහ විභූතිම්
ස්ථාස්නු යච්චවිතනොති යශස්තත්
සාධනීය මිතරත්තු නාධීරෛඃ.

21 රූපවන්ත මපි හන්ති ජරාර්ත්තිඃ
සඞ්ගමෙ මහති චාස්ති වියොගඃ
යාති දීර්ඝ (මපි) විච්‍යුති මායුඃ
පූර්ණ්‍යමෙව නිරපායි භජධ්වම්.

සොදති; යඃ, යමෙක්තෙම්; තවශිත්වම්, ඒ ඉන්ද්‍රියයන් වශගබව; අව ධූය, දුරුකොට; යශොභිඃ, යසසින්; භුවනානි, භුවනයන්; තනොති, පතුරුවාද; වීරඃ, වීරනම්; සඃ, හෙමැයි.

19 විශිෂ්ටඃ, විශිෂ්ටතෙම; යෞවනම්, යෞවනය; චලම්, චලවූවා; විමෘශ්‍ය, සලකා; ශරීරම්, ශරීරය; අපායි, විනශ්වරවූවා (නස්නා සුලු වූවා;) විමෘශ්‍ය, සලකා; වසු, ධනය; ගත්වරම්, යනසුලුවූවා; විමෘශ්‍ය, සලකා; අන්‍යජන්මගත තික්තවිපාකම්—අන්‍යජන්ම, අන්‍යජන්මයට; ගත, ගියාවූ; තික්ත, අමධුරවූ; විපාකම්, විපාක ඇත්තාවූ; දෘෂ්ටසෞම්‍යමපි—දෘෂ්ට, දක්නාලද; සෞම්‍යම්පි, සෞම්‍ය ඇත්තාදවූ; කර්ම, ක්‍රියාව; (න)ධත්තෙ, නොකෙරේ.

20 යත්, යමෙක්; අන්‍යභවභොග විවෘද්ධෙඃ—අන්‍ය භව, අන්‍ය භවයෙහි; භොගවිවෘද්ධෙඃ, භොගවිවෘද්ධියට; හෙතුඃ, හෙතුද; යතශ්ච, යමෙකිනිදු; ඉහ, මෙලෙව්හි; විභූතිම්, විභූතිය; භවති, වන්නේද; යච්ච, යමෙකුදු; ස්ථාස්නු, ස්ථිරවූ; යශඃ, යසස; විතනොති, පතුරුවාද; ධීරෛඃ, ධීරයන් විසින්; තත්, ඒ; සාධනීයම්, සෑදියයුත්තේය; ඉතරත්තු, සෙස්ස වනාහි; (නසාධනීයම්), නොකටයුත්තේයි.

21 ජරාර්ත්තිඃ, ජරාපීඩාතොමෝ; රූපවන්තම්පි, රූප ඇත්තාහුදු; හන්ති, නසයි; මහතිච, මහත්දවූ; සඞ්ගමෙ, සමාගමයෙහි; වියොගඃ, වියොගය; අස්ති, ඇත; දීර්ඝම්(අපි), දීර්ඝදවූ; ආයුඃ, ආයු; විච්‍යුතිම්, විච්‍යුතියට; යාති, යන්නේය; නිරපායි, විනාශයක් නැත්තාවූ; පූර්ණ්‍යමේව, පූර්ණ්‍යයම; භජධ්වම්, සෙවනයකරව්. *

---

* සෙවු—සන්න.

22 දුර්ජයස්‍ය මුනිතුල්‍යධීමතඃ
යෝෂිතස්‍ය මනසාපි යුවතඃ
ලොකයුග්මගත ශම්මවිනාශං
තම්විහාය සුඛමේති යශෝවා.

* * * * * * * * *

කෘතඥ (ඉතිමාතුලවිතය සංජ්ඤා සාතාර්ථතො
මහාර්ථ පසුරවිජො විරචිතස්ත්‍රයාසං (කවිඃ)
(කුමාරපරිචාරකඃ) සඵලහාර්ද (සිධීඃ සුධීඃ
(ශ්‍රුතො ජගති ජානකීහරණ) කාව්‍ය (මෙතන්මහත්.)

ඉති සිංහලකවෙ රණිශානුපස්‍ය * කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජාන කීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ රාමාභිෂෙකොනාම පඤ්චදශ † ස්සර්ගඃ.

---

22 තත්, එහෙයින්; දුර්ජයස්‍ය, නොදිනියහැක්කාවූ; මුනිතුල්‍යස්‍ය, මුනීන්හා සදෘශවූ; ධීමතඃ, ධීයි ඇත්තාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; යුව තඃ, යුවතියගේ; ලොකයුග්මගත ශම්මවිනාශම්—ලොකයුග්මගත, උභයලොකයට ගියාවූ; ශම්මවිනාශම්, ශම්වනාශය ඇති; මනසාපි, සිතින්දු; යොෂිතම්, යොෂිය; විහාය, හැර; සුඛංවා, සුඛයටහෝ; එති, පැමිණෙත්; යශොවා, යශසටහෝ; (එති, පැමිණෙති.)

* * * * * * * * * -

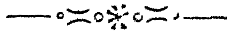
කෘතඥඃ, කෙලෙහිගුණ දන්නාවූ; සඵලහාර්ද (සිධීඃ—සඵල, ඵල සහිතවූ; හාර්දසිධීඃ, හෘදයස්ථ සිධි ඇති; හෙවත් අභිප්‍රාය සිද්ධ ඇති; සුධීඃ, ප්‍රාඥවූ; ජගති, ලෙව්හි; ශ්‍රුතඃ, ප්‍රසිද්ධවූ; කවිඃ කුමාර පරිචාරකඃ, මහා කවි) කුමාරදාසතෙම; (ඉති, මෙසේ; මාතුලවිතය සතත සාතාර්ථතඃ—මාතුලවිතය,) මයිල් දෙදෙනාගුගේ; (සතත, උත්සාහයපිළිබඳවූ;) සාතාර්ථ(තඃ,) සතාර්ථබැවින්; (මහල්මන්;) අසුරවිෂඃ, විජ්ඣුහට; මහාර්ථි, පුද පිණිස; මහාර්ථි. මහතාවූ අර්ථඇති; (එතත්, මෙ; මහත් ජානකීහරණ) කාව්‍යම්, ජානකීහරණ මහාකාව්‍යය; විරචයත්, කෙලේසි.

(ඉති, මෙසේ; සිංහලකවෙඃ, සිංහල කවිවූ; අනිශානුපස්‍ය, ඒපාසින ජවූ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාස මහාකවීනුගේ, කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; රාමාභිෂෙකොනාම, රාමාභිෂෙකනම්වූ; පඤ්චදශස්සර්ගඃ, පසළොස්වන සගයි.)

සි ඕ ර සතු.

---

* රතිශය සුතසඃ—සන්න. † පඤ්චිංශත් තමි—සන්න.

ශුද්ධ පත්‍රය,

පිට.	පේළි.	අශුද්ධ.		ශුද්ධ
5	3	ක්‍ෂත්‍රා	... ...	ක්‍ෂාත්‍රා
"	24	ක්‍ෂත්‍රාත්වය,	...	ක්‍ෂාත්‍රාධර්මයෙ,
7	28	වෙත්‍ර	... ...	වේරල
8	13, 23	භාෂණශත ...	...	භාෂණසත
11	21	මෙස්	... ...	මේස්
"	28	ගුණෙණත	... ...	ගුණේණන
15	9, 26	සමිත්‍ර	... ...	සුමිත්‍ර
"	10	ලම්භිතයා	...	ලම්බිතයා
16	7	ආවං	... ...	ගුවඃ
"	15	උනනත	...	උනනතාසු
"	23	ආවච්	... ...	ආවඃ
18	25	ෂක්‍ෂ	... ...	පක්‍ෂ
24	1, 17 *	පතො	... ...	පතොඝ
26	20	බිඳිනා	... ...	ඔවිදුනා
31	11	සොෂම්,	... ...	භූරි, බොහෝවූ; සොෂම්,
34	15	උඩුතඃ	... ...	උඩුතම්
36	18	(කිං	... ...	(කිං විශිෂ්ටො වරුණඃ කිං
37	7	සත	... ...	යත
"	21	කල්පානල	...	කල්පානිල
38	3, 14	මාථකස්‍ය	...	මන්ථනස්‍ය
40	10	යං	... ...	යෙ
"	33, 34	උත්තරීයම්	...	උත්තරීයෙ
41	27	ක්‍රුධ	... ...	ක්‍රොධ
"	35	ස්රපුන්	... ...	සපුරන්
42	2	ශිරං	... ...	ශිරඃ
"	11	සිං	... ...	සිංහ
"	16	ශිරව්	... ...	ශිරප
45	9, 29	හසත (කීපතැනම)		හසති

* මේ ආදී ඇතැම් අශුද්ධියන් පොත් ස්වල්පයක පමණකි.

පිට.	පේළි.	අශුද්ධ.	ශුද්ධ.
49	23	රාජයන්ගේ ...	රාජයක්හුගේ
"	27	විහ;ා	විහා;
50	16	විරුඪ	විරූඪ
"	19	කාමිජ	කාමින
52	19	පිපිකියාවු ...	පිපියාවූ
55	28	චාරුතම ...	චාරුතමං
56	4	{ චේතඃ (සමි) යාන / මි ශොක තාං ගො }	{ චේතසනවායාන / මිශොක භාංච }
"	20	තෙ	තව
"	21	(සමා) යානට .	යානම්
59	20	මෙිස්	මෙසේ
64	33	වින්න	විත්න
65	27	ආද	ආර්ද්‍ර
66	19	කාවින්	කාචිත්
67	21	යකම්මෙින් ..	වියාකමෙින්
70	4	ශිරසාං	ශිරසාං
"	{ 20 / 21 }	ශිරාඃ	ශිරඃ
71	23	පඞකජ ගබීසට...	පඞ්කජ ගබී, පඞ්කජ ගබීසට
72	15	(සනාදි) බබඣුර්නු ...	බබණ්ඩු
"	23	වාක්‍යසෙන් ...	වාක්‍යයන්
76	20	ක්‍රුත	කෘත
80	25	තබන්නාදවු ...	බලන්නාදවූ
87	24	කෞමද, ...	කෞමුද,
92	7	ධාර්මි	ධර්මි
"	10	සෙතුවණ	සෙතුන
"	23	දෙශරස්‍ය	දෙශවරස්‍ය
"	26	අධාර්මි, ...	අධර්මි,
100	16	නිමිජ්‍ය	නිමිජ්ජ්‍ය
102	{ 13 / 33 }	ශබ්නිතෞ ...	ශබ්කිතෞ
"	16	උණත	උෂ්ණත
114	9	වූ	වූ
118	24	පිවිය	පිරිය
131	31	ශුන්‍ය	ශූන්‍ය
139	36	මහලන්	මහල්ලන්
150	7	විඤිතං	විකශිතං
"	27	විඤිත	විකශිත
151	{ 1 / 19 }	(වජ්ජි)නාය ...	නැජනාය

පිට.	පේළි.	අශුද්ධ.	ශුද්ධ.
151	26	කවූ	ක්වූ
161	23	නික්මුණද	නික්මුණදවූ
179	24	වෙසතු	වෙතු
182	26	(දූගලයන්)	(දූහයෙන්) නොහොත්
196	33	ගේ;	ගේ; (යමයාගේ;)
199	22	නැමුණෙයි	නැමුණේ
200	38	මානුෂය,	මානුෂයා,
205	20	විසිනම	විසින්ම
208	17	නෑතෙ	නෑතෙන
214	3, 23	ප්‍රනම්ප	ප්‍රකම්පද්
"	24	ප්‍රකම්ප	ප්‍රකම්පත්
215	22	සමාගඃ	සමාගමඃ
226	26	කෙරිගහට	කෙශරිහට
227	20	සමය	සමයඃ
243	20	විෂලම්බ	විශලම්බ
257	22	ප්‍රත්‍යු	ප්‍රත්‍යුප
258	20	ජනසාගේ	ජනයාගේ
263	35	කානති	කානන
269	16	මිලයාන	මිලයාත්
274	10	සුග්‍රීවාගමනං	මාරුතිසංයමො
"	32	සුග්‍රීවාගමනංනාම, සුග්‍රීවාගමනනාම්වූ;	මාරුතිසංයමොනාම, මාරුති සංයම්නාම්වූ;
275	22	කෙවිදම්,	කොවිදම්,
276	20	ඇති; මිනි	ඇත්තාවූ; මිහී
286	29	පලුතඃ	පලුත
288	25	සම්පතිතා	සම්පතිතාඃ
289	34	උදකම්	දකම්
296	23	යම්	සම්
"	26	රවිතගම්	රවිගතම්
298	5	(රමෙඬග)	රමෙඬග
300	23	ගුණඥඃ	ගුණඥඃ
302	16	විභවිසඃ	විභාවසඃ

සංඥපනාද්‍ය වශිෂ්ට

ශුද්ධිපත්‍රය.

පිට.	පෙළ.	අශුද්ධ.	ශුද්ධ.
iv	33	සැදූණ	සැදුණ
xx	4	වචතද්	වචතවද්
8	6	පුදගන්තු	ප්‍රදහංසතු
26	11	චක්ඛුසා	චක්ඛුෂා
28	8	කාරෙසි	කාරෙෂි
45	7	සතතස්මින් ...	සතස්මීන්
93	5	රණඅහු	ඉදම්හු
"	7	ඉදං	රණෙණ
123	20	ගෘධනුම්	ගෘධනු
"	"	පරම්	පර
143	10	ප්‍රවිනාවෘමාතෙ ...	ප්‍රවිභාවෘමාමණ
148	5	ක්යා	ක්‍රියා
167	21	ලක්‍ෂ්‍යත	(අති) ලක්‍ෂ්‍යතා
"	"	වැනි.	වැනි; (ඌශා, බල.)
169	9, 13	(ශාරදී) ඤු	(ශාරමද) ඤු.
202	8	මණ්ඩම්	මණ්ඩනම්
209	7	තදෲ	තදෘ
251	5	ඊනතා	ඊහනතා
272	12	භුනභුජ්	හුතභුජ්
301	2	ශුතාඃ	ශුතාඃ